

**BIOGRAFSKI
SPOMINI
SV. JANEZA BOSKA
1886–1888**

ZBRAL
EUGENIO CERIA

BiS 18

IZDAJA V SLOVENŠČINI
EDITIO SLOVENICA

BIOGRAFSKI SPOMINI SV. JANEZA BOSKA

18. ZVEZEK

IZDAJA V SLOVENSKEM JEZIKU

MEMORIE BIOGRAFICHE DI SAN GIOVANNI BOSCO

EDITIO SLOVENICA

BIOGRAFSKI SPOMINI SV. JANEZA BOSKA

ZBRAL
EUGENIO CERIA

18. ZVEZEK
1886–1888

salve

LJUBLJANA 2023

BIOGRAFSKI SPOMINI SV. JANEZA BOSKA

ZBRAL EUGENIO CERIA

18. ZVEZEK, 1886–1888

V SLOVENSKEM JEZIKU - EDITIO SLOVENICA

BiS 18

NASLOV IZVIRNIKA

MEMORIE BIOGRAFICHE DI SAN GIOVANNI BOSCO

RACCOLTE DA EUGENIO CERIA

VOLUME 18, 1886–1888

Società editrice internazionale, Torino 1937

Prevedla: Stane Okorn, Andrej Baligač
Uredili: Stanislav Duh, Franc Podbevšek, Andrej Baligač
Spremna beseda: Ángel Fernández Artime, vrhovni predstojnik
Marko Košnik, salezijanski inšpektor
Jezikovi pregled: Karmen Furlan, Stanislav Duh
Oblikovanje in grafični stavek: Marjan Lamovšek, *Bos&Graf*
Izdal: Salezijanski inšpektorat
Ljubljana 2023
Tisk in založba: Salve d.o.o. Ljubljana
Naklada: 50 izvodov
Spletna izdaja: www.donbosko.si/bis

Izdaja "ad experimentum".

Za tekstnokritično sklicevanje je merilo besedilo v izvirniku.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-36:929sv. Bosko J.

27-36:929sv. Bosko J.

272(450)"18"

LEMOYNE, Giovanni Battista

Biografski spomini sv. Janeza Boska, ki jih je zbral Janez Krstnik
Lemoyne / [prevedel Valter Dermota]. - Ljubljana : Salve, 2012-<2023>

Prevod dela: Memorie biografiche di Don Giovanni Bosco

ISBN 978-961-289-173-2 (zv. 18)

COBISS.SI-ID 261096704

sv. Janez Bosko
duhovnik

Zadnja fotografija še živečega don Boska: Carlo Felice Deasti, Turin 1887

VRHOVNI PREDSTOJNIK Ángel Fernández Artime ob sklepu slovenskega prevoda Biografskih spominov sv. Janeza Boska

PRED SEBOJ IMAMO ZADNJI ZVEZEK *Biografskih spominov* našega ljubljenega očeta don Boska, prevedenega v slovenščino. Pravzaprav je celotni prevod tega prvobitnega, a domačega in toplega vira don Boskove zgodovine, salezijancev, salezijanske družine, Cerkve in človeške zgodovine, prava svetovna redkost.

Biografski spomini svetega Janeza Boska prinašajo njegovo življenje in poslanstvo, ki so ga zbrali njegovi najbližji sodelavci in sobratje salezijanci, ki so ga poznali in živeli z njim. Prinašajo nam neizmerno človeško in osebno zgodovino, doživeto v Božji razsežnosti, preoblikovano v Božjo zgodovino.

Don Boska so v slovenskih deželah spoznali prek novic o njem in njegovem Oratoriju v slovenskih cerkvenih časopisih že za časa njegovega življenja. Njegova karizma se je na Slovenskem utelesila leta 1901, ko so prišli prvi salezijanci v Ljubljano, od tu pa se je takoj razširila v dežele srednje Evrope. Po velikem in lepem, a tudi preskušenem obdobju svojega razvoja, salezijanska karizma v današnji Sloveniji cveti v svojih delih med mladimi in z mladimi, v socialnem delu, v apostolatu obveščanja, v različnih programih za fante in dekleta, v šolskem in oratorijskem izobraževanju.

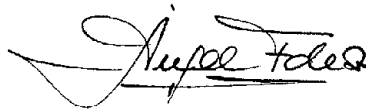
Morda se bo kdo vprašal, zakaj torej ti starodavni *Biografski spomini* v slovenskem jeziku? Naj na kratko navedem tri razloge.

Vsak človek se rodi v neki kulturi, z maternim jezikom, s katerim se lahko izraža, ustvarja in dela. Mislim, da je zelo lepo brati in poslušati o don Boskovem življenju in poslanstvu v svojem maternem jeziku. To ga brez ovir približa bralčevemu srcu. Pravzaprav *Biografski spomini* s tisočimi in tisočimi stranmi ne predstavljajo le don Boskove biografije, ampak tudi cerkveno in civilno zgodovino njegovega časa, zato imajo veliko kulturno in zgodovinsko vrednost. Prevod v slovenščino zagotovo bogati tudi kulturnozgodovinsko dediščino Slovenije ter jo s tem umešča in povezuje v evropsko zgodovino. Končno v *Biografskih spominih* najdemo korenine naše salezijanske karizme. Od tod se navdihujeta razvoj in rast našega poslanstva. Rekel bi, da je slovenski prevod *Biografskih spominov* nekakšna inkulturacija salezijanske karizme za to majhno državo v Srednji Evropi.

Želim, da bi z branjem in vedno novim prebiranjem čudovite don Boskove zgodbe v slovenskem jeziku vsi, ki delajo za dobro človeške družbe, zlasti za mlade v Sloveniji, nasitili svoje srce in um za pristno salezijansko poslanstvo, tako osebno kot skupnostno.

Hvala sobratom, nekaterim že v večnosti, in sodelavcem, ki so to tiho, a dragoceno delo pripeljali do svojega konca.

Turin, 2. marec 2023

ÁNGEL FERNÁNDEZ ARTIME, SDB
vrhovni predstojnik don Boskovih salezijancev
10. don Boskov naslednik

Ob izdaji zadnjega zvezka Biografskih spominov sv. Janeza Boska v slovenskem jeziku

V ŽELJI, DA BI IMELI v slovenskem jeziku nekaj izvirnih del o velikem svetniku mladih in ustanovitelju salezijanske družbe, je dr. Valter Dermota (1914–1994) v osemdesetih letih začel neverjetni projekt s prevajanjem dela *Memorie Biografiche di san Giovanni Bosco*. Njegovo delo je nadaljeval prof. Stanislav Okorn (1922–2021), ki je bil znan prevajalec številnih drugih del. Nastale so gore tipkanih strani, ki pa so čakale na dokončno ureditev in izdajo.

V pripravi na 200. obletnico rojstva našega ustanovitelja je nekdanji inšpektor dr. Alojzij Slavko Snoj sprejel odločitev o izdaji prvega zvezka *Biografskih spominov*. Izšel je v letu 2012.

S tem se je sprožila tista energija in volja, da bi z vztrajnostjo nadaljevali pri izdaji naslednjih zvezkov. Nastala je ekipa, ki je pospešeno začela urejati besedilo na način, ki je rodil dobre rezultate. Vse na pisalni stroj natipkane strani je bilo potrebno prestaviti v elektronsko obliko. Med besedili je bilo veliko tipkarskih napak in na roke vstavljenih popravkov.

Najprej pod budim očesom bivšega inšpektorja Rudija Borštnika (1923–2021), nato Marjana Lamovška, Stanislava Duha in Andreja Baligača so v razmaku desetih let ugledali luč sveta vsi zvezki. Velike zasluge pri prepisovanju in urejanju besedila imajo tudi drugi salezijanci in gospe iz vratarnice na Rakovniku.

Z izdajo zadnjega zvezka v letu 2023 se to občudovanja vredno delo zaključuje. Zdrav ponos je, da se zavedamo velikega prevajalskega dosežka. Smo ena redkih manjših inšpektorij, ki imajo *Biografske spomine sv. Janeza Boska* v domačem jeziku. Za vsem prepoznavamo mogočno Božjo previdnost, ki je spre-

mljala sobrate pri zdravju in močeh, da so s skupnimi močni mogli delo pripe-
ljati do konca. Hvaležen sem tem sobratom in vsem zunanjim sodelavcem, ki so
v ta namen darovali svoje znanje, čas in energije.

Biografski spomini sv. Janeza Boska niso zgolj prevod o don Boskovi in sale-
zijanski preteklosti. Prepričan sem, da je to delo za prihodnost, ki krepi salezi-
jansko identiteto in bodo sadovi daljnosežni. Lahko nas radosti, da bodo iz tega
izvira lahko črpale nove generacije salezijancev in salezijanskih sodelavcev in
da se bo poznavanje sv. Janeza Boska širilo in približalo tudi tistim preprostim
ljudem, ki niso vešči tujih jezikov.

Biografski spomini se kot duhovni most raztezajo med 100-letnico ustano-
vitve naše inšpektorije (18. november 2022) in 100-letnico posvetitve svetišča
Marije Pomočnice (8. september 2024), kraja začetkov salezijanske karizme na
Slovenskem.

Veliko priložnosti in bogastva nam je torej dano. Naj bodo blagoslov in pri-
nesejo novo rodovitnost v času močnega sekularizma in razvodenelosti identi-
tet.

Ljubljana Rakovnik, 15. marec 2023

Liturgični spomin sv. Artemija Zattija

MARKO KOŠNIK, SDB
salezijanski inšpektor

UVOD

S TEM OSEMNAJSTIM ZVEZKOM KONČUJEMO Biografske spomine sv. Janeza Boska. Iz pripovedi njegovega življenja takoj opazimo tri obdobja. Do leta 1841 so leta poklicanosti in priprave na duhovništvo; takoj hitro sledijo mučni težavni začetki njegovega poslanstva v prid mladine, katerim se pridružuje počasno nastajanje prvin, ki bodo sestavljale salezijansko družbo, postopno uveljavljanje te družbe in dokončna ustanovitev s papeško potrditvijo Pravil leta 1874; in nazadnje zadnja tri petletja, ki so namenjena utrjevanju in širjenju celotne ustanove. Don Bosko je ob smrti lahko izročil svojemu nasledniku ustanovo, ki ji ni manjkalo nič bistvenega za trdno in rodovitno življenje.

Da bi zaokrožili število zvezkov, bosta dodana druga dva, eden za prikaz celotne zgodovine poveličanja procesa (za beatifikacijo in kanonizacijo), ki se je začel takoj po smrti, do vesoljnega češčenja, in drugi, ki vsebuje analitično kazalo, ki naj olajša različne raziskave.

V teh številnih in obširnih zvezkih o življenju ustanovitelja je pred nami razgrnjen kup informacij, ki v hagiografski literaturi nima para. Tako obilje informacij, ki je samo po sebi nepotrebno, pa ponuja hvaležno in koristno pašo številni svetnikovi družini, ki bi rada do dna spoznala podrobnosti iz očetovega življenja. Za don Boskove sinove bodo Biografski spomini vedno domač zaklad neizmerne vrednosti.

Pri tujcih bi tako ogromna snov iz življenja vzbujala začudenje in morda nezaupanje; toda stvari so se dogajale na najbolj naraven način. Don Bosko sredi svojih ni živel odmaknjeno in ni opravljal svoje dejavnosti za kako nepredirno zavezo, ampak je bil v rednem stiku tako z mladimi kot s sobrati; delal je pred očmi vseh, govoril o svojih stvareh ter se z njimi pogosto in po domače pogovarjal.¹

¹ Kdo ve, koliko ljudi bo čez čas skušalo razumeti, kako je človek kot don Bosko po domače govoril z dečki in jim pripovedoval o stvareh iz lastnega življenja; nikoli pa ne bo razumel don Boska, kdor si ga ne predstavlja kot očeta sredi svojih sinov. Star salezijanec se spominja, kako je iz njegovih ust slišal eno od teh domačih zgodbic, ko so ga on in njegovi tovariši obkrožali, sprehajajoč se po oratorijskem dvorišču. Ne spomni se ozadja, ki je vzbudilo to pripoved; vendar se dobro spominja pripovedi. Ko je bil don Bosko v Franciji, je malo pred dvanajsto šel na kosilo k neki družini, ki ga je povabila za tisto uro. Med potjo ga je tisti, ki ga je spremljal, spomnil, da je obljubil tudi drugi imenitni družini, da bo prišel ob dveh k njim na kosilo, in mu je to povedal. Don Bosko

Z zunanji, tako bližnji kakor oddaljeni, iz vsakega družbenega sloja je gojil številna prijateljstva, jih sprejemal na obisk in jih obiskoval osebno, jih blagoslavljal telesno in duhovno, jih obveščal o svojih načrtih in o dolgovi ter jih prosil za pomoč, ki jo je potreboval. Tako so mnogi bili na tekočem o njegovih dogodkih in dolgovi in prejeli njegove spise, tako da ni bilo treba veliko truda, da so dobili številne primerjave. Delo zgodovinarjev je lajšalo tudi čaščenje, ki je vse od začetka obdajalo Božjega moža, kar je spodbudilo, da je v zavodu vedno bil kdo, ki je zapisoval njegove besede in dela. Zunaj pa so ljubosumno hranili njegova pisma. Tako se je ohranil neizbrisen spomin na povezave, ki so jih imeli z njim. Pa tudi on sam je na višji ukaz svojim sinovom zapustil v dediščino dragocene strani o pomembnih trenutkih iz lastnega življenja. Še več, ko je don Bonetti v Salezijskem vestniku začel pripovedovati zgodovino prvih petindvajsetih let, je vsako nadaljevanje pregledal don Bosko sam ali v njegovi odsotnosti don Rua.² Končno je informativni postopek za beatifikacijo in kanonizacijo, ki je potekal pred škofijskim sodiščem v Turinu, pripeljal celo vrsto verodostojnih in neposredno poučenih prič, katerih izpovedi napolnjujejo obširne mape. Redko je kak življenjepisec svetnikov črpal podatke iz tako svežih, jasnih, številnih in zanesljivih virov.

Misel, ki jo je malo predtem omenil don Rua, nas vabi, da se za trenutek ustavimo in preverimo pomembnost in vrednoto njegovega pričevanja. On je štirideset let živel z don Boskom; vendar tukaj pojma živeti skupaj ne smemo razumeti kot sopomenko za prebivati skupaj; tu izraz pomeni skupaj se udeleževati življenja. To sožitje je kot po sami naravi potekalo postopno, pač glede na starost in na službe; vendar se je že vnaprej prihranjen delež odkrival z dozorevanjem let. Don Bosko za Rua ni poznal skrivnosti, tako je le-ta po njegovi smrti pomenil živi arhiv. Z naravno nadarjenostjo je objektivno presojal njegovo misel in delo; njegov ostri spomin mu je natančno in zvesto ohranjal vse dogodke; v njegovi zavesti kot svetniškega človeka ni bilo mesta za mistifikacijo in ne za ponarejanje resnice, ki jih napačna pobožnost ima za dovoljeno v želji po vzgojni pobudi. Naj en dogodek nadomesti tisoč. Knjiga Don Bosko, ki jo je napisal D'Espiney, je že preplavila Francijo in našla bralce v skoraj v vseh civilnih državah, ko so leta 1890 po enaj-

mu je brez zadrege odgovoril: »Nič hudega. Bova zadovoljila tudi tiste.« Sredi te pripovedi ga je neki fant vprašal, ali sta resnično šla tja. »Seveda, je odgovoril, tudi tam sva jim izkazala čast.« Nato je razigrano pripovedoval, kako sta po enem kosilu bila tako pripravljena, da gresta še na drugo, in je pohvalil veliko dobrotljivost enih in drugih dobrotnikov do njegovih ustanov. To je eden od primerov, kako je don Bosko s svojo neposrednostjo postal vir novic za svoj življenjepis. Duhovnik Andrej Scotton, nadžupnik v Breganzi, je v pismu 26. februarja pisal don Rui o don Bosku: »V njem je vplivalo vzgojno tudi tisto, kar drugim ni bilo všeč. Pogosto je govoril o sebi in o svojih opravkih, a tako preprosto in s tako priljudnostjo, da ga je bilo čudovito poslušati. Don Lemoyne [BiS II, str. 25] piše: »Don Bosko je bil ob tem pripovedovanju ves srečen in je omejnjal najmanjše podrobnosti. [...] Spominjal se je, se smejal in se veselil teh preteklih časov.«

² Ta pregled je bil tako natančen, da kadar sta don Bosko in don Rua potovala po Španiji, jima je poslal osnutek, ki naj bi v kratkem času izšel v reviji, don Rua pa mu je poslal don Boskove pripombe.

sti francoski izdaji mislili na italijanski prevod. Rua je prevzel skrb, da pregleda besedilo in iz nje izpusti vse, česar sam ne bi vedel in iz lastne izkušnje poznal; v tem je bil dosleden. Ni pomišljal, da ne bi izpustil zadnjega prikazanja pojavitve sivca v letu 1883 na poti med krajema Ventimiglia in Vallecrosia, čeprav je o tem slišal pripovedovati. Pisec se je o tem pritožil, ker je slišal samega don Boska, ko je o tem pripovedoval v Nizzi Mare nekaj dni po dogodku; ko je to slišal don Rua, se je tudi potožil, da so to izpustili, in navedel svoje opravičilo, češ da ni imel zadosti trdnega poročila. Lahko si zamišljamo, kako v veliko pomoč je zgodovinarju bila lahkota, da se je zatekel k tako dobro informiranemu in vestnemu zapisovalcu pri uporabi njegovih informacij.

Tako srečen zgodovinar je bil don Janez Krstnik Lemoyne; čeprav je bil to posrečen dodatek, pomemben med drugimi, da je lahko spremljal še otipljivo vidno tradicijo, ki je vladala okoli njega, da je lahko vprašal osebno don Boska in da se je skozi triindvajset let prišteval med brate, ki so se ob pogledu na svoje odnose z don Boskom upravičeno prištevali med tiste, qui manducavimus et bibimus cum illo. Tu imamo namen opisati zaslužna dela slavnega don Boskovega sina.

Preden se je spravil k obširni pripovedi svetnikovega življenja, si je nabral ogromno zapiskov, kjer je nagrmadil snov, ki jo je pozneje uporabil pri sestavljanju knjige. Tu je mešanica snovi, ki kronološko razporejena in skrčena na osnutek za tisk obsega tri dele. Prvi dokumentarni del obsega vse uradne dokumente, ki so takrat obstajali v arhivu družbe. Drugi pisemski del obsega pisma, ki so bila vstavljena v prejšnje. V njem je na stotine pisem, ki so dospela na don Boska ali na predstojnike Oratorija od salezijancev, misijonarjev, sotrudnikov in sotrudnic ali od drugih, od katerih pa le zelo redko manjkajo izvorniki, da bi jih med seboj primerjali. Tretji del obsega razkosane neobjavljene ali delno objavljene rokopise, katerih besedila so raztresena na primernih mestih v seznamu. Zaradi narave zbirke in uporabe, ki ji je bila namenjena, se don Lemoyne ni čutil dolžnega, da bi navajal vire. Med te vire lahko štejemo v delu, ki smo ga mi preučevali, zaupne Spomine, ki jih je dal natisniti don Bosko in poslal kardinalom o svojih sporih s turinskim ordinariatom; obširna Mala kronika don Barberisa; kup zapiskov, v katere je don Berto zapisoval opombe med svojimi potovanji z don Boskom v Rim in je zapisoval razmere, ki so vredne, da jih zapiše, čeprav se ne tičejo potovanj; obširen Dnevnik don Vigliettija s kratkim dodatkom don Bonettija; in drugi manj pomembni zapisi. Naša pripoved torej, kolikor je mogoče, je neposredno odvisna od virov, le-te pa navajamo. Med tretji del spadajo vesti negotovega izvora, ki nedvomno izhajajo iz ustnih ali pisnih poročil, za katere pa ni pisnih podatkov. Včasih don Lemoyne govori v lastnem imenu ali ga jasno spoznamo po njegovem slogu; tedaj smo vedno dali navedek in se za preostali del zanašali na njegovo avtoriteto. Številne podrobnosti dolgujemo virom, ki jih on ni poznal ali smo jih našli pozneje. Ko smo bili na tem, da izdamo to pripoved, se je pojavil on z devetim zvezkom do

leta 1870. Zvezek nosi datum 1917; a že na straneh iz prejšnjega leta se opazi njegova utrujena roka.³

Prepričani smo, da bodo javni in zasebni arhivi, neraziskani in do sedaj zaprti, odkrili nove dokumente o raznovrstni don Boskovi dejavnosti.⁴ Vendar kar koli bo v prihodnosti še prišlo na dan, bo podoba Božjega služabnika, čeprav bo zablestela v novem sijaju, ostala vedno v svojih sedanjih značilnih obrisih. Obstaja pa točka, v kateri bodo morebitna odkritja ponudila večja pojasnila, ne bodo pa spremenila sodbe, ki so jo danes ustvarili preučevalci njegovega življenja. Naj omenimo don Boskovo držo v dogajanju, ki ga zgodovina Italije imenuje »narodno vstajenje« – *risorgimento nazionale*. Svetnikov vstop tudi med vladne kroge bi ob površnem pogledu navdihnili ocene, ki ne bi ustrezale resničnosti. Prav je, da tu točneje opredelimo misli.

Pri italijanskem narodnem 'risorgimentu' je treba razlikovati tri stvari: dejstvo samo v sebi, ljudi, ki so ga vodili, in pravne posledice, ki so iz tega izhajale.

Dejstvo samo v sebi se nam predstavlja kot rezultat dveh sorodnih gibanj, političnega in socialnega. Don Bosko ni ničesar govoril in zapisal ne za ne proti političnemu gibanju, ki se je končalo z neodvisnostjo in enotnostjo Italije. Njegovo vedenje glede tega je bilo namerno negativno in se je navdihovalo ob teoretično-praktičnem načelu, vključenem v kategoričnem odgovoru, danem na vprašanje Pija IX., ki ga je vprašal, kakšna je njegova politika. Njegova politika, je tedaj odgovoril, je politika očenaša, politika, ki se sicer bori, da, vendar za prihod kraljestva, in sicer Božjega kraljestva. Informativno načelo tega programa je, da se mora duhovnik, če si hoče zagotoviti učinkovitost svoje službe, dvigniti nad razločevanja, ki jih povzročajo politične stranke. V tem smislu je podal razlago, ko je nekega dne govoril z msgr. Bonomellijem, velikim škofom iz Cremona, ki je izjavil »dobesedno« takole⁵: »Leta 1848, mu je dejal don Bosko, sem uvidel, da če hočem storiti kaj dobrega, moram opustiti vso politiko. Vedno sem se je izogibal in tako sem lahko kaj storil, ne da bi naletel na ovire, nasprotno, dobil sem celo podporo tam, kjer sem jo najmanj pričakoval.«

Druga stvar je bilo socialno gibanje, ki je imelo za cilj intelektualni, civilni in gospodarski dvig ljudstva. Don Bosko je uvidel ne le neustavljivost te demokratične težnje, temveč tudi vse dobro in zlo, ki ga bo to prineslo, sicer se bo razgret razvoj uresničil pod vplivom evangelija ali brez njega. Torej se je ves posvetil krščanski vzgoji sinov ljudstva z namenom, da Italiji pripravi skupino moralno zdravih

³ Prvo knjigo je začel pisati v času, ko je don Bosko še živel. O svojem delu je 24. marca 1886 pisal msgr. Cagliero: »To življenje postopoma poteka tako blago, veličastno, čudovito in raznovrstno, da bo težko najti bolj prijetno knjigo.«

⁴ Večkrat so slišali don Boska ponavljati: O eni petini mojega življenja ne bodo mogli nikoli pripovedovati, saj sem sam uničil dokumente ali pa so se porazgubili.

⁵ MSGR. JEREMIJA BONOMELLI, *Questioni religiose – morali – sociali del giorno* [Sodobna versko moralna in družbena vprašanja], zv. I, str. 310, Milano, Cogliati.

in duhovno sposobnih državljanov, ki bodo dali čutiti dobrodejno delovanje za potrebe novih časov.⁶

Glede mož, ki so vodili *risorgimento*, si je don Bosko prizadeval ohraniti z njimi stik, in to na pobudo treh idealov: preskrbeti si možnost, da jim kaj dobrega stori, pridobiti njihovo naklonjenost ali da vsaj ne bodo nasprotni njegovemu delu, in jim preprečiti, da bi storili preveliko škodo Cerkvi. Za vsako o teh stvareh dajejo *Memorie biografiche Biografski spomini številne zglede v dokaz pravilnosti njegovih pogledov*. V znamenje tega je prejemal *Civiltà Cattolica*, kjer je ob objavi don Boskove smrti o njem pisalo: »Sredi 20. stoletja, sredi krčev narodov in političnih prevratov je znal z odločno besedo in svojim zgledom vzbuditi čudovit tok ljubezni in pritegniti najbolj uporne duhove za vedre in blage nastope krščanske vere.«⁷

Glede ustavnih učinkov in glede novega nacionalnega režima s celotnimi javnimi uredbami don Bosko ni razpravljal in je jih rajši skušal izkoristiti, kjer je bilo mogoče in dopustno, in skušal iz njih pridobiti čim večje in čim boljše ugodnosti. Torej se ni upiral postavljenim oblastem, ki so jih eni zagovarjali, drugi pa grajali, ampak jih je spoštoval in od drugih zahteval, da so jih spoštovali. V določenih krogih in v določenih tiskih, zlasti po padcu zemeljske oblasti, je bila navada poniževati savojsko družino, ki je pod svojim žezlom združila ves polotok. On je v Turinu in na svojih potovanjih vedno obžaloval tako početje, ker je, in zgodovina mu bo pozneje dala popolnoma prav, v savojski dinastiji videl edino pravo oporo za javni red v Italiji. Končno si je vedno prizadeval za spravo, da bi nekega dne premostili nesrečen prepad, ki se je v Italiji odprl po letu 1870 med cerkveno in civilno oblastjo. Želel si je spravo, ki bi uresničila oblike, ki jih je odobral Pij XI. v nekem zgodovinskem govoru in jih je isti papež udejanjil z lateranskim sporazumom.

Za sklep bomo povzeli našo misel in ponovili modro sodbo nekega modrega katoliškega dnevnika,⁸ ki je ob don Boskovi smrti poveličeval njegovo delavnost in ponižnost ter nadaljeval: »V tako mučnih letih političnih sprememb, socialnih težav in verskih bojov je bil don Bosko vedno zvest svojim duhovniškim dolžnostim, vedno in popolnoma vdan cerkveni oblasti, posebno papežu; odločno je delal za Cerkev in s Cerkvijo in se vedno odločno boril proti zlu; hkrati se je v besedah in vedenju ogibal vse ostrine, prepиров, sporov, nasprotovanja; rajši je delal kot govoril; si prizadeval ohranjati soglasje, vse navajal in vodil k dobrim delom, vse to pa v čast in rast vere ter v blagor vse družbe.«

⁶ René Bazin je v nekem svojem delu, ki je izšlo po smrti in vsebuje nekatere nepoznane dele njegovega življenja (*Etapes de ma vie*, Paris, Calmann-Lévy, 1936), piše oktobra 1913, da »je treba poseči v obrambo vere, vzgojiti verne ljudi, okrepiti okoli sebe nauk, pripraviti apostole-delavce in apostole-kmete s pomočjo del, da se mu to zdi lepo poslanstvo, ki ne bo, če bo dobro opravljeno, ne da bi se mešalo v politiko, imelo politični vpliv.«

⁷ Leto 1888, zv. I, str. 498.

⁸ *Eco di Bergamo*, 2. februar 1888.

Zelo smo torej oddaljeni od taktike tistih, ki sredi nasprotnih sil hočejo sedeti na dveh stolčkih. Taki so navadno kot tisti, ki hočejo služiti dvema gospodoma, nazadnje pa so osovraženi od obeh. Pri don Bosku se je dogajalo ravno nasprotno. Kot dokaz pogledjmo tisk ob njegovi smrti. Doživeli smo spodbuden pojav, da je vpričo njega izginilo razločevanje med dobrimi in slabimi časopisi, saj so si bili vsi edini v hvaljenju njegovega imena. Edini globoko skrajno sektaški, ki ni hotel povedati kaj dobrega, slabega pa ni mogel reči, se je vzdržal. Sploh ni govoril o njem in niti omenil njegove smrti.

Skrivnost te splošne privlačnosti je bila dobrota v duhu evangeljskega nauka; v njegovih rokah je bil mogočen magnet, ki je pritegoval srca. Neki tedanji liberalni poslanec, ki je bil potem večkrat minister, zelo sposoben, je z drugega brega enako resnico izrazil v enem svojih sožalnih pisem ob smrti Božjega služabnika.⁹ »Na področju zgodovine in politike,« je pisal, »številne stvari ločujejo duhove ob času civilne in družbene prenove. Vendar je tudi na različnih bregovih vsem ljudem všeč, da občudujejo luč ljubezni, ki se dviga proti nebu, če kdo na široko ublaži človeško revščino. Lahko različno pojmujejo civilizacijo. Obstajajo pa točke, kjer se ujemajo tisti, ki verujejo v neskončno krepost dobrote, in tistih, ki blažijo človeške stiske v Božjem imenu, in dviga duha tistih, ki jih tare revščina in nezgoda, ter odpira nadarjenim ljudem nova področja preizkušenj, kreposti požrtvovalnosti pa nove pokrajine zmag usmiljenosti. To se zdi sveto, zveličavno in odrešilno delo moralnih, ekonomskih in civilnih pridobitev.«

Ker je don Boskova bolezen vedno bolj napredovala, je usahnilo zadnje upanje. Mnogi, ki so ga imeli radi, si niso mogli zamišljati, da mora priti dan, ko ga ne bodo mogli več videti, slišati in z njim govoriti. Ko pa je umrl in se je pomirila ganjenost, so uvideli, da je prav od tedaj bil bolj živ kot kdaj prej. Branje in govorjenje o njem je bilo všeč posebno malim in velikim. Njegovi zgledi in nauki, ki jih je zapustil, so postali predmet pridig, člankov in preučevanja. Njegove slike so krasile stene domačih svetišč kot znamenje Božjega blagoslova in so jih nosili okoli vratu kot zagotovilo nebeške pomoči. O številnih in vsakovrstnih milostih, ki so jih pripisovali njegovi priprošnjiki, so poročali iz najrazličnejših dežel. Njegovo ime, ki je bilo veliko še za njegovega življenja, je postajalo vedno večje in razširjeno. Ko so kmalu po njegovi smrti naznanili, da se je začel postopek za beatifikacijo, se je vsem zdelo čisto naravno, da so obšli tedaj veljavne zakone. Od odprtja postopkov je naraščalo nenehno zanimanje za stopnje rimskega procesa do poveličanja na veliko noč leta 1934. Spomin na to slavlje vzbuja ganjenost vseh, ki so imeli srečo, da so bili pri tem navzoči, neminljiv odmev pa bo ostal v zgodovini Cerkve. Še veliko bolj upravičeno govorimo o takem češčenju, kar je veliki pesnik (Dante) dejal o slavi nekega drugega velikega pesnika: kakor se (slava) ohranja živa v svetu, tako bo trajala do konca sveta.

⁹ Pismo Pavla Bosellija don Francesii, Rim, 3. februar 1888.

1. POGLAVJE

DON BOSKOVO ŽIVLJENJE V ORATORIJU V PRVIH DVEH MESECIH IN POL LETA 1886

V ZAČETKU 1886 SE NAŠ svetnik dva meseca in pol ni ganil iz Oratorija. Ko so ga fantje med odmorom videli, kako je prihajal iz sobe ali se vračal vanjo in stopal po balkonu v drugem nadstropju, so takoj prekinili igro, pritekli pod balkon in mu s ploskanjem izražali veliko veselje. Preden je odšel, se je ustavil za trenutek, se prijel za ograjo in povedal kako dobro besedo, ki so jo fantje sprejeli z velikim spoštovanjem in potrdili z gromkim ploskanjem. Nekega večera je don Francesia pri večernem govoru dejal, da ni treba ploskati vsakokrat, ko zagledajo don Boska, saj predstojniki vedo, da ga imajo radi. Vendar opozorilo ni nič pomagalo, saj so mu ploskali vsakokrat, kadar so imeli srečo, da so ga videli.

Glede njegovega zdravja je don Lazzero 10. januarja pisal msgr. Cagliariu: »Don Bosko toži, da ne more več uporabljati svoje glave. Če še kaj tako malega dela, ga takoj močno boli glava. Nič hudega, če ne dela, da le živi, pa naj sedi ali stoji: za nas je dovolj, da živi, in to je za nas vse.« Don Rua pa je v eni od svojih mesečnih okrožnic 27. januarja sporočal naslednje: »Zdravstveno stanje našega dragega očeta se, hvala Bogu, ne slabša, na žalost pa se ne izboljšuje kaj posebno; noge ga nočejo več nositi; vedno slabo vidi, tudi želodec je utrujen. On pa še vedno spoveduje in sprejema, kadar le more, in se ne zna odpočiti.«

Spovedoval je salezijance, ki so prihajali k njemu v sobo, spovedoval je tudi fante četrtega in petega razreda gimnazije, ki jih je od časa do časa sprejemal, da jim je napravil kratek domač nagovor o poklicu. Nekatera teh srečanj so ostala nepozabna, kakor nam poročajo preživeli in smo o njih zvedeli iz tedanjega spominjanja.

Eno od teh je bilo 3. januarja. Že 13. decembra 1885 je fantom ob koncu govora podaril lešnike; ko jim je sedaj hotel razdeliti še tiste, ki so ostali, je napravil enak čudež, o katerem so pripovedovali v nastajanju teh *Spominov*. Ko je naročil, naj mu prinesejo vrečko, je razdeljeval z veliko darežljivostjo. Ko je

klerik Festa opazil, da jih je veliko manj kot prejšnjikrat, ga je opozoril: »Ne dajajte toliko, saj vam jih bo zmanjkalo za vse.«

»Kar prepusti meni,« mu je odgovoril don Bosko.

Tudi tisti, ki mu je držal vrečko, mu je dejal, da če bo tako delal, jih večina ne bo dobila. »Bodi tiho,« mu je odgovoril. »Ali se bojiš, da boš ostal brez?« To je bil Jožef Grossani, ki smo ga že omenili,¹ in je ob določenih urah bil v predso-bi, da je obiskovalce najavljal don Bosku, in se spominja, da je lešnike prinesla gospa Nicolini; on nas je tudi spomnil na različne dogodke.

Navzočih je torej bilo dvainšestdeset; ker je svetnik dal vsakemu po eno pest ali celo po dve, bi lešnikov hitro zmanjkalo. Toda pozornost gojencev je pritegnila izredna stvar. Ko so videli, koliko lešnikov je vzel ven in koliko jih je še ostalo, so na svoje veliko začudenje opazili, da se količina lešnikov v vrečki ni zmanjšala; zdelo se je, da jih je neka skrivnostna roka dodala, kolikor jih je on vzel ven.

Začudenje je doseglo višek, ko so ob koncu razdeljevanja lahko ugotovili, da vrečka tehta enako kot prej. Tedaj so dečki na glas izražali svoje začudenje in so ga vpraševali, kako je to storil. »No, sam ne vem, kako,« je preprosto smehljaje se odgovoril. Vam pa, ki ste moji prijatelji, lahko zaupam. Povedal vam bom, kaj se je zgodilo v oratoriju pred nekaj leti. In začel je pripovedovati o čudežni pomnožitvi kostanja in drugo o pomnožitvi posvečenih hostij.

Nazadnje se je pojavil don Francesca, ki je slišal hrušč, in je dejal: »Oh, kaj pa je? Kaj pa je?« In dečki so v en glas odgovorili: »Don Bosko nam je dal lešnike.« Don Francesca je dejal don Bosku: »Potem pa nekaj še meni.« A don Bosko je dejal: »Ti jih ne moreš jesti, ker nimaš zob.«

Medtem je nastal na dvorišču vik in krik. Pevci so se vračali iz Valsaliceja, kamor so šli za akademijo. Don Francesca je dejal don Bosku, da so največji in ne bi bilo lepo, če bi ostali brez lešnikov. »Reci jim, naj pridejo k meni,« mu je odgovoril don Bosko, medtem ko je odslavljal druge. Potem je naročil Grossaniju, naj pogleda v predal, ali jih je kaj ostalo. Fant, ki je prej pustil prazen predal, je bil ves iz sebe, ko jih je našel cel kup. Pobral jih je, dal v vrečko in jih nesel don Bosku, ki jih je s polnim prgiščem delil štiridesetim fantom, eno pest pa dal še tistemu, ki jih je prinesel.

V višji gimnaziji je učil tudi don Lovrenc Saluzzo. Svetnik je želel, da je bil vedno navzoč pri konferencah. Tokrat pa ga ni bilo. Kmalu ga je don Bosko srečal v knjižnici in mu dejal: »Škoda, da te tisti večer ni bilo pri konferenci.« »Zakaj, gospod don Bosko?« »Naj ti Festa pove, kaj se je zgodilo.« »Ne, kar vi mi povejte; naredite mi to uslugo.«

Medtem ko so se iz radovednosti približali tudi don Finco, don Luchelli in

¹ Prim. MB XVII, str. 520 [BiS XVII, str. 348].

drugi, je don Bosko pripovedoval preprosto, kakor da je bil sam opazovalec.

Ko se je novica o tem razširila po zavodu, so povsod začeli iskati čudežne lešnike. »Jaz,« piše Lemoyne, »sem vpraševal fante in videl, da so vsi zatrjevali, da so na lastne oči videli in da so bili vsi prepričani, da se je zgodil čudež.«

Enajst dni zatem je don Bosko zopet sklical okoli sebe iste gojence. Spominjali so se v živo določenih besed, ki jih je on povedal kot vezilo za leto 1886. S sinovskim zaupanjem so ga spomnili na molitev, ki naj bi jasneje razložila nekatere njegove napovedi. Dne 14. januarja jih je zbral v sobi in jim govoril, klerik Festa pa je zapisoval njegove besede.

Spet smo tukaj, da vam povem nekaj besed. Rekli boste: Zakaj don Bosko kliče samo nas, da nam govori, in ne pokliče tudi duhovnikov, klerikov, obrtnikov ali vsaj dva dijaka? Seveda to pri vaših tovariših in v drugih, ki vidijo to prednost, vzbuja nevoščljivost. Vedeti morate, da je bil don Bosko vedno med mladimi in da so ga mladi vedno iskali. Pridigal je misijone v Chieriju, Castelnovu, Ivrei, Bielli, fantom zunaj Oratorija. Mladi iz mesta Turina pa so se zbrali po deset, dvajset, trideset, enkrat celo sto trideset in so šli peš, kjer je bil don Bosko, da so pri njem opravili spoved. Don Bosko je vedno rad bil med mladimi. Sedaj se pa ne morem več premikati, nimam več moči, da bi govoril celotnemu zavodu. Kljub temu pa želim voditi vsaj en del Oratorija, če že ne vseh dijakov; vsaj tiste iz četrtega in petega razreda. Vi pa ste me prosili za nekaj posebnega; da bi vam razložil vezilo. Podal sem vam nekaj o tistih šestih vaših tovariših. Torej ne bi bilo primerno, ali da je med vami kdo, ki mora umreti; povedati pa vam moram, da so od tistih šestih skoraj vsi pripravljani, in če bi se morali prikazati pred Božjim sodnikom, upamo, da bi bili mirni in bi dobro opravili svoje zadeve. Drugi se bodo pripravljali polagoma. Vedeti morate namreč, da je nekdo, ki nad njimi skrbno bedi, da jih pripravlja dobro. Tako upamo, da se bo vse dobro izteklo, ko bodo prišli na vrsto. Tudi vi bodite mirni, vendar bodite pripravljani in ne računajte na svoje zdravje, pa če bi bili najmočnejši v Oratoriju.

Nekega dne je don Bosko nekaj let prej opozoril, da bo v določenem času umrl eden izmed fantov v Oratoriju. Don Bosko je skrbno pazil nanj, ne da bi ga izrecno opozoril, in mu pomagal, da je dobro opravil svojo dolgo spoved in uredil vse stvari. Priporočil pa ga je kakemu predstojniku, naj bo pozoren. Povedati pa vam moram, da je to dober fant in da je bil dobro pripravljen. Torej je stvari opravil dobro. Vendar če je bil kdo močan robustnež v Oratoriju, je to bil *Milane*. Dospel je do zadnjega dne napovedanega časa in tovariši so že govorili: No, to pot jo bo odnesel ... Na zadnji dan ob devetih dopoldne mu je postalo slabo. Sedel je na postelji, obdan z več tovariši, s štručko kruha v roki. Vsi so veselo klepetali. Nenadoma pa se je *Milane* obrnil na stran in se naslonil na blazino. Tovariši so ga klicali, a ni odgovoril. Tresli so ga, on pa ni dajal znamenja, da kaj čuti. Bil je že mrtev.

Sedaj sem imenoval Milaneja, lahko pa bi vam naštel še nekaj drugih, nič manj krepkih od njega, ki so doživeli enako usodo. Bodite torej pripravljani in ne zaupajte v svoje zdravje. Pobožno častite Devico Marijo, molite in bodite veseli, zelo veseli.

Prosili ste me tudi, naj vam razložim naravne nesreče, ki bodo letos opustošile naše dežele. Rad vam to povem; skoraj bi to povedal javno s prižnice. Gospod nam bo poslal nesreče, to je kugo, sušo in poplave. Vi se boste pa spraševali: »Zakaj nam Gospod pošilja te kazni?«

Ta *zakaj* mora biti in nedvomno obstaja. Greh nepoštenosti kliče na svet nesreče, Božje kazni. Vidite, da je to občutljiva stvar. Zato namenoma nisem hotel tega povedati javno. Čisti v srcu bodo gledali Božjo slavo. Čisti v srcu pa so tisti, ki niso imeli nesreče, da bi padli v greh ali so se hitro pobrali, če so grešili.

Slišali boste govoriti, da je tu kuga, drugje poplave ipd. To so kazni, ki jih pošilja Gospod, da bi ljudi kaznoval zaradi njihovih grehov. Vi pa se ne bojte. Bodite veseli, zelo veseli. Nosite pa okoli vratu svetinjico Marije Pomočnice in gojite pobožnost do nje. Upam, da je kot drugikrat tu v mestu Turinu, posebno tu okoli Oratorija, ko je bila kuga, naši fantje pa so bili obvarovani. Tako boste obvarovani tudi vi.

Te stvari sem vam hotel povedati. A naj bodo samo za vas. Ne pišite o tem niti svojim staršem in drugim: »Don Bosko nam je dejal, da mora priti to in ono. – Ne, naj bodo samo za vas. Izkoristite to v svoje dobro največ, kar morete, vendar ne povejte tega drugim.

Še nekaj sem vam hotel povedati. Videl sem, da so mnogi prišli davi k spovedi, k obhajilu in opravili vajo za srečno smrt. Zelo sem zadovoljen, seveda to pri drugih vzbuja zavist. Najmanjši lahko rečejo: Ali nimamo tudi mi grehov, da bi šli k don Bosku k spovedi? Že, že! Toda don Bosko, kakor sem vam že rekel, se ne more posvečati vsem. Omejuje se samo na tiste iz četrtega in petega razreda. Oni so namreč v zadnjem razredu, v katerem morajo razmišljati o svojem poklicu, od katerega je vedno odvisno večno zveličanje fantov. On je redni spovednik dijakov četrtega in petega razreda, s tem pa nočem reči, da napravijo nápak, če gredo k drugim spovednikom. Glavno je, da fant opravi pogosto in dobro sveto poved. Ponavljam vam, da bi zelo rad poznal vaše misli glede poklica, bodi cerkvenega ali necerkvenega, saj mi je pri srcu samo vaša časna in večna sreča. Nisem pa zadovoljen s tistimi, ki prihajajo sem samo k obhajilu pri don Boskovi maši. Hočem, da vsakdo prejme obhajilo prostovoljno. Kdor hoče prejeti obhajilo v cerkvi, v redu, kdor hoče prejeti obhajilo pri don Boskovi maši, tudi prav. Nikakor pa naj ga ne prejme, ker mu je to kdo priporočil. Nikakor!

Se bomo ponovno videli, kadar ne boste imeli drugega dela in tudi don Bosko ne bo imel dela; vedno vam bom povedal to, kar se mi bo zdelo v vaš večji blagor.«

Skrbni zapisniki v Oratoriju poleg imen navajajo tudi datume šestih umrlih med marcem in septembrom 1886, dveh dijakov in štirih obrtnikov.²

² To so naslednji: 1. Brunet Karel iz Bardonecchie (9. marca) iz prvega razreda višje gimnazije; 2. Ranzani Karel iz Borgo Castano Primo, iz drugega razreda gimnazije (14. aprila). 3. Enria Anton iz Turina, bakrorezec (4. maja). 4. Trogu Anton, iz Carloforte, knjigovez, (28. maja). 5. Ferrari Janez iz Vigevana, knjigovez (5. julija). 6. Alladio Jakob iz Busca, kovač (21. septembra). Januarja je na svojem domu umrl tudi Gonino Karel iz Druenta, krojač; zaradi bolezni je odšel domov že 27. decembra, tako da ni bil navzoč ob razlagi vezila.

Istea meseca, 31. zvečer, so se fantje zbrali tretjič. »Pripovedujte nam kakšne sanje, ki se tičejo prav nas,« so rekli don Bosku. In on je odgovoril: »Seveda vam jih bom povedal. Pred nekaj leti se mi je sanjalo, da sem se po maši sprehajal s fanti. Vsi so stali okoli mene in poslušali moje besede. Eden izmed njih pa mi je kazal hrbet. [Kadar se je don Bosko na dvorišču sprehajal s fanti, so tisti, ki so bili pred njim, hodili zadenjsko, ne da bi se obračali]. Tisti je v rokah nosil lep šopek cvetja različnih barv: belih, rdečih, rumenih, vijoličnih ... Rekel se mu, naj se obrne in me gleda v obraz. Za trenutek se je obrnil, potem pa spet hodil tako kot prej. Jaz sem ga malo okregal, on pa mi je odgovoril: *Dux aliorum hic similis campanae, quae vocat alios ad templum Domini, ipsa autem non intrat in ecclesiam Dei* [tisti, ki vodi druge, je podoben zvonu, ki kliče druge v Gospodovo svetišče, sam pa ne vstopi v cerkev]. Ko je izrekel te besede, je vse izginilo, jaz pa sem hitro pozabil na sanje. Pred nekaj dnevi pa sem med vami videl prav tistega fanta, o katerem sem sanjal; sicer je zrastel, a je bil prav on.« Fantje so ga takoj vprašali:

»Ali je kdo od nas? Kdo je to?«

»Da,« je odvrnil don Bosko, je tu med vami, a ne bi bilo prav, da bi to povedal, zlasti še, ker sam ne vem, kako naj bi sanje razlagal.«

Ko je to dejal, je naročil, naj mu prinesejo lešnike, ki so ostali od zadnjič. Bilo jih je malo manj, kajti medtem je neka tatinska roka brskala po vrečki. Med razdeljevanjem so seveda fantje odprtih oči opazovali, kaj se dogaja. Vrečka pa se je praznila in praznila ... Pa vendar jih je bilo za vse, razen za enega od dveh, ki sta držala vrečko, eden jo je podpiral z roko, drugi pa držal vrečo odprto.³ Don Bosko je brskal po vrečki: »O, še eden,« je vzkliknil. Potem je brskal še naprej in je smejoč se potegnil ven celo pest in jo dal tistemu fantu in mu rekel: »Obdrži jih. Saj so zelo dragoceni.« Nato je poklical kateheta don Trioneja, ki je stal za fanti, in jih dal tudi njemu; poklical je don Duranda, vrhovnega prefekta, ki je imel pisarno tam blizu, in jih našel tudi zanj. »Moram jih dati še,« je dajal Mazzolu in Bassignanu; in oba sta dobila po eno pest. Fantje so bolj kot začudeni gledali nemo in kot prevzeti s svetim strahom.

Nazadnje je ponovno segel v vrečko in privlekel pet lešnikov. Pokazal jih je in z obžalovanjem dejal, ker nekaterih ni bilo. Dejansko jih je manjkalo pet, od katerih so trije šli v Valsalice, dva pa sta ostala v učilnici. Gotovo drži, da v tistem mraku, in ko mu je vid že pešal, ni mogel z lastnimi očmi ugotoviti, koliko jih manjka.

Ko so se razhajali, je gojenec Barassi pristopil k don Bosku in ga vprašal: »Tisti s šopkom bo povzročil razdor, kajne?«

³ Bila sta to Tomasetti Tito, ki je umrl kot salezijanski duhovnik, in Franchini Janez, še živ, tudi on salezijanski duhovnik. Dnevnik don Vigliettija omenja Garassinija, ki pa je ostal v učilnici; pisec dnevnika pa ni bil navzoč ob dogodku.

»Prav gotovo in bo delal skrbi,« mu je odgovoril don Bosko. »Kaj več o tem pa ne vemo.«

Preden je iz predsobe stopil v svojo sobo, se je ustavil in prijel za roko Calzinarija, pobožnega fanta, ki se nikoli ni dal videti don Bosku. Povedal mu je besedo na uho. Fant je prebledel in odgovoril: »V redu«.

Ko je svetnik ostal s svojimi tajniki, je dejal: »Tistega fanta s šopkom cvetja sem že povabil in poklical. Obljubil mi je, da bo prišel, a ga še ni bilo. Vendar moram z njim govoriti.«

Koliko dobrot so užili tisti, ki so se zaupali don Bosku, posebno pri spovedi!

Leta 1888 je po svetnikovi smrti prišlo k don Rui pismo z zelo zaupno vsebino, a ga je pisec pooblastil, da ga lahko kakor koli uporabi; bilo je shranjeno in bomo tu navedli odlomek, kjer govori o don Bosku kot spovedniku. Tisti ubogi fant, ki se je prekmalu vdal grehu, je zapadel slabim navadam, ki so ga rinile v pogubljenje; po Božjem usmiljenju pa je bil kot dijak sprejet v Oratorij, kjer se je popolnoma izročil don Bosku. Vsak teden mu je iskreno razkril svojo bedo. Redna tedenska spoved je pomembno sredstvo, da si pridobimo svobodo Božjih otrok. V primeru, o katerem govorimo, verjetno ne bi bilo tako hitro dovolj brez posebne don Boskove ljubeznive in blage potrpežljivosti. Poslušajmo samega spovedanca: »Samo tista don Boskova vedra in mirna spokojnost in določena indiferentnost (brezbrižnost) ob vsaki stvari, ki bi jo povedal; samo ta njegova govorica, sicer skopa, a začinjena s prizanesljivo sveto ljubeznijo in z živim, hkrati pa kot balzam blagim sočutjem, ko je brez vznemirjenosti poslušal vedno iste bede; to so bila zveličavna sredstva, tiste ljubeče pasti, s katerimi je Božjemu možu hitro uspelo vsaditi v mojo dušo ne samo mržnjo do greha, temveč tudi pogum in živo zaupanje, da bom nekoč zmozel pretrgati verige svojega suženjstva. [...] Ko tolikokrat pomislim na don Boskovo ljubezen, na neizmerno dobro, ki mi jo je izkazal, mi misel takoj poleti na pomilovanja vredno stanje številnih duš, ki bi si, čeprav vdane pregreham, opomogle in ozdravele, če bi v spovedniku naletele na tisto ljubeznivost, na tisti vesel in tolažljiv sprejem, ki je bil tako značilen za dobrega očeta.«

Dva dni pred opisanim sestankom je v don Boskovo stanovanje bila uvedena neka novost. Do tedaj je don Bosko vsakokrat, ko ni mogel iti dol v cerkev, daroval mašo v predsobi pri oltarju, ki je bil skrit v nekaki omari. Klerik Viglietti je dosegel, da je sobo poleg čakalnice spremenil v kapelo z lepim oltarjem. Zvečer pred praznikom svetega Frančiška Saleškega, ko je prišel kardinal Alimonda na obisk k Božjemu služabniku, je tajnik razložil Njegovi Eminenci, kakšno veselje bi napravil vsemu zavodu, če bi blagoslovil oltar in kapelo. Kardinal je zelo rad privolil v to. Prišli so tudi škof iz Ivree, nekaj kanonikov in odličnih gospodov in so vsi z don Boskom bili navzoči pri obredu. Kardinal si je nadel štolo, držal v roki obrednik, izgovarjal liturgične molitve in blagoslovil praznično razsvetljen

oltar in sobo. Navzoči so v zboru molili psalm *Miserere* in druge psalme. To je bil prisrčen obred, za katerega še danes vidimo, da je bil na mestu. Ker so don Boskove sobice postale pravo majhno svetišče, je kapelica, kjer je nekaj zadnjih dni opravil maše, postala *sancta sanctorum*.

Omenili smo slovesnost sv. Frančiška; o tem moram tudi kaj povedati. Pred njim je don Bosko zaradi primernosti imel v cerkvi sv. Janeza Evangelista konferenco sotrudnikom. Shod je vodil don Bosko. Zbrani so pričakovali, da bo on tudi kaj spregovoril in tudi sam je to želel, a zdravniki niso dovolili. Naročil je don Bonettiju, pooblastil ga je torej in mu dal tudi tri glavne misli: 1. Nekateri tolažljivi učinki salezijanskih ustanov po zaslugi dobrotelčnosti sotrudnikov; 2. treba je po drugih pomembnih ustanovah še naprej nadaljevati in širiti te sado-ve; 3. sredstva, ki jih moramo v ta namen uporabljati.⁴ Blagoslov bi moral dati don Bertagna; ker pa je imel druge opravke, je dal blagoslov don Bosko, o čemer je don Lazzero pisal don Caglieru 3. februarja: »Gotovo so se ob pogledu na don Boska pri oltarju sprva vsi razveselili, na drugi strani pa je vzbujal sočutje, ko so ga videli, kako se s težavo vzpenja po stopnicah; on pa je to storil z veseljem.«

Da bi razveselili don Boska, sta še isti večer iz Urugvaja prišla živa in zdrava don Calcagno in don Rota, iz Brazilijske pa don Borghino. Izkricali so se v Bordeauxu, škof pa jih je zelo prijazno in prisrčno sprejel samo zato, ker je vedel, da so don Boskovi sinovi.

Praznik sv. Frančiška so obhajali zelo slovesno. Novoimenovani škof iz Cunea msgr. Valfré je opravil mašo za skupnost; kardinal je imel slovesno peto mašo; zgovorni msgr. Ricardi, škof iz Ivree, je imel popoldansko slovesno pridigo. Opisal je življenje Saleškega ob njegovi misli *ljubiti Boga in storiti, da ga bodo ljubili tudi drugi*. Pod vodstvom dirigenta Doglianija so zapeli Haydnovo *Krönungsmesse*. Glavni voditelj praznika je bil dr. Fissore. Za kosilo je bilo k don Boskovi mizi povabljenih štirideset gostov, med njimi kardinal, štiri škofje in grofje Francheville iz pariške veje. Popoldne so fantje zaigrali novo dramo, ki jo je sestavil don Lemoyne, z naslovom *Vibio Sereno* z zgodbo iz prvega stoletja krščanstva v Rimu. Tudi kardinal je želel priti na igro. »Don Bosko,« je zapisal don Lazzero v pismu 3. februarja, »je kar dobro preživel tisti dan in se je vsega udeležil tudi on.«

Prejšnjo noč je slabo spal in je s kriki prebudil Vigliettija, ki ga je zjutraj vprašal, kaj je bilo. Pripovedoval je: »Videl sem debelega fanta, s široko glavo, ki se je proti čelu óžila, majhnega, čokatega, ki je skakal okoli postelje. Na vse načine sem ga skušal odpoditi, a če sem ga odpodil z ene strani, je zbežal na drugo in je dolgo počel isto stvar. Zmerjal sem ga, ga hotel tepsti, a mi ni uspelo odpoditi tega nadležneža. Nazadnje sem mu dejal: Pazi, če ne greš proč, me boš

⁴ Celoten govor je bil v dveh delih objavljen v *Bollettino* za marec in april.

prisilil, da izrečem besedo, ki je nisem izrekel še nikoli. In ko je fantè še naprej skakal okoli, sem mu glasno dejal: Mrha! – in sem se zbudil.« Sklenil je pripoved ves zaripel v obraz in dodal: »Nikoli v življenju nisem izrekel te besede. Sedaj pa sem jo moral izreči v sanjah?« In se je nasmehnil.

Dvoje sanj, ki jih po svoji značilnosti lahko uvrstimo k prejšnjim, je pripovedoval 25. februarja, ko se je pogovarjal s svojimi tajniki. Prve so bile tele: Vstopil je v stolnico sv. Janeza v Turinu, ko je zagledal dva duhovnika. Eden izmed njiju je bil naslonjen na kropilnik, drugi pa na steber. Oba sta bila nemarno pokrita. Hotel ju je pokarati, pa se je malo obotavljal, ko je videl na njunih obrazih prezirljiv posmeh. Kljub temu se je zbral in dejal prvemu:

»Oprostite, od kod pa ste doma?«

»Kaj vas to briga?« je tisti osorno odgovoril.

»Hotel sem vam samo reči nekaj, kar mi je zelo pri srcu.«

»Nimam z vami nikakršnega opravka!«

»Potem pa poslušajte: nočem vaju zmerjati; toda če nimata spoštovanja do svetega kraja in se ne ozirata na ljudi, ki se pohujšujejo nad vama in se norčujejo iz vaju, spoštujta vsaj sama sebe. Dol s klobukom!«

»Imate prav,« je odgovoril duhovnik in se je odkril.

Nato je don Bosko šel k drugemu in ga enako opozoril. Tudi ta se je odkril. Don Bosko se je tedaj prebudil z nasmehom v srcu.

Pa še druge sanje. Naletel je na nekoga, ki mu je dejal, naj nastopi javno in pridiga o *križevem potu*.

»Pridigati o *križevem potu*,« mu je odgovoril. »Hočete reči o Gospodovem trpljenju?«

»Ne, ne,« je ponovil oni, »o *križevem potu*.«

Po teh besedah ga je vodil po dolgi poti, ki se je razširila v velik trg. Pokazal mu je, naj se povzpne na podstavek. Kraj je bil samotni, nato pa je don Bosko dejal: »Komu pa naj pridigam, če tu ni nikogar?«

Nenadoma se je trg napolnil z množico. Tedaj je govoril o križevem potu, razložil je pomen te besede, naštel je koristi molitve križevega pota. Ko pa je nehal govoriti, so ga prosili, naj nadaljuje in razloži posamezne postaje. Don Bosko se je opravičeval in trdil, da ne ve več, kaj bi rekel. Vendar so ljudje vztrajali, on pa je ponovil pridigo ter govoril in govoril brez prekinitve in rekel, da je *križev pot* pot na Kalvarijo, pot trpljenja, ki jo je prvi prehodil Jezus, in da jo priporoča tudi nam s temi besedami: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum, tollat crucem suam quotidie et sequatur me*. V tem vnetem pripovedovanju se je zbudil.

O *križevem potu* je pripovedoval še druge sanje, ki jih je imel 16. novembra eno leto prej. Zdelo se mu je, da ima pred seboj veliko množico, ki mu je prigovarjala: Opravite *križev pot* z zgledi. Dajte! Dajte!

»Kakšne zglede pa naj vam pripovedujem?« je odgovoril. *Križev pot* je itak nenehen zgled trpljenja našega Gospoda.«

»Ne, ne! Hočemo novo opravilo.«

Don Bosko se je v trenutku znašel z dokončanim delom. Imel je v rokah celo prvi odtis in je na vso moč iskal don Bonettija in don Lemoyna ali don Francesca, da mu ga popravijo, ker je bil sam zelo utrujen. V tem neutrudnem iskanju se je prebudil.

Svetnik je moral zares v sebi doživljati zgled trpljenja Jezusa Kristusa, ko je v združenju z njim prenašal bolečine, ki so ga na žalost spremljale do smrti, on pa se je svojim sinovom ponudil kot vzor potrpežljivosti.

Omenimo še ene sanje, ki imajo v sebi nekaj preroškega. Pripovedoval jih je don Lemoyne in kleriku Festu 1. marca. Sanjalo se mu je, da je v Becchiju. Njegova mati je z vedrom stala pri studencu, zajemala umazano vodo in jo je zlivala v škaf. Iz tega studenca je prej vedno pritekala bistra voda. Zato se je čudila in si ni znala razložiti.

»*Aquam nostram pretio bibimus*,« je tedaj rekla mama Marjeta.

»Vedno v vaši latinščini!« ji je odgovoril don Bosko. Saj to ni svetopisemsko besedilo.«

»Ni pomembno. Pa ti postavi druge besede, če se čutiš sposobnega. V teh razumemo vse: dovolj jih je dobro preučiti. *Iniquitates eorum porta ...* Sedaj jim dodaj, kar hočeš.«

»*Portavimus? Portamus?*«

»Kar hočeš: *portavimus, portamus, portabimus*. Dobro razmisli te besede, preučuj jih in daj jih svojim duhovnikom, da jih bodo preučevali, in našel boš vse, kar se mora zgoditi.«

Potem ga je peljala za vodnjak na vzvišen prostor, od koder se je moglo videti Capriglio in njene vasice in vasice okoli Buttigliere in samo Buttigliero in še druge vasice, razkropljene tu in tam. Pokazala mu jih je s prstom in dejala:

»Kakšna razlika je med temi vasicami in Patagonijo?«

»No, ji je odgovoril, če bi mogel, bi rad delal dobro tu in tam.«

»Če je pa tako, pa tudi prav,« je odvrnila mati Marjeta.

Tedaj se mu je zdelo, da je mati odšla in da je bila njegova domišljija že utrujena ter se je zbudil. In na koncu pripovedi je dejal: »Prostor, na katerega me je peljala moja mati, je zelo primeren za kak zavod, saj je v središču številnih vasic, ki nimajo nobene cerkve.«

Don Rua je v okrožnici, ki smo jo omenili zgoraj, poleg spovedovanja omenil tudi obiske. Naporni obiski so vsak dan trajali nekaj ur. Ohranil pa se je samo spomin na dva obiska, ki sta se med seboj precej razlikovala.

Dne 3. januarja je prišel na obisk neki francoski odvetnik. Dejal je, da so ga poslali Bourbonci. Na dolgo je razlagal, da je prišel zato, da mu pove, da gre za

ponovno vzpostavitev starih bourbonskih kraljevin po Evropi, začenši v Španiji, ter da v imenu teh knezov prosi za svet in za blagoslov. Don Bosko mu je dovolil, da je govoril, kolikor je hotel. Nazadnje ga je tujec, da bi mu izsilil kak odговор, vprašal: »Kakšno bi bilo don Boskovo mnenje o tej zadevi?«

»Nisem strokovnjak v tej zadevi,« je odgovoril. »O kandidatih komaj poznam imena, pa še to ne o vseh. Sicer pa imam do Francije velike obveznosti. Tam sem s pomočjo darov Francozov ustanovil različne zavode. Zato nikakor ne morem zlorabiti gostoljubnosti, ki so mi jo izkazovali. Torej ne bi mogel dati nobenega nasveta. Pripomnil bi samo, da ne bi bilo pametno lotiti se kakega posla, če niso zagotovljena zadostna sredstva.«

»O, če se povežejo vsi Bourbonci,« je odvrnil odvetnik, »sredstev ne bo manjkalo.«

»Paziti pa morajo, da če stvar ni verjetna, bo za Francijo lahko velika škoda.«

»In kako vi sodite, ali bo stvar uspela?«

»Da naj se v vsaki stvari zgodi Božja volja.«

»Bi vi dali blagoslov na začetek bourbonskega dela?«

»Zakaj pa ne? Ampak samo v tem smislu, naj se v vsaki stvari zgodi Božja volja in nič drugega.«

»Mi lahko potrdite te besede?«

»Brez težav.«

Po tem pogovoru je odvetnik rekel, da gre v Benetke, da bo dobil navodila od don Carlosa. Kakšen je dvomil, da je to bil tajni agent francoske policije, da bi poizvedel, kakšne so don Boskove politične ideje. Vsekakor svetnikovi odgovori niso mogli vzbujati sumničenj in ne dati opore za obtožbe. Njegovo načelo je bilo, naj se ne ukvarja s politiko.

Drugi obisk, ki smo ga omenili, je imel za cilj, da bi dosegli ozdravljenje. Neki gospod, ki mu je don Bosko preskrbel, da je bil imenovan za viteza, mu je obljubil eno vsoto za njegove ustanove. Čeprav bi to zmožel, ni nikoli držal svoje obljube. Pa je njegov sin, ki je bil zelo spreten v domačih poslih, nevarno zbolel. Ko je njegov oče videl, da se je bolezen zelo poslabšala, je 19. januarja hitel k don Bosku in ga s sklenjenimi rokami prosil, naj moli in še drugim naroči, naj molijo za sinovo ozdravitev.

»Jaz sem rad obljubil, da bom molil,« je don Bosko dejal tistemu, ki je stal ob njem, »toda Bog je sina vzel k sebi. Dovolj bi bilo, da bi vitez don Bosku rekel: Stoj! Tu imam za vas deset tisoč lir, vi pa mi izprosate pri Mariji Pomočnic to milost. Potem da ... Sedaj pa lahko samo še molim Gospoda, naj njegovega otroka čim prej vzame v nebesa, ko umre.«

Po don Boskovem nauku ne more tisti, ki ni velikodušen do Boga, od njega dobiti izrednih milosti.

Prav nasprotno pa je doživela odlična don Boskova dobrotnica grofica Vanda Grocholska, rojena kneginja Radziwill. Marca 1886, dan, preden je don Bosko odpotoval v Španijo, je v Krakovu zbolela za bakterijskim kompliciranim vnetjem pljuč rebrne mreže, ki se je zapletlo in je bila v smrtni nevarnosti. Njena sestra je poslala don Bosku telegram in ga rotila, naj moli za bolnico. Zdravnik, ki so ga poklicali iz Pariza, je storil vse, kar je mogel, da bi jo rešil. A kmalu je nastopila smrtna ura. Ko pa ji je zdravnik otipal utrip, je zakričal: »Rešena je!« Minilo je nekaj tednov. Don Rua je pisal neki grofičini prijateljici, da bi dobil kake vesti. Ona pa ni mogla odgovoriti, ker je imela gospo za mrtvo. Don Bosko je bil že v Barceloni, ko mu je don Rua, ki ga je spremljal, nekega dne dejal: »Grocholska je gotovo mrtva.«

»Ne,« mu je smeje se odgovoril don Bosko. »Ozdravela je in sedajle ravno zajtrkuje.«

»Od kot ste dobili te vesti?«

»Prišel je telegram iz nebes.«

Stvari so se dogajale prav tako, kakor je dejal.⁵

Iz istega časa je drug primer o védenju za oddaljene stvari. Iz Monaca je predstojnica nekega samostana pisala in mu priporočila neko božjastno gospodično, ki se je spreobrnila iz protestantske vere. Odgovoril je: »Naj bo zvesta svojim obljubam. Dokler bo zvesta, bo deležna varstva Device Marije.« Gospodična je bila lepo zdrava, dokler je bila zvesta. Ko pa je prelomila zvestobo, jo je bolezen spet napadla. Potem ko je don Bosko to odgovoril, je nadaljeval: »Ali nimate v zavodu neko to in to? Povejte tej izgubljeni hčeri, naj se vrne domov in skrbi za svojo slepo mater in za svoje otroke.« Predstojnica je bila vsa iz sebe in se je vpraševala, kako don Bosko ve za stvar, o kateri mu nihče ni poročal; toliko bolj, ker je tudi ona nekaj sumila. Neka nesrečnica je izjavila, da je mulatka in poganka, da si pa močno želi spoznati vero v Jezusa Kristusa. Neki jezuitski pater, ki ga je o tem obvestila neka njegova zaupnica, je povedal škofu, potem je ta prosil mater predstojnico, ki je bila pripravljena sprejeti ženo v skupnost in jo pripraviti na krst. Nesrečnica je že težko čakala, kdaj bo prejela krst. A se je vse sprevrglo v komedijo, kakor se je kmalu izkazalo. Naš svetnik jih je pravočasno obvestil, saj sta bila samo še dneva dni do krsta.⁶

Iz Francije je za don Boska prišlo lepo odlikovanje. Bralci se bodo spomnili na konferenco, ki jo je imel leta 1883 pred lyonsko geografsko družbo o Patagoniji. Dodal je še spomin na isto temo, ki so ga ocenili kot odlično delo. Vodstvenemu svétu družbe se ni nikamor mudilo, saj ga je obvestil šele januarja 1886, da so mu podelili srebrno medaljo za njegove zasluge v zemljepisni znanosti, »kakor jo pojmuje danes«, to je kot »prispevek preučevanju in napredku lju-

⁵ Dodatek, št. 1.

⁶ Dodatek, št. 2.

di in stvari v tujih deželah«. Izročitev je bilo treba opraviti na slovesni seji, ki pa jo je bilo mogoče opraviti šele veliko pozneje. Na eni strani medalje je bil napis: *Don Bosco – Prêtre Salésien – Civilisation de la Patagonie* [Don Bosku – salezijanskemu duhovniku – civilizacija Patagonije], prosili pa so ga, naj doda datum. Odgovor je bil, naj bo to 24. maj 1879, na dan, ko so salezijanci prišli v Patagonijo, in da naj k don Boskovemu imenu dodajo: *fondeur des Salésiens* [ustanovitelj salezijancev].⁷

Medaljo so lahko izročili šele proti koncu leta. Decembra ga je predsedstvo obvestilo za nedeljo 19. decembra. »Bilo bi nam v veliko čast in zadovoljstvo,« so mu tedaj napisali, »če bi se mogli slovesnosti osebno udeležiti. Tudi lyonski meščani bi bili srečni, da vas srečajo in vam čestitajo.« Vendar je don Bosko poslal dva delegata: don Barberisa in don Albera. V spremstvu predsednika Desgrandsa so ju peljali v univerzitetno avlo, kjer je družba imela svoje seje, in ju posadili na častno mesto poleg predsednika. Po branju zapisnika o napredku in delu družbe je spregovoril predsednik. Z vzvišenimi besedami je hvalil don Boskov govor o skrajni točki Južne Amerike; dejal je, da je govornik navedel natančne in zanimive podatke o tistih pustih pokrajinah, ki jih je zbral od uglednih piscev ali zlasti iz poročil njegovih misijonarjev, ki jih je spremljal s svojo mislijo in s svojo ljubeznijo. Ob koncu je dejal, da si je don Bosko na ta način zaslužil srebrno medaljo zemljepisne družbe, ki mu jo je dodelil njen Svet. Don Albera je tedaj pristopil, da je med burnim ploskanjem številnega občinstva prejel to medaljo.

V tujini sta dva časopisa izražala visoko hvalo don Bosku. Na Portugalskem je časopis *Palavra* iz Oporta v številkah 15 in 16 objavil dolg navdušen članek, ki je hvalil našega svetnika kot za človeštvo najzaslužnejšega moža v zadnjih časih. Drugi časopis mu je pel hvalo na bregovih reke Temze. To je bil *Merry England*. Najprej je navedel lep življenjepis, nato pa izrekel tole mnenje o don Boskovih duhovnikih: »Salezijanski duhovniki so res učeni ljudje, kar pa največ velja, so obdarjeni z apostolsko gorečnostjo in pravo pobožnostjo: skratka, so dobri in goreči pastirji, ki bi radi dali življenje za svoje ovce.« Novi in zelo znani *Eco d'Italia*, glasilo genovskih katoličanov, je v številki z dne 25. januarja poročal o tem članku ter s svoje strani dodal veliko spoštovanje in priznanje salezijanski družbi in njenemu ustanovitelju in končal s tem gorečim pozivom: »Gotovo! Podpirajmo, širimo in pospešujmo sveto delo novega apostola zapuščene mladine. S tem bomo izkazali eno največjih in najpomembnejših uslug sveti Božji zadevi in zadevi Cerkve.«

Nasproten glas je prišel iz Faenze. Radikalni časopis *Lamone*, ki je ponovno začel divjati proti don Boskovim sinovom, je v številki z dne 17. januarja ovadil

⁷ Dodatek, št. 3.

oblastem »salezijansko vzgojo«, češ da salezijanci, sovražniki domovine, vcep-ljajo v duše mladih svoje ideje. Toda kakšna je dejansko bila obrekovana sale-zijanska vzgoja, je ravno v tistih dneh objavil novi šolski svetovalec don Fran-cesco Cerruti, ki je odprl svoj urad in je ob začetku novega leta dal v tisk svojo knjižico z naslovom *Le idee di Don Bosco sull'educazione e sull'insegnamento e la missione attuale della scuola* [Don Boskove misli o vzgoji, o poučevanju in trenutnem poslanstvu šole]. Salezijanska vzgoja je bila dobro obveščena o takih idejah, »tistih,« je pisal don Cerruti,⁸ »največjih modernih pedagogov in vzgo-jiteljev, ki so se zgražali ob pogledu na nevero in nemoralnost, ki sta ogrožala ljudstva in narode«.

Kdor je videl, kako je don Bosko oslabljen, si ne bi mogel zamišljati, kaj je načrtoval v svojem srcu za februar in marec. Razmišljal je o potovanju v Špani-jo. Ker je čutil, da mora to storiti čim prej, sicer ne bo mogel uresničiti te svoje želje, je skušal premagati nasprotovanje svojih ljubečih sinov, ki so bili v strahu za njegovo dragoceno življenje. Povedati moramo, da je v Španiji že bil, a ne po redni poti, temveč kakor svetniki. Povedali bomo o dogodku, o katerem imamo več poročil in o katerem smo slišali večkrat pripovedovati iz ust tistega, ki je dobil tako nepričakovan obisk. Lahko se zdi čudno, da se tisti, ki je pozneje pri-povedoval, ni dobro spomnil v svojih poročilih noči o prvem prikazanju, ali je to bila noč pred praznikom sv. Frančiška ali po njem; vendar pomanjkanje spo-mina nič ne jemlje verodostojnosti dogodka, o katerem je pričal v apostolskem procesu (za beatifikacijo).

Don Branda, ravnatelj zavoda v Sarrià, je mirno spal v svoji sobi, ko je slišal, da ga nekdo kliče. Zbudil se je in razločno slišal don Boskov glas, ki je dejal: »Don Branda, vstani in pojdi z menoj.« Don Branda je pomislil: »Zdaj se mi pa res ne ljubi sanjati. Moram spati.« Da bi se rešil te, kakor je mislil, utvare, se je obrnil na drugo stran. Hitro je globoko zaspal in spal, dokler ni zazvonila bu-dilka. Zjutraj se je spominjal glasu, ki ga je klical ponoči, a ni temu pripisoval nikakršnega pomena in je bil miren do osmine sv. Frančiška. Ponoči 6. februarja je med spanjem spet slišal glas: »Don Branda! Don Branda!« Glas je spet bil don Boskov. Stresel se je, odprl oči in na začudenje videl osvetljeno sobo kot podne-vi; ker je imel posteljo v vdolbini, je na zavesi videl obrise nekega duhovnika, ki je bil videti kot don Bosko. Glas je nadaljeval: »Ne spi! Vstani vendar!«

»Takoj pridem,« je odgovoril. Vstal je, se oblekel, odgrnil zaveso in sredi sobe videl don Boska, ki ga čaka.

Obraz in pogled je izžareval očetovsko in zaupljivo dobroto. Don Branda se mu je približal, ga prijel za roko, da bi jo poljubil, medtem pa mu je don Bosko dejal: »Pridi z menoj. Popelji me po zavodu. Pokazal ti bom stvari, o katerih se

⁸ Prav tam, str. 10–11.

tebi niti ne sanja. Pa vendar so to stvari, ki vzbujajo strah.«

Don Branda je vzel ključke od sob, stopil z don Boskom iz svoje sobe in vstopil v spalnice. Vsi fantje so spali v svojih posteljah. Don Bosku mu je pokazal na tri, ki jih je bilo zelo lahko prepoznati, čeprav so imeli grdo spačene obraze. »Vidiš te tri nesrečneže? Pokvaril jih je nekdo, za katerega si ti ne bi mislil, če ti ne bi prišel jaz povedat. Prišel sem, ker je bilo nujno, da ti odkrijem ta skriti greh. Ti si mu zaupal, misliš, da je dober, in tak se zdi na zunaj. Je pomočnik ... (in je izrekel ime in priimek). On je umoril dušo teh fantov. Poglej, kako spačeni so.«

Ko je Branda slišal to ime, je okamnel. Nikoli ne bi posumil o taki pokvarjenosti. Tisti je resnično veljal za dobrega in se je na zunaj vedel neoporečno. Don Bosko je nadaljeval: »Tako ga poženi iz zavoda. Ne dopusti, da še ostane sredi fantov. Utegnil bi pokvariti še druge.«

Hodila sta še naprej od spalnice do spalnice in opazovala vsakega posebej. Don Bosko mu je pokazal več fantov, ki so imeli spačen in izmaličen obraz. Ko sta obšla spalnice, sta šla po vsem zavodu. Stopnice, sobe in dvorišča so bila razsvetljena kot podnevi. Don Bosko je hodil hitro, kot če bi imel komaj štirideset let. Vrnil se je v don Brandovo sobo. Tu v kotu, blizu neke police, so se pojavili trije ubogi fantje in se skrivali pred don Boskovim pogledom; njihov obraz je bil še vedno odvraten. Blizu ob njih je stal pomočnik s sklonjeno glavo, kot obsojenec na smrt, ki stopa proti vislicam. Don Bosko je postal strašno resen in ga pokazal don Brandu: »Poglej, ta je pokvaril fante.« Ko se je obrnil proti krivcu, je prodorno zakričal: »Hudodelec, ti Gospodu kradeš duše? Ti tako izdajaš predstojnike? Nisi vreden imena, ki ga nosiš!« Še naprej ga je grozeče karal in mu očital, kako neizmeren je njegov greh, ki ga je dolge mesece zamolčeval pri spovedi. Poleg teh se je pojavil tudi neki klerik; kazal se je ponižanega, a ni bil spačen kot sobrat. Don Bosko je gledal tudi njega, a ne tako resno kot drugega. Don Brandu je rekel: »Tudi tega odstrani iz zavoda; če namreč ostane, bo lahko napravil veliko škodo.« »Ne vem, kako naj uresničim te ukaze,« je pripomnil don Branda. »Ne vem, kakšne razloge naj navedem, da pridem do teh sklepov; nimam izkušenj; to je kočljiva zadeva. Ali ne bi mogli vi komu naročiti, da to uresniči?«

Medtem ko je govoril, se mu je zazdelo, da vidi don Rua, ki je stal poleg don Boska, položil kazalec na usta in mu dal znak, naj molči. Don Branda je molčal, don Bosko pa se je premaknil in hotel oditi iz sobe. Tedaj se je popolnoma stemnilo. Don Branda, ki je ostal v popolni temi, je tipaje poiskal svetilko, jo prižgal in opazil, da je sam. Do jutra je bilo še dve uri. Vzel je brevir in začel moliti. Ko je pozvonilo, je šel dol, da bi maševal, a je bil zelo vznemirjen.

Misel, da mora odsloviti ona dva, ga je vznemirjala. Kako naj ju pokliče k sebi? Kako naj začne pogovor? Kakšne razloge naj navede, da ju bo pripravil do priznanja krivde? Nenehno ju je spremljal, a ni na njima opazil ničesar, s čimer

bi zaslužila, da ju pokara. Je pa v sebi čutil notranji glas, ki mu je nenehno ponavljal: »Ukrepaj, ukrepaj!«

Poklical je prefekta in asistente in jim priporočil, naj bodo zelo pozorni, da bi odkrili, kateri so med fanti manj dobri. Tako je upal, da bo dobil kakšne namige na skrito zlo. Odločen, da ne bo govoril, je menil, da ima zaradi teh varnostnih ukrepov lahko mirno vest. Tako se mu je zdelo, da je utišal v sebi tiste notranje glasove, ki so ga za kak dan pustili pri miru. Vsakokrat, ko je šel maševati, je čutil v sebi določen strah, da se je kar tresel.

V tem stanju mu je iz Turina prišlo pismo od don Rua, ki ga je dolgo hranil in ga mnogim pokazal.⁹ V njem je bilo rečeno: »Sinoči sem se sprehajal z don Boskom, on pa mi je rekel, da te je obiskal. Verjetno si takrat spal.«

Štiri ali pet dni po prikazanju, ko je šel maševati h gospe Doroteji, je slišal, kako je mati salezijancev dejala: »Danes se mi je sanjalo o don Bosku. Ponoči se mi je o njem sanjalo.«

»Oprostite,« jo je prekinil don Branda, »danes bi rad prav takoj maševal.«

Besede svete žene so ga vznemirile in ni hotel ničesar več slišati. Šel je naravnost v kapelo, se oblekel in začel maševati. Ko je odmolil *Introibo ad altare Dei*, šel po stopnicah k oltarju, ga poljubil, ga je prevzel strah in trepet, v srcu pa je zaslišal glas: »Opravi takoj, kar ti je naročil don Bosko, sicer je to tvoja zadnja maša!«

Vrnil se je domov, odločen, da bo ukrepal. Hotel je vprašati za svet, a ni vedel koga; spovedniku o tem ni govoril, ker se je bal, da stvari ne bo vzel resno. Kljub temu ni več odlašal. Poklical je prefekta don Aimeja in mu naročil, da vse, kar bo povedal, drži v tajnosti, mu povedal samo del tistega, kar je videl ponoči na osmino sv. Frančiška Saleškega, mu povedal imena treh fantov in mu dal ustrezna navodila. Poklical jih je ločeno, ne da bi kateri vedel za drugega, mu dal vedeti jasno, da vse ve, in mu naročil, naj pove ime pohujšljivca. Če je tajil ali ni hotel govoriti, je tudi dvignil roko. Ko je izprašal prvega, ga je zaprl v drugo sobo, da nihče ni mogel z njim govoriti. Nato je poklical drugega in storil z njim kakor s prvim. Nato ga je peljal v razred in ga tam zaprl. Ko je izprašal tretjega, ga je zadržal v svoji pisarni in šel poročat o sadovih raziskave.

»Tu na ta listek,« je končal don Branda, »napišem ime povzročitelja pohujšanja. Ko se boš ti vrnil od izpraševanja, bomo primerjali to ime s tistim, ki so

⁹ Pokazal ga je prefektu don Aimeju; bral ga je pri konferenci klerikom, kot se je spominjal don Pirola: dal ga je brati misijonarjem, ki so potovali tam skozi, malo preden je prišel don Bosko; sčasoma pa se je pismo izgubilo. Don Rua je pričal pri postopku: »V tistih dneh sem bil v Turinu; dan po tem prikazanju mi je don Bosko, ko se je pogovarjal z menoj, dejal, da je ponoči obiskal don Branda, in zdi se mi, da mi je naročil, naj ga pisno vprašam, ali je uresničil moja naročila. Takrat nisem posebej pazil na te besede; ker sem izpolnil ukaz, ki sem ga prejel, nisem več mislil nanj. Ko sem čez nekaj mesecev spremljal don Boska v Španijo, mi je don Branda, ki naju je prišel čakati na mejo, pripovedoval, kaj se je zgodilo. Tedaj sem razumel, kakšen je bil don Boskov obisk.«

ga povedali fantje. Ko je to povedal, je vzel pero, napisal ime in prepognil list.

Prefekt je vse natančno opravil. Prvi fant, ves zmeden, je v začetku tajil, ko pa je videl, da je predstojnik odločen in trden, je priznal. Drugi in tretji, ki ju je prav tako pritiskal ob zid, sta dala enak odgovor.

Don Aime se je vrnil k ravnatelju poročat o sadovih svoje raziskave. Tedaj je don Branda odprl preganjen list in mu ga pokazal. Bilo je imel pomočnika, ki so ga razkrili fantje. Ni bilo več nikakršnega razloga, ki naj bi zadrževal predstojnika, zato je dal takoj poklicati krivca.

Le-ta je že več dni preživel v notranjem nemiru. Ko ga je don Branda imel pred seboj, ga je ozmerjal:

»Ti mi torej kvariš fante?«

»Jaz? ... kako?« je zajeceljal ves zmeden.

»Da, ti. Tako in tako.«

Nesrečnež je padel na kolena in prosil usmiljenja ter vzkliknil: »Ali vam je pisal don Bosko?«

»Don Bosko je prišel osebno in mi povedal.«

Ko je slišal ukaz, da mora takoj zapustiti zavod, se je zjokal in prosil, naj ga razrešijo tistih opravil, ki so mu bila v spotiko. Naj bo tudi za pometača, a naj ga pustijo vsaj dva meseca, da si uredi za prihodnost. Bil je uslišan.

Ko je prišel don Bosko do španske meje, mu je šel don Branda naproti. Potegnili ga je na stran in mu dejal: »V Sarrià morda ne boste našli vsega tako, kakor želite.«

»Kaj si ukrenil?«

»Tri fante sem poslal domov, vsakega ob drugem času z nekaj dni razlike. Pomočnik pa je še v zavodu. Ugodil sem njegovim solzam in prošnjam in mu dovolil kak mesec odloga.

»Prav. Prišel bom in videl, kaj moramo storiti.«

Čez nekaj tednov je bil tudi pomočnik dokončno odslovljen iz zavoda.

2. POGLAVJE

SKOZI LIGURIJO IN FRANCIJO V ŠPANIJO

V ŠPANIJI SICER NI BILO veliko sotrudnikov, bili pa so zelo vplivni: visoke osebnosti iz duhovniških vrst in izmed laikov so se ponašali s tem naslovom. Don Boskovo ime je odmevalo od enega konca do drugega. Časopisi in revije so namreč pritegovali pozornost javnosti tako o njem kakor o njegovih zavodih v Utreri in v Sarrià. Zelo ugledni dobrotniki, pred vsemi gospa Doroteja, so se imeli za srečne, če so ga videli. Zato so ga ob raznih priložnostih prosili, naj pride tudi v njihovo domovino. Don Bosko je že zdavnaj hotel iti tja; celo izrecno je obljubil, da bo prišel. Proti koncu februarja je sprejel sklep in začele so se priprave.

Ko se je po Oratoriju in zunaj njega raznesel glas, da bo tvegati tako dolgo potovanje, so bili salezijanci in prijatelji zbegani, saj so se resno bali, da lahko na poti umre. On je vse miril in se izgovarjal na izkušnjo prejšnjih potovanj, ko se njegovo zdravje ni poslabšalo, ampak se še izboljšalo. Dejal je celo, da bo prej poskusil svojo odpornost, ko bo potoval skozi Ligurijo in Francijo. Če bo šlo vse dobro, bo nadaljeval pot, če pa ne, se bo obrnil. Novica, da se don Bosko pripravlja, da obišče Španijo, se je hitro razširila tudi tam in vzbudila neizmerno pričakovanje. Želja spoznati don Boska, uživati njegovo navzočnost ni bila pri nobenem tako živa kot pri gospe Doroteji, ker nihče ni bil z njim tako tesno duhovno povezan in torej tako zmožen dojeti veličine njegovega poslanstva.

Odpoval je iz valdoškega oratorija 12. marca ob pol treh popoldne. Za prvi del potovanja je poleg tajnika klerika Vigliettija vzel s seboj še don Cerrutija in don Sala. Zdelo se je, da se počuti kar dobro, a se je komaj premikal. Morali so ga podpirati. Na železniški postaji Porta Nuova ga je pozdravil dopisnik nekega toskanskega časopisa¹ in izrazil začudenje, da se odpravlja na tako dolgo pot. Odgovoril mu je, da ga k temu sili želja, da bi svojim fantom priskrbel kruha.

¹ *L'Amico del popolo*, Prato, 20. marec 1886.

»Priporočite se Depretisu,« je na hitro izrekel novinar.

»Da, da, njemu. Če bi vedeli, koliko me stanejo samo davki za vse zavode, ki jih imam po Italiji.«

Brez posebnih nevšečnosti in v veselih pogovorih so prišli v Sampierdareno. Tam je našel dva zelo dobra delavca iz Arrenzana, ki sta ga čakala, da mu izročita darove v zahvalo za milosti, ki sta jih prejela na priprošnjo Marije Pomočnice. Povedala sta mu, da v njihovem kraju ljudje gojijo goreče zaupanje do Marije Pomočnice.

Ponoči se je don Bosko počutil zelo slabo, tako da je zjutraj opravil mašo v sobi. Pri njej so bili fantje iz četrtega in petega razreda gimnazije. Ko je končal zahvalo in malo pozajtrkoval, je začel sprejemati obiske nepretrgoma do opoldne. V glavnem so bili to ljudje, kakor je dejal, ki so se prišli zahvalit Mariji Pomočnici za milosti, ki so jih prejeli ob blagoslovu Marije Pomočnice v prejšnjem letu.

Sotrudniki iz Genove so uredili vse, da bi imel konferenco v mestni cerkvi sv. Sira; odpravil se je torej tja zgodaj popoldne. Zraven je hotel biti tudi nadškof msgr. Magnasco. Govoril je don Cerruti in pol ure zadrževal množico, ki se je zbrala, da bi videla don Boska. Ko je šel mimo, so se gnetli okoli njega, da bi mu poljubili roko; včasih so se prav bali, da ga bodo strli. Pred konferenco in po njej je v zakristiji sprejemal tiste, ki so hoteli govoriti z njim. Nadškof je ljudem, ki so mu hoteli poljubiti prstan, dejal: »Pojdite k don Bosku.« Pomočnik Enria je slišal številne ljudi govoriti, kako so srečni, da so prejeli blagoslov od svetnika. Don Lazzero je 28. marca pisal don Caglieru: »Oseba našega dragega očeta don Boska postaja vedno dragocenejša. V Genovi, kjer je imel konferenco za sotrudnike, don Bosko ni nikoli doživel takega navdušenja kot to pot. Nikoli se tudi niso izkazali tako velikodušni. Dokaz je bila obilna nabirka.«

O isti stvari je don Rui pisal neki sotrudnik iz Voltrija:² »Prebil sem skoraj uro kot v nebesih! Zdelo se je, da so ga sotrudniki, oprosti izrazu, hoteli pojesti. Vsi so ga hoteli videti, z njim govoriti, mu poljubiti roko. On, predragi, je ves nasmejan poslušal in izgovarjal besede; besede, ki imajo skrivnosten vpliv na dušo.«

Proti večeru so ga peljali v palačo gospe Ghiglinijeve, kjer so kosili. Vrnil se je v Sampierdareno pozno in utrujen. Slišali so ga, kako je nekemu gospodu rekel: »Zame je dovolj malo polente; toda nahraniti moram toliko sinov. Ker pa dobrota dobrih nima meje, tako potrebujem vse.«³ Ob koncu dneva je Viglietti zapisal v svoj dnevnik: »Don Bosko je bil danes dobre volje; pripovedoval je šale in bil bistrega duha.«

Don Belmonte, ravnatelj zavetišča v Sampierdareni, je izpričal, da se je v

² Gospod Primož Arona, Vegima per Voltri, 21. marec 1886.

³ *Eco d'Italia*, 15. marec 1886.

San Siru zgodilo nekaj čudežnega. Don Bosko je v zakristiji delil svetinjice Marije Pomočnice; ko jih je zmanjkalo, se je obrnil nanj in ga prosil, naj mu jih še prinese. Prinesel mu jih je kakih štirideset ali morda še manj. Tedaj jih je svetnik začel deliti. Prostor je bil natrpan z ljudmi, on pa jih je delil, vsem, ki so šli mimo in stegovali roke. Don Belmonte in gospod

Dufour, ki mu je stal ob strani, nista mogla verjeti svojim očem. Gotovo je razdelil nekaj sto svetinjic, morda celo več kot tisoč. Brez pomnožitve stvar gotovo ne bi bila mogoča.

Naslednji dan je sprejemal obiske več ur brez premora. Opoldne je ob spremstvu očeta in matere prišlo neko dekle, ki ni hotela ničesar slišati o cerkvi. Zdela se je naravnost zmešana. Pred don Boskom je izpovedala svoj nori napuh, je pa tudi ona pokleknila, da bi prejela njegov blagoslov, nato pa jokaje dejala: »Priznavam svojo zmoto. Hudobni duh me je do sedaj držal v svoji mreži. Jutri bom šla k spovedi in obhajilu.« Starši so vsi ganjeni še kar klečali in niso hoteli odpotovati. Prizor je trajal dalj časa. Končno so dali lep dar in odšli.

Tistega popoldneva so slovesno blagoslovili zvonove za cerkev sv. Kajetana. Pomočnik Kvirin, ki je nalašč za to prišel iz oratorija, je prvi zvonil nanje in pokazal svoje mojstrstvo, ki so ga Turinčani prav dobro poznali. Po obredu je don Bosko nadaljeval sprejeme in jih podaljšal do osmih. »Utrujen je,« je zapisano v dnevniku, »a se počuti kar dobro; miren je in vesel.«

Kljub mnogim težavam, ki mu niso dale miru, ni pozabil na Oratorij; dokončal je dan z naročilom tajniku, naj piše don Rui in mu naroči, kaj naj pove. Viglietti je takoj zapisal: »Don Bosko mi je naročil, naj ga prosim, da fantom izroči njegove pozdrave; naj jim pove, da je tu v Sampierdareni našel zelo dobre fante; da so tako kot v Oratoriju tisti iz četrtega in petega razreda bili v sobi pri don Boskovi maši in da so iz njegovih rok zelo pobožno prejeli sveto obhajilo. Naročil mi je, naj lepo pozdravim don Lemoyna, don Laga, Suttilla, Festa in Gastaldija.« Nato je tajnik še sam dodal: »Za božjo voljo, dragi gospod don Rua, priporoči vsem v molitev don Boska, ker je njegovo zdravje zelo rahlo.«

V zavetišču se je pojavil neki kipar, ki ni nikoli videl don Boska in je po fotografijah napravil njegov doprsni kip. Upal je, da ga bo nekoč lahko od blizu srečal in popravil še zadnje malenkosti. Oblekel se je v delovno haljo in ga nadlegoval, da mu je poziral. Ko je stopil na oder, ki mu ga je pripravil umetnik, se je zasmejal in rekel: »No, sedaj pa grem na vislice.« Ko je videl, kako je kipar na osnovo nametal zgetene glin, da popravi osnutek, je zašepetal tajniku: »Vidiš, Viglietti, kako me je lepo namazal?« Čez kake četrte ure je postal zaspan in je zaspal. Ko se je zbudil, je opazil, da je minila cela ura; nato je hitro stopil dol, kajti veliko ljudi ga je čakalo, da bi jih sprejel.

To je bilo dopoldne 15. marca. Po kosilu so ga obiski precej utrudili, kljub temu je pri večerji povedal nekaj lepih zgodbic. Ko so začeli razpravljati o ob-

čutljivosti srca, je dejal, da pri maši ni mogel priporočiti misijonarjev, ker je bil preveč ganjen in bi ga skoraj zadušilo. »Tedaj sem,« je dodal, »moral misliti na (piemontskega ljudskega šaljivca) Gianduia, da bi se raztresel.«

Naval obiskovalcev je bil tudi dopoldne 16. marca, na dan odhoda. Še v zadnjem trenutku se je pojavil markiz Spinola s fotografskimi aparati, da bi ga slikal. Svetnik je iz vljudnosti dovolil; zaradi tega je izgubil veliko časa, zato se je moral odpraviti na hitro, da bi ujel vlak za v Varazze. Na postaji so bili obveščeni, zato je postajenačelnik dobrohotno počakal.

Na postaji Arenzano bi moral namesto petih minut čakati nekaj ur, da bi zadovoljil vso množico, ki je preplavila postajo. Množica je vdrla v notranjost, s seboj pa so privedli ali prinesli bolnike. Obkročili so vlak, se obešali na vagone in se povzpenjali na streho. Imeli so že zamudo; postajenačelnik je večkrat dal znak za odhod, vendar si vlakovodja ni upal pognati, da ne bi prišlo do nesreče. Neka bolna žena, ki so jo prinesli v vagon, kjer je bil don Bosko in jo je on blagoslovil, je v trenutku ozdravela. Vrnila se je domov in hodila popolnoma zdrava.

Kaj naj potem rečemo o Varazzeju? Sprevodniki niso od potnikov mogli niti pobrati voznih listkov, kajti tisti, ki so izstopili, so bili pomešani med množico, ki je hotela priti do železniškega tira. Župnik tiste župnije, velik prijatelj salezijancev, je oznanil s prižnice, da pride don Bosko; poleg tega je v mestu in v sosednjih krajih razposlal okrožnico, da bo don Bosko imel konferenco za sotrudnike. Zaradi tega so se zgrnili ljudje iz Savone, Sestrija, Voltrija in Arenzana; stari so zatrjevali, da v Varazzeju še niso nikoli videli takega števila tujcev ne take verske gorečnosti in izraza vernosti.

Po klancu navzgor do zavoda je potrebnih nekaj minut. Don Bosko pa je za to potreboval tri četrt ure, ker je vladala taka gneča okoli njega, da bi mu poljubili roko. Fante, ki so ga čakali v vrsti na eni in drugi strani ulice, je množica odrinila na stran. Po kosilu je bila okolica polna ljudi. Skušali so jih zadržati zunaj, a je bilo vse zaman. Glavna vrata so, ne ve se kako, skočila s tečajev, množica pa se je usula na dvorišče, napolnila hodnike in se povzpela po stopniščih in razredih. Je kdo zaviral to silno moč? Bali so se za don Boskovo življenje. Viglietti, ki je nepremično stal pred sobo, je pridigal gluhim ušesom. Nekateri so pred njim padli na kolena in kričali, naj jih vendar za božjo voljo pusti, da bodo videli don Boska. Konferenca je bila določena za ob štirih. Ura je bila že pet, a don Bosko je bil še vedno v svoji sobi, sedeč na stolu, obdan z vseh strani.

In vendar ga je bilo treba osvoboditi. V izredni stiski je treba uporabiti izredna sredstva: uporabili so mišičaste roke ribičev, ki so ga obkročili skupaj s tajnikom in ga peljali do župnišča. Da bi skrajšali pot, so vstopili skozi zadnja vrata, ki jih skoraj nikoli niso odpirali, potem pa ga spremljali po zasebni poti, ki je peljala do trga. Težko pa se je bilo prebiti skozi množico, ki se je nagnetla

pred cerkvijo. Ubogi don Bosko sploh ni več hodil, ampak ga je nosila valujoča množica. Viglietti se ga je kar držal za talar, sicer bi ga odtrgali od njega. Skupine radovednežev so se zgrinjale ob oknih, med vrati in po strehah. Ob šestih so prestopili cerkveni prag. V spremstvu močnih mož sta on in tajnik prispela v prezbitarij, kjer je don Bosko končno sédel.

Zavodski pevski zbor je zapel *Quasi arcus*; don Cerruti je govoril o ljubezni do bližnjega z molitvijo in z dejanji. Nato je stopil na prižnico župnik, ki je ganjen od navdušenja začel prelivati solze. Seveda jih je v tej gneči nekaj omedlelo, da so jih odnesli na zrak. Po blagoslovu se množica ni razšla. Trg je bil kot tlakovan z glavami. Ko so razmišljali, kako bi množico spravili ven, se je don Bosku približal neki kmet z roko okoli vratu in mu rekel:

»Molite zame. Sem v stiski: ne morem delati, družina se komaj preživlja.«

»Katera roka je bolna?« ga je vprašal don Bosko.

»Oh, joj! Ne vem. Ozdravljen sem.«

Don Bosko mu je priporočil, naj skrije ruto in molči, a je bilo preveč prič: glas o tem se je hitro razširil, navdušenje pa je še naraščalo. Pri ograji se je neki preprost mož prerinil naprej in kot da bi mu moral povedati veliko skrivnost. Govoril je v narečju, ki ga don Bosko ni razumel; zato je nagnil glavo, da bi ga bolje slišal. Možak si ni znal razlagati, zakaj se je nagnil; na lice mu je pritisnil poljub in odšel.

Don Bosko se je pomikal proti vratom prav počasi. Od časa do časa so se slišali kriki ljudi, ki so bili v nevarnosti, da jih množica pohodi. On je ostal miren, se vsem nasmihal, za vsakogar je imel dobro besedo, posebno za dečke. Z Božjo pomočjo je med prerivanjem le prišel do ograje župnišča. Od tu je po nekaj stopnicah prišel na podest pred vhodom. Svetnik se je povzpел še za nekaj stopnic in nagovoril množico. V trenutku je nastala velika tišina. Raznežen je dejal, da se zahvaljuje vsem za izkaze ljubezni. Zahvalil se je župniku za njegovo naklonjenost; nato se je pripravil, da podeli blagoslov. Kakšen veličasten prizor! Že se je mračilo. Don Bosko je stal na vzvišenem prostoru, ves zbran je dvignil roko, da blagoslovi to klečečo množico. Ko so odgovorili *amen*, se je razlegel krik 'živel don Bosko', večkrat zapored, in se razlegal daleč naokoli. Zvonovi so slovesno zvonili, morje pa je valovilo pod svetlimi zvezdami. Starejši ljudje so dolgo ohranjali spomin na ta očarljivi dogodek.

V župnišču je sprejemal obiske vse do devetih. »Vsi ti ljudje,« je potem dejal tajniku, »sploh ne vedo, kaj pričakujejo od mene. Včasih pride kakšen in mi reče: Doma imam bolno ženo, jaz pa brata, jaz imam bolnega moža, prosim, da ga ozdravite. In dodajajo: Povejte, koliko sem dolžan. Jaz pa odgovorim: Milosti se ne prodajajo; zmolite tri zdravamarije v čast Mariji Pomočnici tri dni zaporedoma. 'Toda kako?' me kakšen vpraša. Ali je poleg treh zdravamarij potrebno še kaj drugega? Povejte mi brez obotavljanja, koliko stane? In don Bosko mora raz-

lagati, da je potrebna vera v Boga, molitev in miloščina, da prejmemo milost.« In ljudje so res imeli vero. Deževali so darovi ne samo v denarju, temveč uhani, prstani in podoben nakit.

Med mnogimi, ki so prišli k don Bosku, je bila tudi neka mati, ki je vsa žalostna pripeljala hčerko, ki je komaj hodila in je bila v nevarnosti, da bo ostala upognjena. Rahitičnost jo je vedno bolj krivenčila. Don Bosko ji je podelil blagoslov, nato pa rekel materi: »Pojdite, dobra žena. Ne bodite žalostni. Vaša hčerka si bo opomogla.« In res se je hčerki začelo obračati na bolje in je zrasla v močno ženo. Živi še sedaj in se piše Karmela Gracchi.

Hranimo tudi podrobno poročilo o duhovni milosti. Gospa Marija Bruzzone, rojena v Rossiglioneju in je stanovala v Varazzeju, je imela sina Jožefa, ki je iz pridnega in ljubeznivega sina začel hoditi na ples in v sumljive družbe. Mati se kar ni mogla pomiriti. Na materine opomine je fant molčal, se nasmehnil in delal naprej po svoje. Pridružil se je skupini veseljakov, ki so večere prebili ob plesu. Zaskrbljena mati je jokala in molila. Ko je v mesto prišel don Bosko, ji je odleglo. Šla je v zavod, da bi izpovedala svojo bol; toda kako naj se znajde v tej množici? Menila je, da bo najbolje, če ga počaka na postaji, ko bo odpotoval; toda na trgu, v veži in čakalnici je mrgolelo ljudi. Izgubila je vse upanje in se stisnila v neki kot, zaprta v svojo bolečino. Ko je čemela tako zmešana, ji je eden od duhovnikov, ki so don Boska spremljali na postajo, rekel: »O, žena, pojdite z menoj.« Bruzzonejeva je brez razmišljanja šla za njim in se znašla pred svetnikom, ki jo je dal poklicati. Presenečena in zmedena zaradi tega skrivnostnega klica je padla pred njim na kolena in planila v jok. Don Bosko ji je čez trenutek dejal: »Kaj želite, uboga žena?«

»O, oče! Toliko vam imam povedati. Pa sem tako zmedena, da ne najdem besed. Imam veliko družino, a en sin ...«

»Uboga mati,« jo je prekinil don Bosko in ji položil roko na glavo. »Pogum! To, kar mislite, ni nič novega.

Pri daritvi svete maše bom molil za vas in se bo takoj vse uredilo. Bodite potolaženi.«

Blagoslovil jo je in odšel. Žena je živela v nenehnik mukah, češ da je sin zapleten v nepoštene zveze; don Bosko pa ji je zagotovil, da je vse v redu in tako je tudi bilo. Izteklo se je vse po najlepši poti. Na zadnjo pustno nedeljo, ko se je mati upravičeno bala, kaj bo, ji je sin proti večeru rekel: »Mama, greva spat.«

»Me hočeš prevarati, da boš na skrivaj odšel?« mu je odgovorila. »Stori, kar hočeš, jaz pa bom že šla počivat, kot me bo volja.«

»Ne, mama, ne bom te prevaral, grem spat.«

Res je šel. Nihče ni vedel, kaj se je v njem zgodilo, saj je bil fant redkobeseden; drži pa, da od tistega časa ni več zahajal v kraje in k ljudem, kakor dotlej, čeprav je že vplačal članarino za društvo. Postal je resen, se posvetil službi,

trgoval kako leto z Ameriko, se vrnil k družini in opustil lahkomišelnost početje.

Dne 17. marca ob enajstih ponoči je don Bosko prišel v Alassio. Dobro uro se je z don Cerrutijem pogovarjal samo o misijonarjih in misijonih in pokazal na določene kraje v Ameriki, Afriki in Aziji, kamor bodo v doglednem času prišli in se naselili njegovi. »Rekli boste,« je pripomnil, »da so tam že druge redovne družbe. Že res, vendar mi gremo tja, da bi jim pomagali, ne pa da bi zavzeli njihovo mesto. To si dobro zapomnite. Navadno se one zavzemajo bolj za odrasle, mi pa se moramo na poseben način zavzemati za mladino, posebno za revno in zapuščeno mladino.«

Nimamo nič zapisanega, kako je preživel v zavodu v Alassiu. Iz pisma, ki ga je 18. zvečer don Viglietti pisal don Rui, zveemo samo, da ni moglo nič odvrniti don Boskove pozornosti od Oratorija. Tajniku je namreč dejal:

»Naročil mi je, naj vas in celoten svet lepo pozdravim in tudi naj prenesem njegove pozdrave 4. in 5. razredu gimnazije, ki jim naj rečem, da se jih don Bosko vedno spominja in da se mu pri vsaki maši po obhajilu zazdi, da jim razdeljuje angelski kruh.«

Dne 20. je bil v Nici, kjer je imel namen ostati do konca meseca. Obiskovalci so prihajali v procesijah. Najodličnejši meščani so bili pri konferenci 24. v mesecu; pridružili so se tudi plemeniti gospodje in gospe, ki so bivali v Cannesu. Govornik opat Bonetti iz Nice je imel sklepni govor. Dejal je: »Nekega dne je neki angel v raju, ki je užival Božjo dobroto, videl na zemlji veliko bede, družbo v razsulu, zapuščeno mladino, bil zelo pretresen. Prišel je pred Boga in govoril: Jaz tu gori uživam vašo dobroto, na zemlji pa sem videl vaše stvari, ki trpijo in prosijo za vašo pomoč. Jaz rad žrtvujem vse nebeške radosti, da jim grem na pomoč.« »Prav,« je odgovoril Gospod Bog.

»Tedaj je ta nebeški angel poletel in se spustil nad Italijo, poletel v Francijo, v Španijo: nad celotno Evropo je razdeljeval svoje bogate blagoslove; poletel je do skrajnih mej Amerike, jim sival svoje darove; nikoli utrujen od dobrih del, je ta angel, utrujen od let in naporov, hodil povsod ter blagoslavljal in tolažil ljudi. Tega angela, dragi poslušalci, dobro poznate, imate ga med seboj, to je don Bosko.«

Tudi don Bosko je vstal, da bi govoril; ves ganjen je sotrudnikom pripisal vse zasluge za dobro, ki so ga storili salezijanci. »Njegova misel je bila popolnoma jasna,« je dejal pisec dnevnika.

Pri kosilu ga je obdajala skupina prijateljev, med katerimi so bili nepogrešljivi gospodje Levrot, D'Epiney in Michel. Don Bosko je že dalj časa čakal na priložnost, da počasti posebej doktorja D'Epineya. Po njegovi zaslugi ga je papež imenoval za viteza sv. Gregorja Velikega; zato je ing. Levrotu, ki je bil že odlikovan z istim častnim naslovom, prepustil nalogo, da javno objavi to novico. Inženir je proti koncu kosila imel izbran nagovor, kjer so se izmenjavali pleme-

niti pojmi in izbrana oblika.⁴ Posebej naj omenimo samo eno trditev, ki presega običajne izraze govorov pri obedu. Levrot je že dolgo precej dobro poznal našega svetnika in je bolj kot vsak drug znal oceniti pomen njegovih besed, ko je dejal: »Don Bosko vedno dela to, kar dela, in vedno stori prav.« Prav tako! Don Bosko je večkrat, ki so ga v začetku sodili napak ali zlobno, na koncu izšel kot zmagovalec. Ob enem samem primeru, pravzaprav je šlo za celo skupino primerov, je nesoglasje trajalo dalj časa še po njegovi smrti; vendar je ob trenutku, ki ga je določila Božja previdnost, opravičenje Božjega služabnika zasvetilo v polni svetlobi pred vso Cerkvijo.

Med ploskanjem vsega omizja je don Bosko pripel viteško odlikovanje na prsi novega viteza; nato je govoril opat Bonetti, sam don Bosko in odvetnik Michel. »Bil je to lep družinski praznik,« je zapisal don Viglietti. Pozneje je don Bosko v spremstvu ravnatelja don Ronchaila in Vigliettija šel na obisk h grofici Braniski, kjer je našel tudi vojvodo Rivolija in druge plemenite gospode. Od tam je šel h gospe Montormejevi. Ko se je vrnil domov, je imel talar prerešetan, ker so mu pobožne osebe odstrigle koščke blaga.

Naslednji dopoldan je prišlo še več obiskov, tako da si niti trenutek ni mogel oddahnuti; vendar so se z obiski množili tudi darovi. Popoldne je prišla neka angleška grofica, ki je bila pripravljena pokloniti svoje zajetno imetje v Angliji, da bi tam zgradili salezijanski zavod. K tej velikodušnosti jo je silila hvaležnost. Nekaj dni predtem je bolna ležala v postelji in se ni mogla ganiti. Pisala je don Bosku in ga prosila za blagoslov. Takoj ko je dobila odgovor, je vstala in brez težave šla k njemu na obisk.

Pozornost je vzbujal primer gospe Mercier, po rodu Angležinje, ki pa je že dalj časa živela v Franciji. Čeprav je bila protestantka, je 7. decembra 1885 iz Nice pisala don Bosku. Bila je bolna že deset let in se je njemu priporočila v molitev za dušo in telo.⁵ Don Bosko je naročil don Ronchailu, naj ji odgovori, da bo po 20. februarju v Nici in da se bo tedaj lahko osebno zglasila pri njem. Z don Alberom in s svojim tajnikom je svetnik šel popoldne

26. februarja v njeno palačo. Ljubeznivo ji je govoril o veri; tudi ona je govorila, da se je na koncu pogovora čutila katoličanko. Želela je od don Boska dobiti blagoslov, še več, z veseljem je sprejela v dar *Cattolico nel secolo* [Katoličan v svetu] in dejala, da se bo imela za katoličanko. Don Bosko jo je k temu še spodbujal in rekel: »Stari smo, gospa. Kaj bomo odgovorili Bogu? Ne odlašajte.« A se ni spreobrnila.

Od tam je šel obiskat dve bolni gospe. Ko se je vrnil domov, so ga mladi dvojno presenetili. Podali so mu duhovni venček obhajil, ki jih bodo prejeli zanj, in seznam dvesto gojencev, ki so tekmovali iz ljubezni do njega in ob polletju

⁴ Dodatek, št. 5.

⁵ Dodatek, št. 6.

dobili odlično oceno v vedenju.

V Nici se je mudila württenberška kraljica, žena kralja Karla I. in sestra carja Aleksandra II., ki je leta 1881 padel kot žrtev nihilistov. Bila je to Olga Nikolajevna. Čeprav je pripadala ruski pravoslavni Cerkvi, je želela videti don Boska, ker je slišala govoriti, da je svetnik. Poslala je dvorno damo, naj ga prosi, da bi uslišal njene želje; da ga bo lahko sprejela samo od pol štirih do štirih tistega dne, 27. v mesecu.

Don Bosko je odgovoril pritrdilno. Ob pol štirih je pred vrati sobe, kjer je sprejemal obiske, med drugimi opazil grofico Michel in barona Hérauda in mirno vstopil. Don Ronchail in Viglietti, ki sta prišla gor, da ga odpeljeta, sta se sprehajala v čakalnici, nestrpna zaradi zamude. Ko sta ga končno videla, kako prihaja iz sobe, sta ga spodbujala, naj gre hitro; ko pa je tam videl don Cerrutija in je vedel, da se želi spovedati, ga je poklical noter in mu dejal: »Oh, kraljica Württemberška lahko še malo počaka; medtem pa midva opraviva svoje. Ko ga je spovedal, mu je pa rekel: »Bodi tako dober, pa še ti spovej mene.« Razen teh dveh so bili vsi na trnih. Ko sta ga imela ob sebi, sta potožila, da so že v zamudi, in dejala: »Kar hitro, da ne bomo prepozni. Saj so že tako v zamudi.«

»No, ciau!« jima je dejal po piemontsko in se smehljajal. »Turnuma a ca.« [Poptrita. Vrnimo se domov].

Medtem je pozdravljaj in božal fante v zavodu, ki jih je srečeval, kakšnemu pa je povedal kako besedo v spomin. Na poti je vstopil v kočijo, ki mu jo je poslala markiza Constantin. Veselo razpoloženi baron Héraud se je postavil na čelo, hotel mu je biti za služabnika in se povzpela h kočijažu. V palači je bil v načrtu slovesen sprejem; zato so se dame in vitezi sprehajali po dvoranah, željni, da bi videli don Boska; ustavljali so se in ga spoštljivo občudovali.

Ko so prišli v predsobo, je neki paž kraljici naznanil don Boska. Takoj so ga peljali k njej. Kraljica mu je šla naproti z izrazi spoštovanja in se z njim živahno pogovarjala. Povabila ga je, naj sede, in ga spraševala o njegovih zavodih, o fantih, o njegovi vzgojni metodi in kako lahko poplača vse izdatke; prosila ga je tudi, naj posveti svojo skrb tudi Württembergu. Spraševala ga je, poslušala in spoštljivo opazovala; nazadnje pa ga je vprašala, ali trenutno potrebuje kako pomoč. Don Bosko je odgovoril, da zato, ker ima prvikrat čast govoriti z Njenim Veličanstvom, noče govoriti o tej stvari. Ker pa je kraljica še vztrajala in v želji, da bi kaj storila zanj, ji je razložil, kaj so sotrudniki.

»Prav to sem želela zvedeti od vas,« je vzkliknila kraljica. »Vpišite me torej v salezijanske sotrudnice.«

Pogovor je trajal tri četrt ure. Šele ko ji je Božji služabnik dejal, da je na poti v Španijo, mu je kraljica dejala, da ga noče še naprej zadrževati; prosila pa ga je, naj se še vrne v Nico, ob slovesu pa mu je vsa ganjena rekla: »Zahvaljujem se vam za blagoslov moji družini. Čim prej bom o tem obvestila svoje sorodnike

in jim poročala, kaj ste mi povedali. Takoj bom vpisala v beležnico ta dan in uro tako dragocenega obiska.«

Za konec obiska pri vladarjih je treba čakati, da oni pokažejo, da je čas za odhod; kraljica pa je kar odlašala in prepustila don Bosku. Nazadnje ga je, ne da bi poklicala kakega služabnika, kakor bi zahtevali predpisi, kar sama spremljala do praga. Ko je zagledala don Ronchaila in Vigliettija, je vprašala, kdo sta, kakšno službo opravljata in ju prijazno pozdravila. Tajniku je naročila, naj dobro skrbi za don Boska, vse pozdravila in odšla nazaj. Ko je don Bosko stopal skozi dvorane, se je številnim damam smilil, ker so ga videle, da le s težavo hodi in da trpi.

Moral je odpotovati v Cannes; ker pa je bilo še dovolj časa, je obiskal zavod avguštink, zavetišče za bogate dame in tam sprejel v posebno avdienco nekatere gospe. Nato so odhiteli na postajo, kjer ga je čakala skupina gospodov in gospa, da bi mu zaželeli srečno pot.

Na vlaku ga je spremljal samo Viglietti. Ob prihodu mu je markiz Gaudemaris ponudil svojo kočijo in ga odpeljal v svojo vilo. Ko se je svetnik poslovil od te odlične družine, je šel spat v zavetišče Montplaisir, ki so ga vodile dame Pomočnice v razkošni vili blizu postaje; redovnice pa so prebivale v bližnji hiši. Naslednje jutro je maševal v njihovi kapeli, nato je začel sprejemati na avdienco, ki so trajale do dvanajstih. Na kosilu je bil pri grofici Villaroi v vili, imenovani 'Pri velikem boru' in tudi tu je sprejemal ljudi za pogovor. Ko se je vrnil k damam Pomočnicam, je bilo dvorišče natrpano z ljudmi. Ko je don Bosko šel skozi množico, so ljudje poklekovali na peščena tla, da bi prejeli blagoslov. Razdeljeval je svetinjice, nato pa sprejemal ljudi do noči. Naslednje jutro je don Viglietti javil don Rui: »Rad bi poslal novice o don Bosku, ki spi v sobi poleg moje, v veliki vili Zavetišča pri Pomočnicah. [...] Don Bosko je utrujen, toda po Božji dobroti in po molitvah fantov iz Oratorija se počuti kar dobro. Pravi, da pridite čim prej v Marseille, to je 1. ali 2. aprila, ker se mudi za odhod v Barcelono.«

Dne 29. aprila se je zbralo veliko ljudi v bolnišnični kapeli, da bi bili pri njegovi maši; potem se je umaknil v hišo kaplana msgr. Guigouja. Goreči sotrudnik se je kmalu znašel v zadregi, kajti veselje nad don Boskovim prenočevanjem so mu zmotili mnogi, ki so povsod hodili za don Boskom in so brezobzirno vdrli v stanovanje. Prišla je tudi kneginja iz Caserte, sestra Frančiška V., zadnjega neapeljskega kralja. Tam so mu prinesli dekle, privezано na nosila, ker so jo večkrat napadali krči. Starši so ga v veliki žalosti prosili, naj jo blagoslovi. Uslišal je njihovo prošnjo, potem pa jih je vprašal: »Koliko časa je ta deklica že v postelji?« »Že pet let,« je odgovoril oče.

»Zaupate v Marijo Pomočnico?«

»Seveda,« je odgovoril oče.

»Če verujete, odvežite dekle s teh povojev, oblecite jo v sobi poleg in videli

boste, da bo vstala in hodila brez vse pomoči.«

»To je vendar nemogoče,« je planila mati. Zdravniki ne dajo, da bi se je dotaknili. Nemogoče; saj se itak ne more premikati.«

»Napravite, kakor sem vam dejal,« je ponovil don Bosko.

Tedaj je bolnica sama rekla: »Ata, verujte vendar! Verjemite don Bosku, skušajte ga ubogati; razvežite me in bom zdrava.« Oče je nekaj časa omahoval, potem pa jo razvezal. Nato je vzela skromno obleko, ki jo je imela na postelji, se sama oblekla in začela hoditi ter rekla: »Poglejte, oče, pogledajte, mama, kako lepo hodim! Ozdravljena sem.«

Mati bi skoraj omedlela, ker jo je od izrednega veselja stisnilo pri srcu; oče je bil kot brez uma; hčerka pa ju je prosila, naj ji pomagata nesti posteljo, da bo šla sama domov. Oče ji je odsvetoval in ji rekel, naj leže in jo bodo nesli domov. »Don Bosko, kaj naj storimo?« je vprašala deklica. »Kar pojdite z očetom in materjo domov,« je odgovoril svetnik, »in se zahvalite Mariji Pomočnici.«

Lahko si predstavljamo, kaj se je dogajalo zunaj, ko so videli, kako iz sobe prinašajo prazno posteljo, za njo pa je trdno stopala deklica. Hitro so prinesli še druge bolnike, a don Bosko je dejal: »Čas je, da se ustavimo.« Začel je opravljati določene molitve, ki so trajale kar dolgo, da bi dosegel milosti.

Neka gospa, navzoča pri zgoraj opisanem dogodku, je sporočila, naj prinesejo njenega sina s celotno posteljo, in ga dala prinesiti pred don Boska; on ga je na hitro blagoslovil in naročil nekaj molitev za določeno število dni, dal upanje na ozdravljenje ter odšel.

Za kosilo je prejel povabilo iz prelepe vile gospoda Potrona, šel h gospodu Guigouju, da bi izpolnil želje številnim ljudem. V skupinah so prihajali v njegovo sobo, prejeli blagoslov in svetinjico ter odhajali. Končno je odšel na obisk h kraljevemu veličanstvu kneginji Hohenzollern Antonii iz Braganze, ženi kneza Leopolda in goreči katoličanki, ki je želela postati salezijanska sotrudnica. Od tam je šel na postajo, kamor so ga spremljali številni visoki gospodje, knez in kneginja iz Caserte, ki sta mu spoštljivo poljubila roko. V Cannesu je dobil še več darov kot v Nici.

Iz Nice je v petek 26. aprila pisal grofom Colle: »V ponedeljek zvečer bom, če Bog da, pri vas in se bomo lahko mirno pogovarjali o naših zadevah. Če mi lahko pripravite oltar, bom z veseljem maševal pri vas, sicer pa vam bom na razpolago.« Zvečer določenega dne je prispel v Toulon. Večerjal je pri prijaznih gospodih, ki jih je privlačila njegova vljudna zgovornost; bili so z njim skupaj kar do polnoči.

V omenjenem pismu je tudi zapisal: »V torek bosta iz Hèresa v Toulon prišla na kratek obisk grof Du Boys in njegova hčerka. Sta velika dobrotnika in dobra katoličana ter ne bosta v nadlego.« Res sta prišla in grof ju je povabil na kosilo kakor tudi kurata od Sv. Alojzija in druge prijatelje. Du Boys je prosil don Boska,

naj mu da nekaj svetinjic Marije Pomočnice; ko jih je dobil, je pripovedoval, kako mu je svetinjica Marije Pomočnice rešila življenje. Tri leta prej je padel z višine več metrov; moral bi se popolnoma razbiti, toliko bolj, ko je na ramah nosil že 79 let; ko je pristal na tleh, ni na sebi čutil nobene bolečine, le v glavi se mu je vrtelo, ker je padel naravnost na glavo. To izredno rešitev je po njegovem moral pripisovati svetinjici Marije Pomočnice, ki jo je nosil obešeno koli vratu. V pogovorih s Collom so veliko govorili o življenjepisu matere Marjete, ki ga je pripravljala don Lemoyne.

Grof je tako nestrpno čakal, da bi ga bral, in je obljubil, da bo on nosil vse stroške, da bo le knjiga čim prej izšla. Zato je don Viglietti takoj pisal avtorju: »Don Bosko mi je naročil, naj vam ekspresno pišem tole pismo, in jaz ga ubogam.« Razložil je grofovo željo in nadaljeval: »Don Bosko pravi, da: naj bo brezhibna ali ne, naj se o njem govori veliko ali malo, to ni pomembno, vendar hoče, naj mu bo čim prej ustrezno. Če ni dovolj en ukaz, pravi, da ga iskreno prosi za uslugo in naj pusti vsako drugo opravilo, naj izpolni voljo očetovo, ki ga ljubi kot njemu najljubšega od vseh salezijancev. To hoče don Bosko in hoče, da vam povem.«

Don Boskova želja je veljala za deset ukazov. Don Lemoyne je namreč v pismu 23. aprila rekel msgr. Caglieru: »V naglici končujem življenjepis matere Marjete, ker ga želim podariti don Bosku za god sv. Janeza.« In tistega dne mu ga je izročil.⁶

Pisec takole predstavi don Boskovo mater: »Ni bila bogata, temveč s kraljevskim srcem, ne poučena o svetnih znanostih, temveč vzgojena v Božjem strahu; kmalu je ostala brez tistega, ki bi ji moral biti v oporo, ampak je s svojo močno voljo, oprta na nebeško pomoč, znala pripeljati do konca poslanstvo, ki ji ga je zaupal Bog.« Knjiga je naletela na pozitiven odziv; bila je odgovor na upravičeno radovednost tistih, ki so želeli vedeti, kdo in kako je vzgajal don Boska kot otroka.

Don Bosku je bil ta življenjepis zelo všeč in ga je pogosto bral stran za stranjo, pri tem pa si brisal solze, kot je on sam nekega dne dejal piscu. Ko ga je ta vprašal, kako so mu bile tiste solze, ki jih je sam izzval, solze tolažbe in pristrčnih spominov drage, mu je dragi oče stisnil roko in dejal »hvala«, ne da bi kaj dodal.

Tistega popoldneva je don Bosko iz Toulona odpotoval v Marseille. V njegovem oddelku je potoval neki revež, ki je zelo zdihoval in s svojim tarnanjem vzbujal sočutje. Ko je spoznal don Boska, je pred njim padel na kolena in ga prosil za blagoslov. Dobil ga je, odleglo mu je, dal je don Bosku sto frankov in

⁶ *Scene morali di famiglia nella vita di Margherita Bosco* [Moralni zgled za družino v življenju Marjete Bosco], Turin, 1886, Salezijanska tiskarna. Dne 19. aprila je Viglietti iz Sarrià pisal don Lemoynu: »Don Bosko pravi, da naj glede okoliščin ob smrti matere Marjete vprašam D. Giacomelija.«

potem zmolil ves rožni venec, česar že dolgo ni mogel napraviti. Božji služabnik mu je zagotovil, da bo šlo še naprej vedno na bolje.

Na postaji v Marseillu so ga pozdravili člani družine Olive in župnik Guiol. Z nepopisnim navdušenjem so ga sprejeli v oratoriju Sv. Leona. V mraku se je ves zavod zbral okoli njega in so ga počastili s slovesno akademijo.⁷ Posebno je bilo zanimivo, ko so mu izročili vsoto tisoč frankov, ki so jo s svojimi malimi prihranki zbrali gojenci iz Marseilla, Pariza, Lilla in Navare kot pomoč pri gradnji cerkve Jezusovega Srca v Rimu. Pobudo za nabirko so dali gojenci Sv. Leona.

Mestni časniki so objavili don Boskovo navzočnost, zato so zavod oblegali dopoldne in popoldne. Don Bosko je čeprav utrujen rad ustregel vsakemu; da bi ugodil tudi domačim, se je naredil utrujenega, pri kosilu pa jim je pripovedoval prijetne zgodbe iz svojega življenja.⁸ Da bi nadaljeval pot, je čakal na don Rua, ki je prišel pozno zvečer 2. aprila. Z njim se je dogovoril, da bosta odpotovala 7. aprila v Barcelono in vzela spalni vagon. Med tem čakanjem se je don Rua učil španščine. Kot branje je vzel delce škofa iz Mila, ki smo ga mi že navedli v prejšnjem zvezku.⁹

Povejmo kaj o tem delcu. Kdo je don Bosko? Kako je utemeljeno mnenje, da je izreden človek. Kaj je treba misliti o salezijanskem delu in o njegovem začetniku? O tem so se spraševali Španci, odkar so se širile govornice o dveh don Boskovih zavodih v njihovi domovini; pisec se je odločil, da bo na ta vprašanja odgovoril v treh dolgih poglavjih, ki so že prave konference. Na koncu tega zajetnega zvezka je dodan ponatis treh člankov, ki jih je monsinjor objavil v barcelonski reviji *Revista popular*¹⁰ z naslovom *Don Bosco y los Talleres salesianos* [Don Bosko in salezijanske obrtne delavnice]. Pravi, da je pozorno preučil salezijansko ustanovo in da je prepričan, da s svojim delom služi Cerkvi, »kateri pripada slava odličnega duhovnika«, in nič manjšo uslugo družbi, »v katere blagor prispeva vse, kar širi delo tako slavnega človeka, pravega predstavnika krščanske dobrotelčnosti.«¹¹ Zaradi svežega sloga, v katerem so napisane, ljudje še danes radi berejo te strani.¹²

Don Bosko je sicer poznal te in druge njegove objave, a jih je gledal z višin. Don Evasio Rabagliati je ob vrnitvi iz Amerike dejal Božjemu služabniku, da je

⁷ Dodatek, št. 7.

⁸ Ob tej priložnosti je pri mizi v Aixu v hiši barona Martinija pripovedoval zgodbo o prodajalni srebrnine, kot poroča don Viglietti v dnevniku (gl. MB XIV, str. 30 [BiS XIV, str. 22]).

⁹ Msgr. Spinola, najprej naslovni škof v Milo in ordinarij v Coria, nato škof v Malagi, nadškof v Sevilji in nazadnje kardinal, je živel zelo sveto in je odprt postopek za beatifikacijo in kanonizacijo. S svetniškim uvidom je globoko doumel don Boskovo svetost in veličino njegovega poslanstva, kot je razvidno tudi iz knjige *Don Bosco y su Obra*.

¹⁰ Št. 708, 709, 710.

¹¹ *Introduccion*, str. 10.

¹² O tem glej razpravo v Dodatku, št. 8.

bral tisto knjigo in da mu je bila zelo všeč.

»Prav,« je odgovoril don Bosko. »Sedaj jo pa še prevedi. Ti in don Lasagna sta med vsemi ameriškimi misijonarji edina sposobna pravilno pisati v italijanščini. Takoj jo bomo dali natisniti.«

»Toda kako, don Bosko?« je preprosto pripomnil don Rabagliati. Naj sami sebe hvalimo? Ali ni to narobe?

»Vidiš, če je ne bomo natisnili mi, jo bodo natisnili drugi. Ne gre za osebno hvalo. Gre za to, da proslavimo Božje in ne človeško delo, saj je vse, kar smo storili, njegovo delo.«

Gospa Elisa Blanch je bila duševno prizadeta. Dne 3. aprila so jo pripeljali k don Bosku. V trenutku, ko jo je blagoslovil, je bila zdrava.

Tudi tokrat v Marseillu ni ostalo brez ozdravljenja. Nekega dne je k don Bosku prišla gospa, ki jo je že več let mučil glavobol. Prosila ga je, naj jo blagoslovi, da bi ozdravela. Preden ji je dal blagoslov, ji je naročil, naj v določenem času vsak dan zmoli tri zdravamarije. V trenutku je bolečina splahnela. Žena je vsa srečna obljubila, da bo še pred nočjo prinesla sto frankov v znamenje hvaležnosti. Ko se je vrnila domov, je od velikega veselja pozabila na molitev in na obljubo. Kmalu se je morala spomniti. Bolezen se je namreč znova pojavila, ona pa je v tem videla Božji prst, ker ni držala besede. Čez nekaj dni je bila spet pri don Bosku in spolnila svojo dolžnost. Od njega je odšla ozdravljena.

Gospodična Gabriac je bila zelo izčrpana. Ko je zvedela, da je don Bosko v Marseillu in je slišala pripovedovati o številnih ozdravljenjih, ki jih je on dosegel, mu je sporočila, da bi ga rada sprejela na obisk. Stanovala je v ulici svete Filomene, v kateri je bila klinika Blanchard. Svetnik jo je na njeno željo obiskal. Takoj ga je prosila, naj jo ozdravi. »Jaz sploh ne ozdravljam,« ji je odgovoril. Kljub temu je dodal: »Prosili bomo Marijo Pomočnico in v njenem imenu vam bom dal blagoslov.« Zmolili so tri zdravamarije, jo blagoslovil in odšel. Čez

štiri dni, ko je zanj maševal, kot ji je obljubil, je bolezen prenehala; gospodična je tako lepo ozdravela, da se je poročila in imela dva zelo zdrava otroka.

Svetniki imajo skrivnostno moč, da spravijo sprta srca. Gospa Broquier, po-božna sotrudnica, je imela hčerko, ki se je zaradi svojega moža sprla z njo in z očetom. Dolgo ni bilo pravih odnosov med obema družinama. Ko je don Bosko videl, kako so bili starši žalostni zaradi take nesloge, se je ponudil za posrednika. Zakonca Broquier sta pripravila kosilo v njegovo čast; po njegovem nasvetu so povabili samo hčerko in tasta. Oba sta rada sprejela povabilo v misli, da se bosta srečala z don Boskom. To je bil že velik korak. Don Bosko ni z ničimer nakazal na družinske razmere, marveč je vse zabaval s svojimi veselimi dovtipi. Ko so postregli s sadjem, je dvignil kozarec in nazdravil na mir, na slogo, na družinsko ljubezen, vendar tako vljudno in prepričljivo, da so bili vsi ganjeni in prevzeti. Na koncu so se objeli in mir je bil sklenjen.

V ponedeljek 5. aprila je škof v oratorijski kapeli birmal kakih trideset fantov; po obredu se je nekaj zadržal z don Boskom. V zavodu so obhajali praznik svetega Jožefa; to je bila ugodna priložnost, da je povabil glavne dobrotnike na kosilo in da je imel konferenco za sotrudnike. Izbrano občinstvo gospodov in gospa je poslušalo konferenco; bili so ganjeni ob svetnikovih sklepnih besedah, ki jim jih je izrekel; ko je omenil veliko dobroto Marseillčanov, se je raznežil in od ganjenosti ni mogel nadaljevati.

Dne 6. aprila se je posvetil gospem članicam odbora. Po maši, ki jo je opravil zanje, jih je prvikrat zbral ne pri župniku pri sv. Jožefu, temveč v oratorijski dvorani, »ki je bila bolj dostopna za svetnikove boleče noge«, kakor stoji zapisano v dnevniku. Najprej so se pogovarjali o nakupu bližnjega zemljišča; nujno je bilo razširiti stavbo, saj so imeli vedno več prošenj. »Za sedaj,« je dejal don Bosko, »je to nemogoče. Najprej je treba odplačati dolgove. Poznam sedanje težave; mnogi bi radi kaj podarili, pa ne morejo. Zahvalimo se Božji previdnosti za dosedanje darove. Govoril sem z don Alberom in videl, da ima zavod 70.000 lir starega dolga ob končanih gradnjah. Ko bomo te odplačali, bomo lahko z darovi plačevali redne izdatke. Jaz odhajam v Barcelono in upam, da bom tam dobil kaj denarja. Tedaj ga je opat Guiol prekinil in ga spomnil, kaj je rekel pri konferenci, da bi stegnil ne samo dve, ampak tri roke, da bi prosil vbogajme. Vprašal ga je, ali bi eno od treh rok prihranil za oratorij pri svetem Leonu. »Vse tri,« je na hitro odgovoril don Bosko in pokazal polno zaupanje v dober uspeh njegovega potovanja. Iz Barcelone so don Alberi enkrat poslali skupaj 80.000 frankov.

Da bi opravičil svoje zaupanje, je pripovedoval previdnostni dogodek. »Letos pozimi me je don Albera nujno prosil za denar. Iskal sem po vseh predalih in zbral komaj tisoč petsto frankov, polovico od treh tisoč, kolikor jih je bilo potrebnih. Prišla je pošta in z njo pisma iz Rusije, Avstrije in celo iz Centralne Afrike. Odprl sem jih in v njih našel čudne čačke, ki bi jim lahko rekli hudičeve pisave. Nihče jih ni mogel raztolmačiti. Končno smo našli prevajalca. Neka poganska gospa je pisala, da je slišala govoriti o neki gospe, ki da deli velike milosti in se imenuje sveta Devica; slišala je, da potrebujejo denar in da don Bosko ne more priti tja; da pa naj pošlje tja kakega tovariša, da bi krstil njo in druge osebe; da mu bo plačala potne stroške in mu poslala dar. Težko je bilo zamenjati denar, saj niso poznali vrednosti denarja; ko pa so zbrali darove s toliko strani, se je nabralo točno tisoč petsto frankov, kolikor jih je manjkalo; najbolj presenetljivo pa je bilo, da so vsi poslali darove iz hvaležnosti za milosti, prejete na priprošnjo Marije Pomočnice. Prav ona varuje našo ustanovo.« Nato je govoril o napredovanju salezijanskih misijonov v Patagoniji in o dogodkih v oratoriju Svetega Leona. Sklenil je s svojo običajno dobrohotnostjo: »Že sedaj vas vabim na svojo zlato mašo leta 1891, za to priložnost pripravljajo velike slovesnosti. Nastopilo bo dva tisoč pevcev, prišel bo msgr. Cagliero, prvi salezijanski škof na

čelu zbora Patagoncev.« V zapisniku je dodano, da se je pojavil dvom, da don Bosko ne bo mogel biti navzoč na praznovanju. Pred koncem seje mu je župnik Guiol izročil v dar tisoč frankov.

Tistega dne je don Bosko šel na kosilo h gospodu Olivu. Ko so se odprla vrata v dvorano s pogrnjeno mizo, so spremljevalci vzdihnili od začudenja: pojavili so se tihi in slavnostno razpoloženi novinci iz hiše Božje previdnosti. Gospod Olive, tisti iz zgodbe o pol piščanca za vse fante v Oratoriju, je don Bosku pripravil prijetno presenečenje.¹³ Sinovi hišnega gospodarja so stregli povabljenim gostom.

Ker se je v mestu raznesla novica, da bo don Bosko odpotoval sedmega, so ljudje še v večjem številu prihajali v oratorij. Ob času odhoda se je na dvorišču zbrala množica. Ob odhodu so mu notranji fantje napravili špalir, vidno žalostni. Višek je bolečina dosegla ob besedi za slovo, kot je imel navado reči don Bosko: »Na svidenje v nebesih!« Don Viglietti je zapisal, da so tisti dobri fantje planili v jok. Imeli so tudi razlog; saj na zemlji ne bodo več videli ljubljenega očeta. Nepozaben in tudi zadnji spomin je zapustil sobratom, ko jim je dejal: »Pomnite, da ste si bratje!« Ob vlaku so se zbrali najbolj tesni prijatelji s svojimi družinami. Postajenačelnik, ki je zanj in za njegova dva spremljevalca dal pripraviti lep rezerviran oddelek, mu je z glavnimi železničarskimi uradniki šel naproti in mu izrazil spoštovanje in srečno pot; njegova žena pa mu je izročila lep šopek. Ko je lokomotiva zapiskala, so don Boska pospremili s ploskanjem. Ko je dobri don Albera videl don Boska vsega utrujenega, je bil v strahu, da mu bo potovanje škodilo. Stisnilo ga je pri srcu, po licih pa se mu ulile solze.

¹³ Opat Guiol je z novinci iz Hiše previdnosti obhajal praznik sv. Frančiška Saleškega, nato pa gospem iz odbora prikazal svoje vtise med sejo dne 5. februarja.

Kar je dejal, je zelo pomenljivo: *»Ti fantje so bili res vredni občudovanja in prežeti z don Boskovim duhom, ki je posebne vrste. Don Bosko je hotel, da pri mizi mladim strežejo mladi fantje, pobožni, ali duhovniki, ki so bili vzgojeni v njegovem duhu; otroci, ki so zrastle v tem ozračju, prežeti z njegovimi idejami, so čudovito pripravljene za apostolat. Vzgojeni so za pokoro, za molitev, za odpoved, torej za kreposti, ki so nujne za dobrega duhovnika, ki potem pripravljajo mlade za izpolnjevanje njihovih dolžnosti in za krščansko življenje; to delo naj odbor podpira in kaže svojo vdanost.«*

3. POGLAVJE

DNEVNIK IZ BARCELONE

V ORATORIJU SO BILI v skrbeh, ali bo don Bosko zmozel potovanje onkraj Pirenejev. »Če bo to zmozel,« je pisal don Lazzero msgr. Caglieru 28. marca, bomo to lahko imeli za čudež, saj glede na njegovo zdravstveno stanje po človeško govorjeno o tem ne bi mogli niti sanjati.« Vendar je končal, kakor so pač vsi mislili: »To je mož Božje previdnosti; to pa je dovolj.« In vendar se don Bosko ni ustavil na sredi poti.

Port-Bou je prva postaja na španski strani, ko potnik prekorači francosko mejo in zapusti Lyonski zaliv. Potovanje iz Marseilla je trajalo enajst ur. Odpotoval je namreč ob petih popoldne in prispel ob štirih naslednjega jutra. Tam so ga pozdravili don Branda in neki gospod Suñer iz Barcelone. Bil je intendant pri neki bogati barcelonski družini, ki je od svetnika pričakovala izredno milost, kot bomo povedali pozneje. Zase je zaprosil cel salonski vagon in vanj povabil don Boska in njegova dva spremljevalca. Tam so jih bogato pogostili in so se odpočili. Don Bosko zaradi slabosti ni mogel držati posta, don Rua pa je želel ob pozni uri maševati, zato se ni dotaknil ne hrane ne pijače.

Železnica teče najprej ob obali, potem pa se od nje oddalji in se ji nazadnje spet približa. Na neki majhni postaji je vstopil don Narciso Pasqual, zet gospe Doroteje, skupaj s svojim sinom. Oče in sin sta že poznala don Boska, saj sta bila leta 1884 že v Turinu.

Ko so prestopili na drug vlak, se je don Bosku pridružil tudi neki potnik, ki je hkrati z njimi odpotoval iz Marseilla. Malo je še manjkalo do odhoda vlaka, on pa je že sedel na svojem mestu; nenadoma je zaslišal velik hrušč in trušč. Stopil je oknu in videl, da se pelje tudi don Bosko. O njem je vedel že veliko stvari, zato si je želel, da bi se z njim seznanil. V Port-Bouju se mu je želja spolnila. Gospod Suñer, ki ga je poznal, se mu je ponudil, da ga predstavi, in je storil po francosko; vendar je predstavljeni odgovoril po italijansko. Tedaj mu je rekel don Bosko: »Kar ostanite ob meni; bova naprej skupaj potovala.« Oni je bil nadvse zadovo-

ljen in je bil skozi ob njem. Nekaj časa sta se prijetno pogovarjala, nato pa je don Bosko zaspal in spal do zore. Ko je tisti prijazni gospod videl, da ima odvezano vezalko na čevlju, se je pripognil, da bi jo zavezal; to je opravil z velikim veseljem, čeprav se je don Bosko upiral. V Barceloni je don Bosko izstopil, opiraje se na njegove roke. Ob slovesu mu je dejal: »Jutri zjutraj vas pričakujem v Sarrià. Želim vam podeliti sveto obhajilo. »Ne, ni treba, da vam povem, piše on,¹ da sem še pred določeno uro šel v salezijanski zavod v Sarrià.«

Z majhnim zgoraj opisanim 'vrhovnim štabom' je don Bosko prišel v katalonsko prestolnico. Že nekaj tednov so časopisi naznanjali njegov prihod; opisovali so njegovo osebo in njegove ustanove; ko je bil znan datum njegovega prihoda, so se odpravile na pot tudi znane osebnosti in predstavniki tako klerikov kot laikov iz Madrida, Seville in drugih glavnih mest, da bi ga pozdravili. Barcelončani, ponosni, da ga bodo pozdravili med seboj, so mu pripravili javen sprejem, kakor da sprejemajo kakega vladarja. Tisočglava množica meščanov in preprostega ljudstva, pomešanih med seboj, se je napotila proti železniški postaji. Na posebej določenem prostoru so se postavili voditelji katoliških društev in predstavniki znanstvenega, civilnega, političnega in verskega življenja. Guverner je zastopal kraljico Marijo Kristino, regentko še ne rojenega Alfonza XIII. Škof, ki je bil odsoten, je poslal svojega generalnega vikarja, da ga je nadomeščal; le-ta pa je prišel s številnim spremstvom. Don Bosko je obstal pred veličastnim prizorom. Kako naj se pred to veliko množico počuti skromen in zmeden duhovnik, pa vendar blagih, svetlečih se oči, ki so kazale, kakšna velika duša se skriva za to krhko postavo.

Don Bosko je pozabil na utrujenost in ostal miren in vljuden ob vseh, ki so se ga hoteli dotakniti, mu izražali vdanost in želeli vse dobro. Vsakomur je primerno odgovoril ali se mu priklonil, na ustnicah pa mu je igral privlačen smehljaj. Vendar s takim korakom ne bi nikoli dospel do ene od petdesetih kočij, ki so se potegovale za prednost, da ga popeljejo v mesto skozi to morje ljudske množice. Ob pomoči močnih prostovoljcev mu je uspelo v eni uri priti na cilj. V boju za prednost je izbira upravičeno padla na mater salezijancev, ki se je tega nadvse veselila, posebno zaradi besed, ki jih ji je ob prvem pogledu namenil don Bosko: »O gospa Doroteja! Vsak dan sem prosil Boga za milost, da bi vas spoznal, preden umrem.«

Pripeljali so ga v palačo plemenite gospe, nato je šel v sobo, ki so mu jo določili, in se moral odpočiti. Medtem je don Rua maševal v domači kapeli, pri kateri je bilo vse častno spremstvo. Božji služabnik se je potem pojavil v dvorani, kjer so mu predstavniki več odličnih družin izkazali čast. Kosilo je bilo pri tej patriarhalni družini. Sprejel je še nekaj ljudi na obisk, nato pa sedel v kočijo in

¹ Poročilo g. J. Kr. Montobbia Villavecchia inšpektorju don Calassanzu, Barcelona, 6. junij 1934. G. Montobbio, rojen in prebivajoč v Genovi, je bil zgoraj omenjeni sopotnik.

se odpeljal v zavod v Sarrià.

V Sarrià so njegovo ime častili tako kot ime Marije Pomočnice, zlasti zaradi dogodka, ki so ga ljudje imeli za čudežnega. Prejšnje leto je v Barceloni divjala kuga, medtem ko je bila Sarrià, kamor so se zgrinjali tisoči iz okuženih krajev, obvarovana. Gospa Jesusa de Serra, ki je dobila veliko svetinjic Marije Pomočnice, za katere je

don Bosko zagotavljal, da so protistrup proti boleznim, je poslala svoja sinova Joséja in Sebastiana, naj jih zakopljeta ob poti, ki iz Barcelone vodi v Sarrià. Niti eden ni umrl zaradi kuge.

V zavodu so don Boska pričakali kot mesija. Leto poprej so mu fantje za god sv. Janeza poslali risbo z lokomotivo, ki je nosila napis: *Iz Turina v Barcelono*. Njihove sanje so se končno uresničile. Koliko devetdnevnih so opravili, koliko žrtev zbrali, da bi od nebes izprosili milost, da bi don Bosko prišel mednje! Takoj ko so slišali, da bo njihova prošnja uslišana, so se začeli pripravljati na vreden sprejem.

Dvorišče je bilo čudovito okrašeno; toda bolj kot venci in cvetje so njegovo pozornost pritegnili odprti in radostni obrazi fantov, ki so opazovali pozornih oči in ga občudovali. Tu je oče, so mislili, tu je svetnik, ki dela čudeže, o katerem so brali in slišali toliko stvari. Pesem, ki jo je spremljala godba, je razigrala srca, ki so drhtela od veselja in hvaležnosti. V zavodu in okoli zavoda je bilo nabito polno ljudi.

Prvi koraki so bili usmerjeni v kapelo, da bi se Bogu zahvalili za srečno pot, ki so jo spremljale številne molitve. Zapeli so pesem, sestavljeno prav za to priložnost, na besedilo *Ego sum pastor bonus*; zatem je don Bosko fantom in vsem podelil blagoslov Marije Pomočnice. Don Rua je nato podelil blagoslov z Najsvetejšim, pri katerem je bil tudi škofov generalni vikar in profesor v bogoslovnem semenišču. Od ganjenosti in naporov tiste noči in tistega dne bi skoraj zbolel, če ga ne bi don Viglietti, ki ga je skrbno spremljal, po nekaj kratkih sprejemih, potegnil stran in ga peljal v njegovo sobo. Sobe, ki naj bi služile njemu in njegovima dvema spremljevalcema, je pometla, uredila, opremila s pohištvom in očistila sama gospa Doroteja s pomočjo lastnih hčera.

Correo Catalan, ki je izšel zvečer, je po opisu prihoda zapisal: »Celotna Barcelona s predstavniki vseh družbenih razredov je z veseljem sprejela obisk krepotnega duhovnika, ki mu izrekamo prisrčno dobrodošlico; želeli bi, da bi se njegovo bivanje med nami čim bolj raztegnilo.«

Slabo vreme, ki je trajalo ves dopoldan, je oviralo Barcelončane, koristilo pa je don Bosu, da se je malo odpočil, ko ni bilo obiskov. Drugače pa je bilo popoldne: predsoba so napolnili visoki plemiči. Zaradi različnega jezika ni bil v zadregi. Don Viglietti je zapisal v dnevnik: »Don Bosko govori v italijanščini, pa ga vsi razumejo kakor po čudežu, on pa precej dobro razume špansko.« Don

Rua pa je, odkar so stopili na španska tla, govoril le špansko. Vsi so se čudili, da jo je v nekaj dneh tako dobro obvladal, ko je preštudiral tisto kratko slovnico, ki jo je za petnajst centesimov izdal Sonzogno v Milanu.²

Nobena razdalja in nobeni posli niso mogli don Boskove misli odvrniti od Oratorija. Takole je v njegovem imenu proti večeru zapisal Viglietti don Lemoyne: »Hvala Bogu, don Bosko se počuti dobro in mi je naročil, naj povem, da sta tudi v tuji deželi, med tujimi ljudmi njegovo srce in njegova misel v dragem gnezdu v Oratoriju.«

V naši pripovedi bomo opisali dogodke, kakor so se zvrstili v tistih dneh. To bo barcelonski dnevnik z don Boskovega potovanja po Španiji. Stanoval je v Sarrià; čeprav se v tistih časih mesto ni raztezalo do tja, so ga vsi imeli za njeno predmestje.

SOBOTA, 10. APRIL

V noči od 9. na 10. april je don Bosko spet imel sanje o misijonih, ki jih je povedal don Rui, don Brandu in Vigliettiju, pretrgoma in med ihtenjem. Viglietti jih je takoj zapisal, na njegov ukaz je poslal izvod don Lemoyne, da bi jih dal prebrati vsem predstojnikom v Oratoriju in bi bile v splošno spodbudo. »To pa je,« je opozoril tajnik, »le kratek opis čudovitega in dolgega videnja.« Besedilo, ki ga objavljamo, je Vigliettijevo, ki ga pa je malo popravil Lemoyne, da bi lepše teklo.

Don Bosko je bil blizu Castelnouva, na griču, imenovanem *Bricco del Pino*, blizu doline *Sbarnau*.

Ogledoval si je okolico, a z vrha je videl samo gosto grmičevje, po tleh pa polno gob. »To pa je,« je dejal don Bosko, »'grofija' Jožeta Rossija.«³

In res je čez nekaj časa opazil Rossija, ki je z oddaljenega griča gledal doline pod seboj. Don Bosko ga je poklical, on ga je pa samo kratko pogledal, kot da se je zbudil iz svojih misli.

Ko se je don Bosko ozrl na drugo stran, je zagledal don Rua, ki je tako kot Rossi sedel in razmišljal. Don Bosko je poklical oba, onadva pa nista nič odgovorila in se nista niti ozrla.

Potem se je spustil z griča in se povzpел na drugega, ki je bil na vrhu obraščen z gozdom, vendar urejenim in prepletenim s potmi in stezicami. Od tam se je oziral

² Ko je 9. aprila pisal don Bonettiju, je pismo začel takole: »Muy querido Don Bonetti. En el viaje pude leer al amado Padre nuestro la historia del Oratorio. El ha sido mucho severo, y me sugerió varias modificaciones, como tu encontrarás en las estampas; entre otras la de suprimir el nombre y hasta la inicial del Professor che vino a visitarnos, y la historia de la muerte de Farini y de Cavour.« To so bili osnutki za *Zgodovino Oratorija sv. Frančiška Saleškega*, drugi del, pogl. XVI, ki je izšla v *Bollettino* za avgust. Kot se vidi, sta izdajo nadzorovala don Bosko in don Rua. Profesorjevo ime lahko preberemo v Lemoyne, MB VII, str. 445 [BiS VII, str. 311]. O koncu teh dveh politikov je zapisano v MB VI, str. 688, 962–963 [BiS VI, str. 436, 609–610].

³ Na podlagi te kmetije je don Bosko pomočnika Rossija v šali imenoval za grofa.

okoli, vse do obzorja, a še preden ga je zagledal, je zaslišal vreščanje velike množice fantov. Čeprav je skušal videti, od kod prihaja ta trušč, ni videl ničesar. Po vreščanju se je slišalo kričanje, kot da se približuje katastrofa. Končno je zagledal neizmerno število fantov, ki so skakali okoli njega in mu govorili. »Čakali smo te, čakali smo te, končno si tukaj, tukaj med nami in nam ne boš zbežal.«

Don Bosko ni razumel ničesar in je razmišljal, kaj hočejo od njega ti fantje; ko je stal kot vkopan sredi med njimi in jih opazoval, je zagledal ogromno čredo ovc, ki jih je vodila neka pastirica, ki je ločevala fante in ovce; ko je razdelila ene na eno in druge na drugo stran, se je ustavila ob don Bosku in mu rekla: »Ali vidiš, kaj se dogaja pred teboj?«

»Seveda vidim,« je odgovoril don Bosko.

»Prav. Se spomniš sanj, ki si jih imel pri desetih letih?«

»S težavo se spominjam. Glava je utrujena in se več dobro ne spominjam.«

»Prav, prav. Pomisli, pa se boš spomnil.«

Ko je zbrala fante okoli don Boska, mu je rekla: »Poglej sedaj na to stran. Napni pogled, napnite ga vsi in preberite, kaj piše. Prav, kaj vidiš?«

»Vidim gore, potem morje, potem griče, pa spet gore in morja.«

»Berem,« reče neki fant, »*Valparaiso*.«

»Jaz pa berem,« reče drugi, »*Santiago*.«

»Jaz,« reče tretji, »berem obe imeni.«

»Dobro,« je nadaljevala pastirica, »nadaljuj s te točke in imel boš merilo za to, kaj morajo narediti salezijanci v prihodnosti. Obrni se sedaj na drugo stran; potegni črto in poglej.«

»Vidim gore, hribovje in morja.«

Fantje so napeli oči in v zboru vzkliknili: »Beremo: *Peking*.«

Don Bosko je tedaj zagledal veliko mesto. Skozi mesto je tekla široka reka, čez katero so vodili veliki mostovi.

»Prav,« je rekla mlada gospa, za katero se je zdelo, da je njihova učiteljica, »sedaj pa potegni črto od enega kraja do drugega, od Pekinga do Santiaga; označi točko sredi Afrike in boš natančno predstavo, kaj bodo morali narediti salezijanci.«

»Kako pa naj storimo vse to,« je vzkliknil don Bosko. »Razdalje so neizmerne, pokrajine neprehodne, salezijancev pa je malo.«

»Ne skrbi. To bodo storili tvoji sinovi, sinovi tvojih sinov in njihovih sinov; vendar naj bodo zvesti v izpolnjevanju pravil in duha družbe.«

»Kje dobiti toliko ljudi?«

»Pridi in poglej. Vidiš tam petdeset pripravljenih misijonarjev? Vidiš za njimi še druge in spet druge?«

Potegni črto od Santiaga do sredine Afrike. Kaj vidiš?«

»Vidim deset centrov.«

»Prav. V teh centrih bodo študenti in noviciati in bodo vzgojili množice misijonarjev, da bodo oskrbeli te dežele. Sedaj pa poglej od tu na drugo stran. Tu vidiš deset drugih centrov od sredine Afrike do Pekinga. Tudi ti centri bodo oskrbeli misijonarje za te druge dežele. Tam je Hong-Kong, Kalkuta, še naprej Madagaskar.

Povsod bodo zavodi, študentati in noviciati.«

Don Bosko je poslušal, s pogledom je preiskoval vse; nato je rekel: »Vendar kje naj dobim toliko ljudi in kako naj pošljem misijonarje v te kraje? Tam živijo divjaki, ki se hranijo s človeškim mesom; tam živijo krivoverci, preganjalci; kako naj potem delam?

»Glej,« mu je odgovorila pastirica. Spravi se na delo z dobro voljo. Storiti moraš samo eno: priporočati, da *bodo moji sinovi gojili Marijino krepost.*«

»Prav, zdi se mi, da sem razumel. Vsem bom govoril, kar si mi ti povedala.«

»Ogibaj se zmote, ki je v navadi sedaj: ne mešajte študija človeških znanosti s študijem Božjih stvari, kajti nebeška modrost se ne more mešati z zemeljsko.«

Don Bosko se je hotel še naprej pogovarjati, toda videnje je prenehalo, sanje so bile žkončane.

Medtem ko je don Bosko pripovedoval, so trije poslušalci večkrat vzkliknili: »O Marija, Marija!« Ko je svetnik končal, je dejal: »O, kako nas ima Marija rada!« Ko se je pozneje pogovarjal z don Lemoynom o teh sanjah, je mirno, a s posebnim poudarkom dejal: »Ko bodo salezijanci na Kitajskem, se bodo znašli na obeh bregovih reke, ki teče mimo Pekinga. ... Eni bodo prišli na levi breg s strani velikega cesarstva, drugi na desni breg s tatarske strani. ... Le kdaj se bodo srečali med seboj in si stisnili roke v pozdrav! ... Kakšna čast bo to za našo družbo! ... Čas je seveda v Božjih rokah.«

Isti Lemoyne je 23. aprila poslal kopijo sanj msgr. Caglieru in glede don Rua, don Boskovega vikarja, in glede Giuseppeja Rossija, vrhovnega ekonomista, zapisal: »Jaz kot razlagalec moram pripomniti: don Rua je duhovni del misli, Giuseppe Rossi pa materialni del, čeprav malo zapleten. Prihodnost mora potolažiti enega in drugega.« In tako se je v resnici zgodilo.

Lepa razlaga o tisti točki iz sanj, ki govori o Čilu, se pokaže iz poročila v *Bollettino Salesiano* septembra 1887. Ko opisuje potovanje msgr. Cagliera in don Fagnana v republiko onkraj Andov, pripoveduje, da je senator Valledor v Santiagu prosil salezijance, naj sprejmejo upravo vladne sirotišnice in postanejo očetje za toliko dečkov od sedem do deset let, in da ko so šli obiskat tisti zavod, so slišali neko siročje, kako pri lepi akademiji bere tele besede: »Že dve leti jokamo in prosimo, naj nam don Bosko pošlje očeta.« Še več, msgr. Fagnano se je pogovarjal z dečki in ti so mu govorili: »Deklice že imajo mater (mislili so na sestre), mi pa ne moremo imeti očeta. Naš oče je don Bosko, a do sedaj še ni prišel.« Ko so salezijanci prišli v Valparaiso, je kakih dvesto dečkov šlo za njimi in so kričali: »Končno so prišli naši očetje! Jutri bomo lahko šli v šolo. Kako smo veseli!« Ko so vse to videli in slišali, so pomislili na tisto, kar so brali v sanjah, saj se je vse ujemalo s tistim, kar je bilo napovedano.⁴

V prvih dneh so gojenci v Sarrià slovesno praznovali. Prvikrat je godba na

⁴ Pismo don Rabbagliattija don Bosku, Concepción del Chile, 14. maj 1887.

pihala po kosilu zaigrala nekaj skladb. Don Bosko je vsakemu godbeniku sam osebno dal bombon. »Ti fantje,« je zapisal Viglietti,⁵ »so vsi iz sebe od veselja, da je med njimi don Bosko, ki se počuti dokaj dobro in je zelo vesel.«

Obiskovalci so kot v valovih prihajali vsak dan. Včasih so prihajali v nepretrganem toku, največkrat pa kot polna reka. Vernost španskega ljudstva je prekipevala v bližini duhovnika, ki je užival sluh svetosti.

Tudi v Barceloni so tako kot v Marseillu salezijanske sotrudnice ustanovile odbor kakih tridesetih gospa, tako dobrotljivih kot plemenitih, in so goreče podpirale zavod v Sarrià. Predsednica je bila gospa Doroteja. Zbirale so se vsakih štirinajst dni in so pregledale, kakšne so potrebe in kako bi priskrbele sredstva. Celo same so z lastnimi rokami skrbele za perilo. Don Bosko jih je zbral in jim govoril italijansko; zahvalil se jim je za požrtvovalno skrb za njegovo ustanovo. Napovedal je, da bodo zavod razširili, kolikor bo potrebno, in da se bo v njem kmalu naselilo petsto fantov, na katere bodo razširile svojo dobrohotno pozornost.

Gospa Doroteja je kot prava mati mislila na vse, kar bi potrebovali don Bosko, don Rua in tajnik Viglietti. Priskrbela jim je osebno perilo in pregledala sobe v skrbi, da bi bilo vse čisto in urejeno; za vsa ta opravila je določila svojo služkinjo; poslala je tudi svojo kuharico, da bi pripravila jedi, pa tudi sama jih je včasih skuhala.

K don Bosku je prišel na obisk tudi markiz Brusi, vodja *Barcelonskega dnevnika*, precej razširjenega časopisa, in prišel iz sobe ves ganjen. V dnevni številki je objavil članek s točnim in podrobnim opisom don Boskovega prihoda v Sarrià.

NEDELJA, 11. APRIL

V tistem času je mesto Sarrià, kot smo dejali, bilo samostojna občina z večjim ali manjšim številom prebivalstva, ki je včasih doseglo številko petindvajset tisoč. Občinski oblastniki so se prišli uradno poklonit don Bosku in so mu izkazovali posebno spoštovanje. Oblastniki so posebej izjavili, da se zahvaljujejo Bogu, da je mestu podaril salezijanski zavod in da bodo vse storili, da ga bodo ščitili z vsemi svojimi močmi. Od svetnika so ti gospodje dobili svetinjico Marije Pomočnice in nazadnje še njegov blagoslov.

Pozneje je bilo lepo videti, s kakšnim zanimanjem so njegovo besedo poslušali urednik časopisa *Correo catalan*, skupina študentov in predstavniki barcelonskih večernih šol. Ko so le-ti odšli, je vstopil jezuitski provincial z nekaterimi svojimi sobraty.

Proti večeru je godba priredila koncert na osvetljenem dvorišču; vse so sklenili z ognjemetom. Ker so glavna vrata pustili odprta, da ne bi nikomur ovi-

⁵ Pismo don Lemoynu, Barcelona 10. april 1888.

rali dostopa, je navalila cela množica. Don Bosko je hotel uživati v tem prizoru. Zaradi bolnih oči pa jih je odprl samo, da bi občudoval lep balon, ki se je dvigal v zrak; nanj je bil pritrjen napis z velikimi črkami z njegovim imenom in je nazadnje odplaval nad mesto Barcelono.

PONEDELJEK, 12. APRIL

Zgoraj omenjeni časopis *Diario* je v drugem članku pel hvalnice don Bosku, njegovemu delu po svetu in zavodu *Talleres* v Sarrià. Ob obisku na prejšnji dan je urednik časopisa občudoval don Boskov obraz, s katerega je izžarevala ne samo svetost, tem tudi izredna nadarjenost in nezlomljiva volja.

Don Bosko pa se je vedo zelo veselil srečanja z nekdanjimi gojenci iz Oratorija. Eden od teh Giacomo Gherna bivajoč v Barceloni, se je prerinil naprej, da bi ga videl in mu poljubil roko. Že več let so ga zelo bolele noge, pot v Sarrià ga je stala veliko. Ko je stal pred svojim dobrotnikom, mu je povedal zgodbo o svojih bolečinah. »Kar malo potrpi,« mu je dejal don Bosko. »Bodi miren.« Ko se je tako pogovarjal z njim, se je dotaknil njegovih kolen. Nato sta obujala spomine na prve čase v Oratoriju, na dogodke in osebe. Gherma se je dobro spomnil, da je don Bosku leta 1866 ob slovesu dejal: »Pridite v Barcelono.« In don Bosko je odgovoril: »Kdo ve?« in to z naglasom, ki je pri njem pomenil nekaj gotovega. Vzkliknil je: »Vidite, tisti *kdo ve* se je uresničil!«

Med pogovorom je nekdanji gojenec pripovedoval o lepih dogodkih, nato pa se vrnil v Barcelono, ne da bi opazil, da so njegove noge ozdravele, tako je bil zatopljen v prijetne spomine iz let, ki jih je preživel pod očetovskim don Boskovim vodstvom. Opazil je, da je ozdravljen, šele ko je prišel v mesto; od trenutka, ko mu je svetnik položil roke na kolena, ni čutil nikakršne bolečine. Pa tudi pozneje ni imel več nikakršnih težav. Pozneje so sicer prišle druge bolezni, toda bolečin v kolenih je bil za vedno obvarovan. Tako priča don Rinaldi.

TOREK, 13. APRIL

Okrožnica, ki jo je sestavil don Lemoine in jo podpisal vrhovni ekonom don Durando, je vsem zavodom sporočila glavne novice o don Boskovem potovanju do prihoda v zavod v Sarrià. Drugo pismo enake vrste je odposlal 5. maja.

Drug novinar, urednik *Reviste popular* dr. Sardà y Salvayan, je obiskal don Boska in ga hotel povabiti na kosilo. Od šestih popoldne, po izračunih, se je zvrstilo kakih dva tisoč ljudi. Neko dekle petnajstih let je imela skrčeno desno roko in nogo. Prišla je z materjo in prosila don Boska za blagoslov. Blagoslovil jo je, nato pa vprašal:

»Kje vas boli?«

»Tu na roki,« je odgovorila, »ne morem je pregibati.«

Ko je to govorila, se niti ni zavedala, da jo je že dvignila in jo držala stegnjeno pred kakimi tridesetimi obiskovalci. Don Bosko se je nasmehnil, ona pa je

zmedena imela občutek, da je ne more pregibati; svetnik ji je povrnil oboje in ji naročil, naj z njim izgovarja: 'O Marija, ozdravi me!' Potem ji je naročil, naj do praznika svetega Rešnjega telesa zmoli vsak dan *očenaš, zdravamarijo in slava-očetu* ne za ozdravljenje, temveč v zahvalo za prejeto milost. Tudi sklepi na nogi so se ji uredili, tako da je dekle lahko hodila brez šepanja.

Neki upravnik je prišel k don Brandu, da bi na meji sprejel don Boska, in mu je prinesel pismo od don Joverta, markiza iz Gélide, svojega gospodarja, ki se je ponižno priporočal v njegove molitve.⁶ Svetnik mu je lastnoročno odgovoril in mu zagotovil, da bo molil zanj, prosil pa ga je, naj si izbere kak dan, da bo prejel obhajilo, on pa bo takrat opravil mašo po njegovem namenu.

Ko so v družini spoznali markizovo pismo, je vzbudilo veliko začudenje zaradi verskih občutkov, ki jih je v njih izrazil, saj že dalj časa ni bil pri spovedi. Bilo pa je še nekaj drugega. Ta gospod, ki je bil ves zavzet s pomorsko trgovino, je imel veliko premoženje. Mučila pa ga je manija, zaradi katere se je počutil zelo nesrečnega. Zdelo se mu je, da so stvari prekrite z gnusno umazanijo. Ni jedel z družino. Ko je zvedel, da je bila tašča nekoč v Sarrià, kraju, ki je po njegovem bil poln umazanije, je ni hotel več videti. Gorje, če bi se drznila dotakniti se njegove hčere! Od časa do časa se je zavedel svojega stanja in se je celo zaobljubil, da bo dal milijon za izgradnjo bolnišnice, če bi z Božjo pomočjo bil rešen te blaznosti. Zbolel je zaradi nekega padca. Nekaj let prej je z gospo jezdil v Lurd. Konj se je splašil in začel dirjati na vso moč, nazadnje pa je padel v globoko jamo. Žival je bila vsa polomljena, markiz pa je bil samo malo potolčen ob boku. Ker je strma pot bila dolga kakih dvesto petdeset metrov, so ga vraževerni ljudje imeli za obsedenega. Tedaj so njegovi domači postavljali vse upanje v don Boska. Markiz pa ga ni hotel sprejeti, ker je iz časopisov zvedel, da prihaja iz gnusnega mesta Sarrià. Njegova gospa je v sporazumu z upravnikom že bila na skrivaj pri don Bosku. Po dolgem pogovoru z njim se je vrnila potolažena. Zdelo se ji je, da je že velika milost, da je njen mož sam pisal, pa še tako pobožno Božjemu služabniku.

Neki polkovnik je v svoji globoki veri na vsak način hotel don Bosku poljubiti noge. Za njim je vstopila neka družina z dvaindvajsetimi člani. Ko so vsi pokleknili, da bi prejeli blagoslov, se je don Bosko obrnil k neki gospe, ki je stala sredi navzočih, in ji dejal: »Vam pa ni treba poklekniti.« Imela je težave z nogami in bi pokleknila s skrajno težavo; toda kdo je to povedal don Bosku? Vsi so bili presenečeni in ganjeni.

SREDA, 14. APRIL

Veliko jih je bilo pri don Boskovi maši, med katero je razdelil kakih dvesto obhajil. Opoldne mu je gospa Doroteja pripravila prijeten počitek v svoji vili,

⁶ Dodatek, št. 9.

ki je bila obdana z lepim parkom in z redkimi živalmi. Ko so se vzpenjali po stopnicah, so v prvem nadstropju morali mimo velikega ogledala. Don Bosko je tistim, ki so mu prihajali naproti, dejal: »H kosilu morate povabiti tudi te gospe in gospode« in pokazal na podobe v zrcalu.

Vsi so se na šalo zasmeljali, on pa jih je spomnil na dogodek, ki ga je pred nekaj leti doživel v Marseillu pred neko trgovino z oblačili. Šel je skupaj z opatom Martinom, tamkajšnjim župnikom, kamor je spadal zavod v Navarru. Ta zelo preprosti možiček se je znašel pred ogledalom; zmeden in raztresen si je snel klobuk pred duhovnikom, ki ga je zagledal v ogledalu, in ga pozdravil. Tujec mu je odzdravil. Dobri duhovnik, ki se je napotil proti vhodu, se je obotavljal. »Vstopite prvi,« mu je pokazal z roko. Drugi mu je odgovoril z istimi gestami. »Ne, ne,« je odvrnil župnik, »prosim, vstopite pred menoj.« Prizor je trajal nekaj minut, don Bosko pa je stal ob strani, da ga ni bilo videti v ogledalu, in se je smejal. Tedaj so se nasmejali vsi tisti, ki so slišali prijetno zgodbo.

Ne daleč od vile je bil zavod za aristokratska dekleta, ki so ga vodile redovnice Presvetega Srca. Povabile so ga na obisk in don Bosko se je odzval. Vsa skupnost se je zbrala pri vratarnici, notranje gojenke pa so čakale na terasi pred učilnico. Cerkvene osebe in drugi so se zbrali, da bi ga videli od blizu in prejeli od njega blagoslov. Stopal je počasi in sta ga podpirala don Rua in Viglietti. Ljubeznivo se je pogovarjal s prednico materjo Bofarull. Na vrtu so mu zunanje dijakinje pripravile presenečenje, ker so mu lepo zapele turinsko pesem v čast Mariji Tolažnici. Ko je vstopil v zavod, je sedel, da bi si malo odpočil.

Med okoli stoječimi je bila tudi mati neke gojenke, ki je v dveh tednih izgubila dva sinova. Izkoristila je priložnost, pokleknila pred svetnika in mu pripovedovala o svojih nesrečah. Prosila ga je, naj bi ozdravil štirinajstletno hčerko, ki je niso pustili k prvemu obhajilu. Don Bosko je bil ganjen ob bolečini uboge gospe in je deklico poklical k sebi. Dal ji je svetinjico, položil desnico na njeno glavo in izgovoril blagoslovno molitev. Obljubil je, da bo molil za zeleno milost, če bo stvar v večjo Božjo čast. Nato se je obrnil k objokani materi in ji dejal: »Zaupajte, hčerka bo lahko šla k prvemu obhajilu.« Ničesar ni dodal. Napoved se je uresničila. Deklica je končno mogla k obhajilu, nekaj mesecev zatem pa jo je Bog poklical k sebi.

Med splošno ganjenostjo je don Bosko nadaljeval pot proti terasi. Ko je hotel že prestopiti prag, se je z vrta oglasila salezijanska godba. Ko so odigrali do konca, sta dve gojenki stopili naprej. Ena je v imenu tovarišic izročila elegantno torbico z darom, ki je bil v njej, druga pa mu je izrekla pozdrav.⁷ Nato je govoril don Bosko in jim priporočil pogosto prejemanje zakramentov. Zatem so se vse zvrstile pred don Boskom, ki jim je osebno razdelil svetinjice Marije Pomočnice.

⁷ Viglietti je prosil, da mu je izročila nagovor, in ga ponesel v Turin, pozneje pa smo našli samo italijanski prevod (Dodatek, št. 10).

Med notranjimi gojenkami je bila tudi mala Mercedes S. osmih let, čudovita deklica, a je od rojstva šepala. Njen oče, ki je imel samo to hčer, bi storil vse, kar bi mogel, da bi ozdravela od te telesne okvare. Upal je torej na čudež, deklica pa se je pripravljala z devetdnevnicco. Svetnik, ki so mu predstavili deklico, da bi ji podelil blagoslov, je takoj, ko je zvedel, za kaj gre, dejal: »Ne, to zanjo ne bi bilo dobro.«⁸

V učilnici so ga čakale sestre, kakih osemdeset, in mu poklonile lepo umeetniško oblikovano monštranco. Tudi one so prejele svetinjico in blagoslov. Ena izmed njih, že dolgo bolna, je s skrajnim naporom zapustila bolniško sobo in se privlekla do don Boska, da bi jo blagoslovil. Mislila si je: »Kdo ve? Včasih so ure obupa Božje ure.« Svetnik, kakor da je bral njene misli, ji je rekel: »Hčerka, treba je ljubiti križ, ki nam ga je naložil na rame Gospod.« Bolnica je razumela, zbrala je pogum in se popolnoma vdala v Božje roke.

Predstojnica se je na dolgo zahvaljevala za dragocen obisk. Leto prej mu je štirikrat pisala v Turin, da bi od Marije Pomočnice dosegla posebne milosti, in vedno je bila uslišana. Ko je po sredi vrta odhajal, so se gojenke razvrstile v špalir, napolnile teraso in balkon, mahale z robci in vzklikale: »Živio, don Bosko, živio!«

Še tretji članek, ki je izšel v *Diario de Barcelona*, je pel hvalo don Bosku in njegovim ustanovam, posebno njegovim obrtnim šolam. »Z njegovega obraza,« je bilo zapisano, »odseva sij svetosti, odsev krščanskih kreposti in njegove močne vere, s katerimi je uresničil in z velikimi uspehi še naprej uresničuje svoje verske in civilne ustanove.«⁹

ČETRTEK, 15. APRIL

Poleg omenjenega odbora plemenitih gospa je obstajal še odbor sotrudnic, katerih naloga je bila nabirati sredstva za salezijansko ustanovo v Sarrià. Tudi zanje je svetnik imel konferenco, v kateri je razložil v čem obstaja sodelovanje z don Boskom.

Čisto drugačen shod pa je pri njem bil popoldne. V Barceloni je cvetela Katoliška družba, ki je sprejemala svoje člane iz visokega meščanstva. Njen predsednik je bil na postaji ob don Boskovem prihodu; popoldne 10. aprila je privedel skupino odličnih članov, ki jih je don Bosko sprejel v dolgo trajajočo in prisrčno avdienco; na koncu so se odločili, da bodo napovedali slovesen shod v njegovo čast. Osebno povabilo je vabilo vse člane za shod 15. aprila.¹⁰ Zjutraj 14. aprila so vsi člani bili pri don Boskovi maši, pri kateri sta stregla predsednik in

⁸ Za podoben primer glej MB XVI, str. 203 [BiS XVI, str. 132].

⁹ Dodatek, št. 11.

¹⁰ Dodatek, št. 12.

tajnik; zvečer so se spet sešli v gledališki dvorani za zasebni sestanek ali versko konferenco ob don Boskovi navzočnosti. Odlično pripravljena pa je bila splošna skupščina 15. aprila.

Predsednik upravnega odbora je prišel v Sarrià, da bi vzel don Boska in ga spremljal na sedež družbe. Vsi so bili v slovesnih uniformah, na prsih pa so nosili značke družbe. Tri kočije so čakale pred vrati. V prvo so vstopili don Bosko, don Rua, škofijski vikar in provikar, v drugo predsednik in klerik Viglietti, v tretjo pa drugi. Navadno so imeli shod v starem prostoru, ki pa je bil zaradi velikega števila članov premajhen; zato so pripravili novega, lepšega, ki so ga hoteli slovesno odpreti prav ob don Boskovem obisku. Tri velike dvorane so komaj mogle sprejeti vse, ki so se zbrali, saj so nekateri prišli s svojimi ženami.

Ob don Boskovem prihodu so vsi vstali, orkester pa je zaigral slovesno koračnico. Ko se je usedel na vzvišen oder, je poslušal pesem *Salve Regina*, ki jo je pel zbor dvajsetih dečkov pod vodstvom samega skladatelja maestra Friola, ki je prav v tistem času postal znan tudi zunaj Španije. Nato je predsednik, univerzitetni profesor, imel slovesen nagovor. Za intermezzo so zaigrali sonatino, tajnik pa je prebral odlok, s katerim so don Boska odlikovali z veliko zlato medaljo s podobo sv. Jurija in sv. Jožefa, dva odlična viteza pa sta mu jo pripela na prsi. Ko se je na prsih zableščalo odlikovanje, so vsi navdušeno zaploskali novemu članu. Tudi tu je bilo opaziti kot večkrat prej nasprotje med slovesnim ozračjem v dvorani in med don Boskovo ponižnostjo in skromnostjo.

Don Bosko je čutil dolžnost, da se mora zahvaliti. Njegov glas je bil trden, beseda zvoneča, njegovo misel, čeprav v italijanščini, so vsi z veseljem sprejeli. Dejal je:

Gospe in gospodje!

Žal mi je, da ne znam vašega domačega jezika, da bi v njem izrazil svoje misli. Ne znam vam povedati tega, kar v tem trenutku občuti moje srce; globoko sem ganjen, ko vidim to, kar ta shod pomeni, in zlasti za odlikovanje, ki ste mi ga podelili.

Obljubljam, da bom to medaljo ohranil kot častno in slovesno znamenje; ko si jo bom ogledoval, se bom spomnil na plemenito Združenje katoličanov iz Barcelone; ko bom prišel v Turin, jo bom ponosno pokazal svojim sinovom in jim priporočil, naj posnemajo kreposti barcelonskih katoličanov, ko bom pa prišel v Rim in se srečal s svetim očetom, mu bom povedal, kako ga v Barceloni ljubi Združenje katoličanov in vse, kar združenje napravi za širitev njegovega nauka.

Najiskrenejše se zahvaljujem gospodu predsedniku za nezaslužene pohvale med njegovim govorom; največ je govoril o velikih sadovih, ki jih moderni družbi prinaša salezijanski zavod v *Talleres*.

Visoko cenim katoliško navdušenje, ki vlada tukaj, in čestitam Barceloni, ki je vedno bila globoko verno mesto, in verjamem, da bo tako ostalo tudi v prihodnje, saj si je s tem zaslužila slavne dneve.

Kot industrijsko prebivalstvo se bolj kot vsi drugi zavzimate za salezijanski zavod

Talleres. Iz teh zavodov vsako leto pride petdeset tisoč fantov, koristnih za družbo, ki odhajajo v delavnice in podjetja in razširjajo dobra načela; tako se varujejo pred zapori in ječami ter se spreminjajo v žive vzore, ki se ravnaajo po zveličavnih načelih.

Fant, ki pohajkuje po vaših ulicah, vas bo najprej prosil miloščine, potem jo bo zahteval, končno jo bo izsilil s samokresom v roki.

Kot sad civilizacijskega poslanstva zavoda v *Talleres* lahko navedem uspehe, ki jih dosegajo salezijanski misijoni v Patagoniji, kjer že poznajo Kristusovo vero in po njej živi že več kot štirideset tisoč domorodcev.

Naj končam s prošnjo temu častnemu zboru za pomoč v vaših molitvah, da bi Bog blagoslavljal *Talleres*, ki stoji blizu Sarrià in ima namen izboljšati razmere med ubogimi in zapuščenimi sirotami.

Trikrat so ga prekinili s ploskanjem; najpogostejši pa so bili izrazi globoke ganjenosti. Ko so končali nabirko za salezijanski zavod, je blagoslovil navzoče; s tem je bila seja končana. Sedaj pa so se zanj začeli najtežji trenutki, ker so se vsi hoteli srečati z njim. Ni šlo za kakršno koli množico, marveč za aristokratske ljudi, ki so znali spoštovati pravila olike; ko pa je videl množico, se je utrudil; želel je zadovoljiti vsakogar in je temu ponudil roko v poljub, drugega je potolažil s prijazno besedo, tretjemu pa podelil poseben blagoslov.

Do Sarrià ga je spremljalo isto spremstvo kot prej. Bil je do konca izčrpan, pa vendar se je še znal pošaliti. Vigliettiju je dejal, da je med izkazovanjem časti sam pri sebi prežvekoval sloviti rek:¹¹ *Quam parva sapientia regitur mundus* [S kako malo pameti se ljudje dajo vladati].

Spomin na ta dogodek je ohranjen v čudovitem delcu, ki poleg zapisnika o izredni seji obsega tudi predsednikov govor, v španščino pa je preveden tudi don Boskov govor.¹² Časniki so se na široko razpisali o tem dogodku.

PETEK, 16. APRIL

K don Bosku so pripeljali fantka, ki je nosil okrog vratu tako ovito roko, da je ni mogel ne stegniti ne dvigniti. Tako je imel že od otroštva. Starši so prosili don Boska, naj ga blagoslovi. Don Bosko ga je blagoslovil, nato pa mu je naročil, naj stegne roko, naj zaploska in jih sklene ter reče: »Marija, pomagaj mi!« Fantič je ubogal. Začelo se mu je boljšati, dokler ni popolnoma ozdravel.

Že tretjič je kaplan Loretskih sester prišel prosit don Boska, naj pride in potolaži predstojnico, ki je zbolela za rakom in si je samo želela, da bi pred smrtjo

¹¹ Švedski kancler Ozenstieren naj bi svojemu sinu, ki zaradi boječnosti ni hotel sprejeti službe pooblaščenca Švedske na kongresu v Münstru (1648), dejal: *Videbis, fili mi, quam parva sapientia regitur mundus*.

¹² *Acta de la Sesión solemne* z dne 15. aprila 1886 za Združenje katoličanov v Barceloni ob izročitvi častnega odlikovanja častivrednega duhovnika g. Janeza Boska, ustanovitelja salezijanskega zavoda v Talleres, Barcelona. Tipografía Católica, 1886.

še videla don Boska. Takoj je odgovoril, da bo prišel, kakor hitro bo mogel, medtem pa ji je poslal svetinjico Marije Pomočnice.

Mlad fant Medina, doma iz Barcelone in zelo reven, je imel gangreno na prstu. Zdravniki so se že odločili za amputacijo. Pripeljali so ga k don Bosku in ga je blagoslovil; ob tem ni čutil nič posebnega; ponoči pa se mu je rana posušila, prst pa je popolnoma ozdravel. Kmalu zatem ga je don Branda sprejel v zavod, kjer je ostal le nekaj mesecev; vstopil je namreč k maristom; leta 1890, ko je ravnatelj pripovedoval Lemoynu ta dogodek, je že študiral bogoslovje.

SOBOTA, 17. APRIL

Pri g. Narcisu so pripravili slovesno večerjo v čast don Bosku. Povabljeni so bili vsi in to samo sorodniki.

Gospodarjev stric mu je prebral sonet, ki ga je sam zložil.¹³ Ob njegovi vrnitvi ga je spet čakala množica.

NEDELJA, 18. APRIL

Na tisoče oseb se je gnetlo po ulicah, po dvorišču, v čakalnici in v sosednjih dvoranah. Na cerkvena vrata so morali dati napis, kdaj bo don Bosko podelil blagoslov. Viglietti je zapisal v dnevnik: »Don Bosko je utrujen in se bolj slabo počuti.«

PONEDELJEK, 19. APRIL

Don Bosko je mislil na zavod v San Benignu, topli gredi družbe. Narekoval je v pismu, da moli za tiste klerike in upa, da jih bo kmalu obiskal. Sprejemi so se vrstili dopoldne in popoldne. Rossiju je telegrafiral, naj mu pošlje veliko svetinjic, in to čim prej.

TOREK, 20. APRIL

»Don Bosko komaj diha; je brez moči,« je zapisal tajnik v dnevnik, samo od tega, da deli blagoslov in izgovarja: *Dios os bendiga*.« Don Bosko je sedaj delil le skupni blagoslov. Vsako jutro je po maši blagoslovil vse, ki so bili v cerkvi; ko so ti odšli, so prišli novi z istim namenom. Ko je s težavo prišel v sobo, je takoj začel sprejemati ljudi. Železniška uprava je morala pomnožiti število vlakov iz Barcelone in nazaj.

Župnik iz Vicha msgr. Morgadez y Gilli je prišel samo zato, da bi videl don Boska. Sprejeli so ga z godbo na pihala, ki je zaigrala špansko kraljevo koračnico; z dvema kanonikoma, ki sta ga spremljala, je ostal pri kosilu. Zvrstilo se je več odličnih barcelonskih družin, med njimi je prišla tudi guvernerjeva. Prišel je tudi škof msgr. Català y Albosa. Monsinjur se je z njim zelo prisrčno pogo-

¹³ Dodatek, št. 13.

varjal več kot eno uro. Vpričo njega so prebrali pismo, ki ga je prinesel tajnik ministra Silvella glede zadeve madridskega zavoda, kakor smo omenili že v prejšnjem zvezku. Skrbi toliko osebnosti, da bi počastili don Boska, so vedno bolj preraščale v čaščenje ljudstva, ki ga je obiskovalo.

Med opisovanjem potovanja v Pariz smo omenili gospo Cessac, gorečo don Boskovo občudovalko in veliko njegovo dobrotnico. Dvajsetega aprila pa je don Bosko iz Pariza dobil telegram, ki se je glasil: »*Vicomtesse de Cessac très malade. Viscomte de Cessac*« [Grofica Cessac je zelo bolna. Grof Cessac]. Novica ga je zelo prevzela. Naročil je don Rui, naj mu odgovori in obljubi molitve. Preden je pismo odšlo, je drug telegram naznanjal: »*Hier instantanément dans la soirée j'ai été guérie, je mange et je bois; merci pour vos prières. Civomtesse de Cessac*« [Včeraj zvečer sem v trenutku ozdravela. Jem in pijem; hvala za vaše molitve. Grofica de Cessac]. V zaupnem pismu, napisanem 30. aprila, je mož don Rui opisal ženino bolezen in način, kako je ozdravela; to je bilo ravno v trenutku, ko je don Bosko molil za bolnico. Ozdravljenje pa ni trajalo dolgo. V zvežčku, v katerem je don Bosko leta 1884 dal prepisati pisma, da bi jih poslali glavnim dobrotnikom po njegovi smrti, je tudi pismo za Cessacovo; svetnik sam je po dveh letih dodal tole opombo, pred katerim je postavil križec: »*Requiescat in pace.* – 1886.« Gospa je namreč umrla v jeseni tistega leta.

SREDA, 21. APRIL

Don Bosko je odšel maševat k markizi Comillas. Ko se je spuščal po stopnicah, so mu privedli neko obsedenko, ki je takoj, ko ga je zagledala, padla po tleh kot nezavestna in začela iz ust izločati peno, otepala z rokami in se zvijati kot kača. Don Bosko ji je rekel, naj pokliče Marijo, ona pa je kričala: »Ne, ne!« Po njenih ustih je hudobni duh kričal: »Ne, nočem ven, nočem ven!« Ker je bilo nesrečnici ime Marija, ji je don Bosko rekel: »Marija, vzemi tole svetinjico.« Zdelo se je, da dekle ni razumela. Končno jo je don Bosko blagoslovil. Dekle je tedaj vstala, vzela svetinjico, ki jo ji je ponujal don Bosko, jo poljubila, šla v cerkev in bila pri maši. Zdelo se je, da je ozdravljena; mirno je namreč pojedla kosilo, in to vpričo več ljudi. Tisti, ki so jo spremljali, so dejali, da je že dolgo niso videli tako mirne, in so se čudili. Za tedaj se je mirno vrnila domov.

Zunaj sta čakali dve elegantni kočiji, da bi svetnika peljali k markizi, ki ga je počastila kot kakega kardinala. Tu pero prepustimo Vigliettiju, ki je zapisal: »Dospeli smo do markizine palače, ki se je zdela pravi kraljevski dvor. Tu je zbrano ogromno bogastvo, posebno v umetniških delih, in ogromne dvorane. Vsakokrat ko pride v Barcelono kak knez ali kralj, prenoči pri markizi. Vsa oprema v privatni kapeli je bila prekrasna. Misal je bil prevlečen z zlatom in srebrnim filigranom ter vgrajenimi dragocenimi kamni; kelih in piksida sta bila iz čistega zlata, okrašena z diamanti, smaragdi in topazi.«

Med mašo so peli ob spremljavi harmonija in klavirja same italijanske pe-smi. Pri maši je bilo kakih dvesto povabljenih, tako sorodnikov kot markizinih prijateljev. Don Bosko je moral pozdraviti vsakega posebej ali v majhnih sku-pinah vse do enajstih. Od tam je šel na obisk k škofu, ki ga je sprejel z velikim navdušenjem. Don Bosko je že dolgo gojil misel, da bi tako kot v Marseillu tudi v Barceloni ustanovil noviciat ali bolje narodni misijonski zavod, in je o tem spregovoril monsinjorju, ki je obljubil zaščito in pomoč; soglašal pa je z njim, da bo dal prednost gimnaziji v Sarrià, kjer bodo vzgajali cerkvene poklice. Kar ni ga pustil oditi. Spremljal ga je prav do stopnišča. Na kosilo pa je don Bosko odšel k markizi de Moragas, tašči gospoda Joberta.

Od tam je šel v samostan loretskih sester, da bi, kot je obljubil, potolažil predstojnico, ki je zaradi akutne rane na črevesju bila na koncu življenja. Pove-dal ji je besede tolažbe in ji podelil blagoslov. Nato mu je vsa skupnost s kapla-nom na čelu predstavila redovnico, ki je že dolgo imela zmaličene noge, da ni mogla napraviti niti koraka. En dan prej so jo opozorili, da bo don Bosko na poti iz Barcelone v Sarrià šel mimo zavodskih vrat. Na nosilih se je dala prinesti ven, da jo bo blagoslovil. Ob takem na hitro podeljenem blagoslovu je čutila, da je ozdravljena; vstala je in šla sama na začudenje vseh sester. Tudi tedaj je v don Boskovi navzočnosti začela teči in poskakovati na presenečenje vseh, ki so jo do tedaj videle le negibno. Sestra Kandida, tako je ime ozdravljenke, živi še sedaj (1935) v vasici blizu Svetega Sebastiana, zaradi starosti priklenjena na posteljo.

Ko se je vrnil v zavod, so bile ceste in dvorišče polne ljudi in vozov. Notri ga je čakalo dvesto petdeset mož, članov Družbe sv. Vincencija Pavelskega. Don Bosko se jim je takoj predstavil in jih prisrčno pozdravil. Vesel je bil njihove vere in pobožnosti. Pripovedoval jim je o salezijanskih in o njihovih ustanovah in prikazal, kako se oboje ujema med seboj. Še med sejo so napravili zbirko, kakor člani združenj vedno napravijo ob svojih sestankih. Na koncu jih je don Bosko blagoslovil in dal vsakemu svetinjico Marije Pomočnice. Odšel je v svoje sobe, da bi sprejel čim več tistih, ki so želeli govoriti z njim. Viglietti je zapisal: »Veliko milosti ljudje dobijo na blagoslov Marije Pomočnice, ki ga podeli don Bosko, in vsak dan nam poročajo o takih dobrotnih učinkih. Seveda ne moremo zapisati vseh.«

VELIKI ČETRTEK, 22. APRIL

V Španiji so bili zadnji trije dnevi velikega tedna posvečeni pobožnosti, predvsem spominjanju na skrivnost trpljenja in smrti Gospoda Jezusa Kristusa. Prenehali so delati. Ni bilo več obiskov, razen v nujnih primerih. Celo vlaki in tramvaji so vozili bolj poredkoma. Trgovine in delavnice so bile zaprte, cerkve pa polne vernikov. Tako je tudi don Bosko tri dni užival mir in počitek in se je lahko zadrževal s svojimi sobrati v Sarrià.

Vsako pravilo pa pozna tudi izjeme. Tako je don Bosko kljub prenehanju obiskov sprejel gospoda Masa z ženo in sinom. Ta gospod je namreč vodil zelo znano predilnico bombaža, najpomembnejšo v Barceloni, tam, kjer danes stoji industrijska univerza. Ta spoštovani gospod, goreč katoličan, je želel od don Boska prejeti poseben blagoslov zase in za svojo družino. Ne brez težav so bili sprejeti in so dobro uro čakali na sprejem. Ko jih je svetnik sprejel, je gospoda Masa nekaj trenutkov tesno objemal in mu nekaj povedal na uho, česar pa ni nihče nikoli zvedel. Šele čez dve leti, ko je gospod umiral, je dal poklicati svojo ženo in ji rekel, naj se tudi ona pripravi na smrt, kajti kmalu bosta oba, kakor je napovedal don Bosko, v večnosti. Žena je namreč umrla en mesec za njim.

Pokojni je svojemu sinu Jožefu zapustil veliko razpelo, ki mu ga je dal Božji služabnik. Ta sin, ki ima sedaj (1935) 73 let, je imel leta 1934 težko pljučnico, pa ga zdravniki niso mogli pozdraviti. Bolnik si je dal tisto razpelo na vrat in v nekaj dneh je na začudenje vseh zdravstvenih delavcev popolnoma ozdravel.

Na veliki četrtek popoldne je don Narcis peljal don Rua in Vigliettija v mesto, da bi obiskali sedem cerkva. Kot dokument tedaj še živega španskega izročila objavljamo eno stran dopisovanja med Vigliettijem in don Lemoynom. »Ko sva se vrnila v Sarrià,« je pisal, »sva imela don Bosku veliko povedati, ker si nisva mislila, da je v Španiji še toliko vere. Srečala sva četo vojakov v slovesnih uniformah pod poveljstvom oficirjev, ki so šli obiskat Božje grobove, na mestnih palačah so bile obešene zastave, na državnih palačah pa so visele žalne zastave: na ulicah ni bilo nobenega vozila, vse je bilo tiho; ulice so bile natrpane z ljudmi, ki so zbrano z rožnim vencem v roki stopali v cerkev. V teh treh dneh po Barceloni ni bilo videti vozov, vlaki so stali na postajah. Pošta ne deluje, tovarne in trgovine so zaprte. Šele na veliko soboto popoldne prekinejo to pobožno in tiho očaranost. Španski vojak je dolžan vsako nedeljo iti k maši.«

Spet se je prikazala obsedenka kot 21. aprila. Besnela je kot hudobni duh; ko pa je prejela blagoslov, si je opomogla, si pritisnila na prsi svetinjico in jo večkrat poljubila ter se zahvaljevala don Bosku.

VELIKI PETEK, 23. APRIL

Don Bosko je preživel dan s svojimi sinovi. Fantje so dopoldne bili zunaj zavoda, popoldne pa so se dolgo zadrževali z don Boskom, ki se je šalil in se z njimi sprehajal po dvorišču. Potem je šel v dva parka tam blizu in se sprehajal po dolgem in počez. Nato je obiskal ves zavod v spremstvu z gojenci. Zanimal se je za vse in napravil različne načrte glede gradenj ter predlagal nakup novega zemljišča ob zavodu.

VELIKA SOBOTA, 24. APRIL

Don Bosko je obhajal pobožnost velike sobote zasebno v oratoriju don Narcisa. Ko je bil tam, je zaslišal grom topov, ki so naznanjali velikonočno *alelujo*. To

je pomenilo spet začetek navala množice. Na stotine ljudi ga je že čakalo, ko se je vračal, on pa je začel sprejemati stranke vse do pol enih.

Nato je prišel odbor gospodov, ki so pripravljali salezijansko konferenco. Na dolgo se je pogovarjal z njimi o svoji ustanovi in o načinu vzdrževanja. Tudi gospe, članice ženskega odbora, zbrane v sosednji dvorani, bi ga rade videle; svetnik je šel k njim in jih je navduševal, naj vztrajajo v svoji dobroti. Medtem je reka množice napolnila notranje dvorišče in okolico zavoda; bilo je natrpanih več tisoč ljudi. Ker se je prejšnje dni odpočil, je lahko podaljšal sprejeme do pozne ure.

VELIKA NOČ, 25. APRIL

Prisrčna slovesnost je povečala veselje pri don Boskovi maši: prejela je prvo obhajilo nečakinja don Narcisa, hči don Emanuela Pascuala. Ta bogati in goreči kristjan je zelo rad imel salezijance, zato je izkoristil svoj velik vpliv v njihovo korist in jim materialno pomagal. Bil je zadovoljen, da je don Bosko podelil prvo obhajilo njegovi hčeri, hotel je razveseliti vse gojence v zavodu in jim podaril bombone.

Med povabljenimi je bil tudi tisti gospod Montobbio, ki je potoval skupaj z don Boskom. Po maši je bil tudi on pri kosilu z don Boskom. Don Bosko je sedel na častnem mestu. Čez čas je iz žepa potegnil robec. Gospod Montobbio je izkoristil zaupanje, ki mu ga je izkazoval don Bosko, in ga prosil, da mu podari robec. »Seveda, a s pogojem, da mi daste košček papirja.« Razumel je, o kakšnem papirju je govoril; ker pa pri sebi ni imel vsote, ki mu jo je hotel podariti, je obljubil, da se bo vrnil k njemu kak drug dan in s papirjem, pustil pa mu je robček. Don Bosko mu je ustregel. Robček je še danes shranjen kot dragocena relikvija.

Don Bosko je videl oratorij tudi v sanjah. Ponoči na 25. se mu je zdelo, da je navzoč pri neki konferenci, ki jo je imel don Lemoyne za dijake četrtega in petega razreda, in opazil, da jih je veliko manjkalo; med skupno mašo je šel v cerkev Marije Pomočnice in opazil, da je bilo veliko manj obhajil; ko so mu zgoraj omenjeni fantje poročali, se je moral potožiti nad odsotnostjo precejšnjega števila fantov. Naročil je, naj pišejo v Turin in mu ob vrnitvi poročajo, da bo vsakomur pokazal, kje in kako je bil med njegovimi sanjami.

PONEDELJEK, 26. APRIL

Med mašo je don Bosko razdelil veliko obhajil, ker pa ni mogel stati pokonci, je dal ciborij drugemu duhovniku; le-ta se je moral pomakniti od obhajilne mize in iti na sredo cerkve med množico, saj se obhajanci niso mogli razmakniti v vrsto. Po maši so pa v resnici navalili nanj. Dovolj je, če rečemo, da je v kratki uri izpraznil sedem velikih paketov svetinjc, pa je dal vsakomur samo eno.

S kakšno težavo se je šele prebil v sobo! Človeška pregraja mu je ovirala ko-

rak. Sobratje iz zavoda so bili v zadregi, ker niso vedeli, kako naj mu pomagajo. On pa je ostal poosebljeno miren. Našli so rešitev tako, da so zaprli glavna vrata, da vsaj niso vstopali novi. Nekaj mož se je trudilo z rokami in nogami, da so mu odpirali pot. Trudili so se od desetih do enajstih. Zaprli so ga v sobo in puščali do njega skupine po štirideset ali petdeset. Vsaki skupini je podelil skupni blagoslov, vsakomur pa je dal svetinjico. Tako so pustili notri dvanajst skupin tistih, ki so bili znotraj dvorišča. Zunaj pa je glasno kričala še večja množica, ki so jo spuščali noter. Vse je trajalo do večera. V kapeli je don Rua imel svoj prvi nagovor v španščini.

TOREK, 27. APRIL

Don Bosko se je močno prehladil. Kljub temu je sprejel barcelonske semeniščnike. Na ta dan je zapisano samo, da je podpisal okrožnico, s katero so vabili na konferenco za sotrudnike, ki jo bo imel 30. aprila v župnijski cerkvi v Belému.

SREDA, 28. APRIL

Kamor koli je don Bosko prišel, je imel priložnost tolažiti žalostne. Gospod Ramón de Ponsich, častitljiv starec, bogat in brez otrok, je v prvih dneh meseca izgubil svojo zakonsko družico; vse dneve je samo jokal. Ni ne jedel ne spal, zato so se bali, da bo podlegel taki žalosti. On sam in njegovi sorodniki so upali, da bi mu don Boskov obisk povrnil mir. Do Bosko se je ob pol osmih zjutraj odpravil v odlično palačo, ki ni bila daleč od Sarrià. Ko je prišel tja, je gospoda spovedal, zanj opravil mašo in ga obhajal. Potem se je z njim pogovarjal kake tri ure in bil z njegovimi sorodniki pri kosilu. Gospod tisti dan ni več jokal in tudi sicer je njegova potrtnost pomirjena in vdana. Don Bosko mu je 31. avgusta pisal iz San Benigna, mu čestital za god in ga spomnil na njegov sklep, da bo podpiral misijonarje v Patagoniji. Podpis je bil ves skrivenčen in skoraj nečitljiv, da so ga uporabljali kot relikvijo nad številnimi bolniki.

Omeniti moramo še neko srečanje *sui generis* [posebne vrste]. Nekaj dni predtem je bil pri don Bosku neki duhovnik in mu zaupno povedal, da bo naslednjo noč verjetno umrl župnik Sv. Marije del Pino; da je že prejel popotnico in da je že *in extremis*. Da je njegova župnija zelo bogata, celo najboljša v vsakem pogledu. Da ga prosi za poseben blagoslov, da bi bil sprejet na razpisu. Don Bosko mu je odgovoril: »Ta župnik je poslal k meni ljudi, ki so mi rekli, da če ga bom obiskal, bo ozdravel. Čutim, da je odličen duhovnik, eden takih, ki jih Cerkev danes zelo potrebuje. Jaz bo molil zanj; ravno pred nekaj trenutki sem mu poslal svetinjico Marije Pomočnice. Zato napraviva takole: pridružite svoje molitve mojim, da Bog napravi z vami in s tem župnikom, kakor je najbolje v njegovo čast. Na razpis za župnijo so se prijavili številni duhovniki in župniki; pa so se jim vsi posmehovali, saj se je 28. aprila raznesla novica, da se je župni-

ku stanje izboljšalo takoj, ko so mu na rano položili svetinjico, potem ko so ga zdravniki že odpisali in je on sam uredil svoje račune.

Iz župnijskih arhivov pri sv. Mariji del Pino je razvidno, da se je takratni župnik pisal Francesco di Paola Esteve Nadal. V časopisih aprila 1886 piše, da je župnik v župniji del Pino, don Francesco Esteve, prejel sveto popotnico; v mrliški knjigi iste župnije pa je zapisano njegovo ime 11. aprila 1889. Torej je živel še tri leta po čudežni ozdravitvi.

Presenetljiv dogodek se je zgodil tisti večer. V don Boskovi sobi je štirideset ljudi, ki so prejeli skupen blagoslov, stopalo v vrsti, da bi dobili svetinjico, ko je nastal vik in krik. V sobo je stopila neka žena, ki se je smejala, kot bi bila zmešana, in govorila: Poslušajte, kaj se mi je primerilo. Jaz od ganjenosti ne morem govoriti. Pokazala je na dve gospe, ki sta jo prinesli iz Barcelone v Sarrià, da bi od don Boska prejela blagoslov. Doma je zdrsnila po stopnicah in si zlomila nogo; zdravniki so izgubili vse upanje. Svetnik, ki je stopal v svojo sobo, jo je blagoslovil, ona pa je po nekaj minutah vstala brez podpore. Ko je minilo prvo začudenje, je nora od veselja mahala z rokami in kričala med začudenjem tistih, ki so jo še malo prej pomilovali. Viglietti je dal poklicati don Rua in druge, da bi bili priče dogodku. Pisala se je Rosa Tarragona y Doret, hči Giuseppeja in Serafine de Pons de Orbyod, rojena v Urelu. Odšla je peš; naslednji dan je prišla, da je bila pri don Boskovi maši; počutila se je odločno kot nekoč, kot da ji nič ne manjka.

ČETRTEK, 29. APRIL

Don Bosko je z don Ruom in Vigliettijem šel k ravnatelju barcelonske banke gospodu Oscarju Pascualu. Ko je bil v tisti hiši, so pripeljali neko gospo, da bi prejela blagoslov. Že dalj časa so bile njene noge trde, da ni mogla hoditi. Don Bosko ji je dal neko molitev, naj jo moli do januarja. Poslušala ga je. Na novega leta dan je začela hoditi. Tako je don Vigliettiju pisala 1. januarja 1887 gospa Consuelo Pascual de Martí.¹⁴

Ko se je vračal, je dejal: »Če bi hotel odpreti ne le srca, marveč tudi denarnice in imeti denarja, kolikor hočem, bi moral spregovoriti samo tele besede: 'Če hočete milosti od svete Device Marije Pomočnice, dajte in *boste gotovo prejeli; kdor več da, več prejme.*' Tega ne povem na glas, da ne bi vznejevoljil tako civilnih kot cerkvenih oblasti.«

Okolica zavoda je podobna semnju. »Prihajajo v Sarrià,« je pisal Viglietti don Lemoyenu, »prihajajo v zavod, in ker ne najdejo prostora v zavodu, se usedejo ob drevoredih, pojedjo kosilo in čakajo ves dan, da bi videli don Boska. Pravim, 'da bi videli don Boska', kajti peljejo jih po petdeset ali šestdeset v don

¹⁴ V pismu je napisala: »Mas de pronto diga eso a D. Bosco, esa señora hacía muchísimos años que no podía dar un paso y ahora sale ya ed casa.«

Boskovo sobo, da prejmejo blagoslov in iz njegovih rok dobijo svetinjico, nato pa nočejo več oditi. Jaz jim na ves glas dopovedujem, naj odidejo in dajo prostor še drugim. Vprašujem jih: 'Pa kaj še hočete tu?' In odgovorijo: 'Hočemo ga samo gledati. To je svetnik, svetnik je!' Ga opazujejo in jokajo. Ko poljubijo njegovo obleko ali prejmejo njegov blagoslov, dosežejo velike milosti in ozdravitve. Sploh si ne morem vsega zapomniti, kar se dogaja.«

Neka žena je 28 let imela raka; zdravniki so ji svetovali, naj gre na operacijo. Ko je od don Boska prejela blagoslov, je naslednji dan spet šla k zdravniku. Ugotovil je, da je zunaj nevarnosti, saj se je rana začela zdraviti. Vesti o teh dogodkih so se širile bliskovito. »O tem govorijo časopisi,« je nadaljeval Viglietti; »škof s tistimi, ki ga obiskujejo, duhovniki s svojimi verniki, družine s sorodniki; o tem govorijo uradniki, vojaki, delavci. Naj ljudje govorijo o čemer koli, pogovori se končajo vedo tu.« Mnogi so ga fotografirali in ga posneli, ko sedi v svoji sobi ali stopa po stopnicah, drugi ob oltarju, ko deli sveto obhajilo. Zato ni nič čudnega, če je škof za don Boskove ustanove kazal občudovanje. V konferenci svojim duhovnikom se je v vsem strinjal z don Boskom.

To duhovno razpoloženje je pripravljalo pot konferenci, ki jo je pripravljala odbor sotrudnikov. Bili so razdeljeni v več odborov, obiskovali so družine in zbirali darove, vpisovali nove sotrudnike in vse vabili na zborovanje. Duhovnik Manuel Pascual je dal geslo, s katerim so se pozdravljali. Nekdo je dejal: *A solis orto usque ad occasum*. Drugi je odgovoril: *Salesiani sumus*.

PETEK, 30. APRIL

Štirinajstdnevna priprava je rodila uspeh. Konferenca je bila izpoved vere ob začetku Marijinega meseca.

Čeprav je bila konferenca določena za ob štirih popoldne, je moral župnik Belén odpreti že ob enih, sicer bi mu polomili vrata. Ob pol treh pa je že moral vrata zapreti, sicer bi prišlo do kake nesreče. Tisoče ljudi je ostalo na trgu in po sosednjih ulicah. V precej prostorni cerkvi s tridesetimi tribunami so ljudje bili nagneteni do zadnjega kotička.

Don Bosko je bil na kosilu pri gospe Doroteji in je prišel z njeno kočijo. Ker ne bi mogel priti skozi nabito cerkev, so odprli stranski vhod pri zakristiji. V prezbiteriju je sedel na evangeljsko stran, na škofovi desnici, na njegovi levi pa je bil gospod Kandid, opat francoskih trapistov pri sv. Mariji v puščavi v Toulouse,¹⁵ vse okoli pa so sedeli dostojanstveniki škofijskega klera. *In cornu epistolae* [na strani, kjer se je bralo berilo] so posedli civilni in vojaški oblastniki s številnimi direktorji in časniki. Odbori gospodov in gospa so imeli svoje častno mesto v cerkvi; možje so na prsih nosili odlikovanja. Mestna straža na

¹⁵ Prišel je v Španijo, da bi opravil kanonično vizitacijo v tamkajšnjem samostanu; kot tajnik ga je spremljal g. Andrea Malet, tedaj še novomašnik, danes pa opat pri Sveti Mariji v puščavi.

konjih se ni mogla upirati navalu množice; ljudje so predrli ograjo in so obstali šele ob bronastih vratih.

Obred je potekal *more solito* [kot po navadi]. Najprej so prebrali poglavje iz življenja sv. Frančiška Saleškega. Predavatelj dr. Giuseppe Julià je ob škofovem blagoslovu vprašal, o čem naj predvsem govori. Monsinjur je odgovoril: »Govorite o velikem delu tega Božjega moža in dobro prikažite njegovo poslanstvo.«

In kaj pravite vi don Bosko?« je nato vprašal svetnika.

»Jaz lahko samo vzklikam,« je odvrnil don Bosko: »*Deo gratias!*«

Govornik je v don Bosku prikazal moža, ki ga je Bog poslal Cerkvi za posebne potrebe tega časa, hvalil ustanovo *Talleres* v Sarrià in osvetlil blagor, ki je za mesto Sarrià pomenil zavod v *Talleres*. Nato so zapeli Rossinijevo pesem *Carità*. Potem je don Bosko hotel priti do besede. Ko je stopil do obhajilne mize, je rekel, da bi moral imeti glas trombe, o katerih govori Sveto pismo, da bi se zahvalil Barcelončanom za izraze njihove vere, pobožnosti, dobrotelčnosti in prijaznosti; naznanil je tudi, da bo naslednje jutro v isti cerkvi maševal za vse navzoče; povedal je tudi, da je dobil iz Rima telegram, s katerim mu pošiljajo poseben blagoslov svetega očeta za vse dobrotnike njegove ustanove in za vse, ki bodo navzoči pri konferenci. Kot zadnji je spregovoril škof, ki je stopil s svojega trona k don Bosku in z močnim glasom v kastiljščini povedal to, kar je svetnik rekel v svojem jeziku. Gospa Doroteja, predsednica ženskega odbora, in gospa Antoñita de Oscar Pascual, zakladničarka, sta stali pri mizi in zbirali darove, ki so jih mladi člani Katoliške družbe in sotrudniki v čudovitem redu pobirali na raznih za to določenih mestih v cerkvi.

Ko je bilo vse končano, so odprli glavna vrata. Viglietti opisuje takole: »Namesto da bi množica odšla, so se vsi vsuli proti don Bosku. Vsakdo ga je hotel videti, se ga dotakniti, čakali so, da jih pogleda; nekateri, ki so se ga hoteli dotakniti, so se vrgli na tla in stegovali roko, v nevarnosti, da jih pohodijo; možje so z močnimi rokami rešili don Boska pred nasilno pobožnostjo navzočih, sicer bi se lahko zgodilo kaj nevshečnega. Don Bosko se je povzpel na voz, ki je vozil mimo cerkve, da bi ga razoglava množica videla, ko se je peljal mimo. Povemo še, da je takrat lilo kot iz škafa.¹⁶

SOBOTA, 1. MAJ

K don Boskovi maši v cerkev v Belém je prišlo prav toliko ljudi kot h konferenci. V preddverju so gospa Doroteja in druge gospe prodajale knjige in nabožne predmete za don Boskov sklad in zbirale darove. Po maši so pobirali miloščino. Nato je don Bosko blagoslovil navzoče in se ganjen zahvalil Barcelončanom za vse, kar so storili zanj, in pohvalil njihovo zgledno pobožnost. Tudi župnik

¹⁶ Barcelonski dnevnik je 1. maja po poročilu o obredu govoril o blagodejnih učinkih don Boskove navzočnosti v Sarrià (Dodatek, št. 15).

je hotel nekaj povedati. Ko je spregovoril prve besede, ga je premagala ganjenost in je samo glasno vzdiknil: »Med seboj imamo svetnika, ki so ga poslala nebesa!« – Množico je prevzelo navdušenje, odprli so vrata pri obhajilni mizi in navalili k oltarju. Začeli so vzdihovati in kričati, da je bobnelo kot morje sredi viharja. Don Boska so s težavo rešili in ga zaprli v zakristijo.

Za opoldan je sprejel povabilo don Manuela Pascuala. Med kosilom, ki si ga ne bi mogel misliti boljšega, mu je dal predlog, da bi daroval en zvon za cerkev Srca Jezusovega v Rimu v spomin na prvo obhajilo njegove hčere na velikonočno nedeljo. Imel je že pripravljen napis, ki ga je sam sestavil, in ga prebral.¹⁷ Tam kot v drugih patricijskih hišah so vse, kar je don Bosko uporabil ali se česa dotaknil, imeli kot dragoceno relikvijo; torej so posebej postavili in pobožno hranili kozarce, krožnike, prte in podobne stvari.

NEDELJA, 2. MAJ

Množice, ki se je nabrala v salezijanskem zavodu *Talleres*, ni bilo mogoče prešteti. Začeli so prihajati že ob treh zjutraj in so vztrajali do osmih zvečer; nekateri so bili tešč ves dan. Po dvoriščih in ulicah je bilo nabito ljudi. Nemogoče je bilo sprejemati posameznike; zato je don Bosko šel na balkone sosednih sob in podelil blagoslov tisočglavi množici vernikov. Teh prizorov ni mogoče opisati; treba jih je bilo videti. Ljudje so nehote jokali, ko so videli tako vero, tako medsebojno ljubezen in tako pobožnost! Kamor koli je šel don Bosko, že je stala na razpolago kamnita ali bronasta plošča, da bi ovekovečili dogodek in datum njegovega prihoda.

Za kratko pot iz sobe do cerkve, kamor je šel, da bi maševal, je potreboval pol ure. Ko je šel od oltarja, ni mogel niti odložiti plašča, ker ga je obdala množica, zbrana v prezbiteriju, in ga vlačila na vse strani, da bi mu poljubili roko in mašna oblačila. »Škoda,« je zapisal Viglietti v dnevnik, »da je v tej zmedi in navdušenju don Bosko bil ves izmučen. Vlekli so ga, grabili z rokami, prenašali; in vendar je don Bosko ohranil mirnost in se celo smejal temu navdušenju; včasih pa je rekel: »Mučijo me, a ni pomembno; največji kos telesa še vedno ostaja skupaj.«

Sprejemal je vse do enih, ko so ga škof in kakih štirideset uglednih povabljenih osebnosti čakali za privatno kosilo. Mize so bile pogrnjene v gledališki dvorani. Popoldne je večkrat pogledal skozi okno, da je blagoslovil množico, ki se je nagnetla na dvorišče. Ko je padla noč, si je ogledal ognjemet. Med drugimi presenečenji se je pojavila njegova razsvetljena podoba v španskem oblačilu.

¹⁷ *Hac die magna Paschatis nobilis puella Maria de la Soledad Pascual y de Slanza scientia et virtute precoci, aetatis annorum novem, prima vice ad coenam angelorum in ecclesia asceterii Salesiani Barcinonensis accessit. Parentes Don Manuel M. Pascual de Boffarul y Maria de la Soledad de Slanza de Pascual gaudentes et benedicientes Dominum ad perennem rei memoriam gratulanti animo posuerunt, 1886.*

PONEDELJEK, 3. MAJ

Dopoldne 3. maja je don Bosko iz naklonjenosti do vsakogar, ki ga je kaj prosil, sprejel povabilo, ki mu je prizadelo nevšečnosti. Gospod Suñer, upravitelj pri markizi Moragasovi, nekoč voditelj komorne glasbe na dvoru Napoleona III., je bil avtor raznih svetih in svetnih skladb, ki jih je izvajala *schola cantorum*, ki jo je sam sestavil in ji dirigiral. Sedaj pa si je zaželel, da bi ga don Bosko počastil s svojo navzočnostjo med vajo za neko njegovo mašo. Svetnik mu ni mogel odreči in je šel v kapelo in bil pri celotni izvedbi. Don Viglietti je zapisal v svoj dnevnik, da je bil uspeh sijajen; lahko pa si mislimo, da je don Bosko imel v mislih vse kaj drugega kot tiste melodije.

Tistega dne je Don Luis Martí-Codolar v svoji vili priredil banket v čast don Bosku. Sam osebno je prišel ponj s kočijo, ki jo je vleklo šest krasnih konj, s kočijaži v livreh. Med vožnjo so ga ljudje pozdravljali s ploskanjem.

Vila je bila nekaj krasnega. Tujci so jo obiskovali in občudovali njene lepote, pogosti napisi so spominjali na obiske knezov in kraljev. Prišli so tudi gojenci iz zavoda. Na stolpih tega velikega gradu so plapolale zastave z domačim grbom.

Ob njegovem prihodu mu je prišla naproti številna družina in sorodniki. Gojenci so bili zbrani v skupinah okoli godbe, ki je igrala italijansko kraljevsko koračnico. Ob glavnem vhodu je bil iz cvetja postavljen napis *Viva don Bosco*. Don Bosko pa je imel sklonjeno glavo in sploh ni videl napisa. »Glejte, glejte, don Bosko, kaj so pripravili za vas,« so mu govorili. On je pogledal gori, pa se je zopet poglobil vase.

V koncertni dvorani so ga hčerke Don Luisa skupaj z njihovo sestrično pozdravile z veselo skladbo za violino, violončelo in klavir. Na vrtu je bila pripravljena dolga miza za mlade, na čelu katerih so sedeli sinovi Don Luisa in njegovi nečaki; v obednici je bila pogrnjena miza za petdeset gostov. Vladala je prava domačnost, da so don Bosko in njegovi imeli občutek, da so doma.

Eden izmed povabljenecv je dejal don Bosku: »Don Bosko, molite, da bomo vsi zbrani v nebesih, kakor smo tu.« Svetnik se je resno zbral in ob splošni tihoti izrekel tele besede: »Jaz bi tudi rad, a ne bo tako.« Te besede so v vseh vzbudile nelagodje. Da bi don Bosko razvedril srca, se je kot po navadi nasmehnil in dejal: »Prav, bomo prosili Devico Marijo, ki je tako dobra, in ona bo uredila, da bo vse prav.«¹⁸

Po kosilu se je don Bosko umaknil v svojo sobo, da bi malo počil. Pozneje so prišli sorodniki Don Luisa, da bi jih sprejel na obisk. Kot zadnja sta prišla Don Luis in njegova soproga. Kaj se je tam dogajalo, nihče ne ve; ko pa sta soprog in soproga prišla iz sobe, se je zdelo, da ne moreta razumeti tistega, kar se je dogajalo, in sta imela objokane oči; Viglietti ju je slišal, kako sta vzkliknila: »To

¹⁸ Pismo don Alberta Vidala, meniha v Opatiji v puščavi uredništvu francoske izdaje *Salezijanskega vestnika*, Bellegarde (Haute Garonne), 20. november 1936.

je svetnik, to je svetnik!«

Ob štirih je don Bosko z drugimi odšel na vrt, kjer je Don Joaquin Pascal, Don Luisov nečak, razporedil celotno skupino za spominsko fotografijo. V nekaj minutah je posnel deset različnih fotografij.

Don Boskove slike so danes zbrane v zbirki številnih in različnih portretov. So iz vseh dob njegovega duhovništva in v najrazličnejših držah. Upravičeno je nekdo pripomnil,¹⁹ da nihče ne more v nobeni sliki opaziti najmanjše sledi niti napuha niti kakršne koli samozadostnosti ali nečimrnosti. Njegov »oglati, energičen, grob, iskren in poglobljen obraz« se je v zadnjih letih zdel »obrušen v trpljenju«; vendar je tudi v njegovi polni moči vedno izžareval »preprosto in blago dobroto«. Potem pa »kakšna avtoriteta! Kakšna inteligentnost! Kakšna skrivna privlačnost!«

Ko je bilo fotografiranje končano, se je zgodilo nekaj zanimivega. Tisti trapistovski opat z mitro na glavi, ki smo ga srečali na konferenci v cerkvi v Belému, je bil tiste dni gost družine Don Narcisa Pascuala in je bil med povabljenimi; med fotografiranjem je sedel na don Boskovi desnici. Nato je vstal in tako navdušeno govoril o don Bosku in njegovem poslanstvu, da so bili vsi ganjeni. Nato si je snel prstan in odložil naprsni križ. Vzkliknil je: »Tu pred tem Božjim možem ni nobene druge avtoritete.« Pokleknil je in zaprosil zase in za vse navzoče don Boska za blagoslov. Vsi so pokleknili, don Bosko pa je podelil blagoslov. Nato si je opat, kakor pričuje don Rua v postopkih, na vse načine prizadeval, da bi dobil čepico, ki jo je imel na glavi Božji služabnik; premagal je odpor in mu jo iztrgal iz rok. Opat se je tri dni zadržal v Barceloni samo zato, da bi užival don Boskovo navzočnost. Njegov nekdanji tajnik,²⁰ ki je tudi bil kot gost v plemeniti družini, je pisal kanoniku Tournieru v Toulousi v letu beatifikacije:²¹ »To so bili dragoceni dnevi, ko sem smel videti svetnika, z njim govoriti in jesti pri mizi. Na sprehodu po vrtu sem imel srečo, da sem ga podpiral z roko in bil deležen številnih milosti, ne da bi upošteval blagoslov, ki mi ga je dal don Bosko, ko sem klečal ob njegovih nogah.«

Tudi don Bosko je želel videti in obiskati tako opevano vilo. Zato je v spremstvu vseh tistih gospodov in fantov iz Sarrià ob podpori Don Luisa prehodil velik del vrta ter si ogledal čudovito zbirko vodnih in zračnih živali, kamel, jelenov, orlov, medvedov, slonov, krokodilov in drugih eksotičnih živali ...

Ob sončnem zatonu se je poslovil. »Zdelo se bo malo čudno,« je zapisal Viglietti v svojem dnevniku, »vendar menim, da ne pretiravam, če rečem, da nismo nikjer naleteli na tako ljubeznivost in izkazovanje časti don Bosku kot v tej

¹⁹ HENRI GÉHON, *Saint Jean Bosco*, Zbirka »Les grands Coeurs«, Paris, Flammarion, str. 186.

²⁰ Glej zgoraj, opomba št. 15.

²¹ Kan. CLÉMENT TOURNIER, *Le bienheureux Don Bosco à Toulouse*, Toulouse, natisnil Berthoumieu, 1929, str. 87.

družini. Tudi sam don Bosko mi je to rekel.« Pred odhodom je moral biti še pri odkritju plošče v spomin na njegov obisk.²²

Lahko si predstavljamo, da je veliko ljudi med dnevom iskalo don Boska v zavodu; zjutraj so se dogovorili, da bodo vsakemu, ki bo prišel, dali listek, kamor bo napisal svoje ime, in so jim rekli, da bo don Bosko ob vrnitvi blagoslovil te podpise in podelil blagoslov vsem podpisovalcem, njihovim sorodnikom in priporočil Bogu njihove prošnje. Ko se je vrnil v zavod, so mu izročili debelo mapo s sedem tisoč podpisi.²³ Kljub temu se je prikazal na balkonu in blagoslovil množico tistih, ki so ga tam čakali.

Da bi vse obiskovalce iz Barcelone prepeljali v Sarrià, kjer so se zbirali, niso bili dovolj redni vlaki; v zadnjih treh dneh so potrojili odhode, včasih pa so vpregli po dve lokomotivi, tolikšen je bil tovor.

BREZ DATUMA

Zgodilo se je nekaj izrednih stvari, za katere ne vemo datuma, saj smo zanje zvedeli iz poznejših poročil; predstavili bomo vse po vrsti.

Najprej tri ozdravljenja. Neka uboga mati je pripeljala s seboj deklico, ki jo je premetavalo sem in tja, imela je tako imenovani 'vidov ples'; rotila ga je, naj jo ozdravi. »Ne bom je ozdravil jaz,« je odgovoril svetnik. Nato je bolnico pozorno gledal in ji dejal: »Goji ljubezen do Device Marije, zmoli vsak dan *zdravamarijo* in bolezen bo izginila.« Neka gospa, ki je bila navzoča ob obisku, je ob odhodu rekla tisti materi, naj jo obvesti, ali bo deklica ozdravela. Čez nekaj časa je mati sama šla povedat vsa zadovoljna, da je bila hčerka od takrat popolnoma zdrava.

Ko se je ta gospa tistega dne vrnila domov, je šla na obisk k družini Figueras, za katero je vedela, da imajo bolno hčer v postelji in da trpi za pogostimi krvavitvami. Pripovedovala jim je, kar je videla in slišala o don Bosku, in dala materi bolnice svetinjico, ki ji jo je dal Božji služabnik; priporočila ji je, naj zaupa in jo obesi bolnici okoli vratu. Od takrat so krvavitve popolnoma prenehale.

Neka sestrična iste gospe je tudi trpela zaradi obilnih krvavitev. Ko je slišala o don Boskovih čudovitih delih, je v globoki veri rekla tistemu, ki ji je o tem govoril: »Ni mi treba iti k njemu; dovolj je, da bom pri njegovi maši.« In res, odkar je bila pri maši, je popolnoma ozdravela.²⁴

O dveh dogodkih je don Lemoyne poročal don Filip Rinaldi, ki jih je zvedel od dveh verodostojnih prič, ko je bil inšpektor v Španiji. Neka gospa, ki je bila vsa potrta zaradi nenehnih splavov, je don Bosku izpovedala svojo bol. Svetnik jo je potolažil in ji dejal: »Bodite mirni. Od sedaj naprej ne bo več tako.« In res. Imela je sedem otrok, zdravih in krepkih.

²² Dodatek, št. 16.

²³ Viglietti je zapisal, da je nesel tisto mapo v Turin, a se danes ne ve, kje je končala.

²⁴ Izjava priče, gospe Jožefe Ferrea, vdove Pons, Barcelona, 18. julij 1909.

Neki profesor Dalman je s svojo ženo in svojimi otroki prišel k don Bosku. Gospa je v naročju nosila otroka, starega eno ali dve leti. Oče in mati sta ga prosila za blagoslov in se priporočila njegovim molitvam, da bi njuni otroci postali dobri kristjani. Don Bosko je pogledal proti nebesom, bil kako minuto zbran v molitvi; nato je pokazal na večje in dejal z nasmeškom: »Tele bomo pa kar vse napravili za redovnike.« Nato se je obrnil k otročičku in dejal: »Tega pa bomo dali don Bosku.« Starši niso nikomur omenili teh besed, ampak so čakali na dogodke. In res, eden za drugim so postajali redovniki v različnih ustanovah; od njih je eden vstopil k jezuitom, najmanjši pa je postal salezijanec.

Neka druga don Boskova napoved se je natančno izpolnila. V Sarrià so čutili potrebo, da bi prišle hčere Marije Pomočnice; on je takoj na mestu spoznal celoten položaj. Nekega dne je v bližini videl lepo ograjeno vilo in je dejal don Brandu: »To je prostor, ki bo služil našim sestram.« Zdelo pa se je, da se je vse zaklelo proti temu. Zahteve so bile tako pretirane, da so po mnogih praznih poskusih odstopili od načrta in so skušali poskrbeti na drug način. Don Bosko pa je od ravnatelja vedno zahteval, naj sestre čim prej gredo v Sarrià. Zdelo se je, da so vsi upi propadli, ko je lastnik nenadoma umrl; njegov sin, edini dedič, odločen, da zapusti kraj, ki mu je vzbujal boleče spomine, je prostovoljno ponudil hišo za majhno ceno; prav tako se je takoj našel nekdo, ki je poravnal račune, tako da so sestre kmalu sprejele hišo v svojo posest.

Nekega dne je sprejel skupino neznanih gospodov, ki jim je ob koncu sprejema razdelil svetinjice. Vzel jih je eno pest, zadnji pa je ostal brez. Le-ta ga je prosil, naj ga ne pusti brez. Don Bosko mu je dejal: »Vi pa ste zapustili redovno življenje.« In dejansko je stopil iz jezuitske družbe.

TOREK, 4. MAJ

Približeval se je dan slovesa; don Boskovi prijatelji so čutili grenkobo slovesa. Ljubek prizor je ganil srca vseh navzočih. Vnuki in vnukinje gospe Doroteje ter otroci Don Luisa Marti-Codolarja, kakih štirideset, so se odpovedali svojim malim prihrankom in so jih osebno prinesli don Bosku, kakšen sto, kakšen dvesto lir ali tudi več. On jih sprejemal po vrsti in vsakemu povedal kako prijazno besedo; nazadnje je nad njimi izrekel Božji blagoslov.

Mašo je opravil pri družini Pons, kjer je bil tudi na kosilu; nato je obiskal hčere Marije Pomočnice in jezuitski zavod. S patri se je zadržal več kot pol ure, *edificando a todos con una su santa conversación, su dulzura y su humildad* [vse poučil s svojim svetim pogovorom, svojo sladkostjo in svojo ponižnostjo], nam je pisal pater Antonio Viladevall iz San Miguela v Argentini 25. junija 1933. Ko se je pripravljal, da se poslovijo, so mu vsi tisti redovniki poljubili roko.

Spoštovani pater Viladevall ima poseben razlog, da ni nikoli pozabil tistega obiska. V zavodu je poučeval matematiko; vendar je bil zaradi trdovratnega

prehlada v grlu brez glasu; namesto da bi razlagal snov, je le ponavljal staro ali je poklical h katedru kakega dobrega učenca, da je na glas povedal, kar mu je profesor šepetal na uho. Vse zdravljenje je ostalo brez uspeha; zgoraj omenjeni učenec pa je postal orodje Božje previdnosti. Imenoval se je Giuseppe Salas, iz plemiške družine. Materi je povedal o učiteljevem prehladu, mati pa je povedala don Bosku in ga prosila za pomoč. Dal ji je svetinjico Marije Pomočnice, naj mu jo nese in jo da v kozarec vode, naj vodo spiije ter naj prosi Marijo, naj ga ozdravi. – »Upam, da ga bo ozdravila,« je sklenil. Pater je sprejel nasvet, čeprav *sin gran fe* [brez velike vere], kot izjavlja danes. Kljub temu se mu je glas vrnil takoj; nikoli več ni čutil nobene bolezni. Zato še danes hrani svetinjico *como oro en paño* [kot zlato na blagu].

Po slovesu od jezuitov je šel potolažit neko bolno grofico, nato pa je obiskal bolnišnico, ki jo je ustanovila gospa Doroteja. V Sarrià ga je že od zjutraj čakala velika množica. Ko se je peljal v kočiji, je opazil mnoge, ki so se povzpeli na ograje ali na strehe in drevesa vzdolž ceste. Kot vedno se je povzpel na balkon in povedal nekaj besed tisti množici, ki je ploskala, kričala *Viva Don Bosco* in poklekovala, da bi dobili blagoslov. Zavodska vrata so bila trdno zaprta, saj bi bilo nemogoče urejati naval in bogvekaj bi se lahko zgodilo! Ni pa bilo mogoče izogniti se nekaterim nevšečnostim, ker so nekaterim izbrancem dovolili priti do don Boska. Kolikokrat je moral tajnik zamenjati pero v črnilniku ali menjati posteljno perilo!

SREDA, 5. MAJ

Don Bosko je maševal pri gospe Doroteji in se do opoldne zadrževal z njeno družino; potem je obiskal markizo Comillas. Tja je prišel ponj Don Luis Martí, da bi ga odpeljal v cerkev *Las Mercedes* [Marije Odkupiteljice jetnikov]. To je zelo znano Marijino svetišče, zelo priljubljeno Barcelončanom in cilj številnih romanj. Vsak verni tujec, ki pride v Barcelono, ne odide, ne da bi pozdravil Našo Gospo Odkupiteljico; zato se je tudi don Bosko na predvečer odhoda odločil, da bo šel tja pomolit in se zahvalit Devici Mariji. Ko so ljudje zvedeli za njegovo namero, so ga mnogi čakali ob cestah, na verandah in v cerkvi. Pri vходу ga je sprejela skupina plemičev in ga popeljala v prezbiterij ter ga povabila, naj sede na poseben sedež. Nasproti njega je zbor mladih ob spremljavi orkestra pel *Salve Regina*; nato se je zgodilo nekaj, lahko rečemo zgodovinskega. A moramo najprej razložiti to, kar se je zgodilo predtem.

Med prijaznimi in rodovitnimi griči, ki obdajajo katalonsko prestolnico, se eden dviga nad vse druge in obvladuje ne le okoliške doline in ravnine, temveč tudi okoliška mesta. Težko bi našli bolj očarljiv pogled od tistega, ki se ga lahko uživa od tam gori; tam so se vedno radi shajali meščani in tujci. Grič nosi prav posebno ime, imenuje se namreč *Tibidabo*. Njegovo ime in izredna privlačnost

kraja sta navdihnili domačine, da so tja postavili kraj tretje Jezusove skušnjave; nastala je legenda, da je hudobni duh tja prenesel Odrešenika in mu pokazal vsa kraljestva sveta in da je prav na tistem vrhu dejal: *Haec omnia TIBI DABO, si cadens adoraveris me.*²⁵

Že nekaj let prej je celoten vrh te vzpetine prišel v posest brezvestnih ljudi, ki so nameravali tam zgraditi luksuzen hotel, ki bi privlačil veseljake in svetovljanske lahkoživce ali da bi tam zgradili protestantski tempelj. Ob teh grožnjah se je leta 1885 domenilo sedem dobrih gospodov, da bodo ta vrh odkupili in tako preprečili, da bi tako lep kraj prišel v roke hudobnega duha; šele potem so se pogovarjali, v kakšen namen bi ga najbolje izkoristili. Začasno so tam postavili kapelo, posvečeno svetemu Srcu Jezusovemu.

Sedaj pa je v Barceloni don Bosko. Njegova navzočnost je sprožila misel, da bi mu poklonili dar, da bi proti vsem zlim namenom odgovoril z Jezusovimi besedami: »*Poberi se, satan.*«²⁶ Eden od lastnikov se je uprl, češ da niti ne ve, kdo je ta don Bosko; vendar mu je Don Manuel Pascual govoril o njem s prikazom takih podrobnosti, da je tistega prevzel neki skrivnosten strah in je ostal ne le brez besede, temveč skoraj brez diha.

Medtem ko je bil don Bosko zbran v molitvi, so k njemu prišli omenjeni gospodje, mu dali prebrati dokument, s katerim so mu odstopili v last hrib in mu izročili ustrezne karte. Odstopni dokument je napisal in okrasil ugleden lepopi-sec.²⁷ V imenu komisije mu ga je izročil predsednik Družbe sv. Vincenca Pavelskega s temile besedami: Da bi ovekovečili spomin na vaš prihod v to mesto, so tu navzoči gospodje soglasno sklenili, da vam prepustijo v last grič *Tibidabo*, da bi vrh, kateremu je grozilo, da bi postal leglo nevere, bil posvečen s svetiščem v čast Jezusovega Srca, ki bi utrjevalo in ohranjalo tisto vero, o kateri ste vi s tako gorečnostjo in zgledom pridigali in ki je plemenita zapuščina naših očetov.

Tedaj je don Bosko, globoko ganjen, odgovoril: »Presenečen sem nad vašim nepričakovanim dokazom o vaši veri in pobožnosti. Zahvaljujem se vam; vedite pa, da ste v tem trenutku orodje Božje previdnosti. Ko sem zapuščal Turin, da grem v Španijo, sem si mislil: 'Sedaj ko je cerkev Srca Jezusovega v Rimu dograjena, je treba pomisliti na kako drugo sredstvo, da bi počastili Jezusovo presveto Srce in širili njegovo pobožnost. Neki notranji glas me je pomirjal in mi zagotavljal, da bom lahko izpolnil svojo obljubo. Tisti glas mi je ponavljal: *Tibi dabo, tibi dabo!* Da, gospod, vi ste orodje Božje previdnosti. Z njeno pomočjo bo na tem griču kmalu zraslo svetišče, posvečeno svetemu Jezusovemu Srcu; tu bo za vse priložnost za prejemanje zakramentov, na veke bo ohranjen spomin vaše dobrote in vere, o katerih ste mi dali toliko lepih dokazov.« Njegove bese-

²⁵ Mt 4,9.

²⁶ Mr 8,33.

²⁷ Dodatek, št. 17.

de so bile ganljive in poslušalci so bili vsi ganjeni. Ko je blagoslovil množico, so ga odpeljali v zakristijo, kjer se je podpisal v spominsko knjigo, kjer so zbirali podpise uglednejših obiskovalcev svetišča.²⁸

S tega svetega kraja je odšel zavedajoč se, da ne bo mogel niti videti začetka; ker mu je ta stvar zelo ležala pri srcu, jo je predstavil takoj na prvi seji vrhovnega kapitlja po njegovi vrnitvi dopoldne 26. maja. Spomnil je na razne obveznosti, ki jih je sprejel v Španiji, potem pa nadaljeval: »Na gori *Tibidabo* bi lahko postavili noviciat za španske fante, namenjene v misijone. Škofje odobravajo ta načrt in so navdušeni zanj. Stvari tečejo naprej; grič je darovan.« – O don Boskovi zaobljubi so njegovi nasledniki pobožno zbrali dediščino. Medtem pa je še pred koncem maja na vrhu griča *Tibidabo* pod vodstvom salezijancev in po zaslugi prispevkov pobožnih duš iz tal zrastle gotska kapelica, s katero bo Božje Srce začelo osvajati celoten kraj.²⁹

Iz Barcelone ga je Don Luis s svojo kočijo zapeljal nazaj v Sarrià. Veliko ljudi se je zbralo ob odhodu, med vožnjo in ob prihodu: povsod so se dogajali ganljivi prizori, klici in ploskanje na vseh straneh. Nepremagljiva mirnost Božjega služabnika je spodbujala množice, ki so preizkušale dobro voljo in moč tistega, ki so ga spremljale.

Po večerji so v zavod prišle vse štiri Pascualove družine. Tekmovale so med seboj, kako bi don Bosku izrazili svojo naklonjenost. Prišli so, ker so vedeli, da se bliža dan odhoda. »Te družine so bile vse objokane,« piše Viglietti v svojem dnevniku.

ČETRTEK, 6. MAJ

Prišel je zadnji dan. Don Bosko je maševal pri novem oltarju, ki so ga postavili v zavodski kapeli. Po maši je šel v svojo sobo in od tam blagoslovil množico, ki ga je z glasnimi vzklici klicala ven. Dal je znak, da hoče govoriti. Med ljudmi je vladalo vznemirjenje, vsakdo se je hotel čim bolj približati, da bi slišal, kaj bo povedal. Dejal je: »Upam, da vas bom vse našel v nebesih ... Tam ne bo več srečanja z ubogim duhovnikom, temveč z Devico Marijo osebno, z njenim sinom Jezusom, in to ne le za nekaj minut, ampak za vso večnost.«

Zadnje avdiience so bile namenjene družinam Pascual. Čeprav so se poslovili že prejšnji večer, se niso mogli ustavljati želji, da bi še enkrat uživali v pogovoru z njim. »Bilo je ganljivo videti,« piše dnevnikař, »tiste gospode in gospe, kako so se prerivali po sobah, nas pozdravljajo ihteč in se kar niso znali oddaljiti. Prišli so že do vrat, pa se vračali nazaj, ponovno vstopili in poljubljali

²⁸ V cerkvi Marije Odkupiteljice je na levi strani oltarja, posvečenega sveti Mariji di Crevellón in postavljenega v desni ladji križnega oboka, na marmorni plošči napis v latinščini, ki spominja na podaritev, ki je bila tam opravljena.

²⁹ *Diario de Barcelona* [Barcelonski dnevnik], 30. maj 1886 (Dodatek, št. 18).

predmete, ki jih je rabil don Bosko. Pozdravljali so nas, ti ubožci, in niso mogli razumeti tega, kar se je dogajalo.

Don Bosko ni mogel nikoli govoriti vsem zbranim fantom; zato je po kosi- lu v zadnjem trenutku stopil v cerkev, kjer so bili zbrani, da bi prejeli njegove spomine, in jim je povedal nekaj besed, jih blagoslovil in pozdravil. Fantje so planili v jok.

Železniški uradniki na progi v Sarrià so tudi želeli biti počaščeni, da bi ga dobili na svoj vlak, ker je vedno potoval s kočijo; zato so mu pripravili poseben vagon. Ko je prišel, so ga skupaj s svojimi gospemi obdajali z izrazi vljudnosti. Z njim so vstopili tudi krajevni oblastniki, razni sodelavci in prijatelji. Ni pa bilo Don Luisa in Don Oskarja Pascuala. Ker sta vedela, da je na postaji v Barceloni množica ljudi, sta se peljala z vozom do predzadnje postaje, vzela don Boska in njegove tovariše ter ga preostali del poti peljala na vlak za Francijo in mu tako prihranili napore in ganjenost.

Pri vlaku za Francijo je don Bosko srečal gospo Dorotejo v spremstvu gospa in gospodov, ki so se zbrali za zadnje ganljivo slovo. Nekateri so z njim vstopili na vlak in se peljali z njim kaki dve uri vožnje od svojega mesta.

Ko se je gospa Doroteja vračala v Barcelono, je v duhu podoživljala svete besede, ki jih je slišala, in svete stvari, ki jih je videla v tistih tednih, v katerih je res opravljala delo Marije in Marte. Kadar je le mogla, je bila zbrano pri maši Božjega služabnika in samo stregla, kar je potreboval. Poklicala je celo slikarje, da so okrasili dvorano v njeni palači, v kateri je nameravala sprejeti tako visokega gosta; ko pa je odšel, jo je ohranila kot relikvijo in jo spremenila v kapelo; vanjo je postavila omare in predmete, ki jih on uporabljaj. Spodbudno je bilo videti dobro gospo, ki jo je občudovala vsa Barcelona in jo slavila zaradi njene junaške dobrote, kako je stala ponižno pred don Boskom kot deklica, ki še ne zna govoriti.

Don Durando je kot vrhovni prefekt dvakrat, aprila in maja, poslal v salezi- janske zavode poročilo o don Boskovem potovanju v Španijo. O prvem poročilu je pisal msgr. Cagliero:³⁰ »Pismo don Duranda smo vsi pozorno hlastno brali in požirali; čeprav je pihal zelo mrzel veter, smo se od svetega navdušenja vsi ogreli *ob plemenitem ponosu*, da smo sinovi takega očeta.«

Kako je don Bosko, kadar je bil sam, v mislih premleval dogodke tistih de- vetindvajsetih tako napornih in tako zmagoslavnih dni? Lahko jih razberemo iz dveh besed, ki sta mu nehote ušli z ustnic.³¹ Nekega dne je eden od navzočih pri mizi pred njim razlagal o tistih velikih množicah, ki so se zbirale vsak dan, on pa je čisto mirno in preprosto zašepetal: »Ne vem, čemu prihaja tolika množica, da me vidi!« Ko so se še naprej pogovarjali in je beseda nanesla na salezijanski

³⁰ Pismo don Lazzeru, Patagonija, 26. maj 1886.

³¹ *Diario de Barcelona* [Barcelonski dnevnik], 1. maj 1886.

zavod v Sarrià, je rekel, kakor da gre za nepomembno stvar: »*Talleres Salesianos* bodo izučili in vzgojili petsto fantov.«

Pozabiti nase in s trdno vero voditi razvoj ustanov, ki so po Božji volji, to so redne misli svetnikov.

4. POGLAVJE

ODHOD IZ ŠPANIJE IN PRIHOD V TURIN

MARSIKATERI SALEZIJANEC, KI JE DO KONCA prebral prejšnje poglavje, se bo vprašal, zakaj v pripovedi o don Boskovem bivanju v Barceloni ni omenjen don Rua, ki gotovo ob Božjem služabniku ni stal brez dela. Krivda je večinoma v naših virih, ki njega skoraj ne omenjajo. Moramo pa dodati, da je bila njegova navada izmuzniti se in izginiti ob don Bosku, da ne bi kakor koli odvrnil pozornosti od osebe svetega ustanovitelja. Upravičeno sodimo, da je on urejal ogromno korespondenco; da ga je predstavljal pri vljudnostnih sprejemih in tudi pri pomembnih opravkih, a vedno le kot najskromnejši tajnik; da je kot vikar pri vodstvu Družbe bil v vsakdanjem stiku s člani vrhovnega kapitlja, kar se je dogajalo v tajnosti, da ne bi bližnji ničesar zvedeli; da je opravljal svojo službo v prid sobratov in fantov v Sarrià, posebno s spovedovanjem; drži pa, da ne vemo nič natančnega. Ničesar tudi ne bomo zvedeli o potovanju domov.

V zadnjih dneh v Sarrià pa se je primeril dogodek, na katerega so se spomnili, ko je don Rua prevzel don Boskovo nasledstvo in mu je služil za pohvalo španskih sotrudnikov. Neki otrok, ki so ga poslali zdravniki, je bil skoraj v zadnjih zdihljajih. Starši so ga v globoki ljubezni in veri prinesli k don Bosku. Svetnik, ki je bil ves izčrpan, je rekel, naj gredo k don Rui. Ta ga je blagoslovil in bolnik je takoj ozdravel. Najprej so menili, da je don Rua podelil blagoslov v don Boskovem imenu; ko pa se je razširila novica in so pretehtali ves primer, so bili prepričani, da je treba tudi don Rui priznati njegov delež.

Naši popotniki na večer 6. maja niso prišli daleč od Gerone. Don Bosko je nujno potreboval počitek in mir. Preden bi se spustil v nove napore, je našel mirno gnezdece pri družini čudovitega gospoda Gioachina de Carlesa, ki ga je s svojimi otroki čakal na postaji. Številna množica je obdajala železniško poslopje; svetnik je namenil pozdrav verskim in civilnim oblastem, ki so mu jih predstavili, ko je stopil z vlaka; potem so ga popeljali v kočijo, s katero so ga rešili pred navalom množice. Palača, ki ga je sprejela, je gostila že štirinajst vla-

darjev, med njimi Amedeja Savoskega, ki je bil za kratek čas kralj v Španiji. Družina, don Boskova občudovalka, je imela za velik dar z nebes, da so ga kratek čas imeli pri sebi. Sobo, v kateri se je nastanil, imajo v časti še danes, čeprav je palača že menjala lastnika. Ker so jo podarili gironskemu škofu, je postala razkošen sedež Katoliške akcije.

Kako je mogel don Bosko uživati tako aristokratsko gostoljubnost daleč od Barcelone? Na to vprašanje odgovarja še živa priča [1936] stari župnik v Lloretu de Mar častiti Janez Ferrès y Puntones, ki je takrat imel stanovanje pri plemiški družini.¹ Ko je Don Joahim, prvorojenec Joahima de Charlesa, zvedel, da je v Barcelono prišel neki redovnik v sluhu svetosti, je pomislil, da bi ga šel obiskat. Dne 24. aprila torej je vzel s seboj mladega fanta Ferrèsa, šel v salezijanski zavod v Sarrià in takoj dobil sprejem pri don Bosku. Njun pogovor je potekal dolgo. Nihče nič ne ve, o čem sta se pogovarjala. Videli pa so de Charlesa, da je odhajal nadvse zadovoljen. Naslednje jutro je bil ta pri don Boskovi maši v zavodski kapeli in od njega prejel sveto obhajilo. Po drugem pogovoru je odšel žareč od veselja, saj mu je don Bosko obljubil, da se bo ustavil pri njih, ko se bo vračal. Upanje se je uresničilo. Ko so prejeli obvestilo, da bo svetnik v Geroni zvečer 6. maja, je bila vsa družina bolj prevzeta, kot če bi jih obiskala španski kralj in kraljica. Uredili so palačo za slovesen dogodek, pripravili pojedino v najlepši dvorani in najlepšo sobo za gosta. Naš župnik takole opisuje svoje tedanje vtise: Don Bosko je bil srednje postave, živahne oči, prediren pogled, nasmeh na ustnicah in izredna privlačnost. *Poseia el don de gentes* [imel je dar ljudi]. Dovolj je bilo videti ga in si rekel, da je svetnik. Sam sem občutil učinek ob njegovi navzočnosti; ko sem ga gledal, sem se čutil primoranega, da sem se zamislil in si pogledal v dušo.« Ob odhodu so ga hoteli spremljati gospod Gioachino de Carles, oče in sin, z dvema mlajšima sinovoma Emiliem in Edoardom. Obisk je bil kratek, a dolgo je trajalo dopisovanje.

Ker je bil tam le malo časa, ni mogel sprejeti veliko obiskov. Med drugimi je sprejel škofa msgr. Tomaža Sivilla, ki je prišel zgodaj zjutraj naslednjega dne, tako si ga je srčno želel videti. Ko je videl zanj pripravljeno razkošno stanovanje, je dejal gospodu Carlesu, ki ga je spremljal: »Kako! Za don Boska tako stanovanje?« Odgovoril mu je: »Ekscelenca, če bi imel boljše, bi mu ga pripravil.« Odpotoval je ob pol devetih dopoldne. Vsa gostiteljeva družina ga je spremljala do Port-Bouja in se poslavljala od njega z najizbranejšimi izrazi spoštovanja in ljubezni. Ko je ostal sam z don Ruom in Vigliettijem (tudi don Branda, ki ga je spremljal do tja, se je moral vrniti), je hvaležno sprejel povabilo na kosilo, ki mu ga je pripravila neka dobra gospa. Popoldne je šel na vlak za v Montpellier,

¹ Poročilo don Augenia Magnija, ravnatelja salezijanskega zavoda v Geroni (5. maj 1936). Prim. tudi *Mensajerito de Maria Ausiliadora* iz Gerone, 1. maj 1936. Podatki na tem mestu in na drugih kažejo na to, da so bile nekatere vesti vnesene, ko je bil zvezek že v tiskarni.

od koder se je po najkrajši poti nameraval vrniti v Italijo. Želel je čimprej priti v Turin, saj se je približevala devetdnevnicca k Mariji Pomočnici; ta 'čimprej' ni držal, saj so ugotovili, da mora potovati s presledki, kot mu je svetovalo njegovo zdravje. Po predvidenem postanku v Cette, ki ga je izkoristil za pozdrav pri neki bogati družini, je ob pol sedmih zvečer končal potovanje tistega dne, ki je imelo za cilj Montpellier. Tu so ga z odprtimi rokami pričakali rektor velikega semenišča in drugi predstojniki, ki so jih povabili k večerji skupaj s semeniščniki.

Naslednje jutro, 8. maja, je maševal v skupnosti; potem je sprejel na obisk več oseb, ki so se od ranih ur gnetli pred semeniščnimi vrati.

Okoli enajstih je na povabilo predstojnice šel obiskat sestre Jezusovega Srca. Željno so ga pričakovale.

»*Tout était en joie ce jour-là; on allait voir un Saint,*« je 25. februarja 1934 zapisal eden izmed preživelih, ki je nadaljeval: »Veliko smo molili, da bi doživeli ta obisk, ki smo ga imeli za veliko milost. In tak je bil v resnici, ko smo videli in poslušali tistega častitljivega starčka, čigar poteze na obrazu, čigar naglas so dajali vtis duše, tesno povezane z Bogom.« Tam je ostal kake četrte ure, sedeč na naslanjaču, obdan s skupnostjo, gojenkami in skupino gospa. Govoril je nekaj minut, nato so začeli prihajati k njemu razni ljudje, ki so mu drug za drugim pripovedovali o svojih težavah in se mu priporočali v molitev. Vsem je ljubeznivo prisluhnil. Pristopila je tudi majhna deklica, ki ga je s sklenjenimi rokami in objokanimi očmi prosila: »Oče, daj, da se bo mama vrnila!«

»Kje pa je?« jo je vprašal svetnik.

»Umrta je,« je odgovorila mala.

»Daj ji, naj živi pri Gospodu,« ji je rekel don Bosko. »Tam se počuti zelo lepo.«

Ker je bilo že pozno, je na glas rekel, da so ga vsi slišali: »Ne morem več sprejeti vseh. Dal vam bom blagoslov in prosil, da vam Bog nakloni milosti, za katere prosite.«

Redovnica, ki je dala te podatke, je bila še v svetu. Nekako je čutila poklic, a le bolj abstraktno in v veri kakor s pravim nagnjenjem. Za nekaj dni je bila v samostanu, a še ne odločena, da ostane tam. Predstojnica pa, ki jo je hotela spraviti na varno, je hotela, da gre še tisto popoldne v noviciat. Oditi kar tako od doma, ne da bi obvestila starše, ne da bi jih pozdravila, da bi lahko preživela še en dan svojega deklitstva, ki ji je bilo tako všeč, to ji je rojilo po glavi. Takšno je srečal don Bosko, ki je šel tam mimo, jo pozorno gledal, a je ostal ravnodušen. Predstojnica ji je namignila, naj gre za njim. Ubogala je in počasi šla po stopnicah za svetnikom. Ko so bili na vrtu, jo je mati potisnila pred don Boska in ji rekla, naj poklekne, da bo prejela blagoslov, čeprav ona zanj ni prosila ne želela. Kljub temu je spet ubogala. On ji je očetovsko položil roko na razgreto glavo, jo tesno stisnil in dejal: »Uboga hčerkica! Zaupajte. Morali se boste veliko boriti, da, veliko, *vendar* ... Zaradi nemira, ki jo je prevzel v tistem trenutku, ni mogla

slišati besed, ki so sledile tistemu *vendar*. Vse pa se je uresničilo dobessedno: boji, nasprotovanje, osebne in zunanje težave so se zarotile in skoraj iztrgale poklic; toda sedeminštirideset let potem srečanju je izjavila, da je srečna v svojem redovnem življenju, in pripisovala to srečo učinkovitemu don Boskovemu blagoslovu in njegovim molitvam.

Éclair, katoliški časopis tistega kraja, je v sobotni številki 8. maja spomnil na vtise, ki jih je don Boskov obisk pustil v Montpellieru o stvareh, ki so jih 1883 pripovedovali o don Boskovem obisku v Parizu, in je obveščal svoje bralce, da je *célèbre prêtre italien* bil v njihovem mestu in da bo naslednji dan ob osmih maševal v stolnici. Ta oglas je razgibal vse mesto; množica, ki je niso še nikoli videli, je pred določenim časom napolnila prostorno cerkev. Ob prihodu mu je prišel naproti ves kapitelj in duhovščina. Po evangeliju je generalni vikar s prižnice priporočil nabirko za salezijanske ustanove. Don Rua in Viglietti sta s pušico šla po cerkvi in se zahvaljevala darovalcem z besedami, ki jih je navadno govoril don Bosko: *Que Dieu vous le rende*. Ob koncu maše je don Bosko množici povedal nekaj besed. »Njegov počasen in slaboten glas,« je pisal časnik v izdaji 10. maja, »ne obvladuje poslušalstva; tuj naglas ga spravlja v zadrego, pri govorjenju se obotavlja,« »dovolj pa je, da ga ljudje vidijo in čutijo, kako nadnaravna duhovna moč izžareva iz vse njegove osebe.«

V župnišču si je malo odpočil, nato pa je šel v samostan vizitandink, kjer se je nekaj časa pomudil s sestrami, ki so bile zbrane v dvorani. Neka sestra, ki jo je cela skupnost cenila zaradi njenih kreposti, je bila težko bolna. Redovnice so ga prosile, naj jo obišče, in upale na čudež. Svetnik jo je šel obiskat; ko se je za nekaj trenutkov zbral, da bi preveril Božjo voljo, je dvignil prst in bolnici pokazal proti nebu: »V nebesa, v nebesa!« je vzkliknil. In res je kmalu zatem vrnila svojo dušo Gospodu.²

Pred odhodom je svetnik sprejel še mnoge v avdienco. Opoldne se je vrnil v semenišče. Vodili so ga sinovi sv. Vincencija Pavelskega, ki so tisti dan slavili god svojega zavetnika. Don Boskov obisk so imeli za najbolj pomembno točko njihovega slavlja.

Popoldne se je začela procesija obiskovalcev; prišlo jih je toliko, da ni bilo mogoče vsem ustreči in tudi niso smeli motiti dnevnega reda skupnosti. Dogodil se je čudež, ki so mu bili priča mnogi. Neka bolna gospa, ki so jo skoraj prinesli pred don Boska, je prejela blagoslov in je v trenutku ozdravela, tako da se je sama peš vrnila domov. Ko je iz prejemnice šel v svojo sobo, je najprej odložil zlate in srebrne novce, ki so mu oteževali žepe; nato je v šali dejal: »Če v Montpellieru nismo sprejeli denarja, so ga stisnili v žep in verjeli, da jim napravimo uslugo, ko ga sprejmemo.«

² Dodatek, št. 19.

V Montpellieru je ponovno obiskal dragega znanca doktorja Combala, ki je tam imel svoj urad.³ Takoj ko je zvedel za don Boskov prihod, ga je obiskal že na prvi večer in še na naslednja dva večera. Zadnjič je s seboj pripeljal tudi svojo družino; ni pa hotel oditi, dokler ni preiskal njegovega zdravstvenega stanja. Ko je šel iz sobe in je srečal don Rua in Vigliettija, je potrdil diagnozo izpred dveh let. »Don Bosko ima samo eno bolezen,« je dejal, »in sicer popolno izčrpanost. Četudi don Bosko ne bi nikoli storil nobenega čudeža, bi po mojem bil največji ta, da sploh še živi. Ves organizem je razkrojen. Mož je mrtev od napora in nenehnega dela, je malo in živi. To je zame največji čudež.«

Kleriki so don Bosku izkazovali prisrčno občudovanje; pripravljeni so bili zapustiti semenišče in teči za njim, da bi ga poslušali. Po večerji se je srečal z njimi v neki dvorani. Ni več hodil. Rad bi jim govoril, a je bil tako utrujen, da se je temu odpovedal in je vsem skupaj dal samo blagoslov. Vendar je njegovo preprosto življenje bilo bolj zgovorno od vsakega govora.

Don Bosko ni niti vedel, da v Montpellieru živi neka njegova sorodnica, ali se tega ni spominjal. Franc Bosko, sin Janeza, njegovega strica po očetu, je bil leta 1870 z ženo, neko Zagna, izgnan, ne vemo pa iz kakšnega razloga, je prerašno končal življenje v Marseillu in zapustil dve še nedorasli hčerki. Sprejele so ju v Montpellieru Nazareške sestre v svojo sirotišnico. V njej sta bili, ko je prišel njun veliki bratranec. Starejša, rojena 1867, je že bila v letih, ko bi morala odločati o svoji prihodnosti. Obiskala je don Boska v semenišču. Ni ga takrat videla prvikrat, saj jo je mati pri osmih letih, ko je šla v Castelnuovo, peljal k don Bosku v Turin.⁴ Sprejel jo je z ganljivo dobroto, vprašal jo je, kaj namerava storiti, ona pa je odgovorila, da bi rada postala redovnica. »Prav, dobro,« ji je dejal in jo gledal s predirljivimi očmi. »Se bom zanimal zate.« Sestri, ki jo je spremljala, pa je dodal: »Bil sem v zadnjih trenutkih pri njenem dedu, bratu mojega očeta. Če bi vsi živeli tako kot on, bi bila njihova smrt lepa kot njegova.« Dekle je vstopila k benediktinkam v Sembelu pri Miolsu v departmaju Hérault, tam leta 1893 napravila zaobljube in spremenila ime Pavla v Marijo Eleonoro.⁵ Tam je postala predstojnica in je v času, ko to pišemo, v opatiji Pradines v departmaju Loire.⁶

Množica ljudstva je naraščala od ure do ure ter vnašala nemir v sicer miren

³ Prim. zv. XVII MB, str. 56 [BiS XVII, str. 38].

⁴ V pismu svoji sorodnici je Mati Eulalia Bosco, hči Marije Pomočnice, 21. novembra 1929 pisala iz Pradines, in omenila to pot in svojega očeta: »Moral je biti zelo spoštovan; opazila sem, da so starejši, ki so ga poznali iz Castelnuova, kadar so jim rekli: To je pa hčerka Franceta Boska, sklenili roke in rekli: Oh, oh! Gledali so name s posebno pozornostjo.«

⁵ Za sprejem v samostan si je prizadeval opat Gervais, montpellierski generalni vikar, ki je zelo cenil don Boska.

⁶ Te podatke deloma dolgujemo s. Mariji Jožefi iz trapistovskega samostana Espira de l'Agly v vzhodnih Pirenejih, ki jih je 5. aprila 1899 poslala don Lemoynu, deloma pa sami materi Mariji Eleonori iz poročila, ki ga je poslala materi Eulaliji v zgoraj omenjenem pismu.

kraj; zato se je svetnik odločil, da ne bo podaljševal svojega bivanja v njej. Tako je zjutraj 10. maja po zajtrku pri sestrah usmiljenkah, ki so jim to prednost prisrbeli njihovi sobratje, odpotoval v Valence.

Ta gostoljubnost, ki so mu jo nudili v semenišču, je imela posledico, ki jo moramo omeniti. Gospodu Dupuyu, predstojniku semenišča, je don Bosko hkrati z zahvalami poslal tudi nekatere svoje knjige, med njimi tudi *Vita di S. Vincenzo de' Paoli* [Življenjepis sv. Vincencija Pavelskega]. Le-ta mu je odgovoril 2. julija; najprej se mu je zahvalil, nato pa dejal: »Semenišče v Montpellieru še hrani dragocen spomin na vaš obisk; dobri meščani, ki so vam pripravili tako lep sprejem, bi bili pripravljene vas zopet povabiti na obisk, jaz pa bi vas spet rad podpiral in vas varoval pred navalom množice, ki je hotela poljubiti vašo roko, najbolj ubogemu in usmiljenja vrednemu duhovniku.« Pa vendar mu je ostal grenek priokus. Ker ga je puščal na razpolago drugim, si ni mogel priskrbeti sreče, da bi se pogovarjal z njim na samem in ga vprašal, kakšno metodo uporablja, da vodi duše k Bogu. Vprašal pa ga je, kako s tako majhnim številom pomočnikov obvladuje toliko fantov. Don Bosko mu je odgovoril, da je vsa skrivnost v tem, da jim vlije sveti Božji strah; vendar s tem njegovim odgovorom predstojnik ni bil zadovoljen. »Božji strah,« je dejal v istem pismu, »je samo začetek modrosti; jaz bi pa rad vedel, kakšna je metoda za vodenje duš do vrha modrosti, ki je strah Božji.«

Ko so mu prebrali pismo,⁷ je don Bosko vzkliknil: »Hočejo, da jim razložim svojo metodo. No! ... Saj niti sam ne vem. Vedno sem hodil naprej, kakor mi je Gospod navdihoval in kakor so zahtevale razmere.«⁸ Ne vemo, kaj je odgovoril ali naročil, naj odgovorijo; vendar te preproste besede povedo veliko. Ne pomenijo, da je imel navado, kakor omenja don Fascie,⁹ da gre naprej, ne da bi vedel, kam gre; temveč da ni otrpnil v kakem stereotipnem sistemu, ki bi mu »okrnil svobodo gibanja vpričo novih pobud in novih zahtev«. Njegov nadvse praktičen duh je bežal pred abstraktnimi pojmi. Don Bosko si je res privzel tako imenovano preventivno metodo, ki je prevzela »prvine človeškega in krščanskega izročila«, in iz preučevanja duše mladih ljudi, nikakor pa ne iz teoretične pedagogike.

Na progi iz Montpelliera do Valence leži mesto Tarascon, kjer je bilo treba prestopiti na drug vlak. V tistem polurnem čakanju se je raznesla novica, da je tisti duhovnik, oblečen po italijansko, don Bosko, čakalnica pa se je hitro napolnila z ljudmi. Videlo se je, da so eni prišli iz radovednosti, drugi pa so prišli, da bi pobožno zaprosili za blagoslov.

Dospeli so v Valence okoli štirih popoldne. Stolni župnik, ki je zelo spošto-

⁷ Dodatek, št. 20.

⁸ LEMOYNE, *Vita del Venerabile Don Bosco*, zv. II, str. 311.

⁹ D. B. FASCIE, *Il metodo educativo di Don Bosco*, S. E. I., str. 20–22.

val don Boska in salezijance, ga je sprejel na postaji in ga peljal na svoj dom. Pri večerji je bil pri mizi tudi ekonom velike kartuzije iz Grenobla, ki se je na dolgo pogovarjal z Božjim služabnikom. Tisti dobri menih je le malo vedel o don Bosku in še manj o njegovih ustanovah; toda Vigliettiju je uspelo, da mu je na kratko razložil vse, in tako je ob odhodu obljubil, da se ga bo spominjal v molitvi, in je vse najpristrčneje objel. Tisto spominjanje je pomenilo, da bo med darovi, ki jih vsako leto naklanja bogati samostan, tudi kakšen dar za don Boska. To niso bile le prazne besede. Dne 31. maja se je v oratoriju namreč pojavil menih iz te kartuzije in je don Bosku v imenu priorja prinesel v dar petdeset tisoč frankov s spremnim pismom, polnim dobrohotnosti, s katerim je predstojnik bil pripravljen pomagati z vsakovrstnimi uslugami.

Naslednji dan je župnik pripravil slovesno kosilo in nanj povabil mestno gospodo, med katerimi naj omenimo Du Boysa, don Boskovega življenjepisca, ki smo ga že srečali v Toulonu.¹⁰ Nato je don Bosko obiskal sestre vizitandinke, trinitarke in gospe, ki so delovale za misijonarje, ter povsod dajal nasvete, tolažbo in blagoslove. Ob osmih zvečer je bila konferenca v stolnici, ki je bila nabito polna, čeprav je velika; don Bosko pa je dal besedo don Rui, ki je prikazal zgodovino Oratorija in ki je nato z Vigliettijem šel po cerkvi pobirat darove.

Dvanajstega zjutraj je kakor prejšnji dan maševal v stolnici. Po evangeliju je sédel in številnemu poslušalstvu govoril o cerkvi Jezusovega Srca v Rimu; nato so še enkrat pobirali darove, medtem pa je don Rua pri obhajilni mizi razdeljeval svetinjice Marije Pomočnice. Nato je sprejemal na pogovor, kolikor je mogel, dokler ni bil čas za odhod. Ura je odbila dvanajst, ko so zapustili Valence in se peljali v Grenoble, naslednjo don Boskovo zadnjo postajo v Franciji; pravimo zadnjo ne samo na tem dolgem potovanju, ki smo ga opisali, temveč tudi zadnjo v njegovem življenju.

V Grenoblu so že vnaprej zvedeli, da prihaja. Duhovniki in gospoda so ga šli sprejet, ko pa so videli množico, ki je čakala, so se odločili, da ga bodo s postaje peljali v cerkev sv. Alojzija. Ulice in bližnji trgi so bili polni ljudi. Župnik, oblečen v roket, mu je prišel z vsem svojim klerom naproti vse do vrat in ga glasno povabil, naj blagoslovi njegove farane in naj pomoli zanje. Don Bosko je privolil. Potem ljudi nihče ni mogel več zadržati; množica, nekako pobesnena, se je vrgla nanj, da so ga morali s silo obkoliti, da ga ne bi zmečkali, in je nekako le prišel do oltarja. Ker se niso mogli več dotakniti njegove roke ali obleke, so od daleč vihteli z rožnimi venci in ga tolkli po ramah, po vratu, po glavi in po rokah; tako so ga ob vhodu in ob izhodu nekako pobožno »bičali«, kot se je med postopkom izrazil don Rua, ki je bil ob njem.¹¹ Zvečer je namreč imel okrvavljene roke, bolelo ga je po obrazu in je tožil, da ga boli desna roka.

¹⁰ Glej zgoraj str. 43–44 in MB XVII str. 223 [BiS XVII, str. 151].

¹¹ *Povzetek* škofijskega zapisnika, št. XVIII, § 185.

Ko jim je le uspelo po dolgem času in s potrpežljivostjo, da so ga spravili v kočijo, so ga peljali v veliko semenišče ob spremstvu cerkvenih ljudi in laikov. Vozila so peljala skozi vhod za vozove, medtem ko so semeniščniki bili naslonjeni na okna, da bi videli svetnika. Predstojnik, obdan s svojim osebjem, ga je sprejel na dnu stopnišča. Ko je videl, kako je utrujen in kako težko diha, mu je rekel: »O, častiti oče, vidimo, kako zelo trpite ... Toda nihče bolje ne ve od vas, kako nas trpljenje posvečuje.« »Ne, ne, gospod rektor,« mu je takoj odgovoril don Bosko, »ne posvečuje nas trpljenje, temveč potrpežljivost.«

Ko je kmalu pozvonilo za večerjo, je šel z vsemi predstojniki v semeniško obednico, kjer so vstali in mu navdušeno zaploskali; ko pa je prišel na svoje mesto, je glasno rekel v italijanščini: »*Buon appetito!* [Dober tek!]*«* Tako je storil tudi drugikrat.

Pri strežbi so se menjavali štirje kleriki. Štirje, ki so stregli tisti večer, so se dogovorili, da si bodo med seboj razdelili don Boskov pribor in pogrinjek; da bi pa opravičili to malo krajo, so se porazdelili, da bo vsak kupil en del enakega pribora kot tisti ukradeni. Tako so ob ugodnem trenutku planili na plen in si ga porazdelili.

Prvi dan v Grenoblu je bil dokaj delaven. Med mašo, ki jo je daroval v stolnici ob spremljanju kapitlja, ki ga je sprejel s škofovskim ceremonialom, je don Bosko številnim poslušalcem govoril precej na dolgo in dokazoval, da s svojimi ustanovami odgovarja na potrebe časov. Sledila je nabirka kot navadno.

Ko je po maši šel peš čez trg, poln ljudi, in šel proti župnišču, je neki sivolasi starček pretrgal množico; ko je prišel do don Boska, se je vrgel pred njim na kolena in ga prosil, naj ga blagoslovi in moli za njegovo ženo. Vse mesto ga je poznalo in ga spoštovalo; to je bil gospod Paolo Lamache, eden od sedmerih, ki so leta 1833 v Parizu z Ozanamom ustanovili Združenje sv. Vincencija Pavelskega, bolj poznano kot Konferenca. Že star se je preselil v Grenoble, njegova žena pa je že več let bila zelo bolna. V tistem času ni mogla več uživati redne hrane, tako da zdravniki niso več dajali upanja. Mož, ki je bil globoko veren, je zvedel, da je don Bosko tam, in je prišel, da bi poskusil še zadnje, kar je mogel. Ko je don Bosko slišal gorečo prošnjo, se je za nekaj trenutkov zbral, kot da bi se posvetoval z Bogom, nato pa je rekel: »Storite kaj dobrega za uboge, kar vas bo stalo žrtve. Ali nimajo vaše hčere družinskih draguljev, na katere so zelo navezane?«

»Da, imajo jih.« je odgovoril.

»Prav,« je odvrnil don Bosko. »Naj jih podarijo Mariji Pomočnici za salezijske ustanove.«

Odpoved je bila težka; kljub temu so se po nekaj dneh ti mali zakladi napotili proti Turinu. Ko jih je don Bosko prejel, je po telegrafu sporočil: »Dosegli boste ozdravitev, če to koristi večnemu zveličanju.« Gospa Lamache je res ozdravela in je živela še dolgih dvajset let.

V župnišču so se zbrali člani Družbe sv. Vincencija, da bi se mu poklonili in prejeli blagoslov. Nato je šel na obisk k neki dobrotnici, se ustavil pri njej in sprejemal ljudi na obisk. Za kosilo so šli zunaj mesta, v semeniško vilo z vsemi kleriki. Na poti nazaj se je oglasil pri sestrah Presvetega Srca; od tam je šel v svoje stanovanje in sprejemal obiske. Ko je bil pred večerjo čas za duhovno branje, niso več dovolili vstopa tujcem; pridružil se je semeniščnikom za pobožno vajo; namesto branja pa je imel nagovor don Rua. Ta je začel razpravljati o Božji ljubezni do nas. Nekdo, ki je bil navzoč, piše: »Njegove goreče besede so v njem razodevale vneto dušo. Bolj kot razmišljanje je bila kontemplacija, za svetnika pa je postala zamaknjenost. Debele solze so mu polzele po licih; ko je predstojnik to videl, je s svojim blagim, simpatičnim, a čvrstim glasom dejal: »Don Bosko joka.«

»Nemogoče je opisati ganjenost, ki jo je v naših dušah vzbudila ta beseda. Svetnikove solze so bile še močnejše od gorečih vzdihov don Rue. Bili smo globoko pretreseni; v znamenjih ljubezni smo spoznali svetost in čudež ni bil več potreben, da bi svetniku izrazili svoje spoštovanje; od tam pa smo šli v obednico.«

In glejte, kaj so storili. Semeniščnikov je bilo sto dvajset; vsak je hotel poljubiti don Boskovo roko. V trenutku so se domenili med seboj. Dva sta stopila na njegovo stran in mu podpirala roke; skozi stebrišče in do obednice sta pristopala po dva in dva in mu poljubljala roke. Pripomnimo pa, da v Franciji ni bila navada poljubljati roke, kot v Italiji poljubljamo roke duhovnikom; poljub roke izraža največje spoštovanje.

Nastalo pa je tekmovanje, kdo se bo mogel z njim pogovarjati osebno. Naj omenimo samo en primer. Naslednje jutro se je klerik Edoardo Jourdan, ne ve se kako, zelo zgodaj izmuznil iz vrste, tekkel proti don Boskovi sobi in potrkal. Nihče ni odgovoril, na vratih pa se je prikazal Viglietti, ki je dejal, da je don Bosko v čitalnici. Ne da bi kaj rekel, se je klerik obrnil v tisto smer, za njim pa še en tovariš, ki je tudi prišel, ne da bi vedeli kako. Tedaj so se odprla vrata in don Bosko je prišel ven. Oba sta poskočila in pokleknila: Prvi je spregovoril Jouzdan:

»Oče, jaz še nisem trdno odločen o svojem poklicu. Povejte mi vi, kaj naj storim.«

»Vi, dragi prijatelj, morate priti z menoj,« je odgovoril don Bosko. »Vi boste postali salezijanec.«

Tudi drugi ga je vprašal, kakšno pot naj si izbere; kot odgovor je dobil odločno negativno gesto z desnico, ki je pomenila: »Vi ne, nočem vas.« Tako *da* za prvega in *ne* za drugega je zvenel odločno.

Še ena smešna želja je zavladala med semeniščniki: odrezati košček blaga na njegovem talarju ali odrezati mu čop las. To se je dogajalo, ko je predstojnik razkazoval don Bosku posamezne sobe. Mnogi so vstopali vanje s škarjami, a

jim je pošel pogum, da bodo res opravili. Kakšen pa je le tvegaj; toda bliskovit svetnikov pogled je vzbudil strah. Nekdo pa je bil srečnejši od drugih in mu je le uspelo. Don Bosko je to opazil in z nasmeškom na ustnih dejal predstojniku: »Gospod rektor, vi imate tu notri tatove.« Rektor je strogo pogledal, a preplah je trajal le trenutek. Lepo je povedal tisti, o katerem smo pripovedovali o don Boskovih solzah. On zna uskladiti dve popolnoma različni stvari, kot npr. strog pogled in prijazen nasme. »Strog pogled,« piše, »*ante factum*, nasmešek *post factum*. Pri svetnikih se kot v Bogu neizbrisno poljubita pravičnost in usmiljenje.«

Tako namreč izpoveduje klerik, ki je od don Boska prejel odgovor *ne*, potem ko je njegov tovariš prejel *da*. Temu zadnjemu je svetnik v pogovoru v njegovi sobi ponovil povabilo in ni govoril gluhemu; šel je namreč v noviciat v Marseille, postal duhovnik in živel kot odličen salezijanec do 1923. Drugi, ki je več opravljal pastoralno službo v škofiji, je vstopil v Veliko kartuzijo pri Grenobleu, kjer je ostal, dokler niso redovnikov izgnali iz Francije. To je p. Peter Muton, danes vikar v kartuziji v Motta Grossa pri Pinerolu; njegovo poročilo o don Boskovem bivanju v semenišču v Grenobleu navaja veliko drobnih stvari, o katerih lahko berete na koncu zvezka.¹² Zamolčal pa je podrobnost, o kateri je pripovedoval v našem noviciatu na Monte Olivetu.¹³ Ko je bil v semenišču, je bil v nevarnosti, da bo izgubil vid ali da vsaj ne bo mogel nadaljevati šolanja. Ko pa je prvič mogel pograbit svetnikovo roko, si jo je poln zaupanja položil na oči, ki so se kot začarane okrepile in vsa bojazen je za vedno izginila.

Tretji don Boskov dan v Grenobleu je potekal skoraj tako kot prvi, le da je tisti dan deževalo, da je lilo kot iz škafe, a to ni zadržalo reke ljudi, da ne bi šli v cerkev sv. Alojzija, kamor je šel maševat, in od tam na trg in po sosednjih ulicah. Kot navadno ga je pri vratih sprejel župnik z duhovščino, po evangeliju je govoril o zidavi cerkve presvetega Srca v Rimu. Po maši je sprejemal obiske v župnišču, pri cerkvi sv. Lovrenca, ki jo je obiskal, in semenišču. Ob osmih zvečer so šli za šmarnično pobožnost k sv. Andreju. Že se je stemnilo, na trgu pa se je prerivala množica, ki ni mogla v cerkev. V strahu, da ne bi prišlo do kake nesreče, je don Bosko stopil s kočije, nekateri gospodje pa, z orjaškim pomočnikom Grazianom na čelu, ki mu je prišel naproti iz Italije, so ga obdali in mu napravili prost prehod. Božji služabnik je bil utrujen in izčrpan, vendar je z balkona hotel ljudem spregovoriti nekaj besed in jim je podelil blagoslov.

Če vhod v cerkev ni potekal brez strahu, pa je bilo še huje pri izhodu; ob taki množici bi se lahko marsikaj zgodilo. »Tako don Bosko kot tudi mi, ki smo

¹² Dodatek, št. 21. Pri delitvi plena z don Boskove mize je njemu pripadel kozarec, ki ga je po vstopu v meniški stan podaril svoji družini, ki ga pobožno hrani. Na praznik beatifikacije in kanonizacije so ga prinesli na mizo in vsak je iz njega spil požirek vina.

¹³ *La voce di Monte Oliveto*, marec-april 1932.

bili z njim,« piše Viglietti, »ne bomo nikoli pozabili tistega večera. Noge so mi krvavele, ker so stopali po njih; da me ne bi odtegnili stran od njega, sem se ga moral oprijeti za obleko. Naš ubogi oče ni bil le utrujen in zdelan zaradi te nevljudne pobožnosti, ampak je imel roke popolnoma modrikaste. Grizli so ga, vlekli po obrazu in rokah rožne vence, križe in svetinjice.« Za tistega, ki je bil *au - dessus de la mêlée* [nad vso to zmedo], je to moral biti izraz vere.

Na zadnji dan, 15. maja, je šel iz semenišča šele, ko je napočila ura odhoda. Maševal je za skupnost in pozdravil klerike. Ni pozdravil škofa msgr. Fava, ker je bil zunaj mesta; don Bosko pa je v znamenje spoštovanja na kratko obiskal škofijo. Končno je okoli devetih z italijanskim ekspresnim vlakom zapustil Grenoble in se poslovil od tiste Francije, od katere je na toliko načinov občutil dobroto in velikodušnost.

Don Lemoyne je zvedel za čudežen dogodek iz Grenobla, še preden je dospel don Bosko v Turin. Gospod Darberio je imel neozdravljivo bolnega sina, in kar je še hujše za krščansko družino, ni hotel prejeti zakramentov; zato se je oče s pismom obrnil na don Boska, naj bi molil, da bi Bog ganil srce temu nesrečnejšu. Don Bosko mu je odgovoril, da njegov sin ne bo le ozdravel, temveč da mu bo tudi ministriral, ko bo potoval skozi Grenoble. In tako se je zgodilo.

Na isto potovanje se nanašata dve pismi, ki jih je don Bosku januarja leta 1888 pisal nekdo, ki ni vedel, v kakšnem stanju je tedaj bil Božji služabnik. V prvem, z dne 16., je gospa Suzana della Brosse prosila za duhovno milost; da bi si odprla pot za prošnjo, ga je spomnila na časno uslugo, ki jo je po njem dosegla. »Ko ste,« piše prosilka, »potovali skozi Grenobel, je moj oče trpel zaradi bolezni na očeh. Vi, prečastiti gospod, ste prosili Marijo Pomočnico; še isti dan so se mojemu očetu pozdravile oči.«

Drugo pismo z dne 25. je napisal neki zelo ubog fant po imenu Mario Faure, ki mu pošilja v dar en frank in 25 centezimov; rešen je bil nadloge, sedaj pa se mu priporoča v molitev, da bi našel delo. Da bi mu obudil spomin, mu je omenil okoliščine ob sprejemu v Grenoblu, da je on tisti ubogi grbavi fant, ki ga je v svoji sobi v semenišču sprejel, preden je šel maševat v cerkev sv. Alojzija, in ki je imel bolno mater, Božji služabnik pa da mu je dal zanjo svetinjico in mu priporočil, naj do konca leta moli molitvico v čast Srcu Jezusovemu: »Čast presvetemu Jezusovemu Srcu sedaj in vedno in na veke vekov. Amen.« Ta zdihljaj si človek lahko zapomni; morda mu ga je nasvetoval, ker je videl fantovo skromno umsko sposobnost. Zagotavlja, da je vedno opravljal to molitev, ničesar pa ne pove o stanju svoje matere. Mi bi pa radi poudarili dobrohotno potezo, s katero je don Bosko v tako neprimernem trenutku poslušal in potolažil tega ubogega fanta, kot bi bil kaka visoka osebnost.

Naj končamo. Enajstega maja je Viglietti iz Valence pisal don Lemoynu: »Don Bosko, ki sem mu v tem trenutku ob strani, mi naroča, naj vas pozdravim

kakor tudi vse predstojnike v Oratoriju in vse fante in naj vam povem, da upa, da v soboto zvečer ob šestih vas vse najde vesele in zdrave.« To sporočilo po dolgi odsotnosti in po splošnem strahu za njegovo dragoceno zdravje med tako napornim potovanjem je razveselilo ves Oratorij. Prišel je malo pred sedmo uro. Kdo bi opisal navdušenje, ko se je pojavil pri vratarnici? Prvo navdušenje se je hitro spremenilo v ganjenost, ko so videli, kako hodi vedno bolj upognjen.¹⁴ Ko je počasi stopal čez dvorišče, obdan z množico fantov, ki so ga grabili za roke, da bi mu jih poljubili, je eden izmed tajnikov hotel prekiniti to početje in odganjal fante; ko pa je don Bosko videl prizadevanje najbližnjih, ga je udaril po licih in rekel: »Zakaj jim ne daš, da bi mi poljubili roko? Pusti jih, naj pridejo.« Tako so bili vsi zadovoljni in ga z vzkliki veselja in s ploskanjem spremljali, on pa je stopal po hodniku in šel v svojo sobo. Po večerji so priredili lepo osvetlitev, veliki napisi pa so izražali splošno radost.

Na 16. maja so obhajali god sv. Jožefa, ki so ga v Oratoriju slavili posebno rokodelci. Da bi se don Bosko zahvalil za vse dobrote, ki jih je prejel na svojem potovanju, je brez posebnih težav maševal za skupnost v cerkvi Marije Pomočnice pri oltarju sv. Petra, kot navadno, da bi vsi lahko videli tako razpoloženega; opoldne je šel na kosilo v obednico sobratov, kjer so mu fantje in predstojniki deklamirali pesmice in prozne sestavke. Ker je don Bosko precej dobro govoril po piemontsko, ga je don Francesca, ravnatelj dijakov, veselo pozdravil v tem narečju.¹⁵ Na koncu je don Lazzero, ravnatelj rokodelcev, naznanil, da bodo po večerni pobožnosti njegovi fantje pripravili akademijo, ki ji lahko damo naslov *Sveti Jožef in don Bosko*; prosil je navzoče, naj se je udeležijo, don Bosku pa je dejal, da si ga ne upa povabiti, zlasti ker bo predstava zunaj na dvorišču; za rokodelce pa bo dragoceno darilo, če ga bodo smeli videti vsaj kak trenutek med seboj. Don Bosko je odgovoril: »Če bo lepo vreme in če ne bo prehladno, bom prišel«.

In res je prišel. Viliettiju je prišlo na misel, da mu da okoli vratu medaljo, ki mu jo je v Barceloni podelila Katoliška družba; to novico so vsi pozdravili z velikim veseljem. S hvalnicami v čast sv. Jožefu so se mešale omembe don Boskovega potovanja, uslug, ki jih je izkazoval, odlikovanj v Barceloni in mnogih stvari, ki so ga raznežile do solz. Tudi katoliški delavci iz Borga Dora, ki jim je bil častni predsednik, so poslali predstavnike s prisrčnim pozdravom, ki naj bi ga javno prebrali.¹⁶ Svetnik je bil tako zadovoljen, da je naročil, naj vse, kar so prebrali, prepíšejo na lepo in povežejo v okrašen zvezek ter pošljejo v Španijo plemiški družini Marti Codolar. »Tako se je končal,« je naslednji dan napisal v pismu don Lazzero, »lepi včerajšnji dan, lep zaradi don Boskovega prihoda med nas, lep

¹⁴ Pismo don Lazzera don Cagliero, Turin 17. maj 1886.

¹⁵ Dodatek, št. 22.

¹⁶ Dodatek, št. 23.

zaradi praznika svetega Jožefa, lep zaradi devetdnevnice k Mariji Pomočnici in lep zaradi vedrega in jasnega neba po dolgem času, ki ga že dolgo nismo imeli tako jasnega«.

Tisti, ki se je bolj od vseh v Turinu veselil srečne don Boskove vrnitve, je bil kardinal Alimonda. Dal je, da je preteklo nekaj dni, ko je menil, da se je don Bosko že dovolj okrepil od naporov tistega potovanja, a so to nekateri imeli za »pobožno in presenetljivo drznost«,¹⁷ in je dopoldne 18. maja nenapovedan prišel v oratorij na obisk. To ni bil samo vljudnosten obisk, temveč iz iskrenega prijateljstva. Obisk je trajal več kot eno uro. Božjega služabnika je našel takega, kakor ga je 20. maja opisal don Lazzero apostolskemu vikarju za Patagonijo: »Gotovo me boš vprašal, kako je z don Boskom. Ni sicer slab, vendar se počuti vedno slabše, to je noge mu vedno bolj pešajo; zdi se, da telo pritiska nanje s trojno težo in ga ne zmorejo več nositi; komaj se vleče naprej, počasi kot mravlja. Glava je še vedno bistra, želodec je še kar dober, vendar dan za dnem mu zmanjkuje volja, da bi govoril; z veseljem pa posluša druge, ki se pogovarjajo, posebno če govorijo o misijonih; takrat je zelo pozoren in skoraj vedno seže v besedo tudi on. Vsekakor pa mu želimo še naprej *ad multos annos*.«

Tudi tokrat je don Bosko, čeprav se je zdel slaboten, da ne bo mogel doseči svojega cilja, vztrajal pri svoji zamisli, ne da bi preverjal svoje moči in ne da bi upošteval človeško modrost, prišel tako daleč, Božja previdnost pa mu je pomagala vidno, da je premagal po človeško nepremagljive ovire. Koliko duhovnih milosti je pridobil za duše s svojo besedo! Toda ne glede na to in na materialno pomoč, ki jo je tako potreboval, in na čudoviti dar gore *Tibidabo*, ki naj bi postala špansko narodno svetišče v čast Srcu Jezusovem, je njegova navzočnost med viteškim narodom pripomogla, kakor že v Franciji, da so njegovo ustanovo na splošno spoznali, priznali in želeli, da bi se v z leti na široko in trdno razvila in tako izšla nedotaknjena iz grozovitih strahot komunistične revolucije, ki je leta 1934 pretresla in s krvjo napojila vso deželo.¹⁸

¹⁷ Zapisnik Ženskega odbora iz Marseilla na seji 13. maja 1886.

¹⁸ Medtem ko popravljamo osnutke (4. december 1936), učlovečeni satan ruskega boljševizma, ki je že porušil na stotine cerkva in pomoril 14.000 duhovnikov, grozi, da bo v Španiji zbral vse peklenske sile za uničenje krščanske in civilne Evrope ... če ga nadangel Mihael ne bo prej vrgel v prepad, iz katerega je prišel.

5. POGLAVJE

OD MARIJE POMOČNICE DO VNEBOVZETE. DON BOSKO V ORATORIJU IN V PINEROLU

PRAZNIK MARIJE POMOČNICE JE IZ leta v leto postajal vedno bolj znan in razširjen. Leta 1886 se je za devetdnevnicu zbralo veliko ljudi, še več na predvečer, največ pa na sam praznik. Skupaj s številom je rasla tudi pobožnost. Don D'Antonio iz Salerno, pridigar v mesecu maju in za devetdnevnicu, je dejal, da je pridigal že v večjih cerkvah in pred večjo množico ljudstva, da pa ni nikoli videl tolike zbranosti in tako globoke pobožnosti.

Navzočnost več škofov v Turinu, na novo posvečenih, je obredom povzdignila sijaj, ki so se že 23. vrstili drug za drugim, da se je vsem zdelo, da je že praznik; jutranja in večerna škofovska maša sta vzbujali tak vtis, zlasti ker je bilo na nedeljo. Don Bosko je maševal pri oltarju sv. Petra. Pri maši je bila cerkev že nabito polna, ministriral pa mu je glavni predsednik Katoliškega delavskega združenja in predsednik oddelka pri sv. Joahimu. Člani le-tega so prišli v skupini, da bi se Mariji Pomočnici zahvalili za srečno potovanje njihovega častnega predsednika. Popoldne dve uri pred večernicami so imeli salezijansko konferenco. Don Bosko je vzbujal upanje, da bo govoril, v zadnjem trenutku pa mu je zmanjkalo moči in je prepustil nalogo don Bonettiju. Sam pa je bil in poslušal v prezbiteriju, kjer so ga gledali in občudovali poslušalci v tej njegovi zbrani in nemočni drži. Ko so pobirali miloščino, se je zgodilo nekaj posebnega. Neki delavec, ki se je s komolci prerinil prav do njega, mu je izročil v roke deset skudov in rekel: »Šest mesecev sem deval na stran te prihranke. Imejte jih za svoje uboge dečke.«

Ko je Božji služabnik prišel na dvorišče, so ga sotrudniki obdali v velikem številu in mu izkazovali neizrekljivo ljubezen. »Kdor ni videl don Boska med svojimi,« je pisalo,¹ »si ne more zamišljati, kaj je navdušenje.« Vzklikali so:

¹ *Bollettino Salesiano*, julij 1886.

»Kako težko ga je gledati, kako hodi tako počasi in pripognjeno!« »Kako se je postaral!«

Viglietti piše v svojem dnevniku: »Don Bosko je potreboval tri četrt ure, da je prišel do svoje sobe. Koliko ljudi! Večinoma so bili tujci, ki so se prišli zahvalit Mariji Pomočnici za prejete milosti. Dvakrat je don Bosko tej množici s solzami v očeh podelil blagoslov. Utrujen je, komaj diha, onemogel je, saj bo padel; in vendar hoče ustreči vsem, govoriti z vsemi, vse vprašati po novicah. Je pravi mučenec.«

Čeprav je bil na praznik delaven dan, je prišlo toliko ljudi, kot jih še nikoli niso videli v Oratoriju. Kardinal Alimonda je bil navzoč pri pontifikalni maši nekega škofa in se je zvečer vrnil za blagoslov. Znotraj oratorija se je zapovrstjo zbralo na stotine duhovnikov in laikov, don Boskovih prijateljev, da bi se z njim povesečili in mu delali družbo. Pri mizi je na eni strani nadškofa sedelo nekaj škofov, na drugi strani pa don Bosko, grof Colle in razni salezijanski sotrudniki. Že od zjutraj so se po Oratoriju sukali novinci iz San Benigna, ker so na tako lep dan hoteli obiskati don Boska. Hotel jih je videti zbrane okoli sebe, ob slovesu pa jim je rekel: »Imeli bomo še več novincev. Dam vam po dve svetinjici: eno za vas, eno pa lahko daste komur koli. Dam vam manjšo, da če jo boste dali v pismo, ne bo preseгла dovoljene teže. Dam vam tudi blagoslov, da boste kot kleriki in kot duhovniki lahko naredili veliko dobrega, dam pa vam jih tudi za vaše domače. Vedno se vas bom spominjal.« Pozno zvečer se je ves raznežil, ko je iz svoje sobe slišal mogočen krik *Naj živi Marija Pomočnica*, ki je večkrat prihajal iz tisočev grl na trgu pred svetiščem ob pogledu na razsvetljeno kupolo.

Dva dni po prazniku Marije Pomočnice je predsedoval pomembni kapitularni seji, pri kateri je bil navzoč tudi vrhovni prokurator don Dalmazzo. Ta je v imenu zunanjega ministra grofa Robilanta, ki se je z njim zaupno pogovarjal s pomočjo komendatorja Malvana, predlagal don Bosku, da bi ustanovil salezijanski zavod v Kairu. Da sta apostolski vikar msgr. Sogaro in apostolski delegat msgr. Chicaro že pisala ministru in prosila za salezijance; da je glede tega italijanska vlada že prej mislila na don Boska, saj je dobro vedela, kaj dela, in vedela iz lastne izkušnje, da je do konca pripeljal vsako stvar, ki jo je začel; da bo vlada dala veliko vsoto *brevi manu* [na roko], o vsem pa molčala in dala salezijancem popolno svobodo, da bodo odločili po svoji volji, ne da bi morali biti od kogar koli odvisni; da je prosil ministra, naj čim prej odpre kako šolo, to je v začetku prihodnjega šolskega leta ali vsaj februarja leta 1887.

Don Bosko je, potem ko je pripomnil, da oblast ni izpolnila svojih obljub, ko so se začela pogajanja o Patagoniji, rekel: »Sedaj pravijo, da je stvar gotova. Ali ni nevarnosti, da Di Robilanta odstavili iz ministrstva? Če to drži, bo vse šlo po vodi.«

Don Dalmazzo je odgovoril, da v tem načrtu ni nevarnosti za kake spre-

membe; da naj g. Malvano dá zagotovilo, da bo vedno ostal glavni direktor za zunanje zadeve kljub menjavi ministra in bo to stvar vlade in ne samo ministrstva.

Don Bosko je dejal: »Sem za to, da sprejem in bom poslal nekaj salezijancev v Kairo, takoj ko bom mogel. Treba pa je najti kakega zvitega človeka,² ki bo šel v Kairo, si ogleda razmere in se začne pogajati. Naj pove, da bomo skušali skrajšati čas našega odhoda, da pa ne smemo priti navzkriž s *Propagando Fide*, od katere se ne smemo ločiti. Kljub temu ne bomo govorili o pomoči, ki nam jo bo dala vlada. Iskreno vam pravim, da je to poslanstvo v mojem načrtu in ena od mojih sanj. Če bi bil mlad, bi s seboj vzel don Rua in mu rekel: 'Pridi, greva na Rt dobrega upanja, na črno celino, v Kartum, v Kongo ali raje na Suakin, kot svetuje msgr. Sogaro, ker je tam dober zrak.' Zato bi lahko postavili noviciat ob Rdečem morju. Potrebno pa je, da *Propaganda* ne bo proti salezijancem. Don Dalmazzo naj razloži Malvanu, koliko Italijanov, prepuščenih nepoštenosti, je v Južni Ameriki, v Patagoniji, v Pampah, v Argentini, v Čilu, na Ankudskih otokih,³ da s tem dokaže, kaj delamo in torej potrebujemo sredstva.«

Kapitelj je po razpravi sprejel predlog Di Robilanta, a s pogojem, da se stvari opravijo postopno, takoj ko bo mogoče.

Zdelo se je, da je kardinal Simeoni, novi prefekt *Propagande*, od svojega predhodnika kardinala Franchija nasledil nezaupanje v misijonske sposobnosti salezijancev. Poljubil je celo roke don Bosku in ga je tikal; ker pa se je uprl želji msgr. Sogara, da bi postal salezijanec, je za don Boska pomenilo, da nima veliko zaupanja. Bil pa je msgr. Dominik Jacobini, tajnik omenjene kongregacije, »naš pravi prijatelj, ves zavzet za nas,« kot se je takrat izrazil don Bosko, in prav njemu se moramo zahvaliti, da je kardinal prefekt 26. februarja 1887 pisal don Bosku:

»Z veseljem sem slišal, da hočete vi, spoštovani gospod, poslati v Egipt duhovnike svoje družbe, da bi odprli šolo, ki naj poskrbi za pouk in vzgojo mladine iz italijanske kolonije. Ker želim, da bi se načrt čim prej uresničil, vam svetujem, da se povežete z apostolskim vikarjem msgr. Anacletom Chicarom, ki je vedno zelo cenil to šolo, da bi italijansko mladino odvrnili od brezdolja in nevarnosti pred pokvarjenostjo, ki jo srečuje na vsakem koraku.«

Tako sta se dve avtoriteti, ena za širjenje italijanskega vpliva v tujini in druga za širjenje Božjega kraljestva srečali pri istem dobrem delu; ker pa je med obema vladalo nesoglasje, ki je ločevalo dve oblasti, je vse potekalo brez medsebojnega sporazumevanja, z italijanske strani ne na pobudo vlade, ki je bila do Cerkve sovražna, temveč po dobri volji piemontskega ministra. Ta je iz svojih

² V šali je hotel reči, da potrebuje spretnega človeka, ki bo znal ravnati preudarno.

³ S tem misli na arhipelag Ciloe, kjer je Ankud največje pristanišče v južnem Čilu.

tajnih fondov nakazal milijon za pomoč misijonarjem; le da je, kot smo pozneje izvedeli od zanesljivega vira družine Di Robilant, Crispi, potem ko je odpustil ministra, to vsoto odtujil. V Egipt je don Rua čez deset let poslal salezijance in ustanovil zavod v Aleksandriji; za Kairo pa je bilo treba čakati do leta 1925.

Neka druga zadeva nas proti koncu meseca maja vodi v Rim. Med don Boskovo odsotnostjo iz Turina je vesela novica razveselila salezijance. Kongregacija je po smrti ekscelece Nina 25. julija 1885 ostala brez kardinala protektorja. Don Boko je prosil svetega očeta, naj zaupa to službo kardinalu Laurenziju, kateremu je sporočil svojo željo in svojo prošnjo. Vendar je kardinal izrazil papežu sklep, da ne sprejme, in je o tem obvestil svetnika s pismom, polnim skromnosti za lastno osebo in spoštovanja do njega in njegove kongregacije.⁴ Končno je sveti oče po osmih mesecih z dopisom iz Državnega tajništva z dnem 17. aprila, za to službo imenoval kardinala Parocchija, svojega vikarja za Rim. Na veselo sporočilo je vrhovni prefekt don Durando v don Boskovem imenu telegrafiral Njegovi Eminenci ter sporočil zahvalo in obljube. Kardinal mu je s telegramom odgovoril, da »bo na plemenita čustva, ki so mu jih izrazili, odgovoril s skrbnostjo, vredno don Boska«. Svetnik je pa s svoje strani takoj, ko je zvedel, pisal iz Barcelone njegovi Eminenci ter mu izrazil svojo hvaležnost in svoje veselje, na katero je dobil naslednji odgovor:

Prečastiti gospod vrhovni predstojnik!

Na izraze Vaše vdanosti in vdanosti Vaših sinov se zahvaljujem za veselje nad mojim imenovanjem za protektorja salezijanske družbe.

Naslediti kardinala s takimi sposobnostmi, ki so krasile pokojnega kardinala Nina, s toliko drugimi dolžnostmi, ni lahka stvar, kar bi marsikomu vzelo pogum, kaj šele meni. Vendar mi molitve častivrednega don Boska, vzornih cerkvenih oseb, zbranih okoli salezijanskega prapora, vlivajo zaupanje, da slabost zavetnika ne bo ogrozila ustanove in škodila koristnim načrtom.

S tem zaupanjem veselo sprejemam breme in se priporočam v molitev predstojnika in njegovih podrejenih.

Vdano na razpolago

L. M. PAROCCHI, kardinal protektor⁵

Vrhovnemu predstojniku salezijancev g. Janezu Bosku (Španija), Barcelona, Sarrià.

⁴ Dodatek, št. 24.

⁵ Lucido Maria Parocchi, rojen v Mantovi 13. avgusta 1833, je končal gimnazijo in licej v domačem semenišču. Za bogoslovje je šel v Rim na Gregorijansko univerzo. Ko se je vrnil v Mantovo, je klerikom predaval moralno teologijo, kanonsko pravo in zgodovino. Bil je župnik pri sv. Gervaziju in Protaziju. Leta 1871 ga je Pij IX. imenoval za škofa v Pavii, leta 1877 pa za nadškofa v Bologni; vendar mu vlada ne na prvem ne na drugem sedežu ni dala svojega *eksekvatur*, tako da je moral stanovati v semenišču in čakati na provizijo, ki mu jo je dolgovala država. Pij IX. ga je imenoval za konzistorialnega kardinala 22. julija 1877, leta 1882 pa ga je Leon XIII. poklical v Rim in je zasedel mesto škofa v Albanu. Zaradi boleznj je leta 1896 zapustil vikariat in prevzel mirnejšo službo podtajnika rimske Cerkve. Umrl je decembra 1902.

Po don Boskovi vrnitvi se je kardinal Alimonda lahko dopisoval s kardinalom Parocchijem o tej stvari; ta pa mu je vljudno odpisal 29. maja: »Z veseljem sprejemam ta protektorat, ker nekako postanem deležen naporov tega resnično apostolskega moža, tega čudeža dobrote, kar je don Bosko, predstojnik salezijancev.« Še v istem mesecu je novi protektor v konferenci, ki jo je imel za rimske sotrudnike pri oblatih pri Tor de' Specchi, javno pokazal, kakšna čustva ga prevevajo do don Boska in salezijancev. Obžaloval je, da pri shodu manjka »najsvetlejši biser«, ki je sicer blestel in dajal sijaj salezijanski konferenci; da pač manjka »častivredna oseba tistega apostola modernega časa«, odličnega in neutrudljivega don Boska, ki bi odgovarjal na vprašanja »s svojim ljubeznivim nasmehom brata in apostola, s prijateljskim in očetovskim tonom, vsem na razpolago«: poglobil se je v salezijansko ustanovo in dokazoval, da moramo rojstvo in razvoj pripisovati veri in ljubezni Božjega moža. Ko je osvetlil ti dve točki, se je obrnil na matere, da bi z ljubeznijo, ki jo navdihuje vera, sodelovale pri tej dobri stvari in pomagale pri gradnji zavetišča Presvetega Srca v Rimu in pri vzdrževanju odraščajočih fantov, ki so upanje za vero in za nebesa.⁶

Krhko zdravje don Boska ni oviralo, da ne bi skrbel za enega svojih najljubših ciljev, to je rast salezijanskega sotrudištva. V zadnjem desetletju njegovega življenja je bila ena glavnih misli pomnožiti število sotrudnikov in utrditi dobrodelno združenje tako, da bi vanj pritegnil znamenite osebnosti. Tako je v maju razposlal vsem škofom po Italiji, ki je še niso imeli, diplomo sotrudnikov in dodal zbirko *Bollettino Salesiano*. To je bil še zadnji pozdrav italijanskim škofom, za katere se je v kritičnih časih tako žrtvoval in katerim je izrazil željo, da bi družba ostala neločljivo enotna. Od 14. maja do 19. julija je dobil petdeset odgovorov, med njimi od treh kardinalov, Melchersa, Ludvika Jacobinija in Capecelatra. Pobožni škof iz Capue, učen bibliotekar svete rimske Cerkve, je imel sprejetje med salezijanske sotrudnike »ne le za čast, temveč za posebno duhovno milost«. Sveti pastirji so se zahvaljevali, se priporočali don Boskovim molitvam in pogosto napravili zaobljubo, da bi don Boskovi sinovi prišli delat v njihove škofije, in opisovali njihove objokovanja vredne razmere.⁷

Ko so 2. julija na vrhovnem kapitlju razpravljali, kako bi najbolje razpošiljali *Bollettino* in o razporedu, kako bi ga dali sotrudnikom, je naš svetnik govoril takole: »*Bollettino* ni le glavno, temveč nujno potrebno sredstvo za kongregacijo. Sotrudniki so za nas neomajna točka. Treba je torej pomisliti, kako bi jih organizirali. Seveda je treba potrpeti. Od postavljanja desetnikov do postavitve celotne organizacije je dolg razpon. Treba je ravnati počasi, ne divjati. Če bomo urejeno in redno oglaševali *Bollettino* in Združenje sotrudnikov, nam ne bo primanjkovalo materialnih sredstev.« *Bollettino* je izhajal takrat v nakladi

⁶ Dodatek, št. 25.

⁷ Nekaj odgovorov je objavljenih v Dodatku, št. 26 (A-B-C-D).

štirideset tisoč izvodov: letni stroški za tisk in znamke, ne da bi računali na vzdrževanje osebja, so narasli na petindvajset tisoč lir. V tem desetletju je bilo prihodkov za *Bollettino* devetsto tisoč. Prvi korak pri organiziranju sotrudnikov je bil ustanoviti desetnije v vsaki župniji in prositi župnika, da priporoči človeka, ki bi ga lahko izvolili za desetnika, za mesta, kjer bi bilo več desetnij, pa imenovati ravnatelja, ki bi bil škofov kanonični delegat. Pri tem delu se je treba izogibati dveh nevarnosti: da bi bili preveč vsiljivi in da bi povzročili razpad krajevne dobrodelnosti; zato je don Bosko priporočal, naj delujejo mirno in previdno.

Omenjeni prelati iz precej oddaljenih škofij so pisali don Bosku, prepričani, da je njegovo zdravje trdno in da še naprej dela s polno močjo, mi pa vemo, kako so njegove moči upadale. V določenih trenutkih je tako težko dihal, da ni mogel izgovoriti besede. Vendar ga njegova prisebnost ni nikoli zapustila. Nekoč, ko je težko dihal, je smeje se dejal: »Kdo ve, ali bi v Turinu lahko našli kakega tovarnarja sapnikov? Potreboval bi jih za dihanje.« Na dan Marije Pomočnice, ko je nanj pritiskala množica, je bil skoraj brez diha in se je komaj držal pokonci, se je obrnil k tajniku in mu prišepnil na uho s prizvokom skrivnosti: »Kdo ve, morda pa se iz pobožnosti lahko koga dvakrat udari?« Nekega večera je Viglietti, ki ga je vodil k počitku, izrazil strah, da so mu dali prelahko odejo in da ga bo ponoči lahko zeblo. »Že prav,« mu je odgovoril, »lahko mi pokriješ noge kar s čevlji.« To so sicer malenkosti, razodevajo pa njegov stalni notranji mir, ki ga niso premagale niti telesne težave ne zunanje nadloge.

Popoldne 7. junija je Vigliettiju naročil, naj pripravi voz, ker je hotel spet začeti vsakdanje sprehode, ki so mu jih predpisali zdravniki. Tistega popoldneva so šli po drevoredu Rivoli. Ko so šli čez mitnico, je stopil z voza, da bi šel malo peš. Govoril je o različnih stvareh, med drugim o tistih, ki imajo v redovnih družbah opravka z denarjem, ki, kakor je dejal, so Judeži v svetem zboru, in povedal, kako prevečkrat taki končajo slabo zaradi goljufij. V tistih dneh so doživeli sramoto z ekonomom šolskih bratov. »Zato,« je nadaljeval, »sem že v začetku svoje poklicne poti napravil obljubo, da v žepu ne bom nikoli nosil denarja. Takoj ko pride, vem, za kaj ga bom uporabil. Vedno imam polno dolgov, pa vendar nekako gremo naprej.«

Nekega večera, ko smo spet govorili o materialni upravi, je pripomnil tole: »Kadar v zavod sprejmemo gospode, ki so bili prej bogati in plemiškega rodu ali so imeli kako službo v družbi, pa so padli s prvotnega stanu, jih nikar ne uporabimo kot upravitelje naših zadev, temveč samo kot pomočnike ali navadne tajnike.«

Tudi v don Boskovem življenju obstajajo primeri nerazumnih bitij, ki so s svetnikom postali čisto domači. Med enim teh sprehodov, ko je hodil z don Lemoynom, je pred njega priletel neki vrabček in poskakoval na svoj način. Nato

je vzletel in se usedel na njegove rame. Nato je spet odletel, napravil majhen krog in ponovno sedel na njegovo levo ramo. Nazadnje se je dvignil visoko in odletel.

On je tudi, tako kot beremo o svetnikih, dobrohotno gledal na Božje stvarce. Novembra 1887 so med kosilom zaslišali brenčanje muhe. Nekateri so skočili k oknu, da bi videli, in so odgovorili, da je neki pajek napadel muho in ji ovil krila.

»Osvobodite jo, ubožico,« je vzkliknil zaskrbljeno.

»No, pusti, da bomo videli, kako se bo končalo,« je odgovoril eden.

»Ne, ne! Nočem tega! Če je ne osvobodite vi, jo bom pa jaz. Preveč mi je hudo.«

Čeprav je bil brez moči in bi ga moral kdo podpirati, je hotel vstati, da bi rešil muho.

Doživljal je nevšečnosti tudi ponoči. Včasih se mu je sanjalo o pošastih, ki so ga napadale, ali je videl mačke, ki so se spreminjali v leve, in kače, ki so se spreminjale v hudobce. Neke noči je dolgo kričal; včasih je poklical Vigliettija. Ta je počival v sosednji sobi, a ga ni hotel takoj zbuditi, ko pa se je bal, da bi mu taki kriki in nemiri lahko škodili, je vstopil v njegovo sobo in ga zbudil. »Hvala, dragi Viglietti. Napravil si mi veliko uslugo. Sanjam o stvareh, ki me vznemirjajo in zelo utrujajo!«

Vesel je bil, ko ga je 21. junija obiskalo dvesto trideset fantov iz Borga San Martino, skupaj s predstojniki, kot nagrado za lepo vedenje med šolskim letom. Šli so skozi mesto v vrstah po štirje; ljudje so jih občudovali zaradi reda in lepega vedenja. Don Bosko jih je obiskal zbrane v učilnici, kjer je poslušal njihove nagovore. Na njihove izraze ljubezni je odgovoril s prisrčnimi nasmehi in rekel, da je vedno gojil posebno ljubezen do svoje druge rojstne hiše. Don Lazzero je o tem sprehodu zapisal:⁸ »Zavod v Borgu San Martino vedno zelo lepo uspeva.«

Če v četrtek 24., če ne bi bil praznik *sv. Rešnjega telesa*, bi izbral zavod v Borgo za kratek obisk. To sovpadanje pa ni preprečilo, da v Oratoriju ne bi praznovali don Boskovega godu. Predstojnikom se je zdelo, da si sam don Bosko želi, da bi tisto leto praznik bil slovesnejši kot navadno. Iz enega razloga so se odločili sami, za drugega so zvedeli pozneje. Stvari v Oratoriju, odkar je bil uveden nov sistem dvojnega vodstva, niso potekale tako, kot bi morale, zlasti v oddelku za dijake; da bi spodbudili družinsko toplino, bi bil gotovo potreben kak lep praznik, ki bi še bolj pritegnil fante k don Bosku in predstojnikom. Drugi razlog pa je bila navzočnost tujih obiskov, ki so don Bosku zagotovili svoj obisk; tudi zato je bilo treba prazniku dati ozračje slovesnosti, ki bi bila všeč gostom in jim prikazala značilnost salezijanskega življenja, ki se kaže v veselem družinskem življenju. Ko so uvideli don Boskov namen, niso z ničimer skoparili; kakor so govorili tisti, ki so bili navzoči, je stvar čudovito lepo uspela in so odhajali s

⁸ Pismo msgr. Cagliero, Turin [5. julij?] 1886.

popolnim zadovoljstvom.

Okoli dveh popoldne, na predpraznik, ko je bil zavod že v prazničnem razpoloženju, je prišel v Oratorij nekdo, ki ga ni nihče pričakoval: predsednik republike Peru s svojim sinom. Na poti v Pariz se je na kratko ustavil v Turinu, da bi obiskal don Boska in Oratorij. Klerik Viglietti, ki je gladko govoril španščino, mu je bil za tolmača. Oče in sin sta bila navdušena in izrazila željo, da bi se še vrnila in vse natančneje opazovala; prosila pa sta don Boska, naj bi ustanovil kak zavod v njihovi deželi. V Peruju je bil don Bosko znan zaradi življenjepisa, ki ga je napisal D'Espiney in ga je leta 1884 prevedel v španščino p. Luigi Torra. Splošno pozornost so v Peruju kot na splošno v ameriških republikah vzbujale poklicne šole za sinove preprostega ljudstva. Salezijanci so prišli v Limo tri leta po svetnikovi smrti.

Ko so gostje iz Peruja odšli, sta prišla dva druga gosta, ki so ju pričakovali: gospod Gioachino de Font, tajnik barcelonskega katoliškega društva, in grof Villeneuve Flayosc, predsednik kmečkih družb v južni Franciji. Pri vsakoletni akademiji, na predvečer praznika, sta gospoda kot predstavnika svojih dežel sedela ob don Bosku. Najpomembnejša točka programa je bila predstavitev življenja matere Marjete, ki ga je napisal don Lemoyne. Avtor je to dejanje uvedel s svojim sonetom, v katerem je prikazal knjigo kot najlepši šopek, ki bi ga lahko dali don Bosku za njegov god, šopek, sestavljen iz dišečih kreposti njegove matere.⁹

Dne 24. je maševal pri oltarju sv. Petra. Dopoldne je sprejel zastopstvo bivših gojencev, ki so mu podarili srebrni plašč iz rdečega brokata. V imenu vseh je imel nagovor geometer Jakob Belmonte. V svojem kratkem govoru, ki je bil objavljen v časopisu,¹⁰ smo obujali spomine na davne čase: »Vsak od nekdanjih gojencev ohranja dragocen spomin na dneve, ki smo jih preživeli pod očetovskim vodstvom našega dragega očeta don Boska. Če se sedaj kot odrasli počutijo zaskrbljene sredi težav, ki jih doživljajo, jim prihaja na pomoč blaženi spomin na don Boska, ki jih je o pravem času naučil vztrajnosti pri delu, v sklepah in v krščanski velikodušnosti. Koliko jih je, če ne pravim vsi, ki štejejo dneve, ki so jih preživeli v tem ozračju miru in pobožnosti, učenja in dela, med najlepše dneve svojega življenja! Spomine iz mladosti vedno povezujejo s podobo ljubeznivega predstojnika, ki je v njihovem življenju zapustil svoj neizbrisen spomin. Število tistih pa, ki objokujejo srečne čase, ki so jih preživeli ob skrbi tako dobrega očeta, vedno bolj raste. Gojenci, ki vsako leto končujejo svoje šolanje ali so končali obrtno šolo, se razkropijo po vsem svetu in pripomorejo, da ni dežele, kjer se ne bi slišalo govoriti o don Bosku.« Don Bosko je odgovoril zelo

⁹ Dodatek, št. 27; prim. str. 58 v MB XVIII [BiS XVIII, str. 44].

¹⁰ *Nel di onomastico del Reverendissimo D. Giovanni Bosco gli antichi allievi dell'Oratorio di S. Francesco di Sales.* [Ob godu preč. g. Janeza Boska nekdanji gojenci Oratorija sv. Frančiška Saleškega], Turin, 1886. Sal. tiskarna, str. 6–7.

prisrčno in s solzami očetovske hvaležnosti v očeh.

Na čelu gostov in članov vrhovnega kapitlja je šel h kosilu v skupno obednico. Zadnja predstava, akademija pred številnim občinstvom, je prinesla prijetne pesmi, godbo in branje odlomkov. Katoliško delavsko združenje je za svoje častne člane razglasilo gospode Villeneuve in de Font.¹¹ Veličasten lovorov venec, čudovito razsvetljen, je na vejah nosil napise vseh don Boskovih zavodov. Na koncu se je svetnik moral omejiti na to, da se je zahvalil in pozdravil s široko razprostrtimi rokami in z nasmehom, polnim neizrekljive nežnosti.

Gospod kardinal to pot ni mogel nastopiti javno, saj je bil zaseden pri obredih praznika sv. Rešnjega telesa. Kljub temu je okoli šestih obiskal don Boska in ostal pri njem dve uri.

Sobratje iz Amerike so ob primernem času prišli s svojimi pismi. Človeku se milo stori pri srcu, ko bere te izraze sinovske ljubezni; da bi dali vsaj malo okusiti, bomo drugje objavili, kar so že povedali. Kot se vidi, je spomin na don Boska za vedno ostal v njihovih srcih, ki pa je bil dovolj, da jih je ohranjal povezane, jih krepil v težavah in jih spodbujal k tekmovanju za apostolat! Določene previdnostne ljudi je Bog ne le krepil za dela in besede, temveč tudi bogatil s privlačnostjo, da so si pridobili ljubezen pri svojih podrejenih in pomočnikih.

Zdi se, da je celo Marija Pomočnica iz nebes razveselila ta lepi praznik. Don Confortóla, nekdanji ravnatelj zavoda v Firencah, je bil v nevarnosti za življenje, ker se mu je zapletlo črevesje. Po telegramu so 23. maja prosili za blagoslov in molitev. Don Bosko je odgovoril s telegramom in zagotovil, da moli in da je tudi drugim priporočil molitev. Zjutraj 24. je don Dalmazzo poslal drugi telegram: »Naj živi don Bosko! Don Confortóla je po blagoslovu kot prerojen. Lep praznik!« Zdravnik, ki ga je imel že za mrtvega in ga je videl, kako ob postelji stoji pokonci, je vzkliknil: »To je pojav, ki ga znanost ne zna razložiti.«

V naslednjih dneh je do don Boska prišla vest o dogodku, kjer so videli poseg Marije Pomočnice. Strahoten izbruh Etne je vzbudil strah med gosto naseljenimi prebivalci, ki so mirno živeli vzdolž ognjenih zubljev slavnega ognjenika. Najbolj ogrožen je bil kraj Nicolosi, občina s kakimi štiri tisoč prebivalci. Cenili so, da na tem pobočju lava napreduje petdeset do šestdeset metrov na uro. Borovi in kostanjevi gozdovi, obdelana polja so bili požgani in uničeni. V strahotni stiski so hčere Marije Pomočnice iz Catanie in Agire pisale don Bosku in ga prosile, naj jim da kakšen nasvet, da bi odvrnile nevarnost. Don Bosko je odgovoril, naj takoj raztresejo svetinjice Marije Pomočnice, ki jih je on medtem blagoslovil in molil. Ko je župnik od sester dobil svetinjice, jih je raztresel, čim višje je mogel. Čudovito! Te svetinjice so označevale skrajno mejo, do koder je segal ogenj in se ni več pomikal naprej. Ko so sestre s kakšno zamudo sporočile

¹¹ Svet barcelonskega združenja je na don Boska naslovil prijazno pismo, polno hvaležnosti, za sprejeme, ki jih je pripravil njihovemu tajniku (Dodatek, št. 28).

don Bosku, kaj se je zgodilo, so lahko že brali v časopisu *Stefani*, ki je poročal: »Lava se je približala do tristo metrov in obstala na pobočju nad vasjo.« Vedeti pa moramo, da je žareči tok, ki »je obstal na pobočju«, bil v tekočem stanju in je iz izbruha še vedno pritekala nova. Znanstveniki so vas Nicolosi imeli za izgubljeno. Celo zelo protiklerikalna *Gazzetta di Catania* je na široko objavljala o točki, kjer se je lava ustavila in pojav imenovala s pravim imenom. Takole je bilo zapisano: »Pri vasi Altarelli se je lava razdelila v dvoje in jo pustila nedotaknjeno. Čudež!« Danes ta nakopičena in okamnena masa ohranja več en spomin na čudež.¹²

Prijatelji iz Barcelone niso pozabili na don Boska. To so ponovno dokazali po don Boskovem godu. Med najbolj povezanimi družinami so bile družine bratov Pascual. Najmlajši med njimi, Polikarp, je po svetnikovem odhodu obhajal poroko in se odpravil na poročno potovanje. Na poti nazaj je potoval skozi Turin. Dne 26. junija je presenetil don Boska, ko ga je obiskal s svojo nevesto. Ker so naslednji dan obhajali god svetega Alojzija, je bil z nekaterimi gospodi tudi pri kosilu. Zaigrala mu je oratorijska godba in ponovili so himno, ki jo je za god sestavil don Lemoyne, dirigiral pa maestro Dogliani. Iz Turina je odšel 29., na postaji pa ga je v don Boskovem in Ruovem imenu pozdravil Viglietti. Don Bosko je v tem obdobju iz Španije dobival dnevno osem do petnajst pisem.

Da ne bi povzročil nezadovoljstva med sto petdesetimi delavci, je 29. sprejel nemajhno nelagodnost, saj se ni nič dobro počutil. Odsek sv. Sekunda Združenja katoliških delavcev je obhajal deseto obletnico svojega obstoja in je dosegel, da so imeli bratski agape v Oratoriju. Seveda so povabili don Boska, da mu predseduje. Čeprav je zaradi vročine trpel, ni mogel odreči; skrival je svoje nelagodje in je gostom napravil vtis, kot da se dobro počuti. Na koncu so odprli steklenico za zdravico; don Bosko je vedro poslušal, a ni imel moči, da bi odzdravil v javnosti; po koncu kosila so se mu približali in je vsakemu povedal kako prijazno besedo.

V letu kanonizacije so večkrat razpravljali o tem, ali je don Bosko bil član tretjega frančiškanskega reda. Njegovo ime so našli v nekem starem spisku, ne pa v uradnih seznamih, morda zato, ker so ga nevede izpustili. Tako so frančiškani pri sv. Antonu v Turinu menili, da morajo stvar popraviti, in so mu poslali vpisnico z datumom 1. julija in ga naslovili kot *patriarha salezijancev*. V spremnem pismu z dne 28. junija mu je p. Candid, ravnatelj tretjega reda, napisal: »Pošiljam vam dokument, ki vas formalno proglašča za brata frančiškanskega tretjerednika kongregacije sv. Tomaža. Domnevam, da se boste spomnili, da ste bili preoblečeni in napravili obljube, čeprav se ne spominjate točnega datuma; če bi pa bili negotovi, ne bi bilo prepozno, če zdaj to naredite, ko je preobleka in

¹² Oba telegrama je objavila tudi *Unità Cattolica* 18. junija.

zaobljube pogoj, da boste uživali vse duhovne koristi. V tem primeru bi z Vašo cenjeno privolitvijo prišel v Vašo sobo.« Pater je o tej stvari gotovo prej imel kak pogovor z don Boskom, saj je dodal: »Prisrčno se vam zahvaljujem za očetovski sprejem in za pristop v naše serafsko združenje.« Gotovo drži, da je potrdil svojo pripadnost Redu že *ab immemorabili*.¹³

Precej pomemben obisk je sprejel zvečer 5. julija. Na sam dan svojega prihoda v Turin sta se v Oratoriju najavila kneza Czartoryski, oče in sin, ki sta sprejela povabilo na kosilo za naslednji dan. Da bi don Bosko počastil goste, je povabil nekatere gospode iz turinske aristokracije, med njimi grofa Prospera Balba. Ta se je izgovarjal, češ da slabo sliši in da ne more sodelovati pri pogovoru.

»Pa vendar vas potrebujem,« je vztrajal don Bosko, da boste delali družbo knezoma Czartoryski.

Ob tem imenu se je v starem grofu obudil spomin na staro vojaško prijateljstvo. Leta 1848 se je pri obrambi Peschiere na strani Piemontčanov borila legija poljskih prostovoljcev, ki ji je poveljeval knez Ladislav Chartoryski, Avgustov oče. Tam sta se srečala oba z enakim činom artilerijskega poročnika. Ob želji, da bi ponovno videl tako uglednega soborca, je pozabil na svojo gluhost. Bilo je to prisrčno in prijetno srečanje. Pri mizi je izmenjava spominov in obnovev slavnih dogodkov dolgo bila predmet pogovorov. Don Bosko je poslušal, dokler ni ob ugodnem trenutku začel govoriti tudi o svojih bojih, ki jih je bil z nasprotniki svojih ustanov, s sovražniki duš in z dolžniki. Avgust, ki ga je z zanimanjem poslušal, ga je vprašal, ali namerava poslati salezijance tudi na Poljsko.

»Treba je kaj napraviti,« je pripomnil knez Ladislav, »da bi obvarovali mladino pred pokvarjenostjo. Z moralnim propadom propada tudi narod.«

»Gotovo,« je povzel besedo tudi sin, »don Bosko bo zadovoljen s Poljsko in bo tam našel veliko poklicev.«

»Prišli bomo, prišli tudi k vam,« je zatrdil don Bosko s čvrstim naglasom, potem ko se je za trenutek ustavil in razmišljal.

»Toda kdaj?« so ga vprašali.

»Takoj ko bomo imeli ustrezno osebje,« je odgovoril. »Bodo težave zaradi jezika. A za to bomo že poskrbeli.«

Po trenutku molka je don Francesia v svoji preprostosti in v šegavem tonu dejal knezu Avgustu: »Glejte, gospod knez, kar vi pridite in postanite salezijanec in don Bosko bo takoj odprl zavod na Poljskem.«

Vsi so se zasmeli, o tem še spregovorili nekaj besed, nato pa je pogovor prešel na druge stvari. Toda trije pri mizi so razmišljali še naprej: don Bosko, knez Ladislav in njegov sin. Oče je spoznal don Boska že v Parizu v palači Lam-

¹³ Tudi o Piju X. vemo, da je bil sprejet v Frančiškov tretji red kot župnik v Salzanu; za drugo pa se ne ve, ker manjkajo dokumenti (Fr. V. FACCHINETTI, *L'anima di Pio decimo*. Izd. »Vita e Pensiero«, 1935, str. 371).

bert, o čemer smo že govorili; ni pa še nikoli videl kakega salezijanskega zavoda; menil je, da je salezijanska družba preskromna. Neomajen v sklepu, da bo sinu, ki ga je prosil dovoljenja, da bi postal salezijanec, odrekel dovoljenje, je privolil v njegov predlog, da gre z njim v Turin, se pogovori z don Boskom in od blizu pogleda njegove ustanove, gotovo pa ne, da bi razpravljal o njegovem poklicu.

Po kosilu so šli sami zase in se pogovarjali. Oče je razložil načrte svoje družine o Avgustovi prihodnosti in je prosil svetnika za njegovo jasno mnenje. Don Bosko, ki ni imel dvoma o poklicu mladega gospoda, je samo ponavljal, kar mu je že večkrat priporočil v pismih: naj se pripravi za prihodnost tako, da bo ustrezalo zakonitim upanjem družine in njegove Poljske. Dodal pa je:

»Kljub temu menim, da če bi se Božja volja pokazala kot nasprotna vaši volji, spoštovana ekscelenca, se ji ne bi smeli zoperstaviti.«

»Brez dvoma,« je dejal oče. »Nasprotno! Radi bi imel še drugega sina v cerkvenem poklicu.«

»Gotovo bi bilo to zelo lepo,« je zaključil don Bosko. »Član tako vplivne družine bi lahko napravil veliko dobrega za Cerkev in za domovino. Vsekakor naj se v vsem in za vse zgodi Božja volja.«

Oče in sin sta se zadovoljna poslovila od don Boska. Prvi si je o njem ustvaril drugačen pojem in bil prepričan, da se bo njegov Avgust končno uklonil očetovim načrtom; drugi pa je bil vesel, da je oče spremenil svoje občutke o don Bosku, in je odšel odločen, da se bo držal svetnikovih nasvetov. V Sieniawi se je namreč posvetil finančnim poslom velike vrednosti kot očetov predstavnik in zgljedno ohranjal hišno izročilo. Knez Ladislav je skakal od veselja. Toda kolkokrat na tem svetu glede otrok očetje predlagajo, Bog pa odloča!

Poletna vročina je vsak dan bolj izčrpavala don Boska; griža, katere se je nalezal, ga je nadlegovala. Sprejel je torej nasvet, naj gre v Valsalice, kjer je razen okoli poldneva temperatura bolj osvežujoča. Odšel je tja 7. julija z Vigliettijem. V resnici bi se najraje vrnil v Pinerolo kot pred dvema letoma in škof bi bil zelo srečen, če bi ga sprejel v svojo vilo; najprej je malo omahoval, ko pa je že sklenil,¹⁴ se je odločil, da bo do 15. avgusta rajši počakal v Valsaliceju, ker mu je bilo žal, da ne bi bil navzoč pri dvoletnem srečanju bivših gojencev.

V Valsaliceju je od dveh francoskih škofov dobil dve lepi pismi. Tistega leta je v salezijanski tiskarni izšel francoski prevod njegovega *Cattolico nel secolo* [Katoličana v svetu].¹⁵ Ko je škof Périgueuxa iz Sarlata prejel v dar en izvod, mu je pisal, da je knjiga odlična v vseh pogledih, tako zaradi trdnih dokazov in zgodovinske natančnosti pa tudi zaradi preprostega in domačega sloga, kar samo daje večjo moč dokazom in točnosti nauka. Drugo pismo je prišlo iz Rennesa.

¹⁴ Dodatek, št. 29.

¹⁵ *Le catholique dans le monde*, Nica, Patronage St. Pierre, 1886.

Nadškofa msgr. Placea, nekdanjega marsejskega škofa ob času prihoda salezijancev, je Leon XIII. na konzistoriju 7. junija imenoval za kardinala. Don Bosko mu je pismeno čestital. Njegova eminenca, ki je v odgovoru našega svetnika imenoval kot prijatelja in se opravičil, da tako pozno odgovarja, mu je odpisal: »Vi dobro poznate moje nekdanje občutke, ki so glede vaše osebe in vaše salezijanske družine vedno enaki, vedite torej, da so mi med vsemi izrazi naklonjenosti, ki sem jih prejel, bili vaši posebno dragoceni.« Nazadnje se je z različnimi izrazi priporočil njegovim molitvam.¹⁶ S kratkim bivanjem v Valsaliceju je povezan tudi spomin na skoraj čudežen dogodek, o katerem je v našem arhivu ohranjeno pristno poročilo. Premožen kmet po imenu Jurij Caprioglio je imel hčer, ki je bila že nekaj mesec zaprta v umobolnici v Aleksandriji. Dne 10. julija je prišel k don Bosku v zavod v Valsalice, mu razložil svojo težavo in ga prosil za pomoč. Don Bosko mu je naročil, naj do praznika vseh svetnikov v družini opravljajo določene molitve. Dobri mož je to storil in rekel vsem: »Don Bosko je obljubil, da bo milost gotovo prišla.« Kljub zaupanju je hotel kmalu zvedeti za uspeh dolgih molitev in je 22. oktobra šel v Aleksandrijo, da bi kaj gotovega zvedel o svoji hčerki; a se je vrnil ves nesrečen, ker mu zdravnik ni mogel dati kake spodbudne besede. Prepričan pa, da je don Bosko *bocca della verità* [usta resnice], je še naprej molil kot prej. Tako je 29. oktobra dobil pismo, kjer so mu sporočali, da je hčerka popolnoma ozdravljena duševne bolezni in naj jo pride iskat. Oče je takoj prihitel in jo je našel popolnoma normalno, tako da je hotel na vse svetnike v Aleksandriji k spovedi in obhajilu, da bi se zahvalil Bogu za ozdravitev.

Sprememba bivališča je kmalu prinesla dobrodejne sadove; tako je mogel Božji služabnik, ki je prišel iz Oratorija 11. in 15. julija, biti skupaj z bivšimi gojenci in po kosilu govoriti z njimi. Na srečo so bili ohranjeni kratki nagovori in so edini spomin na dvojni praznik. Pri kosilu za bivše gojence so bili navzoči tudi nekateri francoski gospodje. Don Bosko jim je govoril takole:

Namenjam vam nekaj besed, saj ne vem, ali bom naslednje leto še mogel biti med vami. Zelo bi bil vesel, če bi mogel še kako leto preživeti ta lepi dan v vaši družbi, vendar me starostne težave opominjajo, naj si ne domišljam preveč. Vam se torej zahvaljujem, da ste prišli z menoj na kosilo, z vami pa tudi tisti gospodje, ki jih je prijateljstvo pripeljalo iz Francije. Danes niso prišli sem mnogi dobri prijatelji, dobri sinovi, ker jim zaradi oddaljenosti ali zaradi velikega dela ni bilo mogoče. Ko pa jih boste vi srečali, jim povejte, da sem jaz v vas videl tudi njih; ko sem se zahvaljeval vam, sem se zahvalil tudi njim za ljubezen, ki mi jo izkazujejo, povejte jim, da je don Bosko vedno pripravljen z njimi deliti svoj kruh, saj to ni don Boskov kruh, temveč kruh, ki mi ga daje Božja previdnost. Don Bosko ima vas vse rad v Jezusu Kristusu, ker ga tudi vi imate radi, in upam, da vam bo naš Gospod dal doživeti lepše čase.

¹⁶ Dodatek, št. 30 in 31.

Don Bosko bo vedno molil za vas, vi mi pa pomagajte s svojimi molitvami, da bomo lahko začeli graditi nove zavode in nadaljevali tiste, ki smo jih že začeli. Vidite, kako dobra je Božja previdnost do nas. Danes so tisoči in tisoči nastanjeni po naših zavodih, ki gotovo ne jedo ščurkov in cvetja, pa že od vsega začetka do naših dni v Oratoriju ni manjkalo kruha; če so se večale potrebe, so se večala tudi sredstva. Jaz pa vam zagotavljam, da bodo naše stvari še naprej rasle pod varstvom te blage Božje previdnosti. Vi in vaši otroci in otrok otroci boste videli in se veselili, ko boste z nami delili našo usodo in našo srečo. Bodimo zvesti svoji sveti veri in vsi nas bodo morali spoštovati in ljubiti in nihče nas ne bo mogel sovražiti, saj je ljubezen vez, ki povezuje srca. Obljubljam vam, da vas bom še naprej imel rad kot brat, kot oče, dokler ne bo naša ljubezen okronana na tisti dan, ko bomo zaslišali tiste blage besede: »Vstopite v veselje svojega Gospoda, ker ste spolnjevali moje zapovedi.«

Bivšim gojencem-duhovnikom se je pridružilo tudi kakih dvajset laikov, ki niso mogli priti prejšnjo nedeljo. Iz don Boskovih besed lahko tudi sklepamo na besede, ki so bile izrečene v raznih zdravicah. Znane so misli, ki jih je povedal.

Zelo cenim besede, ki so bile izrečene. Razumel sem jih in okušal vaše izraze in ugovore. Gospod kurat Velike Božje matere je dejal, da v ljubezni do mene nihče ne more prekositi nekdanjih gojencev iz Oratorija. Gospod inženir Buffa trdi, da prijateljev sotrudnikov nihče ne presega v izrazih ljubezni in da je ta ljubezen tisočev in tisočev brezmejna. Sedaj moram jaz odgovoriti, kdo mi je najljubši. Povejte mi: to je moja roka. Katerega od teh petih prstov imam najrajši? Katerega od teh bi lahko pogrešal? Nobenega, saj so mi vsi dragi in vsi enako potrebni. Zato vam pravim, da vas ljubim prav vse in brezmejno. Marsikaj bi rad povedal v tem trenutku, kar se tiče mojih sinov in salezijanskih sotrudnikov. Predlog kurata pri Veliki Božji materi, da bi spodbudil vsakega od vas, da bi skrbeli za rast ustanove salezijanskih sotrudnikov, je eden od najlepših predlogov, kajti sotrudniki so podpora Božjih ustanov po salezijancih ... Papež Leon XIII. ni le prvi sotrudnik, temveč prvi delavec. Dovolj je, če pogledate pročelje cerkve Srca Jezusovega! Dovolj je, če vam povem, da je papeževo delo postavljeno zato, da iz zaspanosti prebudi mnoge kristjane in razširi energijo dobroteljnosti. To je ustanova, ki je v teh časih zelo potrebna, kot je dejal sam sveti oče. Bi lahko človek napravil to, kar smo napravili mi? Bi lahko en človek ponesel evangelij v toliko krajev in na tako daljavo? En človek tega gotovo ne bi mogel. Ni uporabil sotrudnikov don Bosko, temveč Božja previdnost! Poslušajte. Dejali ste, da v tem trenutku mnogi cenijo delo salezijanskih sotrudnikov. Jaz pa dodajam, da se bo to delo razširilo na vse dežele in na vse krščanstvo. Prišel bo čas, ko bo biti sotrudnik pomenilo biti dober kristjan. Božja roka podpira to delo. Sotrudniki bodo tisti, ki bodo pomagali širiti katoliškega duha. Morda je to moja utopija, pa vendar vztrajam pri njej. Bolj ko bodo napadali sveti sedež, bolj ga bodo poveličevali sotrudniki; čim bolj bo nezaupanje naraščalo, tem višje bodo sotrudniki dvigali plamenico svoje dejavne vere ...

Ko se je poslovil od teh svojih prijateljev, je z don Lemoynom in Vigliettijem odšel v Pinerolo. Iz Pinerola ga je prišel iskat ravnatelj semenišča. Ob prihodu ga

je čakal škof z gosposko kočijo, ki jo je ponudil neki gospod iz mesta. Monsinjur, ki je bil ves vesel, da ima pri sebi Božjega služabnika, je dal pripraviti stanovanje v škofijski palači sv. Mavricija zanj in za njegova dva tajnika. Ker se je nenadoma povzpел tako visoko, je ponoči bolj slabo spal. Imel je dolge sanje, od katerih se je zjutraj spominjal samo, da so ga klicali na vlak in je komaj prišel pravočasno, da ni zamudil vlaka; potem je prišel na neki kraj, kjer je ravno potekala bitka.

Druge sanje, ki jih ni imel on, je pa v njih nastopal, je imela neka dobra duša, kot mu je verodostojno poročal župnik. Gospa Hieronima Verdone iz kraja Gavi, dolgoletna dobrotnica, je več let dajala zavetje salezijancem in hčeram Marije Pomočnice, kadar so na potovanju v Mornese ali iz njega šli skozi njihov kraj. Ko je čutila, da se ji bliža konec, je prosila don Boska, naj ji pošlje kakega salezijanca, ki mu bo izročila svojo oporoko. Poslal je don Cerrutija. Kmalu potem je opešalo ne le telo, marveč tudi duša. Zdravniki so jo razglasili za duševno zmedeno. Ni hotela niti prejemati obhajila, postala je molčeča, z redkimi besedami, ko jih je izgovorila, je izražala žalost in onemoglost. Tudi ni mogla ostati na enem mestu niti pet minut. Že dva meseca je bila v takem stanju, ko so jo prijateljice priporočile don Boskovim molitvam. Dne 19. julija je zvečer legla in mirno zaspala, kar se ji že dolgo ni zgodilo, in je sanjala, da prihajata k njej Marija Pomočnica in don Bosko, da bi jo potolažila. Ko se je zbudila, je služkinji naročila, naj ji pokliče duhovnika, ker bi rada prejela obhajilo. Ob zboljšanjem zdravju je živela še nekaj dni, opravljala svoje molitve, dokler ni mirno izdihnila in šla po plačilo za svoja dobra dela.

Včasih kar dolga pisma, ki jih je pisal iz škofove vile, kažejo, kako se je v zdravem pinerolskem okolju izboljšalo njegovo zdravje. Eno je pisal dobrotnikom v S. Nicolás de los Arroyos, njegov original pa pobožno hranijo v družini odličnih gospodov Montaldo.

Moji zaslužni in dobrohotni sotrudniki in sotrudnice, vsi vaši sorodniki in prijatelji iz mesta in bližjih vasi S. Nicolás de los Arroyos v Ameriki!

Vaša vera in vaša dobrot, dragi prijatelji, sotrudniki in sotrudnice, je dobro znana v Ameriki in v Evropi, posebno zaradi nenehne podpore, ki jo izkazuje našim dragim sinovom, ki prebivajo med vami. Prostovoljno so zapustili te naše kraje, da bi opravljali sveto službo v Božjo čast in v duhovno korist vaših duš, posebno mladine. To jim je pred odhodom toplo priporočal tisti, ki jih ljubi v našem Gospodu Jezusu Kristusu.

Vem, da jim pomagata, in kar so dobrega storili, so storili po zaslugi vaše dobrote. Nadaljujte svoje delo, jaz pa bom molil za vas Gospoda, da se pomnožijo Božje milosti nad vašimi zadevami in nad vašimi družinami. O vaših dobrih delih so pripovedovali svete mu očetu Leonu XIII., ki je ob tem pripovedovanju občutil globoko tolažbo. »Vi,« mi je dejal, »jim boste povedali o moji hvaležnosti. Povejte jim, da jih blagoslavljam iz vsega srca in jim naklanjam poseben odpustek, popolni odpustek, ki ga lahko dosežejo vsi

sotrudniki, njihove družine, njihovi pokojni sorodniki, ki bi v vicah potrebovali pomoč.« Vi veste, da ti moji salezijanci nimajo časnih dobrin; njihova lastnina je vaša dobrodelnost, vaša ljubezen. Msgr. Peter Ceccarelli, kurat in vikar pri S. Nicolásu so me spodbudili, naj pridem med vas, jaz pa postavljam vse zaupanje vanje in v vas.

Če me Gospod ohrani pri življenju, upam, da vam bom napisal drugo pismo, a nisem gotov, ker sem se že zelo postaral in komaj še pišem, da bi me lahko razumeli. Trdno pa zaupam v vaše molitve in v vesele novice, ki ji bom, kakor upam, prejel od vas, ki vas ljubim v G. J. Kr. in se vas vsak dan posebej spominjam pri Gospodovem oltarju. Bog naj nas blagoslavlja, Marija Pomočnica pa naj nas varno vodi na poti v nebesa.

Vaš vdani

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 25. julij 1886

Na dan sv. Vincencija se je spomnil arhitekta Levrota, velikodušnega dobrotnika iz Nice, in mu poslal čestitke za god.

Predragi gospod vitez Vincenc Levrot!

Sveta Devica Pomočnica naj vam na ta vaš godovni dan nakloni poseben blagoslov, na vso vašo družino in na vse vaše zadeve. Naj bogato poplača vašo dobroto, ki ste jo že izkazali in jo še naprej izkazuje salezijancem.

Marija naj nas vse varno vodi v nebesa.

Molite tudi za tega ubogega vam vdanega v G. Kr.

DUH. JANEZA BOSKA.

Turin (Pinerolo), 19. julij 1886

Ko mu je Levrot odgovoril, je sporočil, da hrani zanj tisoč frankov, ki jih je za njegove ustanove darovala vdova Montbrun.¹⁷ Don Bosko, ki je to pot pisal v francoščini, ga je prosil, naj se zahvali gospe, in mu naročil, naj vsoto da don Cibrariju, kajti zavod v Vallecrosii, ki je bil zelo majhen, je potreboval vsega, kakor sploh vsi salezijanski zavodi, ki so imeli na pretek, je rekel, samo dolgove in dolžnike. Navedel je še novice o sebi: »Moje zdravje se, hvala Bogu, izboljšuje, a ga spremlja tisoč nevšečnosti.«¹⁸

Iz Pinerola je pisal kardinalu Parocchiju, ga obvestil o svojem zdravju in ga prosil, naj mu izprosi poseben blagoslov od svetega očeta; hkrati pa je iz spoštovanja, ki ga je gojil do tega odličnega zaščitnika, prosil, ali sme pri drugih pismih še pisati sam s svojo nečitljivo pisavo ali naj piše s pomočjo tajnika. Do bil je ta odgovor, ki mu je bil gotovo v veliko tolažbo:

Častiti don Bosko!

Svetemu očetu sem sporočil novice o vas, častiti gospod; njegova svetost mi je naročila, naj vam pošljem poseben blagoslov.

Ko izpolnujem apostolsko naročilo, vam z veseljem prilagam svoja iskrena čustva, ki

¹⁷ Glej MB XVII., str. 684 [BiS XVII str. 456].

¹⁸ Dodatek, št. 32.

vas poznam že dolgo in vas ni treba ponovno pozdravljati.

Prosim pa vas, prečastiti, če vam ni preveč težko, da pišite sami, saj dobro poznam vaš značaj, kako razumete srce tistega, ki vam izraža iskrene pozdrave, in vas prosim za spomin v molitvi.

Prisrčno vdani v J. Kr.

L. M. KARD. VIKAR

Rim, 27. julij 1886

Še prisrčneje je bilo pismo njegovega kardinala nadškofa. Don Bosko je naročil don Lemoyneu, naj piše Njegovi Eminenci pismo za njegov god, in je prejel tole prisrčno pismo:

Prečastiti in predragi don Giovanni!

Kako so mi bile drage čestitke, ki ste mi jih vi, dragi don Giovanni, poslali za moj god! Prečastiti in odločni duh. Lemoyne, ki je znal tako lepo prikazati naklonjenost, ki jo do mene reveža gojijo salezijanci, dostavlja stvar, ki me zelo tolaži: pravi, da v vseh zavodih, ki jih vodijo salezijanci, molijo za starega turinskega nadškofa. To je opora in zagotovilo za lepo prihodnost.

Ker me dobri ljudje podpirajo s svojo molitvijo, zaupam tudi v svojo slabost in smem upati, da moje delo ne bo čisto brez sadov.

Tudi za vas, prečastiti don Bosko, molim vsak dan. Naj vas Bog ohranja še dolgo! Naj salezijanska družba še dolgo občuti tisti vpliv ljubezni, delavnosti in žrtve, ki tako lepo ogreva vaše srce kot zaslužnega in previdnostnega ustanovitelja.

Želim vam okrepitve od teh blagih planinskih sapic Sv. Mavricija; Vam pa, vašim duhovnikom in vsem, ki vas obdajajo, podeljujem svoj blagoslov.

Vaš v Jezusu Kristusu vdani

KARD. KAJETAN, nadškof

Turin, 7. avgust 1886

V začetku junija je nov oblak žalostil Italijo in se raztegnil počasi na ves polotok. Medtem ko je izbruh Vezuva ogrožal vso pokrajino Catanio, je v Piemontu, Benečiji, Pugli, Emilii in Toskani razsajala kuga. Ni bila tako huda kot prejšnjikrat, a je trajala dalj. Sedaj so vedeli, da je don Bosko dve leti prej priporočal, naj nosijo okoli vratu obešeno svetinjico Marije Pomočnice in naj opravijo določene molitve; zato so množično prosili za svete podobe in so mnogi potrdili, da so prejeli milosti. Naslednje pismo, ki ga je iz Pinerola pisal gospe Maggi Fannio di Santa Maria Iconia pri Padovi, je dokument o nasvetih, ki jih je don Bosko priporočal med nevarnostjo.

Spoštovana gospa!

Prejel sem vaše cenjeno pismo z dne 25. t. m. s priloženim darom, za katerega se Vam iskreno zahvaljujem in vam zagotavljam, da jaz s svojimi fanti prosim za vas, za vaše drage in za vse to dobro mesto. Naj Marija razprostre svoj plašč nad vse, vas blagoslovi in obvaruje vsakega časnega in večnega zla.

Naročil sem, naj vam takoj pošljejo svetinjice: če jih v nekaj dneh ne boste prejeli, me,

*prosim, obvestite. Sprejmite moje vdane pozdrave, jaz pa vas in vse vaše blagoslov-
ljam v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.*

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

[Pinerolo], 27. julij 1886

P. S.: Da boste obvarovani pred kugo, je treba:

- 1. nositi svetinjico okoli vratu ali pri sebi,*
- 2. pogosto prositi Marijo Pomočnico (Marija Pomočnica, prosi za nas),*
- 3. zavzeto prejemati zakramente spovedi in obhajila.*

Kot večkrat prej je svetinjica Marije Pomočnice delala čudeže. V Riminiju se je sin neke pobožne sotrudnice vrnil domov s to strašno boleznijo. Mati se je takoj priporočila Mariji Pomočnici; še preden ga je spravila v posteljo, mu je, ne da bi mu kaj omenila, dala pod blazino svetinjico, ki jo je blagoslovil don Bosko. Kužni bolnik je takoj, ko je položil glavo na blazino, vzkliknil ves vesel: »Zdrav sem! Nič me ne boli. Sem, kot da bi se iz smrti vrnil v življenje. Skočil je iz postelje in začel hoditi po sobi, ne da bi občutil kako bolečino.¹⁹

Hčere Marije Pomočnice so morale v avgustu 1886 obhajati vrhovni kapi-
telj, da bi izvolile svoje vrhovne predstojnice. Ker sam ni mogel iti in predsedo-
vati zboru, je pooblastil don Rua, ki je po izvolitvi don Bonettija za vrhovnega
kateheta znova prevzel službo vrhovnega predstojnika sester. Don Bosko mu je
sporočil vsa potrebna pooblastila s tem lepim pismom:

Predragi don Rua!

*Ker sem slabotnega zdravja, ne morem iti v Nizzo za izvolitev vrhovne predstojnice
in drugih predstojnic; zato ti dam vsa pooblastila za to in vse druge odločitve, ki jih
bo treba sprejeti v ta namen za hčere Marije Pomočnice. – Sem že molil in bom še, da
se vse uredi v večjo Božjo čast.*

*Pogum: Bog je z nami. Vse vas čakam v nebesih, če Bog da in njegovo neskončno
usmiljenje.*

*Pogum, ponavljam, veliko reči nam je pripravil Gospod; potrudimo se, da jih ures-
ničimo. Jaz sem na pol slep in bolehen; molite tudi zame, ki sem vam in vsem vedno
vdan v J. Kr.*

Vaš prijatelj in oče

DUH. JANEZ BOSKO

Pinerolo, škofovska palača, 8. avgust 1886

O sestrah je don Bonetti pisal 26. istega meseca msgr. Caglieru: »Don Bosko
želi, da jih na vso moč širimo, saj je glede njih dobil opozorilo *ex alto*. Njihov
vrhovni kapitelj je ponovno izvolil vse predstojnice, ki jim je potekla njihova

¹⁹ *Bollettino Salesiano*, februar 1887.

doba.²⁰

Dne 8. avgusta je Katoliški delavski krožek iz Bergama obhajal desetletnico obstoja. Predsedstvo, ki je že prej o tem obvestilo don Boska, ga je prosilo za poseben blagoslov, on pa je pisal predsedniku to lepo pismo, ki je bilo ob pismih velikih osebnosti natisnjeno v edini številki z naslovom CARITÀ.

Zahvaljujem se in slavim Gospodovo dobroto, ki je v naših težkih časih dovolil, da je nastala in se širi dobrodelna Katoliška delavska družba. Bogati sadovi, o katerih poroča mesto Bergamo, nam dajejo svetel zgled in spodbudo, da jo širimo.

Iskreno bom prosil Boga, naj blagoslavlja in ščiti vse tiste, ki so njeni člani ali jo kakor koli podpirajo.

Ob tej lepi priložnosti se priporočam vam in vsem članom, da bi v svoji dobroti prosili Boga tudi zame in za moje sirote, ki jih je trenutno več kot dvesto tisoč.

Marija naj nas vse varuje in naj nam bo zvesta vodnica v vseh nevarnostih na poti v raj. Amen.

DUH. JANEZ BOSKO

Turin (Pinerolo), 2. julij 1886

P. S.: Sem star, napol slep, zato potrpežljivo berite to moje skromno pisanje.

Že večkrat smo v tem zvezku in v drugih govorili, kako so Katoliška delavska društva upirala pogled v don Boska kot v praporščaka pri delu v prid delavskega razreda. Zaradi tega mnenja so se ta društva zbirala po salezijanskih zavodih kot v svojem naravnem okolju. Tako je 3. junija v Le Spezii Katoliško delavsko društvo imelo blagoslov zastave v zavodu sv. Pavla, govor pa je imel znani genovski sotrudnik Mavricij Dufour. Med skromno pogostitvijo na dvorišču so vzklikali najprej papežu, nato kralju, kraljici, škofu, nazadnje pa še don Bosku. To ime je spodbudilo zbrane, da so ga večkrat na ves glas ponavljali. Ob teh glasovih so fantje, ki so bili v učilnici, skočili pokonci, pritekli ven in kričali: Živijo don Bosko! Živijo!²¹

Naslednjega meseca v La Spezii ni počastilo don Boska samo spezijsko ljudstvo, temveč italijanski kralj. Ko je kralj Umberto 17. julija potoval v Genova, da bi bil pri odkritju spomenika Viktorju Emanuelu II., svojemu očetu, se je za nekaj ur ustavil v obmorskem mestu. Mestna oblast je povabila k sprejemu tudi zavod, kralj pa je želel, da bi se mu poklonilo tudi zastopstvo zavoda. Že ob prihodu je opazil vrsto fantov, ki so stali v vrsti pred vhodom v hotel in je vprašal, kdo so to. Gospod Angelo Caimo, šolski svetnik, bi mu moral prebrati kratek nagovor; zaradi pomanjkanja časa pa tega ni mogel storiti. Njegovo Veličanstvo ga je prosilo za razne informacije; nato se je obrnil k pokrajinskemu prefektu in

²⁰ Vesti glede hčera Marije Pomočnice beremo v pismu don Bonettija msgr. Cagliero, ki ga objavljam v Dodatku, št. 33.

²¹ *L'Eco d'Italia*, 6. junij 1886.

uradnikom, ki so bili okoli njega, in dejal: »To je res čudovito. Ta don Bosko dela res čudovite stvari; sedaj so njegovi zavodi razširjeni že po celem svetu. In kako odlično dela! V Turinu je zgradil vzoren zavod, ki se lahko kosa z najboljšimi.« Nazadnje je izrazil željo, da bi ob odhodu rad videl vse fante. Tedaj je general Pasi, njegov prvi pribočnik, poslal ukaz, naj se razvrstijo pred izhodom pred vojaškimi četami in naj pri tem igra samo njihova godba. Kralj je stopal po sredi med njimi, jih ljubeznivo pogledoval, predstojnike pa pozdravljaj s prikimavanjem. Naslednji dan je župan ravnatelju širokosrčno nakazal štiristo lir.

O kakih pomembnih sanjah ne bomo več govorili. Sanje v Barceloni so bile zadnje velike sanje, ki jih je treba omeniti. O drugih je pripovedoval lepo po vrsti bolj kot za zabavo. O nekih je pripovedoval 9. avgusta. Videl je veliko kmetov, ki so se ozirali okrog, ali je tam kaj sena, a ga niso našli. Šli so v hlev, gledali v jasli in so našli samo nekaj ostankov.

»Kaj naj naredimo? Pomlad gre h koncu, mi pa smo brez sena.

»Ne preostane nam drugega, kot da pobijemo krave in pojemo njihovo meso,« je brbral eden.

»Kaj pa potem?« je povzel drugi. »Ali bomo tudi mi napravili, kot so napravile faraonove krave, ki so pojedle ene druge.«

Zraven je videl veliko velikih kovčkov, ki jih nihče ni odprl, bile so polne bakrenih novcev.

»Kaj naj to pomeni?« je don Bosko vprašal vodnika.

»Bogati,« mu je odgovoril, »bodo dobili te novce, medtem ko bodo diamanti, zlato, srebro in biseri prišli v roke ubogih. Bogate bodo odstavili in slekli.«

Don Bosko je iz škofove vile skupaj s škofovim tajnikom večkrat odšel v bližnje svetišče sv. Mavricija. Nekega jutra se je ne vrhu griča, imenovanega po mučencu tebanske legije, ustavil in občudoval prekrasno okolico. Ko je na drugem osamljenem griču zagledal precejšnje naselje, je dejal: »Joj, kako je lep in čudovit tisti griček s prelepo stavbo! Kot nalašč za salezijanski zavod.« – Bila je Oljska gora, s stavbo, ki je nekoč pripadala jezuitom, pozneje kartuzijancem, v tistem času pa je bila v javni posesti. Don Albera je tam leta 1915 odprl zavetišče za sirote iz svetovne vojne, njegov naslednik pa je uvidel, da je zavod izgubil prvotni namen, in je tam ustanovil salezijanski noviciat.²²

Ker se je čutil nekoliko okrepljenega, je sklenil, da se bo vrnil v Valdocco za razdelitev nagrad fantom ob sklepu šolskega leta. Odšel je torej 13. avgusta. Strežnikom je hotel dati nekaj napitnine, ker so toliko skrbeli zanj; oni pa ne le da je niso hoteli sprejeti, temveč so mu ponudili majhno vsoto, ki so jo zbrali za njegove revne fante. Ganjen jim je zagotavljal, da se jih bo vedno spominjal v

²² Na pobožno don Boskovo željo je spomnil msgr. Cesano, ki je bil prav tisti škofov tajnik, v edini številki za blagoslovitev električne napeljave in vodovoda na Oljsko goro (Turin, Soc. Ed. Interi. 1923, str. 6).

svojih molitvah. »Ne mogli bi nam dati nič boljšega,« so mu odgovorili. »Za nas je darilo, da smo vam smeli streči. Ko bi vam mogli dati še nekaj zdravja!«

Škof ga je spremljal do postaje. Kdo bi mogel reči, da se na tem svetu ne bosta več videla? Sveti sedež je msgr. Chiesa prestavil v Casale, kjer je umrl msgr. Ferré: don Boskovega prijatelja je nasledil drug prijatelj. A ga je Bog 4. novembra nenadno poklical k sebi.

Čeprav njegova odsotnost ni trajala dolgo in ni odšel kam daleč, so mu ob vrnitvi njegovi veliki in mali sinovi pripravili slovesen sprejem. Bil je ravno čas za kosilo. Ker so vedeli, da ima rad, če mu prebirajo novice o misijonarjih, so mu pri mizi prebrali nekaj pisem don Cagliera. Apostolski vikar je pisal, da se bo v kratkem odpravil v osrednjo Patagonijo, saj je zvedel, da tam živi še večje število divjakov. Don Bosko je poslušal s solzami v očeh. Nekaj let prej so se na njegov predlog, da bo odprl misijon v Patagoniji, mnogi smejali, tudi v Rimu; statistike o tamkajšnjih ljudstvih so namreč proglašale tiste pokrajine kot puščavo. »Don Bosko torej hoče iti oznanjat evangelij travam,« so govorili nekateri. In sedaj monsintor potrjuje tisto, kar je don Bosko videl v sanjah. Zato je bil tako ganjen.

Tudi Božja previdnost mu je hotela na svoj način izraziti dobrodošlico. Naslednje jutro mu je v skrajni stiski vrhovni prefekt don Durando odnesel ves denar, ki ga je prejel v tistih dneh. Takoj ko je don Durando odšel, je v sobo vstopil neki gospod, ki je že nekaj časa čakal v sprejemnici. Kot da bi don Bosko skušal izzivati dobroto, mu je rekel:

»Oprostite, da sem vam dal čakati. Vrhovni prefekt mi je odnesel ves denar, ki sem ga imel, in sedaj je ubogi don Bosko brez vsakega ficka.«

»Gospod don Bosko,« mu je odgovoril oni, »če bi v tem trenutku nujno potrebovali določeno vsoto, kaj bi storili?«

»Božja previdnost! ... Božja previdnost,« je vzkliknil don Bosko.

»Da, previdnost ... previdnost ... že prav; toda sedaj ste brez denarja, in če bi ga potrebovali in ne bi vedeli, kaj storiti?«

»V tem primeru bi rekel vam, dobri gospod, da pojdite v čakalnico in boste našli nekoga, ki bo dal dar za don Boska.«

»Kako? ... govorite resno? Saj tam ni nikogar, odkar sem vstopil jaz. Kdo vam je to povedal?«

»Nihče ni rekel. A jaz vem in Marija Pomočnica. Pojdite pogledat.« Tisti gospod je šel v čakalnico, kjer je res bil neki drug gospod, in:

»Gospod,« mu je rekel, »prihajate k don Bosku?«

»Da,« mu je rekel, »prihajam, da mu izročim dar.«

Povabil ga je, naj vstopi. Nato je Božjemu služabniku izročil tristo lir.

Na praznik Marije Vnebovzete je predsedoval slovesni podelitvi nagrad rokodelcem in dijakom, ki bodo odšli na počitnice. Sredi največje zabave so bili vsi

presenečeni: nenadoma se je pojavil don Lasagna, ki je prihajal iz Urugvaja. Napotil se je k dragemu očetu in ga je med splošno ganjenostjo iskreno objel kot sin očeta; nato je sedel na njegovo stran. Ko je bila akademija končana, je tudi on spregovoril. Čeprav so bili fantje nemirni, kot navadno ob takih trenutkih, je vendar pritegnil njihovo pozornost. Don Bosku je bila vseč posebno ena stvar. Nekega dne meseca maja so don Lasagna po telefonu poklicali iz Montevidea. Predstojnik jezuitov mu je sporočal, da neka pomembna gospa iz Santiaga de Chile hoče imeti salezijance v svojem mestu in da je pripravljena plačati jim potne stroške iz Evrope in jim priskrbeti vse potrebno. Don Lasagna je sčasoma pozabil na to sporočilo, saj so večkrat dobili take ponudbe; čez pet minut pa je dobil iz Turina pismo o don Boskovih sanjah v Barceloni, v katerih se je ravno govorilo o zavodu v Santiago de Chile.

Petnajste avgusta so kot navadno obhajali don Boskov rojstni dan. Zato mu je hotel kardinal Alimonda čestitati sam osebno in je ostal pri njem kar več ur.

Grofica Balbo, ki mu je poslala pisne čestitke, je z veseljem sprejela njegov odgovor:

Spoštovana gospa grofica!

Prejel sem vaše cenjeno pismo z dne 14. t. m. in vam nanj z veseljem odgovarjam.

Zahvaljujem se vam za čestitke ob mojem rojstnem dnevu in vam jih stokratno vračam. Ob tej priložnosti sem opravil mašo pri oltarju sv. Petra in sem mislil na vas ter molil, veliko molil za vse tiste, ki so mi pomagali in mi še pomagajo, da do konca opravim svoje poslanstvo, ki mi ga je naklonilo nebo v svoji dobroti: Vas in vseh Vaših dragih, spoštovana gospa, sem se spominjal v svojih molitvah in vam želel predvsem polnost milosti v duhovni in časni blagor.

Spoštovana gospa grofica! Prosim, sprejmite moje iskrene pozdrave. Ostajam Vam vedno vdan v G. N. J. Kr.

Vaš vdani in ponižni služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 18. avgust 1886

Danes vsi vemo, da je bil don Bosko rojen ne 15., temveč 16. avgusta. A v tistem času on sam ni tega vedel. Zanimiva je opomba, ki jo glede tega navaja novi svetnikov življenjepisec.²³ Ko si je predstavljal, kako je mati Marjeta preživela praznik vnebovzvetja v veselem združenju z Božjo materjo, kateri je posvetila svojega novorojenca, ki se bo rodil, je dodal: »Don Bosko upravičeno piše: *Rodil sem se 15. avgusta. Vsaj duhovno. Saj je imel dve materi, eno v nebesih, eno na zemlji, in obema je bil v čast in ponos.*«

²³ HENRI GHÉON, *Saint Jean Bosco*. Flammarion, Paris, str. 22.

6. POGLAVJE

ČETRTI VRHOVNI KAPITELJ

DON BOSKO, ČIGAR ŽIVLJENJE JE bilo obteženo s težo let in nadlog, je moral preživljati svoje dneve sede v svoji sobici z edinim razvedrilom, da se je zvečer popeljal na sprehod. Človeško govorjeno, je moralo biti enolično, zlasti ker je bil navajen na nenehno delavnost. To enoličnost so v zadnjih mesecih leta 1886 pretrgali štirje dogodki, ki so mu sicer povzročali nevšečnosti, pa so mu vendarle preskrbeli prvo tolažbo; to je četrti vrhovni zbor, potovanje v Milan, misijonska odprava in blagoslovitev novega sedeža noviciata v Foglizzu.

Četrti vrhovni zbor je bil zadnji pod predsedstvom svetega ustanovitelja. Pismo o sklicu nosi datum 31. maja. V njem je bilo tudi najavljeno, da ker se bliža konec šestletja od zadnjih volitev vrhovnega zbora, bodo ob tej priložnosti nove volitve. Zbor bo zasedal v zavodu v Valsaliceju; čas: od 1. septembra. Po določbah konstitucij¹ bodo poleg vrhovnega kapitlja, inšpektorjev in vrhovnega prokuratorja imeli pravico udeležbe vsi ravnatelji zavodov; na podlagi istih konstitucij² bo vsak ravnatelj, kadar so volitve, pripeljal s seboj enega sobrata z večnimi zaobljubami, izvoljenega od sobratov lastnega zavoda.

Posameznim ravnateljem bo hkrati poslana vsebina vprašanj, o katerih bodo razpravljali, da bodo z njimi seznanili svoje podrejene, ki so bili vsi povabljeni, da jih resno preučujejo in v pisni obliki pošljejo predloge in razmišljanja, ki se jim zdijo primerni; naj jih pravočasno pošljejo šolskemu svetniku don Cerutiju, ki je bil imenovan za regulatorja vrhovnega kapitlja. Omenjeni načrt je bil prikazan takole:

PREDMETI, O KATERIH BODO RAZPRAVLJALI NA VRHOVNEM KAPITLJU
SEPTEMBRA 1886

Najprej naj na kratko pregledajo stvari, o katerih so razpravljali na zadnjem vrhovnem kapitlju, posebno še:

¹ Opomba k čl. 3, pogl. VI.

² Pogl. IX, čl. 10.

1. Št. III. tedaj predloženega načrta, to je pravilnik za župnije, ki jih vodijo salezijanci.
2. Št. V.: poudarek, ki ga morajo v salezijanskih domovih dati delavskemu delu, in sredstva, ki jih je treba razviti za poklic mladih rokodelcev.
Sobratom je treba nadalje ponuditi v preučevanje tele nove snovi:
3. Način, kako je treba uresničiti odlok F. M. papeža Pia IX. *Regulari disciplinae*.
4. Sistem, ki se ga je treba držati pri diakonskem in duhovniškem posvečenju.
5. Način in sredstva za ustanavljanje zavodov za študente klerike v raznih inšpektorijah.
6. Način, kako izvzeti sobrate od vojaške službe.
7. Način, kako uvesti katalog naše družbe; predloge podajo sobratje.

Nazadnje je bilo ravnateljem in sobratom, ki so bili izbrani na volitvah, dano navodilo, naj se zberejo 25. avgusta v San Benigno Canavese in tam opravijo pripravljalni tečaj duhovnih vaj. Pri teh duhovnih vajah je bil navzoč tudi don Bosko, ki je bil tam že od 21. med menjavanjem aspirantov.³ Nikoli niso videli zbranih toliko salezijancev. Ob vrhovnem kapitlju so bili okoli don Boska zbrani trije inšpektorji, 29 ravnateljev⁴ z enakim številom sobratov, izvoljenih v posameznih zavodih, in še nekateri drugi sobratje, ki niso spadali na vrhovni kapitelj. Pridigarja sta bila don Bertello, »ki ima zares klasične pridige,« je zapisal don Lazzero, in don Lasagna, »ki ima inštrukcije v pravi misijonski gorečnosti in salezijanskem duhu,« je dodal isti.⁵

Iz finančnih razlogov je iz Amerike prišel samo don Lasagna; vsem je bilo žal; kajti kljub vsemu bi pričakovali številnejše zastopstvo iz tistih daljnih dežel.⁶ Msgr. Cagliari se je hotel predstaviti z nekaterimi predlogi, ki jih je podal pri posebni konferenci za ravnatelje; poslal jih je tudi v imenu tistih sobratov.⁷

³ Preden je prišel v Turin, je pisal papežu in mu izrazil ponižno vdane čestitke ob prazniku sv. Joahima, godovnega zavetnika Leona XIII. Dne 24. je iz Rima prejel naslednji telegram: »Duhovnik Bosko, San Benigno. Zahvaljujem se vam za čestitke in kličem polnost Božjih darov na sirote, ki jih vodijo zaslužni salezijanci. Sveti oče vsem podeljuje apostolski blagoslov. L. kard. JACOBINI.«

⁴ Dodatek, št. 34. Od drugih dveh inšpektorjev, don Cerrutija – ki je bil od 1885 član vrhovnega kapitlja, in argentinskega je manjkal don Costamagna.

⁵ *Pismo* don Cagliariu, San Benigno, 28. avgust 1886.

⁶ *L. c.*: »Žal nam je, pišem v imenu don Rua, da je iz Amerike prišel samo don Lasagna. Z veseljem smo pričakovali tudi don Costamagna, don Fagnana in še kakšnega.« Don Rua sam je pisal 11. avgusta don Riccardiju, tajniku msgr. Cagliari: »Žal nam je, da je od predstojnikov iz Amerike prišel na vrhovni kapitelj samo don Lasagna. Pričakovali smo vsaj dva. Potrpimo!« Don Lasagna pa je pisal msgr. Cagliariu (San Benigno, 26. avgust): »Don Bosko je bil zelo žalosten, ker nista prišla don Fagnano in don Costamagna.«

⁷ Predlogi za konferenco ravnateljem.

1. Skrbeti za izpolnjevanje zaobljube uboštva, posebno na potovanjih, v oblačenju ter materialnih popravilih in gradnjah.
2. Priporočati zglednost v skupnem življenju, zlasti pri hrani, posebnih pijačah itn.
3. Naj hitro in v vsem odgovarjajo na inšpektorjeve okrožnice.
4. Dobro in redno naj opravljajo *vajo za srečno smrt*, posebno za sobrate in ne le za fante.

Med duhovnimi vajami se je don Bosko čutil vsak dan bolj oslabelega zaradi mraza; zato je le na kratko sprejel ravnatelje, kaj več pa ni mogel. Rekel pa je na splošno: »Če hočete govoriti z menoj o duhovnih stvareh, le pridite in vedno boste našli don Boska, da vas posluša. Težko diham, a rad delam v prid sobratom.« Ko je videl, kako so vsi udeleženci duhovnih vaj med odmori zbrani okoli njega, da bi ga poslušali, pomešani predstojniki in nižji, je zadovoljen govoril: »V tem vas vse priznavam za svoje sinove. Nič ne tekmujte med seboj, koga imam rajši. Tu vidim ravnatelje, pridigarja duhovnih vaj, a vse zbrane kot v eno samo družino. Rad bi vam povedal veliko stvari, a moja pljuča nočejo dihati. Povedal bom don Rui, pa vam bo on vse ponovil. Vi pa molite za don Boska.« Nato je odšel, navzoči pa so mu ganjeni poljubljali roko.⁸ Nazadnje je popolnoma izčrpan in poln bolečin 31. dopoldne zapustil tisti zavod. Preostali del dneva je še preživel v Oratoriju, ob desetih 1. septembra pa je odšel v Valsalice. Ker je šel mimo zavoda hčera Marije Pomocnice, kjer so bile zbrane sestre na duhovnih vajah, se je tam ustavil. V kapeli je dal vsem nekaj spominov, jih blagoslovil, šel nazaj na voz in nadaljeval svojo pot.

V Valsaliceju so ga čakali vsi člani vrhovnega kapitlja. Proti večeru so se sešli v cerkvi. Don Bosko se je usedel v prezbiterij med člane vrhovnega kapitlja, ki jim je potekal mandat. Po petju himne *Veni Creator* je don Rua v njegovem imenu razglasil zbor kot odprt in prebral člene iz pravilnika, ki se tičejo zbora. Nato so s pesmijo *Ave maris stella* prosili za Marijino varstvo, prejeli blagoslov z Najsvetejšim ter odšli v sejno dvorano za pripravljalni sestanek.

Na kratko so opozorili na dolžnosti, ki jih bodo prejeli izvoljeni, in določili, da bodo volitve opravili naslednje dopoldne, popoldne pa bo prvo zasedanje, kjer bodo razpravljali o peti in sedmi temi, ki se nanaša na kleriške študentate raznih inšpektorij, in uredili katalog naše družbe: po mnenju regulatorja sta ti dve stvari drugotnega pomena, da pa morata prispevati k usklajenosti članov zbora in napotiti k razpravam.

5. Tako tudi mesečno duhovno obnovo.

6. Naj pomnijo, da morajo najprej spremljati, ljubiti in pomagati sobratom, potem šele fantom.

7. To še posebno velja za mlade klerike, ki prihajajo iz San Benigna, ki še naprej potrebujejo očetovsko spremljanje in ljubezen, s katero tam opravljajo pobožne vaje; učiti jih je treba, da bodo postali dobri učitelji in asistenti z vzgojnim *preventivnim sistemom*, treba jim ga je brati in razlagati; podpirati jih je treba v težavah, ki jih srečujejo pri svoji službi in so včasih glavni vzrok za njihov izstop.

8. Odločitve kapitlja je treba prebrati na začetku leta v celoti, nato pa po malem vsak dan. Pravilnike pa na začetku meseca ob vaji za srečno smrt.

Don Cerruti (Turin, 12. oktober 1886) mu je pozneje pisal: *Vaši predlogi so prispeli sem dva dni po koncu vrhovnega kapitlja, to je 9. septembra. Iz branja pa je razvidno, da sta dve tretjini od tistih, ki so bili sprejeti od sobratov in jih je potrdil vrhovni kapitelj. Sicer pa bom upošteval tretji del pri pregledu in pri tiskanju izdanih odlokov in zaradi njene vsebine, ki prihajajo od tistih, ki so, kot npr. naši misijonarji, ki so ponos in glavna podpora družbe.*

⁸ J. KR. FRANCESIA, *Vita popolare del Beato Don Giovanni Bosco*. Torino, Soc. Ed. Intern., naklada 35.000, str. 216.

Prvikrat se je višji kapitelj predstavil vrhovnemu kapitlju s svojim tajnikom v osebi don Lemoyna. Tajnik pravzaprav ni eden od članov višjega kapitlja, marveč samo njegov uradnik. Ne more biti prištet med volivce ne zaradi pravil, ki je višjemu kapitlju dajal volilno pravico, ne zaradi splošnega prava; zato je zbor v moči svoje oblasti enoglasno določil, da ima generalni tajnik višjega kapitlja volilno pravico.

Nazadnje so razdelili seznam sobratov, ki so lahko izvoljeni, vključno s tistimi, ki jim poteče služba. Našteli so jih enainsedemdeset, brez vrhovnega predstojnika, katerega služba je trajala do smrti, njegovega vikarja, ki je bil *ad nutum Rectoris*, msgr. Cagliera in Fagnana, ki sta imela posebno pooblastilo od svetega sedeža. V tistem času so morali izvoliti tudi magistra novincev, kajti pravilo je dobesedno predpisovalo: *Novitiorum magister eligatur in Capitulo Generali*.⁹

Volitve, ki so potekale brez zapletov,¹⁰ dopoldne 2., so dale te rezultate:

Prefekt: duh. BELMONTE DOMINIK

Duhovni voditelj: duh. BONETTI JANEZ

Ekonom: duh. SALA ANTON

Šolski svetnik: duh. CERRUTI FRANC

Obrtni svetnik: duh. LAZZERO JOŽEF

Svetovalec: duh. DURANDO CELESTIN

Magister novincev: duh. BARBERIS JULIJ

Msgr. Cagliero je bil imenovan za častnega kateheta. Potem so don Bosku prebrali spisek, v katerem so vsi navzoči izrazili svojo skupno misel, da glede izvolitve lahko napravi, kar ima za najboljše, da jih potrdi ali spremeni. Don Bosko se je zbranim zahvalil za zaupanje, izrazil svoje zadovoljstvo in povabil, naj se zahvalijo Bogu. Za sklep je z ganljivimi besedami najavil izgubo dragega sobrata don Nespolja, ki je umrl tisto jutro, ter zaželel družbi še veliko takih dobrih salezijancev, kakršen je bil pokojni.

Don Nespoli si je gotovo zaslužil tako pohvalo. Ob njegovi prezgodnji smrti so objokovali izgubo tako nadarjenega in krepostno krepkega moža, ki si je pridobil kreposti z junaškimi žrtvami, saj je bil odljuden in samotarski. Ker so mu pri devetih letih umrli starši, je še dve leti živel doma, ko se je neka dobra gospa, ki ji je umirajoča mati priporočila ubogo družino, zavzela, da je bil sprejet

⁹ Pogl. X, čl. 9. Na desetem vrhovnem zboru 1904 je bilo določeno, da »magistre novincev izbere vrhovni predstojnik s soglasjem svojega kapitlja, potem ko je dobil mnenje inšpektorialnega sveta«. Glej *Deliberazioni del IV. Capitolo Generale*. San Benigno Canavese 1905.

¹⁰ Don Lazzero je pisal don Caglieru (3. september 1886): »Pred vsakimi volitvami so na glas prebrali dolžnosti, ki jih bo moral spolnjevati izvoljeni: ko so prišli do svetovalcev, so določili enega za šole, drugega za obrtnike, tretjega pa za dopisovanje z misijoni.« Don Cerruti je istemu (12. oktobra 1886) pisal: »Stvar, ki vzbuja zaupanje, je lep red, s katerim so bile opravljene volitve višjega zbora in v katerem je potekal vrhovni kapitelj.«

v Oratorij. Tu je končal pet razredov gimnazije: v višji gimnaziji pa se je zelo poglobljal v klasično literaturo, a ni v šoli našel nikogar, ki bi razumel potrebe njegovega duha in ga dovolj poučil o verskih zadevah; zato se je v pobožnosti precej ohladil. Na srečo ga je don Boskova in Ruova svetost pritegnila in je ob dvojni nesreči ostal v zavodu. Leta 1876 je šel v noviciat, ki je bil tedaj kar v enem delu Oratorija. V tistem letu je pod vodstvom don Barberisa začel graditi svojo duhovno podobo, sicer z zamudo treh let, napravil začasne zaobljube; ko so ga poslali v Alassio, je v don Cerrutiju našel ravnatelja, ki mu je ustrezal. Od takrat je stalno napredoval. Učenje in pobožnost, šola in asistenca je bilo njegovo vsakdanje življenje. Ko je poučeval na liceju, si je pridržal tedensko uro verouka, na katero se je skrbno pripravljal in dosegel odlične uspehe. Iz Alassia se je vpisal na genovsko univerzo; kmalu po diplomi iz literature je zbolel na smrt. Bil je star komaj šestindvajset let.

Hvalili so njegov članek, ki je izšel po njegovi smrti, ki je bil sad študija svetih očetov.¹¹ Njegov prijatelj in kolega učitelj, don Fascie, tedaj še laik, danes vrhovni šolski svetnik, je napisal zanimiv uvod o avtorjevem življenju. O njegovem značaju piše: »Bil je stanoviten, energičen in stalen, da me je njegova drža ob vsakem srečanju nagovorila in govorila: to je on. Posebno na enem kraju je izstopala ta njegova značilnost in to je bila šola.« O njegovi intelektualni dejavnosti pravi: »Znanje je bilo zanj le sredstvo; cilj ni bil biti učen, temveč da bi pomagal drugim, da bi bili dobri.« Don Nespoli je pomagal s tem, da je bil dober učitelj, bil pa je tudi učitelj, ko je maševal, molil brevir, bil na odmoru ali ko je peljal fante na sprehod in seveda pri pouku. »S tem značajem,« pravi don Fascie, »tako dostojanstvenim in krotkim do fantov, je zanje postal vse, znal z njimi potrpeti, resno jemati njihove težave in ugovore in jih razreševal ter se je včasih tudi malo uklonil njihovim značajem. Vedno je bil resen, a neke vrste fantov ni prenesel: ta energična volja se ni nikoli upognila in popustila lenuhom.« Energična volja in energija sta ga spremljali skozi življenje. »Bil je tako odločen v svojih sklepih,« pripominja don Fascie, »da se je čudil, kadar ga je ravnatelj vprašal glede dvomov o lastnem poklicu. Ni mogel razumeti in mu sploh ni prišlo na misel, da obstajajo ljudje, ki po kaki odločitvi še vedno razmišljajo o dvomih, potreboval sem veliko časa, da sem ga razumel.« Rad je imel družino, prijatelje, učence. »Najprej in predvsem pa,« kakor pravi don Fracie, »don Boska, ki je v njegovem srcu zavzel mesto njegovega očeta in je čutil, kako mu je to mesto drago.«¹²

¹¹ Sv. AVRELIJ AVGUŠTIN, *Pisma XXXIII*. Prevod in razlaga duhovnika Janeza Nespolija, Turin, Sal. ti-skarna, 1887.

¹² *L. c.*, str. VI, XIV, XX, XXX, XXVI. Med papirji don Nespolija so našli zvezek z osebnimi spomini, vendar mu je smrt preprečila nadaljevanje. Hrani ga pri sebi don Fascie. Zlasti en del je v več pogledih tako poučen, da ga objavljamo v dodatku, posebno ker so v njem podatki, koristni za našo zgodovino (Dodatek, št. 35).

Vrnimo se k vrhovnemu kapitlju. Popoldansko zasedanje 2. septembra, kakor smo dejali, je razpravljalo o katalogu in seznamu študentatov, nam ne predstavlja nič posebnega, razen kako don Boskovo pripombo. Odobril je predlog, da se na višje papeške šole v Rimu pošlje nekatere najbolj nadarjene med kleriki, da bi tam dokončali svoj študij; opozoril je le, da se mu to zdi preuranjeno, saj so potrebovali veliko osebja za dela, ki so v teku v zavodih. Prva dva salezijanska klerika, Festa in Giugnanino, so poslali na gregorijansko univerzo v jeseni 1888. Svetnik je priporočil nadalje, da naj se ohranijo poimenovanja, ki so v rabi kot *vpisani in leto probacije* namesto *novinci* in *noviciat*. »To sicer,« je dejal, »ni nujno, niti koristno.« Tretjo stvar bomo obravnavali pozneje, ko bomo govorili o Foglizzu. Na seji ni prišlo do formalnih odločitev.

Dopoldne 3. marca so razpravljali predvsem o tem, kako-klerike izvzeti iz vojaškega nabora. V tistih letih so obstajale različne poti za izvzete iz nabora, ki jih v naslednjih letih ni bilo več. »V vseh teh stvareh,« je pripomnil don Bosko, »je zelo pomembno, da imamo kakšnega, ki dobro pozna zakone in ki je dober prijatelj in nam želi pomagati. Če pa nimamo nikogar, se je treba z zaupanjem obrniti na koga, ki bi bil pripravljen nam pomagati, tako da ga povabimo in prosimo, naj nam pomaga uveljaviti pri naboru ali pregledu pravice, ki jih ima lahko nabornik. Na splošno sprejmejo in se pozanimajo pri drugih. Pomembno je tisto, kar je predvidel, potem ko je omenil francoske in španske zakone glede vojaške službe. Dejal je: »Glede Italije sem dobil sporočilo, da preučujejo, kako bi od vojaščine oprostili tiste, ki se mislijo posvetiti tujim misijom. In to bo zelo koristilo pri oprostitvi naših. *Kmalu bo nastopil čas, ko bo kler v celoti oproščen, razen kakšnih izjem*. Dokler pa se to ne zgodi, naj se na vse poštene in zakonite načine skuša doseči oprostitev.¹³ Nikakršnega upanja torej ni bilo, da bi bil kler oproščen vojaščine, saj je na vladi vladal ravno nasproten duh; danes je seveda po lateranski pogodbi vse urejeno; načrtovana je izjema v primeru splošne mobilizacije, pri kateri ljudje *in sacris opravljajo duhovniško ali sanitetno službo*.

Ko so to točko končali, so razpravljali o postopku, ki se ga morajo držati pri pripuščanju klerikov k svetim redovom. O poteku razprave, ki so jo nadaljevali popoldne, zapisniki molčijo; razprava je morala biti dobro izpeljana, o čemer priča petnajst sprejetih členov.¹⁴

Na popoldanskem zasedanju je bil izdelan pravilnik za župnije. Poročevalec don Lasagna je uporabil dokumente tretjega vrhovnega kapitlja o tej temi. Na začetku je navedel nekaj pomislekov po katerih se je zdelo, da odsvetuje prehitro sprejemanje uprave župnij. Veliko težav se je pojavilo ob načinu, kako naj bi uskladili med seboj dve oblasti, kjer bi župnija bila pridružena kakemu

¹³ Odloki v Dodatku, št. 36.

¹⁴ Dodatek, št. 37.

zavodu. Po živahni razpravi so stvar prepustili vrhovnemu predstojniku, da on odloča za vsak primer posebej. Če bi ravnatelj zavoda bil tudi župnik ali če bi župnik moral biti tudi ravnatelj. Sicer pa je bilo odločeno, naj bosta dve vodilni funkciji ločeni. Čas, odkar so salezijanci vodili župnije, je bil še prekratek, da bi se lahko sklicevali na izkušnjo; vendar je drugi poskus pomenil napredek v primerjavi s prvim in je privedel do oblikovanja niza norm, ki so vredne naše obravnave, že zato, ker so bile izhodišče za poznejše končne razprave in ker so o njih razpravljali še za don Boskovega življenja.¹⁵

Don Bosko je vstopil v dvorano in zavzel predsedstvo, ki ga je do takrat vodil don Rua, ko so razpravljali, kako bi župnika napravili premakljivega *ad nutum Superioris*. Ko so ga seznanili, o čem so razpravljali, je spregovoril takole:

»Ker zaradi delitve med civilno in cerkveno oblastjo živimo v nevarnih časih, sem mnenja, da je primerno, da gremo naprej, kakor se le da, in se za že obstoječe župnije urejamo glede na dogodke. Za tiste, ki naj bi jih sprejeli, bo višji kapitelj poskrbel na najboljši način, da dosežemo premakljivost.«

Zanimiv poskus je bil tudi boljše ureditve poklicnih šol. Druga točka osnutka, ki je bil razposlan sobratom, je predstavljal dvojni cilj, tj. usmerjanje obrtnikov in sredstva za razvoj njihovega redovniškega poklica. Pri razpravi je sodeloval tudi pomočnik Rossi. Sprejeti sklepi ne smejo ostati založeni v arhivih, ker odsevajo don Boskovo misel, ki jih je gotovo privzel kot svoje, in ker pomenijo prehod iz dobe, ki je temeljila na izročilu, v dobo, ki jo urejajo napisani zakoni glede intelektualnega, tehničnega in verskega vodenja naših poklicnih šol. Bili so plod tridesetletnih izkušenj.¹⁶

V nedeljo 5. septembra je bilo samo popoldansko zasedanje, na katerem je kapitelj določil način upoštevanja odločb o sprejemanju v noviciat in o sprejemanju k zaobljubam. »S temi odločbami,« je dejal don Bosko, »je Pij IX. hotel redovnikom bolj kot kar koli drugega dati v roke sredstvo, da bi odklonili tiste, ki bi radi vstopili v red, pa tega niso vredni. To je tudi razlog, zakaj je bila ta odločba omejena samo na Italijo. Tak je bil duh teh odlokov.«

Povejmo nekaj besed o izvoru in naravi teh odlokov. Pij IX. je eno leto, potem ko je zasedel Petrov sedež, 17. junija 1847, vrhovnim predstojnikom, opatom, provincialom in drugim višjim predstojnikom poslal okrožnico *Ubi primum arcano*, v kateri je izrazil, da je takoj po izvolitvi za papeža zamislil načrt, da bo branil, opogumljal in oplemenitil redovne ustanove. Nato jim je obljubil, da si bo posebno prizadeval, da bi se v njih poživile in vzcvetele »svete navade, duhovni nauk in redovna disciplina«. Na koncu je napovedal, da je za pospeševanje in podpiranje take preнове ustanovil kongregacijo *de statu regularium* in je redovne predstojnike pozval, naj pozorno bedijo nad svojimi podrejenimi

¹⁵ Dodatek, št. 38.

¹⁶ Dodatek, št. 39.

in naj bodo povezani med seboj, s škofi in s svetnim klerom, da bodo *viribus unitis* prispevali h gradnji Kristusovega telesa, to je svete Cerkve. Za dopolnitev reforme je 25. januarja 1848 v glasilu omenjene kongregacije izdal dekret *Regulari disciplinae instaurandae*, kjer so bili izdani koristni predpisi o dovoljenju novincem za preobleko in za redovno zaobljubo.

Na podlagi papeških predpisov je bilo treba izbrati vrhovno izvršno komisijo in sedem provincialnih. Ko so volili, so bili najprej izvoljeni člani in tajnik višjega kapitlja in za provincialne eksaminatorje don Francesia, don Marencu, don Bianchi, don Nai, don Filip Rinaldi,¹⁷ don Tamietti in don Guidazio.¹⁸

Različni predlogi sobratov so bili predstavljeni na dveh zasedanjih 6. dne v mesecu. Pomembnejša razprava je potekala o vprašanju *Bollettino Salesiano*. »*Bollettino Salesiano* ima namen ohranjati živega duha dobrodelnosti med sotrudniki, seznaniti jih z zavodi v naši družbi, ki so že zgrajeni ali ki so še v gradnji, in jih spodbujati, da jim dajejo potrebno pomoč. Zato ga je treba imeti za organ naše družbe.«¹⁹

Da bi revija ostala zvesta cilju, zaradi katerega ga je don Bosko ustanovil, je vrhovni kapitelj določil naslednje:

1. *Bollettino* je treba urejati in tiskati pod neposrednim nadzorom višjega kapitlja, ki bo poskrbel, da bo preveden v razne jezike, ki bo imenoval glavnega urednika, ki bo skrbel za pregled in razporeditev člankov in novic, ki prihajajo iz raznih dežel, in bo skrbel za njihovo objavo in razpošiljanje.

2. Da bo *Bollettino* ustrezal tudi pokrajinskim potrebam in ohranjal nespremenjen tekst različnih prevodov, naj se ohranjajo zadnje strani za objavo posebnih novic tistih zavodov, ki so v raznih državah.

V Ameriki lahko inšpektorji v primeru nujne objave člankov dajo natisniti izredno prilogo, katere vsebina bo povzeta v naslednji številki.

3. Vsak inšpektor bo določil enega iz svoje inšpektorije, ki bo zbral mesečni povzetek najpomembnejših novic iz inšpektorije in jih poslal uredniku *Bollettina* do 15. dne tekočega meseca, da jih bodo uvrstili v naslednjo številko.

4. Darove sotrudnikov v pomoč salezijanskim ustanovam, kot tudi dopisovanje z *Bollettinom* naj zapisujejo posebej in naj jih vsak zavod pošlje vrhovnemu predstojniku.

Zavodi pa naj obdržijo darove, ki so bili namenjeni prav njim, vendar naj o tem obvestijo vrhovnega predstojnika. Vedno se je treba ravnati po želji darovalcev.

Med obema zasedanjema je don Bosko večkrat spregovoril. Enkrat je vsem priporočil ustanovo Marije Pomočnice za pospeševanje odraslih poklicev; nato

¹⁷ Don Filip Rinaldi je bil navzoč samo za volitve kot spremljevalec hišnega ravnatelja pri sv. Janezu evangelistu don Marencu, ker je bil ravnatelj namestnik.

¹⁸ Imena so razporejena po zapovrstnem številu opravljenih volitev.

¹⁹ Tako je zapisano v *Odlokih* v začetku V. poglavja.

je dodal: »Ko je kardinal Berardi poročal sv. očetu Piju IX. o tej ustanovi, je papež dejal: 'Če želijo fratri imeti fratre, naj se zatečejo na to pot; tako tudi škofje, če želijo imeti duhovnike.' Razlog je v tem, da včasih fantje v puberteti zavozijo svoje življenje, potem se pa pri šestnajstih ali osemnajstih ali celo pri dvajsetih letih vrnejo vase.«

Ko so govorili o priporočilih Leona XIII., kako naj bi mlade odvrnili od prostozidarstva, je don Bosko pripomnil: »Dovolj bi bilo, če bi bolj odraslim fantom priporočili, naj se brez dovoljenja staršev in župnika ne vpisujejo v kakršno koli organizacijo; vendar naj se o tem ne govori ne v zavodu ne v tisku. S tem bi namreč brez koristi samo vzbudili jezo pri sovražnikih.«

O vizitacijah inšpektorjev in višjih predstojnikov v zavodih je don Bosko priporočil, da naj jih vedno obiskujejo v imenu vrhovnega predstojnika in naj sobrate spomnijo na izpolnjevanje pravil ne s poudarkom *jaz hočem*, ampak na podlagi dolžnosti, ki jo nalagajo pravila. »Beseda *jaz* pokvari vse,« je dodal. V potrditev priporočila, ki ga je dal 14. februarja 1887 v višjem kapitlju, navajamo njegove besede. Da bi dal večji poudarek določenim členom iz pravilnika, je dejal: »Naši pravilniki naj ne bodo preveč gostobesedni in prenatlačni, kadar se nam zdijo preveč zgoščeni. Kjer pravila niso potrebna, ravnajmo očetovsko prijazno, podrejeni pa naj predstojniku pomagajo pri dobrem vodenju hiše. In tu je lep primer te prijaznosti, katere živ primer je bil. Don Cerruti je z nenadnim odlokom don Boria iz Lanza prestavil v Randazzo. Dobremu Piemontčanu je iti na Sicilijo pomenilo iti na konec sveta. Zdelo se mu je prehudo, zato se je s pismom obrnil na don Boska. Le-ta pa mu je očetovsko odgovoril:

Dragi don Borio!

Kar mirno pojdi. Moja dobrota in moj blagoslov te bosta spremljala, kamor koli boš šel. Vzemi s seboj potrpežljivost in modrost. Bodi luč svojim tovarišem. Bog bo uredil, da se bova morda kmalu videla.

Marija naj nas varuje v nevarnostih, vsem salezijancem pa naj bo prava vodnica v nebesa. Še naprej moli za svojega prijatelja, ki ti bo v J. Kr.

vedno vdan

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 6. februar 1886

Ko so razpravljali o preventivnem sistemu, je povedal, da je začel pisati knjižico o tej zadevi in da upa, da jo bo ali sam ali s pomočjo drugih dokončal. Na žalost pa delo ni bilo končano in tudi od začetkov ni med svetnikovimi papirji ostalo nič.²⁰

²⁰ V XVI. zvezku (str. 439–447) [BiS XVI, str. 283–289] smo objavili kratko razpravo o kaznih. Rokopis je gotovo Ruov, saj je tudi slog njegov; govori pa seveda don Bosko. Menimo, da je don Rua dal dokončno obliko okrožnici po don Boskovem osnutku s to temo in da naj bi ta osnutek služil kot priprava za omenjeno brošuro. Okrožnico, ki je ostala neobjavljena, smo po srečnem naključju

Zjutraj sedmega se je kapitelj zbral še zadnjikrat. Don Bonetti je prebral poročilo o petih točkah, o katerih je treba razpravljati s hčerkami Marije Pomočnice, to je: 1. Ne spremljati zdravnika, kadar obiskuje bolnice. 2. Zadovoljiti se z njihovim delom v kuhinji in obednici. 3. Ne nasprotovati premestitvi kake sestre. 4. Nikoli jih tikati in se izogibati vsake zaupnosti. 5. Na vprašanje, ali poleg svetemu očetu, vrhovnemu predstojniku in vrhovni materi lahko dovolimo, da sestre svobodno pišejo krajevnemu ravnatelju, nekdanjim ravnateljem ali spovedniku, je poročevalec izrazil nasprotno mnenje; samo tistim, ki so živele v Ameriki, se lahko dovoli, da zaradi velike oddaljenosti lahko pišejo inšpektorju.

Na koncu je don Rua spomnil na nekatere dele Pravil, za katere je pomembno, da se jih držimo. 1. Hitro in skrbno odgovoriti na mesečna inšpektorjeva pisma; tako naj storijo tudi inšpektorji na vprašanja, ki jim jih pošlje vrhovni kapitelj. 2. Inšpektorji in ravnatelji naj se skupaj dogovorijo o izpolnjevanju uboštva. 3. Ravnatelji naj ne hranijo v sobi pijač, likerjev, ne zase ne za druge. 4. Ravnatelji morajo redno zagotavljati kakovost in količino hrane. 5. Obleko je treba držati čisto, a je ne menjavati mimo določb pravil; enako naj bo z obutvijo. 6. Ne potovati za zabavo in ne brez nujne potrebe potovati v drugem razredu. 7. Opraviti vajo za srečno smrt po predpisih pravil in ločeno od fantov. 8. Račune je treba voditi redno; če se jih vestno izvaja, bodo hiše dobro poslovale. 9. Ravnatelj naj se prednostno zanima za sobrate, pred fanti. Naj študirajo teologijo in liturgiko; to pomaga vzdrževati redovniškega duha. 10. Pomagati mladim klerikom, ki so prišli iz noviciata. Spodbujati v njih duha pobožnosti in jih usposablјati za delo. Ko začenjajo poučevati v šoli, naj ne bodo preveč gostobesedni. Zanimajmo se, kakšno je njihovo vedenje v šoli. Svetujte jim ljubeznivo in iskreno. 11. Na začetku leta prebrati o preventivnem sistemu in ga razložiti, kakor je bilo določeno. 12. Paziti takoj v začetku, če bi kdo naletel na težave, in mu ustrezno pomagati.

Nato je regulator prebral sklepni dokument o zaprtju vrhovnega kapitlja, ki so ga tudi vsi podpisali. Dokument se je končaval z naslednjo izjavo: »Kakor naše konstitucije dajejo vrhovnemu predstojniku najširšo oblast nad vsem, kar se tiče dobrobiti in blaginje salezijanske družbe, tako člani vrhovnega kapitlja, preden se ločijo in se zahvaljujejo predragemu don Bosku za očetovsko dobroto, ki jo je izkazoval, in toplo obljublјajo, da si bodo prizadevali za njeno ohranitev, soglasno izjavljajo, da mu prepuščajo vsa pooblastila, da razvija naprejtisto, o čemer nismo dovolj na široko razpravljali, in doda ali spremeni vse tisto, kar bi bilo potrebno dodati ali spremeniti v blagor in napredek salezijanske družbe in v skladu z našimi konstitucijami.«

Tu smo se sem in tja sklicevali na stvari, ki jih je don Bosko dejal med svo-

našli leta 1934. Nedvomno si don Rua ne bi drznil don Bosku položiti v usta besed, če jih don Bosko sam ne bi izrekel.

jimi posegi; upoštevamo pa, kar je dejal don Albera, da njegovih besed nista v polnosti zapisala kapitularna tajnika don Lemoyne in don Marenco. Drugi svetnikov naslednik²¹ namreč pravi: »Vsakdo je mirno in blago razlagal svoje poglede, po končani razpravi pa so čakali, da bo don Bosko razrešil težave ter z gotovostjo in natančnostjo pokazal pot naprej. Ta zasedanja so bila šola, kjer je častitljivi mojster, ko je čutil, da je blizu dan, ko bo moral zapustiti svoje ljubljene učence, želel s kratkimi besedami strniti svoje nauke in vse svoje dolgoletne izkušnje.«

Ko je na začetku novega šolskega leta bilo osebje že na svojih mestih in so se stvari lepo utekle, je don Bosko z okrožnico 21. novembra, ki jo je sestavil don Lemoyne, uradno sporočil sobratom izid volitev in dodal naslednja priporočila:

»Sedaj vam preostane samo še, da izkažete pokorščino novemu kapitlju, kot ga je po vas določil Gospod. Ta pokorščina naj bo hitra, ponižna in vesela, kakor nam predpisujejo pravila. Glejmo na naše predstojnike kot na brate, pravzaprav kot na ljubeče očete, ki si ne želijo nič drugega kot Božjo slavo, odrešenje duš, naš blagor in dober napredek naše družbe. Glejmo v njih predstavnike samega Boga in se navadimo gledati na njihove odločitve kot na izraze Božje volje. Če bi se kdaj zgodilo, da njihove odredbe ne bi bile v skladu z našimi željami, ne odrecimo jim pokorščine in pomislimo, da je tudi njim težko zapovedovati težke in nevšečne stvari in da to delajo samo zato, ker imajo take odločitve za nujne za dober potek stvari, za Božjo čast in blagor bližnjega. Zato za tako plemenit cilj rade volje žrtvujemo svoje okuse in svoje udobje in pomislimo, da bo naša pokorščina toliko bolj zaslužna pred Bogom, kolikor večjo žrtev nas bo stala.

Varujemo se nadalje, dragi moji sinovi, da ne zapademo v hudo napako godrnjanja, ki je v nasprotju z ljubeznijo, sovražna do Boga in škodljiva za skupnosti. Izogibajmo se godrnjanju nad katerim koli človekom, še posebno, kadar gre za naše sobrate, in še posebno za naše predstojnike. Godrnjač, kot pravi Sveti Duh, seje razdor, vnaša nezadovoljstvo in žalost tja, kjer bi moral vladati mir, veselje in ljubezen. Skrbimo, da se bomo v pokorščini, spoštovanju in ljubeznivosti obnašali tako, kot pravi sveti Pavel,²² naj predstojniki *cum gaudio hoc faciant et non gementes*, z veseljem opravljajo svojo službo in ne z vzdihovanjem.

Ob tej priložnosti pa vam ne bi rad priporočil samo pokorščine in ljubezni; pri srcu mi je še tretja stvar, to je vztrajno izpolnjevanje zaobljube uboštva. Pomnite, moji dragi sinovi, da je od tega izpolnjevanja odvisen blagor naše družbe in korist naše duše. Res je, da nas je Božja previdnost doslej podpirala, in to na izreden način v vseh naših potrebah. To pomoč, sem prepričan, nam bo izkazovala še naprej po priprošnji Device Marije Pomočnice, ki je že od nekdaj naša mati. To pa ne

²¹ Duh. PAVEL ALBERA, *mogr. Alojzij Lasagna*, *Memorie Biografiche*. San Benigno Canavese, Sal. tiskarska šola, 1900, str. 214.

²² Heb 17,17.

pomeni, da se nam ni treba truditi, da bi zmanjševali stroške, kjer le moremo, kot pri nakupih, pri potovanjih, pri gradnjah in na splošno pri vsem, kar ni potrebno. Menim namreč, da imamo posebno dolžnost tako pred Bogom kakor pred našimi dobrotniki. Zato, moji dragi sinovi, vam iskreno priporočam vse, kar je določeno v naših pravilih (*Oddelek V*) glede ekonomije, zlasti pri delih, gradnjah, oskrbi in na potovanjih.

Bodite prepričani, da bo Gospod še naprej blagoslavljal našo zvestobo in natančnost v izpolnjevanju teh treh tako pomembnih točk, kot so pokorščina, ljubezen in uboštvo.«

Odločbe so bile natisnjene leta 1887. O tretjem generalnem kapitlju ni bilo objavljenega ničesar, zato so stvari, o katerih so takrat odločali, pregledali in jih združili s tistimi, o katerih so razpravljali nazadnje.²³ Čisto novo, o katerem leta 1886 sploh niso govorili, je samo četrto poglavje o prazničnih oratorijih.²⁴ Don Bosko bi rad ponudil zbrane določbe vseh štirih vrhovnih zborov v enem zvezku; ker bi pa to zahtevalo določen čas, je rajši brez odlašanja predstavil določbe zadnjih dveh. Objava, kakor jo je on želel, je zagledala luč sveta leta 1902 v knjižici, v kateri so po Pravidih objavljena razmišljanja prvih šestih generalnih kapitljev.

²³ *Sklepi tretjega in četrtega vrhovnega kapitlja salezijanske družbe, ki je bil v Valsaliceju septembra 1883–1886*. San Benigno Canavese, Sal. tiskarna, 1887.

²⁴ Dodatek, št. 40.

7. POGLAVJE

SV. JANEZ BOSKO V MILANU. ZADNJA PREOBLEKA KLERIKOV V SAN BENIGNO

MEDTEM KO SO SI V Valsaliceju sledile seje vrhovnega kapitlja, so pevci iz Oratorija pod vodstvom maestra Doglianija odpotovali v Brescia. Bilo je na predvečer slovesnega kronanja Marije, ki so jo častili z naslovom Mati milosti. Določeni so bili, da izvajajo veličasten glasbeni program. Po slovesnih bogoslužnih opravilih in pridigah uglednega pridigarja don Elena je don Bosko tem gorečim katoličanom ponudil svoje fante. Poleg domačinov se je tam zbralo na tisoče vernikov iz lombardskih škofij; sodelovalo je več prelatov, med njimi msgr. Sarto, škof iz Mantove, in kardinal Canossa, škof iz Verone. Odličen maestro Remondi je o generalki izrekel naslednje mnenje:¹ »Posebno pohvalo zasluži zbor gojencev don Boskovega salezijanskega zavoda in njegov odlični maestro gospod Dogliani, ki je s potrpežljivostjo in razumnostjo znal vzgojiti tisto četo dragih dečkov, da so dosegli občudovanja vredno harmonijo.« V pohvali nad čudovito natančnostjo njihovega igranja je neka druga ugledna oseba povelečevala metodo in sadove vzgoje, ki jo imajo v don Boskovih zavodih. »Eno od odlik,« je zapisal,² »in bom rekel, da tudi skrivnosti vzgojnih zavodov tega čudežnega in previdnostnega moža, je vzgoja mladine za dobro, brez prisile, ampak tako, da ga dečki sami imajo radi, ga iščejo in mu po svoji volji sledijo. Kot sad tega zahtevnega sistema so včeraj jutraj mladi pevci brez opozorila kogarkoli spontano pristopili k svetim zakramentom. O, don Bosko zna Cerkvi dati dobre kristjane, domovini pa odlične državljane in gojitelje umetnosti in znanosti.«

Navzočnost njegovih fantov v Brescii je pri meščanih vzbudila tako živo in splošno zadovoljstvo, da je komisija za praznovanje pisala don Bosku: »Že od prvih dni smo videli in občudovali ne samo mojstrstvo vaših dragih fantov v

¹ *Cittadino di Brescia*, 7.–8. september 1886.

² *Prav tam*, 9.–10. september.

umetnosti petja, temveč prav tako njihovo hvalevredno in spodbudno vedenje; polni hvaležnosti za velikodušni dar, ki ste ga izkazali našemu mestu in nebeški Kraljici, ko ste jih poslali k nam, se vam iskreno zahvaljujemo tudi v imenu veslepoštovanega škofa.³ Don Bosko je resnično pravi blagoslov za vsakogar in za vse.«⁴ Ker so menili, da je don Bosko že v Milanu, so tisti gospodje nadaljevali: »Ob tej priložnosti bi se lahko zgodilo še več, če bi, ko ste že v Milanu, kakor smo slišali, s kratkim obiskom počastili Našo Gospo od milosti z zelo kratkim obiskom in bi tako postavili krono na naš praznik. Presenetite nas, prečastiti don Bosko, in videli boste ljudstvo, polno vere in pobožnosti, ki bo z veseljem napolnilo s tolažbo vaše dobro srce.«

V Milan naj bi don Bosko prišel v kratkem. Lombardska prestolnica je že imela številno, izbrano in dejavno skupino sotrudnikov. Duša združenja je bil duhovnik Pasqual Morganti, nekdanji gojenec iz Oratorija, in je bil pozneje imenovan za nadškofa v Ravenni. Ti dobri prijatelji so ustno in pisno ponavljali željo, da bi tudi v njihovem mestu organizirali javno konferenco, ki bi širila poznavanje salezijanskih ustanov; zahtevali pa so, da bi prišel sam don Bosko. Glavni pobudnik predloga je bil duhovnik Angelo Rigoli, tudi nekdanji gojenec in eden starejših, ki je upal tudi na don Boskov obisk v Casale Litta. Don Bosko je sklenil, da bo sprejel povabilo, konferenco pa je zaupal don Lasagni.

Glede možnosti in primernosti tega potovanja je dolgo vladala negotovost, saj so don Rua in drugi predstojniki trepetali za don Boskovo življenje. Bo vzdržal napore potovanja? Se ne bo njegovo zdravstveno stanje poslabšalo? Kaj če bi ga zaradi njegove izjemne šibkosti nenadno napadla slabost daleč od Oratorija? Končno po dolgem odlašanju, v dodatku k septembrski številki *Bollettina*, je sam don Bosko napovedal lombardskim sotrudnikom konferenco v Milanu za nedeljo 12. septembra. Zapisal je: »Kljub nelagodnostim sem trdno prepričan, da se bom lahko udeležil konferenc, saj želim spoznati in obnoviti poznanstvo z lepim številom lombardske duhovščine in laikov, ki so večkrat pokazali velikodušno dobroto v korist ustanov, ki jih je Božja previdnost zaupala mojim ubogim rokam.«⁵

Osebni motiv je imel pri tej odločitvi veliko težo. Čutil je, koliko dolguje nadškofu za darove, ki jih je od njega prejel med njegovo škofovsko službo v Casaleju, in je bil vesel, da ima priložnost, da mu javno izkaže svojo hvaležnost, preden se poslovijo od tega sveta.

³ To je bil msgr. Giacomo Corna Pellegrini.

⁴ Ti izrazi so potrjeni v pismu don Lazzera, ki je bil navzoč. Pisal je namreč don Caglieru 16. septembra 1886 iz Casale Litta: »Naši fantje so pritegnili naklonjenost tako učiteljev kot cele vrste oseb, skratka, celotne Brescie; pomenili so biser tistih veličastnih praznikov.«

⁵ Don Lasagna je pisal msgr. Caglieru (San Benigno, 26. avgust): »Z don Boskovim zdravjem gre kot navadno: slaboten, vedno slabši in skoraj izčrpan. Nič drugače ne bo v Milanu.«

Odpotoval je zjutraj 11. septembra v spremstvu don Rocce iz Milana, ravnateljem zavoda v Alassiu, spremljal pa ga je tudi don Viglietti. V Oratorij ga je prišel iskat in ga s čudovito kočijo na postajo odpeljal gospod iz Barcelone don Leandro Suñer, upravitelj markize Jovert.⁶ Ravno dan poprej se je vrnil iz Nemčije, kamor je spremljal markizo Jovert z njeno damo spremljevalko, vsi pa so takoj obiskali don Boska v zavodu v Valsalici; bili so pri njegovi maši, na njegovo povabilo pa so šli na kavo. Ob slovesu mu je markiza dala v dar tisoč lir.

V Milan so prispeli uro po poldnevu. Potovanje je bilo uspešno. Nadškofov kočijaž ga je čakal, da ga popelje v nadškofijsko palačo, ker ga je prevzvišeni nadškof hotel imeti za gosta. Na postaji so ga mnogi gospodje in gospe ter številni duhovniki sprejeli z ambrozijansko prisrčnostjo. Don Lasagna, ki se je vrnil dan pred njim, je bil tam z don Veronesijem, ravnateljem zavoda v Moglianu Veneto. Na zunanjem trgu ga je čakala množica; ko so ga videli, kako stopa s težavo in sključen, pa vendar z nasmeškom na ustih, je bila ganjena iz so vzklikali: »Glejte, svetnika! ... Velik svetnik! ... Svetnik iz Turina! ...« Ob njegovem mimohodu so mnogi pokleknili, da bi prejeli blagoslov.

V predverju palače se je srečal z duhovniki nadškofije, ki so mu napravili špalir do nadškofove palače. Počasi se je vzpenjal po stopnicah, podpirale in skoraj nosile so ga močne roke spremljevalcev; vsi so občudovali njegov živahni pogled in bistrost duha. Prevzvišeni prelat, skoraj osemdesetleten, mu je stopil naproti, ga prijazno objel in ga sprejel z izrazi spoštovanja in iskrenega prijateljstva. »Prevzvišeni,« ga je prestregel don Bosko, »preden umrem, sem vas hotel še enkrat videti in prejeti vaš blagoslov.«

Monsinor je prijazno pozdravil tudi salezijance, ki so ga spremljali, se začel takoj pogovarjati v narečju, pri čemer se je spominjal svojega rodnega Piemonta in svojih odnosov z don Boskom in njegovimi sinovi. Božji služabnik je bil vidno utrujen; zato so ga po kratkem okrepčilu peljali v sobo, ki mu je bila dodeljena. Ob pol šestih, ob času za malico, je bil spet pri močeh, tako da je poskrbel za živahen pogovor med gosti. Nato je sprejel nekaj obiskovalcev. Okoli desetih je šel v posteljo, nadškof pa je hotel še prej dobiti don Boskov blagoslov; ker je predvideval, da se bo don Bosko upiral, je na hitro spoštljivo pokleknil pred njim, nato pa ga ponovno ljubeznivo objel in ga pospremil v njegovo sobo.

Svetnika so misli vodile v Valsalici, kjer so opravljali duhovne vaje; zato je na njegov ukaz don Viglietti zvečer pisal don Rui: »Don Bosko mi naroča, naj vas prosim, da vi poveste vsem, ki so tam na duhovnih vajah, da mu je zelo žal, ko je tako daleč od njih, in da je to največja bolečina, ki jo mora prenašati; vendar se vseh spominja v molitvah. Pošlji prav vsem moje pozdrave in moj blagoslov.«

Salezijansko konferenco so odlično pripravili. Bila je dopoldne 12. sep-

⁶ Glej zgoraj str. 49.

tembra v cerkvi Marije Matere milosti. Nadškofu je bilo žal, da ni konferenca v primernejšem času, ker je bilo odsotno milansko plemstvo, ki se navadno vrača šele za praznik vseh svetnikov. Kljub temu pa so doživeli nekaj lepega. Mladi iz Oratorija, ki so prišli iz Brescie, so odpeli nekaj lepih skladb iz Caglierove maše *Sancta Maria succurre miseris*, ki je prevzela tudi svetne časnikarje, kot je razvidno iz njihovih člankov. Po končani maši je v cerkev stopil nadškof, nekaj minut pred don Boskom, ki je prišel v spremstvu don Lasagna in don Vigliettija. Na poti so ga ljudje pozdravljali z vso spoštljivostjo. Takoj ko se je prikazal na cerkvenih vratih, so se bližnji zgrnili okoli njega, da je trajalo kar veliko časa in truda, da so ga privlekli (v pravem pomenu besede) v prezbiterij k nadškofu. Množica, ki je do zadnjega kotička napolnila prostorno svetišče, ga je tiho in pobožno opazovala. Tudi zgodovinar Cesare Cantù se mu je približal ob njegovem mimohodu in ga nekaj korakov spremljal od blizu.⁷

Po motetu, ki so ga zapeli fantje, je don Lasagna stopil pred škofa za blagoslov, nato pa se je vzpel na prižnico. Ko so ga ljudje zagledali, so bili najprej razočarani, saj so pričakovali, da bo govoril don Bosko; a si je pridigar takoj na začetku pridobil pozornost in naklonjenost poslušalcev, ki jih je bilo kakih osem tisoč, ki so ga pozorno poslušali več kot eno uro. Kdor koli je kdaj poslušal njegove pridige, bo čutil, da ni pretirana sodba, ki jo je o njegovi zgornosti izrekel njegov življenjepisec. »Imel je,« piše don Albera⁸, »čut, da si je hitro pridobil srca poslušalcev in navajal zglede in misli ter z učinkovito besedo, da je povedal svoje ideje in nanje prenesel svoje navdušenje.«

Najprej se je zahvalil nadškofu, ki mu je pred dvajsetimi leti v Casaleju na isti dan nadel kleriško obleko. Nato je predstavil celotno don Boskovo ustanovo na dveh celinah in slikovito opisal delo salezijanskih misijonarjev, posebno njihovo dejavnost v korist izseljencev iz Italije. Dopisnik nekega turinskega dnevnika⁹ je pisal, da če bi bila konferenca namesto v cerkvi v privatnih prostorih, bi poslušalci z aplavzom vedno znova prekinili govornika, zlasti ko je dokazoval, da misijoni niso samo versko delo, temveč tudi domovinsko, tako da bi tudi oblastniki morali delo podpirati vsaj tako, da bi klerike oprostili vojaške službe. Močno pa je razvnel poslušalstvo, ko je z vso vnemo predstavil papeštvo kot odlično in čisto slavo Italije. Odklon od glavne teme, ki je bil povedan z dobrin namenom, je bil koristen iz raznih razlogov.¹⁰

⁷ Prim. zv. XIII., str. 614 [BiS XIII, str. 403].

⁸ *N. d.*, str. 216.

⁹ *Il Corriere di Torino*, 13. september 1886.

¹⁰ ALBERA, *N. d.*, str. 217 (Dodatek, št. 41). Drugo konferenco je imel pri sv. Marku. 16. novembra 1895 je namreč don Pasquale Morganti pisal don Rui: »*Msgr. Lasagna je pravzaprav prvi, ki je v tem mestu prižgal ogenj salezijanskega gibanja s svojima dvema konferencama pri Mariji Milosti in pri sv. Marku.*« (*N. d.*, str. 219).

Ko je bilo vse končano, je don Bosko na prošnjo odličnih gostov šel skozi dolgo cerkveno ladjo. Milančani so se tako kot prej Parižani in Barcelončani rinili v ospredje in mu poljubljali roke, se pobožno dotikali njegovih oblačil, se križali ali prosili za blagoslov. Drugi, ki se mu niso mogli približati, so ga občudovali od daleč, kako trpi in se jim nasmiha; ganjenost pa je še naraščala, ko so videli nadškofa, kako ga podpira. Zunaj cerkve je množica, ki je napolnila trg pred cerkvijo in sosednje ulice, bruhnila v en sam vzklík: »Naj živi don Bosko! Naj živi gospod nadškof!« Ob kočiji, ki je vozila dva dostojanstvenika, so od časa do časa ljudje vzklikali z vsem ljudskim navdušenjem.

Stopil je s kočije v semenišču sv. Karla, kjer so bivali pevci iz Oratorija; zbralo se je veliko ljudi, da bi videli don Boska in z njim govorili. Tisti fantje so mu na vse načine izkazovali čast. Svetnik je stopal sredi med njimi in se jim nasmihal, povedal kako besedo ali šalo. Gledalci so ob teh prizorih občudovali očetovsko in sinovsko izkazovanje ljubezni.

Ko je pozdravil fante, se je don Bosko umaknil v sobo, kjer je sprejemal obiske. Toda kako poslušati toliko obiskovalcev enega za drugim? Nenadoma se je dvorana tako napolnila, da niso mogli več na samo govoriti z don Boskom. Previdnostni dogodek, ki je pritegnil pozornost vseh, je ponudilo izhod. Sredi tiste zmešnjave je bila gospa, ki je pripeljala gluho hčerko. Le s težavo se je prerinila, don Bosko pa je deklici dal blagoslov in ji naročil, naj moli določene molitve. Deklica se je, kakor da je slišala in razumela, umaknila v kot in zmolila določeno molitev; vrnila se je k njemu in mu dejala: »Vidite, don Bosko. Zdrava sem. Vse lahko slišim.« Presenečenje navzočih je doseglo višek in v trenutku se je novica razširila po mestu.¹¹ Med tem vrvežem so don Boska spravili ven; ko je nato zapustil semenišče, da bi šel v nadškofijsko palačo, so ga mimoidoči opazili, ga pozdravljali in mu začeli ploskati.

Velikodušnost se ni zmanjšala ne pred konferenco ne po njej. Mestni župniki so odprli vpisno knjigo podpisnikov v prid misijonarjev, da bi lahko prispevali darove tudi tisti, ki niso mogli biti v cerkvi Marije Milosti ali zaradi velike gneče niso mogli oddati svojega daru.

Tistega popoldneva je nadškof v čast don Bosku na kosilo povabil nekatere župnike in plemenite gospode. Svetnik je vstal od mize in začel sprejemati, kar je trajalo do noči. Da bi ga nadškof malo razbremenil, se je pred večerjo pogovarjal z njim. Ko je prišla ura za počitek, je Božji služabnik naročil don Vigliettiju, naj ukrene tako, da bodo naslednji dan lahko odpotovali vsaj popoldne. V zadnjih dveh letih življenja ubogega don Boska so se starim nevšečnostim pridružile nove prebavne motnje, zaradi česar je potovanje postalo težko, posebno

¹¹ Časopis *Palabra* iz Lizbone je v članku z naslovom »Čudežna ozdravitev« opisal dogodek s temi besedami: »Vir, iz katerega črpamo to novico, je zasebno pismo preč. gospoda João Marquesa Simôensa, ki že eno leto živi v Italiji.«

nadležno pa dolgo bivanje zunaj zavoda.

Zjutraj 13. je maševal v nadškofijski kapeli, polni ljudi. Ministrirala sta mu predsednik krožka sv. Ambroža in sv. Karla in en član Vrhovnega sveta katoliške mladine. Obhajal je fante iz Oratorija in veliko drugih. V preostalem času je sprejemal obiske, jih nadaljeval po zajtrku in vse do štirih. Ko se je bližal čas odhoda, je nadškof spet pokleknil, da bi dobil blagoslov. V slovo ga je objel, mu nežno poljubil roke in se mu zahvalil za tako dragocen in nepozaben obisk. Veliko gospodov, ki so zvedeli iz časopisov, da je don Bosko v Milanu, je prišlo iz svojih vil; a don Bosko je moral odpotovati in jih ni mogel sprejeti. Tudi vojvoda Scotti, njegov velik prijatelj in dobrotnik, je prišel prepozno, da bi se srečal z njim; moral se je zadovoljiti, da ga je skupaj z drugimi gospodi in gospemi pozdravil na postaji.¹²

Milano je zapustil samo z don Vigliettijem. Bil je res izčrpan. S postaje ga je oratorijski konjiček v preprostem vozičku s Porta Susa odpeljal naravnost v Valsalice, kjer je don Bosko zbranim na duhovnih vajah pripravil lepo presenečenje, ker je nenapovedano stopil v obednico, ko so ravno končevali večerjo. V miru tega bivališča si je postopoma diskretno opomogel.

Don Lasagna se ni pridružil don Bosku na poti domov, ker je moral imeti nagovor sotrudnikom v Busto Arsizio in v Casale Litta. Tja pa ga je spremljalo trideset fantov iz Oratorija. Prošt don Tettamanti in župnik Rigoli ne bi mogla storiti več, če bi morala sprejeti don Boska osebno;¹³ navdušeno so ju pozdravljali prebivalci vsakega kraja, pa tudi kler in verniki raznih krajev.¹⁴

Časniki vseh barv so pisali o don Bosku pred njegovim obiskom, med njegovim bivanjem v Milanu in po njegovem odhodu. Najvišji organ italijanskega liberalizma se je že vnaprej omejil samo na naznanilo njegovega prihoda; za tiste čase je bilo to kar veliko. Pozneje je v dolgem članku, po njegovih besedah, podal „nepriustransko poročilo o tem dogodku v mestu“ in se pošalil s kvesturo, ki je nasedla glasovom o antiklerikalnih demonstracijah ter tako pretiravala pri preventivnih ukrepih. V poročilu o glasbi je pisal: »Gotovo ni pri mladeničih doseči natančnejšo intonacijo, lepšo zlitost glasov in barvitost tistih, ki smo jih okušali včeraj.« Na široko je potem govoril o konferenci in govorniku, čeprav z drobcem dvomljivega humorja, ki je lasten časopisu in dnevu, kadar liberalci govorijo o Cerkvi ali o papežu. Ko je tako podal misel o don Bosku in njegovih zaslugah, je končal takole: »Naš prijatelj prof. Rayneri iz Montevidea nam je nekega dne dejal, da je tam doli najboljši zavod za dekleta zavod, ki ga je ustanovil

¹² Revne deklice iz zavoda za slepe so mu pisale ganljivo pismo in ga prosile, naj jim prinese ali pošlje svoj blagoslov (Dodatek, št. 42).

¹³ *Bollettino Salesiano*, november 1886.

¹⁴ Dodatek, št. 43.

don Bosko, kjer se vzgajajo tudi hčerke predsednika republike.«¹⁵

Zmerna *Preseveranza* je simpatično opisala vse bogoslužje 12. septembra. Močno liberalen *Caffé*, ki je že v prvi številki navajal don Boskov prihod, »enega najbolj učenih in vplivnih voditeljev klerikalne stranke«, je v naslednji številki govoril o konferenci. Tak vtis je doživel urednik ob pogledu na Božjega služabnika: »Don Bosko je prijeten starec, izrazitih potez in nasmeškom na ustih. Njegov videz ne bi kazal njegove starosti, ki pa ga kažejo njegove skoraj izčrpane moči.« Tako je ocenil njegovo delo in življenje: »Don Boskova dobrohotna dejavnost se vedno bolj širi; čeprav njegovo prošnjo za pomoč vedno in povsod uslišijo, on kljub svoji starosti živi skromno, zavzet za eno samo misel 'človečnost in vera', zagrizen sovražnik oblastnosti jeznih klerikalcev. To je pravi služabnik Kristusove Cerkve, ki pa ga na žalost le maloštevilni posnemajo.« Nič manj liberalni časopis *Italia* je v zadovoljstvu, da je don Lasagna govoril »brez napadov na osebe in redne ustanove«, povzel konferenco in omenil množico, ki ga je poslušala, in na drugo, ki je oblegala don Boska ob izhodu. *Pungolo*, prav tako liberalen, je pohvalil glasbo in na široko govoril o konferenci. Katoliška spravljiva *Lega Lombarda* je v dveh člankih opisala svetnikovo življenje in njegove ustanove.¹⁶ Časopis *Settimana religiosa* iz Milana je izšel 16. septembra z obširnimi in izčrpnimi člankom. Istega dne sta tudi *Eco d'Italia* in *Corriere di Torino* objavila milanske dopise o tem dogodku.

Trije dnevnikarji so ostali deloma in popolnoma zvesti svojemu skrajno antiklerikalnemu programu. Časopis *Secolo*, ki je med prvimi najavil, da je v Milanu navzoč »eden od vplivnih voditeljev italijanske klerikalne stranke, duhovnik Janez Bosko«, je dodal: »On je med najbolj aktivnimi promotorji klerikalnega nauka in med najbolj inteligentnimi, saj se ne omejuje na pridiganje, temveč dela brez prenehanja ter ustanavlja vse vrste zavodov, delavnice, misijone, zbira revne in dela vse tisto, kar bi morali početi liberalci. Menimo, da je on zgled za vse stranke, saj naš čas nima rad govorjenja, temveč dejanja; in don Bosko ustvarja dejanja.« Ko je drugič razglabljal o konferenci, je ostal v mejah vljudnosti, bil objektiven do pridigarja in pohvalil mlade pevce. *Lombardia* se pod bojevitim naslovom »Včerajšnja klerikalna konferenca« ni oddaljila od svojega navadnega tona in spodbujala vlado, naj podpira in ščiti izseljence, in ji kot »strašilo pred misijonarji« prikazala objestnost katoliških misijonarjev, katerih dejavnost je v začetku bila v prid civilizaciji, sedaj pa se kaže sovražno do liberalnih institucij matere domovine.« Sicer pa je glede kočljive točke o odnosih med Cerkvijo in državo potrdila: »Reči pa moramo po resnici, da je bil guvernator precej zmeren in preeviden glede političnih zadev.« Tako zmerna pa ni bila iz Rima *Riforma*, ki jo izdaja Crispi, ki se je sklicevala na milanskega dopisnika, polna strupa proti

¹⁵ *Corriere della sera*, 12.–13. in 13.–14. september.

¹⁶ *Perseveranza*, 13; *Caffé*, 13–14; *Italia*, 13–14; *Pungolo*, 13–14; *Lega Lombarda*, 12–13 in 13.

don Boskovi »klerikalni dobrodelnosti«, proti njegovim »klerikalnim šolam«, proti konkurenci njegovih »klerikalnih zavetišč« pri delu tistih, ki si »prizadevajo za pravo življenje«. Čeprav pohvali visoke osebne talente tega človeka, pa obžaluje, da so se ga drznili imenovati »civilnega angela dobrote«, kakor so brali v vabilu na konferenco.¹⁷

Prava struna pa je zvenela v stolpcih bojevitega *Osservatore Cattolico* iz Milana, ki so ga brali po vsem polotoku. V drugem od dveh člankov¹⁸ je bilo zapisano: »Don Boskov prihod v Milano je dobil razsežnosti pravega dogodka po zaslugi spoštovanja, ki ga temu apostolu dobrodelnosti izkazujejo tukaj, in zaradi nesramnosti nekaterih liberalnih časopisov, ki so, prežeti s starim anti-katoliškim sovraštvom, skušali don Boskov prihod prikazati kot klerikalno provokacijo, in se na vso moč trudili, da bi povzročili nekaj nereda. Videli smo nekaj podobnih poskusov v prejšnjih navedbah, vzeti iz bolj ali manj do Cerkve sovražnih časopisov; na srečo pa milanski meščani niso odobravalni ščuvanji in tako malo pobožno željo politikantov obrnili v slovesen poraz.« Pisec članka, ki je bil navzoč ob don Boskovem vstopu v nadškofijsko palačo, je takole izrazil svoj vtis: »Častivredni don Bosko je, bilo žalostno videti, kako se vzpenja po stopnicah tako slabotnih nog, da ga skoraj več ne držijo. Kljub temu pa je vedrega duha, živahnih oči in trdnega spomina.« Prizor o srečanju z nadškofom opisuje takole: »Ko se je znašel pred nadškofom, je le-ta v skromnosti in ljubeznivosti, ki ga odlikuje, pokleknil pred don Boska in ga prosil za blagoslov.« Potem opisuje konferenco, izhod iz svetišča pa opisuje takole: »Zgodil se je žalosten in ganljiv prizor. Don Bosko se je pomikal po cerkvi, napolnjeni do zadnjega kotička, in je bil zaskrbljen, kako se bo prerinil med to množico, ki ga je hotela videti. Tedaj ga je nadškof vzela pod roko in s podporo še drugih se je začel pomikati skozi ladjo, kar je trajalo skoraj celo uro, sredi spodbudnih prizorov pobožnosti in spoštovanja do dveh starcev, stisnjenih v tesnem objemu.« Med osebami, ki so se imele za srečne, da so smeli pomagati nadškofu pri odpiranju poti don Bosku, je bil tudi slavni zgodovinar Cesare Cantù, ki je 1878 prejel diplomu salezijanskega sotrudnika, ki mu jo je poslal svetnik.¹⁹

Čeprav žalostni časi niso dopuščali civilnim in političnim oblastem, da bi podpirale ljudsko razpoloženje in bi bili navzoči pri tako slovesni manifestaciji, so ljudje vendar vedeli, da gledajo naklonjeno na to gibanje množic, sicer tako nenavadno okoli kakega duhovnika. Don Boskovo korektno držo do državnih oblasti so vedno cenili, tako da je včasih vzbudila sum in krivo razlago pri tistih, ki niso dovolj poznali njegovega duhovniškega duha, ki mu niso mogli ničesar očitati. Kakšnega značaja so bili ti odnosi, smo videli že ob številnih priložno-

¹⁷ *Secolo*, 13–14, *Lombardia*, 13; *Riforma*, 17.

¹⁸ Številki z dne 12. in 15. september 1886.

¹⁹ Glej zv. XIII., str. 614 [BiS XIII, str. 403].

stih, zato se ni treba vračati k njim, a moramo vendar dodati še eno dejstvo. Ko so septembra v Nichelinu pri Turinu v šolah hčera Marije Pomočnice razdeljevali nagrade, je bil navzoč tudi grof Robillant, minister za zunanje zadeve. Don Tamietti ga je pozdravil v don Boskovem imenu: »O, don Bosko,« je vzkliknil minister. »Zahvalite se mu v mojem imenu in mu povejte, da sem mu na razpolago za kakršno koli uslugo. Toda, res mu povejte! Prav res!« Ob koncu sprejema mu je spet ponovil: »Ne pozabite, recite don Bosku, da mu hočem biti na uslugo.«

Svetnik ni odlašal z zahvalo nadškofu za njegovo izredno pozornost, s katero ga je obravnaval. Monsinjur mu je odgovoril 25. septembra z vizitko, na katero je napisal tele besede: »Iskrena zahvala častivrednemu in dragemu gospodu Janezu Bosku za *lastnoročno napisano* pismo in za knjigo, ki je prišla za pismom. Vsi se s hvaležnostjo spominjajo Vašega obiska v Milanu, posebno pisec, ki si želi, da bi Vam še kdaj drugič nudil gostoljubje. Molite, molite za milanskega nadškofa!«

Bival je še v Valsaliceju, ko je 21. septembra prišel telegram, naslovljen na »predstojnika salezijanske družbe, od pariškega *La Croix*, kjer je urednik dnevnika zapisal: »Sočustvujem z Vašo nesrečo. Prosimo, hitro nam sporočite novice o don Bosku.« Vsi so se začudili, a so kmalu razumeli, da se je v Franciji razširila novica o don Boskovi smrti. Don Bosko sam je odgovoril: »Počutim se dobro. Ne znam si razložiti vaše zaskrbljenosti. Kljub temu se zahvaljujem za Vašo pozornost.« Res se je počutil dobro, tako da je takoj zatem sprejel grofa in grofico Donato in se z njima kar dolgo zadržal: prišla sta se poslovit pred odhodom v Carigrad, da vzpostavita poslaništvo kraljevine Italije pri turškem cesarju.

Kljub temu so naslednji dan časniki objavili tudi informacije o svetnikovi hudi bolezn. Ob tej novici je prof. teol. Margotti pohitel v Valsalice, da bi se na lastne oči prepričal; našel pa ga je pri mizici dobro razpoloženega in veselega. Ko ga je vprašal po zdravju, je odgovoril, da razen let in slabosti v nogah ni imel drugih težav; za to pa dolguje hvaležnost Božji previdnosti. Nato sta se na dolgo pogovarjala o Patagoniji. Ko ga je Margotti spraševal o zlatih rudnikih, ki naj bi jih takrat tam odkrili, je don Bosko prekinil na kratko, da je na papeževo željo tja poslal salezijance za pridobivanje duš, ne pa za iskanje zlatih in srebrnih rudnikov. V 24. številki je *Unità Cattolica* ovrгла napačne vesti o don Boskovem zdravju.

V Oratoriju se je vrnil 27. septembra; tam pa je ostal le kratko, ker je 29. odpotoval v San Benigno, kjer so ravno bile duhovne vaje za novince, ki so se pripravljali na prve zaobljube. Dne 3. oktobra, na praznik rožnega venca, je imel mašo za skupnost; ker pa je bil zelo utrujen, je obhajal samo ministrante. Nato je sprejel triinpetdeset izpovedi zaobljub. Po končanem obredu je želel nagovoriti vse. Da bi se preveč ne utrudil, so v sredino kapele prinesli naslanjač, okoli katerega so se zbrali kleriki. V hišni kroniki je zapisan celoten govor, ki smo

ga slišali tudi mi. Svetnik je izrazil svoje veliko zadovoljstvo, ki ga je občutil v tistem trenutku, kakršnega na zemlji nihče ne more uživati. Nato je priporočal ljubezen do drugih. Ljubezen do predstojnikov, ki jih ubogamo vedno tako, da zaradi tega ne bodo ječali in vzdihovali. »Je bogoskrunstvo«, je vzkliknil, »če bi napravili zaobljubo pokorščine, potem pa počeli kot nekateri, ki ubogajo samo takrat, kadar jim je kaj všeč«. Ljubezen do sobratov, nikoli ne kritizirajte drug drugega v ničemer, niti glede stvari, ki jih objavljamo v tisku. Grajal je kritike in močno poudaril to besedo. O tem je govoril še več in večkrat ponovil stavek, da je o bližnjem treba govoriti dobro ali pa molčati; želel je, da naj bi ga razumeli in ubogali, in povedal to s tako bolečino, da je začel jokati; njegov tresočiči se in slabotni glas je postal močan in strog, kot da bi hotel prekleti tiste jezike, ki migajo samo takrat, kadar kritizirajo. Nato je nadaljeval takole: »Če je don Bosko kdaj doživljal nevšečnosti, jih je samo zaradi pomanjkanja ljubezni med sobrati.« Med prvim in drugim stavkom ga je zagrabila ganjenost, oči so se napolnile s solzami, da je komaj zadržal ihtenje. Nato je spremenil temo. V splošno zadovoljstvo je zagotovil, da je salezijanska družba glede finančnega stanja na dobrih nogah in da se bo družba čudovito razširila in da salezijancem ne bo ničesar primanjkovalo, dokler bodo skrbeli za vzgojo revne mladine, saj jim je to poslanstvo izročila Devica Marija. »Če bi vi vsi,« je zatrdil, »bili sposobni biti ravnatelji, bi vas postavil vse za ravnatelje od prvega do zadnjega.« Nazadnje se nam je priporočil v molitev in večkrat zagotovil, da bo do zadnjega diha molil in se žrtvoval za svoje predrage sinove.

Medtem ko je don Bosko sprejemal nove upe za redovno družino in skušal v njih utrditi duha apostolata, so se drugi apostoli istega dne zbirali na shodu v Turinu, da »bi se borili in preprečili nevarnosti, ki so nastajale ob pojavljanju nepopustljivega klerikalizma in jezuitizma na škodo domovine,« kot se je izražal neki liberalni poslanec.²⁰ Don Bosko, ki so mu govorili o tem, dejal, da je ta shod poskus prostozidarstva, da bi v javnost razširili brezbožno ustanovo in bi v ljudeh ustvarili prepričanje, da gre za spoštljivo in zaslužno združenje.

Sekto je najbolj vznemirjal razcvet zasebnih šol. On koncu shodov so razdeljevali knjižico, kjer je bil Turin predstavljen kot mesto, v katerem je novo klerikalno gibanje zlasti z izobraževanjem pokazalo najspretnjšo strategijo. To ustanovo z velikim uspehom kot glavni pobudnik vodi don Bosko. »Duša te velike zarote,« beremo,²¹ »je navdihnjeni svetnik iz Valdocca, don Bosko, mož z izredno modrostjo in drznostjo, jezuit kot Ignacij Lojolski, odločen diplomat, ponižen v svoji veličini, vsemogočen zaradi svoje hrabrosti in šibkosti drugih, pripravljen na vse, zelo dejaven, sposoben vsega: v trenutku ustanoviti zavode

²⁰ *Unità Cattolica*, 2. oktober 1886.

²¹ Brošura na desetih straneh, brez objave tiskarne, je nosila naslov: *Quid agendum? – Kaj naj storimo? (Opozorila za liberalno stranko)*.

povsod po svetu, ustvariti industrijske delavnice, graditi cerkve in pisati sladkobne knjižure. Don Bosko je sila, ki sicer deluje s pomočjo drugih, s podporo družbe, ki od njega pričakuje več kot od črnega papeža,²² je sila, ki vlada in vodi brez zunanjih pojavov in brez pompa, z videzom ozkosrčne ponižnosti, z zvičajno skesanostjo, z dušo, sredi katere divjajo viharji neusmiljenega sovraštva do vsega, kar je luč, kar je resnica in kar je napredno. Don Bosko je učlovečenje novega turinskega klerikalizma, je njegova duša, moč in um.«

Taka je don Boskova karikatura, gledana skozi tedanjo antiklerikalno lečo. Za nas danes pa je ta hoté popačena slika posredno pričevanje o tem, kako učinkovito in previdnostno je bilo njegovo odrešilno delo v Italiji. Sovražniki Cerkve so to čutili in so pred njim trepetali; ker pa se je točno držal zakonov, niso mogli nič proti njemu. To njegovo upoštevanje zakonov so včasih napak razumeli tudi dobronamerni ljudje; on pa je vedel, do katere meje sme iti kot katoličan in se je te meje točno držal. Morda se je komu zdelo, da je preveč zvest savojski hiši in da pozablja krivice, ki jih je savojska monarhija zadala Cerkvi. Za Milan bi bilo to mišljenje v redu; toda don Bosko je gledal višje in dalje. Dne 29. novembra 1881 je Bismark v nemškem Reichstagu izgovoril naslednje besede: »Kakšno odgovornost lahko prevzamete za prihodnost Italije, zlasti če Bog ne bo ohranil dinastije, ki je ostala z nekaj potomci?« Ko so don Bosku prebrali te besede v *Unità Cattolica*, ki jih je objavila v številki z dne 12. oktobra 1886, je dejal: »Že leta in leta ponavljam isto misel, kadar govorimo o stvareh v Italiji.« V taki razklanosti strank je v zgodovinsko potrjeni monarhiji videl jamstvo reda in zagotovilo lepše prihodnosti. Zgodovina potrjuje pravilnost njegovih pogledov.²³

²² Liberalci so za črnega papeža imenovali jezuitskega generala.

²³ V enem svojih *Dnevnikov za leto 1880*, ki ga je leta 1936 izdala *Nuova Antologia*, je tedanji poslanec Aleksander Guiccioli zapisal 22. avgusta: »Savojska dinastija je še edina dobra stvar, ki nam ostaja; in oni (prevratniki) napadajo prav njo« (N. A., 16. junij 1936, str. 427).

8. POGLAVJE

MISIJONSKA ODPRAVA V LETU 1886. POGLED NA ZAVODE IN MISIJONE V AMERIKI

SALEZIJANSKI ZAVODI IN MISIJONI v Ameriki so živeli v velikih denarnih težavah in tudi na lokalni ravni ni bilo mogoče rešiti razmer; zato se je msgr. Cagliero takoj obrnil v Turin, razložil potrebe in prosil za pomoč. Don Bosko je 18. septembra 1885 kapitlju povedal: »V mislih imam okrožnico, a še ni dokončno oblikovana, za pomoč misijonarjem. Moram prej še moliti, potem bom odgovoril.« Okrožnica, ki so jo sestavili po svetnikovem osnutku in jo je on pregledal, je bila pripravljena oktobra 1886. Seznanil je s trenutnim stanjem v misijonih, načrti za prihodnost in trenutne najnujnejše potrebe; nato je poročal o naslednji misijonski odpravi. Na koncu je prosil sotrudnike in sotrudnice za dobrodelnost, da bi podprli začeta dela in bi se lahko lotili novih ter da bi imeli znatna sredstva, ki so nujna za načrtovano pošiljanje novih evangelijskih delavcev.

Poziv pa ni bil namenjen samo članom družbe. Okrožnico so prevedli v francoščino, španščino, angleščino in nemščino in jo poslali po vsej Evropi knezom, ministrom, upravam časopisov. Kopije so poslali celo kitajskemu cesarju in perzijskemu šahu. Napisati je bilo treba vsaj sto tisoč naslovov; pri tem delu so zaposlili veliko fantov iz Oratorija, skupino klerikov, ki so jih poklicali iz San Benigna, in dvanajst sester, ki so jih poklicali iz Nizze Monferrato. Don Boskov namen ni bil samo zbirati miloščino, temveč prikazati svoje delo na široko po svetu. Sam je dejal: »Ne pričakujem sadov samo za sedaj, temveč merim na sadove v prihodnosti. Kdor sedaj ničesar ne stori za nas, se bo pa pozneje spomnil na našo prošnjo in bo pomagal. Tako bodo tudi po letih in letih zaradi teh okrožnic prihajale oporoke, dediščine in darovi.¹

Tisk je okrožnici posvetil veliko pozornost; objavili so jo v celoti ali skrajšano z dodano razlago. Vendar se je tudi ob tej priložnosti pokazala miselnost do-

¹ Dodatek, št. 44 (A-B-C-D-E).

ločenih italijanskih liberalcev, kot vedno zaprtih v svoj bedni in sovražni antiklerikalizem. Ti ljudje so bili naperjeni proti vsemu, kar je dišalo po krščanstvu; kadar so razpravljali o tem, so izgubljali pravi čut in zdravo pamet; starodavno protiklerikalno sovraštvo, ki so ga gojili v svojih srcih, jim ni dovolilo, da bi razumeli niti očitnih dobrih sadov, ki so jih misijonarji pridobivali za domovino, in so jih druge laicistične vlade priznavale brez zadržkov. Kljub temu lahko iz objav, navdihnjenih od njih, ponovimo tisto, kar je iz strupenega dolgoveznega članka, ki ga je v Rimu privlekla na dan Crispijeva *Riforma*, kar je objavil neki genovski katoliški časopis, da je namreč poznanje tako imenovane proze »najboljše sredstvo, da spodbudi dobre ljudi, da še bolj pomagajo častivrednemu ustanovitelju salezijanske družbe«. ²

Prihajali so številni in včasih velikodušni darovi. O enem čudovitem nam priča sam don Bosko. Dejansko je že 2. novembra namreč na seji kapitlja, ko so razpravljali, kako bi najvarneje poslali denar ameriškim zavodom, ki so prosili za pomoč, dejal: »Sedaj moramo odplačati ogromne dolgove. Izdali smo okrožnico o misijonih. Božja previdnost nam ne manjka. Stopimo torej na trdna tla. Da bi uredili dolgove naših zavodov na drugi strani oceana, naj don Lasagna izda odlok in zbere ameriški svet, sestavljen iz ravnateljev in inšpektorjev; ta naj preuči, kako urediti preteklost z njenimi *deficiti*, in določi predpise, brez katerih ne bo mogel ravnatelj najeti novih posojil. Preden don Lasagna odpotuje, naj preuči gospodarski sistem. Trenutno nam Božja previdnost daje za nas in za Ameriko. Don Fagnano naj bo pristojen samo za *duhovne zadeve – in spiritualibus*, ekonom pa naj vodi časne stvari glede misijonov. V Ameriki naj se ne bojijo dolgov; te naj prepíšejo v breme vrhovnega kapitlja, skrbite pa, da stvari dobro uredite.«

Rednim dobrotnikom smo odgovarjali z zahvalnimi pisemci, ki so jih natisnili na don Boskove originale; v določenih primerih pa je don Bosko odgovarjal osebno, tako za skromne kakor za večje darove, kakor se vidi iz dveh pisem, o katerih sta ohranjeni kopiji. Prva je za kanonika Blaža Rumianuja iz Suse, nekdanjega sošolca v cerkvenem konviktu.

Predragi moj kanonik!

Pišem ti osebno, da ti potrdim, da sta mi tvoje pismo in tvoj dar zelo dragocena. Če že ne zaslužiš, da te kdo moti, naj te moti vsaj zasluga darovalcev, kakor delaš ti. Zakaj nič ne obišeš svojega ubogega prijatelja? Sporoči mojo zahvalo najinemu skupnemu prijatelju kanoniku Bermondu. Pozdravi in Domino svojo sestro, če je Bog že ni poklical v kraj, ki ji ga je v raju pripravila Marija.

² *Eco d'Italia* 31, oktobra 1886. iz don Boskovih časov smo namenoma privlekli na dan to pisanje (Dodatek, št. 45). Objavila ga je tudi *Gazzetta di Catania*, ki ga je uporabila v svoji vojni proti salezijancem. Na Siciliji pa so *Letture dominicali* iz Palerma ne samo objavile »čudovito okrožnico«, temveč so odprle nabiralno polo za salezijanske misijone. Tudi v Franciji je *Semaine anticléricale* iz Neversa (11. novembra) natisnila kratek nesramen članek z naslovom »La chasse aux écus« [Lov na zlatnike].

*Naj nas vse blagoslavlja Bog.
Z iskrenimi pozdravi, tvoj vdani v Gospodu
DUH. JANEZ BOSKO.
Turin, 30. november 1886*

Neki dobrotnik, ki ni nikoli ostal gluha na don Boskove klice, je bil dobrotljivi grof Eugenio De Maistre, ki je tudi to pot segel globoko v žep in je prejel naslednji odgovor:

*Predragi gospod grof Eugenio De Maistre!
V rokah sem držal pismo, namenjeno Vam, s katerim sem vam zagotavljal, da bomo v teh dneh molili za vas in za vso vašo družino; pa je v nekem trenutku prišel gospod Vergan in mi od vas prinesel vaš velikodušni dar 2 frankov.
Naj bo vse v Božjo slavo, vam pa se, dragi gospod Eugenio, iskreno zahvaljujem. Trdno zaupam, da bo Marija Pomočnica bogato poplačala vašo dobrotlo. Prosim pa Boga, da bi vaše pobude obrodile bogate sadove; želim trdnega zdravja vam in vsej vaši družini ter tolažbo, da vas vidim, kako napredujete v krepostih in se nekoč vsi snidemo v nebesih. Mi bomo izkazovali svojo hvaležnost na čim lepši način, ki ga zmoremo. Zato bodo na zadnje tri dni v letu naše sirote opravljale molitve in prejemale obhajila po teh namenih: 29. decembra za očeta De Maistre, 30. za grofico, vašo mater; 31. za pokoj duše gospe grofice, vaše pokojne žene.
Sporočite moje pozdrave vsej družini, molite pa tudi zame in za vso to družino 240.000 sirot, ki se vam iskreno zahvaljujejo, v imenu vseh salezijancev pa imam čast, da vam izrazim svojo vdanost
Vaš v Gospodu vdani
DUH. JANEZ BOSKO
(manjka datum)*

Leta 1886 sta bili organizirani ena majhna in ena velika odprava. V prejšnjem zvezku smo opisali, kako so leta 1885 prišli iz Brazilije v Italijo don Borghino ter don Calcagno in don Rota iz Urugvaja. Ti trije so se, ne da bi čakali na številnejši odhod, aprila vkrcali za Ameriko in z njimi trije kleriki: Fia, Giudici in Zanchetta; njihova imena so v naslednjih letih postala zelo znana. Bili so navadni kleriki; napredovali pa so v starosti in v močeh, vsi so prihajali iz skupine Marijinih sinov. Ustavili so se v Barceloni, kjer so vsi upali, da bodo še enkrat videli don Boska; videli pa so samo priprave sobratov in sotrudnikov, da ga bodo čez dva dni slovesno sprejeli. O treh duhovnikih, katerih blaženi spomin še sedaj živi med nami, je don Lazzero ob njihovem odhodu obnovil pričevanje kmalu po njihovem prihodu v Italijo in piše:³ »Tako don Borghino kakor druga dva zaslužita pohvalo za svoje odlično vedenje v času, ko so bili med nami; in kot sem že nekoč dejal, sta kazala pravega duha in navezanost na don Boska in na našo družbo. Upamo, da jih bo Gospod vedno ohranil take; ker

³ Pismo don Cagliero, 28. marec 1886.

so pa v najboljših letih, bodo lahko napravili še veliko dobrega.«

Ko se je bližal čas za veliko odpravo, je don Bosko novembrski številki *Bollettina* dodal še okrožnico za sotrudnike v Turinu in okolici, natisnjeno v 4.000 izvodih, kot povabilo na slovo od misijonarjev. Podobna okrožnica pred njo v francoščini je bila pridružena oktobrskemu pozivu, a ta je bila namenjena samo najboljšim prijateljem.⁴

Šestindvajset salezijancev in šest hčera Marije Pomočnice so se morali odpraviti čez Atlantik, vodil pa jih je don Lasagna. Ta je v začetku decembra šel v Rim. Tam je pri grofu Di Robillatu, ministru za zunanje zadeve, dobil obljubo zaščite in podpore tisoč petsto lir. Z njim se je tako spoprijateljil, da mu je sam zagotovil, da ni prostozidar, kot so se o njem širili glasovi. V privatni avdienci ga je sprejel sveti oče, ki se je takoj zanimal za don Boskovo zdravje in ga podrobno vpraševal o misijonih. Ko je slišal za potrebe v Braziliji in zvedel, da je don Bosko zgolj iz ljubezni do Jezusa Kristusa poslal celo četo misijonarjev, je papež kar izbruhal tele besede: »Oznanite to v čast mesta Turina in v slavo salezijanske družbe. Ta dogodek mi napolnjuje srce z zadovoljstvom in upanjem. Od salezijanske družbe si obetam velike reči za Cerkev in za družbo.«

Don Lasagna je šel nato v Casale pozdravit svojega brata v semenišču in druge sorodnike ter prijatelje; za las je manjkalo, da bi se moral za vedno odpovedati svojemu misijonskemu delu; nekaterim cerkvenim in laičkim dostojanstvenikom, ki so občudovali njegove čudovite darove, je prišlo na misel, da bi prosili sveti sedež, naj jim ga da za škofa, saj je škofija ostala brez pastirja po nedavni smrti msgr. Ferréja. Od misli so takoj prešli k dejanjem. Dva kanonika sta don Bosku nesla prošnjo v smislu, naj jo on sam pošlje svetemu očetu in doda še svoje priporočilo. »Tako si bo naš dragi don Bosko,« sta zapisala dva od kanonikov,⁵ »poleg naslovov, ki jih že ima, dodal še novega kot izraz dobrote in hvaležnosti od casalske škofije.« Don Bosko je izročil prošnjo kardinalu Alimondu, da odloči, kar je po njegovem mnenju v Gospodu najbolje. Kardinal je vprašal, kaj si on misli. Don Bosko je odgovoril, da nikakor noče vplivati na pogovore, temveč da hoče ostati nepristranski. Postopek je stekel, stvar pa je bila prepozna, saj je Leon XIII. že določil nekoga drugega. Božja previdnost je določila, da je don Lasagna postal škof, ne da bi nehal biti misijonar.

Ko se je ta načrt Božje previdnosti uresničil, bilo je to leta 1893, se je uresničila tiha don Boskova napoved, ki jo je izrekel don Lasagnu na dan slovesa.

⁴ Dodatek, št. 46 (A-B). Okrožnica za oktober in vesti o misijonski odpravi so navdihnile določene prevarante k napadu na dobronamernost bližnjega. Objavila jo je *Stafetta*, neapeljski tednik. V past se je ujela palermaska *Sicilia Cattolica*. Don Bosko in don Rua sta ukrepala modro, morda celo preveč modro, če ravnanja svetnikov ne bi vedno vodila nadčloveška dobrot do ljudi. Kdor bi rad spoznal ta drzni poskus goljufije, naj prebere dokumente, ki o tem jasno govorijo. Dodatek, št. 47 (A-B-C-D-E-F).

⁵ Kanonik Romagnoli in duh. Alojzij Calcagno, Casale 26. november 1886.

Tistega 2. decembra, pred zadnjim svetim obredom, ko je končal pogovor s svojim dragim očetom, je don Lasagna naročil, naj mu dajo svetinjice, ki jih je blagoslovil oče, da jih bo dal prijateljem. Ko jih je dobil, se je poslovil. Komaj je prišel do dna stopnic, je šel v cerkev, da bi imel konferenco, ko je pritekel klerik Festa in mu izročil škatlico in dejal: »Don Bosko vam pošilja škatlico in pravi, da je vse drugo za druge, ta škatlica, to pa je za vas, pa samo za vas.« Po tem, kako je zvenelo, je sklepal, da so svetinjice. Spravil jo je v žep, pohitel cerkev in ni več mislil nanjo. Ko so bili sredi morja, se je nanjo spomnil, jo odprl in našel zlato verižico v filigranski izdelavi, ki je ležala na vati. Osuplo jo je pogledal; ker pa ni ničesar razumel, je zaprl pokrov in jo spravil nazaj. Ko so prišli na cilj, jo je takoj položil v predal pisalne mize in je ni odprl do dne, ko je telegram najavil don Boskovo smrt. V splošni žalosti so začeli iskati, kdo ima kak predmet, ki bi jih spominjal na pokojnega očeta: pisma, svetinjice, spominke in podobno. Ko so tako iskali, je tajnik don Lasagna našel skrinjico. Iz nje je potegnil verižico, dvignil vato, pod vazo pa je bil listek, kjer neki dobrotnik izjavlja, da pošilja verižico don Bosku za prvega misijonskega škofa v Ameriki. »Se pravi,« je mislil don Lasagna, »da jo bom izročil don Bosku za drugega salezijanskega škofa.« Ni si niti domišljjal, da bo čez pet let on sam tisti škof.⁶

Zjutraj 2. decembra je don Bosko v svoji privatni kapeli še zadnjikrat sprejel redovne zaobljube. Bili smo skupina klerikov, ki bodisi zaradi starosti bodisi zato, ker nismo opravili leta noviciata, nismo mogli izreči zaobljub s svojimi tovariši oktobra v San Benignu. Don Bosko je govoril o pokorščini.

Med večerno pobožnostjo ob slovesu v cerkvi Marije Pomočnice ni mogel odvrniti pozornosti od don Boska ne govor don Lasagne ne sveti občutek Marijinega svetišča ne navdušena beseda kardinala Alimonde. Sveti starček je ponižno in zbrano sedel na desni strani oltarja med msgr. Manacordom, škofom iz Fossana, in msgr. Letom, naslovnim škofom iz Samarije. Vsi so instinktivno čutili, da se to veliko življenje nagiba v zaton. Ko je objel zadnjega med odhajajočimi, ki so se skozi srednjo ladjo pomikali proti vratom, se je on ob podpori dveh škofov vlekel proti zakristiji, kjer ga je že čakal kardinal, mu šel naproti in mu izrazil topla čustva naklonjenosti.

Ena od koristi, ki izhajajo iz tako veličastnega slovesa podobnih misijonskih odprav, je bila, da je tisk izkoristil priložnost ter proslavljal, poviševal in po celi Italiji širil misijonsko misel. V tistem času misijoni tudi v mestih, kot je bil Turin, kjer so se med letom občasno spominjali nanje, še zdaleč niso bili tako znani in priljubljeni, kot so danes povsod. Ob tej priložnosti so katoliški časopisi in revije v večjih in manjših središčih polotoka podrobno poročali o dogodku v Turinu. *Osservatore Cattolico* iz Milana je 2. tistega meseca objavil dopis, ki

⁶ *Italia Reale* iz Turina je 3. aprila 1893 poročala o tem z besedami msgr. Lasagna, ki je javno objavil to priporočilo.

se je začel takole: »Salezijanski zavod je danes napisal najlepšo stran svoje zgodovine.« Potem je dopisnik priznaval: »Ko sem danes videl tega častitljivega duhovnika, blagega in skromnega obličja, obdanega s sinovskim spoštovanjem s strani najodličnejših cerkvenih dostojanstvenikov, se mi je raznežilo srce in sem postal ves navdušen zanj.« V *Unità Cattolica* z dne 4. decembra je neimenovani dopisnik dnevnika pohvalil »lepo in pobožno dušo«, *Bollettino* januarja 1887 pa »zelo visoko osebnost« ter končal s himno ljubezni in vere v čast don Bosku. »Tebi,« je zapisal, »častivredni don Bosko, hvala. Da, iskrena hvala, da si me povabil na tako ljub in drag shod. V prostorni valdoški cerkvi sem videl vso lepoto krščanske vere, ki v eno bratstvo združuje ljudi. Tvoj Oratorij mi je pokazal podobo *Propaganda fidei*. Nikoli kot v četrtek zvečer se mi tvojih osemsto fantov ni zdelo tako ljubkih in pobožnih: videl sem jih, kako so kleče molili za svoje brate misijonarje, ki jih morda ne bodo več videli. Nikoli se mi tvoje drage sestre Marije Pomočnice niso zdele tako občudovanja vredne, ki so jih s petjem spremljali mnogi mladinski zbori in med pobožnostjo goreče molili. In nikoli, to si upam reči, mi pesniški in slovesni glasovi številnega zbora tvojih pevcev niso tako segli do srca. Oh! Kako čudovit glasbeni čut ima don Cagliero! Naj s svojimi pobožnimi melodijami dvigne duha in srce do nadnaravne luči ubogim divjakom Pamp, tako kot si dvigal duha svojim sonarodnjakom: naj se gojenci ameriških zavodov, krščeni v veri v Kristusa, hitro množijo in sestavijo neizmeren pevski zbor, ki bi hvalil in slavil Gospoda.«

Potniki so se odpeljali v Marseille, da bi se vkrcali na ladjo; spremljala sta jih don Lazzero in don Barberis. Od tam je don Gastaldi, eden od šestindvajsetih, don Bosku poročal o potovanju in mu izrazil svojo vdanost in vdanost vseh. Napisal je:⁷ »Občutim veliko tolažbo in pravo oporo, da vam namenim ti dve besedi, ki naj na neki način nadomestita oddaljenost, ki nas že ločuje od Vas, predragi oče. Ne morete si predstavljati, koliko nas je stalo in kako boleče je bilo slovo in ločitev. Le sama misel, da vi vedno molite za nas, nas blagoslovljate, in če pomislimo na razlog, za kaj odhajamo, nam je slovo manj težko, predragi oče. Že prej smo vsi čutili, da vas imamo radi, sedaj pa to čutimo bolj kot kdaj prej, posebno ko pomislim na tiste srečne dni, ko sem vas po vaši dobroti lahko videl in slišal vaš očetovski glas. Naj nam Gospod da milost, da bomo še kdaj občutili to srečo!« Potem ko so opravili svoje pobožne vaje in poromali k Mariji Varuhinji, se jim je približal neki romar in jih vprašal, ali so oni don Boskovi misijonarji. Ko so rekli *da*, je neznanec v roke enega od njih položil lep dar, potem pa je varuhu svetišča dal ustrezen dar v opravičilo za motenje miru. Zvedeli so samo, da je član družbe sv. Vincencija Pavelskega.

Ko so vsi obhajali praznik Brezmadežne v noviciatu sv. Marjete, je don

⁷ Marseille, 7. december 1888.

Lazzero poročal don Bosku z besedami, ki si jih velja zapomniti:⁸ »Obhajali smo lep družinski praznik, pravi shod, zlitje duhov ali, da se izrazim po francosko, bratstvo francoskih in italijanskih duš, ki so skušali izraziti enega samega duha, eno samo dušo, en lik, in sicer očeta don Boska. Brali so poročila o odhodih misijonarjev, v katerih je bilo večkrat zapisano don Boskovo ime, tako da so spoznali odlična načela, po katerih so bili vzgojeni ti dobri novinci.«

Don Lasagna je imel še lepo priložnost, da je obiskal grofovsko družino Colle. Iz sobe, ki so jo ti gospodje imenovali don Boskovo, je 12. pisal dobremu očetu: »Kako sta ta dva, gospod in gospa, srečna, da poznata don Boska, da ju on spoštuje in ljubi; kako sta srečna, da sta v njegove roke izročila svoje imetje, da ga uporabi v večjo Božjo slavo in v blagor duš. Sama izpovedujeta, da sta blagoslovljeno orodje Božje previdnosti po don Boskovih rokah.« Malo naprej je nadaljeval: »In kaj naj sedaj rečem vam, prečastiti oče, na predvečer našega odhoda? Jutri zvečer ali najpozneje pojutrišnjem, v torek, bomo že vsi na krovu ladje *Tibet*, ki nas bo ponesla daleč, daleč od vas. O, kako težko to občuti naše srce, kako se v kakšnih trenutkih razžalosti! Vendar nas tolaži misel, da nas vi spremljate s svojimi blagoslovi in molitvami in da nas spremljate z vso svojo očetovsko ljubeznijo. Naša edina želja in hrepenenje je, da bi se izkazali vredni sinovi tako dobrega in svetega očeta. Če nam bo Gospod pomagal, da se bomo držali-naših sklepov, boste videli, spoštovanja vredni oče, da vam bomo za ceno kakršnih koli naporov in žrtev izkazovali samo tolažbo, veliko tolažbo.«

Odpulili so zvečer 14. Plovba je bila nevarna in viharna. »Ubogi moji sotovariši v misijonu!« je vzkliknil don Lasagna v pismu, ki ga je napisal don Bosku.⁹ Nikoli ne bodo pozabili strašnih dni, ki so jih prestali 19. in 20. decembra.¹⁰ O šestih sestrah pa je zapisal: »Nikoli si ne bi mislil, da bom v teh dekletih, v teh ubogih mladih sestrah našel toliko trdnost in neustrašnost. Naj bo hvala Bogu pa tudi vam, oče, ki ste znali svojim otrokom vlti tako odličnega duha.«

Živi in zdravi so prispeli v пристanišče Montevideo 6. januarja; ni pa še bilo konec bolečih preizkušenj. V mestu je divjala kolera; pustošila je po Buenos Airesu.¹¹ Kolera je obiskala tudi Italijo; vse to je povzročalo težave in so odlagali vkrcanje. Še huje je bilo ob prihodu. Čeprav na ladji ni bilo nobenega okuženega, niso dovolili, da bi se izkrcali, ampak so morali obrniti in oditi na otok Flores, da so ostali v karanteni. Na srečo je karantena trajala le pet dni, kar pa ni pomenilo majhnih stroškov; 14. so bili že v Villa Colon, kjer so jih sobratje slovesno sprejeli.

⁸ Pismo don Bosku, Marseille 12. december 1886.

⁹ Na krovu *Tibeta*, 23. december 1886.

¹⁰ Učinkovit opis peklenskega viharja lahko preberemo v *Bollettino* marca 1887.

¹¹ Štirje salezijanci, dva iz Boke, don Bourlot, ravnatelj in župnik, in pomočnik Fabrizi, in dva od Sv. Nikolaja, don Galbusera in don O'Grady, so zboleli; vendar, kakor je don Costamagna pisal don Bosku 24. novembra, »so z don Boskovo svetinjico okoli vratu premagali bolezen.«

Čeprav je iz Turina odpotovalo kar lepo število sobratov, pa jih je bilo glede na potrebe še vedno premalo; potrebovali bi jih vsaj dvakrat toliko, da bi bilo dovolj za tri urugvajske zavode Villa Colon, Las Piedras in Paysandù. Kljub temu so morali en del sobratov odstopiti argentinski inšpektoriji, kjer se je število zavodov večalo in so širili dejavnosti.

Ko je don Lasagna prišel v Italijo, je prinesel don Bosku pismo škofa iz Montevidea, ki se je priporočal v njegovo molitev za preizkušano škofijo, prosil pa je za šolo umetnosti in obrti v Las Piedrasu. Don Bosko je don Lasagnu naročil, naj mu odgovori: 1. da se mu zahvaljuje za naklonjenost, ki jo izkazuje salezijancem in sestram v Urugvaju; 2. obljublja mu molitve za njegove stiske in za njegovo preganjano škofijo; 3. da je nemogoče, da bi ustanovili zavetišče za obrtnike v Las Pedrasu, 4. naj pa ga obljubi za Montevideo z upanjem na njegovo dovoljenje in dovoljenje Jacksona, kateremu je glede tega že pisal; 5. da se bo don Lasagna vrnil z dobrimi tovariši, ki bodo uresničili ta don Boskov načrt, ki je bil zelo blizu tudi Jezusovemu in Marijinemu srcu; 6. da predvideva, da bo iz tega zavoda prišlo veliko dobrega za duše in za vero v vsej urugvajski republiki in morda v vsej Južni Ameriki ter da je za to ustanovo že vzbudil zanimanje pri škofu in pri dobri ljudeh. Po teh zapiskih, ki so bili v izvirniku zelo kratkobesedni, je don Lasagna sestavil njegov odgovor, o katerem hranimo prepis.¹²

Don Lasagneva inšpektorija je obsegala tudi dva zavoda v Braziliji. Tu se je obetala lepa prihodnost, a dejansko stanje je bilo težko. Zavod v Nicteroy se je spopadal s protestanti in z dolgovi; širil pa je tudi svoje področje delovanje. Nastajajoči zavod v S. Paolu je imel premalo delavcev. Škofje so z vseh strani nenehno prosili, za salezijance v svoje škofije.¹³ Don Bosko, ki je predvideval, da bo salezijansko delo med civiliziranimi narodi in divjimi plemeni v tej neizmeri državi želo lepe uspehe, je pisal don Borghinu in njegovim trem: »Hočem, da ste luč. Ko boste šli v Brazilijo in boste našli svoje sobrate, jim povejte, da ste jim prinesli luč ne zato, ker bi tam vladala tema, temveč da bi luči dodali še novo, da bodo njeni žarki sijali do divjakov in temnopolnih.« Istemu don Borghinu je zapupal nalogo, da pošlje svoje pismo princesi Izabelli d'Orleans-Braganza, hčerki zadnjega cesarja Don Pedra II., poročeni z grofom Eujem.¹⁴

Vaše cesarsko Visočanstvo!

Božja previdnost je poskrbela, da sta bila v Brazilskem cesarstvu ustanovljena dva salezijanska zavoda, eden v Victeroy, drugi pa v S. Paolu, oba namenjena najrevnejšim in zapuščenim sirotam.

Nekateri moji redovniki, ki so se začasno vrnili v Italijo, so mi veliko pripovedovali

¹² Dodatek, št. 48 (A-B). Pismo gospodu Jacksonu, o katerem tudi hranijo prepis, je gotovo hkrati podpisal sam don Bosko (Dodatek, št. 49).

¹³ Pismo don Riccardija don Bosku, Almagro (Buenos Aires), februarja 1888.

¹⁴ Izvirnik je v Parizu pri knezu Pietru d'Orleans-Braganza, sinu naslovnice.

o dobroti in dobrohotnosti Vašega cesarskega Visočanstva, zato priporočam Vam in Vašemu cesarskemu Visočanstvu vse te moje salezijance, ki si ne želijo drugega kot pridobiti duše za nebesa in zmanjšati število nevzgojenih fantov. Oni tudi veliko molijo in priporočajo svojim gojencem, da molijo za zdravje in napredek vse Vaše družine in Njegovega cesarskega veličanstva in Vaše vzvišene starše.

Naj Devica Marija varuje to častivredno dinastijo, za katero več kot dvesto tisoč naših sirot moli k Bogu.

Imam pa za posebno dolžnost, da pri sveti maši kličem nebeške blagoslove na brazilske podložnike.

V hvaležnosti izražam svojo ponižno vdanost

Vaš prevdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, marec 1886

Don Boskovo priporočilo ni ostalo mrtva črka. Dne 15. novembra sta cesar in cesarica v spremstvu ministra za poljedelstvo in drugih visokih predstavnikov do podrobnosti obiskali zavod v S. Paolu in so prosili ravnatelja za podatke o fantih in o metodi poučevanja. Cesar je dejal, da zelo ceni ustanovo in da pozna don Boska in njegovo družbo. Neki mladenič je na kratko pozdravil Njuni Veličanstvi in jima izročil knjigo meteoroloških opazovanj iz Colona, pripravljeno v ta namen, s fotografijo mladih fantov tega zavoda. Zapeli so tudi svojo himno in so želi veliko odobravanje. Ravnatelj je vladarjema izročil diplomo salezijanskega sotrudnika, ki sta jo hvaležno sprejela. Odšli so z izrazi nedvomne naklonjenosti in z lepim darom.

Novembra naslednjega leta je cesar potoval skozi Cannes. Don Cartier, ravnatelj zavoda v Nici, mu je prinesel don Boskove pozdrave. Sprejel ga je zelo ljubeznivo. Cesar mu je močno stisnil roko in ga vprašal za novice o don Bosku: »Kako gre don Bosku? Je v Nici? To je velik človek ... svetnik ... Zelo ga cenim ... Stori veliko dobrega ... Všeč so mi njegove ustanove, posebno zavod v S. Paolo, kjer storijo veliko dobrega.« Don Cartier je v don Boskovem imenu izrazil obžalovanje, da ne more priti osebno in priporočiti Njegovemu Visočanstvu svoje sinove v Braziliji in v Nici. – On pa je tudi obžaloval, da mora kmalu odpotovati iz Cannesa in da ne more obiskati zavoda v Nici. Tudi cesarica se je z njim prijazno pogovarjala ter mu izrazila spoštovanje, ki ga goji do don Boska in njegovih ustanov; posebej pa ga je prosila, naj fantom priporoči, da bodo molili za cesarja in zanjo. Naslednji dan je don Cartier poslal v Cannes prefekta don Fasanija z zahvalnim pismom in z nekaterimi darovi, da jih izročijo vladarju. Med njimi sta bila dva izvoda knjige *Don Bosko*, ki jo je napisal d'Epiney, tri velike fotografije svetnika in en izvod knjižice don Cerrutija *Don Boskove misli o poučevanju*.

Brazilski cesar je zelo cenil italijansko literaturo, posebno Manzonijska dela, s katerim je bil tesno povezan. Z veseljem je sprejemal vse stvari, ko pa je zagledal don Boskovo fotografijo, je dejal: »Te slike pa nisem vesel. Rad bi ga

videl osebno. Šel ga bom obiskat.« Tako je dejal 26. novembra; čez dva meseca je don Bosko že bil pred vrati večnosti.¹⁵

Ko je don Lasagna videl rast ustanov v Braziliji, Urugvaju, Argentini in v patagonskih misijonih, je 8. januarja pisal don Rui: »Kaj hočete? Sami dogodki ali bolje rečeno, vodi nas Božja previdnost, mi pa ji moramo samo slediti.« Ta ista previdnost je okoli don Boska postavila ljudi, kot so msgr. Cagliero, msgr. Fagnano, msgr. Lasagna in več drugih bistrih duhovnikov, odprtih za velike pobude. To so bili pravi pionirji: ne boječi ne ozkosrčni, temveč drzni in širokih pogledov.

O Argentini imamo v nekem pismu msgr. Cagliera številne podatke, ki nam v živo prikazujejo dogodke v času letnih počitnic od decembra do marca. Monsinjur je namreč 5. januarja zapustil Patagonijo in bil do 8. maja zunaj svojega sedeža. Dne 22. februarja je bil v S. Nicolas, od koder je pisal don Bosku.

Prečastiti in predragi oče v Jezusu Kristusu!

Čas je, da vam osebno pišem in poročam o vsem, kar se dogaja v naših zavodih, ki sem jih obiskal in jim pridigal duhovne vaje.

Bile so v Patagoniji, v Buenos Airesu, v Colonu in v S. Nicolasu. Hkrati s salezijanci sem pridigal tudi sestram na treh krajih in sem imel tri tovariše. Menjavala se je straža, a vodil jih je in patrolji poveljeval isti poveljnik straže.

To je bil zame nezanemarljiv napor, a če pomislim na resnejše težave, ki jih je prestajal don Bosko ob takih priložnostih, in na to, da je bilo treba biti pozoren na vse in vsakogar, se mi je zdel nepomemben in sem ga z lahkoto premagal.

V vseh zavodih sem našel močno odločno voljo, trdno, odločeno, da ostanejo dobri in sveti salezijanci. Tiste bolj počasne so spodbujali, tiste bolj hitre so brzdali, zaspance so pa spodbadali. Don Boska, Oratorij in njegovi prvi časi so bili omenjeni pri vseh pridigah in lahko iskreno rečem, da so ti srečni spomini koristili vsem, pridigarjem in poslušalcem, in so nam dajali jasno in zanesljivo vodilo za salezijanskega duha.

V poročilih in pri posameznih konferencah sem s koristjo govoril ne samo o duhu uboštva, ampak tudi o varčevanju, ki je tako potrebno, da bomo poravnali dolgove, brez katerih ni noben naš zavod. Prav tako sem podrobno govoril tam, kjer je bilo treba, o preventivnem sistemu in o močni vzmeti ljubeznivosti in dobrote pri vzgoji naših gojencev.

Med predstojniki in nižjimi povsod vlada zaupljivost, bratska in sinovska ljubezen, tako so bile le majhne ali nikakršne potrebe za menjavo osebja.

Za poklice smo delali veliko in bomo še delali, a so poklici le redki, kajti teren je nehvaležen. Pri novincih smo imeli sedem preoblek, med njimi smo preoblekli Caprioglija, ki je veteran in sijajen salezijanec. Deset jih je izpovedalo triletne in večne zaobljube in to so bili skoraj vsi Amerikanci.

Tudi sestre so imele deset preoblek in prav toliko zaobljub, v glavnem Italijanke ali hčere Italijanov; to so tisti, s katerimi smo imeli tesnejše stike.

¹⁵ Dodatek, št. 50.

V S. Nicolasu si obetam lepo prihodnost. Številni sotrudniki, ki so bili tu že prej, nam hočejo izročiti številno množico dečkov in deklic, da bi jih ne samo vzgajali, temveč da bi jih posvetili Gospodu, če bi to bil njihov poklic. V teh družinah vlada pristen krščanski duh in so zelo navezani na salezijance ... Skoraj vse sem obiskal v njihovih chacras, včeraj pa, ko smo obhajali praznik sv. Frančiška Saleškega, sem povabil poglavarja na skromno agapo, za sotrudnike pa sem imel konferenco. Med njimi je izstopal msgr. Ceccarelli, ki je vedno zelo naklonjen salezijancem in je moj dober prijatelj.

Zakrament duhovniškega posvečenja sta prejela don Solari in don Giovannini v Colonu, don Rinaldi, don Patrizio O'Gradi in don Zanetti Vid v S. Nicolasu, trije kleriki pa so prejeli nižje redove; medtem se mnogi drugi s študijem in vajo v krepostih pripravljajo na isto milost v prihodnjih letih.

To so, prečastiti oče, novice in dela ad intra; sedaj pa naj podam še nekaj novic ad extra. V Patagoniji so temni oblaki, ki so zatemnjevali obzorje, izginili. Gospod guverner, general Winter je ob krstu svoje deklice povabil na družinski obed štiri naše salezijanske duhovnike, med njimi tudi don Fagnana, s katerim pa ni bil v najboljših odnosih. Po milosti Marije Pomočnice je prišlo do sprave, saj sem njej na poseben način priporočil Patagonijo in njene potrebe, takoj ko sem se izkrcal na Rio Negro.

Misijoni, ki so leto dni mirovali, so zopet zacveteli. Don Milaneseja, ki so ga vojaki predtem aretirali, zdaj spremljajo in mu, če je treba, tudi pomagajo pri njegovih izvidniških pohodih na Kordiljere. In upam, da nam bo vlada pomagala tako, da bo kar nekaj izmed nas dobilo kaplansko plačo. Duhovnik Savio v Santa Cruz dobiva plačo 54 skudov na mesec kot geodet, don Beauvoir pa kot vojaški kaplan 64 skudov na mesec. Želim, da te prispevke dobivajo nekateri od nas v Patagoniji, kjer imamo velike dolgove ob gradnji dveh cerkva, ki smo ju zgradili.

V Buenos Airesu mi je uspelo vzpostaviti stik s predsednikom, vendar se bojim, da ga bo politika v nekaj mesecih odstavila; če bo nastopil nov in boljši predsednik, toliko bolje za nas. Čakamo torej, kako se bodo dogodki razvijali.

V Montevideu pa se je vihar razbesnel in bilo je grozno! Naj nas Bog obvaruje! Vlada si je s svojim predsednikom zaslužila splošen prezir; vsi najboljši državljani z najboljšimi generali so združili moči, da bi ga odstavili s pomočjo topovskega ognja. Naš zavod v Paysandùju je v nevarnosti, da ga bodo spremenili v glavno poveljstvo vladnih čet zaradi njegove lege in trdne gradnje. Vendar upajmo: priziv italijanskega ministra in vojne ladje, ki jih ima na razpolago v montevidejskih vodah, ga bodo odvrnile od takih namer; medtem pa fantje ne morejo v zavod.¹⁶

Molite torej, predragi don Bosko, za te nesrečne dežele, ki so vedno v nemiru in v medsebojni vojni. Mi kot tujci uživamo zaščito, še bolj pa nas tolaži misel, da smo tujci tudi v tej solzi dolini. Zaupamo v vaše molitve in v molitve naših dragih sobratov in sotrudnikov.

Res, molite, saj to v teh dneh zelo potrebujemo.

Od Brazilije pa do Ognjene zemlje vas vaši sinovi pozdravljajo in molijo za vaše dra-

¹⁶ Revolucija je izbruhnila 28. marca; trajala je nekaj dni, a je bila zadušena v krvi.

goceno zdravje. Vemo, da vas naši sobratje imajo radi; od Alp do konca sveta, pa ne samo manjši od teh, tisti, ki vas močno ljubijo od dveh največjih oceanov, Atlantskega in Tihega; majhni v primeri s Sredozemskim in Jadranskim morjem.

Sprejmi pozdrave vseh in nas vse blagoslovite v Gospodu.

Častivrednemu kapitlju in njegovim častivrednim podrejenim izražamo svojo ponižno vdanost in svoj pastirski blagoslov. Amen.

Vaš v Gospodu vdani sin

GIO, škof iz Magide

S. Nicolas, 2. februarja 1886

P. S. – Iz Rima sem skupaj s pooblastilom za dovoljenje Matrimonii misti cum cautelis prejel pismo od kard. Simeonija kot odgovor na moje prvo poročilo Propagandi in nas lepo pohvali.

Sedaj pripravljam drugo, ki ga bom poslal don Dalmazzu, kopijo pa v Turin. Pripravljam podobno poročilo za Propagando fidei in za Sv. Detinstvo.¹⁷

Msgr. Cagliari je zaradi dolgov, ki bremenijo argentinsko inšpektorijo, določil, da vsaj eno leto ne bodo odprli nobenega zavoda; previdnostne razmere pa so ga prisilile, da je odstopil od svojega sklepa. Leta 1885 je vlada v La Plati obljubila salezijancem lepo zemljišče, a s pogojem, da bo pogodba nična, če ne bodo zgradili zavoda. Salezijanci so si zelo želeli priti v La Plato, saj je bilo več kot polovica prebivalstva italijanskega. Toda kako bi s toliko dolgovi tvegali gradnjo? Zato je bila zadeva opuščena. Protestanti, ki so bili na preži, so hitro izkoristili priložnost in dobili pod enakimi ugodnostmi vladne objekte. Ko pa so tam zgradili svoje svetišče in dve stanovanji, so se morali, sploh ne vem zakaj, izseliti. Tedaj je kanonik Carranza, mestni župnik, kupil stavbe in zemljišče, nato pa jih na nujna nadškofova priporočila ponudil salezijancem v dar. Po vsem, kar se je zgodilo, smo bili prepričani, da stvari ne smemo odkloniti. Tako smo zgradili nov zavod, ki se je kmalu razcvetel in cvete še sedaj.¹⁸

Drugo poročilo msgr. Cagliari je polno podobnih podrobnosti, ki so sicer dolge, vendar zelo pomembne.

Nadvse ljubljeni gospod don Bosko in predragi oče!

Odhajam, da se vrnem v svojo drago Patagonijo. Uporabil sem dva meseca, da sem imel duhovne vaje v raznih zavodih; en mesec pa sem preživel tu v Buenos Airesu. Bil sem potreben tega kratkega počitka, da sem obiskal razne ljudi, drugi pa so obiskali mene in sem iskal denarna sredstva.

Po posredovanju višjega vojaškega kaplana sem prišel v stik z ministrstvom za vojaške zadeve, ki se je izkazalo zelo naklonjenega našim misijonom glede vojakov, ki so v posadkah vzdolž Rio Negra. On mi je omogočil osem gratis potovanj iz Buenos

¹⁷ Kot dodatek tem novicam lahko služijo novice njegovega tajnika don Riccardija don Bosku 12. marca (Dodatek, št. 51).

¹⁸ Julija je don Costamagna don Rui poslal zanimivo poročilo o tem zavodu (Dodatek, št. 52).

Airesa v Patagonijo. S tem sem prihranil 500 skudov; to pa velja, kakor rečemo, več kot udarec po hrbtu.

Medtem pa je bilo ukinjenih 300 skudov mesečne pomoči, ki jih je vlada dajala našim misijonom že dve leti, in preživljamo se po najboljših močeh. Z mašnimi nameni in darovi sem zbral tisoč skudov. To je malo zaradi majhne vrednosti denarja v teh krajih.

Ko sem obiskoval zavode, sem pripravljajl teren za nekakšno majhno salezijansko združenje (ki ga ne smemo zamenjati za ustanovo Sv. Detinstva), za katerega upam, da nam bo prineslo nekaj tisoč skudov letno, čeprav tega ne obešamo na veliki zvon. Nadškofu sem poslal poročilo o naših misijonih v letu 1885, da ga izroči, kakor je bilo v navadi v prejšnjih letih, vladi, ki nam bo morda dala kako pomoč ali pa ne.

Prosil sem za pomoč tudi pri nekaterih dobrodelnih družbah in so mi obljubili, da bodo že kaj primaknili.

Pregovor pravi, da volk, kadar je lačen, pride iz svojega brloga; tako sem storil tudi jaz; k temu so me prisilili dolgovi, ki smo jih najeli pri banki za izgradnjo dveh cerkva, kakor vi že veste.

Sedaj pa vam poročam še o kreditu, ki ga imamo pri nebeškem Očetu, če nam bo dovolil izkoristiti njegovo dobroto in del njegovega neskončnega usmiljenja.

Don Savio in don Beauvoir s pomočnikom (Fossattijem) so se naselili na bregovih reke Rio S. Cruz in so oddaljeni 5 dni plovbe od nas. So v zelo dobrih odnosih z guvernerjem, s katerim sem se pogovarjal, preden je odšel v te dežele. Po vsej verjetnosti se bodo preselili bolj proti jugu v Cabo de las Virgines, kjer, kakor ste gotovo brali v časopisih, baje majhna reka namesto peska prinaša v morje zlata zrna!!! Medtem ko se mi šalimo iz te nove Kalifornije, pa si Angleži, resno in brez konca prizadevajo, da bi našli svojega Boga, ki ni naš.

Don Milanesio in don Panaro z enim katehistom in enim konjarjem sta na misijonu od meseca decembra; iz pisma, ki sem ga prejel, pa je razvidno, da bosta aprila zapustila zasnežene Kordiljere in se vrnila v Patagonijo, kjer bomo naredili zapisnik o njihovem potovanju. Ta pogumna salezijanca sta kot za šalo prehodila 300 milj v eni smeri in z Božjo previdnostjo premagala zelo resno nevarnost; ubogi don Milanesio je namreč sredi puščave zbolel za sončarico in za krvavo diarejo. Več kot 40 milj oddaljeni od živih bitij in brez zaloga hrane bi skoraj umrli od lakote. Tedaj je poon, ali konjski gonjač, začel povsod iskati kak plen, našel v puščavi zabredlo kravo bagual; ulovil jo je in jim je bila za hrano skozi osem dni, kolikor je bilo potrebnih, da je don Milanesio na konju nadaljeval svoje potovanje.

Ob vznožju Kordiljer se je eden od konj, kar se pogosto dogaja, splašil, stresel s sebe ves tovor in zlomil prenosni kamniti oltar. Po pooblastilih sv. sedeža bi lahko maševal tudi na prelomljenem prenosnem oltarju (portatile) ali celo brez njega, a je rajši sam na konju prejezdil gore in šel v Čile. Potreboval je dva dni, da je skozi sotesko, ki se vije skozi tiste skale, prišel do točke, ko je zagledal Tihi ocean na kraju, ki se imenuje Los Angeles. Lepo so ga sprejeli patri frančiškani in ga podprli tudi z denarjem. Poznajo don Boska in salezijance iz pripovedi o njih in so bili veseli, da jih vidijo v tistih krajih. Na drugem potovanju ali bolje jahaje na konju je čez Ande šel v Chillian in prišel do Concezione na morski obali. Tam ga je izredno slovesno sprejel kapitularni vikar don

Domingo Cruz in njegov tajnik ter mu pokazal zavod, ki ga gradijo za nas. Od tam naj bi salezijanci delovali po prostrani pokrajini Aravkancev, ki so bili še brez duhovnikov in so nujno potrebovali duhovno pomoč.

Dragi don Bosko, v vseh zavodih nam manjka osebja, in če želite, kakor si želim tudi jaz in mi vsi, da bi se naselili v Čilu, pripravite lepo misijonsko odpravo, mene pa pošljite v Patagonijo. Tam smo našli prelaz, kjer z ježo, dolgo 1.500 km, dosežemo Kordiljere, po drugi dolgi 200 kilometrov pa nas po kozji stezi pripelje na čilsko ozemlje. Žetev, ki so jo v tem misijoni nabrali naši pogumni misijonarji, znaša 100 prvih obhajil, petindvajset ali trideset porok in okoli osemsto krstov, od katerih je šeststo Indijancev. So krepkega zdravja kljub težavam in životarjenju v teh prostranih samotah, po katerih hodijo le divje in domače živali in ki jih naseljujejo indijanski Aravkanci, ki so se sem naselili iz argentinskega ozemlja.

Ko bom prišel v Patagonijo, bom zvedel, ali se bodo vrnili nazaj ali se nameravajo ustaviti na pol poti, kjer so se sporazumeli s kačikom Namuncurajem in s Sayuhequejem, da bi njuna rodova poučili o naši sveti veri in jih krstili 2.500. Bomo videli, ali bodo pravočasno vse uredili, kajti obrambni minister mi je dejal, da jih bo preselil v Buenos Aires. Razlog za to je, ker niso bili navajeni obdelovati zemljo in so rajši imeli brezdelje kot naporno delo, boji se njihovega upora. Zgodilo se bo torej z njimi, kakor želi Božja previdnost.

Kot vam bodo sami pisali, imamo devet novomašnikov, ki so bili posvečeni extra tempora. Kakor da bi šlo za jabolka in češnje, so si jih razdelili razni zavodi, ki se pritožujejo, da jih je premalo. Vendar ne bo vedno tako, saj imamo v zavodu tovarno, tovarnarje pa bomo ustvarjali pogosteje.

Vendar vi, predragi don Bosko, mi morate poslati iz San Benigna blago, ki pa naj bo dobro in trajno. Sv. Jožef nam je nekaj dni pred svojim praznikom podaril nov zavod v čudovitem in lepem mestu La Plata. Nismo ga hoteli, nismo ga mogli sprejeti, kljub temu je padel na naše rame, ker je tako hotel nadškof, njegov vikar Foraneo in množica Italijanov, ki pogrešajo duhovno pomoč in pouk o veri. Zemljišče, leseno kočo in prijetno cerkev (tudi iz tega mehkega marmorja) je zgradila Švica in nam jo podarila deželna vlada. Tako mi, ki smo bili odločeni, da ne bomo v Argentini odprli nobenega zavoda več in smo odločno gledali v Čile, še vedno sedimo tukaj kot žrtev vzgoje, da ne bomo nikoli rekli ne, kadar drugi hoče da. Toda če don Durando vztraja, res ne bomo odprli nobenega zavoda v teh krajih, prav zares ne, prav zares! Če bo držalo! Kot upam in si želim.

V zavodih so vsi zdravi in imajo vsi dobro voljo za delo in željo, da bi bili sveti.¹⁹

¹⁹ Kot komentar teh besed naj služi naslednja statistika, ki jo je poslal don Costamagna don Rui (12. aprila): »V zavodu Marije Pomočnice, ki je nasproti našega zavoda, imajo 60 notranjih in 100 zunanjih deklet. V našem zavodu sv. Karla pa imamo 335 dečkov, od katerih je 250 notranjih, drugi pa so delno interni, delno eksterni. V Bocci je 250 deklet, 100 od njih pri Sv. Izidorju, 100 pa v Moronu; 150 fantov je v Bocci; 100 pri Sv. Katarini. Vsi obiskujejo šolo. Potem so v naši skrbi oratoriji ... Kakšna pojedina, mi pa vsi shujšani in suhi ... in polni dolgogov! Poleg tega moramo misliti na zavod v La Plati (ki smo ga morali na pritisk sv. Jožefa sprejeti od monsijnorja). Osebja pa seveda nimamo. *Quare conturbas me?* Priporočite nas Bogu, da bomo držali krmilo v pravi smeri ... in delali samo za Boga ali naj vsi umrjemo še danes. Poljubite roko našemu očku.«

V svoji očetovski skrbi molite za nas! Pošiljamo vam iskrene sinovske pozdrave in blagoslove!

GIOVANNI, škof Magide

Buenos Aires, 10. april 1886.

Prav medtem ko je pismo romalo na pošto, so po telefonu obvestili monsinjorja, da ga bo predsednik republike Roca, pri katerem je prosil za avdienco, rad sprejel. Apostolski vikar se je brez odlašanja odpravil h generalu na dom. Spremljal ga je don Costamagna. Hotel se je zahvaliti za priporočilno pismo, ki ga je prejšnje leto dal za guvernerja Rio Negra. Roca je sprejel zahvalo in kot vojak odločno *ex abrupto* obravnaval pravno vprašanje. »Vi ste škof«, mu je dejal, »in niste Argentinec. Ne morete opravljati svoje službe v republiki. Papež nima pravice do *arbitrare* tukaj brez vladnega dovoljenja.«

Monsinor se je spretno izognil udarcu in odgovoril, da v republiki nima redne jurisdikcije, temveč da je samo misijonski škof, vizitator salezijanskih zavodov, zlasti v Patagoniji; glede vprašanj in odlokov, ki bi utegnili zanimati vladna gledišča, se bo obrnil na nadškofijsko oblast v Buenos Airesu.

Izmikajoč odgovor je veljal kot razlaga in predsednik je bil zadovoljen. Začeli so se torej pogovarjati o napredku v misijonih, o šolah, o dveh že zgrajenih cerkvah, o zadnjih dveh potovanjih monsinjorja in salezijanskih misijonarjev, o številnih spreobrnjenjih in o več kot tisoč krstih odraslih Indijancev in njihovih otrok po njihovem prihodu. Največ pa so govorili o dolgovih, ki so nastali ob izgradnji dveh cerkva, zavodov in šol v Patagoniji. Škof se je zahvalil za osemsto skudov, ki mu jih je izročil nadškof, in ga je prosil, naj ne pozabi misijonov in jim vedno pomaga. Le-ta mu je obljubil. Nato se je hotel seznaniti o salezijanski družbi in njeno organiziranostjo glede na zakone in je pohvalil don Boskovo modrost.

Monsinor je našel način, da je obžaloval prekinitev odnosov med republiko in Svetim sedežem. »Ni prekinitve,« je odvrnil predsednik, »gre le za osebno zadevo z msgr. Matero. Moj namen je, da bi čim prej obnovili odnose. Če se boste držali tega, kar vam pravim, lahko te moje odločitve sporočite, seveda neuradno, državnemu tajniku in papežu.«

Msgr. Matera, nadškof v Irenopolisu in apostolski delegat ter izredni odposlanec za Argentino, Urugvaj in Paragvaj, s katerim se je msgr. Cagliero, kot smo videli, srečal 1885 v Montevideu, ni več užival zaupanja argentinske vlade, zato je bil prisiljen zapustiti ozemlje republike brez predhodnega dogovora s Svetim sedežem; od tod torej prekinitev odnosov z Rimom. Sedaj je bilo vprašanje, ki ga je v določenih izrazih postavil predsednik, zelo poenostavljeno, tako ni bilo težko doseči sporazuma.

Ta pogovor je torej bil izhodišče za ponovno vzpostavljanje diplomatskih odnosov, o čemer je monsinor poslal poročilo vrhovnemu prokuratorju don

Dalmazzu, da bi o tem obvestil kardinala Ludovika Jacobinija, državnega tajnika.

Msgr. Cagliero je znal pritegniti vladne organe, s čimer je utrdil svojo oblast na svojem sedežu Patagonije, kakor vidimo ob njegovi vrnitvi po ne tako kratki odsotnosti. Ob prihodu ga niso sprejeli samo salezijanci in sestre s svojimi učenci z obeh bregov reke Rio Negro, temveč je napolnilo obalo tudi različno in številno ljudstvo: gospodje in gospe, mornarji in vojaki, Indijanci in pastirji so ga navdušeno pričakali. Glavni predstavniki oblasti so se povzpeli na krov, da so ga pozdravili. Guverner, ki je bil že nekaj dni bolehen, je, čeprav antiklerikalen in osebno sovražno naravnan, poslal nekega višjega uradnika kot osebnega zastopnika, da je izrazil veselje nad njegovim prihodom. Vse to je zelo razveselilo apostolskega vikarja, ki je bil prepričan, da mu bo taka sprememba v središču vikariata izgladilo pot za sadu polno opravljanje njegovih svetih dolžnosti. »Njegova oseba,« je zapisal don Piccono,²⁰ »širi okoli sebe blagost in veselje, pri njegovih delih pa se združujeta preprostost in modrost, ljubeznivost in odločnost prvega don Boskovega prvorojenca.« Takoj ko se je izkrcal, se je odpravil v cerkev, na kratko pomolil in se vsem zahvalil za krasen sprejem. Vendar ta skupinska zahvala ni bila dovolj: vljudnost je terjala, da obiše uglednejše osebe. Izkoristil je priložnost, da je od blizu spoznal primarne družine, ki so bile tako potrebne verskega pouka.

V teh oddaljenih krajih niti zaradi oddaljenosti niti zaradi težkih naporov v srcu ni zamrl spomin na don Boska. O njem so se pogovarjali med seboj, o njem so govorili mladim. Izkoristili so vsako priložnost. Tako so mu 19. maja fantje iz zavoda v Patagoniji napisali vsak svoje pismo za bližnji god. »Zelo prisrčno je bilo,« piše don Viglietti v svojem dnevniku, »pismo dobrega fanta Luis Villanueva, čistokrvnega indijanskega rokodelca, ki je že dve leti bival v zavodu.« Le kako se je moral veseliti don Bosko, ko je bral te lističe.²¹

Ohranilo se je tudi lepo število pisem, ki so jih napisali sobratje ob isti priložnosti. Naj bralci malo potrpijo, če v njih iščemo izraze čustev, ki so jih ti stari salezijanci gojili do don Boska. Zdi se nam, da za osvetlitev lika našega svetnika zelo koristi védenje, kakšno živo čustvo ljubezni je vzbujalo v njegovih, kakšno tolažbo jim je dajal v težavah življenja in kakšno pobudo za dobra dela so vzbujala v vseh taka duševna razpoloženja. Nedvomno je don Bosko imel v sebi nadčloveški dar, da so ga ljubili z iskreno, neomajno, dejavno in sinovsko vdano ljubeznijo.

Začnimo naš pregled v Urugvaju. Iz Paysandùja mu je klerik Grando takole odprl svoje srce: »Zagotavljam vam, ljubi oče moje duše, da bo šele ob koncu mojega življenja prenehala molitev, polna hvaležnosti do tistega, ki mi je dal življenje in me obvaroval pred nevarnostmi, da bi ga izgubil. Nadalje vam za-

²⁰ Pismo don Lemoynu, Carmen de Patagones, 14. maj 1886.

²¹ Nismo našli pisemca tega Indijanca, temveč le dve drugi. Dodatek, št. 53 (A-B).

gotavljam, da bodo naša sveta pravila in vaša odrešujoča opozorila, ki ste mi jih dali in jih hranim zapisane na podobi Marije Pomočnice, ki ste mi jo dali vi z vašim podpisom, vodilo mojega življenja. Vidim, da do sedaj samo s takim ravnanjem občutim mir in da doživljam žalost in čemerno razpoloženje samo takrat, kadar se oddaljim od teh pravil.« Iz istega zavoda klerik Soldano takole izliva svoja čustva: »To je še ena priložnost, ki se mi ponuja, da vam izrazim svoja čustva hvaležnosti, zvestobe in ljubezni; to je nova priložnost, ki nam jo daje Gospod, da kolikor moremo na tej ubogi zemlji, počastimo vaše zasluge in vaše junaške kreposti; to je nova priložnost, ki se nam daje, da proslavimo njega, ki to zasluži, z besedami, ki ne poznajo meje. [...] Vi ste moj rešitelj, po Jezusu. [...] Vi ste moj učitelj, ki mi pridigate z besedami in me spodbujate z zgledom.«

Don Rota iz zavoda Pio v Villa Colon piše z vso ponižnostjo in iskreno ljubeznijo: »Kot zadnji med toliko sinovi se predstavljam tudi jaz in hočem pridružiti svoj vzklik »Naj živi don Bosko« tisočem živijo vzklikom, ki bodo te dni odmevali med oratorijskimi zidovi. Morda moj vzklik ne bo prispel do tja, vendar ga bo vaše tako občutljivo srce vseeno slišalo, saj prihaja iz srca, ki vas ljubi s sinovsko ljubeznijo.« Iz Colona se don Calcagno, ki čuti, da mu z zdravjem peša življenje, tolaži z mislijo na lepše življenje skupaj z don Boskom. »Bojim se,« piše, »da vas moje pismo ne bo doseglo za vaš godovni dan. Kljub temu bom skušal z vsemi čustvi svojega srca spremljati izraze ljubezni in spoštovanja, ki jih bodo na ta dan izkazovali moji dragi sobratje v Oratoriju. [...] Dragi oče, spominjajte se tega svojega ubogega sina iz Amerike, ki ga več ne boste videli na tej zemlji! Molite zame, da bom nekega dne po izpolnjevanju svetih salezijanskih pravil mogel poklekniti pred vas tam gori v raj!« Od tam se dva *Hijos americanos*, klerika Acheverry in Canessa, v svojem jeziku pritožujeta, da ga nista nikoli videla, pravita pa, da ga poznata iz pripovedovanja predstojnikov, in se priporočata njegovim molitvam.

Pa se odpravimo v Buenos Aires, tu je don Durando, ravnatelj novega zavoda Svete Katarine, ki je svojim sinovskim čestitkam za svojega »dragega očeta don Boska« dodal lepo poročilo o delovanju novega zavoda; don Costamagna je v pismu, ki so ga podpisali vsi sobratje, v imenu vseh čestital: »O don Bosko, naš predragi don Bosko! Vsi iz zavodov Sv. Karel, Misericordia, Boca, Sv. Katarina in La Plata, ki se vedno bolj zavedamo velike milosti, ki nam jo je naklonil dobri Bog, ko nas je kot sinove dal don Bosku, polni veselja, ker tudi letos vidimo, kako se približuje krasni godovni dan predragega očeta, pošiljamo enoglasen vzklik živijo, don Bosko, ki naj preleti ocean in pristane na dvorišču tega srečnega Oratorija, da razveseli najlepši dan očeta mladih z dveh celin, želimo, da se častitljivi starček prepriča, da mu bolj kot kdaj želijo vse najboljše vsi njegovi sinovi iz argentinske province in da hočejo vsi brez izjeme biti vredni sinovi takega očeta.«

Iz S. Nicolasa dva ljubeča sinova v dolgih pismih izražata svojo ljubezen in goreče pripovedujeta o dobrih delih, pri katerih sta sodelovala. Don Rabagliati, ki je bil prvi inšpektor v Kolumbiji, izjavlja: »Ne glede na to, ali me bo pokorščina zadržala tukaj ali poklicala drugam, povsod bom nosil s seboj podobo predragega očeta don Boska; le-ta mi bo vedno v spodbudo, da bom nenehno delal na področju, ki mi ga bo določila pokorščina, da bom vreden izkazati se sina takega očeta in si zagotovil mesto v nebesih ob njegovi strani. O, kako bo to lep dan, predragi oče!« V zavodu v S. Nicolasu je bilo lepo število irskih fantov, ki so prihajali iz bližnje velike irske kolonije. Zanje sta skrbela don Rabagliati, ki je govoril nekaj angleščine, in zlasti don O'Grady, ki je iz Irske prišel v Oratorij. Ta je don Bosku pisal v francoščini. »Vaš praznik,« mu je dejal, »o predragi oče, tako lep in drag, čeprav sem imel privilegij udeležiti se ga samo enkrat, mi je v srcu zapustil drag in neizbrisen vtis in še sedaj mi samo ob misli nanj od veselja zaigra srce. [...] Če imate vi, dragi oče, radi te dobre Irce, imajo tudi oni vas radi. Mnogi izmed njih že poznajo ljubezen, ki jo izkazujejo njim in njihovim svetim ustanovam; vas občudujejo, blagoslovljajo in tisti, ki so vedeli, da vam bom pisal in vam ob vašem prazniku izrazil svoje obljube in čestitke, se mi z vsem srcem pridružujejo pri tem.«

Sedaj pa se vrnimo v Patagonijo, od koder smo odšli. Monsinorjev tajnik je ob mislih na praznik sv. Janeza hotel don Bosku poslati dar, če že ne za god, pa vsaj za božič. Svojo zamisel je predstavil don Lazzeru. Med mladimi patagonskimi obrtniki je bil en Indijanec, čevljar, star 15 let, ki je precej dobro delal že sam. Prosil je don Riccardija za mero, da bi napravil par čevljev in jih poslal don Bosku, ki bi se takega daru gotovo razveselil od prvega Indijanca, ki so ga njegovi sinovi sprejeli v Patagoniji. On sam je 5. junija pisal dolgo pismo don Bosku in mu navdušeno sporočil: »Vedite, da vas imamo mi vsi neizmerno radi v Gospodu in da imamo pri vseh svojih delih, tako svetnih kot svetih, vedno in povsod v mislih in še bolj v srcu vašo osebo, spoštovani gospod, naš preljubeznivi oče. O, kako slovesno bomo praznovali 24. junija! Na tisti dan bo naš duh tam v Oratoriju in krožil okoli tiste sobice, ki v sebi hrani naš zaklad, našega dragega očeta. Še bolj drzni bomo! V duhu se bomo približali vam, predragi oče, in vam povedali: 'O oče, o don Bosko! Kako vas imajo radi vaši sinovi v Patagoniji. Blagoslovite jih!' In vi nas boste radi blagoslovili, mi pa se bomo z novim zagonom in večjo vnemo lotili dela za te dobre fantiče, ki so tudi vaši sinovi, predragi don Bosko!«

Nazadnje je še monsinor izrazil svoja čustva, najprej don Lazzeru, nato pa še don Bosku. Don Lazzeru je pisal 26. maja: »Naj s tem pismom odletijo številne čestitke za našega ljubljenega don Boska, ki ga prisrčno in ljubeznivo pozdravljamo. *Dominus custodiat eum et vivificet eum et beatum faciat in terra. Amen, amen, amen.*« S čestitkami je don Bosku podal darilo, ki so ga njegovi sinovi zbi-

rali celo leto na evangelijskem področju Patagonije: to je 1.300 krstov Indijancev in domačinov iz Rio Negra, 1.000 obhajil novokrščencev, 3.000 obhajil pobožnih ljudi, 200 mesečnih obhajil dečkov in deklic, ki so obiskovali naše šole. »To so,« je razlagal, »sadovi, pobrani po mojem prihodu v tej do sedaj nerodovitni puščavi. Iz najdragocenejših lilij, prepletenih z najbolj dišečimi cvetovi in posejanih z najlepšimi biseri, oblikujem venec in ga polagam na vašo častitljivo glavo z besedami: »Slava otrok je njihov oče. *Gloria filiorum pater eorum.*«²²

Ne moremo si kaj, da ne bi zbrali glasov, ki prihajajo iz Santa Cruza. Zaradi velike oddaljenosti in slabih morskih zvez z drugimi deli južnoameriške celine je don Beauvoir mislil pisati že 28. aprila. Iz ene njegovih obširnih razlag spoznamo nekatera obdobja, ki nam dajo nekaj koristnih podatkov. »Ta zadnji, nekoristni, da ne rečem ničvredni med njegovimi sinovi ne sme pozabiti, nikoli pozabiti svojega očeta, čeprav daleč od njega preživlja-svoje dneve življenja in so dežele, ki ga ločujejo od njegovega srca, zelo daleč. Misel, da se me don Bosko spominja, je sladko okrepčilo, a še ni vse. Ko včasih razmišljam o letih svoje mladosti, ki sem jih preživel ob njem, mi po licih steče solza. In zakaj ga ne morem še enkrat videti, z njim govoriti, mu poljubiti roke, ki me je tolikokrat blagoslovila? Kako bi bil srečen, če bi mogel en sam trenutek biti z njim, enkrat samkrat videti njegov smejoči se obraz, videti njegov ljubeznivi pogled, potem bi zadovoljen umrl v prostovoljno izbrani, daljni, izgnani puščavi. Da, upam, da mi bo Gospod naklonil to srečo, ki si jo tako želim.« Don Bosko mu je odgovoril: 7. septembra je namreč don Beauvoir pisal don Rui: »Neizmerno veselje je bilo, ko sem prejel ljubeznivo pismo od našega častitljivega in dragega očeta don Boska. Ob branju sem se v duhu vrnil v tiste srečne čase in kraje, kjer sem preživel lepe dneve svojega otroštva in mladosti.«

Kdo ne vidi, kakšna mogočna spodbuda je bila v izkušenih don Boskovih rokah tako globoka in vztrajna ljubezen prvih salezijancev do njegove osebe?

V pismu don Beauvoirja je tudi manj vesela novica. Neki ubogi pomočnik je začel nemoralno početje. Don Bosko je naročil, naj takoj pišejo, da tega pomočnika pošljejo v Evropo. Pripomnili so mu, da upajo na njegovo poboljšanje in da tudi potovanje veliko stane. »Ni pomembno,« je žalostno vzkliknil svetnik. »Naj stane, kolikor hoče, vendar ga takoj pošljite nazaj. Gre za dušo, ki je v nevarnosti, da se pogubi, in jo je treba rešiti.« Na žalost pa je bilo že prepozno. Nesrečnež je kmalu zatem v Santa Cruzu umrl zelo nesrečne smrti.

Msgr. Cagliero je sestavil splošno poročilo o stanju misijona v Patagoniji, in to v treh izvodih, od katerih eno za svetega očeta po kardinalu protektorju²³,

²² Prg 17,6.

²³ Kardinal Parocchi mu je odgovoril takole:

Moj dragi in spoštovani monsinjor,

v skladu z željami vaše presvetle eminence sem takoj opravil prijetno nalogo in svetemu očetu po-

drugo za *Propaganda Fidei*,²⁴ tretjo pa za ustanovo širjenje vere; njegov tajnik je iz tega napravil povzetek, ki so ga poslali don Bosku.²⁵ Da bi dali popolno poročilo o salezijanski misijonski dejavnosti pod razsvetljenim vodstvom msgr. Cagliera, moramo objaviti še eno njegovo pismo, bogato s pomembnimi novicami in polno življenja.

Prečastiti in predragi oče!

Pišem vam malo pozno, ker sem čakal na prihod misijonarjev, ki se že šest mesecev mudijo ob vznožju Kordiljer.

Vrnili so se srečno. Gospod jih je previdnostno spremljal in jih blagoslavljal na njihovih apostolskih potovanjih.

Naš don Milanesio je prava previdnost za vse prebivalce Rio Negra: spremljala sta ga naš pogumni don Panaro in pomočnik katehist Forcina z dvema možema na konjih. Na konjih so prejezdili ogromno razdaljo 555 lig ali 2500 km. Na mulah sta dvakrat prekoračila Ande ali Kordiljere, prešla na čilske ravnine, se ustavila v mestih Antuca, Angeles, Concepcion in Chillan, kjer je zbiral miloščino in drugo pomoč za misijon v Malbarco, ki leži na vzhodni strani gora, ki sestavljajo Rio Neuquen, pritok Rio Negra.

Pridigala sta misijon na tridesetih postajah oziroma naseljenih središčih, z večjim ali manjšim številom prebivalcev. Krstila sta 1.117 domorodcev in otrok krščanskih družin, opravili 60 porok ter pripravila na prvo obhajilo 1.836 novokrščencev.

S tem misijonom sta raziskala celotno dolino Rio Negra do sotočij Limay in Neuquen z njenimi desetimi ali dvanajstimi pritoki, vse do mej s Čilom in do pokrajine Mendoza. Zato dobro poznamo severno Patagonijo, ki je najpomembnejša in najgosteje naseljena, in smo jo največkrat obiskali ter katehizirali, če izvzamemo štiri ali pet rodov, katerih kačiki so se izrekli za njihovo spreobrnitev.²⁶

Pripravljamo etnografsko karto celotne pokrajine med Rio Negrom in Rio Coloradom, na kateri bomo označili postaje in ljudske centre, kolonije in plemena ter označili razdalje od ene postaje do druge; označili smo tudi glavne reke in kraje, kjer jih je mogoče prebresti na konjih, označili pa smo tudi najpomembnejše doline in gore.²⁷

ročal o srečnem napredku teh misijonov dobrih salezijancev. Srce vrhovnega poglavarja je bilo ob tem vidno ganjeno in potolaženo, zato je izrekel besede hvale za vašo visokost in za vse tiste, ki vam z resnično apostolsko gorečnostjo pomagajo pri širjenju kraljestva Jezusa Kristusa, hkrati pa jim je podelil blagoslov.

Ko z vami delim svoja najvišja čustva, vam predvsem čestitam za vaše delo in želim, da bi storil vse, kar je mogoče pričakovati od mojega položaja zaščitnika, da bi se misijon še bolj razširil, pri čemer vam z globokim in ljubečim spoštovanjem poljubljam roke.

Rim, 23. avgust 1886.

²⁴ Prvikrat je izpolnil obrazec, ki je prišel iz *Propagande* (Dodatek, št. 54).

²⁵ Dodatek, št. 55.

²⁶ O vsem tem misijonu, o katerem je pripovedoval in ga opisal don Milanesio, lahko preberete v *Bollettinu* za december 1886. O dobrem razpoloženju kačikov priča tudi obisk sina Sayuhuequeja pri monsinjorju in o njem poroča don Piccono (Dodatek, št. 56).

²⁷ V to je največ dela vložil don Stefanelli s sodelovanjem don Milanesia in don Savia pod monsinjorjevim vodstvom. Don Bosku je bila poslana 20. avgusta. Njen namen ni bil znanstveno delo, tem-

Od tu bomo poslali čim natančnejši opis, iz njega pa bo naš turinski geograf začrtal reke, rastline po gorah in travnate površine, kjer živijo konji, ovce, krave, gvanaki, noji ter druge številne mesojede in rastlinojede živali.

Vam, predragi oče, pošiljam tudi podroben načrt krajev, kod so hodili naši misijonarji, z njihovimi imeni in s podrobno statistiko o krstih, obhajilih in sklenjenih zakonih. Tu v Patagoniji in v Viedmi še naprej uspešno gojimo nežne rastlinice, ki krepko rastejo in obilno cvetijo in dajejo obilne sadove.

Imeli smo izredno vrsto pridig za sveto leto²⁸ in smo izkoristili devetdnevnicu za Karmelsko mater Božjo, zavetnico Pueble, in imeli tri pridige na dan. Veliko je bilo obhajil med ženami, med fanti in dekleti iz naših zavodov ... med moškimi pa na žalost nobenega!!!

Močno zaupam v združenje Apostolata molitve z lepim uspehom in s petnajstimi voditeljicami, ki so glavne pobudnice v deželi, ki so dosegle prave čudeže, da so pritegnile vse družinske matere, in v tem jim je uspelo.

Tako smo s pobožnostjo, ljubeznijo in podporo presvetega Jezusovega Srca dosegli, da je veliko družin opravilo velikonočno dolžnost in se vzgajalo v krščanskem duhu. Seveda je to gibanje k vernosti in pobožnosti vzbudilo odpor zlobnih duhov, ki škripajo z zobmi in vzbujajo satansko jezo. Mi pa smo tiho, mirni in previdni in vlečemo naprej, da bi nam kak svetnik pomagal pridobiti tudi može, ki so eni sužnji človeškega ozira, drugi materialnih koristi, drugi pa strasti.

Že več kot en mesec je pri nas don Savio, ki poroča o lepih uspehih s svojega misijona v osrednji in južni Patagoniji. Od Indijancev Tehuelches je zvedel, da je tam veliko šotorskih naselij, raztresenih po brezmejnih ravninah osrednje pustinje in vzdolž rečnih bregov. Ko se bo končala zima, se bo vrnil v Santa Cruz in se bo skušal odpraviti na pot v tisto okolico. Na tem potovanju ga bodo spremljali nekateri Indijanci Tehuelches, ki jih je on poučil o veri in jih krstil, med njimi enega, ki je bil fotografiran tu v Patagoniji in ga lahko vidite na levi bradatega misijonarja.

Don Beauvoir medtem čaka na misijonu s Fossatijem, dokler ne pride don Savio.

Don Fagnano je že nekaj časa v Buenos Airesu in išče denar pri vladi in pri zasebnikih, a, kakor piše, nima veliko sreče. To je glavno vprašanje, saj ne more oditi v svojo prefekturo, dokler v banki ne odplača posojila, ki ga je najel za gradnjo cerkve. Tudi zavodi sv. Karla, Colon in Paysandüja imajo velike dolgove zaradi gradenj in ne morejo, čeprav bi radi, pomagati ubogim prebivalcem v pustinji. Najbolj pa me teži, da ob vseh naših naporih komaj plačujemo obresti na dolgove.

Z vseh strani, iz Čila, Santiaga, Valparaisa, Talke in Concenpciona, prihajajo pisma, jaz pa samo odgovarjam in obljubljam, naj potrpijo. Toda z osebjem, ki ga imam, ne morem napraviti niti koraka; samo don Rabagliati, ki me zamenjuje tudi v zavodu S. Nicolas, mi bo lahko kaj pomagal, da začnem kakšno delo tu v Čilu.

Čim prej bom moral misliti, da zgradim dva centra vzdolž Rio Negra, a brez sredstev in brez osebja se ne morem lotiti takega dela in samo čakam na ugodno priložnost.

več samo vodnik za rabo in korist misijonarjev, ki bi oddaljenim ljudem dal predstavo o misijonu. Nismo pa je naši.

²⁸ Za leto 1886 je Leon XIII. razglasil izredno sveto leto.

Medtem pa pripravljam dolgo poročilo, da ga pošljem na Propagando, in eno pismo za Lyon in za Pariz.

Oh, ko bi vsaj deževali zlati cekini!

Zvedeli smo za vaše potovanje v Barcelono in da commota fuit tota civitas [da je bilo na nogah celo mesto]. In tudi, da so vam ponudili omnia regna mundi [vsa kraljestva sveta] in da ste jih vi, dobri oče, sprejeli skupaj z goro Tibi dabo, da jih podarite pravemu gospodarju, Gospodu Bogu.

S tem potovanjem ste razveselili Katalonce, ne pa Andaluzijcev, ki so bili razočarani, še manj pa Amerikancev, ki bi radi izumili zračno železnico, da bi doživeli čast vašega obiska.

S civilnimi in vojaškimi oblastmi smo v dobrih odnosih, zato imam vedno v rokah rokavice. Vendar jim ne zaupam niti jim ne verjamem. Komaj se je don Milanesio vrnil s svojega naporenega misijona, mu je general zasegel vse konje z izgovorom, da so vladini. On je z jasnimi in pisnimi dokumenti dokazal, da so njegovi, to je, da so last misijona. Nič ni pomagalo. Šel sem ga obiskat in takoj obdolžil stražarje, ki so prehitro pobegnili. Jaz sem se naredil, kot da mu verjamem, medtem ko se v Viedmi ni zganil niti en list; dodal je, da je že izdal ukaz, naj vrnejo naše konje. Z menoj je bil don Piccono. Medtem ko so nama postregli s čajem, sem mu pripovedoval, kako Angleži ščitijo misijonarje in jim nudijo razno pomoč, kar je dobro razumel. Vendar vojak je vojak in to je zadosti. Pred šestimi leti so salezijanci dobili Patagonijo in so to bila leta bojov, klevet in dobljenih zmag, a za ceno žrtev in nevšečnosti.

In če ne bi bilo tako, naše življenje ne bi bilo življenje misijonarjev. Kar se tiče mene, po predsednikovem obisku živim v strahu in upanju, Tisti pa, ki me je poslal sem, naj misli, kako mi bo pomagal. S prihodom novega predsednika bodo prišle tudi številne težave za Cerkev v tej nesrečni deželi.

Jaz imam zagotovilo predsednika Roca, ker mu pa manjka en 'c', da bi nastala 'rocca' (skala), si nič dobrega ne obetam; Bog naj nas varuje. In če me ne bodo nadlegovali, se bo nadaljeval čudež, kot pravijo dobri Argentinci. Gorje pa, če bi govoril o vikariatu in o vikarju, bi me takoj izgnali. Zato sem še vedno salezijanski škof in apostolski misijonar, kar je skrivnost, ki je oni ne razumejo in je bolje, da je nikomur ne razlagam. Tako nekako gremo naprej in delamo dobro a las barbas de gualicho [gvališkim bradam] – kot pravijo Indijanci.

Potrebujem torej molitve; in ker ste me vi pahnili v ta ples, me naučite plesati, ker znam samo igrati. Med sobrati duhovniki, kleriki in pomočniki vlada prizadevanje za izpolnjevanje pravil in za napredovanje v salezijanskih krepostih. Vsak četrtek se skupaj z obema zavodoma srečamo za konferenco, na kateri razpravljamo o kakem moralnem kazusu ali o kaki točki iz ascetike ali o kaki disciplinski točki; tako naš misijon kar lepo uspeva.

Praznični oratoriji za fante in deklice lepo delujejo in jih obiskuje lepo število mladih. Pobiramo tudi raztreseno klasje, to je mlade in odrasle Indijance in Indijanke, raztresene po raznih krščanskih družinah. Z nenehno vztrajnostjo in priporočanjem dosežemo, da jih pošljemo k nam na izobraževanje in na pripravo za krst; že krščene pa pripravljamo na prvo obhajilo.

Dobršen del jih živi slabo kot kristjani in jih nikakor ne moremo pripraviti k lepšemu življenju; to so klasi, ki so jih poteptali konji in mule, quibus non est intellectus [ki nimajo pameti].

Naš misijonar iz osrednje Patagonije don Beauvoir se je odpravil do Cabo Virgines [Deviški rt], kjer se zbirajo ljudje z vseh strani, v deželo, ki vsa blesti v zlati luči!²⁹ In res je ta pesek bogat z zlatom; raziskovalci pravijo, da je v nekaterih krajih več zlata v pesku kot v Kaliforniji. O, ko bi tudi mi živeli v zlati dobi! Sicer pa ga tudi kokoši ne vidijo in rajši jedo mrčes kot zlata zrna.

Preljubi oče, prejmite srčne pozdrave od vseh svojih sinov iz Patagonije. Molite za nas in izprositate nam in za naš misijon priprošnje in blagoslove Marije Pomočnice.

Sestre, ki prav tako goreče delujejo, skupaj z menoj, prosijo za vaš očetovski blagoslov.

Vaš v Jezusu Kristusu vdani sin

GIOVANNI, škof

Patagonija, 28. julij 1886

Pozornemu bralcu ne bo ušlo, da je monsinjor takoj poskrbel za presaditev Združenja apostolata molitve; polagal je veliko zaupanje v ustanovo za gorečo rodovitnost in nezlomljivo gorečnost. Verjamemo, da mu to ni uspelo brez težav; toda že sam poskus je bil dokaz, da je njegova gorečnost bila iz pravega testa. Don Boskovi učenci so se od svojega edinstvenega učitelja naučili ne samo delati, temveč tudi moliti.

Svojemu dragemu prvorojencu je oče od daleč hotel poslati ob novem letu vozilo, ki mu je gotovo bilo zelo drago. Da, drago zaradi očetovske velikodušne denarne pomoči; drago pa tudi zaradi ljubezni, ki je sijala iz pisanja, ki mu ga je poslal; drago zaradi samega pisanja, ki je obsegalo dve polni strani in ki je v vsaki vrstici razodevalo napor pisca. Toda *in eo quod amator, aut non laboratur aut et labor amator.*³⁰

Predragi msgr. Cagliari!

Don Lasagna odhaja in ti bo prinesel naše novice. Tvojo menico smo prejeli in bo izplačana 19. decembra t. l. v frankih (15.000). Don Lasagna ne bo odpotoval praznih rok. Vsi prenosi, vsi pretekli dolgovi, ki obsegajo 200 fr m., so plačani; poravnal jih je don Bosko. Naj živi obilje! Upam, da ti bodo novi sobratje učinkovito pomagali. Poskrbi, da bodo podrobna poročila prišla na Propagando, na kapitelj, na propagando vere, na Sveto detinstvo: 1. O razvoju naših misijonov; 2. O dovoljenju v Kilyju; 3. Ali je prelaz od Rio Negra v Ancud že aktiviran.

Trenutno je poraslo število duhovnikov, aspirantov, klerikov in novincev.

Stori vse, da se širi krščanska vera na zahodu Patagonije, na Ognjeni zemlji in v San

²⁹ *Cabo de las Virgines – Deviški rt*, je na koncu Magellanovega preliva; don Beauvoir je odpotoval na to območje iz Santa Cruza, kjer je bil od marca naprej z don Saviem. Le-ta je, kot smo že dejali, lahko šel tja, ker je bil izšolan kot agronom; don Beauvoir pa je šel tja kot vladni kaplan.

³⁰ Sv. AVGUŠTIN, *De bono viduitatis*, 26.

Diegu.

Vdane pozdrave našemu preljubljenemu nadškofu Aneyrosu in milijon izrazov spoštovanja. Ti pa pripravi pevski zbor poganov, da pridejo pet k moji zlati maši.

Bodi drevi pozoren. Iz starodavne gore bom, če Bog da, imel nagovor našim salezijancem.

Ne pozabi na grofa Colla in na grofico Sofijo, njegovo ženo.

Iskrene pozdrave vsem mojim sinovom. Priporoči vsem: Skrbno pazite na zdravje, delo, zmernost, pa bo vse šlo lepo. Amen.

Marija naj nas pripelje v nebesa.

Tvoj vdani prijatelj

DUH. JANEZ BOSKO

1. Domine, retribue nobis bona facientibus in vitam aeternam.

2. Če kaj potrebuješ, se obrni na Dobrega pastirja v Valparaisu ali v S. Santiagu; obljubil mi je, da bo poskrbel denar, kolikor bo treba.

Na zadnji dan leta 1886.

Omemba menic terja razlago. Iz pisem misijonarjev vidimo, da so si v kritičnih časih pri ameriških bankah izposodili denar v don Boskovem imenu in da so jih banke izplačale, ne da bi zahtevale dovoljenje iz Turina. Nasprotno pa so bankirji sprejeli menice, ki jim je potekel rok veljavnosti in niso bile zavrnjene, na začudenje tistih, ki so jih imeli, saj so jim rekli, da so vredne toliko, kolikor so vredne v zlatu. Don Sala je na procesu izjavil, da so tako delali po vsej Evropi; to je izprijčal, da bi dokazal, kakšno zaupanje je užival don Bosko.

Neka Ruova okrožnica, z datumom 31. decembra, namenjena ravnateljem zavodov v Ameriki, obsega točko, ki osvetljuje don Boskovo očetovsko dobroto. Don Boskov vikar je zapisal: »S prvim januarjem, to je jutri, bomo tu v Oratoriju za vse tiste zavode v Ameriki odprli nov račun in navedli v pripombi, da so vsi pretekli računi poravnani. Čeprav darovi, prejeti po don Boskovi okrožnici meseca oktobra, še niso dosegli celotne vsote vaših dolgov, don Bosko vseeno želi, da se odpre nov račun in tako bomo storili. Naj to pripomore k povečani hvaležnosti do našega ljubljenega očeta in k spodbudi, da bomo vedno bolj pazili na gospodarnost, kar je bila don Boskova želja, ki jo je že večkrat izrazil.«

Iz tega, kar smo tu opisali, so si bralci lahko ustvarili prepričanje, da so misijoni v Patagoniji, najgloblja don Boskova apostolska želja, lepo organizirani, tako da nam vzbujajo najbolj utemeljena upanja za njihovo prihodnost.

9. POGLAVJE

PREMESTITEV NOVICIATA V FOGLIZZO

LOČITVE NOVINECV OD SOBRATOV z zaobljubami ni nasvetovalo samo rastoče število klerikov, ampak je to terjalo kanonsko pravo. Na generalnem kapitlju na popoldanskem zasedanju 2. septembra je don Bosko pripomnil, kako so, ko so s Pijem IX. in tajnikom škofov in redov govorili o potrditvi Pravil, govorili o nujnosti ločitve novincev in dijakov in dijakov od sobratov z zaobljubami. Poudaril je le, da še vedno potrebujemo nove zavode, osebje, novince in vsega, na kar mu je papež odgovoril: »Pojdite in napravite, kakor morete,« na kar je svetnik sklenil: Opravimo te ločitve, kakor pač moremo, če so koristne in potrebne.

Lahko bi povedali še več, saj so v predvidevanju take ločitve že pripravljali posebno stavbo. V Foglizzu, prostrani kmečki občini, šest kilometrov od San Benigna, je namreč od grofov Ceresa di Bonvillaret kupil palačo z vsem okoliškim prostorom, kar bi s primernimi predelavami dajalo ne preveč udoben prostor stotim osebam; a si v tistem času ni upal o tem govoriti, morda zato, ker se še ni odločil, ali bo tja poslal klerike z zaobljubami ali novince. O tem sklepamo iz njegovih besed, ki jih je izrekel tistemu, ki je v želji, da bi spoznal namen novega zavoda in bi s prihranki nakupil material za predelavo, rekel: »Pustimo za sedaj; počakajmo do praznika Marijinega darovanja v templju. Do takrat pa nam bosta Gospod in Devica Marija navdihnili, kaj naj naredimo.« Ta praznik se obhaja 21. novembra. Morda je bila njegova navada, da je čakal na Marijine praznike na razsvetljenje z nebes. Ni pa odlašal do tistega datuma, da bi se dokončno odločil. Don Barberis je namreč 14. oktobra povedel novince v nove prostore. Za filozofski študentat pa je Božja previdnost določila, kot bomo videli, zavod v Valsaliceju.

Ko so se novinci naselili, zavod še ni imel svojega imena in svojega svetega zavetnika. Šele 20. oktobra je vrhovni kapitelj na predlog don Barberisa odločil, naj zavod nosi naslov Svetega Mihaela nadangela. Zapisniki drugega ne omenjajo. Vendar je to odločitev verjetno navdihovala želja, da bi s tem počastili don

Boskovega vikarja, ko bi njegovemu svetniku posvetili prvi tako pomemben zavod v Italiji, po njegovem imenovanju na visok položaj.

Slovesen obred odprtja, ki je bil določen za 4. november, je razveselil don Bosko s svojo navzočnostjo. Iz oratorija je odšel v spremstvu don Rue in don Vigliettija. Peljali so se z vlakom do Montanara; železniška postaja je oddaljena kakih 5 km od Foglizza. Tam mu je prišla naproti cela množica, s krajevnimi in okoliškimi duhovniki na čelu. Ob njem se je zgrnila množica fantov, s katerimi se je šalil in vse povabil v Oratorij. Ko se je povzpел na voz in se je konj pognal v dir, so ti dečki s coklami v rokah ali pod pazduho stekli za vozom in so tekli, dokler jim niso pošle moči.

Na pol poti so ga ob cesti že čakali fantje iz Foglizza; tudi oni so bosih nog v teku spremljali voz do začetka vasi, ne da bi pazili na kamenje, s katerim je bila posuta cesta. Vaščani so stali v gručah tu in tam ob hišah vse do župnijske cerkve. Pri prvih hišah se je voz ustavil. Takoj se je pred njim znašel župan z občinskim odborom in je gologlav prebral svoj pozdravni govor; izrazil je svojo srečo, da sme sprejeti tako velikega moža v svoji mali vasici. Ko je bil nagovor pri koncu, ga je don Bosko povabil, naj sede poleg njega; počasi so šli naprej, pred njimi pa po glavni poti godba, med ploskanjem vsega prebivalstva. Praznično zvonjenje zvonov in bučno pokanje možnarjev je ljudi kot ob največjih praznikih spravljalo v zanos. »Nemogoče je opisati,« je pisal *Epodierese* na dan 10. oktobra, »navdušeno veselje, ki ga je pogled na don Boska vzbudil v osemdesetih fantih, ki so se že zbrali v tem zavodu, in v spoštovanih predstojnikih. Pisec teh vrstic je sam videl ugledne osebnosti že v letih, kako so od ganjenosti jokali ob takem prizoru in so si šteli v čast, da so Božjemu možu lahko poljubili roko. Ganljivo je bilo videti don Boska, ki so ga njegovi salezijanci podpirali in skoraj nosili in ga spremljali v župnišče, on pa je nenehno odgovarjal vsakemu, ki je hotel z njim govoriti, pa naj je bil to mlad ali odrasel, revež ali gospod, vsaj s pogledom ali nasmehom. Ubogi duhovnik se ni mogel več držati na nogah; seveda je bil že utrujen, a je v vseh drugih pogledih ostal mlad: nasmejanega obraza, vedrega čela, živahnih in iskrecih se oči, jasne misli, trdnega spomina in prijetnega pogovora; bil je res nadvse ljubezniv. Lasje pa so že rahlo posrebreni.«

Prošt don Ottino je v župnišču pripravil kosilo in poleg občinskih oblastnikov povabil tudi sosednje župnike. V odgovoru na zdravico je don Bosko med drugim povedal, da ga je ob prihodu v Foglizzu, kjer je ustanovil svoj zavod, navdajala iskrena želja, da bi storil čim več dobrega tudi domači mladini. To je povedal kot odgovor na besede nekega duhovnika, ki ga je spomnil, da ga je videl pred davnimi leti, obdanega z desetimi dečkov, a brez pomočnikov razen s svojo materjo, ki je bila kuharica, sobarica, stražarka, skratka vse, medtem ko je iz tistih fantov nastala legija, njegovih pomočnikov pa je bilo vsako leto več na stari in na novi celini.

Popoldne je don Bosko nekaj ur preživel s svojimi novinci. Najprej je blagoslovil njihovo kapelo: spodobna, a revna; dovolj je povedati, da je bila to stara lopa. Potem je nadel kleriško obleko kakim sto fantom, med katerimi je s svojo ponižnostjo izstopal Božji služabnik Andrej Beltrami. Na koncu pobožnosti so bili priča nenavadnemu prizoru. Vsi novi kleriki so ob izhodu iz kapele s seboj čez dvorišče nesli vsak svoj stol. To je tudi pri don Bosku vzbudilo začudenje. Prosil je ravnatelja Bianchija, naj mu razloži. Ta mu je odgovoril, da je za vsakogar le en stol v celem zavodu, zato ga morajo kleriki vedno nositi s seboj v kapelo, v učilnico, v obednico, v spalnico. Svetnik je dejal z nasmehom: »To mi je pa všeč! Ta zavod se začinja dobro.«

Božji služabnik je nekega dne, kot smo poročali na drugem mestu, dejal: »Don Barberis je prav razumel don Boska.« Zato ga je predlagal za učitelja novincev v Oratoriju, v San Benignu, dokler ni postal idealen magister salezijanskih novincev. Don Bosko je hotel, naj se don Barberis drži prave smeri. Zavod so zaupali don Bianchiju, ki je več let bil zvest magistrov pomočnik in si je zaslužil vse zaupanje. Da bi ohranil popolnega duha, kakor ga je hotel imeti ustanovitelj, se je don Barberis, čim večkrat mu je bilo mogoče, odpravil tja; zlasti ni nikoli manjkal za mesečno vajo za srečno smrt.

Petega popoldne se je svetnik vrnil domov med izrazi ljubezni Fogličanov in Montanarov; ko so se ti zadnji zbrali na trgu, jim je moral podeliti svoj blagoslov. Takoj ko se je vrnil v Oratorij, je o preobleki poročal gospe Teodolindi Pilati iz Bologne, kot ji je obljubil pred odhodom.¹

Velespoštovana gospa!

Vračam se z opravila v Foglizzu. Blagoslovil sem talarje sto desetim levitom, ki so se pridružili vrsti kakih 500, ki se pripravljajo, da bodo šli delovat med divjake. Priporočam vse vaši dobroti in dobroti vaše sestre, da bi napredovali v znanju in svetosti in bi mogli pridobiti veliko duš za nebesa.

Z veseljem opravljam devetdnevnicu, ki jo tako želite, imam pa trden namen, da se vsako jutro pri sveti maši spomnim vas in vseh, ki so predmet vaše dobrote, in za potrebe svete Cerkve.

Naj Bog blagoslovi Vas, vaše sorodnike in prijatelje, vi pa se spomnite v molitvi tega

¹ Pisal ji je namreč:

Velespoštovana gospa!

Vaša menica za 500 f je v redu prišla do mene. Za naše misijonarje, ki odhajajo v Patagonijo, bo to izdatna pomoč. Jaz pa moram oditi v Foglizzo, da nadenem kleriško obleko kakim stotim bodočim misijonarjem.

Čez dva dni bom ponovno tu in vam bom spet pisal.

Bog naj blagoslovi vas, vašo sestro, vaše sorodnike in prijatelje. Marija naj nas vse pripelje v nebesa. Amen.

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 4. november 1886

ubogega in na pol slepega starčka, ki bo vedno vaš v Jezusu in Mariji vdani služabnik.
 DUH. JANEZ BOSKO
 [datum manjka]

Zdelo se je, da želijo nebesa z dejanji pokazati, da je zavod v Foglizzu poseben predmet Božje previdnosti. Don Bosko sam je 6. decembra pripovedoval don Marencu in don Vigliettiju, ki sta ga spremljala na rednem popoldanskem sprehodu, o posebni potezi Božje previdnosti do tistega noviciata. Ravnatelj, ki je nujno potreboval določen znesek, je potrkal na vrata don Duranda.

Naj tukaj napravimo majhen oklepaj. Zakaj na Durandova in ne na Belmontejeva vrata? Ker se je ponesrečil poskus z dvojnimi vodstvom ne zaradi napake v sistemu, temveč ker se je don Francesca izkazal za nedoraslega potrebam,² je bilo nujno potrebno urediti stvari na drugačen način.³ Vrnili so se torej k enotnemu vodstvu, ki je bilo zaupano v oblast don Belmonteju. Toda to je terjalo tako odgovornost, da bi nov vrhovni prefekt potreboval bilokacijo, da bi hkrati opravljal dve nalogi; zato je don Bosko hotel, da don Durando še naprej vodi službo vrhovnega prefekta; tako se je don Belmonte dve leti bolj posvečal Oratoriju.⁴

Ko je don Bianchi prišel k don Durandu, mu je povedal, da mu manjka 1960 lir, da bi plačal pomembne račune. »Kaj hočete,« je dobil odgovor. »Pravkar prihajam od don Boska, ki mi je dal ves denar, kar ga je bilo v zavodu. Nič drugega ni.« Nato je don Bianchi, ki se je znašel med nakovalom in kladivom, vstopil v don Boskovo sobo; le-ta je slišal pogovor in dejal: »Ne vem, kako naj ti pomagam. Ravno kar sem vse dal don Durandu. Vendar je moralo nekaj dospeti potem, ko je bil on tu. Kljub temu ne bo dovolj!« Stopil je k mizici, odprl predal in iz njega potegnili nekaj denarja. Preštela sta ga: bilo je točno 1960 lir!

Drugačne narave, a še bolj presenetljiv je drug dogodek, ki se je primeril en mesec pozneje. Pri preobleki 4. novembra je od don Boska prejel talar tudi mladi Marseillčan Ludvik Olive, ki ga že poznamo.⁵ Decembra pa je nevarno zbolel za tifusom. Ker so bili zaradi boleznih vsi zaskrbljeni, so o tem obvestili don Albera, ki je takoj prišel iz Marseilla; da bi ga lažje oskrbovali, ga je dal prepeljati v Oratorij. Na božični večer je don Bosko prišel obiskat bolnika in mu v navzočnosti salezijanca don Roussina dejal: »Zagotavljam ti, da te bo Marija ozdravila.« Kljub temu so zdravniki dajali malo upanja za življenje.

² To je dokumentirano v dopisovanju don Lazzera z msgr. Cagliero v letih 1885 do 1886.

³ Don Cerruti je 12. oktobra 1886 pisal msgr. Cagliero: »Gotovo je upravljanje Oratorija zelo pomemben del Družbe; tako kakor je sedaj, ne more iti več naprej.«

⁴ V naših letnih poročilih za leti 1887 in 88 ob imenu vrhovnega prefekta don Belmonteja beremo: »Ravnatelj oratorija sv. Frančiška Saleškega; ob imenu vrhovnega svetnika don Duranda pa: »Vodi pisarno vrhovnega prefekta.«

⁵ Glej zgoraj str. 48.

Dne 28. decembra je prišel oče, ki je vse presenetil z vdanostjo v Božjo voljo. Nedavno je sam doživel v svoji družini dokaz Božje dobrote. Ena hčerka je bila na pragu smrti. Dne 9. decembra je dekle, ki se je čutila brez moči, prosila, naj ji na glavo položijo don Boskov bired, ki so ga hranili doma. Vzeli so bired, ga zganili in ji ga položili na glavo. Čez nekaj minut je rekla mami, da se počuti bolje in naj ji z glave vzamejo bired. In res je zaspala in počivala nekaj ur; takega olajšanja ni čutila, odkar je bila v postelji. Dne 18. je njen oče telegrafiral don Bosku, da se mu zahvaljuje za njegove molitve, in dodal: »Klara se že nekaj dni veliko bolje počuti. Priporočamo jo v molitev, da se dobro okrepi.« Ko je odpotoval v Turin, se je bolnica počutila popolnoma normalno. Ko je v Turinu bil pri kosilu z don Boskom, se mu je ob koncu zahvalil, na kar je svetnik odgovoril: »Nazdravili bomo v Marseillu, ko bo na čelu mize sedel popolnoma ozdravljeni Ludvik.«

Ne morem povedati, kakšno tolažbo je doživljal oče ob teh besedah. Kljub temu so zdravniki Vignolo, Gallenga, Fissore, Albertotti in neki drugi izjavili, da je njegov sin odpisan. Toda česar niso mogli napraviti zdravniki, je zmogla ona, ki je *salus infirmorum*, zdravje bolnikov. V noči s 3. na 4. januar je don Bosko imel sanje, ki jih je sam opisal takole:

Ne vem, ali sem bil buden ali sem spal, tudi nisem opazil, v kateri sobi ali v katerem stanovanju sem bil, ko mi je neka svetloba začela razsvetljevati tisti prostor.

Po daljšem ropotu se je prikazala neka oseba, obdana z mnogimi drugimi, mnoge druge pa so se ji približevale. Osebe, njihovi okrasi so bili tako blesteči, da se je vsaka druga svetloba zdela kot tema in ni bilo mogoče nikogar od okoli stoječih gledati v obraz.

Tedaj se je oseba, ki je vodila druge, začela približevati in govoriti v latinščini: *Ego sum humilis ancilla quam Dominus misit ad sanandum Ludovicum tuum infirmum. Ad requiem ille iam erat vocatus; nunc vero ut gloria Dei manifestetur in eo, ipse animae suae et suorum curam adhuc habebit. Ego sum ancilla cui fecit magna qui potens est et sanctum nomen eius. Hoc diligenter perpende et quod futurum est intelliges. Amen*⁶.

Po teh besedah je bilo stanovanje spet v normalni svetlobi, jaz pa sem vso noč ostal med bedenjem in spanjem, a brez moči in kot brez uma. Zjutraj sem se takoj pozanimal za novice o mladem Ludoviku Oliveju. Zagotovili so mi, da se mu je po lepo prespani noči začelo izboljšanje. Amen.

Turin, aprila 1887

Naslednjo noč pa imel isto prikazanje, ki mu je v latinščini v dobro družbe in mladih dalo več opozoril, ki jih je sporočil takole:

⁶ Jaz sem ponižna dekla, ki jo pošilja Gospod, da ozdravim tvojega bolnega Ludovika. On je bil že poklican k počitku; sedaj pa bo moral, da bi se v njem pokazala Božja slava, še misliti na svojo dušo in duše svojih. Jaz sem dekla, ki ji je storil velike reči on, ki je mogočen in je njegovo ime sveto. To pozorno preišljuj in boš razumel, kar se mora še zgoditi. Amen.

Continuatio verborum illius, quae se dixerat anciliam Domini: Ego in altissimis habito ut ditem filios diligentes me et thesauros eorum repleam. Thesauri adolescentiae sunt castimoniae sermonum et actionum. Ideo vos ministri Dei clamate nec unquam cessate clamare: Fugite partes adversas, sive malas conversationes. Corruptunt bonos mores colloquia prava. Stolta et lubrica dicentes difficillime corriguntur. Si vultis mihi rem pergratam facere custodite bonos sermones inter vos et praebete ad invicem exemplum bonorum operum. Multi ex vobis promittunt flores et porrigunt spinas mihi et Filio meo.

Cur saepissime confitemini peccata vestra et cor vestrum semper longe est a me? Dicite et operamini iustitiam et non iniquitatem. Ego sum mater quae diligo filios meos et eorum iniquitates detestor. Iterum veniam ad vos ut nonnullos ad veram requiem mecum deducam. Curam eorum geram uti gallina custodit pollos suos.

Vos autem, opifices, escote operarii bonorum operum et non iniquitatis. Colloquia prava sunt pestis quae serpit inter vos. Vos qui in sortem Domini votati estis, clamate, ne cessetis clamare, donec veniat qui vocabit vos ad reddendam rationem villicationis vestrae. Deli Delictae meae esse cum filiis hominum, sed osane tempos breve est: agite ergo viriliter dum tempos habetis etc.⁷

Die 5 Januarii 1887

Tistega jutra, petega v mesecu, je dal poklicati don Lemoyna in mu razkril vse; ta pogovor je sogovornik popisal. Ko je povedal, kaj je videl in slišal, je nadaljeval: »In sedaj sem te poklical, da mi svetuješ. Ali moram povedati družini Olive, kar sem sanjal?

»Sami veste bolje od mene,« je odgovoril don Lemoyne, »da je Marija vedno bila dobra z vami.«

»Seveda, to je res.«

»In da se je toliko vaših sanj uresničilo do pičice natančno.«

»Res je.«

»In zato, če mi dovolite in če bo to v večjo Božjo čast, jih imenujem videnja, saj taka so.«

»Imaš prav.«

⁷ Nadaljevanje besed nje, ki se je imenovala Gospodovo dekle: »Na nebesnih višavah je moje prebivališče, da obogatim tiste, ki me ljubijo, in napolnim njihove zaklade. Zakladi mladih so pošteni pogovori in poštena dejanja. Zato vi, Božji služabniki, dvignite glas in se nikoli ne utrudite klicati: bežite pred pokvarjenimi stvarmi in pred slabimi pogovori. Slabi pogovori pokvarijo dobre navade. Tisti, ki govorijo nepremišljeno in pokvarjeno, se le težko poboljšajo. Če mi hočete storiti kaj, kar mi je všeč, skrbite, da boste lepo govorili med seboj in dajte si med seboj dober zgled za dobra dela. Mnogi izmed vas obljublajo cvetje, pa darujejo trnje meni in mojemu Sinu.

Zakaj tako pogosto hodite k spovedi, a je vaše srce daleč od mene? Govorite in delajte dobro in ne hudega. Jaz sem mati, ki ljubim svoje otroke in zavračam njihove slabosti. Vrnila se bom k vam, da povodem nekatere k pravemu počitku. Skrbela bom zanje kot koklja skrbi za svoja piščeta.

In rokodelci, upravljajte dobra dela in ne krivična. Slabi pogovori so kuga, ki se širi med vami. Vi, ki ste poklicani, da upravljate z Gospodovo dediščino, dvignite svoj glas, ne utrudite se kričati, dokler ne pride tisti, ki vas bo poklical, da daste obračun o svojem upravljanju. Moje veselje je bivati s človeškimi otroki. Vendar je čas kratek; torej pogum, dokler imate čas.

»Torej imamo prav, če menimo, da so tudi te sanje nadnaravna stvar in da se bo uresničilo in da bo Olive, čeprav bo zaradi mnenja zdravnikov obupan, ozdravel.«

»In kakšen bi torej bil tvoj nasvet?«

»Uporabite, če menite tako, malo človeške modrosti; dejal bi, da začnete razširjati glas, da je don Bosko imel sanje o Oliveju in da je v sanjah zaznal veselo upanje.«

»No, pa storite tako.«

»Toda vi don Bosko napravite nam veselje in napišite te sanje. Vem, da že težko pišete, a tu gre za Marijo. Če se bo stvar uresničila, bomo imeli dokument o Marijini materinski dobroti.«

»Dobro, bom pa napisal.« In je napisal, kakor smo navedli zgoraj.

Menimo, da ne smemo zamolčati še nečesa drugega. V eni od tistih noči je klerik Olive, ko se je zelo slabo počutil, sanjal, da ga je don Bosko obiskal v njegovi sobi in mu dejal: »Bodi miren. Čez deset dni me boš ti prišel obiskat v mojo sobo.« Ob tako živih sanjah je bolnik bil prepričan, da je bil don Bosko osebno pri njem in ni pritrnil tistim, ki so trdili drugače. Dne 10. januarja se je stanje toliko poboljšalo, da je oče odpotoval v Francijo. Dne 12. je Ludvik vstal iz postelje; 24. se je pojavil v obednici vrhovnega kapitlja; predstojniki so ga sprejeli z velikim veseljem. Ko je popolnoma ozdravel, se ni več vrnil v Foglizzo, ampak je po don Boskovi odločitvi šel nadaljevat noviciat v svojo domovino.⁸ Njegovo zdravje je bilo tako trdno, da se je leta 1906 udeležil prve misijske odprave na Kitajsko, kjer je do svoje smrti leta 1921 opravljal rodoviten apostolat.

⁸ O salezijanskem noviciatu pri Sv. Marjeti v Marseillu je revija *la Semaine religieuse* iz Nice v prvi novembrski številki objavila članek, ki ga je gospa Quisard poslala don Lemoyneu in povedala, da ga je napisal sam don Bosko (Dodatek, št. 57).

10. POGLAVJE

ZADNJI DOGODKI V LETU 1886

V POZNI JESENI, KO JE trgatev že zdavnaj končana, gredo ljudje z velikim veseljem paberkovat, kar je ostalo trgačem. Tako bomo napravili tudi mi in iz zadnjih štirih mesecev leta 1886 pobrali don Boskove besede in dela, ki jih nis-mo mogli uvrstiti v zadnje strani, ki pa so vseeno nekaj vredni.

Oktoberja je spet začel popoldanske sprehode z vozom. Ko so prišli iz mesta, je stopil z voza in včasih ob podpori don Vigliettija včasih pa brez podpore hodil počasi in se z njim pogovarjal o mnogih stvareh. Zanj je to bil pravi počitek. Ne-kega večera je na poti nazaj naletel na kardinalovo kočijo; ko ga je le-ta spoznal, je dal kočijo ustaviti, skočil dol, se približal don Bosku in ga skrbno povpraševal po novicah ter ga prisrčno ogovarjal. Ko se je kardinal oddaljil, je don Bosko na poti domov povelečeval dobroto velikega prelata.

Ob neki drugi priložnosti je na poti domov obiskal sestre Dobrega pastirja, pri katerih je v svojih prvih letih bivanja v Turinu dolgo maševal. Privoščil si je, da se je dobro urico po domače pogovarjal z redovnicami, se spominjal davnih časov in dogodkov ob ustanavljanju Oratorija. Na koncu je podelil še blagoslov sestram in bolnikom ter jim zapustil drag in nepozaben spomin na ta njegov zadnji obisk.

Ponovno je začel svoje tedenske konference za dijake višjih razredov; vča-sih so bili celo uro zbrani okoli njega. Najprej jim je povedal nekaj spodbudnih besed, nato pa je spovedal tiste, ki so to želeli. Včasih ga je to stalo veliko napo-ra, saj so njegove moči pojemale. Nekega dne ga je don Viglietti na zdravnikov nasvet prosil, naj se odpove takim naporom. »Že, že,« mu je odgovoril z nasme-škom. »Tudi ti si počel kaj slabega, pa ne prideš k spovedi, kajne?« Nato ga je prijel za roko in nadaljeval: »O, dragi Viglietti, če ne spovedujem vsaj mladih, kaj naj še storim zanje? Bogu sem obljubil, da se bom do zadnjega diha žrtvoval za svoje uboge fante.«

Pri tako imenovanih sestankih je predvsem imel za cilj izbiro njihovega

poklica. Zanje in za vse mlade, ki so bili v enakem položaju, je dal prevesti iz francoščine in natisniti knjižico z naslovom: *Sentimenti di S. Tommaso d'Aquino e di S. Alfonso Maria de' Liguori intorno all'entrata in religione*« [Misli sv. Tomaža Akvinskega in sv. Alfonza Ligvorija glede vstopa v redovni stan].¹ Na tisoče izvodov so razposlali župnikom po piemontskih škofijah in salezijanskim sotrudnikom, da bi se tisti, ki niso poznali pomembnosti redovnega stanu, poučili, da vsaj ne bi poklicem postavljali ovir.²

Da bi neka mlada Francozinja, ki naj bi postala steber družbe, ki jo je v Afriki ustanovil kardinal Lavigerie, vprašala don Boska glede svojega poklica, je prišla v Turin. Bila je dvomu, ali naj postane redovnica v kardinalovem misijonu v Franciji ali hči Marije Pomočnice. Ker je svetnik vedel, da je zelo bogata, je govoril zelo previdno; ni hotel dati povoda za obtožbe, češ da se hoče polastiti dediščine in dote. Dve stvari sta v vsakem primeru gotovi: da bi dekle postalo hči Marije Pomočnice, če bi ji don Bosko to svetoval, in da bi ji don Bosko to svetoval, če bi taka bila Božja volja. Govoril ji je torej takole: »Če bi radi ohranili tak način življenja, kakor ste ga živeli do sedaj pri svojih starših, stopite v kako družbo v Franciji, kjer je veliko dobrih družb. Če pa iščete samo Jezusa in njegov križ, če resnično želite trpeti z Jezusom, pojdite v misijone.« V teh zadnjih besedah je spoznala Božjo voljo. V nagovoru ob preobleki je kardinal omenil ta dogodek, ki ga je omenil ponovno v neki konferenci o trgovini s sužnji, ki jo je imel naslednje leto v cerkvi sv. Jožefa v Marseillu; v tej konferenci je govoril tudi o potrebi po sestrah in povedal, da jih bo ustanovil. Prvikrat je na splošno omenil »velikega Božjega moža, ki ga je v Turinu vprašal za svet«;³ drugič pa je, kakor so slišali naši sobratje, izgovoril don Boskovo ime in dodal nove podrobnosti.

Gospodična se je za svet najprej obrnila na kardinala. V njej je spoznal lastnosti za sestro, kakršno si je želel najti za dober začetek svoje nove ustanove v Afriki. Mati pa je odločno nasprotovala hčerinemu poklicu, za kar je imela razloge, ki jih ni bilo mogoče prezreti. Ker kardinal ni vedel, kako naj se odloči, je, preden je izrekel zadnjo besedo, sklenil, da ne bo zaupal svoji sodbi, temveč komu drugemu, ki bo presodil o tistem poklicu. »Zatekel sem se,« je dejal, »k nekomu zunaj Francije, duhovniku, ki vse svoje življenje posveča zveličanju duš, ki ves gori v pobožnosti do Device Marije, katera ga nenehno spremlja na viden način, ki je ustanovil redovno družbo, ki je razširjena po vsem svetu, ki je učen, ponižen, čigar dolga izkušnja o človeških srcih vzbuja popolno zaupanje v pravilnost njegovih nasvetov, čigar čudeži se nenehno ponavljajo.« Obe sta priš-

¹ San Benigno Canavese, 1886. Knjižico je prevedel grof Prospero Balbo.

² Da bi pošiljka rodila večji uspeh, so na izrecno don Boskovo željo dodali natisnjen listič, kjer je bilo rečeno, da »si je prevajalec v zaupanju, da bi storil kaj dobrega, pridržal svobodo, da bo poslal izvod knjižice z molitvijo *zdravamarije* po njegovem namenu«.

³ Msgr. Baunard, *Le Cardinal Lavigerie*. Zv. II., str. 398.

li k don Bosku, ki je z njima govoril ločeno z vsako posebej, nato pa jima je dejal:

»Ali ne bi mogli urediti stvari s prenosom?«

»S kakšnim?«

»Naj tudi mati postane sestra skupaj s hčerjo!«

Materi se je to zdel glas iz nebes. Vrnila se je h kardinalu, se mu ponudila v celoti, da bi jo posvetil Gospodu. Tedaj je bila s hčerko v Afriki.⁴

K don Bosku je prišel vprašat za svet turinski župnik, teolog Dominik Muri-ana, kurat pri sv. Tereziji in nekdanji gojenec iz Oratorija. Bil je v velikih težavah zaradi dolgov, ki mu jih je zapustil njegov predhodnik. Kmalu po imenovanju v to službo je bil pri svetniku, da bi mu svetoval, kako naj se ravna, da bo vse prav; dobil je tri nasvete, ki jih je svetnik dajal v podobnih primerih: skrbi za dečke, za bolnike in za stare. Tedaj ga je svetnik vprašal, ali je to že delal. Don Muriana mu je odgovoril pozitivno in da je bil zelo zadovoljen, ko je videl, da so ga ljudje imeli radi. »Kar se tiče dolgov,« je nadaljeval don Bosko, »obstaja zelo preprosto zdravilo.«

»Kakšno?«

»Igrajte na loteriji.«

»Pa bom kaj zadel?«

»Gotovo boste zadeli.«

»Če je tako, napišite številke in mi jih izročite.«

»Tu jih imate. So tri; vendar poslušajte in razumite. *Vera, upanje, ljubezen*. Vendar ne napravite tako, kot je storil nekdo, ki mi je pograbil tri besede, potem pa je šel k nekemu vedežu, naj mu da ustrezne številke.

»In so bile izvlečene tiste številke?«

»Niti ena. Ti igray pravilno na te tri kreposti in boš odplačal vse svoje dol-gove.«

Mladi župnik, ki je leta 1891 za praznik Brezmadežne v Oratoriju pripove-doval o tem pogovoru, je dejal, da je v razmeroma kratkem času odplačal vse svoje dolgove. Nihče drug ne bi mogel dati takega nasveta kot don Bosko, ki je o tem imel dolgo in bogato življenjsko izkušnjo.

Ali njegova vera v resnici ni dosegala čudežev? Številnim izrednim milos-tim, o katerih smo govorili do zdaj, dodajmo še ti dve, ki jih pripisujejo njego-vim molitvam. Skupnost uršulink, ki so imele samostan poleg našega zavoda v Piacenzi, je bila v veliki stiski in so se svetniku priporočile za molitev in za blagoslov. On jim je odgovoril: »Gospod bo naklonil milost, a na način, ki bo naj-bolj koristil dušam.« Bog ga je uslišal čez vse pričakovanje.⁵ Druga milost je bila naklonjena Francozu Hieronimu Suttilu, ki je več let bival v Oratoriju in vodil knjigarno. Že dolgo ga je bolela noga, da so ga morali poslati v bolnišnico; zdelo

⁴ Don Ronchail je don Lemoyneu poročal o pogovoru v Marseillu.

⁵ Dodatek, št. 58.

se je, da mu bodo po zastrupitvi zaradi napačnih zdravil morali nogo odrezati. Nekega jutra so na njegovo začudenje in na začudenje vseh opazili, da je noga zdrava. Ko je bolnik tuhtal, da bi uganil, od kod taka hitra sprememba, je prišel k njemu klerik Festa in sporočil don Boskovo napoved o ozdravitvi. Izboljšanje je nastopilo okoli sedmih do pol osmih, v času, ko je svetnik maševal. Ozdravitev je bila popolna.⁶

Glede čudežev moramo spomniti na dogodek, ki se je primeril don Trio-neju. Nadvse goreč salezijanec, tedaj katehet dijakov v Oratoriju, se je vrnil s kratkega misijona in je don Bosku poročal o čudovitih uspehih svojih pridig. Svetnik mu je z nasmeškom dejal: »Izprosil ti bom od Boga dar čudežev.« On pa, pogumen kot je vedno bil, v svoji preproščini odgovori: »Nič lepšega! Tako bom zlahka spreobračal grešnike.« Tedaj se je don Bosko zresnil in mu pomenljivo dejal: »Če bi ti imel ta dar, bi kmalu v solzah prosil Boga, naj ti ga odvzame.« Svetnik je tedaj verjetno mislil na strahotno odgovornost, ki jo ima pred Gospodom tisti, ki od njega prejema take izredne darove.

Med don Boskovimi čudeži moramo omeniti tudi junaško moč, s katero je prenašal dolga in ostra nasprotovanja, in njegovo neomajno potrpežljivost v vsakdanjih in mučnih boleznih.

Koliko in kakšne opravke je imel, da bi dosegel kakšen privilegij! Ko so bile stvari opravljene, je naročil don Bertu, naj zbere in uredi vse pridobljene privilegije, kar je zahtevalo dolgo in težko delo, ki ga hrani naš arhiv v obsežni kartoteki. Ko je bilo urejanje skoraj pri koncu, so sporočili don Bosku, da to lahko objavijo, da bo v prihodnje pol manj težav. Svetnik mu je z globokim občutkom odgovoril: »Da pa smo dospeli do te točke, smo morali prečkati Rdeče morje.«

O njegovem zdravstvenem stanju v zadnjih dveh letih je don Cerruti pri procesu pod prisego izjavil:⁷ »Ko zaradi glavobola in zaradi bolečin v prsih in napol ugaslih oči ni mogel več delati, ga je bilo hudo, a tolažljivo gledati, kako dolge ure presedi na svojem skromnem naslanjaču, v poltemnem prostoru, ker njegove oči niso več prenesle svetlobe, pa mirnega in smehljajočega se, z rožnim vencem v roki, ustnice pa so izgovarjale vzdihljaje, in z rokami, ki jih je od časa do časa dvignil, da bi s svojo nemo govorico izražal tiho združenost in popolno skladnost z Božjo voljo, ki je zaradi utrujenosti ni mogel več izreči z besedami. Sam sem globoko prepričan, da je njegovo življenje v zadnjih letih bila nenehna molitev k Bogu. Tako so prepričani tudi drugi. Drži, da ko smo vstopili v njegovo sobo, da bi ga videli in z njim govorili, smo ga vedno našli v globokem premišljevanju, čeprav tega ni kazal na zunaj, kajti njegovo obličje je bilo vedno veselo, vedro in mirno, kakor so bile njegove besede, ki so prihajale iz ust, polne miru, dobrote in vere.«

⁶ Dodatek, št. 59.

⁷ *Summarium*, X, § 39.

Tako don Cerruti. Nekega večera tiste jeseni ga je don Berto, ki je šel k don Bosku okoli petih, našel v njegovem hodniku, kako se z veliko težavo sprehaja. Ko ga je svetnik zagledal, je večkrat dejal: »*Iam delibor, iam delibor.*«⁸ Tedaj ga je pogledal v obraz in žalostno in ganjeno dejal: »*Tempus resolutionis meae instat. Cursum consumavi.*»⁹ Tedaj je tajnik dodal: »Toda sv. Pavel pravi tudi: '*Bonum certamen certavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.*'¹⁰ Božji služabnik je spremenil temo.

Omenili smo don Cerrutija. Njemu je kot vrhovnemu šolskemu svetniku dal pomembno in nujno nalogo, ko mu je na kapitlju 19. novembra dejal: »Prihodnje leto moramo razmišljati o tem, kako bi imeli učitelje z licenco, in vpisali kakih deset naših klerikov na kako univerzo. Res se je ustalila navada, da smo samo duhovnike pošiljali na univerzo, zaradi škode, ki jo napravijo te šole nezkušenim dušam, in zaradi pomanjkljivosti, ki jih povzročajo; toda če bi med temi kleriki bil kak resen duhovnik, bi lahko upali, da bi deloval kot protistrup in varovalo. Preučili bomo način, vendar moramo na to resno misliti in preskrbeti učitelje z licenco. Danes se je treba boriti proti sovražniku bolj s ščitom kot z orožjem.« Na to don Boskovo spodbudo je Cerrutijeva beseda podžgala številne sobrate, tudi ko je najugodnejši čas za študij že minil, da so se posvetili študiju za pridobitev uradnih naslovov na zasebnih šolah.

Njemu se je treba zahvaliti, da je uredil študij in šole naše družbe. Ne kot da prej ne bi bilo nič opravljenega v tem oziru. »Bilo je opravljenega veliko,« piše don Luchelli, zvesta priča tistega prvega obdobja,¹¹ in ime duh. Celestina Duranda bo ostalo z zlatimi črkami zapisano v naših analih. To je bila še *junaška* doba naše zgodovine. Naša družba je bila stara le nekaj let. Polje, ki se je odpiralo, je bilo prostrano in brezmejno: število delavcev pa majhno v primerjavi s potrebami. Zato je bilo časa komaj dovolj za dnevno delo; vsakdo je bil primoran pomnožiti sam sebe, ko je moral opravljati več del hkrati. Bog je z veseljem blagoslavljal pogumne sobrate, polne dobre volje, ki jih je podžigala don Boskova gorečnost; sprejemali so napore s sveto drznostjo, s kakršno je pastirček David, oborožen s pračo, šel nad velikana Goljata; morda delo nikoli ni prinašalo toliko sadov.« Seveda ni mogoče, da bi vedno trajalo tako; delali so

⁸ SV. PAVEL, 2 Tim 4,6. Apostol je hotel reči, da čuti bližajočo se smrt. Če gledamo na njegovo smrt kot na pitno daritev z vinom malo pred daritvijo, pravi: *Moja kri bo kmalu izlita kot pitna daritev.* Dobesedno: *Jaz se že darujem v pitno daritev.*

⁹ Prav tam, 5 in 6. *Napočil je trenutek mojega odhoda. Dober boj sem izbojeval, tek dokončal.* To je: moje delo je končano. Podoba teka v stadionu.

¹⁰ Prav tam, 7 in 8. *Dober boj sem izbojeval* (podoba boja v grških igrah), *vero ohranil* (zvestobo v preizkušnjah v zborovanjih). *Odslej mi je prihranjen venec pravičnosti, ki mi ga bo tisti dan dal Gospod, pravični sodnik.*

¹¹ Duh. A. LUCHELLI, *Don Francesco Cerruti*, Elogio funebre, Turin, Tisk. SAID »Buona Stampa« 1917.

zaobljube po redni formaciji za učitelje in salezijanske vzgojitelje. Don Cerruti je plemenitemu delu posvetil vse svoje moči.¹²

Don Cerruti je bil eden tistih previdnostnih mož, ki jih je vzgojil don Bosko v Oratoriju in je bil njegova opora ob pravem času, ko je ob svojem zatonu za svoje delo potreboval veliko pomoč, ki bi z močno roko poskrbel za trdno organizacijo in razširitev. Obdarjen z metodičnim talentom, močno voljo in praktičnim čutom je v svoje tridesetletno delovanje vnesel veliko modrost, mirnost in vztrajnost. Njegova služba se je raztegovala tudi na ustanovo hčera Marije Pomočnice in na vodenje salezijanske tiskarske dejavnosti. Na vseh področjih je znal vzbujati energije, saj je znal vzbuditi navdušenje za delo. Pri vsem svojem delu mu ni šlo za nič drugega kot za ohranjanje duha ustanovitelja med brati. Ko so obhajali petindvajsetletnico njegovega imenovanja za vrhovnega svetovalca za študij, se je takole javno zahvalil sobratom: »Vsak dan, ki mineva, me še bolj prepriča o potrebi, ki je za nas dolžnost, da ostanemo zelo zavezani Boskovemu nauku tudi v zadevah poučevanja in da se od tega nauka nikoli ne ločimo niti za pikico. Naj daleč od nas ostanejo novatorji!«

Dne 30. novembra se je v don Boskovem kolegiju v Valsaliceju zgodil čudovit dan. Slovesno so razdeljevali nagrade plemenitim gostom. Kardinal Alimonda in dr. teologije Margotti sta prebila več ur zjutraj in zvečer s svetnikom. V nagovoru je Njegova Eminenca govoril o vrednosti in učinkovitosti discipline. Okoli šestih popoldne se je don Bosko vrnil v Oratorij.¹³ Zvečer tistega dne je kardinal pisal msgr. Caglieru: »Danes sem skoraj ves dan prebil v zavodu v Valsaliceju: razdeljevali so nagrade; bilo je lepo, zanimivo kot vedno pri salezijancih. Najbolj pa nas je zanimal don Bosko, ki je bil z nami, vedno vesel, veder in zadovoljen, nič slabšega zdravja, čeprav je imel težave kot vedno. Naj ga Gospod ohranja še za mnoga dela, med katerimi ne smemo pozabiti na odhod lepe skupine misijonarjev, ki je določen za poputrišnjem. Z veseljem se bom udeležil slovesa in bom molil za nebeški blagoslov na izbrano vrsto.«¹⁴ Upravičeno je don Cerruti pisal monsinjorju:¹⁵ »Kardinal Alimonda je naš najboljši zaščitnik in ena največjih tolažb in opor za preljubega don Boska.«

Na začetku leta je don Bosko dal natisniti zaupne spomine, ki jih je napisal sam in jih je leta 1871 poslal ravnateljem z naslednjim podpisom in datumom: »Turin, 1886, praznik Brezmadežnega Marijinega spočetja. 45. obletnica usta-

¹² Kako resni so bili njegovi nameni, se vidi iz glasovanja, na katerem je bil izbran za mesto, za katerega ga je nekaj mesecev prej določil don Bosko. Leta 1886 so obhajali 1500-letnico spreobrnjenja sv. Avguština. On je za ta spomin pripravil akademijo, ki so jo 10. junija imeli pri sv. Janezu Evangelistu. Program razodeva njegovo miselnost. Vabilo z don Boskovim podpisom je verjetno napisal on sam (Dodatek, št. 60).

¹³ Glej *Unità Cattolica*, 2. december 1886.

¹⁴ Dodatek, št. 61.

¹⁵ Turin, 12. oktober 1886.

novitve Oratorija.« Prepis je poslal vsem ravnateljem in postavil za glavo »Božično vezilo«. ¹⁶

Dva salezijanca, ki ju je on poslal pridigat misijon v župnijo sv. Antona Padovanskega v Bra, kjer je bil za kaplana njegov nekdanji gojenec don Luigi Patasso, sta se vrnila in pripovedovala o čudovitih delih tistih dobrih kristjanov. Ko je svetnik to slišal, je kaplanu napisal tole pisemce.

Predragi gospod kaplan!

Z velikim zadoščenjem sem prejel vest o lepem uspehu na misijonu, na katerem sta pridigala naša duhovnika v tej tvoji župniji. Naj bo vse v Božjo slavo, Marija Pomočnica pa naj nam pomaga in nas varuje, da bomo ohranili sadove. Z iskrenim srcem blagoslovljam tebe in vse tvoje farane. Božje usmiljenje pa naj nas vedno spremlja, da bomo vsi vedno živeli in umrli v njegovi milosti.

Molite tudi zame, ki bom vedno v Jezusu Kristusu

Tvoj vdani prijatelj

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 19. december 1886

Dne 20. decembra je v Turinu v visoki starosti umrl častivredni baron Manuel. Plemenita dobričina bi se rad odtegnil družbi sv. Vincencija Pavelskega in od njenih ustanov, češ da je že star. Še prej pa se je želel posvetovati z don Boskom. »Kar nadaljujte,« mu je odgovoril svetnik. Delajmo do zadnjega diha svojega življenja, da bomo naredili čim več dobrega.« »In tako sem se odločil,« je pustil zapisano v svojih spominih.

Na tisti dan je bila seja vrhovnega kapitlja, kjer je don Bosko večkrat posegel s svojo besedo in povedal zanimive in koristne stvari, ki jih bomo povzeli iz sejnih zapisnikov. Na seji je bil navzoč tudi don Albera, ker so morali obravnavati tudi menjavo osebja v Franciji; med drugim naj bi don Cartier, ravnatelj pri sv. Marjeti, šel v Nico za ravnateljevega namestnika, nato pa naj bi prevzel mesto ravnatelja namesto don Ronchaila, ki je bil za naslednje leto določen za Pariz. Vendar se je pojavila težava. Nizza Marittima, je pripomnil nekdo, je središče sotrudnikov ne samo za Francijo, temveč za vso Evropo in Ameriko, saj se v tem mestu zbirajo tujci z vsega sveta in se ravno tukaj dajo vpisati, tu se sklepa tesnejše vezi, tu se poskrbi, da pridobivajo nove člane v svojih domovinah. Ne zdi pa se, da bi narava don Cartiera in njegova mala sposobnost za nabiranje darov mogla več prispevati naši družbi.

Don Bosko je odgovoril: »Da bi narava don Cartiera ne ovirala odnosov s sotrudniki, naj ga spremlja don Ronchail in ga predstavi po vseh domovih so-

¹⁶ To so spomini, ki jih beremo v LEMOYNE, MB VII, str. 524 in sledeče [BiS VII, str. 365–367]. Don Rua v pismu 29. novembra msgr. Cagliero: »D. Lasagna pošilja ravnateljem obširno vezilo v zbirki zaupnih spominov, ki jih je zanje zbral g. don Bosko iz svoje dolge izkušnje. Znajmo iz njih potegniti čim večjo korist.«

trudnikov. Znati nabirati darove gotovo ni dar, ki bi ga imeli vsi. Potrebna je odkritost, ponižnost, pripravljenost na žrtve, znati govoriti in si tako pridobiti prijatelje, biti zmeren v besedah, da ne bi žalil občutljivosti. Novega ravnatelja naj predstavi v *Bollettinu*.¹⁷ Objavite okrožno pismo, v katerem piše: »Razmere so zahtevale, da je bil don Ronchail imenovan za ravnatelja v Parizu. Predstojniki so bili mnenja, da ga jaz don Cartier nadomestim. Medtem ko imam čast, da vam oznamim svoje imenovanje, se priporočam vaši dobroti in vašim nasvetom itn. itn.« Sam Ronchail naj po prihodu v Pariz napiše podobno okrožnico sotrudnikom v prestolnici. Danes vedo vsi, ki poznajo don Cartiera, da je postal v Nici neprekosljiv nabiralec darov; tako mu je v zadnjih letih splošne gospodarske krize uspelo v kratkem času zgraditi cerkev Marije Pomočnice, za katero je porabil nekaj milijonov.

Glede Pariza je don Rua dejal, da je don Bellamy ves dan krožil po mestu in nabral samo sedem frankov. Don Bosko je odgovoril: »V takem primeru naj ravnatelj da natisniti kakih sto pisem, v katerih bi pisalo: »Zavod v Ménilmontantu je v veliki stiski; manjka mu še to in to. Tega in tega dne se bom oglasil, da sprejemem vaš prostovoljni dar itn. itn.« Na ta način se bo nabrala kaka vsota; če pridemo na obisk nenadoma, nenapovedano, ne da bi nas prej poznali in pokazali svoj naslov in pooblastilo, ne dosežemo ničesar. Lahko bi si dali natisniti tudi vizitko in pod lastnim imenom natisniti tole vrstico: *Priporočam gospodu* (pustiti prazen prostor za ime, da ga napišemo z roko) *uboge dečke v zavodu, v katerem sem ravnatelj in vas prosim, da se me spomnite v svoji dobroti.* Te vizitke bi lahko dali natisniti za vse ravnatelje tistih zavodov, ki živijo od prostovoljnih darov. Lahko bi tudi dodali kakšen rek: »*Kdor da revežem, mu bo bogato povrnil Gospod.*«

Don Albera je prosil za dovoljenje, da bi kupil zemljišče, ki meji na dvorišče zavoda svetega Leona; treba bi bilo plačati 20.000 frankov s pogodbo, potrjeno pri notarju. Kapitelj je odobril, don Bosko pa je dejal: »Tudi v tem primeru bi lahko po dogovoru z lastnikom napisali okrožnico, in sicer takole: »V zavodu imamo veliko fantov: treba bi bilo dograditi novo stavbo in tako bi lahko sprejeli več fantov (50, 80, 100 itn.). Potrebovali bi tako in tako vsoto. Vas, spoštovani gospod, prosimo, da se podpišete za tisto vsoto denarja, za katero menite, da jo lahko prispevate, da bomo vedeli, na kakšno vsoto lahko računamo.« Potem pa gremo danes k enemu dobrotniku, jutri k drugemu z zvezkom, v katerega zbiramo podpise.

Kapitelj se je zasmejal, ko so videli, s kakšno lahkoto don Bosko iznajde praktične načine za nabiranje darov. In je nadaljeval: »Včasih sem lahko sam

¹⁷ Francoski *Bollettino* je v junijski številki leta 1887 izkoristil priložnost, ko je objavil smrt gospe Levrot, da je objavil tudi don Cartiera kot ravnatelja v Nici, v naslednji številki pa je objavil nekaj podatkov o pokojni sotrudnici.

hodil okoli in nabiral pomoč; sedaj pa lahko delujem samo v mislih. Ko napravim kak načrt, preučim razloge za in proti, nato pa se odločim ... Sedaj gre za nakup zemljišča. Prav, naj mi don Albera da seznam glavnih gospodov iz Marseillea; jim bom kar jaz pisal. Kakšna milost Marije Pomočnice bo napravila drugo.

Nekoč drugič so se pogajali za nakup tiskarskega stroja, ki ga je gospod Mingardon bil pripravljen dati pod ugodnimi pogoji; a niso še ničesar sklenili. Don Albera je ponovno dal ponudbo. Don Bosko je dejal: »Treba je vse delati pisno, da lahko s podobno pogodbo izsilimo kakšno ugodnost; vendar *kar je samo od daleč podobno trgovini, je bilo za redovne ustanove vedno usodno.*

Za božič so blagoslovili novo obednico za vrhovni kapitelj v drugem nadstropju, zraven knjižnice in zelo blizu don Boskovega stanovanja, tako da je lahko prišel vanjo brez težav.¹⁸ Na isti dan so obhajali novo mašo don Vigliettija.

Po božiču se je v oratoriju zgodilo nekaj novega. Na dan sv. Janeza Evangelista so se vsi rokodelci dogovorili, da bodo praznovali don Boskov god; tako je vsaka delavnica poslala svojo čestitko, ki so jo vsi podpisali, tudi mojstri in asistentje. Vsakdo je obljubil obhajila, obiske Najsvetejšemu in Mariji Pomočnici in molitve.¹⁹

Za don Boska so molili tudi številni italijanski škofje, kakor so mu zagotavljali in odgovarjali na njegov poziv v oktobru. Eden izmed njih, ki je od časa, odkar je bil kanonik v Vercelliju, dolga leta častil in mu pomagal, in sicer msgr. Degaudenzi, škof v Vigevanu, je pisal 4. januarja 1887 don Rui: »K temu svojemu skromnemu daru dodajam dar za misijone don Boskovih salezijancev.²⁰ Zelo mi je žal, da ne morem dati več! Ta svoj skromni dar poklanjam tudi, da bi prosil od Gospoda, naj nam dolgo ohrani tega Božjega moža, don Boska. Naj ga razveseli z moje strani. Zagotovite mu, da za njegovo zdravje molimo tukaj, molijo v semenišču in po redovnih hišah. V tridnevnicu, ki smo jo na zadnja dva dneva prejšnjega leta in na prvi dan novega opravljali za svetega očeta v vseh cerkvah naše škofije v čast Jezusovemu Srcu, sem naročil javno moliti tudi za dragega in častivrednega don Boska. Blagoslavljam častivrednega moža, ki preživlja svoje življenje z opravljanjem dobrih del.«

Ko smo malo prej omenili rokodelce, se moramo spomniti nekega dogodka, ki se tiče njih. Leta 1886 je dal don Bosko zgraditi tri velike prostore, dolge kakih 25 metrov in široke kakih sedem, da bi tako ugodil številnim željam – in to v kotu dvorišča, kjer danes stoji stavba vrhovnega kapitlja; nova stavba se še ni dobro osušila, ko so predstojniki vanjo naselili kakih petdeset gojencev. Katehet don Ghione, ki jih je nadziral ob vstajanju in zvečer za spanje, je videl, kako je na njihove postelje kapljalo s stropa zaradi vlage. Ker se je bal, da bi vsi

¹⁸ Kmalu po don Boskovi smrti se je njegov naslednik vrnil v skupno obednico.

¹⁹ Dodatek, št. 62 (A-B-C-D-E-F).

²⁰ Poslal je 40 lir.

zboleli, je stvar razložil don Bosku. Dobri oče ga je vprašal, ali bi bilo mogoče postelje prenesti kam drugam. Don Ghione mu je odgovoril, da je o tem že razmišljal, a da ni našel nobenega prostora. Nato se je kratko zamislil v tišini, potem pa dejal: »No, kar pusti jih, kjer so.«

»Toda to zimo bodo zboleli vsi,« je odvrnil katehet, »povedati moram, da je asistent že pred tremi dnevi zbolel.«

»Bodi miren,« je odvrnil svetnik, »niti eden od fantov ne bo zbolel.«

Prav zares; nobeden skozi vso zimo ni zbolel; pa tudi asistent je v kratkem ozdravel.²¹

Medtem so prišli do zadnjega dneva v letu. Nihče si ni upal niti pomisliti, da bi don Bosko po večernih molitvah prišel v cerkev Marije Pomočnice. Kaj se je zgodilo? Vsi, rokodelci, dijaki in sobratje so se malo pred sončnim zahodom zbrali pod njegovimi okni in skupaj navdušeno zapeli znano pesem:

*Andiamo, compagni
Don Bosco ci aspetta:
La gioia perfetta
ci desta il cuor.*

*Fantje, veselo na noge,
don Bosko nas čaka:
neskončno veselje
nam napolnjuje srce.*

Sveti starec se je ob podpori dveh duhovnikov ganjen pojavil pri oknu, naslonjen na balkonsko ograjo, se iztegnil, kolikor je mogel, se zahvalil in zaželel srečen konec starega in dober začetek novega leta z Božjim in Marijinim blagoslovom.

²¹ Poročilo don Ghioneja, *Bollettino Salesiano*, oktober 1925.

11. POGLAVJE

ŽIVLJENJE V ODMAKNJENOSTI

ZIMA, POSEBNO ŠE PIEMONTSKA, ki je težka za vse stare, je don Bosku povzročala še dodatne težave in ga silila na življenje, omejeno na njegovo skromno stanovanje; tako ga fantje že dalj časa niso videli, razen srečnih dijakov četrtega razreda, ki so ga od časa do časa lahko obiskali in pri njem opravili spoved. Pomnimo, da so leta 1886 začeli ukinjati peti razred. Dne 22. januarja je spovedoval več kot dve uri. Prišli so vsi, razen enega, ki se ni pojavil; njegove odsotnosti ni nihče opazil, saj so že pred časom nekateri izbrali kakega drugega spovednika bodisi zaradi časa za učenje ali so zaradi česa drugega redkeje hodili k don Bosku k spovedi.

Tokrat pa je svetnik to opazil; zvečer je namreč dal poklicati tistega fanta. Pokazal mu je, naj sede poleg njega, in se z njim pogovarjal o različnih stvareh, nato pa ga vprašal: »Zakaj že nekaj mesecev ne greš k spovedi in obhajilu?« Fant je sklonil glavo, a mu ni odgovoril. Tedaj je don Bosko prekinil molk in ga vprašal:

»Hočeš, da ti jaz povem, zakaj?«

»Da, povejte mi,« je odgovoril.

»Poglej, zato in zato.« Nato mu je z mirno besedo očetovsko naštel njegove grehe, zaradi katerih ga je bilo sram iti k spovedi. Zmeden ga je fant gledal, ne da bi vedel, kako naj se zbere, dokler ni padel na kolena in opravil spoved. Ko je prišel iz sobe in srečal don Vigliettija, mu je zaupno dejal, kakor so imeli navado reči fantje: »Don Bosko mi je povedal tako in tako in je uganil vse moje grehe.«

Ob neki drugi priložnosti, ko so govorili o milostih, ki jih je Marija izkazala Oratoriju, je don Bosko dejal istemu tajniku: »Marija nas ima preveč rada. Fantje se zama trudijo, da bi skrili to, kar imajo v srcu; jaz vse vidim in jim povem.«

Obiski zunanjih ljudi so se nadaljevali, a jih je bilo veliko manj kot prej, kajti tajnikom so zdravniki in predstojniki naročili, naj omejijo število in trajanje obiskov. Drugega januarja ga je prišel obiskat kardinal Alimonda in pri njem ostal

eno uro. Petega januarja je prišel msgr. Ordonez, škof iz Quita, da bi ga v imenu predsednika ekvadorske republike prosil za vsaj štiri salezijance. Nato je šel v Rim, na poti domov se je spet ustavil v Turinu in dosegel formalno obljubo. A že 1. januarja je don Bosko dejal don Vigliettiju, naj zapiše v kroniko: »Sedaj sem v stiski, kako bi najhitreje poskrbel za odhod misijonarjev v Quito in ekvadorsko republiko. Tam je misijonski center, kjer bi lahko našli tudi poklice.«

Med drugimi je prišel tudi don Guanella. Potem ko se je leta 1887 oddaljil od Oratorija, se ni upal več prikazati; šele 22. januarja je zbral pogum in obiskal don Boska. Ko je po don Boskovi smrti pisal o tem obisku, je takole opisal svoj vtis, ki ga je nanj napravil do Bosko: »Zdel se mi je spremenjen. Zdelo se mi je, da na bledem obrazu opažam žarek božanske milosti. Zelo rad mi je dal blagoslov, zame in za moje ustanove, medtem ko sem klečal ob njegovih nogah.«

Iz Nizze Mare je prišel mlad duhovnik g. Raimund Jara, pozneje škof v Ancudu v Čilu. Potoval je v Francijo in iskal sredstva za ustanovitev katoliške univerze v Santiagu. Pred don Boska je položil svetinjice in podobice, da bi jih blagoslovil. Med njimi je bila tudi slika matere Marjete. Ko je svetnik videl to sliko, je bil ganjen; nekaj časa jo je gledal, nato pa jo pokazal obiskovalcu: »Radi jo imejte,« je dejal. Ko sta z don Boskom šla po hodniku pred njegovimi pisarnami in je videl, kako je hodnik ozek, je spoštljivo dejal: »Če nisem preveč drzen, bi rad prosil za pojasnilo.« »Kar povejte.« »Če bi bil v vaši družbi kak obilnejši duhovnik, kako bi šel po tem hodniku? Zakaj ste napravili tako ozkega?«

»Zaradi ... zaradi ... premagovanja skušnjav.«

Don Jara je razumel. Ko se je vrnil v Čile, je zgradil veliko stavbo, razdeljeno na veliko majhnih sobic, da bi vanje lahko sprejel sto osemdeset dijakov iz pokrajine; ko pa se je med gradnjo spomnil na don Boskove besede, je dal zgraditi zelo ozke hodnike z nizkimi vrati. Leta 1891, med državljansko vojno, ki jo je sprožil predsednik Balmaceda, je bil zavod podržavljen in ponujen na dražbo. Ker je bil zavod v središču mesta, so ga mnogi hoteli kupiti; toda ko so videli tiste ozke hodnike in nizka vrata, je vsakogar minila volja, da bi ga kupil. Tako je še naprej služil prvotnemu namenu na zadovoljstvo profesorjev, ki jim je zelo prav prišel.

V tišini svoje majhne sobe je velik del časa namenil za dopisovanje. V Oratorij je dnevno prihajalo neverjetno število pisem za razne zadeve, v zahvalo Mariji Pomočnici, za *Letture Cattoliche*, za *Bollettino*, za odzive na okrožnice, ki so prihajale iz Italije, Francije, Švice, Belgije, Poljske, Rusije, Male Azije, Indije, iz obeh Amerik. Veliko od teh pisem je bilo naslovljenih na don Boska. Ko jih je odprl, je dal tista, ki so se tikala njega osebno, brati zaupnim osebam; ko ni mogel več odgovarjati osebno, je pogosto naročil drugim, naj odgovorijo. Poglejmo nekaj primerov pisem in odgovorov, katerih kopije so se ohranile.

Dve pismi, čisto *sui generis*, sta prišli iz Francije in jih uvrščamo med doka-

ze izrednega mnenja o svetosti, za kakršnega so imeli don Boska. Nekdo, ki ga je že večkrat spraševal o zadevah svoje vesti in zlasti glede sklenitve zakona, ga je dan pred poroko prosil, naj mu pove, ali naj se kot dober kristjan poroči z določeno gospodično. Svetnik mu je odgovoril: »Mirno se lahko poročite s tisto osebo, ki vam bo v srečo, če bosta oba redno prejerala obhajilo. Vaši dobroti pa priporočam svoje sirote. Molite zame, Bog naj vas blagoslavlja, Marija pa bodi vedno vaša vodnica.« Nekdo drug sploh ni poznal don Boska; ko pa je slišal od tistega, ki ga je videl v Parizu, da je mož globoke vere, mu je začel razlagati svojo težavo. Že dalj časa se je nameraval poročiti z določeno osebo; zaradi želje po dobičku se je zveza pretrgala. On bi rad ponovno navezal stike, zato ga je prosil, naj preveri zadevo pred Bogom in naj mu sporoči sadove svojega pobožnega in ljubezni polnega razmišljanja. »Ali bom,« ga je vprašal, »v tako zaželeni zvezi našel zemeljsko in nebeško srečo? Ali bi propad mojih upov bilo znamenje, da me Gospod kliče na drugačno pot?« In don Bosko mu je odgovoril: »Vprašajte za mnenje svojega duhovnega voditelja. Če bo odgovor pritrdilen, poskrbite samo, da bo oseba, o kateri mi pišete, redno prejerala obhajilo. Sicer pa bodite mirni. Jaz molim za vas in vas priporočam svojim sirotam. Bog naj vam bogato poplača vašo dobroto.« Tisti gospod je pismu priložil lep dar.¹

Zahvalna pisemca ali lističi z zahvalo za prejete darove so morali biti precej pogosti.

Ob začetku novega leta mu je knez Avgust Czartoryski poslal dar in mu povedal, kako so poljski sotrudniki navezani na ustanovitelja salezijancev. Zahvalil se mu je za lep dar in za veselo novico, ni pa omenil poklica, gotovo iz ozira do očeta, ampak se je zadovolji z zapisom: »Vsekakor bodite prepričani, da mi ne bomo nehali prositi Boga za vas in za vse vaše zadeve.«²

Grofici Aleksandri di Camburzano je pisal: »

Spoštovana gospa grofica!

Žal mi je, da morate trpeti. Molil bom in še drugim naročil, naj molijo za vaše zdravje. Dobro razumem, da imate svoje križe, sicer pa imamo vsi kak križ, razen don Boska, ki nima nobenega.

Zadeve tega sveta se verjetno približujejo končni krizi: toda Bog je neskončno dober in neskončno mogočen, zato njemu prepustimo, naj on odloči.

Zahvaljujem sem vam za darilo, ki ste ga poslali za naše sirote. Jutri bodo prejeli obhajilo za vas, jaz pa bom z Božjo pomočjo opravil sveto mašo. Marija naj nas vse vodi proti nebesom.

Vaš nadvse vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, sept. 1887

¹ Dodatek, št. 63.

² Dodatek, št. 64.

Baronici Azegli Ricci, rojeni De Maistre, ki jo je poznal še kot majhno deklico, je na god sv. Frančiška Saleškega poslal podobico z napisano mislijo: »Gospa baronica Ricci. Bog naj vas blagoslavlja in bogato poplača vašo dobroto. Moji duhovniki, misijonarji in sirote vsak dan molijo za vas.«³

Ob praznikih, imenovanjih, veselih dogodkih oseb, na katere so ga vezale vezi pozornosti in hvaležnosti, ni nikoli ostal ravnodušen.

Leta 1887 je katoliški svet obhajal petdesetletnico duhovništva papeža Leona XIII. Ob začetku leta so v Bassanu Vicentino v njegovo čast pripravljali posebno številko z naslovom *Exultemus*, za katero so uredniki prosili najuglednejše katoliške može, da bi kaj napisali za to priložnost. Niso mogli pozabiti na don Boska. Ker ni mogel napisati posebnega članka, je 18. januarja napisal tole izjavo: »Kar kljub temu lahko storim, izpovedujem, da za svoje sprejemam vsa čustva vere, spoštovanja, vdanosti in iskrene ljubezni sv. Frančiška Saleškega do svetega očeta. Jubileju dodajam vse sloveče naslove, ki jih je zbral od svetih očetov in koncilov in ki so z dragocenimi biseri sestavljeno krono okrasili papežovo glavo, ki so med drugim tile: *Abelov za prvenstvo*, *Abrahamov za slavo očakov*, *Melkizedekov za red posvečenja*, *Aronov za dostojanstvo*, *Mojzesov za oblast*, *Samuelov za sodbo*, *Petrov za vrhovno oblast*, *Kristusov za maziljenje*, *pastirski za vse pastirje* in več kot štirideset nič manj blestečih in primernih. Prepričan sem, da se gojenci skromne družbe sv. Frančiška Saleškega ne bodo nikoli ločili od čustev tega velikega svetnika, našega zavetnika, do apostolskega sedeža; naj sprejmejo takoj, z vsem spoštovanjem ter s preprosto mislijo in srcem ne le papeževe odločbe glede verskih resnic in discipline, temveč naj glede spornih vprašanj rajši sprejmejo njegovo mnenje kot privatnega učitelja kakor mnenje katerega koli teologa in doktorja na svetu. Menim nadalje, da morajo to narediti ne le salezijanci in njihovi sotrudniki, temveč vsi verniki, zlasti duhovščina; kajti poleg dolžnosti, ki jih imajo sinovi, da spoštujejo očeta, poleg dolžnosti, ki jih imajo kristjani, da spoštujejo Kristusovega namestnika, zasluži papež vse spoštovanje, ker je bil izbran izmed najbolj učenih ljudi, najbolj modrih, najbolj znanih po kreposti in ker mu pri vladanju Cerkve pomaga Sveti Duh.«

Kardinal Canossa, veronski škof, mu je pisal 26. decembra, mu priporočil svojega brata Oktavija in mu rekel: »Blagoslovite njega, mene in vso našo družino. Ponovno se priporočam za vaše molitve, posebno za neko zadevo, za katero že dalj časa prosim Gospoda. Zapovejte mi, če sem tega vreden.« Nazadnje mu je izrazil svoje »brezmejno spoštovanje in vdanost«. Don Bosko mu je čez tri tedne odgovoril:

³ Isti je za novo leto svetnik na vizitko napisal: »Duhovnik Janez Bosko vam izraža globoko spoštovanje. On moli za vas in naroča še svojim sirotam, naj molijo za vas, za vse vaše namene. Na vas in na vse vaše kliče nebeškega blagoslova. Januar 1887.«

Presvetli gospod!

Z veliko tolažbo sem prejel pozdrave in blagoslove; imel sem čast, da sem se poklonil vašemu gospodu bratu grofu iz Canosse. Sedaj so vse naše molitve namenjene Vam, častivredni gospod, da Vas Bog ohrani ad multos iubilares dies, v slavo Cerkve, v pomoč potrebnim, zlasti ubogim salezijancem, ki se ponižno, vendar toplo priporočajo vašim molitvam.

Blagoslovite nas vse in blagovolite nas imeti za svoje uboge, a vdane sinove in služabnike.

V imenu vseh

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 14. januar 1887

Oprostite moji nerodni pisavi.

Z obratno pošto mu je kardinal izrazil veselje nad temi vrsticami. To pisanje je dragocen dokument, ki dokazuje, kako visoko je tako velika cerkvena osebnost cenila don Boska in njegovo ustanovo. Verona se je pripravljala na bližnje obhajanje škofove petindvajsete obletnice posvečenja. Leon XIII. jih je prehitel s kratkim pismom, ki ga tu omenjamo.

Častivredni in predragi don Bosko!

Po čudovitem pismu našega svetega očeta Leona XIII. me ni nobeno od tistih, ki sem jih prejel v teh dneh, tako razveselilo in potolažilo kot vaše, ki sem ga prejel danes dopoldne! Tisočkrat hvala! Da ste se vi, ki imate toliko svetih opravil, ne samo spomnili na mojo skromno osebo, ampak ste mi pismo kljub težavam sami lastnoročno napisali! Iz srca sem vam hvaležen; ker ne morem drugega, bom bolj kot navadno prosil Gospoda, naj blagoslovi vas in vaše zveličavne ustanove. Dejal sem bolj kot navadno, saj vas spoštujem in imam rad vaše salezijance, in čeprav nevredno, vsako jutro pri maši opravi spomin za misijone, še posebno v Afriki, Patagoniji in ubogi Kitajski, kjer sestre kanosijanke naredijo toliko dobrega.

Uboga Afrika! Prosim Vas, da najprej molite zame (ki molitve tako potrebujem; to sam najbolj vem) in potem za tisti nesrečni misijon! Vedite, da sem nekega dne rekel predstojnikom o tem malem semenišču za osrednjo Afriko: 'Če nas sprejmete, gremo vsi pod don Boskovo zastavo z orožjem in prtljago in gremo v Ameriko, ki je druga dežela'. Vendar oni so mnenja, da moramo spoštovati spomin in delo objokovanja vrednega msgr. Combonija in da moramo pričakovati, če bo tako vseč Gospodu, da ponovno odpremo pot med črnce. In jaz nisem hotel vztrajati pri tem.

Ob koncu se vam zahvaljujem za vse, z Vami pa se zahvaljujem vsem odličnim salezijancem, od katerih mi obljubljate največjo milost zame, njihove molitve. Prosim vas, da me blagoslovite;

Vaš vedno vdani

prevdani in hvaležni

L., KARD. CANOSSA, škof

15. januar 1887

Božji služabnik je ganjen potrdil sprejem s prisrčno skromnostjo svetnikov in mu poslal podobo Marije Pomočnice, na hrbtni strani pa je napisal molitev: »Najodličnejši kardinal Canossa! O Marija, vodi tega vašega dragega in gorečega sina pri vseh njegovih delih na poti v nebo. – 23. januarja 1887. – Duhovnik JANEZ BOSKO.«

Če je Verona imela za škofa kardinala, se mora zahvaliti don Bosku. Ko ga je Leon XIII. prestavil v Bologno, je pobožni in ponižni prelat šel prosit papeža, naj ga pusti v Veroni. Naključje je nanoslo, da se je v Rimu srečal z don Boskom, kateremu se je s solzami v očeh priporočil, naj izreče besedo v njegov prid. Svetnik je pri avdienci napeljal pogovor na to temo, in ko je spoznal, da papež ni bil nenaklonjen tej škofovi želji, je našel način, da mu izrazi svojo zamisel. Ker je bila Bologna kardinalski sedež, ali ne bi mogli sprejeti odpovedi nadškofovski službi, kardinalsko mesto pa rezervirati za tistega, ki se je odpovedal? Predlog je bil vseč svetemu očetu. Tako mu je don Bosko ob ponovnem snidenju z monsinjorjem dejal: »Nadškof ne! Kardinal pa!«

Od drugega visokega prelata so mu prispela dobrohotna sporočila. V prvih dneh februarja je bilo oznanjeno imenovanje msgr. Camilla Siciliana di Rende, nadškofa v Beneventu in apostolskega nuncija v Parizu, za kardinala. V francoskem glavnem mestu ga je don Bosko srečal štiri leta prej, ko je od njega in njegove matere prejel izraze globokega spoštovanja. Zato je menil, da mu mora takoj čestitati ob imenovanju za novo dostojanstvo; hkrati pa mu je priporočil novoustanovljeni zavod v Ménilmontantu. Kardinal je, kot velja pravilo, čakal na konzistorij, potem pa mu je 24. marca odgovoril iz Pariza: »Hvaležen sem za vaše iskrene čestitke, ki ste mi jih poslali ob mojem imenovanju za rimskega kardinala. Iz srca se vam zahvaljujem in upam, da mi boste s svojimi molitvami izprosili potrebno pomoč, da bom izpolnil dolžnosti, ki mi jih nova služba nalaga. Ne poznam tu okoli nobenega salezijanskega zavoda, lahko pa vam zagotovim, da bom srečen, če bom napravil kako uslugo vaši družbi.«

Drugi nov kardinal je bil apostolski nuncij v Madridu, ki se je dopisoval z don Boskom, ko je šlo za ustanovitev zavoda v Madridu.⁴ Tudi njemu je don Bosko poslal čestitke, na katere je Rampolla odgovoril z iskreno zahvalo in s temi posebnimi besedami:⁵ »Hvaležen sem, da ob tej priložnosti izrazim posebno ljubezen do salezijanske družbe in se z vami radujem nad uspehi, ki jih vaši sinovi dosegajo v španskih škofijah, kjer so se naselili; slišal sem že veliko pohval odličnih prelatov. Naj Gospod da milost, da bi se mogli razširiti tudi v tem narodu, ki danes potrebuje ljudi, ki bi jih obvarovali pred nesrečnimi prevarami.«

Ko je bil meseca marca za turinskega župana imenovan odvetnik Melchior

⁴ Glej zv. XVII, str. 600 in sledeče [BiS XVII, str. 400 in sledeče].

⁵ Madrid, 11. april 1887.

Voli, mu je don Bosko poslal pisne čestitke. Najvišji mestni upravnik se mu je zahvalil in ga prosil, naj sprejme njegove vdane pozdrave, in mu omenil, da se z veseljem spominja dnevov svoje rane mladosti, ko je »imel srečo, da je spoznal častitega zaslužnega don Boska v hiši Roasenda«. Pri tej plemeniti družini je gospod Voli pomagal don Bosku pri prepisovanju njegove *Zgodovine Italije*.

Don Bosko si ni mogel zapomniti vseh pogovorov v pravem smislu te besede; bil pa je vesel, ko je slišal govoriti o misijonih; najbolj je bil vesel, kadar so brali pisma njegovih misijonarjev. Govoril je večinoma s kratkimi stavki, včasih dopolnil z dovtipi. Ko je na nekem novcu opazoval podobo Napoleona III., je vzkliknil: »*Sic transit gloria mundi*. Nihče več ne govori o njem ... razen če se o njem govori kaj slabega.« Gospod Olive ga je vprašal, ali naj, ko piše svoji gospe, pove, da je don Bosko zdrav, je odgovoril: »Povejte, da je don Bosko zbolel za lenobo.« Oni je ugovarjal, češ da je resnica ravno nasprotna. Toda don Bosko je dodal: »Dobrota gospoda Oliveja spravlja v dvom resnico, ki jo je izrekel don Bosko.« Nekega dne je iz Lyona od gospe Quisard prejel podobo z napisom v francoščini: »Bodite z Bogom kot ptiček, ki čuti tresenje veje in še naprej poje, saj ve, da ima krila.« Pazljivo jo je prebral, potem je naročil, naj jo nesejo don Bertu, in pripomnil: »Kdo ve, kaj si bo mislil don Berto, ko bo prejel to sliko.« Don Berto je spoznal resnico. Razumel je, da je to očetovski opomin, ko bo v kratkem ostal brez don Boska, svoje edine opore na svetu. Pri mizi je redkokdaj prekinil molk; zdelo se je, da nenehno razmišlja. Ko je nekega dne prilival vodo v vino, je dejal: »Tudi Jezus na križu je hotel, da se njegova kri pomeša z vodo.«

Svojemu velikemu zaupniku don Lemoyneu, ki je ob večerih sedel ob njem in mu lajšal samoto in je bil prisiljen v brezdolje, ker mu je umetna luč povzročala bolečine v očeh, je nekoč napovedal prihodnje reči. Nenadoma mu je rekel, ne da bi prej kaj govorila o tej stvari: »Ti boš doživel visoko starost.« Nekega drugega večera, ko je z don Boskom šel po stopnicah navzgor, se je don Bosko ustavil in mu polglasno zamrmral: »Čaka te zelo slavna prihodnost.« Po kratkem predahu je nadaljeval: »To, kar si trpel do sedaj, ni nič v primeri s tistim, kar te še čaka. Vendar pogum! Vse na tem svetu mine ... Nato pa ... nato pa raj!«

Don Lemoyne je doživel sedemdeset let. Spomin nanj je še živ in bo ostal živ v družbi še naprej. Njegovo ime se omenja tudi zunaj družbe, posebno zaradi tistega, kar je napisal o don Bosku. V zadnji dobi so ga mučile različne bolezni, še bolj pa duševne stiske, ki so prihajale iz različnih vzrokov, saj je imel bujno domišljijo in zelo občutljivo srce. Verjetno je trpel pod težo duhovnih stisk. Ko se je nekoč srečal z mladim salezijanskim duhovnikom, je rekel tole: »Nekoč smo v oratoriju jedli polento, a tam je bil don Bosko!«

Včasih je mladim tajnikom, ki so navadno bili okoli njega, pripovedoval sanje, ki jih je imel ponoči; sanje, ki razen dveh, ki so se tikale klerika Oliveja, o katerih smo že poročali, niso imele nič izrednega. Vendar je zvečer 13. februarja

dejal don Vigliettiju, ki je to zapisal v kroniko: »Rad bi zapisal veliko pomembnih stvari, ki so mi bile razodete v sanjah v začetku leta. Vedno znova sklenem, potem pa pozabim. Daj, da me boš spomnil; jaz ti jih bom povedal, da jih zapišeš.« Morda mu je Viglietti hotel prihraniti napor s pisanjem in ga ni spomnil.

Pogostokrat je med sanjami kričal, da se je Viglietti zbudil; poklical ga je, naj pride v njegovo sobo. Tako se je zgodilo v noči z drugega na tretji marec. Tajnik ga je zjutraj vprašal, o čem je sanjal. Odgovoril je, da o vseh mogočih nepomembnih stvareh in da si je zapomnil samo eno podrobnost. Zdelo se mu je, da stopa po neobdelanih poljih in da mu je nekdo dejal: »Ukvarjaš se z obdelovanjem zemlje na bregu reke Rio Negro, medtem ko imaš tukaj neobdelana polja.«

Don Bosko je odgovoril: »Pustil bom na njih rasti travo in jih spremenil v travnike, po katerih se bo pasla živina.«

Medtem je zagledal lepo češnjevo drevo, polno sadov, je kmeta spodbudil, naj jih obere. Kmet ga je ubogal; ko pa jih je obral, so bile videti suhe in gnile.

Neke druge noči, na 24. marec, se mu je sanjalo, da je v vinogradu, v katerem so obirali grozdje. »Kako to?« je dejal don Bosko. Saj je šele pomlad, pa je že trgatev? In vendar, kako bogati grozdi! Letos bomo imeli odlično letino!«

»Da, da«, sta mu odgovarjala njegov brat Jožef in Buzzetti, ki sta bila med trgači. »Treba je veliko natrgati, takrat ko je, kajti letošnjemu obilju bodo sledila leta pomanjkanja.«

»Zakaj bo pomanjkanje?« je vprašal don Bosko.

»Ker hoče Gospod kaznovati ljudi zaradi zlorabe vina.«

»Treba je torej napraviti bogato zalogo za naše fante.«

Tudi tem sanjam ni pripisoval kake pomembnosti, vendar je na koncu dejal: »So pač sanje!«

Zjutraj 3. aprila je smeje se rekel don Vigliettiju, da se prejšnjo noč ni mogel odpočiti, ker je mislil na strahotne sanje, ki jih je imel ponoči 2. aprila. Zaradi vsega tega je bil popolnoma izčrpan.

»Če bodo fantje,« mu je dejal, »slišali pripovedovati o tistem, kar sem videl, ali bi začeli živeti bolj sveto ali bi zbežali od strahu, da ne bi poslušali do konca. Sicer pa ne morem opisati vsega, kot bi bilo težko prikazati kazni, ki so namenjene grešnikom v drugem življenju.«

Videl je kazni v peklu. Najprej je slišal bobnenje kot ob potresu. Sprva se ni posebno zanimal za to; vendar je hrup naraščal, dokler ni slišal dolgega zastrašujočega bobnenja, pomešanega s kriki groze in tesnobe, nerazločnimi človeškimi glasovi, ki so pomešani s splošnim hrupom povzročali ropot, poln strahu. Zbegan je opazoval okoli sebe, od kod bi utegnil izvirati tak sodni dan, a ni ničesar opazil. Hrup, ki je postajal vse bolj oglušujoč, se je bližal in ni bilo več mogoče razločevati ne z očmi ne z ušesi, kaj se dogaja. Don Bosko je nadaljeval opisovanje: »Najprej sem videl neko gmoto, brezoblično obliko, ki je počasi do-

bivala podobo ogromnega soda pravljličnih razsežnosti. Iz njega so prihajali kriki bolečin. Prestrašen sem vprašal, kaj to pomeni, kar sem videl. Nato so kriki, ki so bili do tedaj nerazločni, postajali močnejši in razločnejši, da sem razumel tele besede: *Multi gloriantur in terris et cremantur in igne.*« [Mnogi uživajo slavo na zemlji, potem pa goriijo v ognju.] Potem sem v tistem sodu videl strahotno popačene ljudi. Oči so bile zunaj očesnih jamic, ušesa kot ločena od glave, grozljivih oblik. Roke in noge so bile razkrečene in razklenjene. Človeškemu ječanju se je pridruževalo mačje cviljenje in jezno lajanje psov, rjojenje levov, zavijanje volkov, renčanje tigrov, medvedov in drugi živali. Opazoval sem pozorneje in med tistimi nesrečneži sem spoznal nekatere. Vedno bolj začuden sem znova vprašal, kaj naj pomeni ta izredni prizor. Dobil sem odgovor: *Gemitibus inenarrabilibus famem patientur ut canes.* [Ob nedopovedljivih vzdihih bodo trpeli lakoto kot psi.]

Medtem ko je hrup naraščal, se je pred njim širil pogled na stvari, bolje je spoznaval nesrečneže, njihovi kriki so postajali ostrejši, njihova groza neznošnejša. Kričaje je vprašal: »Ali ni zdravila in se ne bi mogli izogniti taki nesreči?«

»Ali je samo za nas prihranjena taka groza in tako strahotna kazen? Kaj naj napravim jaz?«

»Da,« mu je dogovoril neki glas. »Obstaja zdravilo, eno samo zdravilo. Čim prej poplačaj svoje dolgove z zlatom in srebrom.«

»Toda to so materialne stvari.«

»Ne; *aurum et thus.* Z nenehno molitvijo in s pogostim obhajilom je mogoče ozdravili to zlo.«

Med tem pogovorom so se zaslišali še bolj grozni kriki in se prikazale še pošastnejše podobe tistih, ki so kričali, tako da se je v tem smrtnem strahu prebudil. Bilo je ob treh zjutraj in ni mogel več zaspati. Med pripovedovanjem so se mu tresli udje, težko je dihal in je jokal.

Don Bosko je še naprej vodil kapitularne seje. Bile so navadno v njegovi sobi. V času, ko o tem razpravljamo, so bile samo štiri. Pogledali bomo v zapiski, da bomo iz njih potegnili, kar se tiče Božjega služabnika.

Na prvi seji 14. februarja so razpravljali o pomembni stvari, kako urediti odnose med Ustanovo Marije Pomočnice in Salezijansko redovno družbo. O tem vprašanju so razpravljali že na neki drugi seji, a niso mogli priti do pravega sklepa, ker so manjkali nekateri kapitularji. Nujno je bilo treba najti rešitev, da bodo sestre vedele, na koga naj se obrnejo ob različnih zadevah, da ustanova ne bo trpela škode ali da ne bo v nevarnosti izpolnjevanje pravil. Zato je don Bosko naročil don Lemoyneu, naj temeljito preuči vso stvar in naj potem poroča. Don Lemoyne je preučeval, vpraševal, 14. februarja pa je prebral svoje poročilo. V njem je podrobno predstavil mnenja, ki so jih v različnih obdobjih podali člani višjega kapitlja. Za našo zgodovino bo dovolj, če bomo poznali tri stvari: temelj

vprašanja, korenito mnenje o načinu, kako naj bi ga rešili, in odločitev, ki jo bo sprejel don Bosko, ki ga na seji ni bilo.

Predstojnik Ustanove je bil tedaj vrhovni predstojnik in zato njihov vikar; pravila namreč, ki jih je napisal don Bosko in so bila natisnjena, v II. poglavju, člen I, pravijo: »Inštitut je neposredno odvisen od vrhovnega predstojnika družbe sv. Frančiška Saleškega, po katerem se družba imenuje. V vseh zavodih ga lahko predstavlja kak duhovnik z naslovom 'ravnatelj sester'. Vrhovni ravnatelj naj bo član vrhovnega kapitlja salezijanske družbe.« Pri tem vprašanju ne gre za neodvisnost ustanove HMP, temveč za *vrhovno vodstvo*, ki je odvisno od vrhovnega predstojnika in njegovega vikarja. To vodstveno službo je opravljal don Dominik Pestarino, ravnatelj v Morneseju. Ko se je inštitut bolj razvijal, so menili, da je bolje prepustiti posebno krajevno vodstvo materni hiši, ki je bila najprej v Morneseju, potem pa v Nizzi Monferrato; hkrati pa je po don Boskovem naročilu začel opravljati vrhovno oblast in nadzorstvo don Cagliero, vrhovni katehet salezijanec, ki jo je opravljal do leta 1884, ko je postal apostolski vikar v Patagoniji. Po njegovem odhodu je vrhovno vodstvo sester prešlo na g. Janeza Bonettija, vrhovnega svetovalca. Ker je bil on na vrhovnem zboru 1886 izvoljen za kateheta, je nastalo vprašanje, kdo naj prevzame vodstvo sester. Obravnavali smo to, kakor smo že povedali, ob poročilu o vrhovnem kapitlju v Valsaliceju, a brez dokončne odločitve. Don Bosko pa je hotel, da naj vendar pride do končne odločitve.

Ali ne bi bilo najbolje, da bi sestre same, brez vrhovnega predstojnika, odločile o svojem vodstvu in upravi? To bi brez dvoma poenostavilo vprašanje, kdo naj bo odgovoren in kdo naj vodi. Takšno je bilo peto mnenje, ki ga je zbral poročevalec,⁶ ki so ga zavrnilo kakor prejšnje. Podajamo njegovo utemeljitev: »Ženska,« je dejal, »potrebuje nenehno podporo tudi v nepomembnih stvareh in mora čutiti potrebo po tej podpori. Če ostane samostojna, bo iskala podpore pri tujih osebah, krajevni spovednik pa, ki se zanima za ugoditve njenim zaupanim stvarim, bo vtisnil svoj posebni duhovni pečat. Žena v kongregaciji se bo hotela rešiti podrejenosti, ki jo nalaga predstojnikova volja, kadar bi ta volja nasprotovala pogledom kake vplivne predstojnice. Cerkvena zgodovina nam daje veliko primerov. Našim sestram ne primanjkuje materialnih sredstev in samoumevno je, da postavljajo svoje predstojnice pred salezijanske predstojnike in torej pred potrebo, da jih obiskujejo, imajo konference, vzdržujejo dopisovanje in to za vsako posamezno hišo.

Zanemarjena žena ali tista, ki se čuti zanemarjeno, bo vedno našla načine, da ohrani svoje mesto ali pa se bo prepustila usodnemu malodušju. Kdor je šest

⁶ Druge štiri stvari so bile: 1. Zaupati vodstvo sester enemu od treh svetovalcev vrhovnega kapitlja salezijancev. 2. Zaupati ga krajevnemu ravnatelju zavoda v Nici. 3. V odvisnosti od vrhovnega predstojnika in njegovega vikarja naj vodstvo prevzame salezijanski vrhovni kapitelj, to je vsak član kapitlja za tisti del, ki vsakomur pripada glede salezijancev. 4. Naj obdrži vodstvo vrhovni katehet.

let preživel med njimi, iz lastne izkušnje ve, da sester ne navezuje na družbo pravilo, ampak srce. Ni brez pomena tisti pregovor: en sam petelin v kokošnjaku. Don Chicco, preden je zapustil ravnateljsko službo v Nizzi, don Cagliero, preden je odšel v Ameriko, sestra Marija Mazzarello pred smrtjo, so vztrajali na tej točki, da je treba vedno tesneje povezati odnose in ravnateljstvo. Dovolj je, da smo se dotaknili tega petega mnenja, pa vidimo, da je popolnoma napačno.«

Ko je poročevalec izpodbil vseh pet mnenj, je z naslednjimi besedami izrazil svoje poglede: »Vrhovno vodstvo ustanove sester naj bo zaupano vrhovnemu vikarju in katehetu; prvemu naj bo prepuščen materialni in finančni del, drugemu pa moralni in duhovni.« To mnenje je slonelo na naslednjih razmislekih: 1. Lažje medsebojno razumevanje za ohranjanje edinosti v vodstvu. 2. Možnost medsebojne pomoči, saj med obema obstaja povezanost pri uresničevanju vodstva, ne da bi pri tem izgubile svojo samostojnost v odnosu do salezijancev. 3. Ker sta oba predstojnika, bi imelo večjo težo lastno odločanje, uskladilo njuno večjo oblast in spoštovanje, hkrati pa bi enemu in drugemu pomagalo, da si v več primerih pomagata med seboj bodisi po drugih članih kapitlja bodisi po krajevnem ravnatelju v Nici. 4. Tako bi izpolnili pravilo, ki predpisuje, da mora biti odločitev odvisna od vikarja, saj v posameznem primeru odloča predstojnik. Tedaj je don Rua imenoval don Bonettija za vrhovnega kateheta in hkrati z njim tudi vrhovnega ravnatelja. Tako je ostalo določeno.

Mesec dni, do 14. marca, ni bilo druge seje. Na tej so razpravljali samo o namembnosti, ki jo je treba dati zavodu v Valsaliceju, h kateri so se vrnili na četrti seji 19. aprila. O tem bomo govorili pozneje. Na tretji seji 28. marca je bil don Bosko navzoč, poslušal, segel s kakšno besedo, ne da bi dejal kaj posebno pomembnega, razen dobre želje za uspeh pri odprtju salezijanske hiše v Cuneu.

Kljub nevšečnostim, ki so odsvetovale, da bi šel kam ven, je v mesecu februarju večkrat hotel iti ven. Dne 3. se je odpravil v cerkev sv. Janeza Evangelista, kjer je imel za sotrudnike konferenco o sv. Frančišku Saleškem. V nekem dopisu za neki beneški dnevnik⁷ beremo: »Upali smo, da bo sveti mož govoril, kot se je to včasih že zgodilo, toda leta, naponi in zelo težke preizkušnje so izčrpale te ponosne moči. Don Bosko ne more več stati na nogah, v prsih ga tišči, zato ne more javno govoriti in čuti težo skrajno napornega življenja. Kljub temu ohranja svežega duha kot pri tridesetih letih, ohranja v srcu mladostno navdušenje za Božja dela, do mladih pa bolj kot ljubezen čuti neko čaščenje, saj v njih vidi in išče verska upanja za prihodnost.« Namesto njega je govoril upravitelj cerkve g. Janez Marengo. Po končani pobožnosti so sotrudniki obkrožili don Boska, željni, kot vedno, da bi videli don Boska od blizu, ga pozdravili in slišali kakšno dobro besedo.

⁷ *La Difesa*, ponedeljek–sreda, 7.–8. februar 1887.

Čez nekaj dni je o don Bosku pisal tudi neki milanski tednik, ki ga je urejal duhovnik g. Albertario.⁸ Na prvi strani je bil ob njegovi sliki dolg članek, poln občudovanja. »Don Boskovo ime,« je bilo rečeno, »zavzema resnično krščansko epopejo. Vsakdo v Italiji ga pozna, milijone ustnic ga izgovarja z ganjenostjo, čaščenjem, z zaupanjem in hvaležnostjo.« Po prijaznem opisu tega »čudežnega moža«, tega »pravega herojskega duhovnika« je končal takole: »On je prava sila, čeprav je nadvse ponižen, ljubezniv, pa velikan v ljubezni in gorečnosti, tako da nobena pohvalna beseda ne dosega tistega, kar si zasluži.«

Resno je zbolela pobožna imenitna gospa, podpornica salezijanskih ustanov, gospa Marija Pelissero. Don Bosko jo je v znamenje hvaležnosti hotel obiskati. Spremljal ga je don Viglietti 12. februarja. Naproti mu je prišla celotna številna družina, objokana, in prosila, da jim ohrani drago bolnico. Neka gospejina nečakinja mu je predstavljala sorodnike: »Poglejte tole dekletke,« mu je rekla. »Bila je negibna od pasu navzdol. Pred nekaj leti ste jo blagoslovili in sedaj je popolnoma zdrava. Ozdravite nam tudi teto!« Don Bosko se je nekaj časa zadržal pri njih, govoril o nebesih in o vdanosti v Božjo voljo; nato jih je blagoslovil in vsem razdelil svetinjske Marije Pomočnice. Nazadnje je stopil v bolnišnico sobo. Morala je biti res sveta žena, saj je tako lepo govorila o nebesih in o krščanski vdanosti. Z globoko zbranostjo je prejela od don Boska blagoslov; rekel ji je, da če bo šla v nebesa, naj Mariji izroči njegova naročila, medtem pa bodo on in njegovi fantje molili k Bogu, naj se zgodi v največjo korist za njeno dušo. Kmalu je gospa s sveto smrtjo sklenila svoje dolgo in krepkostno življenje.

Dne 8. aprila je prenehala živeti ena od tistih dobrotnic, ki jih je don Bosko imenoval mame njegovih fantov, grofica Gabrijela Corsi. Svetnik jo je obiskal v prvih dneh njene bolezni in ji dejal: »O, gospa grofica! Niste držali besede! Obljubili ste mi, da boste fantom v Oratoriju podarili dva telička, da bodo veseli na mojo duhovniško obletnico. Vi niste držali besede, pa tudi jaz je ne bom.« Za njen god, na praznik sv. Gabrijela, ji je poslal podobo z molitvijo k Mariji, napisano lastnoročno: »Grofica Corsi Gabrijela. O Marija, pripravi lep god svoji hčerki, varuj jo v vseh nevarnostih. Vodi njo in vso njeno družino po poti v nebesa; daj, da bodo ob koncu svojega življenja skupaj z njo prišli za večno v nebesa. Amen.«

Neka druga mama, ki bi jo tako rad obiskal in blagoslovil, je umrla 13. februarja v Genovi, plemenita gospa Ghigliani, ki smo jo že večkrat omenili. Zaradi raznovrstne dobrotelosti jo prištevamo med najzaslužnejše salezijanske sotrudnice; to njeno dobroto je občutil predvsem zavod v Sampierdareni.

Slovo teh dobrih duš, ki so naredili toliko dobrega za don Boskove ustanove, je, tako se je zdelo, napovedovalo njegov skorajšnji konec.

⁸ *Leonardo da Vinci*, 13. februar 1887.

12. POGLAVJE

OB POTRESU FEBRUARJA MESECA 1887

DNE 22. FEBRUARJA, NA ZADNJI pustni dan, je don Bosko s svojega balkona še hotel spremljati zabavo, ki so jo kot po navadi imeli fantje na dvorišču; preden se je vrnil v svojo sobo, je razmetal polna prgišča lešnikov, ki so jih fantje, ki so pozabili na igre, željno pobirali, saj so bili to don Boskovi lešniki. Ko so se pozneje zbrali dijaki četrtega razreda, jim je razdelil svetinjice, ki so bile nekaj čudežnega zaradi priporočila, naj jih ohranijo kot nekaj dragocenega, ker jih bodo obvarovale vsake nesreče. In nesreča se je zgodila takoj naslednje jutro: strašen potres, ki je grozno prizadel Ligurijo, so močno občutili tudi v Piemontu. Ali je don Bosko govoril po naključju ali je kaj vedel že vnaprej? Don Viglietti piše, da mu je povedal 4. marca, da je razdelil svetinjice za potres, saj je dobro vedel, kaj se bo zgodilo naslednji dan. Ob teh njegovih besedah je menil, da lahko poveže tudi obe drugi, ki jih je izrekel 5. januarja. Na vprašanje, zakaj je na začetku novega leta molčal o prihodnjih dogodkih za leto 1887, je odgovoril: »Bolje, da sem molčal, sicer bi ljudi preveč vznemiril. Preveč bi se prestrašili in bi doživljali nemir.«

V Turinu so se tla močno stresla. Fantje v Oratoriju, ki so vstali komaj četrt ure prej, so v naglici iz sob zbežali na dvorišče. Tisti, ki so bili v cerkvi, so tudi zbežali ven. V velikem preplahu so stegovali roke proti kipu Marije Pomočnice na kupoli. V tem trenutku je don Viglietti stopil v don Boskovo sobo. Našel ga je, kako se smeji in govori: »To je neprostovoljen ples. Ravno sem nameraval vstati; ko sem čakal, da valovanje preneha, me je zazebló v rame in sem ponovno legel.«

V zavodih na obali so tudi doživljali strah, kjer so se potresni sunki ponavljali v daljših ali krajših presledkih. Ravnatelj zavoda v Varazzeju je po nekaj dneh vprašal don Boska, kaj naj storijo, ali naj namreč gredo v zavod ali ne. Svetnik je dal odgovoriti: »Kar pojdite notri. Potres vam ne bo prizadejal škode.« In tako je tudi bilo.

Središče največje aktivnosti je bilo v genovskem zalivu, ki se razteza od Savone do Mentone. Povsod so bile hiše porušene ali razmajane; tudi nekatere cerkve so se sesule; po vsej pokrajini je bila nepopravljiva škoda. Taka nesreča je presunila srca Italijanov. Knjige za podpise, ki so jih odprli časopisi, so dokazale, da so ljudje na katastrofo gledali kot na narodno nesrečo. Ko je don Bosko ugotovil, kakšna škoda je nastala, je dal sporočiti ravnateljem salezijanskih zavodov po Liguriji, naj dajejo vsakršno pomoč, tako materialno in osebno ter moralno. Nato je don Cerruti po svoji službeni dolžnosti pisal škofom v Savoni, Albenghi in Ventimigli:¹ »Moj predragi predstojnik don Bosko, globoko pretresen ob nesreči, ki je opustošila tolikšen del te škofije, bi tudi rad prišel na pomoč, da bi kakor koli olajšal strahotne posledice potresa. Ko je ravnatelju salezijanskega zavoda v Varazzeju priporočil, naj z vsemi mogočimi sredstvi pomaga nesrečnežem, mi naroča, naj sporočim Vaši prevzvišenosti, da bo z veseljem brezplačno sprejel tu v Turinu štiri fante, in po potrebi v Sampierdareni, štiri fante, ki so ostali najbolj zapuščeni zaradi potresa.« Don Bosko je torej sklenil, da bo skrbel za vzgojo in vzdrževanje dvanajstih fantov.

Gotovo je bila posebna Marijina milost, da salezijanci in njihovi gojenci niso utrpeli osebne škode, saj ni bilo ne mrtvih ne ranjenih ne obtolčenih; materialna škoda pa je bila seveda velika. Po Piemontu so bili zavodi poškodovani, a se jih je dalo zlahka popraviti; ne pa tako v Liguriji, kjer so bili nekateri zavodi v slabem stanju, posebno zavod v Vallecrosii, ki ga je bilo treba v celoti podreti. Zaprte so bile šole za zunanje dijake, gojence so poslali domov, sirote brez staršev pa v Nizzo Monferrato.

Ko je don Bosko od ravnateljev dobil poročila, je takoj izdal dve okrožnici. Z eno je naročil salezijancem, naj določijo en dan, namenjen molitvi za žrtve in v zahvalo, ko nihče od prebivalcev salezijanskih zavodov ni bil poškodovan; da bi lahko pomagali pri nepredvidenih potrebah, je priporočil, naj za eno leto opustijo vse gradnje, popravila, dela, nakupe, ki niso tako nujni, in naj radi potrpijo in se čemu odpovedo. Z drugo okrožnico je obvestil sotrudnike o nastali škodi in o stroških, ki bodo nastali ter jih ponižno prosil za pomoč.²

Med vsemi poškodovanimi zavodi je don Bosku največ skrbi vzbujal zavod v Vallecrosii ne le zaradi največje škode, ki jo je utrpel, marveč tudi, ker je na silo prekinjena salezijanska dejavnost dajala prednost protestantom. Takoj je poslal tja podjetnika Jožefa Buzzettija, da bi videl, kaj je treba storiti in kakšni bodo stroški. Ta je po skrbnem pregledu sporočil, da bo za začasno usposobitev stavbe dovolj okoli šest tisoč lir, za izvedbo drugih nujnih del pa bi bilo potrebno veliko več. Pismo so don Bosku prebrali med kosilom. Dejal je: »Bo že Gospod poskrbel. Ostanimo mirni.« Nato je vzjel pismo in si ga položil poleg krožni-

¹ Turin, 28. februar 1887.

² Dodatek, št. 65 (A-B).

ka. Proti koncu kosila je vstopil grof Eugenio de Maistre, ki je po vljudnostnih pozdravih vprašal don Boska: »Dragi don Bosko, ali potrebujete kaj denarja?«

»In to vprašanje postavite don Bosku?« je odgovoril. »Pomisli malo: dokončati moram cerkev Srca Jezusovega v Rimu, vzdrževati moram toliko fantov in toliko drugih stroškov imam, ki jih moram poravnati.«

»Prav,« je nadaljeval grof, »vedite, da vam je neka moja stara teta hotela zapustiti v oporoki neko vsoto; ker je pa vedela, da je boljša ena luč spredaj kot dve zadaj, mi je naročila, naj vam kar takoj odnesem ta zavitek.«

Po teh besedah ga je izročil don Bosku in mu rekel, naj pogleda vsebino. Don Bosko ga je izročil don Rui in mu naročil, naj pogleda. Don Rua je potegnil ven in naštel šest bankovcev po tisoč lir.

Dogodek je don Rua sam pripovedoval don Lemoynu, ki je to zapisal. Listič je ohranjen v našem arhivu. Iz vsega ni razvidno, da je don Bosko povedal grofu, za kaj bo uporabil tisti denar. Moramo kar izključiti, kot se vidi iz naslednjega pisma, ki služi kot potrdilo o prejemu od dobrotnice.

Predragi gospod grof Eugenio!

Ko ste potovali skozi Turin, ste blagovolili priti k nam na obisk, kar nam je bilo zelo drago.

Malo prej nam je zapadel dolg šestih tisoč frankov, to je bil eden od dolgov, ki so ga zapustili naši misijonarji, preden so odšli v Patagonijo; včeraj dopoldne sem poravnal tisti dolg ob občudovanju upnika in na lastno začudenje, saj nisem mislil, da bom mogel odplačati tisti dolg.

Bog vas blagoslovi, dragi gospod Eugenio, ki ste bili zaslužni prinašalec, in blagoslovljena dobrohotna teta, ki je bila velikodušna darovalka.

Vsi naši misijonarji, vseh naših dvesto tisoč sirot bo prosilo, naj Bog vsem obilno poplača v času in v večnosti.

Ob tej priložnosti se moram tudi zahvaliti za vse dobrote, ki ste jih večkrat izkazali vsej salezijanski družbi in njihovim gojencem. V tem trenutku občutimo, kako velika je vaša dobrotta v stiskah, v katerih živimo, in zaradi množice sirot, ki z vseh strani in ob vsakem času nenehno prosijo za rešitev.

Bog vas blagoslovi, gospod grof Eugenio, po vas naj Devica Marija varuje vso vašo družino, naj vse nenehno vodi po poti kreposti v nebesa, vendar z Vami in s tem ubogim piscem.

Že dolgo nisem napisal nobenega pisma, zato mi oprostite grdo pisavo in neurejene misli; naj mi bo to v posebno veselje, vam izkazujem ljubezen v Gospodu ter se vas vsak dan spominjam pri sveti maši.

Vedno smo veseli, kadar vas moremo videti ali vam s čimer koli izkazati čast; z veseljem vas pozdravlja

vaš vdani

ponižni služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 6. marec 1887

Dar je bil dvakratno previdnosten, ker je pripomogel k odplačilu dolga, ki je znašal točno šest tisoč lir, in je omogočil pravočasno razpolagati z enako vsoto za prva dela v Valecrosii.

Tako je don Bosko pridobil dobrotljivost oseb, ki so bile najbolj pripravljene razumeti njegove potrebe in mu pomagati. Poglejmo nekaj pisem, ki jih je on napisal dobrotnicam in dobrotnikom. Pisal je markizi Enrichetti Nerli iz Firenc, eni od svojih 'mam':

Presvetla gospa markiza in predraga kot mati!

Prejel sem v dobrem stanju pomemben in velik zaboj steklenic redkega in odličnega vina. Malo sem zaskrbljen, saj bi moral jaz kot vdan sin, kakršen hočem biti, darovati dobrohotni svoji materi. Je odličnega okusa in najboljše kakovosti. Življenje, ki mi ga dragocena pijača podaljšuje, je gotovo med drugimi darovi, ki mi jih dajete. Naj bo slavljen Bog in blagoslovljena velika dobrota, posebno v teh trenutkih nesreč, v katerih si gotovo ne bi upal narediti izdatek. Zavodi v Liguriji, številne sirote, raztresene z našimi sestrami vred, me silijo v tako stisko, kot je še nisem doživljal. Vendar nas je Bog vedno podpiral, Marija nas je vedno varovala, naše zaupanje pa se ne bo nikoli zmanjšalo. Vi nam hočete vedno pomagati s svojimi svetimi molitvami, za vse se vam iskreno zahvaljujemo; v upanju, da se vam bom lahko osebno poklonil, imam za dragocen trenutek, da se vam izkažem sedaj in vedno

vdani ponižni sin

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 3. marec 1887

Markiza mu je kot v odgovor poslala petsto lir. Svetnik jo je v potrdilu, da je prejel dar, opomnil, naj kmalu napravi oporoko: naj ne odlaša niti en dan, sicer bo ostala kot Job in bo umrla zapuščena od vseh, ne da bi mogla s čim razpolagati. Gospa ni vzela nasveta dobesedno, zato se je zgodilo, da so jo, ko je proti koncu meseca marca zbolela, osamili od vseh ljudi. Celo ravnatelju zavoda v Firencah, ki jo je hotel obiskati, so prepovedali dostop. Ko je bila mrtva, so jo vsi zapustili, tako da je moral don Febbraro čuvati truplo. O vrednostnih stvareh se ni vedelo ničesar; bogata dediščina, ki jo je nameravala zapustiti v dobre name-ne, je končala v rokah daljnih sorodnikov.

Stalen in velikodušen dobrotnik je vedno bil Genovčan Oneto Dufour. Tudi on je pisal v svoji običajni preproščini:

Velespoštovani gospod Oneto Dufour!

Ne čudite se, če se je ta ubogi duhovnik tudi zatekel k vaši dobroti, ki mi je precej znana. Sem v veliki stiski. Naši zavodi v Liguriji so bili ob potresu bolj ali manj poškodovani: Zavod za sirote, šole, zavod in cerkev v Valle Crosii pri Ventimigli so bili uničeni in jih je treba čim prej obnoviti. V tem trenutku nimam nikakršnih denarnih sredstev; če mi Vi morete kaj pomagati, se Vam priporočam v Božjem imenu. Gotovo Vam bo Marija povrnila s posebnimi milostmi, ki jih bo obilno sipala na vaše otroke in druge člane Vaše družine.

Bog naj Vas blagoslovi in ohranja pri trdnem zdravju; jaz pa vam izražam svojo globoko vdanost

Vaš prevdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

[Brez datuma]

P.S.: Sem star in napol slep, zato mi oprostite slabo pisavo.

V Genovi je bil tudi gospod Raffaele Cataldi, bogat bančnik in dobrodelen kristjan. Ker je v Liguriji ob potresu nastalo največ škode, je svetnik v tej posebnosti videl razlog, da ga zaprosi za pomoč.³

Predragi gospod Raffaele Cataldi, bančnik!

Že dolgo je minilo, ne da bi imel priložnosti, da se vam osebno poklonim, nisem pozabil vsak dan moliti za vas in za vso vašo družino. Sedaj pa imam poseben razlog, da se obrnem na Vas in na Vašo dobroto. Nedavni potres je bolj ali manj poškodoval vse naše zavode v Liguriji; vendar so naše zavetišče, cerkev in šole v Valle Crosii pri Ventimigli bile uničene. Potrebno je takojšnje popravilo in nove stavbe. V tem času takih nesreč nimam sredstev, da bi poskrbel za te potrebe. Ali bi nam Vi lahko priskočili na pomoč? Priporočam se Vam, v Božjem imenu; Bog vam bo gotovo bogato poplačal.

Ostarel sem in na pol slep, zato oprostite moji slabi pisavi.

Spominjam se vaše družine in vašega svetniškega očeta. Prosil bom presveto Devico, naj Vas vse varuje in Vas vodi po poti v nebesa. Amen.

Iz srca hvaležni v J. Kr.

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

[Brez datuma]

Duhovnik Varettoni, prošt v Rio S. Martinu v okraju Mirano, provinca Benetke, mu je na lastno pobudo poslal lep dar. Zanj se je zahvalil takole:

Predragi gospod prošt!

Nad vse občudujem vašo dobrotljivost in velikodušnost, s katero ste jo naklonili.

V težki in nujni stiski, v kateri sem, Vam bo Bog na poseben način poplačal Vašo dobroto. Vaše ime je že zapisano med odličnimi dobrotniki naših sirot. Zahvaljujem se Vam in Vaši dobrotljivosti: predvsem pa hvalim Vaš pogum, saj Vi sami skrbite za dela, ne da bi čakali, da delajo drugi za Vami, kot to delajo nekateri, ki večinoma ostajajo prevarani. Molili bomo za Vas, Vi pa me imejte radi v Jezusu in Mariji. Kdaj bomo doživeli veselje, da Vas bomo pozdravili med nami?

Marija naj nas vse vodi v nebesa.

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

[brez datuma]

³ Glej zv. XVII., str. 886 [BiS XVII., str. 600].

Neko markizo Taliacarne, hčer Družbe ljubezni, je v turinski bolnišnici sv. Janeza prosil za kako pomoč. Iz sobesedila vidimo, da je imela možnost in dobro voljo, da je na široko delila miloščino.

(Brez naslovitve)

Dovolite, gospa markiza, da tudi ta ubogi duhovnik prosi pomoči za svoje sirote. Naši zavodi so bili bolj ali manj poškodovani v nedavnem potresu; vendar zavodi v Valle Crosii pri Ventimigli so bili popolnoma uničeni. Cerkev je zaprta, šole ukinjene, sirote zavetišča so razpršene, naše sestre pa poslane v druge kraje. Stavbe moramo popraviti takoj ali jih znova pozidati. Nimam pa v tem trenutku denarnih sredstev. Ali bi mi v svoji veliki dobroti priskočili na pomoč? Prosim vas v Božjem imenu. Iskreno bom molil za vas in naročil tudi sirotam, naj molijo, naj vam Bog bogato povrne, Devica Marija pa naj vas vodi na poti v nebesa.

Vaš hvaležno vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 30. marec 87

Gospa mu je nekaj dni zatem poslala v dar sto lir. Don Bosko se ji je zahvalil s temle pismom:

Presvetla in dobrotljiva gospa markiza.

Z veliko hvaležnostjo sem prejel vaš velikodušni dar 100 lir, ki ste jih Vi, spoštovana gospa, naklonili našim sirotam.

Za vedno Vam bom ostal hvaležen in bom vedno prosil Gospoda za Vas in po Vaših namenih. Tudi naše sirotice, ki ste jih Vi podprli v teh kritičnih trenutkih, so takoj začele posebne molitve in goreča obhajila v svetišču Marije Pomočnice po vaših željah. Popolnoma sem prepričan, da nas bo Bog uslišal. Bog naj vas blagoslavlja, dobrotljiva gospa markiza, in vam bogato poplača vse, kar storite za naše sirote.

Priporočam se Vašim svetim molitvam!

Vaš v Gospodu vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

4. april 1887

Po taki nesreči v neposredni bližini so se redni darovi za Oratorij seveda zelo zmanjšali. Iz Ligurije ni prihajalo nič; iz drugih delov polotoka pa malo, ker je bila javna dobrodelnost namenjena za lajšanje trpljenja oškodovancem. Ko je don Bosko razmišljal, kako bi dobil sredstva za vzdrževanje svojih ustanov, je pisal vsem ravnateljem hiš, naj si vsak prizadeva, da bi našel prijatelje, dobrotnike in znance in jim prikaže, v kakšni stiski je don Bosko. To pa ga ni oviralo, da ne bi odprl svojih zavodov več kot desetim ubogim zapuščenim fantom. Že takrat so se čudili potezam Božje previdnosti. Dne 4. marca je dejal don Vigliettiju: »Danes zjutraj sem potreboval 2.000 lir in je prišla neka neznana gospa, ki mi je dala ček za tisoč lir, drugih tisoč pa bo še prišlo do večera.« In res so prišle do večera.

Tistega dne je prišel Savojec, gospod Martinengo, duhovnik iz misijonov, in ga vprašal, ali lahko brez nevarnosti gre k svojim domačim. Don Bosko mu je rekel, da lahko mirno gre, samo da naj s seboj nese svetinjice Marije Pomočnice, da jih razdeli med sorodnike in jim priporoči, naj prejmejo svete zakramente; s tem pogojem ne bodo več utrpeli nikakršne škode zaradi potresa. Isto je priporočil zavodom v Liguriji.

Ob tolikšnih skrbah se ne smemo čuditi, da mu pomlad ni prinesla olajšanja v trpljenju, ampak mu ga je še povečala. Dne 5. aprila zvečer se je počutil precej slabo. Ni mogel namreč govoriti, težko je dihal in ni mogel premikati udov. Takoj so ga slekli in položili v posteljo kot otroka. Naslednje jutro ni mogel maševati. Vstal je bolj pozno in malo pozajtrkoval; a je izbruhal. Proti poldnevu je prišel malo k moči, tako da se je opogumil in rekel, da se počuti malo bolje, ter šel k mizi z drugimi; potem pa je bil prisiljen, da je šel kmalu k počitku. Sedmega, na veliki četrtek, je maševal v zasebni kapeli, kjer je obhajal tajnike in shranil svete hostije, da bo naslednji dan prejel obhajilo.

Sredi aprila je bil v Turinu knez Czartoryski. Ko je videl, da don Boskovo zdravje vse bolj peša, je sklenil, da bo pod njegovim vodstvom opravil duhovno obnovo, in se dokončno odločil o svoji prihodnosti. V številnih pogovorih, ki jih je imel z njim, je vztrajal, da bi ga sprejeli med salezijance. Don Bosko je vedno pohvalil njegov sklep, da bi zapustil svet in se oklenil redovnega stanu, vabil pa ga je, naj premisli, ali ne bi bilo bolje, če bi vstopil v Jezusovo družbo ali h karmeličanom; toda mladi plemič, ki je obiskal veliko redovnih ustanov, je dejal, da ne bo nikjer drugje razen pri salezijancih našel miru, ki si ga že dolgo želi. »Salezijanska družba ni za vas,« mu je večkrat dejal svetnik. To je bila zadnja preizkušnja, pred katero je Bog postavljaj to izbrano dušo. Zvest milosti in v neomajnem zaupanju v Božjo pomoč je pri vsakem pogovoru prišel do istega odgovora. Nazadnje ga je prosil za blagoslov, odšel v Rim in prišel tja nekaj dni pred Božjim služabnikom, pri katerem ga bomo spet srečali; don Bosko je namreč sklenil, da bo navzoč pri posvetitvi cerkve Srca Jezusovega.

13. POGLAVJE

ZADNJE SVETNIKOVO POTOVANJE V RIM

DON BOSKO, KI JE BIL že tako slaboten, na tako dolgem potovanju gotovo ni hotel preizkušati Božje previdnosti; v tej domnevi nas potrjuje dejstvo, da ni hotel v čim krajšem času opraviti to pot, temveč se je na poti večkrat ustavil, da bi spotoma obiskal svoje ustanove. Še pred odhodom iz Turina je obvestil sotrudnike po Liguriji, da bo imel konferenco v Sampierdareni in jih tja povabil z okrožnico, razposlano iz Oratorija 18. aprila.¹

Odpeljal se je zjutraj 20. aprila. »Odpotoval je,« je zapisal don Lazzero,² »in zdelo se je, da ne bo mogel zdržati potovanja niti do Moncalierija.« V spremstvu don Rue in don Vigliettija se je peljal v vagonu prvega razreda. Turinski postajenačelnik je storil še več, ga odpeljal v rezerviran kupe in naročil osebju, naj mu izkazuje vso pozornost. To pozornost je naročil komendator Stanzani, vrhovni direktor železnic.

Srečno je prispel v Sampierdareno. Fantje zavetišča, ki so ga nestravno čakali, so ga sprejeli z izrazi sinovske vdanosti. Dobri oče ne le da ni kazal utrujenosti po treh urah in pol potovanja, ampak se je zdel okrepljen in ostal med gojenci vesel in nasmejan, in ko so ga odpeljali v obednico, je večerjal z apetitom in bil dobre volje. To je bilo veliko veselje za vse.

Naslednji dan pa so se stvari nekoliko spremenile, kot so opazili med maševanjem, ki ga je stalo veliko napora; kljub temu je sprejemal v pogovor ljudi, ki so napolnili zavod, vse, kolikor je le mogel. Popoldne ga je krasna kočija z dvovprego, ki jo je poslal gospod De Amicis, salezijanski sotrudnik, odpeljala v Genovo. Velika množica se je nabrala ob ulici, ki je vodila do cerkve S. Siro, ki so jo tudi tokrat izbrali za shod. Velika cerkev je bila premajhna, da bi sprejela vse, ki so hoteli v njej najti prostor.

Ko se je Božji služabnik med skupino uglednih dostojanstvenikov pojavil v

¹ Dodatek, št. 66.

² Pismo don Riccardiju, Turin, 30. april 1887.

prezbiteriju, je po ladji završalo in vse oči so bile uprte tja, kamor je on sedel, da bi poslušal govor. Čez nekaj minut je prišel nadškof z najvišjimi dostojanstveniki škofijskega klera. Srečanje dveh častivrednih mož je v navzočih sprožilo val ganjenosti.

Takoj se je začela pobožnost. Neki gojenec iz zavoda v Sampierdareni je prebral odlomek iz življenja sv. Frančiška Saleškega, nato pa je stopil na prižnico msgr. Omodei Zorini, eden najbolj zgovornih cerkvenih govornikov tistega časa. On, ki je imel rad don Boska, je uporabil je vse svoje govorniške sposobnosti, da je opisal in povelečeval njegovo delo. Ni si mogel kaj, da ne bi omenil nedavne nesreče, ki je zadela Ligurijo in poškodovala salezijanske zavode na obali. Mladi katoličani iz krožka blaženega Carla Spinole so organizirali nabirko, ki je prinesla tisoč tristo lir, poleg darov pri cerkvenih vratih pred konferenco ali so jih dobrotniki osebno izročili don Bosku. Po končanem obredu je potreboval skoraj eno uro, da se je skozi množico prerinil v zakristijo. »Tistega dragega don Boska,« je pisal *Eco d'Italia* 22. aprila, »s tistim dobrohotnim obličjem, s tistim svetniškim smehljajem, kdo ga včeraj ni šel gledat? Star je, sključen, hodi samo ob podpori drugih, toda kakšna mladost v njegovih mislih, ki kaže skrb, da mora misliti na vse, ki mora stati pokonci, da bi videl čim dalje! [...] Vsi so želeli slišati vsaj kakšno njegovo besedo, vsi so mu hoteli poljubiti roko ali vsaj obleko, on pa je želel zadovoljiti vse in se jim rahlo in mirno nasmihal.« Vsi so govorili: »Don Bosko je svetnik.«

Za en dan in pol je podaljšal svoje bivanje v Sampierdareni. V tem času pa so dolge ure potekali sprejemi. »Ubožec,« je vzkliknil don Viglietti v dnevniku 22. aprila. »Utrujen je. V nekaterih trenutkih je ostal skoraj brez diha.« Dvakrat je nemirna množica vdrla v njegovo sobo, se vrgla proti njemu in pokleknila. Včasih so po stopnicah vdrli domači iz zavoda, da bi videli, kako je z njim.

Navdušenje ljudstva je naraščalo, ko se je širil glas o izrednih časnih in duhovnih milostih. Neka bolnica, ki je prejela blagoslov, je v trenutku ozdravela. »Zdrava sem,« je vzkliknila. Neki sedaj že pokojni Janez Pizzaluga iz Sampierdarene že trideset let ni bil pri spovedi. Čeprav je umiral, ni kazal kesanja. Njegovi domači so ga priporočili don Bosku, ki je obljubil, da bo molil po njihovem namenu. Bolnik se je omehčal, opravil spoved in prejel obhajilo. Don Viglietti je leto predtem videl, kako so k don Bosku prinesli zelo bolnega fanta. Sedaj ga je osebno videl, kako se je popolnoma zdrav prišel zahvalit. Neka gospa mu je pripeljala svojega sina in potožila, da je razuzdanec in da je družina nad njim že obupala, prav tako ni hotel slišati o zakramentih in življenju po veri. Don Bosko ga je blagoslovil. In kakšen uspeh! Fant je od tam odšel kot krotko jagnje, šel k spovedi in obhajilu ter se naslednji dan vrnil vedrega obraza. Mati je prosila do Boska, naj mu da še en blagoslov za dar vztrajnosti.

Tu bomo vstavili zanimivo prerokbo, o kateri nismo mogli določiti točnega

datuma, ki pa se nanaša na Sampierdareno. Neki svakinji salezijanca don Boria je ob srečanju rekel don Bosko: »Ko boste stari, boste prišli živeti v naš zavod v Sampierdareni, kjer boste imeli za sostanovalko Capro [Kozo] ... Seveda ne tiste, ki je trava, ampak Kozo na dveh nogah ... Delali ji boste družbo tudi ob smrti. Gospa, ki je bila vedno salezijanska dobrotnica, je na svojo starost ostala sama in je zlahka dosegla, da se je umaknila k hčeram Marije Pomočnice, s katerimi je živela zadnjih deset let. Neka sestra Olimpia je bila njena priljubljena tovarišica; vedno jo je klicala sestra Olimpia in se sploh ni zanimala za njen priimek do konca svojih dni. Sestra in gospa sta zboleli v prvih dneh januarja leta 1936, obema se je hkrati poslabšalo stanje in sta obe umrli v časovni razliki štirih ur na praznik Gospodovega razglašanja. Sestra Olimpia se je pisala Capra.

Popoldne 22. se je z don Belmontejem in don Vigliettijem usedel v kočijo in se odpravil v Sestri Ponente obiskat dobrotnico Alojzijo Cataldi. Ob slovesu ga je gospa vprašala: »Povejte mi, don Bosko, kaj moram storiti, da bom dosegla večno zveličanje?« Verjetno je pričakovala kak duhovni nasvet ali kakšno spodbudno besedo. Don Bosko ji je z zadržanim pogledom odgovoril: »Da se boste zveličali, morate postati ubogi kakor Job.« S to prisodobno je večkrat ponovil svoje znano pojmovanje o miloščini, ki jo morajo dajati bogati, če hočejo izpolniti socialno poslanstvo, ki jim ga je zaupala Božja previdnost. Gospa je bila ob odhodu zmedena, saj sprva ni vedela, kaj naj stori in kaj naj reče. Don Belmonte, ki je bil v predsobi ter so se odprla vrata in je ujel zadnje don Boskove besede, ga je vprašal, kako je imel srce, da je tako govoril z osebo, ki mu je dala toliko darov. »Vidiš,« je odgovoril don Bosko, »pri gospodi si nihče ne upa povedati resnice.«

Da bomo bolje spoznali don Boskovo misel o miloščini, ne bo odveč omeniti nekega dogodka, ki se je nedavno zgodil v Marseillu. Ob nagovoru, ki ga je imel ob podelitvi nagrad gojencem v zavodu S. Leone, je gospod Abeille, predsednik marsejske družbe za varstvo trgovine, pripovedoval dogodek, kateremu je bil priča kot mlad fant. Ko je nekoč don Bosko obiskal zavod v Navarri, je šel v bližnji Hyères, kjer ga je vljudno sprejel oče Abeille. Ta se je zvečer čudil obilni nabirki, ki jo je svetnik nabral v župnijski cerkvi ob koncu kratkega nagovora vernikom; don Bosko je krožil med poslušalci s pušico v roki, gospodje pa so vanjo metali svoje denarnice; številne dame, ki niso imele drugega, so vanjo odlagale svoj dragocen nakit. Don Bosku se to ni zdelo nič posebnega, ampak čisto naravno, saj moramo, kar je odvečnega, dati vbogajme. Celo dodal je: »Poglejte, gospod Abeille, ko ste dali na stran sto frankov, in sto frankov na mesec je veliko, je drugo treba dati Bogu.«

»S tisoč dvesto frankov prihrankov na leto,« je odgovoril oni, »ne moreš preživeti, če je treba skrbeti za osem otrok.«

»Jaz moram skrbeti za več tisoč,« je dodal don Bosko.

»Na tak način jih ima papež veliko več kot vi: ne na tisoče, ampak na milijone.«
 »Že res,« je potrdil don Bosko; »a papež jih ne vzdržuje.«³

Svetnikov nauk o bogastvu se nekaterim zdi strog,⁴ vendar pa obstaja glede tega evangelijski nauk, ki ne dopušča preprostih prilagoditev. Gospod pravi: »Resnično, povem vam: Bogataš bo težko prišel v nebeško kraljestvo. In spet vam povem: Laže gre kamela skozi šivankino uho, kakor bogataš pride v Božje kraljestvo.«⁵ Curci razlaga po sv. Janezu Krizostomu: »Tu je Jezus hotel razložiti učencem ogromno, nepreahodno oviro, ki jo na pot zveličanja postavlja bogastvo po svoji naravi tistim, ki ga imajo.« Don Bosko, ki je vedno imel pred očmi zveličanje duš, je na svet način menjaval darove, ko je pomagal bogatim dobrotnikom, da so premagali to izjemno oviro.

Odšel je iz Sampierdarene okoli enih popoldne 23., ne da bi zaradi utrujenosti mogel kaj zaužiti. Stopal je čez dvorišče, polno tujcev, ki so s fanti pokleknili, da bi prejeli njegov blagoslov; mnogi drugi so ga čakali na železniški postaji. Tudi tu se je po zaslugi velikodušnih uradnikov s svojima tovarišema namestil v rezerviran oddelek prvega razreda.

Peljali so se proti La Speziji. Ko je prišel tja, se je, čeprav še tešč, prijazno pogovarjal z meščani, ki so mu prišli naproti, in nato še s fanti, ki so mu pripravili slovesen sprejem. Zvečer ga je obiskal poveljnik vojaške ladjedelnice. Naslednji dan je obiskal škofa iz Sarzane msgr. Rossija, dominikanca. Nato so ga brez prekinitve prihajali pozdravit duhovniki in laiki, med njimi tudi številni uradniki. Ravnatelj je pripravil slovesno kosilo, ki so se ga udeležili oblastniki vseh stopenj, cerkveni, civilni in vojaški. »To je bil res lep dan,« je zapisal don Viglietti. »Vsi oblastniki iz La Spezie so se prišli poklonit don Bosku in so bili z njim na kosilu. Vsi so bili nad njim navdušeni, o njem govorili s spoštovanjem in ljubeznijo, [...] zvečer pa jim je bilo žal, da morajo oditi, in so mu ponudili svojo pomoč. Večina ga je pozneje obiskala.« Pri mizi je imel čudovit nagovor, da so ga vsi povabljeni občudovali in ga imeli za res velikega človeka.

Dopoldan 25. je bil posvečen sotrudnikom, ki niso prišli sami poslušat don Ruov govor, temveč v družbi z drugimi odličnimi gospodi in z mornariškimi častniki. Po končani konferenci je don Bosko podelil blagoslov Marije Pomočnice; nato je sédel in sprejemal ljudi, ki so se mu želeli približati, mu poljubiti roko in spregovoriti z njim kakšno besedo. Med tistimi, ki so prišli, so bili komendant Polino, vrhovni komandant vojaške ladjedelnice, polkovnika Castellaro in Scaparo. V tistem času je bilo v Italiji nekaj nezaslišanega, da bi oficirji in uradniki tako javno izkazali čast kakemu duhovniku.

Okoli štirih popoldne so odpotovali v Piso. Nadškof msgr. Capponi je na

³ *Le petit Nouveliste de l'Oratoire Sait-Léon*, trimesečnik, november 1935.

⁴ Glej zv. XV, str. 526–528 [BiS XV, str. 343–345].

⁵ Mt 19,23–24.

postajo poslal svojega tajnika, da bi ga pripeljal neposredno v škofijsko palačo, kjer ga je hotel imeti za svojega gosta, a se je don Bosko opravičil, ker je hotel še tisti dan priti v Firence. Bili so tam tudi sobratje iz Lucce, ki so z njim komaj spregovorili nekaj besed. Na novem vlaku je srečal škofa iz Arezza msgr. Jožefa Giustija, ki se mu je pridružil do Firenc, kjer je pred nadaljevanjem poti nekako od njega izsilil obljubo, da se bo ustavil v njegovem mestu, ko bo nadaljeval pot v Rim.

V Firencah so salezijanci vsekakor mislili, da ga bodo popeljali v svoj zavod, vendar so morali upoštevati načrte firenške mame grofice Uguccioni, ki ni mogla hoditi in je poslala na postajo nekaj sorodnikov z naročilom, da ga pripeljejo v njeno palačo na ulici Avelli. Zaradi paralize nog ni mogla več narediti koraka, poleg tega so jo večkrat mučile duhovne stiske in je prejela zaupno tolažbo iz don Boskovih pisem, še večjo pa iz njegovih živih besed.

V treh dneh, ki jih je prebil pri njej, je vsako jutro maševal v njeni zasebni kapeli. Ministrirat sta mu prišla dva fanta iz zavod v spremstvu don Filippa, ki je bil navzoč, ko sta se dve častivredni osebi srečali in se pozdravljali na pragu majhnega domačega svetišča in je enega podpiral don Viglietti, drugo pa so pripeljali na vozičku. Grofici se je poznalo, da njena duša trpi; z obraza se ji je bralo, da trpi zaradi melanholije.

»Dobro jutro, gospa grofica,« jo je slovesno pozdravil don Bosko. »Bi malo zaplesali?«

»O, don Bosko!« je odgovorila. »Saj vidite ... jaz uboga reva!«

»Dobro, dobro,« je pripomnil svetnik. »Ne vznemirjajte se, gospa grofica ... Bomo pa v nebesih zaplesali ...«

Na srečo don Bosko v tistih dneh v Firencah ni trpel kakih posebnih težav, zato je lahko sprejel veliko ljudi. Ravnatelj je lepo uredil stvari, ko je poslal vabila najpomembnejšim družinam v mestu, zato so v začasno bivališče ali v zavod na ulici Fra Angelico nenehno prihajale kočije, ki so vozile gospode in gospe iz aristokracije ter ugledne prelate. Tudi nadškof msgr. Cecconi ga je v svoji dobrotni prehitel in ga prišel obiskat v zavod. Msgr. Velluti-Zati, vojvoda sv. Klemena in naslovni škof Orope, je dal na razpolago svojo kočijo za ves čas, ko je bival v Firencah.

Na zadnji dan, 28. aprila, don Bosko ni kosil kot navadno v zavodu Marije Brezmadežne, temveč pri grofici, da bi bil bliže železniški postaji. Pri mizi je navzočim pripovedovala o dogodku, ko je pred dvajsetimi leti priklical nazaj v življenje njihovega sina. Medtem ko je govorila, je imel don Bosko sklonjeno čelo, zardel obraz in je molčal. Dobrotna gospa, prepričana, da ga ne bo nikoli več videla, je storila vse mogoče, da bi ga še zadržala v Firencah, in mu obljubila po tisoč lir za vsak nadaljnji dan.

»Saj poznate mojo revščino,« ji je dejal, »in potrebe mojih fantov. Zahvalju-

jem se vam za vašo srčno dobroto. Ubogi don Bosko ne more početi, kakor bi hotel. Ima obveznost, ki ne dopušča odlašanja: posvečenje naše cerkve v Rimu; nujno moram biti tam nekaj dni prej.« Grofica, velikodušna kot vedno, se je velikodušno vdala, ga je imela za še bolj zaslužnega in mu poklonila lep dar.⁶

Povabilo škofa iz Arezza je don Bosku ponudilo priložnost za dvojno korist. Najprej, da mu ni bilo treba potovati na en mah, kar bi ga zelo utrudilo, nato pa, ker v mestu še ni bil poznan, je upal, da se bo tu pred prihodom v Rim malo odpočil, kjer je predvideval, da ne bo imel prostega dne. Zato se je zelo rad ustavil.

Na postaji v Arezzu je doživel ganljivo srečanje. Postajenačelnik je takoj, ko ga je zagledal in prepoznal, stekel naproti, ga objel in jokajoč od veselja rekel navzočim:

»Jaz sem bil v Turinu, slab fant, potepuh, na ulici, brez očeta in matere. Ta sveti duhovnik me je sprejel, me vzgojil in omogočil šolanje, tako da sem lahko dosegel delovno mesto, ki ga sedaj zavzemam. Za Bogom sem dolžan njemu, če danes jem pošteno zaslužen kruh.« Ko so slišali te njegove besede, so bili tako ganjeni, da so vsi hoteli poljubiti svetnikovo roko.⁷

Škof, Božji mož, ki je umrl ubog, čeprav je imel bogato pogrnjeno mizo, je don Boska obsipal s častmi in pozornostmi. Poslal je ponj krasno kočijo, ki mu jo je ponudila neka plemiška mestna družina. V škofijski palači je zbral vse semeniščnike, da bi ga sprejeli. Večerjal je z njim in njegovimi spremljevalci, proti polnoči ga je sam peljal v sobo, imenovano po Piju VII., ki je bila vedno zaprta, odkar je veliki papež na svoji zmagoslavni poti v večno mesto prenočil v njej. Neki mladi duhovnik, presenečen nad takim ravnanjem, je dejal monsinjorju: »Čemu take časti? Če bi bil škof ali kardinal, no, *transeat*, naj že bo, ampak za navadnega duhovnika ...«

»Je več kot škof, več kot kardinal, je svetnik«, mu je odgovoril.

Ta duhovnik, ki mu je bilo ime Angel Zipoli, si ni mogel predstavljati, da se bo čez petnajst let ob spominu na svetega gosta svojega škofa odrekel častnim nalogam in se pridružil njegovi redovni družini.

V Arezzu je don Bosko preživel ves 29. april v popolnem miru. Večerni sprehod s škofom po prijetni okolici nekaj peš, nekaj s kočijo, mu je zelo dobro delo. Ko se je vrnil, mu je misel takoj poletela v Oratorij. Ker se je bližal mesec maj, je hotel, naj don Viglietti piše don Lemoynu in mu izrazi željo, da naj za konferenco zbere fante iz četrtega razreda gimnazije in jim pove, da don Bosko misli nanje, jih pozdravlja, jih spodbuja, naj lepo preživijo Marijin mesec, in naj doda kakšno drugo lepo misel, ki si jo bo domislil ta čudoviti in zvesti razlagalec don Boskovega srca.

⁶ Prim. DUH. ALOJZIJ MORI, *Don Bosco a Firenze*, Firenze, Libreria salesiana editrice, 1930, str. 38–40.

⁷ *Rassegna nazionale*, 1. februar 1915, str. 366.

Štirje zastopniki škofijskega klera so se mu prišli poklonit. Don Bosko je poslušal njihove izraze spoštovanja in jih povabil, naj se vpišejo med sotrudnike, o katerih sploh še niso slišali. Ko jim je razložil, kaj so sotrudniki, je don Rui narekoval imena navzočih.⁸ Eden izmed njih, ki je postal bolj zaupen, ga je vprašal, kako to, da si on, ki je tako slaboten, upa iti na tako dolgo potovanje. Pa je odgovoril: »Kaj hočete? To je papežev, papežu pa ne smemo nikoli reči ne. Čez nekaj dni bomo imeli posvetitev cerkve Srca Jezusovega v Castro Pretorio. Ko je papež za to zvedel, je rekel našemu krajevnemu predstojniku: 'Ali don Bosko pride na posvečenje?' Ko mu je ta rekel, da mi moje zdravstveno stanje tega ne dovoljuje, je papež rekel: 'Hočem, da pride. Pišite mu, da če ne pride, mu ne bom napisal potnega lista za v nebesa.' Vidite, da je v mojem interesu, da grem prevzet tako dragocen dokument, ki ga bom gotovo potreboval, in to kar v kratkem.«

Nadžupnik v Capannoleju, ki nam opisuje ta obisk, zatrjuje, da so don Boskove besede, ki jih on navaja, »navedene dobesedno«. Česar torej ne bi zvedeli iz drugih virov, je bilo naporno potovanje za don Boska pravzaprav dejanje pokorščine do papeža.

V Rim je odpotoval zjutraj 30. aprila in prišel na postajo Termini malo po tretji uri popoldne. Medtem ko je podprt od drugih komaj stopal proti izhodu, je vse, ki so mu prišli naproti, prijazno nagovarjal. Prišli sta k njemu tudi dve sestri, ki ju je poznal, in sta mu dejali, da ga bosta prišli obiskat, če on dovoli. Don Bosko jima je smeje se odgovoril: »Za obisk don Boska v Rimu je potrebnih deset do dvanajst tisoč lir.« A je takoj dodal: »Vaju bom sprejel tudi zastonj.«

Vstopil je v zavod z ulice Magenta. Vrata so bila praznično okrašena. Na zunanji steni apsida je bil pritrjen napis: *Rim je vesel in ponosen, da med svojimi zidovi sprejema novega Filipa, gospoda Janeza Boska*. Pod stebriščem so ga pričakovali fantje in predstojniki. Sedel je na skromnem stolu z naslonjalom in je vsem dovolil, da so mu poljubili roko; nato je ljubezljivo poslušal pesmi in deklamacije. Ob koncu predstave, ko se je povzpel po prvih stopnicah v gornje nadstropje, je šaljivo dejal navzočim: »Brali ste mi skladbe in govorili o mnogočem, o kosilu pa mi niste ničesar povedali.« Vsi so se nasmejali in so mu povedali, da je kosilo že pripravljeno. Sedli so k mizi skupaj z nekaterimi gospodi, med katerimi je najbolj izstopal knez Avgust Czartoryski.

Don Dalmazzo mu je predstavil tudi nekdanjega gojenca iz prazničnega oratorija v Turinu, ki se je pisal D'Archino in je pozneje postal pomočnik. Umrli je pri devetdesetih letih v zavodu Sacro Cuore. Predstavljeni mu je rekel: »Pred osemnajstimi leti sem imel srečo, da sem vas lahko zadnjikrat videl. Zadnjikrat

⁸ To so bili don Angelo Zipoli, rektor semenišča, profesor in pozneje kanonik; don Giuseppe Clacchi, prošt v Bibieni; don Domenico Pallotti, profesor v semenišču; diakon Angelo Rossi, profesor v zavodu v Pianu. Temu zadnjemu, ki je danes nadžupnik v Capannoleju, dolgujemo te številne podatke.

je to bilo 28. decembra 1869, na praznik sv. Janeza Evangelista; tedaj sem bil pri vas v cerkvi Marije Pomočnice pri spovedi.«

»In od tedaj, ga je vprašal don Bosko, nisi bil več pri spovedi?«

»Bil, in to večkrat, a ne pri vas, ker sem bil predaleč.«

Tu je don Bosko o spovedi pripovedoval stvar, ki jo že poznamo,⁹ o kateri pa so nekateri dvomili, nekateri pa jo sploh zanikali kot neverjetno. Prav pa je, da navedemo njegove besede v obliki, kakor smo jih slišali od D'Archina in v kakršni jih je zapisal don Lemoyne. Don Bosko je torej dejal: »Vidiš, isto vprašanje sem zastavil njegovi eskcelenci ministru Crispiju. Nekega dne sem se moral z njim posvetovati o neki zadevi, zato sem ga šel obiskat, in takoj, ko sem prišel v predsobo, so me vratarji vprašali za ime in mu ga takoj sporočili. Minister je takoj, ko je slišal moje ime, prišel na vrata kabineta in rekel: 'Pridite, dragi gospod don Bosko, pridite naprej, za vas ni čakalnice.' In takoj, ko sem bil v kabinetu, je nadaljeval: 'Ali se spomnite, ko sem bil v Turinu in sem prišel na pogovor v tisto luknjo pod stopniščem in da bi se spovedal?' In vi mi niste nikoli dali, da bi čakal.' In jaz sem dejal. 'Oprostite, ekscelenca, ali od takrat niste bili več pri spovedi?'« Don Bosko seveda ni tedaj navajal ministrovega odgovora. Zdelo se je neverjetno, da bi Crispi dejal, »da bi se spovedal«, in so hoteli, da se je njegov odgovor glasil, »da bi z vami nekaj zaupnega pogovoril«, saj si ne moremo misliti, da bi slavni politični ubežnik tedaj mislil na spoved; toda pričevanja, o katerem smo slišali, ne moremo razumno ovreči.

Po človeško rečeno se je bilo treba bati, da bo moral don Bosko ostati med štirimi stenami, da bi koga obiskal ali sprejemal obiske ter pomiril svoje zgolj s svojo navzočnostjo, a je Božja previdnost drugače uredila. Zdelo se je, da so don Boskove težave z zdravjem prešle na don Ruo, čigar stanje je bilo skrb vzbujujoče, ker je dobil nenadne ostre bolečine v križu in so ga pestile druge bolezni. »Kdo se počuti bolje kot don Bosko,« je zapisal don Viglietti,¹⁰ »ki ima skrbi za svoje sinove. Piše pisma, sprejema na pogovor in je poln življenja.« Denimo, da je v tem tajnikovem optimizmu nekaj pretiravanja, drži pa, da je mogel v prvih dneh sprejemati ugledne obiskovalce kot npr. svojega velikega prijatelja nadškofa Kirbyja, nadškofa Duscita iz Catanie, markizo Vitelleschi, grofa Antonelija, papeževega nečaka grofa Peccija, kardinale Riccia Parraccianija, Mazzella, Alojzija Masella, Rampolla, Bartolinija, Laurenzia, Vergo. Bodoči kardinal msgr. Cagiano de Azevedo mu je prinesel tri tisoč lir za oltar Marije Pomočnice, ki naj bi ga postavil v cerkvi Srca Jezusovega. Te osebnosti se niso omejevale na kratke vljudnostne obiske, ko jih je pristrčno sprejel, in so z veseljem ostali pri njem včasih kar po celo uro. Pozneje so prihajali celi letniki semenišč in skupine redovnikov.

⁹ Glej zv. IV, str. 419 [BiS IV, str. 261] in zv. XIII, str. 483 [BiS XIII, str. 318].

¹⁰ Pismo don Lemoyneu, 1. maj 1887.

Večkrat je bil pri don Bosku Czartoryski, ki je upal, da bo v Rimu našel pot, da bi dosegel svoj ideal redovniškega življenja. Odšel je iz Turina, ne da bi dobil odločilno besedo, in trden v sklepu, da ne bo zapustil Italije, ne da bi rešil zadevo in je hotel svojo usodo dati v papeževe roke. S tem namenom se mu ni zdelo predolgo čakati dober mesec na priložnost in čast za sprejem pri papežu. Bil je sprejet šele po posvetitvi cerkve, ko je bil don Bosko že v Valdoccu. Tudi Leon XIII., ki je bil obziren zaradi njegovega visokega stanu, mu je svetoval, naj rajši vstopi v jezuitsko družbo kot zanj najprimernejšo; ko pa mu je rekel, da nobena druga družba razen salezijanska ni izpolnila njegovih želj, ni vztrajal, ampak je njegov načrt odobril. Ko pa je slišal, da don Bosko omahuje s sprejemom, je malo pomislil in dejal: »Vrnite se v Turin, predstavite se don Bosku, mu ponesite papežev blagoslov in mu povejte, da papež želi, da vas sprejme med salezijance. Vztrajajte in molite.« Ko je knez namignil tudi na težave, ki izhajajo iz družine, je papež na kratko dejal: »Predvsem naj se zgodi Božja volja.« Potolažen z besedo Kristusovega namestnika je pohitel v Turin in se ponovno srečal z don Boskom, ki je bolj kot drugi znal postaviti na preizkušnjo njegov poklic. Hitro je odšel v Pariz, kjer ga je čakala veliko težja preizkušnja s strani njegovega očeta.

Preden končamo pripoved o potovanju in o don Boskovem prihodu v Rim, nas nenadna in boleča izguba trenutno kliče v Turin. Manjkalo je le še nekaj dni od tega potovanja, ko je, napovedujoč, da don Boskova odsotnost ne bo kratka, prišel na obisk teolog Margotti, ki je po dolgem in domačem pogovoru oddal dar za cerkev Jezusovega Srca. Kdo bi lahko rekel, da se ne bosta več videla na tem svetu? Nenadna bolezen je Margottija pripeljala do groba 6. maja ob obžalovanju mnogih prijateljev in spoštljivem poklonu ne maloštevilnih nasprotnikov. O tem tako iskrenem in stalnem svetnikovem dobrotniku je prav, če tem Spominom zaupamo namig, ki naj salezijancem ohrani spomin za prihodnje rodove; toliko bolj, ko se je utrdila splošna pozaba njegovega imena, tako da ga današnja mladina ne pozna ali ga pozna le slabo.

Margotti je bil Ligurijec iz San Rema. Rojen časnikar je v Turinu leta 1848 skupaj z drugimi cerkvenimi osebami in laiki ustanovil revijo *Armonia*, od kate-re se je leta 1863 ločil, da je ustanovil revijo *Unità Cattolica*, ki je pod njegovim vodstvom dolgo branila Cerkev in papeža proti liberalcem različnih barv, bolj ali manj sovražnih obema. Z dobro založeno in urejeno knjižnico, s kartoteko, kazali in rubrikami, in kar je največ vredno, s čudovitim spominom, z neizpros-nim seznamom dogodkov in razlogov, ki so zadevali kot puščice, njegova polemika ni poznala obotavljanja ali polovičnih odgovorov, temveč je neusmiljeno napadala povesod, kjer se je ugneznila zavist, in zoper vse, ki bi napadali vero in krščansko moralo ali katoliško hierarhijo. Danes lahko v njegovem naglem pisanju odkrijemo številne napake, vendar se moramo za pravično presojo vrniti v njegov čas. V zgodovinski dobi, ko je bilo velikodušno prizadevanje besno ali

zahrbtno zlorabljeno ali izkrivljeno in se je zdelo, da je bil sektaški antiklerikalizem nepogrešljiva oznaka za patriotizem, bi razkol katoličanov deloval veliko bolj pogubno brez energičnega delovanja dnevnega tiska, ki je neustraheno in brezkompromisno povzdigoval papeštvo in okoli njega zbiral skupine pogumnih ljudi, pripravljenih na vse, da bi zaščitili versko svobodo. Zato je razumljivo, da je bil drag papežema Piju IX. in Leonu XIII. ter da so ga italijanski škofje imeli za svojega najboljšega zagovornika.

Njegovi nasprotniki so ga radi prikazovali kot zagrizenega nasprotnika italijanskega *risorgimenta*. Njegovi posnemovalci ali drugi slabo informirani ljudje še zdaj od časa do časa ponavljajo tako posplošeno obsodbo; kakšni so bili njegovi resnični občutki, se vidi iz treh odlomkov pisma, ki ga je pisal prijatelju bančniku 12. aprila 1876 in ga ima v posesti senator Alfred Baccelli:¹¹ »Pred sedmimi stoletji so naši očetje visoko dvigali križ in ga vozili okoli, vendar so bili veliki in zmagoslavni. Danes napadajo križ Jezusa Kristusa in njegovega namestnika v imenu Italije in svobode. Mi pravi Italijani nastopamo v bran enega in drugega in živimo po starih tradicijah.« Če bi živeli do leta 1929 in videli, kako je uradna Italija priznala papeško neodvisno oblast v obliki, najustreznejši novim časom, bi blagrovali boje, ki so jih bojevali, da bi v zavesti katoličanov ohranili idejo o tej neodvisnosti, in bi v njegovem prerodu pozdravili napoved pravega *risorgimenta*. Njegov zadnji članek je nosil naslov *La conversione di Sant'Agostino e la Conciliazione* [Spreobrnitev sv. Avgušтина in sprava].

Močni atlet je, ko je čutil, da se bliža njegov konec, Bogu daroval svoje življenje z vero in pobožnostjo, ki je ganila vse navzoče, in z vedro preprostostjo, s katero je Bogu posvetil talente in moči ter počitek že od svojih mladih let naprej. Don Durando je s temi besedami poslal don Bosku tole žalostno novico: »Teolog Margotti umrl ob 4^h in četrt. Bil sem navzoč. Kakšna sveta smrt! Kakšna izguba!«

Izguba je bila težka tudi za don Boska. Takoj je tako v Rimu kot v Turinu naročil posebne molitve. Potem je z ganljivimi besedami dvakrat javno izrazil sožalje, kot bomo videli v naslednjem poglavju. Končno je dal 18. junija opraviti slovesno pogrebno mašo v cerkvi Marije Pomočnice za pokoj njegove duše, maševal pa je msgr. Leto z asistenco g. Manacorda, ki je imel pogrebni govor.¹² V vabilu je zapisal: »S smrtjo dr. teologije G. Margottija je katoliški tisk izgubil svojega najboljšega delavca, kler zglednega duhovnika, naš Oratorij pa poleg tega svetovalca, prijatelja in dobrotnika.«

V svojih štiridesetih letih časnikarskega življenja je Margotti gledal na don

¹¹ Senator je v *Stampa della sera* iz njega objavil odlomek (11. december 1935) in v njem sporočil, da je »bil naslovnik vitez Resapiere, bankir in uradnik, povezan z vatikanskimi uradniki in cerkvenimi dostojanstveniki tistega časa.«

¹² Glej *Bollettino*, julij 1887.

Boska z vedno večjim spoštovanjem in občudovanjem ter ga podpiral, kolikor je mogel, s svojim časopisom ali z denarjem. Tudi v svoji oporoki se je spomnil nanj in mu namenil zapuščino dvanajst tisoč lir. Za čvrstega bojvnikarja je bilo veselje uživati v njegovi prijetni družbi, zato ga je prišel obiskat vsakokrat, ko je menil, da mu napravi veselje. Najbolj se je veselil povabil na kosilo in se je imel za srečnega, da ga je imel ob sebi pri družinskih slavnih. Februarja 1886 je svetnik, navzoč pri prijateljevem osebnem prazniku, sedel na častnem mestu med povabljeni in med kosilom večkrat začel pogovor o nebesih. V nekem trenutku mu je rekel: »O, gospod teolog, kdaj bova tam?« Sopovabljeni don Reffo, bodoči vrhovni predstojnik jožefincev, je ob spominu na to priložnost imel navado reči, da je don Bosko mislil nase, da je vedel vnaprej, da zadnjikrat obhajajo ta družinski praznik; še več, v srcu mu je obstal občutek, da so bili Margottijevi dnevi šteti.¹³

Tudi don Bosko je leta 1887 čutil, da so mu šteti dnevi. Določil je, naj bi bilo posvečenje cerkve v aprilu, a ne bi bilo dovolj še naslednjih šest mesecev, da bi

¹³ Glej *Unità Cattolica*, 1. febr. 1888. Ob pogrebu don Margottija v cerkvi sv. Sekunda v Turinu je bil na glavnih vratih ta veličastni napis, ki ga je sestavil slavni pisatelj p. Mauro Ricci:

JAKOBU MARGOTTIJU
VELIKODUŠNEMU BOJEVNIKU
CERKVE IN RIMSKEGA PONTIFIKATA
PROTI SKRIVNIM ZASEDAM IN ODPRTIM BOJEM
V SPOMIN NA ŠTIRIDESET LET
ZASMEHOVANJA OPOREČNIKOV
NA OČITKE LAŽNO PREUDARNIH
KI SO ZA VEČNO ZAPISANI V NEBESIH
NA PREKRATEK ČAS MIRU, KI GA JE UŽIVAL NA ZEMLJI,
KI SE NI NIKOLI UKLONIL
PRED NOBENIM ZMAGOSLAVJEM KAKRŠNE KOLI LAŽI.

Po letu 1870 je njegova misel »Ne izvoljeni ne volivci« v Italiji sprožila mnoge polemike. Ko je govoril z ravnateljem revije *Cittadino* v Genovi (10. maj 1887), je dejal: »Sem vojak Cerkve in nikoli nisem storil ničesar po svoji glavi ... Ko mi je kdo, ki mi je lahko ukazoval in mi rekel, naj govorim tako in tako, sem govoril; ko so mi rekli, naj umaknem svoje besede, sem jih umaknil. Ko so mi ponovno rekli, naj ničesar ne spreminjam in naj se vrnem k nekdanjemu programu, sem se vrnil. Kaj pomeni zame vojaka, če na mojo glavo pada sovraštvo ali odobravanje? Vem, da opravljam svojo dolžnost pred Bogom, in mi zadostuje, da sem delal po vesti.«

Med don Boskovimi spisi (št. 664) je eden kratek za častni Album, v katerem beremo: »Po vezeh prijateljstva, ki me že dolga leta vežejo na T. Margottija; v priznanje trdnih katoliških načel, ki jih je neustrašno zastopal; v znamenje globoke in neizbrisne hvaležnosti za dobrote, ki jih je izkazoval meni, zavodom, ki mi jih je zaupala Božja previdnost, in dečkom, zbranim v njih; želim T. M. dolga leta življenja na zemlji, v blaženi večnosti pa plačilo močnih. Amen.«

Med pismi, ki jih je napisal don Bosko, da bi jih razposlali po njegovi smrti, je bilo tudi naslednje: »Predragi gospod dr. Margotti, zahvaljujem se vam za dobroto, ki ste jo izkazovali mojim sirotam, in za podporo in zaščito, ki ste jo izkazovali našim zavodom. Bog naj vam vse bogato poplača. Priporočam vam, da bi nam še naprej pomagali tudi po moji smrti. O Marija, varuj svojega služabnika in ga pripeljite v nebesa.

Vaš prevdani

DUH. JANEZ BOSKO«

To pismo je bilo objavljeno v *Unità Cattolica* 2. februarja 1888 (2. izdaja).

dela dokončali. Zato so ga skušali prepričati, da bi posvetitev raje preložiti na december, vendar ni hotel niti slišati za razloge: nikakor se ne sme odlašati čez sredino maja.

»Pojdi v Rim,« je nekega dne rekel ekonomu don Salu, »in poskrbi, da bo do 14. maja vse urejeno. Najemi delavce, plačaj jim, kolikor zahtevajo, podvoji jim redno plačo, da bo cerkev do tega datuma odprta za bogoslužje.«

»A kje naj najdem sredstva?«

»Ne oziraj se na to. Porabi, kolikor je treba.«

»In če slike ne bodo dokončane?«

»Ni pomembno. Naj ostanejo take, kot so.«

»In če glavni oltar še ne bo postavljen?«

»Napravite začasnega lesenega.«

Don Sala je ubogal. V Rimu se je vsem zdelo, da je to nemogoče. Ko je prišel don Bosko, so vsi delali še bolj zavzeto. Naslednjih dvanajst dni so se vrstili delavci vseh mogočih poklicev. Nekateri so podirali odre, drugi odnašali orodje, nekateri so polagali marmorni tlak, nekateri postavljali oltarje, nekateri so dokončali podstavke, nekateri oblagali prezbiterij, kjer bodo od glavnega oltarja postavili samo menzo s stopnicami. Ker niso mogli vsega opraviti podnevi, so delali tudi ponoči. Če bi preložili na december, don Bosko zagotovo ne bi mogel več iti v Rim, kot je jasno napovedal.

14. POGLAVJE

POSVETITEV CERKVE PRESVETEGA SRCA

NEKI RIMSKI ČASOPIS JE OBJAVIL članek, v katerem je bila najavljena bližnja posvetitev cerkve Presvetega Srca, s temi besedami:¹ »Na ta dan bodo ti duhovniki veseli, da so postavili spomenik, kakršen je ta: ta dan bo več kot verski praznik, to bo pravi praznik umetnosti.« Ob takem izrazu lahko razumemo, da je revija vse drugo kot katoliška. Mi lahko *post factum* potrdimo, da je bil tisti 14. maj hkrati verski in praznik umetnosti.

Če začnemo najprej s praznikom umetnosti, vidimo, da so si organizatorji prizadevali, da bi imela glasba na njem častno mesto. V Turinu se je pojavila zamisel, da bi v Rim poslali *scholo cantorum*, peski zbor iz Oratorija. Ta množica pevcev je pod vodstvom dirigenta Doglianija brezhibno izvajala najtežje skladbe, tako da se ni bilo treba bati tekmecev; vsem se je zdelo primerno, da bi cerkev posvetili ob petju dečkov, ki je bilo don Bosku tako drago. Potrebna bi bila namreč velika vsota, da bi za pet dni najeli obširen zbor dobrih rimskih pevcev. Don Bosko pa se je obotavljal ob misli na stroške za potovanje sem in tja vsaj osemdesetih oseb. Toda Božja previdnost mu je nepričakovano in v več kot zadostni meri pomagala.

V začetku maja so se prebivalci Genove pripravljali, da bi slovesno obhajali 150-letnico kanonizacije sv. Katarine Fieschi Adorno. Pripravljalna komisija je želela praznovanju v stolnici dati čim večji sijaj. Hoteli so, da bi jih spremljala izbrana glasba. Pomislili so na mlade pevce iz Valdocca in so se obrnili na don Boska; obljubili so, da bodo povrnili vse stroške. Vsi so bili zadovoljni in ni bilo težav, ki bi ovirale sklenitev dogovora.

Številna skupina je odpotovala iz Turina 5. maja ob spremstvu več nadrejenih in pod vodstvom Doglianija. Skupino je sestavljalo trideset sopranov in dvaindvajset altov, devet tenorjev in sedem basov, spremljali so jih trije odlični

¹ *Il Cicerone*, 8. maj 1887. Izhajal je v četrtek in v nedeljo.

dirigenti: Petrali iz Bergama, Galli iz Milana in Bersani iz Turina. V Genovi so že vaje vzbujale izjemno pričakovanje. *Cittadino* je 8. maja zapisal: »Tisti, ki so se udeležili včerajšnje vaje za mašo, ki jo bodo izvajali danes, so bili naravnost zamaknjeni.« Praznovanje je trajalo tri dni, v katerih so bili pevci iz Oratorija predmet občudovanja meščanov in tujcev ne samo zaradi lepega petja, temveč tudi zaradi njihovega obnašanja v cerkvi in zunaj cerkve.²

Bilo je nerodno, da je bilo treba po maši iti v Sampierdarena na kosilo, nato pa se vrniti v mesto za večernice. Bogati izdelovalec klavirjev gospod Janez Ferrari, ki je nekaj let prej dal enega sina v vzgojo v Valsalice, je na svojem vrtu tri dni za celotno odpravo pogrinjal mizo z obilno razkošnostjo. Tretji dan je gospa don Lazzeru dala kuverto, da jo izroči don Bosku: ko so jo odprli, so ugotovili, da je v njej vsota, potrebna za potne stroške celotne skupine v obe smeri.

Genovsko zmagoslavje je bilo predigra za rimske praznike. Zjutraj 11. so odpotovali v sveto mesto, kjer jih bomo mi pustili, da obiščemo don Boska pri cerkvi Presvetege Srca.

V nedeljo 8. maja so priredili sprejem v njegovo čast s povabljenimi italijanskimi in tujimi gospodi in monsinjorji, ki so prisedli k mizi v pravem domačem razpoloženju. Don Bosko si je prizadeval dati praznikom, ki jih bodo obhajali, mednarodni značaj, bodisi da pokaže, da bi bilo jasno, da bo njegova družba zajela ves svet, in ker je ves svet prispeval h gradnji nove cerkve. Proti koncu obeda je spregovoril skoraj samo zato, da bi proslavil Margottija. Za njim jih je več govorilo v italijanščini, španščini, francoščini, nemščini in angleščini. Nekdo od navzočih je hotel zvedeti, kateri jezik mu najbolj ugaja. Nasmehnil se je in dejal: »Jezik, ki ga imam najrajši, je tisti, ki me ga je naučila moja mati, ker sem

² *Il Cittadino* je 9. maja pisal: »Občudovanje so vzbujali tisti otroški glasovi, s točno intonacijo, valovitimi, čistimi in ostrimi glasovi, ki jih v Genovi skoraj ne moreš najti. Mnogi so trdili, da so si to pot dovolili ženske glasove in da niso pod oboki sv. Lovrenca odmevali glasovi salezijanskih gojencev. Dirigent Dogliani, ki je sam bil iz don Boskovega zavoda, je režiral predstavo pa tudi pripravljaval zборе; on si zasluži največji del priznanja. Kdor je od blizu spremljal, je bil očaran nad redom, vedenjem in zbranostjo, ki je vladala v takšni množici pevcev, ki je dobro vplivala tudi na člane orkestra, in kako je vsakdo vestno izvajal svoj del, brez posebnega napora, brez spakovanja, brez tako imenovanega teatralnega *izražanja*, ki jo ob drugih priložnosti imajo za prednost, ki pa v hiši molitve nima mesta. Tisti nedolžni glaski, blagi, nikoli skozi nos ali grlo, kot jih navadno slišimo pri mladih pevcih, so bili *brez značilnosti*, saj niso pele ženske, temveč fantje. To so *angelski* glasovi, je dejal nekdo drug, mi, ki smo manj pesniško navdahnjeni, pa pravimo: to so glasovi dobrih dečkov, dobro naučenih in vzgojenih za cerkveno petje, kot jih znajo naučiti in vzgojiti salezijanci.«

V enajsti številki pa beremo: »Veseli smo, da je Genova končno lahko slišala, kaj se pravi: vzgajajmo fante za cerkveno petje, in smo veseli, da nam je dala zgled tista ustanova, ki nam jo je dala Božja previdnost, da se povsod poraja duh Božje Cerkve, kar je častivredni don Bosko.« V številki z dne 23. tako presoja izvedbo maše: »Vse tri maše so naletele na splošno odobravanje; ljudem je bila najbolj všeč Haydnova maša. Posebno so jim bili všeč soprani in alti, ki so presenečali zaradi razpona svojih glasov, njihova intonacija, rahlost, točna intonacija, ubranost in uravnoveženost glasov, skratka, s svojim načinom petja. Končno smo slišali umetniško izvajanje v cerkvi, ki je doseglo svoj vrh v vsej polnosti od temelja do vrha.«

se ga zlahka naučil in z njim najlaže izrazim svoje misli, ga pa tudi ne pozabim tako zlahka kot druge jezike.« Ob splošnem veselju in ploskanju so sprejeli njegov odgovor.³

Tu moramo omeniti don Boskovo rahločutnost. Osmega maja je bil praznik prikazovanja nadangela Mihaela in god don Rue. Svetnik je ob tej priložnosti v rimskem okolju hotel predstaviti svojega vikarja, ki je ob raznih zdravicah sprejemal čestitke in pohvale. Še več! V določenem trenutku so se na široko odprla vrata v dvorano in vstopili so zavodski pevci, ki so don Rui v čast zapeli nalašč za to priložnost sestavljeno pesem. Don Rua se je na zadovoljstvo vseh zahvalil s preprostimi besedami in nazadnje prosil za dovoljenje, da sme vsakemu pevcu razdeliti sladico.

Obiski so se nenehno vrstili eden za drugim. Zjutraj 11. je don Bosko sprejel odbor gospa sotrudnic, najlepša imena rimske aristokracije. Najprej so bile pri njegovi maši, nato so ga spremljale v obednico, kjer so mu postregli s kavo. Po kratkem pogovoru jih je blagoslovil in razdelil nekaj srebrnih svetinjic. Ko don Viglietti omenja ta sprejem in navaja imena navzočih, je zapisal v dnevnik: »Don Bosko je zelo utrujen, izčrpan in pravi, da komaj čaka, da bi se vrnil v Turin med svoje fante. Upa, da bi odpotoval 17. in se ustavil samo v Pisi.« Vendar je imel pred seboj še ogromno dela.

Pred obredom posvečenja je potekal še preizkus orgel. Orgle pri Srcu Jezusovem je kot 121. delo izdelal Bernasconi Varese, katerega slava je segala čez meje Italije in Evrope. Kolavdatorji so bili Petrali, nekdanji direktor glasbenega liceja v Pesaru, Renzi, prvi organist v vatikanski baziliki, ter Bersano, nekdanji don Boskov gojenec in organist v turinski stolnici. Vabilu so se odzvali tudi Capocci, organist pri sv. Janezu v Lateranu, Moriconi, dirigent pri sv. Mariji Veliki, in drugi priznani maestri. Orgle so preizkušali dopoldne in popoldne 12. in 13. aprila z izvajanjem najrazličnejših in najtežjih simfoničnih skladb. Povabljeni so vstopali z osebnim povabilom, kjer je pisalo: »Ob vstopu prosimo za miloščino za poravnavo stroškov za te orgle.« Poslušalcev je bilo veliko od začetka do konca.

Ko je bilo vse končano, so trije kolavdatorji takole izrekli svojo sodbo: »Delo je docela vredno odličnega umetnika. [...] Ko se oglasijo vsi registri, zveni močno in veličastno; njihova moč je dobro preračunana in ustrežna za prelepo cerkev; v povezavi s 27 kromatičnimi pedali vzbuja skrivnost in mogočen občutek, ki izraža pravi značaj tega najvzvišenejšega inštrumenta. Odlično je posnemanje koncertnih registrov, ki se raztezajo čez vso tipkovnico in odlično ustrezajo inštrumentom, katerih imena nosijo. Preprost, trden in natančen mehanizem, popoln sklad in značaj glasov ter popolno odzivanje. Delo je skratka uspelo v

³ Tu je treba omeniti posebno stvar, o kateri je govor v XIV. zv., str. 575, op. št. 2 [BiS XIV. str. 372, op. št. 4].

vseh pogledih in je nov dokaz napredka odličnega izdelovalca v zadnjih letih, ki bolj kot na dobiček gleda na popoln izdelek, ne da bi se branil naporov in žrtev na poti napredka; s tem izraža pravi in prav pojmovan patriotizem ter ohranja zvestobo italijanski tradiciji in šoli, hkrati pa sprejema koristne moderne novosti, ne glede na to, od kod prihajajo.«

Pri preizkušnjah je bil večkrat tudi don Bosko v spremstvu don Rue in neke visoke francoske dame, vendar z odmaknjenega mesta, to je iz navideznega kora, nasproti pravemu v prezbiteriju. Ko je nazadnje pohvalil izdelovalca, ga je povabil na praznovanje svoje zlate maše 1891 in dodal: »Ko bodo prazniki končani, se bova leta 1892 skupaj našla v nebesih.« Ko se je Bernascone vrnil v Vareseja, je delavcem pripovedoval o pohvalah nad njihovimi orglami, povedal pa je tudi o dvojnem povabilu, v katerem je točno nakazal leto, v katerem bo umrl. Umrl je namreč leta 1892. Don Bosko si je s prvo, čisto umišljeno domnevo, odprl pot za pridiganje o nenadni smrti, ki za kristjana pomeni prijateljsko besedo z nebes. Izdelovalec je bil velikodušen v obračunu stroškov; on pa mu je povrnil z duhovnimi darovi in duhovnimi uslugami in mu vtisnil v dušo zveličaven opomin *estote parati*.

Dve pomembni milosti so pripisovali don Boskovemu blagoslovu. Ob treh popoldne 12. v mesecu sta se med drugo preizkušnjo orgel najavili dve odlični osebi, mož in žena, in prosila za sprejem. Tajnik je dejal, da don Bosko počiva. Onadva pa sta s solzami v očeh prosila, naj ju prijavi za sprejem, češ da sta prišla zelo od daleč in da morata takoj govoriti z njim. Don Viglietti je šel povedat don Bosku. Božji služabnik je privolil. Takoj ko sta bila pred njim, sta pokleknila, gospa pa je prosila za ozdravitev roke, ki je bila že dolgo hroma. Don Bosko je odgovoril, naj se obrne na Srce Jezusovo in dá dar za njegovo cerkev.

»Dragi moj mož,« je vprašala žena, »koliko denarja še imava?«

»Bankovec za petsto lir,« je odgovoril. »Ali bo ta vsota zadostovala, gospod don Bosko?«

»Ne pogajam se za miloščino,« je dejal svetnik, »marveč samo rečem, naj dajo dar, ustrezen njihovim možnostim.«

Gospod je položil na mizo bankovec za petsto lir. Don Bosko je zmolil kratko molitev in blagoslovil bolnico, ki se je takoj čutila ozdravljeno, pomigala z roko v vseh smereh in bila vsa iz sebe od veselja.⁴

Komaj sta dva odšla, ko je prišla skupina klerikov iz bogoslovnega semenišča Pija, ki so se prišli don Bosku zahvalit za veliko uslugo. Desetega aprila so mu privedli nekega njihovega tovariša, ki je bil že dve leti gluh, da bi ga blagos-

⁴ Zdi se, da neki drug gospod tega ni razumel na ta način. Ko je obiskal don Boska, mu je obljubil sto tisoč lir, če mu bo od Marije izprosil milost.

»Zadovoljen bi bil s skodelico kave«, mu je odgovoril svetnik.

»Zakaj pa?«

»Ker je boljša skodelica kave danes kakor sto tisoč lir jutri.«

lovil. Don Bosko se je kot po navadi zbral v molitvi, nato ga je blagoslovil in mu je na uho prišepnil nekaj zdihljajev. Sprva niso opazili nobene spremembe, tako da so kmalu odšli. Ko pa so bili zunaj, so opazili, da je gluhi dobro slišal vse, kar so govorili; ponovil je celo vse zdihljaje, ki mu jih je nekaj minut prej prišepnil don Bosko. Najprej so stekli domov in sporočili presenetljivo novico; predstojniki so jih poslali, naj se mu gredo zahvalit.

Nekega četrtek je prišla skupina gojencev iz lombardskega semenišča, med katerimi je bil tudi tisti, ki je danes nadškof v Perugi, msgr. Janez Krstnik Rosa. »Priklonili smo se,« piše msgr. Rosa, »pred njim, ki je sedel sključen na skromnem divanu v skromni sobi.«

»Kaj želite?« jih je vprašal.

»Don Bosko, želeli smo vas videti.«

»No, že prav, da bi me radi videli. Gotovo zaradi tistega, kar ljudje govorijo o meni. Toda kaj bo o meni rekel Bog?«

Ko je to izrekel, je dvignil oči proti nebu, potem pa je ljubeznivo s solzami v očeh pogledal semenišnike.

»Don Bosko,« so vztrajali, »povejte nam kako besedo, ki nas bo vodila na naši duhovniški poti, in nas blagoslovite.«

Don Bosko je dvignil tresočo se roko, jih je blagoslovil in jim dal tale opomin: »Skrbite za to, kaj bo o vas rekel Gospod, in ne za to, kaj bodo o vas rekli ljudje, bodisi kaj lepega ali slabega.«

Monsinjur pripominja:⁵ »Od tistega trenutka me ni presenetilo nobeno od številnih čudovitih del velikega svetnika. Razložil mi jih je tisti granitni izvir: prepričanje, da bo to storil Bog.«

Želja in potreba, da bi čimbolj skrajšal bivanje v Rimu, sta don Bosku svetovala, naj čimprej izprosi sprejem pri svetem očetu. In res, zvečer enajstega mu je sam vodja protokola msgr. Della Volpe v spremstvu msgr. Volpinija, tajnika za latinska pisma, izročil vstopnico. Don Bosko je bil vesel, da je mogel spoznati prvega in ponovno srečati drugega, saj jima je hotel priporočiti, da bi pri svetem očetu dosegel sprejem za mlade pevce iz Oratorija.

Njegova avdienca je bila določena na predvečer posvetitve ob osemnajsti uri.

»Zvečer sprejemam svoje prijatelje,« je nekoč dejal Pij XI. nekemu francoskemu prelatu, ker mu je hotel dati dokaz svoje dobrohotnosti. Pa tudi njegovi predniki so imeli prav tako navado v poznih urah sprejemati zaupne osebe.

Na določen dan in ob določeni uri je don Bosko čakal v papeževi predsobi. Ko je tam čakal v tišini in zbranosti, se je zaslišal rahel šelest po podu sosednje dvorane, približeval se je z vzvišenim dostojanstvom in šel mimo Leon XIII., ki

⁵ *Sagre Cuneesi a don Bosco*, Gros Monti, Turin 1935, str. 2.

se je s svojim spremstvom vračal s sprehoda po vatikanskih vrtovih in vstopal v posebno knjižnico. Od tam so čez nekaj minut povabili don Boska, naj vstopi.

Papež ga je slovesno sprejel in ni dovolil, da bi pokleknil, da mu poljubi nogo, ampak je naročil msgr. Della Volpeju, naj mu ponudi stolček. Ko mu ga je postavil v določeni razdalji, ga je papež približal, nanj posadil don Boska, ga objel je s svojimi rokami in mu dejal: »Dragi don Bosko, kako ste? Kako ste?« Potem je vstal in dodal: »Don Bosko, gotovo vas zebe?« Nato je šel in vzel širok hermelinov kožuh, se vrnil k njemu in zaupljivo dejal: »Vidite, ta lepi hermelinov kožuh so mi podarili danes za moj duhovniški jubilej. Hočem, da ga vi prvi uporabite.« In mu ga je ovil okoli kolen. Nato je spet sedel, ga prijel za roke in ga spraševal po njegovih novicah.

Don Bosko, ki je do tedaj molčal in bil skrajno ganjen nad izrednimi potezami očetovske dobrote Kristusovega namestnika, mu je odgovoril: »Star sem, sveti oče, imam dvainsedemdeset let; to je moje zadnje potovanje in končanje vseh mojih del. Preden umrem, sem hotel še enkrat videti vašo Svetost in prejeti vaš blagoslov. Bil sem uslišan. Sedaj mi preostane samo še, da zapojem: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum: LUMEN ad revelationem gentium et GLORIAM plebis tuae Israel.*

Namenoma je poudaril *lumen* in *gloriam* in jih pripisal Leonu XIII., ki je bil navajen, da so ga pozdravljali z *lumen in caelo* po Malahijeви psevdoprerokbi.

Sveti oče mu je pripomnil, da je on starejši od don Boska; da ima osemindemdeset let in kljub temu je upal, da bo ponovno videl svojega dragega don Boska. »Računajte, da boste še živeli,« mu je dejal. »Dokler ne boste slišali, da je umrl Leon XIII., bodite mirni.«

»Sveti oče,« je spregovoril don Bosko, »vaša beseda je v določenih primerih nezmotljiva in jaz bi rad sprejel vaše želje; vendar verujte, da sem pri koncu svojih dni.«

Sveti oče ga je spraševal za novice o njegovih fantih, njegovih zavodih, se veliko zanimal za misijone; vprašal ga je tudi, ali kaj potrebuje. Don Bosko mu je pripovedoval o vsem, zlasti o cerkvi Presvetega Srca, ki naj bi bila drugi dan posvečena. Nazadnje mu je priporočil mlade pevce, ki so prišli iz Turina, ki si močno želeli, da bi ga videli in bi od njega prejeli blagoslov.

Sveti oče je izrazil svoje zadovoljstvo nad vsem, kar je slišal; rekel je, da si gotovo želi videti don Boskove fante in z njimi spregovoriti. Živo pa mu je priporočal, naj skrbi, da bo ohranil svojega duha v vsej kongregaciji. »Priporočite salezijancem posebej pokorščino in jim povejte, naj ohranijo vaša navodila in tradicije, ki jim jih boste zapustili. Vem, da ste dosegli odlične sadove s pogostim prejetjem zakramentov spovedi in obhajila med svojimi fanti. Nadaljujte tako in storite, da bodo salezijanci prav tako priporočali njim zaupanim

fantom to zveličavno navado. Vam in vašemu namestniku bi zelo rad priporočil, da naj se zavzemata tako za število salezijancev kakor za svetost tistih, ki jih že imate. Ne večja Božje slave število, temveč krepost in svetost članov. Zato bodite zelo previdni in strogi pri sprejemanju novih članov v družbo; skrbite pa predvsem, da bodo moralno neoporečni.

Nato ga je spet prijel za roko in ga prosil, naj mu zaupno pove, kaj meni o prihodnjih dogodkih v Cerkvi. Don Bosko se je branil in dejal, da sveti oče bolje pozna potek javnega dogajanja. Papež pa je ponovil: »Ne mislim na sedanost, saj to poznam tudi sam; vprašujem vas za prihodnost.«

»Jaz vendar nisem prerok,« je smehljaje se odgovoril don Bosko.

»Kljub temu,« kakor je dejal, ko je poročal don Lemynu o pogovoru, je moral popustiti in povedati svoje mnenje in kar je vedel. Kaj pa je mislil s tistim 'kar je vedel', ni nikoli nikomur razodel.

Sveti oče bi ga verjetno rad zadržal še dalje, če ne bi videl, kako trpi. Ko je don Bosko opazil, da ga hoče odsloviti, mu je rekel, da ima s seboj svojega namestnika in tajnika in da naj ju Njegova Svetost usliši, ko želita prejeti njegov blagoslov. Papež je privolil, dal pozvoniti z zvončkom in oba so privedli k papežu. Don Bosko je predstavil don Rua. »O, vi ste don Rua,« je dejal papež, »ste vikar družbe. Lepo, lepo! Slišal sem, da vas je kot dečka vzgajal don Bosko. Nadaljujte začeto delo in ohranite v sebi duha vašega ustanovitelja.«

»O, sveti oče,« je odgovoril don Rua, »upamo, da bomo z vašim blagoslovom mogli do zadnjega diha nadaljevati tisto delo, ki smo se mu že kot dečki posvetili.«

Don Bosko je nato predstavil don Vigliettija kot svojega tajnika.

»Kaj ste napravili s tistim tajnikom, ki vas je spremljal zadnjikrat?« je vprašal papež.

»Sveti oče,« je odgovoril don Bosko, »ostal je v Turinu, da opravi dela, ki sem mu jih zaupal. Dela je veliko, a ni mi treba svojim sinovom priporočati, naj delajo. Bolj jim moram priporočati zmernost. Mnogi si pokvarijo zdravje, ker ne delajo samo podnevi, ampak tudi ponoči.«

»Seveda,« je povzel sveti oče, »v vsem je potrebna zmernost; tudi telo terja dolžen počitek, da ga lahko uporabljamo za dela, ki so v večjo Božjo čast.«

»Sveti oče,« je tedaj dejal don Rua, »pripravljeni smo vas ubogati; toda v tej stvari nam daje pohujšanje sam don Bosko.«

Skromno se je nasmehnil; nato je Rua prosil za neko milost in jo je tudi dosegel. Razložil je svetemu očetu, kako jim povzroča velike težave pri razvoju naše redovne družbe dekret svete kongregacije za bogoslužje, ki predpisuje izpraševanje dveh ali treh komisij za kandidate salezijanske družbe, medtem ko bi bilo po odobritvi Pija IX. veliko lažje, če bi tako izpraševanje opravili člani kapitlja vsakega zavoda, ki bi svoje glasovanje sporočil vrhovnemu kapitlju za

dokončno presojo. Papež je odgovoril, da so mu vseč predloženi razlogi; naj podajo pismo prošnje in jo po najvarnejši poti, to je po msgr. Della Volpeju pošljejo njemu samemu; rad jim bo ustregel, kar manjka. Oprostitev od spoštovanja odlokov za pripustitev k zaobljubi je bila potrjena za pet let.⁶

Ko mu je podelil izreden blagoslov, je ljubeznivo odslovil don Boska in ga dal pospremiti do stopnišča. Ko je šel mimo švicarske straže, so ga slovesno pozdravili. Don Bosko jim je z nasmehom dejal: »Saj nisem noben kralj! Sem le ubog duhovnik, ves grbav in popolnoma zanič. Kar mirni bodite.« Vojaki so stopili k njemu in mu spoštljivo poljubljali roko.

Nekaj dni pred sprejemom se je svetemu očetu predstavil njegov nečak grof Pecci, da bi skupaj s svojo družino dobil blagoslov. Papež mu je dejal, naj gre k don Bosku in ga prosi za blagoslov; to je napravil dopoldne trinajstega.⁷ Ko je nekaj dni zatem prišla k papežu mati Daghero, vrhovna predstojnica hčera Marije Pomočnice, je papež dejal: »O, don Boskova redovna sestra.«

Ko se je obrnil k prelatom in kardinalom, ki so ga obdajali, je dejal: »To je ena od srečnih hčera svetega don Boska.«⁸

Medtem ko je bil don Bosko v Vatikanu, so z vikariata prispele relikvije za cerkev Srca Jezusovega, da jih bodo vzdali v grobek glavnega oltarja. V hermetično zaprtem relikviariju je bil košček iz Jezusovih jaslic in relikvije svetih apostolov Petra in Pavla, apostola Jakoba, mučenca sv. Lovrenca in zavetnika sv. Frančiška Saleškega. Ko so jih položili v pozlačeno žaro in jih izpostavili v starodavno kapelo, so zvečer ob devetih zapeli himno in večernice v čast mučencev v nočni tišini.

Don Bosko je pri kongregaciji za bogoslužje zaprosil za duhovne milosti kot npr. za mašo v čast Jezusovemu Srcu v prvih treh dneh po posvečenju in popolni odpustek od 14. do 19. z navadnimi pogoji, in za odpustek sedmih let in sedmih kvadragen enkrat na dan, če vsaj s skesanim srcem obišče cerkev.⁹

Avviso sacro kardinala vikarja z datumom 2. maja je sporočal vernikom o bližnji posvetitvi in objavljaj spored svetih obredov za naslednje dni. Javljeno je bilo, da je to »vesoljno svetišče«, saj je »ves katoliški svet« s svojimi darovi. Zato sporočajo: »To je razlog za sveto veselje za vse katoličane, posebno še za Rimljane, ko bodo po desetih letih dela, velikih naporov in težav videli dokončano veliko stavbo, dar tolikernih pobožnih duš in častilcev Presvetega Srca. Treba bo še postaviti nekaj oltarjev in okraskov, toda vedno večja rast prebivalstva v novih četrth tega okraja je terjala prekinitev vseh del, da bi svetišče

⁶ *Zapisnik seje vrh. kapitlja*, 12. september 1887.

⁷ *Summ. sup. virt. De fama sanctitatis*, št. XIX, § 6 (priča don Dalmazzo).

⁸ To je zvedel kardinal Cagliero od kardinala Guarina, mesinskega nadškofa, in od same vrhovne predstojnice, in to potrdil v postopkih (prav tam, § 10).

⁹ Dodatek, št. 67

okrasili in olepšali, kar pa ni nujno potrebno, da bi v povečani cerkvi dali vernikom možnost opravljati verske dolžnosti. Če bo nekaj del ostalo nedokončanih, bodo dobri Rimljani in vsi, ki gorijo za Božjo čast, v svoji gorečnosti našli novo spodbudo, da bodo prispevali s svojimi darovi, da bo to svetišče opremljeno z vsem potrebnim za bogoslužje in bo manj nevredno tistega Boga, ki bo prišel vanj prebivat s svojo ljubečo navzočnostjo.«

Ko dokument govori o velikih težavah, govori čisto resnico. Bilo je to sedem let nezaslišanih in herojskih naporov, ki so jih terjali od don Boska; tisti, ki so bili opravljeni, preden se je on lotil tega dela, so bili prave slamne bilke. Bralci to dobro vedo. Niti na težko pričakovano jutro 14. maja še ni bilo konec skrbi; preizkušale so njegovo potrpežljivost vse do smrtne postelje in so nato prešle na dediščino njegovega naslednika.¹⁰

Vse je bilo lepo pripravljeno tako za obred posvečenja kakor za slovesne obrede v naslednjih dneh. Okoli sedmih je prišel posvečevalec kardinal Lucio Maria Parochi, papežev vikar in glavni zaščitnik salezijanske družbe, ki so ga pospremili iz njegove predsobe kakor ob največjih priložnostih, spremljali so ga predstojniki, številni kler, veliko salezijancev iz drugih zavodov, fantje iz Oratorija in njihovi tovariši iz zavetišča. Obred se je, kakor določajo pravila, opravljal pri zaprtih vratih. Ko so odprli vrata za vernike, je minilo že dobrih pet ur. Don Bosko je bil navzoč v globoki zbranosti. Na koncu je msgr. Dominik Jacobini, nadškof iz Tira in tajnik kongregacije za širjenje vere, pristopil k Božjemu služabniku, mu ponudil roko in ga prav počasi peljal v sobo; bil je vesel, da mu je mogel izkazati to uslugo.

Opoldne je maševal don Dalmazzo, medtem pa so orgle napolnjevale svetišče s svojimi melodijami. Bilo je na stotine pobožnih vernikov in radovednežev. Širil se je glas, da je cerkev vredna Rima in lepih tradicij krščanske umetnosti.

Morali smo poudariti, da o posvetitvi in o cerkvi rimski tisk ni kaj prida poročal. Takratna framasonska *Tribuna* je najavila obred 10. maja, v zelo vpljudnem članku, pisala o nastanku svetišča, razložila njen slog, arhitekturo in okrasje. Že omenjeni *Cicerone*, sicer slabega duha, je v osmi številki podal precej podroben opis in predstavil don Boska kot »nega neutrudnih, nemirnih in delavnih duhovnikov«. Kolumnist je nadaljeval: »Ogledal sem si to cerkev, ki bo končno stala lepe tri milijone. Don Bosku lahko odpustimo ta strošek, saj je ustvaril spomenik, ki je Rima zares vreden.« Zelo liberalni časopis *Fanfulla* je 15. namignil na predhodne težave in priprave ter ogromne stroške, nato pa nadaljeval: »Vanj pa je prišel duh pobudnika don Boska, pravega Viktorina iz Feltrre, humanista iz devetnajstega stoletja, kjer poleg cerkve že raste zavetišče za petdeset sirot, rastejo osnovne šole, kjer se tristo fantov vzgaja v kreposti, delu,

¹⁰ Glej zv. XVII., str. 525 [BiS XVII., str. 351].

poštenju in v osnovnem izobraževanju. Veliki razsvetljski duh sv. Frančiška Saleškega je moral biti danes zelo vesel te ustanove, ki je vzkli na zemljišču, ki sta ga pripravila njegov duh in neizčrpna ljubezen bogovdane duše.«¹¹ *Osservatore Romano* je 15. izšel s prav kratkim in hladnim člankom, dolgim nekaj vrstic, kjer je navedel celo napačen datum. In to je bilo vse.

Ne smemo pa molčati o *Civiltà Cattolica*, ki je nujno izšla z zamudo,¹² a je med rimskimi novicami posvetila pol strani in poudarila velik verski pomen dogodka. »Ta posvetitev je pomemben dogodek. Spodobilo se je namreč, da sredi blata novega Rima, kamor je kriva vera postavila svoje barake, zrasede cerkev, da očisti okolje Presveto Srce njega, ki je umrl na križu, da bi s svojo častitljivo in dragoceno Krvjo očistilo svet. [...] Neutrudljiva gorečnost don Boska in njegovih zaslužnih sotrudnikov, tako smo prepričani, bodo iz svetišča na Castro Pretorio napravili ognjišče vere in ljubezni do preljubznivega Jezusovega Srca.«

Dober začetek tega zveličavnega delovanja je bil program praznovanj, ki so okronala slovesno posvetitev, kot bomo povedali.

Malo pozneje je v Brescii izšel članek slavne grofice Lare, katere ime je bil psevdonim za pesnico Evelino Cattermole Mancini.¹³ Za članek so jo navdihnili glasovi zvonov iz nove cerkve; poslušala jih je iz svojega doma, saj je bivala tam blizu. Po pesniškem uvodu in zgoščenem opisu svetišča je začela govoriti o don Bosku; med drugim je dejala: »Ta cerkev, malo preveč bleščeča, v barvah in pozlatih, je vsa jasna, sveža in vesela; v tistem, ki vstopi, da bi molil, vzbuja čustva, če pomislimo, da je nov čudež moža, ki predstavlja Frančiška Saleškega našega stoletja. Temu ponižnemu, a hkrati tako mogočnemu Božjemu služabniku uspeva vsaka stvar: kajti dela, ki se jih on loti, blagoslovljajo nebesa. [...] Don Bosko je eno tistih privilegiranih bitij, ki vse ustvarjajo iz nič; največje težave se ne le umaknejo, temveč izginejo kakor meglene ovire pred trdno voljo, ki jo podpirata vera in molitev; tako že sedaj slutimo, da bo nekega dne, Bog že ve kdaj, ta lepa klasična glava, ki da misliti na podobo Napoleona Prvega, obdana s krono svetništva.«

Ko se je kardinal vikar malo odpočil po napornih obredih, je pristopil k don Bosku, ga zelo prijazno objel, potem pa je z mnogimi drugimi in odličnimi povabljenici ostal pri njem na kosilu. Po kosilu se je svetnik javno zahvalil kardinalu za vse, kar je kot zaščitnik napravil za salezijance, in o njem govoril z vsem spoštovanjem in hvaležnostjo. Nato je nadaljeval: »Dobro smo začeli, eminenca,« in govoril o trenutnem ozdravljenju prejšnjega dne. Potem je preprosto

¹¹ Don Dalmazzo je za to priložnost izdal knjižico z naslovom: *Il Santuario dei Sacro Cuore di Gesù al Castro Pretorio in Roma, monumento di riconoscenza alla memoria del Pontefice Pio IX* [Svetišče Presvetega Jezusovega Srca na Castru Pretorio v Rimu, spomenik hvaležnosti v spomin papeža Pija IX.], Rim, Sal. tiskarna, 1887.

¹² Zv. z dne 1. junija, str. 620.

¹³ *Il Cittadino di Brescia*, četrtek–petek, 11.–12. avgust 1887. Članek je nosil naslov: *Le opere di Don Bosco*.

pripovedoval, da so se pojavili nekateri, ki so želeli milosti, on pa se je vedno držal enake metode, naj prosilci dajo kako miloščino v čast Jezusu, Mariji ali kakemu svetniku kot sredstvo, da od Boga dosežejo želene dobrote; govoril je, da v cerkvi Marije Pomočnice ali Janeza Evangelista ni opeke, ki ne bi bila znamenje kake milosti.

Tudi kardinal se je javil k besedi. Čestital je don Bosku, da je kljub nedokonanin delom odprl cerkev in tako dokazal, da jo hoče prej izročiti presvetemu Jezusovemu Srcu kot pa domislicam umetnikov. Zelo lepo je govoril o salezijski družbi; ker mu je do tedaj izkazovala le tolažbo in nobene težave in ne preglavic; zato je pripravljen vsak dan sprejeti po eno tako zaščito. Don Bosko mu je smehljaje se dejal: »Čakajte, čakajte, vaša eminenca, čas nadlog zaradi nas bo prišel tudi za vas.«

»Prav,« je povzel kardinal, »tu v vaši cerkvi Presvetega Srca imate kapelo, ki jo hočete posvetiti sv. Frančišku Saleškemu, vašemu zavetniku, kajne?«

»Točno, eminenca.«

»Prav. Plačati hočem stroške za tisti oltar in od zavetnika družbe, ki ga imate v nebesih, upam, da boste dobili potrebno pomoč v težavah in mukah, ki so pridržane zemeljskemu zaščitniku te redovne družbe.«

Vsi so nagovor sprejeli z navdušenim ploskanjem.

Fantje iz Oratorija so tisti večer imeli svoj prvi nastop in izvedli večernice, ki jih je za to priložnost zložil maestro Galli. Pontifikal je vodil msgr. Julij Lenti, nadškof iz Side in rimski namestnik. Medtem je don Bosko sprejemal številne škofove in kardinale.

Praznovanje je trajalo pet dni z vedno večjim številom vernikov. Vsako jutro je bila tiha maša kakega kardinala in slovesna pontifikalna maša. Vsak popoldan je bila salezijska konferenca v različnih jezikih, nato pa pete večernice in pridiga.

Najbolj slovesno je bilo na prvi dan, v nedeljo. Ob sedmih je v nemščini maševal kardinal Melchers; ob desetih je imel pontifikal msgr. Jacobini ob navzočnosti škofa iz Združenih držav Amerike. Turinski fantje so odlično zapeli Cherubinijevo mašo, imenovano »kronanjsko«. Don Bosko je nenehno sprejemal obiske; obiskali so ga tudi trije škofje in kardinal iz Canosse.

Pri kosilu sta z njim sedela na desni msgr. Kirby, na levi pa knez Czartoryski, ki je večji del časa prebil v zavodu; veliko drugih osebnosti je bilo pri preprostem prigrizku. Ob določenem času ga je don Rua zaprosil, naj pove kako besedo. Stežka je vstal, se z rokami naslanjal na mizo in s težavo spregovoril: »Nazdravljam na dragi spomin našega velikega prijatelja, nedavno umrlega teologa Margottija, branilca svetih pravic Cerkve, njemu, ki nas je vedno imel rad in ki nas je obiskal, preden smo odšli v Rim, in nam dal na razpolago svoj ugledni časopis, da smo poročali o praznikih, ki jih sedaj obhajamo. Nazdravljam s

trdnim zaupanjem, da nam bodo naši goreči sotrudniki in sotrudnice pomagali, da bomo dogradili zavetišče pri Srcu Jezusovem, da bomo lahko dali dom, vzgojo in šolanje petstotim sinovom ljudstva in jih vzgojili v strahu Božjem; da bodo obrodili sadove za njih same in za družbo. Nazdravljam msgr. Kirbyju, s katerim me veže neminljivo prijateljstvo.«

Msgr. Kirby je odgovoril v imenu vseh sotrudnikov in sotrudnic in dejal, da bodo on in njegovi prijatelji držali besedo kot oporoko in mu zagotavljajo, da bodo storili vse, kar bo v njihovi moči, da bodo zavetišče zgradili do konca, kakor je on želel.

Ob pol štirih je imel konferenco v francoščini msgr. Carlo Murrey iz Lyona, preiskovalni sodnik Rote za Francijo. Prikazal je, kako je aktualna don Boskova ustanova v korist uboge in zapuščene mladine in kakšne sadove je že obrodila.¹⁴ Ob petih je pri Srcu Jezusovem pridigal zgovorni msgr. Omodei Zorini, apostolski misijonar. Nato so valdoški pevci odpeli večernice skladatelja Aldege. Zvečer so po načrtih nekega salezijanskega klerika razsvetlili cerkev, zvonik in zavetišče, kar so si prišli ogledovat Rimljani od blizu in od daleč.

Kardinal Placido Schiaffino iz družbe olivetancev je drugi dan maševal za vso skupnost. Tisto jutro je hotel don Bosko iti v cerkev, da bi maševal pri oltarju Marije Pomočnice. Vsaj petnajstkrat se je med mašo od ganjenosti ustavil in zjokal. Don Viglietti, ki mu je pomagal, ga je moral občasno prekiniti, da je mogel nadaljevati. Ko je stopal od oltarja, se je množica zgrnila okoli njega in mu želela poljubiti mašna oblačila in roke, v katerih je držal kelih, ter šla za njim v zakristijo. Tam so ga enoglasno zaprosili za blagoslov. »Da, da,« je odgovoril.

Stopil je po treh stopnicah, ki od vrat vodijo iz prve zakristije v drugo, se obrnil, dvignil desnico, a je takoj zajokal, si z obema dlanema pokril obraz in dejal: »Blagoslavljam ... blagoslavljam ...,« je ponavljal s pridušenim glasom, a stavka ni dokončal. Morali so ga podpreti in ga odpeljati. Mnogi so hoteli stopiti za njim, a so jim zaprli vrata.

Mnogi so se spraševali, od kod taka ganjenost. Ko se je pomiril, ga je don Viglietti vprašal, zakaj je jokal. Odgovoril je: »Pred očmi sem imel prizor, ko sem pri desetih letih sanjal o družbi. Pred seboj sem videl in slišal mamo in brata, ki so me spraševali o sanjah ...« Tedaj mu je Marija rekla: »Ob svojem času boš vse razumel.« Minilo je dvainšestdeset let naporov, žrtev in bojov, ko mu je nena den preblisk ob gradnji cerkve Presvetega Srca v Rimu razodel krono njegovega poslanstva, kot ga je videl na začetku življenja. Kako dolga je bila pot iz Becchijev do Rima! Začutil je, da gre njegovo delo proti koncu, s solzami v očeh se je zahvaljeval Božji previdnosti in zaupljivo dvignil pogled v kraj večnega miru v Božjem naročju.

¹⁴ Konferenca je na dolgo navedena v francoskem *Bollettinu* julija 1887. Podatke o don Boskovem bivanju pri Srcu Jezusovem je dal pomočnik D'Archino v delu, ki prinaša pričevanja očividcev.

Ob isti uri kot prejšnji dan je pontifikalno mašo opravil msgr. Casetta, škof iz Amiate in ravnatelj večernih veroučnih šol.¹⁵ Fantje so zapeli Haydnovo mašo. Popoldne je imel konferenco v španščini čilski msgr. Jara, pridigal pa je msgr. Gothard Scotton o pobožnosti do Jezusovega Srca, pontifikalne večernice je vodil msgr. Kirby, petje psalmov pa je spremljal orkester po melodijah različnih avtorjev. Ker je kardinal vikar vedel, da se don Bosko poslavlja od Rima, mu je pisno izrazil »veselje nad srečnim potovanjem in dobre želje, da bi *fauste et feliciter* pripeljal dela do konca«. V treh naslednjih dneh so se za tiho mašo vrstili kardinal Mazella iz Družbe Jezusove, Alojzij Mazella in Zigliara iz dominikanske družbe, za pontifikalno mašo 17. in 18. pa msgr. Sallua, dominikanec, nadškof v Calcedonii, in Grasselli, nadškof iz Colos; za konferenco sotrudnikom msgr. Meurin, jezuit, škof iz Ascalone, nekdanji apostolski vikar iz Bombaya v nemščini; msgr. Fortina, apostolski delegat za Avstralijo v angleščini; msgr. Omodei-Zorini v italijanščini; za pridige msgr. Andrej in Jakob Scotton 17. in 18. Večernice so bile vsak večer slovesne. Peti dan, na praznik Gospodovega vnebohoda, so bile za sklep praznovanja nekatere novosti. Ob desetih je *nomine Pontificis* vodil pontifikal kardinal vikar z asistenco številnega klera. Po evangeliju je kardinal imel sklepno pridigo, v kateri je pozdravil »delovni genij ponižnega duhovnika«, »kateremu sta se svobodno poklonila dva velika papeža«, in zaželel, da »bi odsev zunanje podobe veličastnega svetišča« osvetlil »zmagoslavje Božjega Srca«. ¹⁶ Za večernice je spet prišel kardinal Alojzij Masella, ki je na koncu zapel zahvalo pesem *Te Deum*, ki so jo zapeli z orkestrom. Na koncu je še podelil blagoslov z Najsvetejšim.

Oratorijski pevci so se 20. še enkrat predstavili ob slovesni maši za pokojne dobrotnike cerkve. Popoldne so se fotografirali za skupinsko sliko, da se bodo kot odrasli prepoznali in se spominjali lepih dni, ki so jih preživel v Rimu.

Po končanih praznikih so trije bratje Scotton župljanom pridigali misijon, ki je trajal do binkošti.

Fantom ni bilo ob vrnitvi v Turin treba reči, da so bili v Rimu, ne da bi videli papeža. Videli so ga namreč popoldne dvajsetega. Ko so bili v sobi z gobelini, so bili vsi prevzeti, srce jim je močno bilo in si skoraj niso upali dihati! Sveti oče je dostojanstveno stopal v številnem spremstvu. Fantje so najprej boječe pokleknil in sklonili glave.

»Ali so to don Boskovi sinovi?« je papež prijazno vprašal salezijanskega zaščitnika, ki je predstavljal goste.

»Da, Vaša svetost. To so pevci, ki so prišli iz Turina za praznike posvetitve

¹⁵ Ko je don Bosko umrl, je bil apostolski miloščinar. V svoj dnevnik je takrat zapisal: »Z don Boskom je odšel v večnost pravi Božji mož, kakršnega so terjale potrebe duš v teh naših časih« (msgr. VESTALLI, *Kard. Frančišek Paolanski Casetta*, str. 467, Bergamo, Soc. Ed. S. Alessandro, 1933).

¹⁶ Dodatek, št. 68.

nove cerkve v čast Presvetega Jezusovega Srca. Prazniki so čudovito uspeli na veliko zadovoljstvo vseh.«

»Na veliko zadovoljstvo vseh?«

»Da, Vaša Svetost, ob veliki udeležbi.«

»Lepo! Naj bo slavljen Bog. Don Bosko je že odpotoval v Turin. Njegov obisk nam je prinesel veliko tolažbe. A smo ga našli pri slabem zdravju. Bog naj nam ga ohrani v blagor družbe, Cerkve, zlasti v teh težkih časih. Govoril nam je tudi o teh dobrih fantih. Ali so ti fantje pod neposrednim vodstvom turinskega zavoda?«

»Da, sveti oče. Prišli so sem, da bi prejeli blagoslov in bi vam poljubili noge.«

»Radi bomo blagoslovili njih in nabožne predmete, ki so si jih obilno prisrbeli.«

Stopil je na sredo dvorane in začel moliti: *Sit nomen Domini benedictum*, prosil nad vse Božjo pomoč in jih blagoslovil. Vsi so bili globoko ganjeni! Potem se je pogovarjal naprej, vprašal po novicah o don Bosku, njegov pogled pa je krožil po fantih. Ob njihovih pogumnih in živahnih obrazih je vzdiknil: »Kako so krepki! Kako so veseli! ... Ali so vsi pevci?«

»Da, Vaša svetost,« je odgovoril don Dalmazzo. »To so tisti, ki so si zaradi lepšega vedenja in pridnosti zaslužili, da so prišli v Rim.«

»Najbolj nas je potolažilo,« je dejal papež, »ko smo slišali, da don Bosko pogosto priporoča svojim fantom, naj molijo po namenih svetega očeta.«

Da bi mu mogli vsi poljubiti noge, je šel naokoli, začeni pri različnih go-spodih, ki so se pridružili fantom. Prokurator, ki ga je spremljal, je pri vsakem povedal o njegovih zaslugah in skrbno odgovarjal na njegova vprašanja; tako mu je predstavil učitelja Gallija in Bersana ter viteza Bernasconija.

»Orgle,« je dejal papež temu zadnjemu, »so okras cerkve. Cerkve brez zvenečih orgel so kot telo brez duše.«

Dogliani se mu je zdel zelo mlad; ko je zvedel za njegovo izkušnost, ga je zelo pohvalil. Ko je videl različne duhovnike, jih je povprašal, kako se imajo; zelo je pohvalil zlasti don Grossa in druge.

Ko se je spet znašel med fanti, jih je očetovsko pobožal in temu ali onemu povedal kako prijetno in tudi šaljivo besedo. Najmanjši, ki je ostal skrit za tovariši, si je zaman prizadeval, da bi papežu poljubil nogo. Sveti oče, ki je šel že mimo njega, je to opazil in se je vrnil k njemu.

»Ti fantje so pa res veseli,« je ponovil papež. »Ali so si ogledali Rim? Treba jim ga je pokazati v celoti. Naj obiščejo cerkve, svete spomenike in katakombe, da bodo spoznali to mesto in bodo pripovedovali o njegovih lepotah.«

Ko je sklenil krog, jih je blagoslovil z znamenjem križa in jih pozdravil »Gospod naj bo vedno z vami« ter se umaknil njihovim pogledom, ki so nepremično opazovali njegovo podobo, dokler jim ni izginil izpred oči. Za trenutek so

obstali brez besed, si med seboj izrazili veselje, ki je napolnjevalo njihova srca, ter z za to hišo tišine nenavadnim šepetanjem odšli iz Vatikana ter se v naglici napotili k Srcu Jezusovemu, da bi zapeli večernice in zahvalno pesem.

Iz Rima so odpotovali v soboto zjutraj enaindvajsetega. S fanti iz zavetišča so se v enem tednu veselo spoprijateljili, tako da so bili ob slovesu ganjeni. Izmenjali so si naslove in veselje nad tem, da so se spoznali, obžalovali so, da se morajo tako hitro ločiti, in si želeli srečno pot ter upanje, da se bodo še kdaj videli. Med vzklikanjem »naj živi don Bosko« so se ločili.

Med potjo so se v Pisi ustavili za dve uri. Nekateri iz semenišča so jih prišli sprejeti na postajo in jih peljali na kosilo, kakor je naročil nadškof. Rektor, duhovniki, profesorji, kleriki in konviktovcji so don Boskovim gojencem priredili lep sprejem. Pri mizi so vsi tekmovali, kako bi jim postregli, in tako pokazali svojo srečo, da so pred nekaj dnevi videli don Boska.

Nazadnje se je nepričakovano prikazal nadškof. »Predvčerajšnjim,« je dejal, »sem imel posebno veselje, da sem v goste sprejel očeta, danes pa, da sprejemam sinove.« Čestital jim je za bogoslužje v Genovi in v Rimu, se priporočil njihovim molitvam pri Mariji Pomočnici, jih spodbujal, naj radi sprejemajo nauke svojega dragega očeta don Boska, ki ga je imenoval za svetega moža, in jih blagoslovil. Po navdušenih pozdravih so skoraj tekli, da bi obiskali stolnico in najbližje znamenitosti, nato pa spet stekli na postajo. Naslednja postanka so imeli v La Spezii in v Sampriedareni, v nedeljo zvečer dvaindvajsetega pa so se zmagoslavno vrnili v Oratorij.

15. POGLAVJE

OPIS CERKVE IN DON BOSKOV ODHOD IZ RIMA

SEDAJ SE MORAMO VRNITI v Rim, kjer moramo bralce seznaniti še z nekaterimi stvarmi. Za gradnjo cerkve Presvetega Srca je bil, kot smo že dejali, najbolj velikodušen grof Colle. Rekli smo že,¹ da je don Bosko v latinščini sestavil tri napise za tri večje zvonove, enega je posvetil grofu, drugega grofici in tretjega v spomin na sina. Ko je prišel čas vlivanja zvonov, je svetnik poslal napise don Francesiu, da bi jim dal dokončno obliko. Naročil mu je, naj sestavi še druga dva napisa za četrty in peti zvon v spomin na dve prvi obhajili, ki ju je on podelil v dveh odličnih barcelonskih družinah, ki so imele za čast, da plačajo stroške za omenjene zvonove.²

Zvonik, iz katerega odmevajo slovesni in globoki ali pa jasni in svetli zvoki, je zgrajen iz travertina in po lepoti presega vse druge rimske zvonike. Zvonik, ki je več kot petdeset let ostal brez fiale, ki naj bi ga krasila, je kot zadnji dobil najlepše dopolnilo, ki bi si ga mogli želeli, v ogromnem pozlačenem kipu Presvetega Srca, ki ga lahko opazijo celo s trga sv. Petra.

Cerkev Srca Jezusovega je don Boska stala preveč naporov, in to v vseh pogledih, da bi šli mimo nje, ne da bi jo vsaj na kratko omenili. Mož širokih pogledov si je takoj v začetku, sicer brez sredstev in ob številnih nedokončanih delih, nakopal to delo, da bi izpolnil voljo papeža Leona XIII. Po prvotni zasnovi naj bi cerkev bila dolga štirideset metrov, a ji je proti volji arhitekta dodal osemindvajset.³ Široka pa je bila trideset. Ima obliko latinskega križa. Zaradi klasične elegance in dostojanstva bramantejevskega sloga je cerkev vredna, da

¹ MB XV, str. 123 [BiS XV, str. 81].

² Družini don Manuela Pascuala in Donne Doroteje (Dodatek, št. 69).

³ V tem podaljšku je bil prostor za obširen kor, kakor je hotel don Bosko, da bi, če bi se razmere spremenile in bi salezijancem odvzeli župnijo, tisti del ločili in v njej napravili notranjo kapelo. To bi bilo vedno mogoče storiti, saj je bil tisti del stavbe sezidan na tleh, ki so bila last salezijanske družbe.

stoji tam, kjer je sveta arhitektura skozi stoletja ustvarjala čudovite umetnine.

Pročelje je iz čistega tivolskega travertina. Krasijo jo štirje mogočni marmorni kipi: sv. Frančišek Saleški, sv. Avguštin in dva angela, ki častita križ, ki na vrhu razpira roke in dominira nad okolico. Spodaj so troja vrata, dragoceeno delo spretnih mojstrov iz Oratorija. Na sredini so v treh mozaikih naslikani presveto Jezusovo Srce, sveti Jožef in sv. Frančišek Saleški. Stebri iz črnega granita iz Balme in natančno izdelane intarzije dopolnjujejo okrasje.

Notranjost ima tri ladje, ki jih ločujejo gladki granitni stebri in mogočni pilastri. Celoten prostor je harmoničen in takoj pritegne pogled obiskovalca, da se zbere v duhu in dvigne misel k Bogu.

Ne bomo govorili o manjših okrasih, intarzijah, policah in okvirih, ki so dodani arhitekturi; omenili bomo samo slikarsko okrasje. Poleg kupole je poslikanih sto petdeset kvadratnih metrov, z manjšimi ali večjimi slikami. To je delo izvrstnega mojstra čopiča Virginija Montija, ki je naslikal tudi mogočne slike na stropu, štiri evangeliste na obokih prečne ladje in devetdeset manjših slik, ki krasijo dve stranski ladji. Njegovo najlepše delo pa je kupola, kjer je upodobil poveličanje Presvetega Srca. Odrešenik v krasni postavi in s čudovitimi gestami kaže svoje plameneče Srce dvema svetima devicama, Marjeti Alacoque in Katarini iz Raconiggija, ki v zamaknjenju vanj upirata oči. Skupino obdajajo številni angeli, od katerih eni nosijo orodje trpljenja, drugi lilije čistosti, eni so sklonjeni v češčenju, in serafini, ki z glasbenimi inštrumenti prepevajo slavo Presvetemu Srcu. Okoli pa vidimo v zamaknjenju sv. Frančiška Saleškega, kateremu nekaj angelov prinaša dela, ki jih je on napisal; sveto Terezijo, žarečo v obraz; svetega Bernardina Sienskega, ki nosi tablico z napisom Jezusovega imena; svetega Avguština, sv. Frančiška Asiškega in sv. Alojzija Gonzaga. Iz celotne slikarije piha rajska sapica, ki dušo nagiba k pobožnosti.

Ker je bilo delo obširno, časa pa malo, je moral Monti vzeti še dva dobra umetnika, ki jima je izročil druge dele. Caroselli je naslikal štiri sferične trikotnike v kupoli in več poslikav v dveh glavnih ladjah; s freskami je naslikal štiri velike preroke, dvanajst manjših, dvanajst apostolov in eritrejsko ter kumansko Sibilo. Zuffoli, učenec slikarja Seitza, je naslikal Jezusa z otroki, Jezusa Dobrega pastirja in Jezusa, ki postavlja sveto Evharistijo; on je tudi avtor načrtov za tri mozaike na pročelju.

Strop dveh glavnih ladij je bazilikalen, to je v kasetah z bogatimi pozlatami, ki so služile za ozadje raznim slikam. Različni in izbrani marmorji, načrtno povezani med seboj, krasijo tlak.

V cerkvi je šest stranskih oltarjev. Štirje manjši stojijo v stranskih ladjah: na levi od vhoda sta oltarja Križanega in sv. Ane; na drugi pa sv. Mihaela nadangela in sv. Frančiška Saleškega. Dva večja si stojita nasproti ob koncu prečne ladje,

eden *in cornu evangelii*, ki je posvečen Mariji Pomočnici,⁴ z Rollinijevo poslikavo, drugi pa *in cornu epistolae*, posvečen sv. Jožefu, tudi z Rollinijevo sliko.⁵ Stene in oboki šestih kapel so okrašene s slikami, ki se nanašajo na posamezne zavetnike. V prostorih med stebri, ki ločujejo oltarje, so štiri spovednice s freskami, ki simbolizirajo zakrament pokore. Na dnu cerkve je v dveh praznih prostorih med zadnjimi pilastri in zadnjo steno, na levi strani vhoda, krstilnica, štirinajst slik, ki ponazarjajo skrivnost prerojenja, izdelane na stroške mesta Trento, na desni pa veličasten kip Pija IX., ki mu je poklonjena cerkev kot večni dar. Izklesal ga je lombardski kipar Confalonieri. Papež v papeškem ornatu dviga roko v blagoslov, z drugo pa podaja dekret o potrditvi salezijanske družbe.

Pogled tistega, ki prestopi prag svetišča, takoj splava k podobi glavnega oltarja, ki predstavlja presveto Jezusovo Srce v slavi kerubinov in serafinov; naslikal jo je profesor Francesco de Rodhen. Okvir sestavlja monumentalna konstrukcija, visoka šestnajst metrov, s šestimi stebri iz alabastra, visokimi šest metrov. Bogati okraski in redki kamni z vsake strani krasijo menzo za Božjo daritev in bivališče Jezusa v presvetem zakramentu.

Ta kratki opis podaja podobo cerkve, kakor so jo občudovali po dokončanih delih; seveda je maja 1887 bilo treba še marsikaj dokončati. To lahko sklepamo iz poslovilnega pisma, ki ga je don Bosko napisal Leonu XIII. na dan pred svojim odhodom iz Rima.

Sveti oče!

Odhajam iz Rima, nadvse zadovoljen zaradi ljubeznivega in očetovskega sprejema pri Vaši svetosti. Cerkev in šole pri Presvetem Srcu so dokončane, prebivalci te na gosto naseljene četrti bodo lahko izpolnjevali svoje verske dolžnosti. Končati moramo še zavetišče za sirote, in če Bog da, ga bomo dokončali. Poplačati moramo še stroške za pročelje cerkve. Če nam Vaša Svetost lahko pomaga v celoti ali vsaj deloma, v znesku 51.000 lir, bi uredili naše finančno stanje.⁶

Vse naše sirote, kakih 250.000, vsak dan molijo za zdravje Vaše Svetosti, za katerega si vsi srčno prizadevamo.

⁴ Dar torlonskega kneza, ki ga je dal prenesti iz cerkve, ki je bila ob njegovem parku na via Nomentana.

⁵ Nadomestili so ga z drugim, ki ga je podaril markiz Vitelleschi.

⁶ Papež je potrdil naslednji napis, vrezan v pročelje:

TEMPLUM SACROSANCTI CORDIS IESU
 A PIO IX PONT. MAX.
 SOLO EMPTO INCHOATUM SODALES SALESIANI
 CULTORUM EIUSDEM SS. CORDIS
 STUDIO ET CONSOLATIONE
 ERIGENDUM
 MUNIFICENTIA LEONIS XIII
 ET NOVIS FIORUM SUBSIDIIS
 FRONTE ADSTRUCTA CULTUQUE ADDITO
 PERFICIENDUM CURARUNT
 ANNO MDCCCLXXXVII

Oprostite tej nerodni pisavi; ponižno razprostrt pred Vami za vse salezijance prosim Vašega blagoslova.

Globoko vdani sin

DUH. JANEZ BOSKO, rektor

Rim, 17. maj 1887

Stroški za cerkev Jezusovega Srca so še dolgo pritiskali na družbo. Junija je vrhovni prefekt, ki so ga misijonarji prosili za nujno pomoč, pisal:⁷ »Trenutno nas najbolj tlačijo ogromni dolgovi za cerkev Presvetega Srca v Rimu; ko bodo vsi dolgovi poplačani, si bomo oddahnili.« Don Sala, ki je bil poslan v Rim, da pregleda razmere, je 28. aprila poročal kapitlju ob navzočnosti don Boska, da je ustavil vsa dela pri cerkvi, razen del na glavnem oltarju in oltarju kardinala vikarja; ugotovil je, da so dolgovi presegle že obstoječe dolgove za približno tristo petdeset tisoč lir. Predlagal je, naj bi vzeli posojilo, a so se odločili, da bodo prodali nekatere nepremičnine, ki jih je podedovala družba. Novembra je sam don Bosko takole prosil msgr. Della Volpeja, posebnega tajnika Leona XIII.:

Prevzvišena in predraga Ekscelenca!

Zadnjikrat, ko sem imel veliko čast srečati se s svetim Očetom v Rimu, mi je ustrežljivo dejal, da bi se v nujnih primerih lahko obrnil na Vašo Ekscelenco, da bi se hitreje rešila moja zadeva.

Sedaj sem v takih razmerah pri odplačevanju stroškov pri pročelju Jezusovega presvetega Srca. Imamo še 51 tisoč frankov dolga, za katere nam je sveti oče dal upanje, da jih bo plačal on sam. Sedaj sem v veliki stiski, zato prosim, da bi mi vaša neizčrpna dobrota priskočila na pomoč.

Naš ekonom gre v Rim, da bo uredil ravno stroške za to gradnjo: oglasil se bo pri Vaši Ekscelenci za Vaš najboljši odgovor, ki ga lahko dobi.

Naše sirote, ki jih je nad tristo tisoč, vsak dan molijo za Njegovo Svetost, ne pozabljajo pa tudi ne na vašo velezaslužno osebo.

Oprostite moji nerodni pisavi. Ne morem več pisati. Prosim za Vaš blagoslov.

Vaš globoko vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

O pismu, ko ga je svetnik poslal vojvodi Norfolškemu o isti zadevi dva tedna pred smrtjo, smo že povedali ob neki drugi priložnosti.⁸

Glede na to, koliko in kakšne težave je bilo treba premagati, da je šlo za silo naprej,⁹ priča tudi lastnoročno napisan listič, ki ga je don Bosko dal don Dal-mazzu, preden je odšel v Rim. Pisalo je: »Pomanjkanje nadzora nad dohodki, ki

⁷ Pismo don Diranda don Riccardiju, Turin, 30. junij 1887.

⁸ MB XVII, str. 525 [BiS XVII, str. 351].

⁹ Iz zapisnika ženskega odbora iz Marseilla z dne 20. maja 1887: »Dokončana cerkev je bila posvečena pred nekaj dnevi; to čudovito delo don Boskove mogočnosti je napolnilo z zaupanjem v njegove ustanove, če pomislimo na težave, s katerimi se srečuje v Rimu, kjer darovi prihajajo, a jih dotični ne dobijo: tudi don Bosko pravi, da je cerkev bila zgrajena z *aere Gallico*«.

prihajajo ali ne. – Treba je bedeti nad cenami. – Kdo bedi nad materiali, ki jih prenašajo drugam? – Premalo se dela. Kradejo doma in zunaj doma. Materiali zlasti mize so potratni. – Treba je podreti mostove čez oboke. – Bodisi tako, da postavite Leona,¹⁰ da nadzoruje, in namesto njega postavite koga v kuhinjo ali kakega ustreznega postaviti za nadziralca.»

V isti beležki se je zanimal tudi za potrebe sobratov in ravnatelju priporočal, naj »salezijancem priskrbi potrebne obleke in perilo«. Človeka bolj gane ta očetovska skrb za njegove sinove, če ve, da je glede sebe bil tako občutljiv in se je bal, da bodo v zavodu nastale skrbi zaradi njega pri postrežbi pri mizi in v sobi. Nekega dne je namreč dejal don Dalmazzu: »Ubogi don Dalmazzo! Toliko moraš porabiti za don Boska! Upam pa, da bo prišel kdo, ki mi bo dal kak dar, in takrat ti bom vse poplačal.«¹¹

Nekega dne se je namreč pojavil neki možiček, precej skromno oblečen, ki pa ni povedal svojega imena. Želel je videti don Boska. Don Rua je rekel, naj kar njemu pove, za kaj gre, oni pa je rekel, da bo povedal samo don Bosku. Don Rua je v svoji dobroti šel prosit svetnika, naj prisluhne ubožcu. Po pogovoru je don Bosko dejal: »Ta dobričina mi je prinesel dar, kakršnega do sedaj nisem dobil od nobenega rimskega kneza.«

Popoldne 17. je nekaterim, ki so ga prišli obiskat, ljubeznivo razložil o svojih potrebah, da pa vendar zaupa v Božjo previdnost, ki mu bo pomagala. Naslednje jutro sta prišla dva gospoda, ne da bi vedela drug za drugega in ne da bi se srečala, in mu prinesla vsoto, ki jo je potreboval za potovanje. Ko je stopal proti postaji, je pristopil nekdo tretji in mu izročil kuverto in dejal: »Tu imate denar za potovanje.« Bilo je v njej sto lir. Sto lir pa sta mu prej prinesla druga dva. Tako so v roke deževalo vsote, ki jih je potreboval zase in za svoja spremljevalca.

Kakšne misli so mu rojile po glavi, ko ga je žvižg lokomotive opozoril, da ga vlak pelje daleč od Rima? Ko je vlak pospešil svoj tek, je opazil, da so zunaj avrelijanskega obzidja in da se pomika v neizmerno samoto podeželja, ki je bilo v tistem času še bolj samotno kot zdaj. Dvajsetkrat je prišel v Rim. Ob vsakem odhodu si človek želi, da bi se spet vrnil. To pot pa mu ni prišlo na misel, da se bo še kdaj vrnil. V spremstvu zaupnih oseb se je dokončno poslovil in zaželel, da se ponovno srečajo v nebesih. Odgovarjali so mu, da upajo, da se bodo ponovno videli. On pa je ponavljal: »Da, upam, da se bomo videli v nebesih.«¹²

Kakšno nepozabno potovanje je bilo prvo, leta 1858! Italija je bila še »v začetkih«. Železnice od Genove do Rima še ni bilo. Moral je dobiti potni list, pred notarjem in pričami je moral napraviti oporoko, se vkrcati na ladjo in odpluti

¹⁰ Pomočnik Leon Lidovani.

¹¹ *Summ. sup. virt...* št. XI, *De fortitudine*, § 119 (pričevanje don Dalmazzo).

¹² Prav tam, št. XIX. *De pretioso obitu*, § 161 (pričevanje don Rua).

do Civitavecchie. Kakšna muka je bila morska bolezen! Ko je skočil s poštnega vagona, je z ganjenostjo v srcu stopil na tla svetega mesta kot stari romarji. To je bil njegov edini obisk mesta Rima. Šel je v katakombe sv. Kalista, ki so jih nedavno odkrili; povzpel se je celo na kupolo sv. Petra. Grof De Maistre, ki mu je izkazoval gostoljubje, ga je v patricijskih hišah in kardinalskih palačah seznanil s toliko ljudmi, kolikor jih je lahko. Pij IX. ga je dvakrat sprejel na Quirinalu, enkrat pa v Vatikanu; pri teh sprejemih mu je dal navodila, kako naj položi temelje redovni družbi, lastnoročno je dopolnil zametek pravil in mu naročil, naj zapiše svoje sanje. Mladi klerik, ki je takrat kot senca spremljal Božjega služabnika, je zdaj sedel ob njem kot njegov vikar.

Od prvega do drugega potovanja je minilo približno devet let. Iz Turina je odpotoval 1867 z don Francesio, ki je celotno potovanje opisal v debeli knjigi. Dva meseca je veliko pridigal, spovedoval, obiskoval bolnike in sprejemal obiske ali hodil na obiske; pravzaprav pa je bil tam, da bi odpravil velika nesoglasja glede imenovanja škofov. Skoraj vsa Italija je bila zedinjena pod žezlom Viktorja Emanuela II.; vlada je imela sedež v Firencah. Niso mogli doseči soglasja, da bi oskrbeli nezasedene škofije v deželah, ki so bile pridružene Piemontu; don Bosko se je tega lotil s svojo politiko *očenaša*. Odposlal je prošnjo za potrditev salezijanske družbe. Plemiške rimske družine so tekmoval, da bi maševal v njihovih privatnih oratorijih; hitro se je širil glas o njegovi svetosti. S svetniško svobodo si je dovolil izreči resnico nekdanjemu neapeljskemu kralju.

V Rim se je vrnil leta 1869. Moral je ravnati zelo spretno, da bi novo družbo prikazal v dobri luči. A so bili potrebni še čudeži Marije Pomočnice: neki umirajoči je ozdravel, nekdo je premagal protin, pri nekom je zaustavil pljučnico. Papež se mu ni mogel bolj izkazati kot oče. Ko je odšel, je s seboj nosil tako zeleno potrditev.

Vatikanski koncil ga je leta 1870 poklical v Rim. Na vigilijo Gospodovega razglasenja je izrekel misel »najvišjemu pastirju«. Pomembno je vplival na duha zborovalcev v prid dogmatične konstitucije o papeževi nezmotljivosti. Papež ga je poklical k sebi in mu dejal: »Naši nasprotniki so tudi moji nasprotniki.«

Prva štiri potovanja po zavzetju Rima, na katera ga je povabil papež in vlada, so imela namen odpraviti težave glede oskrbe številnih škofij, ki so bile brez pastirja. Hkrati si je prizadeval, da bi izposloval potrditev Pravil. Med četrtem od teh zadnjih bivanj se je zdelo, da je bil cilj dosežen; vendar je v kardinalski komisiji manjkal en glas. Zvečer 3. aprila 1874, na veliki petek, je papež dejal zapisnikarju: »Glas, ki manjka, dodajam jaz.« Tako je bil sestavljen odlok.

V letih med 1875 do 1882 je desetkrat romal v Rim, v glavnem zaradi salezijanske družbe, ki jo je ob slovesu s tega sveta hotel zapustiti trdno in urejeno. Leta 1876 se je vdal, da je pred akademijo Arkadijo prebral običajen govor na veliki petek; leta 1877 je spremljal *ad limina* msgr. Aneyrosa, nadškofa v Bue-

nos Airesu; leta 1878 je Cerkvi napravil občutljive in pomembne usluge ter med konklavom napovedal papeško tiaro kardinalu Pecciju; 1880 pa mu je Leon XIII. zaupal gradnjo cerkve Presvetega Srca na Castro Pretoriu. Prepričanje, da je don Bosko svetnik, se je med rimskim okoljem vsako leto bolj širilo.

Predzadnjikrat se je odpravil proti Rimu leta 1884, da bi odstranil skrajna nasprotovanja podeljevanju privilegijev. Zanje je prosil že deset let. Končno je sam Leon XIII. pomagal k potrditvi. »Vaše življenje pripada Cerkvi,« mu je to pot dejal papež.

Vsa ta veriga spominov se je morala vrstiti v don Boskovi glavi, ko se je počasi tistega 18. maja 1887 oddaljeval od Rima, prepričan, da se ne bo več vrnil. Telesno izčrpan, duhovno pa okrepljen je gotovo ponavljal sam sebi *cursum consummavi* in pripravljaj duha za zadnje potovanje proti vrhovom *tistega Rima, v katerem je Kristus Rimljan*.¹³

¹³ *Vice*, XXXII, 102. Dante hoče reči to za nebeški Rim, katerega prebivalec je Kristus, torej za nebeški raj.

16. POGLAVJE

ZADNJI PRAZNIK MARIJE POMOČNICE, KI SO GA OBHAJALI Z DON BOSKOM. DVA TEDNA V VALSALICEJU. ZADNJE GODOVANJE.

DON BOSKO SE JE VSEKAKOR hotel vrniti v Oratorij za praznik Marije Pomočnice. Ni pa imel moči, da bi v enem dahu napravil 667 km, ki so ločevali Rim od Turina; zato si je uredil kratek postanek v Pisi pri ljubeznivem msgr. Capponiju. Nadškof si je na vse načine prizadeval, da bi dokazal, kako se čuti počaščenega in srečnega, da sprejme takega gosta. Dodelili mu je sobo, v kateri je prespal Pij VII. En dan in dve noči v tem mirnem kraju so mu bili res v počitek. Zjutraj 20. je monsinjor obžaloval, da ga bo zapustil tako hitro, in ga je prosil za blagoslov; ganjen ga je prijel za roko in mu jo poljubil. Don Bosko se mu je ponižen in ganjen zahvalil za vse dobrote, ki mu jih je izkazal.

Bil je že šesti dan devetdnevnice. Naši popotniki so prišli v Oratorij, ko je bila vsa skupnost zbrana pred Marijo Pomočnico za večerno pobožnost. Don Rua je prišel ravno še pravočasno, da je podelil blagoslov, don Bosko pa je šel na kor, da je bil pri blagoslovu; nato je šel v svojo sobo, ker se je hotel izogniti navalu ob izhodu. Pozdravil jih je z balkona, oni, zbrani spodaj na dvorišču, pa so mu ploskali. Pozno zvečer so njegova razsvetljena okna privlačila poglede in razveseljevala srca, saj so vsi začutili, da je oče spet doma.

Še vedno so manjkali voditelji praznika, ko se je pojavil don Manuel Pasqual Bofarull iz Barcelone s svojo ženo in tremi otroki. Don Bosko je takoj prosil oba soproga, naj prevzameta to službo; ona dva pa sta se mu zahvalila za to izkazano čast. Potem sta še prosila don Boska, naj bi podelil eni od njihovih hčera prvo obhajilo.

Na zadnji dan devetdnevnice je imel don Rua redno konferenco za sotrudnike. Don Bosko ga je poslušal iz prezbiterja skupaj z msgr. Letom. Množica, ki ga ni nehala občudovati, se je zlila v obe zakristiji in ga tako stisnila, da je potreboval pol ure za pot čez zakristijo, potem pa eno uro, da je prišel do stopnišča.

Kazal je dobro voljo, govoril z ljudmi, se jim nasmihal in jih ljubeznivo pozdravljaj; ni pa mogel prikriti splošne oslabelosti, ki se je videla iz njegove utrujene hoje in upadlega obraza. Ob takem pogledu so ljudje čutili skrito potrto, ki jo človek občuti ob dragi osebi, katere dnevi gredo h koncu.

Nikoli v prejšnjih letih se cerkev Marije Pomočnice ni zdela tako majhna; trle so se množice, ki so prišle od blizu in od daleč. Goreča pobožnost množic je naraščala iz ure v ure, ko so slišali govoriti o čudežnih milostih na priprošnjo Marije Device. Na predvečer, ko so v zakristiji verniki obdajali don Boska, so mu predstavili deklico, ki je imela na obličju že znamenja smrti. Na željo staršev jo je don Bosko blagoslovil in jih spodbujal, naj zaupajo v Marijo Pomočnico. Ko je prišel do praga druge zakristije, sta se skozi gnečo prerinila starša, žareča od veselja. Njuna hčerka je odprla oči in spet oživila. Na praznik zjutraj je neki fant, ki je vstopil v cerkev z berglami, prišel iz nje brez njih in jih razkazoval, držeč jih v rokah.

Ob nekem drugem don Boskovem blagoslovu se je zgodil pravi čudež. Meseca januarja se je v Turinu neko petnajstletno dekle zelo prestrašilo, ko so njenega očeta javno osramotili zaradi trgovskih poslov. Zaradi takih težkih napadov je uboga dekle bila tako zbegana, da bi skoraj umrla. Zdravniki ji v petih mesecih niso mogli v ničemer pomagati; bila je priklenjena ne posteljo in ni poznala ne očeta ne matere. Starši so se po različnih molitvah zaobljubili Mariji Pomočnici; po končani devetdnevnici so hčerko pripeljali k don Bosku, da bi ji podelil blagoslov. Don Bosko jo je blagoslovil in bolnica je v kratkem popolnoma ozdravela. Kdor jo je videl predtem, je moral priznati, da je to čudež.¹

Tudi v don Boskovi sobi se je zgodilo nekaj posebnega. V Oratorij so prišle tri gospe in pripeljale mlado bolnico, ki se je komaj premikala z berglami. V želji, da bi jo don Bosko blagoslovil, so ji pomagali vzpeti se na balkon drugega nadstropja do vrat predsobe. Tajnik don Viglietti, ki stvar opisuje v svojem dnevniku, je moral večkrat iti mimo njih, a je bil vedno gluha za prošnje, da bi jih pustil k don Bosku; pri svetniku je bilo veliko odličnih tujih gostov in se je zdelo, da bo tisti dan nemogoče priti do njega. Naveličan in obenem ganjen po toliko prošnjah jih je peljal k don Bosku, sam pa je ostal zunaj in čakal, da bodo prišle ven in bo lahko pustil druge ljudi, ki so čakali. Po nekaj minutah se je dekle spet prikazala, pa se kljub temu opirala na berge. Don Viglietti, sam ne ve, kako, ji je šel naproti in po domače, vendar ostro dejal: »Kako? Kakšna vera je to? Hočete iti k don Bosku po blagoslov prav na praznik Marije Pomočnice in oditi taki, kot ste prišli! Proč s temi berglami, hodite brez njih in jih pojdite obesit v zakristijo. Don Bosko ne daje blagoslova za prazen nič.« Dekle je bila sprva zmedena; izročila je berge materi in s težavo šla v cerkev, kjer je bila popolnoma ozdravljena.

¹ Poročilo očeta gospoda Maggiorina Giorcellija, tovarnarja iz Turina, 25. avgust 1887.

Šestnajst dni zatem se je ta dogodek nadaljeval. Neki kanonik iz Torrione Canaveseja, rojstnega kraja tiste deklice, je prišel 9. junija v Oratorij v spremstvu kanonika Forcherija, nadškofijskega tajnika; oba sta pripovedovala don Bosku, da je bila vas vsa zmešana. Kaj se je vendar zgodilo? Zdravniki so se odločili, da bodo nogo zaradi gangrene amputirali; ko so se na določen dan zbrali za operacijo, so nogo na svoje veliko začudenje našli popolnoma zdravo. Oba duhovnika sta bila radovedna in bi rada spoznala tistega malega duhovnika, ki je v don Boskovi pred sobi tako učinkovito pridigal bolnici, o kateri je ona pripovedovala svojim sovaščanom. Vprašali so don Boska, on pa je odgovoril, da more to biti samo don Viglietti. Le-ta ni vedel ničesar, ko pa je po večerji stopil v obednico vrhovnega kapitlja, da bi don Boska spremljal k počitku, so ga vsi sprejeli s splošnim veseljem. Don Bosko, ki je to pripovedoval predstojnikom, mu je smejoč se dejal: »Tako sem uganil, da si bil ti, ker nisem poznal drugih, ki bi mogel imeti obraz *d'tola*,² kot ga imaš ti, in bi bil tak *craqueur* [širokoustnež]. Počasi boš vzel don Boskovo roko, jaz pa ... svoje lonce!« To namigovanje na dogodek v družini Olive smo že navedli.³

Romarji so povsod širili novico o teh in drugih nebeških uslišanj povsod okoli in tako širili pobožnost do don Boskove Marije, kakor so označevali Marijo Pomočnico. Češčenje Marije s tem naslovom je bilo usmerjeno v svetišče v Valdoccu, kjer se le-ta tudi po smrti njenega apostola ni zmanjšala ne glede števila ne glede javne in zasebne oblike.

Od praznika Marije Pomočnice do praznika sv. Janeza je don Bosko preživel svoje dni brez večjih sprememb, razen tega, da se je za približno dva tedna preselil v Valsalice. Glede zdravja je bila najbolj skrb vzbujajoča vedno večja oteklina na nogah, zaradi česar je vedno težje hodil. Kot zdravilo so mu svetovali masažo z nekim rastlinskim oljem. Na začetku je on to odklanjal. »Moje stanje je tako, kakršno hoče Gospod.« Ker so njegovi sinovi zaupali, da ga bodo po tej kuri spet videli, kako lepo in brez težav hodi, se je vdal njihovim željam, bolj da bi jim ustregel, kot da bi upal na vidno izboljšanje. – »Tako bova,« je dejal don Vigliettiju, »oba potrpeva, ti, da boš skubel, jaz pa, da me boš skubel. Od sedaj te imenujem za svojega zdravnika.« Toda zdravilo ni imelo učinka in je samo večalo trpljenje. Ko so zdravniki o tem zvedeli, so svetovali, naj opustijo boleče zdravljenje. Na srečo je kljub bolečinam v nogah imel vedno zdravo glavo; tako je imel prav neki parmski dopisnik liberalnega časnika iz Turina, ki je napisal članek z naslovom '*Don Bosko hodi*': »Že pred mnogimi leti sem slišal govoriti, da ima don Bosko hude krčne žile in da le z veliko težavo hodi. Če ga Bog ni blagoslavljal zaradi nog, pa je to nadomestil, ko mu je dal vztrajno voljo, ki se ne

² Pravzaprav *di latta*. Piemontski izraz, ki pomeni z *bronastim obrazom*, to je tisti, ki ga ni sram ničesar.

³ Zv. XVII, str. 55–56 [BiS XVII, str. 38–39].

ustavlja pred ovirami, ampak stopa neustrašeno, da doseže svoje cilje.« S tem uvodom so začeli govoriti o novih pripravah za odprtje zavoda v Parmii.

Na začetku junija je pripovedoval o sanjah. Že več let je nameraval napisati knjigo, kako naj bogati uporabijo denar. Že večkrat smo omenili, kako strog je bil glede tega. Samim salezijancem se je zdelo, da je porabljal prestroge izraze, ko je govoril premožnim ljudem. Hotel je oporekati dobrohotnim mnenjem teologov glede načina razumevanja odvečnega bogastva. Ko je videl, da mu oporekajo, je prenehal razmišljati o nujnosti objave; vendar mu je misel ostala v glavi in ga ni zapustila. Četrtega junija je torej pripovedoval: »Nekaj noči sem sanjal, da vidim Marijo, ki me je grajala zaradi molčanja o obveznosti miloščine. Dejala mi je, da so mnogi duhovniki pogubljeni, ker niso izpolnjevali šeste in sedme zapovedi, posebej pa mi je poudarjala o napačnem ravnanju z bogastvom. *Si superfluum daretur orphanis*, je dejala, *maior esset numerus electorum; sed multi venenose conservant* itn. Pritoževala se je, da se duhovnik boji s prižnice govoriti o dolžnosti, naj odvečno imetje dajo revežem, tako pa bogataši kopičijo zlato v svoje skrinje.

Don Lemoyne nam kot verodostojna priča takole prikazuje don Boska samega v sobi v večernih urah: »Ko je bil don Bosko zvečer sam v sobi, se je prepuščal svojim mislim in načrtom in je nepremično prebil dolge ure. Ko je vnaprej videl težave pri različnih delih, je iskal načine, kako bi jih razrešil. Zapravstjo je obiskoval vse svoje zavode in je mislil na blagor in izboljšavo vseh. Predstavil se je svojim salezijancem, kjer koli so bili po svetu, ker ga je pri vsem navdihovala ljubezen.« V potrditev tega sam Lemoyne navaja pismo, ki mu ga je svetnik narekoval 30. junija, ki ga je on podpisal in so ga naslovili kleriku Juriju Tomatisu, ki je bil v zavodu v Randazzo in ki mu je verjetno pisal za god, a mu je izrazil strah, da ga je on pozabil.

Predragi Tomatis!

Ti misliš name in si predstavljaš, da govoriš z menoj in da boš prejel moj blagoslov. Dragi moj sin, naj ti tudi jaz povem, da mislim nate. Vidiš, kadar sem sam, v večernem miru in molku, vas vidim vse, moji preljubljeni sinovi, enega za drugim pregledam, mislim na vaše potrebe, da bi vam vsem poskrbel, kar potrebujete glede na temperament in značaj vsakega od vas, in potem vas blagoslovim.

O, če bi poznali ljubezen, ki jo gojim do vas vseh, dragi sinovi, mislim, da bi vam bilo hudo. Pomisli torej, dragi Tomatis, ali ne molim zate! Bodi miren, da don Boska do konca življenja ne bo preživel dneva, ne da bi goreče prosil za vas, ne da bi vas blagoslovil.

Vesel sem, ko vem, da si zadovoljen: pogumno bojuj boje Gospodove proti večnemu njegovemu in našemu sovražniku, priporoči se Mariji Pomočnici, goji pobožnost do presvetega Jezusovega Srca in se ne boj ničesar.

Naprej torej, naprej na poti popolnosti, da boš vsak dan stopničko više na strmi poti svetosti.

*Bog naj blagoslavlja tebe in vse te moje drage sinove v Randazzu; še naprej moli zame, pozdravlja te v Jezusu in Mariji
Tvoj vdani
DUH. JANEZ BOSKO.*

Nato Lemoyne nadaljuje: »Preživljamo zadnje dneve don Boskovega življenja. Prizorišče njegovih svetih del bo ta skromna sobica, v katero so prihajali stotisoči ljudje po milosti, tolažbo in nasvete: v to sobico, kamor je prihajalo na milijone pisem z vseh delov sveta, iz vsakega mesta in tako rekoč iz vsake vasi po Evropi, v katerih so bile opisane vse vrste bede, bolečin, stisk, plemeniti predlogi, glasovi žalovanja, upanja, veselja in ljubezni do bližnjega, na katera je don Bosko neutrudno odgovarjal ali je svojim najbolj zaupnim sinovom naročil, da odgovorijo: tam so skozi njegove roke prehajale ogromne vsote, ki jih je pošiljala Božja previdnost v podporo njegovih ustanov, ki so iz njegovega srca izvabliale himne nenehne zahvale; v njej je zamislil toliko del v Božjo slavo: v njej je bilo toliko naravnih in nadnaravnih kreposti pokritih s plaščem ponižnosti, iz nje pa so se k Bogu in Mariji Pomočnici dvigale svetnikove molitve in so izprosile toliko milosti.«

Junija ali julija je v Callianu pri Penangu pes ugriznil nekega dečka. Starši so se zbal, da je pes stekel, in so pripeljali fanta k nekemu stricu v Turin, da bi ga zdravil za steklino. Ko je zdravnik preiskal fanta, je terjal, naj najprej ugotovijo, ali je pes stekel, vendar ga ni bilo mogoče izslediti. Tedaj so fanta pripeljali k don Bosku. Ko je svetnik slišal, za kaj gre, je dejal: »Treba je začeti devetdnevnic; medtem pa naj fant gre k Mariji Pomočnici k spovedi in obhajilu. Ne dajte ga nazaj v roke zdravnikom; pes se bo vrnil.« Ko je izgovoril te besede, se je pes vrnil in ugotovili so, da ni stekel. Zdravnik Galliano je na široko razširil to vest, da so o njej po vasi govorili še dolga leta.

Nekateri dnevi so bili že zgodaj zelo razgreti in so ga zelo izčrpavali. Tako so ga 4. julija odpeljali v Valsalice. Ko se je spuščal po stopnicah do kočije, ki ga je čakala na dvorišču, se je ustavil pri vratih bolniške sobe. Tam je ležal s hudo pljučnico pomočnik Karel Fontana. »Šel ga bom obiskat,« je dejal, ko je slišal, da je bil v zadnji uri; pa potem ni šel. Ni pa pozabil na obljubo. Ni sicer šel noter, naročil pa je, naj mu sporočijo tele besede: »Don Bosko ni prišel, da bi ti zaprl oči. Pričakujem te v Valsaliceju; pridi me obiskat.« In res je Fontana ozdravel tako hitro, da ga je lahko še obiskal v Valsalice, ter ozdravel tako dobro, da je lahko živel še do leta 1912.

Don Bosko si je v Valsaličah vidno opomogel, kar se je opazilo v veselju, ki ga je kazal pri pogovorih, katerih se je udeleževal bolj s poslušanjem kot z govorjenjem. Posebno je užival, ko so mu pripovedovali stare zgodbe iz Oratorija. Ko so starejši videli, da v tem uživa, so mu prihajali pripovedovat ta eno oni pa kako drugo zgodbo. Nekega dne ga je pri večerji zelo razveselil don Garino s pri-

povedovanjem zgodbe, kako so, med tem ko je policija preiskovala Oratorij, po ulicah prodajali letake in kričali: »Don Boska v zapor! – en sold za izvod!« – In ko je don Bosko stopal z njim po mestnih ulicah, je temu dal en sold, da bi kupil tisti listek. To je bilo leto javnih pogromov proti duhovnikom. Nekega dne je do Bosko šel z istim don Guarinom čez trg Savoja in naletel na dve ženščuri, ki sta mu rekli: »Te farje bi bilo treba vse pobesiti.« Don Bosko pa je hitro odgovoril: »Kdaj bomo imeli to čast?«

Ob neki drugi priložnosti je sam don Bosko pripovedoval, kako zlahka si je zapomnil, kadar je kaj prebral. Tako si je zapomnil različna dela, kar je zanj pomenilo dragocen zaklad. Nenadoma pa je prekinil pripoved: »Oj, koliko bolje bi don Bosko storil, če bi prebral in se naučil samo eno poglavje iz *Hoje za Kristusom* in se ga potem tudi držal.« Poslušali so ga številni duhovniki, med njimi don Tallandini iz Faenze, ki je prišel v Turin za njegov god.

V Valsaliceju je prejel poročila kneza Czartoryskega o poteku njegove zadeve.⁴ Oče, ki je postal bolj popustljiv, mu po prihodu iz Rima ni dovolil oditi, če prej ne opravi vse potrebno za ustanovitev majorata, ki ga je začel že pred tremi leti. Do tedaj so na sina knjižili vsa posestva in očetove nepremičnine; morali so dodajati novo premoženje in končno doseči nujno odobritev avstrijskega cesarja. Naravno je, da si je mladi gospod pridržal osebno premoženje, ki ga lahko zahteva nazaj, ko bo postal redovnik in se bo odpovedal majoratu v prid svojega brata. Pisal je sicer iz Pariza, pripravljal pa se je, da se z očetom odpravi na Dunaj, od tam pa v Krakov, kjer naj bi ob koncu meseca Czartoryske obiskal cesarski princ. »Verjetno bom izpostavljen raztresenostim,« je knez pisal don Bosku. »O teh težavah vam pišem kot svojemu duhovnemu voditelju. Vedno sem pripravljen izpolniti Božjo voljo, kakor mi narekuje moj poklic. Rad bi se vrnil v Turin takoj, ko mi bo mogoče. Priporočam se, moj dobri oče, vašim molitvam.« Don Bosko mu je takoj odgovoril:

Moj dragi knez Avgust!

Vaš poklic je nekoliko na preizkušnji, menim pa, da je to kar dobro; slavim Gospoda, naj vam krepí to vašo dobro voljo, ki je vsa umerjena z mislijo svetega očeta.

Jaz sem vedno enakih mislih in za enak način življenja. Salezijanska družba vam je vedno odprta, kadar koli bi radi prebili krajši ali daljši čas pri nas.

Medtem pa molim in tudi vi molite z menoj, da bi nam Bog dajal vztrajnost vsakokrat na tisti poti, ki nam zagotavlja varno pot v nebesa.

Prejmite pristrčne pozdrave od vaših prijateljev salezijancev, Devica Marija pa naj nas vse privede v nebesa. Amen.

Iskren poklon vašemu presvetlemu očetu in vsej vaši družini.

Vaš globoko vdani prijatelj

DUH. JANEZ BOSKO

⁴ Dodatek, št. 70.

Iz Valsaliceja se je vrnil 23. junija, da bi bil navzoč pri obeh akademijah v čast svojega godu. Na obeh srečanjih so govori, pesmi, deklamacije in prozni sestavki v najrazličnejših oblikah številnemu občinstvu izražali ljubezen sinov do svojega dobrega očeta.⁵ Teolog Piano, eden med prvimi nekdanjimi gojenci, sedaj pa župnik pri Mariji, veliki Božji materi, je v enem svojih nagovorov⁶ podal tole pričevanje: »Kolikokrat nam v težavah pri naši službi že samo spomin na vaše besede vliwa pogum. Ko smo obdani z množico fantov, nam pride na misel vaše blago obličje, vaš prodiren pogled in vaši očetovski nasveti in iz vsakega potegnemo kake koristi! Kolikokrat sem občutil veliko veselje, ko so le-ti govorili: 'O, se pozna, da so bili ti vzgojeni pri don Bosku!' [...] Čeprav smo daleč od Oratorija, ga imamo še vedno za svoj dom. Z mislijo velikokrat poletimo v ta kraj, tedaj se nam takoj pokaže vaš obraz, dragi oče. Kadarkoli se moremo vrniti tja in govoriti z vami, se nam življenje zazdi lepše, lažje izpolnjevanje dobrega in trdnejša Božja pomoč.« Ko je spomnil na medsebojno ljubezen, ki je nekoč povezovala očeta s sinovi in sinove z očetom, je končal s tole izjavo: »Ljubezen, ki smo jo tedaj gojili do vas, še vedno imamo. To je naša ljubezen, ki dela, da vašo slavo imamo za svojo, in nas navaja, da bi povečevali število vaših sinov in sodelavcev. Hvaležnost do dobrot, ki smo jih prejeli od vas, nam nalaga to ljubezen. Ali ni tu Oratorij, kjer je večina od nas dobila kruh in obleko, brez katerih smo bili? Oratoriju večina od nas dolguje mesto, ki ga zavzema v družbi. V Oratoriju smo prejeli tista načela, tiste dobre misli, tista vodila, tisto zdravo vzgojo, po katerih moremo vztrajati v dobrem. Vse dolgujemo vam in hočete, da bi vas pozabili? O, prej bo umolknil ta jezik, preden bo vam nehal izrekati hvalo v vašo čast; prej bo nehalo biti to srce, preden vas bo nehalo ljubiti. Ko ljubimo vas, nam je to znamenje, da ljubimo Boga.«

Nad vsemi je ležal občutek, da je to zadnji don Boskov praznik. Pesem, ki jo je sestavil don Lemoyne in jo uglasbil Dogliani, ko je povezal staro melodijo z novo, je v srcih najstarejših zapustila otožno občutje, ki je zajelo tudi don Boska; po štirih vrsticah, ki jih je odpel glavni zbor, je drugi zbor ponavljal kot odpev dve vrstici, ki so jo prvokrat prepevali fantje iz Oratorija za godovni praznik:

*Pojdimo, tovariši,
don Bosko nas pričakuje,
popolno veselje
napolnjuje srce.*

*Andiamo, compagni,
Don Bosco ci aspetta,
la gioia perfetta
si desta nel cuor.*

⁵ Don Fasani, prefekt v zavodu v Nizzi Mare, je izrekel plemenit nagovor v čast prijateljev in dobrotnikov iz Francije.

⁶ *Ob veselem godovanju najboljšega očeta med očeti, g. JANEZA BOSKA, njegovi nekdanji učenci izražajo svojo hvaležnost.* Turin, Sal. tiskarna, 1887.

*Čas je ugoden,
nas vabi k veselju,
sledimo povabilu,
veselju in radosti.*

*Il tempo è gradito,
c'invita a goder,
corriamo all'invito
di festa e piacer.*

Tako se je končala cela vrsta prijetnih prireditev, pri katerih so z velikim veseljem sodelovali predvsem fantje. Spomin na to je pri njih ostal neizbrisen skozi celo življenje, kot je še vedno razvidno iz peščice preživelih starejših. »Letošnje praznovanje, pripominja dnevničar, je bilo krasno, prijetno in prisrčno.«

17. POGLAVJE

EN MESEC V LANZU. ZADNJI ROJSTNI DAN. ZADNJE BIVANJE V VALSALICEJU

PO PRAZNIKIH JE DON BOSKO kot običajno po Gastiniju povabil nekdanje gojence duhovnike za 11. avgusta, laike pa za 14. avgusta. Vendar pa ni mogel biti z njimi, ker je bil v Lanzu. Zaradi zdravja ni mogel od tam priti v Turin. Prvim je poslal telegram: »Žal mi je zaradi moje odsotnosti; želim, da skupaj doživite lep dan v veselju.« Drugim pa: »Dragi sinovi, vesel sem, želim vam dober tek, srečo, zdravje in strahu Božjega.« Obakrat ga je nadomeščal don Rua. Sicer pa so v Lanzo poslali delegacijo duhovnikov in laikov, da mu v imenu vseh pone-sejo čestitke. Don Bosko jih ni sprejel v zavodu, temveč na travniku ob kolegiju. Voditelj skupine don Griva, župnik iz Cunea d'Asti,¹ je zapisal v svojem poročilu: »Don Bosko je bil tako ganjen, da sprva ni mogel spregovoriti besede. Pogledoval nas je s tistim blagim in bistrim obrazom, s kakršnim nas je gledal že tolikokrat. Oči so vedno njegove, toda pogled nam razodeva trpljenje.« Spomnil jih je, da tako, kot jih je sprejel na tem travniku, je storil tudi na travnikih v Valdoccu s svojimi mladeniči. Govorili so o Patagoniji in o njegovi zlati maši, za katero naj bi iz Patagonije prišel zbor dva tisoč pevcev. Tako je med njimi preživel pol urice v pravem veselju, nato pa jih je blagoslovil. Rekel jim je: »Molite zame, da bom lahko rešil svojo dušo.« Na koncu jim je priporočil, naj se v Oratoriju ne vznemirjajo zaradi njegovega zdravja.

V Lanzu je don Bosko prebival že od 4. julija. Da bi ga zdravniki in predstojniki obvarovali pred posledicami turinske vročine, so ga prepričali, naj gre tja na bolj svež in s kisikom bogat zrak. Tam ni bil vse od godu sv. Alojzija leta 1884. In vendar je tako rad imel ta zavod!

Zavod stoji deloma na pobočju, deloma pa na vrhu griča brez drugih stavb s položnimi in zelenimi travniki, kamor pelje lepa cesta, ki se končuje pod senč-

¹ *Bollettino Salesiano*, oktober 1887.

nico. V zatrepu doline šumi potok Stura, na nasprotnem bregu pa se dvigajo Predalpe, na levem bregu tistega, ki jih opazuje, se razprostira prijazna ravnina. Na dnu obzorja se vidi Turin. Don Bosko se je vsak večer sprehajal tam in se ustavil na točki, kjer je mogel opazovati slikoviti prizor. Redko kdaj in ne za dolgo je šel peš. Stol s kolesi, podoben invalidskemu vozičku, mu je bil za sedež; večinoma so ga potiskali Viglietti ali drugi iz hiše, včasih pa zaupljivi obiskovalci. V spremstvu nekdanjih gojencev je med sedenjem dejal: »Jaz, ki sem v teku izzival najhitrejše, moram sedaj hoditi na vozičku z nogami drugih ljudi.«

Pod senčnico se je velikokrat pogovarjal z nekaterimi zaupnimi ljudmi. Nekega dne, ko je bil navzoč samo Enria, je zamišljen gledal proti Turinu, nato pa zavzdihnil: »Tam so moji fantje.« Nekega dne ga je vprašal, ali se še spominja melodije *Tantum ergo*, ki jo je on zložil; nato jo je s slabotnim glasom in ganjeno začel prepevati. Včasih se je Viglietti spustil do reke, šel čez stari rimski most z enim samim strmim lokom, se vzel nanj po nasprotnih obokih in ga s kakega vrha pozdravljaj, mahajoč mu z robcem, on pa mu je enako odgovarjal. Skratka, storil je vse mogoče, da bi ga razvedril in mu dal doživeti malo sreče.

Vsi oblastniki v Lanzu so tekmovali, kdo mu bo izkazal večjo skrb. Prišel je k njemu tudi poslanec Palberti, letoviščarji in letoviščarke, ki so gojili željo, da bi ga videli, zato so bili tam že 7. avgusta pri podelitvi nagrad.

Iz meseca julija so štiri njegova pisma, o katerih hranimo kopijo v našem arhivu. Prvo je naslovljeno na zelo zaslužno gospod Magliano.

Velezaslužna gospa Magliano!

Na zadnjo nedeljo sem menil, da nam je ostalo še nekaj časa, da bi razpravljala o nas in o večji Božji slavi, a nisva mogla. Če ne bi bil predolg tak sprehod do tukaj, bi bila stvar zelo potrebna. Na dan je kar nekaj uric: lahko bi se tiho pogovarjala, prosti čas pa bi lahko preživela z našimi sestrami, kjer bi se okrepčala z vsem, kar bi bilo potrebno. Kaj pravite na to? Klima je čudovita; jaz nameravam tu preživeti ves mesec. Naj naju blagoslovi Bog, Marija pa naj naju spremlja v nebesa.

Ponižni služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Lanzo, 6. julij 1887

Z drugim pismom odgovori don Bosko na vprašanje nekega odraslega, ki bi rad postal salezijanski pomočnik. Ta je napravil prve zaobljube po svetnikovi smrti, umrl pa je 1893.

Predragi gospod Janez Jakob Dalmazzo!

Z velikim zadovoljstvom sem prejel vaše pismo, polno sinovske vdanosti do mene. Bog bodi zahvaljen. Imel bom enega salezijanca več, ki bo še več delal za pridobitev duš za nebesa in si vedno bolj zagotovil svojo in mojo dušo.

Glede vaših stvari se bomo pogovorili v živo; naša finančna sredstva so trenutno namenjena pomoči našim misijonarjem v Ameriki.

*Za duše dajejo svoja življenja, mi pa jim z veseljem pomagamo z denarjem.
Ne morem pisati kaj več. Marija naj nas vse vodi na poti v nebesa. Amen.*

Vaš v J. Kr. globoko vdani

DUH. JANEZ BOSKO

Lanzo, 18. julij 1887

Pridite k meni, kadar koli boste mogli. Pričakujemo vas z odprtimi rokami.

Tretje pismo je bilo namenjeno baronici Azeliji Fassa v Ricci des Ferres.

Velezaslužna gospa Azelia!

Bog nas hoče imeti v nebesih, a le za ceno težav. Bilo smo vsi zadovoljni ob zbolšanju zdravja sina gospoda grofa Frančiška De Maistra, pa glejte, prišla je nova katastrofa oziroma priložnost, da si pri Bogu pridobimo zasluženje. Vendar upajmo in molimo. Trnje bo pikalo, a se bo spremenilo v vrtnice za blaženo večnost. Jaz bom molil, tudi naše sirote bodo prejemale obhajilo za to vašo potrebo; vi pa nam po stari goreči navadi pridite na pomoč.

Kako je kaj z mamó gospo markizo? Mi jo vsak dan priporočamo Gospodu iz tega ali onega razloga. Ona mora z vami v nebesa, seveda tudi z gospodom Karlom v naši družbi.

Jaz sem tu v Lanzu napol slep in nem in komaj šepam. Pa naj mi bo to v pokoro, ker sem prej zunaj dovoljenega časa preveč govoril.

Roka mi ne služi več, da bi pisal. Naj nas vodi Marija, Gospod pa naj nas blagoslavlja v vseh zadevah.

Vaš nadvse vdani služabnik v J. K.

DUH. JANEZ BOSKO

Lanzo, 24. julij 1887

P. S.: V tem trenutku sem dobil obvestilo, da je grof Colle iz Toulona, naš odlični dobrotnik, resno zbolel. Toplo ga priporočam vaši dobroti in vašim svetim molitvam.

Sinu grofa Frančiška de Maistra se je zdravstveno stanje do jeseni stalno slabšalo, ko je oče, ki je izgubil vse upanje na rešitev, iz Savoje telegrafiral don Bosku: »Moj prvorojenec Andrej nevarno bolan; prosim za blagoslov.« Nastopila je pljučnica. Zelo visoka vročina, trdovraten kašelj in ponavljajoče se preiskave so pokazale, da je ena stran pljuč popolnoma zamašena, in bilo je ogroženo fantovo zdravje. Ko je lečeči zdravnik podal izjavo, da ne more sam prevzeti nadaljnje odgovornosti za bolezen, je oče pripravil telegram, da ga pošljejo nekemu specialistu v Pariz; a preden ga je poslal v Pariz, je hotel še prositi don Boska za blagoslov. Svetnik je odgovoril s telegramom, podelil blagoslov in s svojimi fanti prosil Marijo Pomočnico. Priporočil je, naj bodo popolnoma mirni. Odgovor so poslali pozno zvečer. Kmalu so zvedeli, da je fant noč prestal dobro in da so ga zjutraj našli v dobrem stanju: temperatura je izginila, kašelj je prenehal, na pljučih ni bilo nikakršnih znakov bolezni več. Pariški zdravnik je z gotovostjo spoznal, da je ozdravitev popolna in trenutna. Ko je zima minila, je oče

peljal Andreja, da je obiskal grob svojega dobrotnika, da bi mu globlje ostal občutek hvaležnosti do Božjega služabnika; in da bi se mu hvaležnost do Božjega služabnika še bolj vtisnila v spomin, mu je naročil, naj don Rui odda pisemsko pošiljko z dvema bankovcema po tisoč frankov. Fant je ostal zdrav in močan.²

Četrto pismo terja nekaj pojasnil. Gospa Teodolinda Pilati, vdova po Doniniju iz Bologne, znana bralcem že prej kot velikodušna sotrudnica, je junija sporočila don Bosku namen, da želi uporabiti v dobre namene premoženje, ki ji ga je zapustil mož. Don Bosko ji je izrazil predvsem svojo misel, da v novih časih ni večjih potreb kot pomagati ubogim in zapuščenim fantom, ki jih je treba krščansko vzgajati, da bi iz njih napravili poštene državljane, delavce in družinske očete, ter s skrbjo za poklice, kot so to delali po salezijanskih zavodih v Evropi in Ameriki. Ker je verjel, da je gospa imela v načrtu tudi namen podpirati salezijanske ustanove, ji je svetoval, naj proda del svojih nepremičnin, katere bi zlahka pogrešala, denar pa, ki bi ga zanje dobila, izroči njemu ali njegovim predstavnikom. Toda pojasnila mu je, kakšni razlogi nasprotujejo izvedbi tega načrta. Povedala mu je, da mu bo izročila svoje kredite. Don Bosko, ki teh okoliščin ni poznal, je sprejel njena priporočila.³ Don Bosku je kmalu dokazala svojo dobro voljo. Julija mu je namreč že poslala vsoto petnajst tisoč lir, za katere se je svetnik zahvalil z naslednjim pismom.

Lanzo, 26. julij 1887

Pravkar sem prejel vaš velikodušni dar za naše sirote in za naše misijonarje, ki se žrtvujejo zanje. Pred štirimi dnevi bi moral začeti odpravo v Quito in Chili in sem pričakoval kot mano z nebes dar, ki ste mi ga vi dali danes. Bog naj vas blagoslovi. Samo Bog ve, koliko duš bo s tem rešenih; tiste duše, ki bodo po vaši dobroti prišle v nebesa uživat Božjo slavo, pa bodo molile za vas in za vaše žive in pokojne sorodnike. Naj bo zahvaljen Bog, ki vam navdihuje take misli v življenju, prepričan je, da jih boste vi uresničili.

Naročil sem, da naj naši fantje vsaj eno obhajilo darujejo po vašem namenu. In teh fantov je danes čez tristo tisoč.

Jaz le s težavo pišem; moji dnevi gredo h koncu. Želim si, da bi nas obiskali ali v Turinu ali v kakem drugem našem zavodu, prepričam pa sem, da se bomo nekega dne videli v blaženi večnosti.

Bog naj nas blagoslovlja, Marija pa naj nas vodi v nebesa. Amen.

Vaš prevdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 26. julij 1887

Ko je 1888 sredi januarja zvedela, da se don Boskovo zdravje izboljšuje, je pisala don Rui: Naj bo Gospod tisočkrat zahvaljen, da nam je, tako upamo, za

² *Summ. sup. virt.* Num. XVII, *De donis supernis et miraculis in vita*, § 28 (pričevanje don Rua).

³ Dodatek, št. 72. Sta dve pismi, ki ju je don Bosko samo podpisal.

dolgo časa ohranil tako dragoceno življenje. Zame je don Bosko kot drugi oče in lahko si mislite, kako sem trepetala, ko sem čakala novice o dragem bolniku. Marija Pomočnica je uslišala toliko molitev, ki so bile namenjene njej, in naj bo slavljen na veke.«

Don Bosko je za svetega Gaetana pisal kardinalu Alimondu in mu izrazil najboljše želje ter obljubil molitve v njegovem imenu in v imenu celotne družbe. Nadškof, ki je bil do njega vedno tako dober, je v svojem odgovoru zapisal⁴: »Sprejmite za tako veliko dobroto mojo pristrčno zahvalo in verjemite tudi, da moje ubogo srce vedno ohranja enaka čustva spoštovanja, občudovanja in hvaležnosti do vas in do gorečih članov vaše kongregacije, katere napredek bi rad videl še veliko let pod svetim vodstvom njenega ustanovitelja.« Na koncu pisma je izpovedal »vdanost kot brat v J. K.«

Rojstni dan kmalu zatem ni bil vesel. Don Bosko je trpel zaradi določenih nevšečnosti, zaradi katerih je bil zelo izčrpan. »Boleče ga je gledati«, beremo v dnevniku 15. avgusta; ne govori in težko diha. Iz Turina so prišli nekateri predstojniki in več mladih, ki so predstavljali celoten Oratorij, da bi praznovali njegov rojstni dan. Iz salezijanskih hiš in sodelavcev so deževali telegrami. Gospa Pilati mu je za to priložnost poslala drugo darilo v višini 20.000 lir. Odgovoril je takole:

Velezaslužna gospa,

Blagoslovljena in hvaležna bodi preblažena Devica Marija, ki je z roko vaše dobrodelne osebe velikodušno plačala praznik svojega vnebovzetja v nebesa in mojega ubogega rojstva. Naj vam Bog pripravi prostor pri sebi, ki bo vreden vas njegove hčere in Marije, njene zaščitnice. Bog nas blagoslovi in mi je žal za moje slabo pisanje.

Vaš prevdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 15. avg. 1887

Pri kosilu so brali različne stvari, ki jih je on poslušal z dobroto, ki mu je bila lastna v podobnih okoliščinah. Tudi don Guidazio je preizkusil svojo latinsko muzo in je prebral elegantno elegijo. Zelo jim je bil všeč tudi nagovor don Ghivarella, ravnatelja zavoda v Mathiju, ki mu je ponudil nekaj prvih grozdov, ki so dozoreli na vrtu, je pa ganil vse z namigom na neko simbolično pesem: »Ko smo gledali to grozdje, smo v mislih poleteli na Monferratske griče, na tiste srečne dneve, ko si ti, poln veselja, tekal od enega do drugega griča, posebno ob prazničnih dnevih Marije Vnebovzete, odtrgal s trte prve grozde in užival prve sladkosti življenja. Ko gledamo to grozdje, se v mislih vračamo na tiste griče, na katerih sta Franc in Marjeta Bosko pred dvainsedemdesetimi leti pod vodstvom Marije Pomočnice vzgojila ta čudoviti grozd, ki naj bi sladil življenje toliko milijonov duš. In ta grozd si ti med milijoni teh sladkanih duš na ta tvoj

⁴ Turin, 10. avgust 1887.

dvainsedemdeseti rojstni dan, smo mi, ki smo na tej gori, ki jo lahko imenujemo mistični salezijanski vinograd, rekel bi stiskalnico, kjer si ti na vrhu svojih moči v svetih dneh duhovnih vaj v svojih prvih kapitljih stiskal življenjski sok mističnega salezijanskega vinograda, in tako smemo z vsem srcem in ponosom izraziti veselje, da toliko sinov uboga tvoje misli, katerih je posebno srce sinov, ki v tebi vidijo žarek tiste dobrote njihove in svoje matere, vzete v nebesa, žarek, ki je posijal 1770 let po tistem vnebovzetju, to je 1815, in ki jih še danes izžareva s tega mesta in ga bo izžareval še mnoga leta.« Doba je dolga, vsebuje pa liričen navdih, ki v možu, kot je don Chivarello, v vsem predanem stvarni znanosti, ustreza močni želji srca in vedno bolj razodeva, kakšna je bila navezanost prvih sinov na svojega velikega očeta.

Popoldne so v Oratoriju razdelili nagrade, sledil pa je sklepni recital. Vodil ga je don Rua, vendar je med celotno prireditvijo prevladovala misel o don Boskovem rojstnem dnevu.

Vendar dan ni smel miniti brez ostrega trna. Pismo kardinala vikarja je v imenu svetega očeta narekovalo odpoklic don Dalmazza, vrhovnega prokuratorja družbe pri svetem sedežu in župnika pri Presvetem Srcu. Don Bosko je takoj poslal v Rim don Cerrutija v upanju, da prestreže udarec; le-ta pa je papeža našel neomajnega v svoji odločitvi in pričakoval, da bo salezijanska družba pripravljena na pokorščino.⁵ Brez najmanjšega odlašanja je bil don Dalmazzo razrešen obeh služb, z enako naglico je bil don Cesare Cagliero imenovan za prokuratorja, don Cagnòli pa za župnika. Zakaj je to udarilo kot strela z jasnega? Mreža ženskih spletk, zbranih okoli njegove spovednice, je proti don Dalmazzu izrekla obtožbe, te pa so spodbudile cerkveno oblast k strogim ukrepom. Lahko si mislimo, kako je bil don Bosko prizadet zaradi žalostnega in nepričakovanega dogodka. Ko ga je pri večernem sprehodu pomočnik Enria videl bolj veselega kot v prejšnjih dneh, mu je zaupljivo dejal: »Danes pa je don Bosko bolj vesel kot navadno.« Na to mu je odgovoril: »Saj sem doživel največjo bolečino, kar sem jih kdaj v življenju doživel.«⁶

To pričevanje, ki ga je kot prejšnje v rednem postopku podal pomočnik,⁷ je potrdil don Barberis, ki ga je podal pred istim sodiščem:⁸ »Don Bosko je dejal, da je to bila ena najhujših stisk v njegovem življenju.« On pa je občudoval njegovo mirno vdanost ob tako veliki bolečini.

Od zgoraj je prihajal mir, ki ga ni nikoli zapustil sredi telesnega in moralnega trpljenja. V Lanzu se je odprl vir, ob katerem je izviral nadnaravni studenec njegovega mističnega miru. Sestra Felicina Torretta, hči Marije Pomočnice, je

⁵ *Zapisnik vrhovnega kapitlja*, 29. avgust 1887.

⁶ *Summ. sup. virt.* št. XI, § 36 (pričevanje don Piscetta).

⁷ *Summ.* glej tudi *Summ. apostolskega procesa*, str. 790 (pričevanje don Piscetta).

⁸ Št. XIV, *De heroica fortitudine*, str. 664.

bila določena za ravnateljico zavetišča Lingotto v Turinu. Preden je odšla na svoje novo službeno mesto, je šla v Lanzo, da bi dobila blagoslov od Božjega služabnika. Bilo je avgustovsko popoldne, okoli dveh, ko je vstopila v predsobo, da bi jo najavili. Tam ni našla don Vigliettija, zato se je napotila naravnost v don Boskovo sobo. Vrata so bila na stežaj odprta in kaj je videla! Don Boska v zamaknjenju, v drži, kot da posluša. Pogled zbran, blag in miren nasmeh, roki razširjeni in dvignjeni navzgor, z glavo je nenehno prikimaval, kot da med njim in nekim nadnaravnim bitjem poteka pogovor. Zdel se je višji kot običajno. Ob tem pogledu je sestra pristopila bliže, na dva koraka in rekla: »Naj živi Jezus! Oče, je dovoljeno?« Brez odziva. Večkrat je ponovila iste besede, jih izrekla glasneje, vendar je ni slišal. Zatem se je ustavila in ga opazovala kakih deset minut, dokler ga ni videla, kako je napravil križ in se nadvse spoštljivo priklonil, da tega ni moč opisati. Ko je nato z velikim veseljem položil roke na mizo, je opazil sestro, se zdrznil in dejal: »Oh, sestra Felicina, kako ste me prestrašili!« »Oh, oče«, je odgovorila, »večkrat sem prosila za dovoljenje, pa me niste slišali.« Pravilno je sestra v svojem poročilu navedla, da don Bosko ni mogel stati na nogah, če ga niso podpirali. Med tem nebeškim pogovorom pa je brez vsega napora stal popolnoma pokonci.

Ko je don Lemoyne po don Boskovi smrti poslušal sestro, ki je pripovedovala o tem dogodku, je kazal vedno večje zanimanje, na koncu pa vzkliknil: »Sestra, vedite, da mi pripovedujete stvar, ki sem jo tudi jaz sam videl v zavodu v Foglizzu? Prav tako navzgor dvignjene roke, smehljajoč se obraz, žareč v nebeški luči, obdan z belo svetlobo, kakor da nekaj posluša, od časa do časa pa prikimava z glavo, kakor vi pravite, potem pa se je poslovil s spoštljivim priklonom in z znamenjem križa. Oba sva doživela enako srečo.«

V pismu, ki nam ga je pisala sestra 18. julija 1930, je dodala, da ji je don Lemoyne dodal tudi leto in okoliščine, a ona se tega ni več spominjala. Verjetno se je to zgodilo naslednjega 20. oktobra, ni pa gotovo.

Nekega dne so mu v pogovoru z don Filipom Rinaldijem, tedaj ravnateljem pri sv. Janezu Evangelistu, iz ust prišle preroške besede. Ko je vstopil v njegovo sobo, je svetnik opazoval zemljevid. Ko je postavil prst na Avstralijo, je dejal, da bodo salezijanci odšli tudi tja. »A bo potrebno še kar precej časa,« je odgovoril Rinaldi. »Šli bodo, gotovo bodo šli,« je odgovoril don Bosko. Potem je pokazal na Španijo in rekel: »Tu bo tvoje delovno področje.« To se je uresničilo čez dve leti. Ni pa se še uresničilo (marec 1936), kar je dodal po kratkem premoru, čeprav sedanji dogodki vzbujajo strah. Govoril je o treh strahotnih dogodivščinah, ki se bodo dogajale v tej tako katoliški deželi, in napovedal, da bo v zadnjem prelite velike krvi, tudi salezijanske.⁹

⁹ To je dejal don Rinaldi nekemu uglednemu in resnemu Turinčanu, s katerim se je pogovarjal kot oče, ker mu je bil duhovni voditelj.

Globoko spoštovanje in iskreno češčenje mu je izrazil mož, ki je častil znanost in so ga spoštovali v Italiji in v tujini, čeprav je nosil redovno obleko; namreč p. Denza, o katerem se je govorilo glede naprav za meteorološko opazovanje v Ameriki. Morda je don Bosko zaradi veliko pisem, ki jih je takrat dobival od misijonarjev, želel imeti ob sebi v Lanzu učenega barnabita. Pisal mu je ravnatelj zavoda in ga povabil; 17. avgusta je prejel iz Montalda Torinese naslednji odgovor: »Zelo spoštujem in cenim predragega don Boska in samo Bog ve, s kakšnim veseljem bi rad z njim prebil nekaj dni. Vendar sem sedaj na deželi, kjer se mi, hvala Bogu, zdravje izboljšuje, po drugi strani pa bom moral ob koncu meseca za nekaj dni odpotovati, da se udeležim zborovanja naše meteorološke družbe, ki bo v Aquili. Zato se sedaj nikakor ne morem odpraviti v Lanzo. Pozneje bi bilo to lažje, a ne vem, koliko časa se bo don Bosko tam zadržal. Zahvalite se mu v mojem imenu in mu povejte, da ga tudi jaz ne bom nikoli pozabil; upam, da ga bom z Božjo pomočjo čim prej srečal. Povejte mu, da sem iz Montevidea prejel zelo tolažljive vesti in se zdi, da se tudi sama vlada zanima za tisti observatorij.«

Don Bosko je ostal v Lanzu do 19. avgusta. Ker so se v Valsaliceju začele duhovne vaje za aspirante, je hotel biti tam. Odpotoval je ob šestnajstih, od tam pa nadaljeval pot naravnost v tisti zavod. Ob njegovem prihodu ga je čakala neprijetna novica: telegram iz Alassia je naznanjal, da je don Vignola v zadnjih zdihljajih. Don Bosko je skupaj z ravnateljem don Roccom zmolil zanj in mu poslal svoj blagoslov. Te molitve so opravili ob pol osmih zvečer, ob osmih pa je že prišel drug telegram, da je bolnik krizo premagal in da se mu stanje izboljšuje. A to je veljalo le za štirinajst dni, da se je bolniku vrnila zavest in da se je lahko lepo pripravil za svoj veliki korak. Dušo je izdihnil 3. septembra.

Duhovnik Aleksander Vignola je celotno gimnazijo opravil v Oratoriju in se redno spovedoval pri don Bosku. Ko se je bilo treba odločiti glede prihodnosti, se je posvetoval s svetnikom, ki mu je dejal: »Bodi miren, Bog hoče, da postaneš salezijanec.« Ob teh besedah je začutil v srcu popoln mir in sklep, da ga bo ubogal. Bil je eden od tistih skromnih in delavnih salezijancev, ki preživijo življenje skoraj neopaženi, medtem pa so v močno podporo povsod, kjer koli so. Več let je bil asistent v Alassiu, najprej pri gimnazijcih, nato pri licejcih, poučeval je grščino v višji gimnaziji in bil vedno rad med fanti, da jih je razveseljeval in vodil njihove odmore. Znana je bila njegova pripravljenost, da se ponudi predstojnikom, kadar jih je videl v zadregi. »*Faccio io* [bom jaz]«, je dejal brez pomisleka. Zato se mu nekateri rekli »*don faccio io*«.

Don Bosko ni opustil nobene priložnosti, da bi izkazal svojo povezanost s svetim sedežem. Ko se je bližal praznik sv. Joahima, ki je takrat bil 21. avgusta, je iz Valsaliceja Leonu XIII. poslal spoštljive čestitke za god. Kardinal Rampolla, novi državni tajnik, mu je v odgovor poslal telegram: »Sveti oče se zahvaljuje salezijancem za izražene čestitke in jih iz srca blagoslavlja; prosi Gospoda, da bi

z Božjo milostjo izpolnjevali sklepe, ki ste jih sprejeli na duhovnih vajah.«

Tudi godov svojih duhovnikov, klerikov in fantov se je don Bosko očetovsko spominjal. Pri sebi je vedno imel podobico ali svetinjico s svojim podpisom. Tistega 21. avgusta na primer je poslal don Bertu podobo s sliko sv. Jožefa skupaj z Marijo Pomočnico. Na kuverto je napisal: »Naj živi don Berto, naj živi sv. Joahim 1887.« Na nasprotni strani kuverte pa: »Dragi don Berto Joahim, Marija naj te vodi na poti v nebesa. Duhovnik Janez Bosko.«

Po 25. maju ni več vodil sej vrhovnega kapitlja in je to službo prepustil svojemu vikarju. V Valsaliceju pa je vodil popoldansko sejo 12. septembra, kjer so določali vodstveno osebje za Oratorij. Pripomnil je štiri naslednje stvari: »1. V prazničnem oratoriju je treba odpraviti sprehode. – 2. Glasbenikom naj se pod oboki postreže z vinom samo na velike praznike. – 3. Naj se ne daje ne kave ne mleka ne bonbonov, kadar morajo peti. – 4. Zavodski prefekt naj ne kupuje in ne prodaja ničesar brez izrecnega ravnateljevega dovoljenja, ki edini ima to pravico.« Nato je naročil tajniku, naj napiše te njegove odločitve v »Atti del Capitolo« *ad perpetuam observationem et rei memoriam*.

Svoje bivanje v Valsaliceju je podaljšal do konca duhovnih vaj. Toda v zadnjih desetih dneh meseca septembra se mu je zdravje vedno bolj slabšalo. Velikokrat ga je bolela glava, trikrat v tednu ni imel tolažbe, da bi maševal. »In vendar,« je pripomnil don Viglietti, »je bil vedno vesel, delal, pisal, sprejemal obiske, in medtem ko je sam potreboval tolažbe, jo je on dajal drugim.«

O avdiencah, ki jih je sprejemal v Valsaliceju, nam Viglietti le malo ali nič ne poroča. Omenja samo prihod dveh škofov iz Združenih držav, ne da bi navedel imena, in prihod družine Luisa Martyja Codolarja iz Barcelone. O njih vemo marsikaj iz drugih virov.

Ravnatelj iz Faenze je kot nagrado septembra pripeljal tri najboljše dijake v Oratorij, od tam pa je prišel v Valsalice, da bi jih predstavil don Bosku. Svetnik jih je ljubeznivo sprejel in jim ponudil roko, da bi mu jo poljubili; najmanjši pa, fantič dvanajstih let, ki je hodil v drugo gimnazijo, ga je resno pogledal v obraz in mu rekel: »Midva pa si nisva prijatelja.« Ubožček je odšel s strtim srcem. Takoj, ko je prišel ven, je planil v jok. Don Rinaldi je resno dejal, da je šlo le za šalo; a oni si ni dal miru. Molil je, prejemal sveto obhajilo, dokler ni občutil nekega notranjega glasu, ki mu je govoril, naj pretrga določeno obljubo.

Vedeti moramo, da je njegova mati, ki je bila že nekaj let vdova, ni dovolila fantu tega potovanja, saj se je bala, da ga bo don Bosko pripravil, da postane salezijanec. Ko ji je fant zagotovil, da se ne bo dal ujeti v mreže, mu je dala dovoljenje, da je odpotoval.

Pod tem notranjim navdihom je umaknil svojo prvotno namero in se odločil, da bo v vsem izpolnjeval Božjo voljo. Ko so ga ponovno pustili k don Bosku, mu je le-ta smehljaje se dejal: »Sedaj pa sva si prijatelja.« Nato mu je položil

desno roko na ramo in dejal: »In ti ne boš nikoli zapustil don Boska.« Vzel je tri svetinjice in mu jih dajal eno za drugo: »Ta je za tvojo mater, ta je za tvojo sestro, ta pa je zate.« Kako je poznal stanje v njegovi družini, je bilo za fanta skrivnost, toliko bolj, ker je storil enako z drugima dvema. Ko se je vrnil v Faenzo, je dokončal gimnazijo, premagal nekaj težav in oktobra 1891 vstopil v noviciat v Foglizzu. To je na kratko zgodba o poklicu duhovnika Eneja Tozzija, danes (1936) salezijanskega inšpektorja v Angliji.

Zanimivo je to, kar se je zgodilo z don Tamiettijem, ravnateljem zavoda v Esteju. Ob koncu duhovnih vaj, preden se je poslovil od don Boska, ga je vprašal, ali mu želi kaj reči. Sprehajala sta se po hodniku v prvem nadstropju, on pa ga je podpiral. Don Bosko mu je rekel: »Da, pridi v mojo sobo.« Ko sta bila notri, ga je don Tamietti vprašal, kaj mu želi povedati. »Več stvari, vendar ...« Malo se je zaustavil ob tej misli, nato pa rekel: »Joj!« Potem je začel težko dihati, obraz mu je pordel in ni mogel izreči nobene besede, le večkrat je ponovil: »Oh, oh, oh!« Ko je don Tamietti to videl, mu je rekel, da naj se ne muči, mu bo že kdaj drugič povedal.

To se je zgodilo ob štirih popoldne; pozneje se je od njega poslovil na istem hodniku. »Jutri odpotujem,« mu je rekel, »če mi želite kaj povedati, sem vam na razpolago.« Don Bosko ga je spet potegnil v svojo sobo, sedel, kakor da ga nekaj zelo muči, ga ljubeznivo pogledal v obraz: hotel je govoriti, a ni mogel. Lahko je izrekel samo: »Oh, oh! Ne morem.« In don Tamietti je dejal: »Ne mučite se, gospod don Bosko. Mi boste povedali ob kakšni drugi priložnosti ali pa mi napisali. Prosim vas le, da me blagoslovite.«

Lahko si mislimo, kako zamišljen je odšel. Razumel je, da mu mora don Bosko povedati nekaj zelo resnega; žal mu je bilo le, da ne ve, ali se to tiče njega ali njegovega zavoda, v sedanjosti ali v prihodnosti. Vedoč, da je bolan, je prišel v Turin za božične praznike. Takoj ko je bil pri njegovem vzglavju, mu je don Bosko dejal: »O, dragi Tamietti, zahvaljujem se ti, da si me prišel obiskat.« Nato ga je prijel za roko in ga gledal dolgo, ne da bi mu kaj rekel, v obraz je bil skrivnostno mil, a tudi tedaj ni razumel, za kaj gre.

V tej nemožnosti, da bi govoril, čeprav je hotel govoriti, je bilo nekaj skrivnostnega. Prav gotovo je pri tej tajnosti šlo za kako napoved stvari, ki se bo uresničila. Nekega dne je don Bosko rekel don Tamiettiju: »Delal boš do petdesetega leta, preživel pa jih boš dvainsedemdeset.« Don Tamietti je bil rojen 1848, leta 1898 pa ga je napadel hud tifus, ki ga je sicer prebolel, a mu je pustil težke posledice v miselni sposobnosti. Tako je bil nesposoben za kakršno koli dejavnost do 1920. Torej točno tako, kot mu je napovedal don Bosko.

V pogovorih, posebno s predstojniki, je večkrat omenjal svoj bližnji konec. Nekega septembrskega večera, ko je sam večerjal v svoji sobi, se je na samem pogovarjal z don Veronesijem, ravnateljem kmetijske šole v Moglianu Veneto.

Njemu, ki se je dobro spoznal na gospodarske stvari, je dejal: »Jaz bom živel le še malo časa. Predstojniki družbe se o tem ne dajo prepričati in mislijo, da bo don Bosko živel še dolgo. Meni ni nič žal umreti, hudo pa mi je zaradi dolgov pri Srcu Jezusovem. Don Dalmazzo je sicer dobrega srca, a ni upravnik. Če pomislimo, koliko denarja je bilo zbranega! Kaj bodo rekli moji sinovi, ko bodo našli take dolgove? Molite za mojo dušo! Drugo leto me ne bo več na duhovnih vajah.«¹⁰

Nato sta govorila o drugi rečeh. Don Veronesi ga je spomnil, kako mu je pred nekaj leti govoril o starosti, ki jo bo doživel, *s pogojem, da bo dober*; sedaj ga je tako stanje skrbelo. »Pustimo to stanje,« je dejal don Bosko. »Jaz bom kmalu odšel v nebesa, da ti prostor pripravim. Ti pa boš prišel v spremstvu mnogih drugih.« G. Mojzes Veronesi, rojen 1851, je doživel visoko starost devetinsemdesetih let.

Tudi don Albera, inšpektor francoskih zavodov, je imel še zadnji pogovor z don Boskom, ki je bil zelo čustven. Ko je prišel k njemu, da bi se od njega poslovil, mu je svetnik ukazal, naj sede poleg njega, ga veliko spraševal o zavodu v Marseillu in njegovih sobratih in dodal, da bi mu rad dal nekaj denarja za francoski noviciat, a mu ga Božja previdnost še ni poslala. »Vendar bi ti rad plačal vsaj potne stroške. Tu imaš petdeset lir, v zlatu; to je vse, kar imam.« Potem ga je zelo milo pogledal in mu dejal: »Tudi ti boš odpotoval. Vsi me zapuščajo. Vem, da bo don Bonetti odpotoval drevi. Tudi don Rua bo odšel. Puščajo me samega.« Ko je to izgovoril, so mu oči zalile solze. Bil je še bolj ganjen, ko je rekel: »Don Bosko bi vam rad povedal še toliko stvari, a ne bo utegnil.« Ker je tudi don Albera začel jokati, si je don Bosko naredil malo sile in dejal: »Ničesar ti ne očitam; tvoja dolžnost je, da odpotuješ. Bog naj te spremlja; molil bom zate. Z vsem srcem te blagoslavljam.«

Nadvse zanimiv pa je bil pogovor, ki ga je imel 13. septembra z don Barberisom. Odločili so se, da bodo zamenjali namembnost zavoda v Valsaliceju ter tako namesto plemiških konviktovcev sprejeli klerike, študente filozofije. Ko se je srečanje kapitlja končalo, je don Barberis ostal sam z don Boskom. Zaupno ga je vprašal, zakaj si je, potem ko je vedno nasprotoval tej spremembi, zdaj premislil. Odgovoril je: »Od sedaj bom jaz čuval ta zavod.« Ko je to rekel, je imel oči vedno uprte na stopnišče, ki pelje od gornjega vrtička na verando velikega spodnjega dvorišča. Čez nekaj trenutkov je dodal: »Pripravi načrt.« Ker zavod še ni bil do konca zgrajen, je don Barberis mislil, da hoče dokončati stavbo; nato mu je odgovoril: »No, ga bom dal napraviti. Pozimi vam ga bom pokazal.« On pa je dejal: »Ne to zimo, ampak prihodnjo pomlad; ne zame, marveč boš načrt pokazal vrhovnemu kapitlju.« Don Bosko je pa še kar naprej gledal proti stopni-

¹⁰ Ekonom don Sala, ki je bil poslan, da natančno pregleda stanje, je ugotovil, da so dolgovi znašali tristo petdeset tisoč lir. (*Zap. vrh. kap. 26. oktober 1887*).

šču. Šele čez pet mesecev je don Barberis začel razumevati svetnikovo misel, ko ga je videl pokopanega v Valsaliceju natančno na sredi tistega stopnišča; nazadnje ga je popolnoma razumel, ko je pripravil načrt za spomenik, ki ga bodo postavili nad njegov grob; spomladi ga je predstavil, ne da bi kdaj kaj povedal o septembrskem pogovoru.

V Oratorij se je vrnil zvečer 2. oktobra. Poleg njega je prisedel na voz tudi don Luis. Ko so prišli do vrat parka, ki obdaja vzgojni zavod, ki ga vodijo gospa Presvetega Srca, je dal ustaviti, da bi še enkrat pozdravil tiste redovnice. Podrobnosti o obisku si lahko preberete na drugem mestu.¹¹ V Oratoriju so ga fantje že pričakovali. Ob prihodu ga je pozdravil val navdušenja. Ko je prišel po stopnicah in se prikazal na balkonu, se je oglasila himna: »*Venite, compagni, don Bosco ci aspetta* [Pridite, tovariši, don Bosko nas čaka].« Na stotine fantov je strmelo vanj in so prepevali. Ta prizor je do solz ganil tudi družino don Luisa; rekli so, da še nikoli niso bili priča bolj ganljivemu prizoru. Ko je poslušal petje, se je počasi pomikal proti svoji sobici, v kateri bo žal še kratek čas lahko dajal nasvete in tolažbe tako svojim sinovom kakor tujim obiskovalcem.

¹¹ MB XV, str. 666 [BiS XV, str. 435].

18. POGlavJE

APOSTOLSKA PREFEKtura MSGR. FAGNANA

ZA SALEZIJSKO AMERIKO JE BIL v tem dveletnem obdobju najpomembnejši prihod don Boskovich sinov na Ognjeno zemljo. Don Bosko je spodbujal apostolskega prefekta, naj to stori kar najhitreje; vendar se je odhod zamudil zaradi različnih težav, tako da se je msgr. Fagnano lahko naselil šele leta 1887 v svojo rezidenco, ki jim jo je zaupal Leon XIII.

Kdor na zemljevidu opazuje skrajno točko Južne Amerike, ima vtis, da se je ogromna ledena plošča zdrobila na stotine delcev in smeri ter se še naprej drobi, da bi nam nekako dala svojo prvotno obliko.¹ Tisti nenavadni arhipelag, sestavljen iz nešteti otokov vseh mogočih razsežnosti, ki je nekoč bil ena celota in se je držal celine, je Ognjena zemlja. S tem imenom jo je krstil 1520 Portugalec Ferdinand de Magalhanes, pozneje imenovan Magellano, ker je med svojo plovbo opazal, kako so se na mnogih krajih dvigali dimni stebri, ki so kazali na to, da so jih prižigali domačini v svojih gozdovih, da so se branili pred ledenim mrazom. Podnebje sicer ni tako ostro kakor na severnem polu, saj je zemljepisna širina skoraj enaka tisti, kjer ležita Nizozemska in Danska.

Te pokrajine lahko razdelimo na tri dele. Največji je Veliki otok, ki je Ognjena zemlja v pravem pomenu besede, s površino kakih 48.000 km². Na jugozahodu ležijo otoki, ki so razvrščeni ob morju od preliva Beagle do rta Horna; glavni med njimi so Londonderry, Gordon, Hoste in Navarino. Kot zadnjo srečamo na severozahodu tretjo skupino, ki jo sestavlja veriga otokov, ki se raztezajo od Rta Pilarja do polotoka Breknock. Najbolj poznani so Desolación ob zahodnem izlivu Magellanovega preliva, S. Ines, Clarence, Dawson. Med imenovanimi večjimi otoki, ki sestavljajo okostje ognjenozemeljskega arhipelaga, so razmetani manjši in prav majhni otoki, ločeni med seboj s prepleteno mrežo vijugastih kanalov.

Celotno ozemlje meri okoli 72.000 km². Politično je bilo celotno ozemlje

¹ Nič ni bolj koristnega za razumevanje tukaj povedanega kot čudovit zemljevid Ognjene zemlje, ki ga je za Società Editrice Internazionale izdelal naš don De Agostini.

dolgo *res nullius* – *nikogaršnja zemlja*; k temu so pripomogli ponesrečeni poskusi, da bi naselili Magellanov preliv, širile so se pripovedi o strahotnih brodomih in predsodki o nerodovitnosti zemlje. Ko pa je Magellanov preliv postal pomembna plovna pot iz Atlantika v Pacifik in so iznajdljivi kapitalisti začeli razvijati pastirstvo, sta si dve sosednji državi, Čile in Argentina, začeli prisvajati te daljne dežele. Medsebojna tekmovanja so se končala 1881, ko so pod angleško arbitražo podpisali sporazum o mejah z ločilno črto od severa do juga otoka, to je od Rta Svetega Duha ob vzhodnem vходу velikega otoka Magellanovega preliva do preliva Beagle. Tako je 50.000 kvadratnih km na zahodu prišlo pod čilsko oblast, 22.000 na vzhodu pa pod argentinsko. Argentini so prisodili tudi Otok držav, ki leži nasproti San Diega.

Domorodni prebivalci arhipelaga pripadajo trem različnim rodovom, ki nosijo imena Alakaluf, Yagàn in Ona. Prva dva prebivata na zahodnih in južnih otokih; Alakalufi naseljujejo še polotok Breknock do zahodnih kanalov Patagonije, na severu ožino Magellan; Yagani pa preliv Beagle in številne otoke, raztresene na jugu otoka. Pleme Ona ima v celoti sedež na Velikem otoku. Raziskovalci so skozi stoletja pluli skozi arhipelag in so prikazovali te divjake kot skrajno revne; nihče pa ni opazil, da je pleme Ona, ki prebiva na vzhodu, večje in je bolj podobno patagonskim Indijancem. Slavni naravoslovec Darwin, ki je raziskal večji del južne Ognjene zemlje, je zmotno mislil, da so prebivalci ljudožerci in da nimajo pojma ne o Bogu in ne o nesmrtnosti.

Število prebivalcev Ognjene zemlje ni bilo vedno lahko določiti. Yagancev je bilo po natančnem štetju protestantskega misijonarja Bridgesa 945. Isti Bridges je 1880 naštel 3.000 Alakalufov. Številnejši je bil rod Ona, ki je po Bridgesovih izračunih leta 1880 štel 3.600 prebivalcev.

To so torej dežele in ljudstva, ki jim je don Bosko po navdihu od zgoraj posvetil svoje misli v času, ko jih je na svetu omenjal le malokdo in se je v Evropi le redko ali vsaj površno govorilo o njih.

Don Bosko je torej spodbujal msgr. Fagnana, naj ne odlaša, ker je vedel, da tam že delujejo napačni misijonarji.² Od leta 1863 so imeli angleški anglikanci misijon na Canal Beagle na jugu Velikega otoka tri misijonarje, ki so imeli na razpolago majhen parnik in jadrnico. Objadrali so celotno obalo otoka, ne da bi izpustili kak kotiček ali točko, ki je ne bi obiskali od severa do juga, od vzhoda do zahoda, pri čemer so pokazali veliko preudarnost in nič manj dober okus pri izbiri svojih bivališč. Londonska svetopisemska družba ni varčevala z denarjem in drugimi sredstvi, koristnimi za ta namen. Njihov parnik se je točno vsak mesec vrnil na Malvinske otoke, kjer je prebival neki anglikanski škof in skrbel za redne stike z materno deželjo. Kljub temu je bil verski uspeh misije majhen.

² Naš glavni vir je dopisovanje s salezijanskimi misijonarji.

Dovolj je reči, da je bilo po dvesto letih oznanjevanja tam le okoli sto kristjanov. In v kakšnem stanju so jih zadrževali! Naš don Beauvoir, ki jih je videl, jih opisuje takole:³

O, uboge stvarce, devet ali deset, ki smo jih videli v sirotišnici! Kakšno usmiljenje so nam vzbujale! Pri dvanajstih stopinjah pod ničlo, s pol metra snega okrog in okrog, in uboge revice (deklince od osem do petnajst let) so bile bose, dve ali tri med njimi so bile rahitične ali bolehnne. Opozoriti je treba, da so bile nameščene v najboljših razmerah, ki so jih premogli, saj smo jih o tem obvestili, da jih bomo obiskali, če bodo imeli možnost. Fantov skoraj nismo videli, bogve kje so jih držali! Mož in fantov od 15 let naprej smo komaj kaj videli in v kako žalostnem stanju, da bi jih še naši berači pomilovali! Morali so delati, da so si zaslužili malo hrane, cunje in šolanje. Če so jim to sploh dajali! Poleg sirotišnice smo obiskali tudi cerkev, ki je pravzaprav bila le navadna dvorana, z dvema klopema ob strani, z neke vrste katedrom in eno pečjo na sredini. Na stenah so bili izobešeni plakati z velikimi črkami z različnimi napisi kot npr.: *W. the Queen!* (Naj živi kraljica!) *W. the Republic!* Povedali so nam, da dvorana služi tudi kot šola za Indijance. Obiskali smo tudi dve hiši domačinov. Srce se nam stiska, če pomislimo nanje! Nekaj razcapanih žena je sedelo okoli peči na sredini, v kotih so bile nekakšne postelje iz kolov in vej, na stenah je viselo nekaj umazanih krp in pločevinastih posod, kakšna steklenica. To je bilo vse pohištvo in oprema bornih koč, ena poleg druge, zbrani v teh nezdravih barakah. In samo Bog ve, koliko jih je stala ta uboga streha in oprema! Ne mislite pa, da je bilo tako tudi s častitim misijonarjem in njegovo boljšo polovico in družino. Nikakor! Oni so živeli v udobni leseni koči (*châlet*) na 55° in več juž. širine, z vsem, kar je potrebno za udobno življenje ne le v kaki puščavi, temveč sredi samega Buenos Airesa: bila je to lepa hišica, bogato opremljena, tapecirana, z okni in dvojnimi stekli, z roletami in žaluzijami zunaj in znotraj. Da o jedeh, likerjih, konzervah, sladicah in omakah vseh vrst, ki so jih znali pripravljati angleški priseljenci in bi se jim čudili najboljši gastronomi, sploh ne govorimo! Kaj naj o tem rečem jaz, ki se na to sploh ne spoznam? Če bi moral opisati *lunchs* in bankete, ki jih je poveljnikom argentinskih ladij prirejal nekdanji misijonar Bridges, sedaj bogat trgovec in veleposestnik, bi bil v zadregi, če bi hotel vse opisati s primernimi izrazi. Naj poleg že povedanega omenim piščance, ki jih je bilo vedno v obilju na razpolago, jajc, zrezkov, divjačine in rib. Indijanci so dobri lovci in ribiči hkrati in jim pripravijo vedno, kadar si kdo zaželi. Sveže mleko in mleka v posodah ter drugih mlečnih izdelkov jim nihče ne more zavidati. Na raznih krajih otoka vzdržujejo črede krav (ki jih včasih prodajajo po pet skudov, tj. 25 frankov za meso).⁴

Kapitan Bove, ki je 1882 vodil odpravo na Ognjeno zemljo, je častitega Brigdesa, ki smo ga pravkar omenili, resnično pohvalil. Zlahka pa je uganiti za razlog. Najprej je Bridges nanj gledal z odporom, nato pa je z njim ravnal zelo

³ Pismo don Rui 23. in 24. avgusta 1887.

⁴ Za izraz *lunchs* in *banchetti* sem zvedel od raznih ladijskih poveljnikov (Beauvoirjeva pripomba).

lepo. Po brodolomu mu je celo posodil svoji dve ladji. Ker se je italijanski raziskovalec želel vrniti v te kraje, je zelo lepo govoril v svojih poročilih. Vendar je čudno, da angleški misijonarji v Fagnanovem času, čeprav so živeli v Argentini, niso znali špansko in so svoje spreobrnjence naučili samo kleti po angleško. Ko je bil don Beauvoir pri njem in drugih protestantskih duhovnikih, je vedno potreboval prevajalca, ker ni znal njihovega jezika.

Ker je argentinska vlada vedno bolj pripisovala pomen Ognjeni zemlji, je vpliv teh krivovercev ogrožal delo misijonarjev. Ko je don Rua uvidel to nevarnost, je 29. maja 1886 poslal msgr. Caglieru prepis pisma, ki ga je don Bosku pisal msgr. Poyet, apostolski protonotar v Jeruzalemu, ki je poznal razmere tam doli in mu je med drugim pisal: »Prava škoda je, da so protestantski misijonarji prodrli tja dol pred katoliškimi; vendar bi bila nesreča še hujša, če bi dopustili, da vrhovni upravitelj, ki je bil določen za tam doli, pokaže domorodcem, kako argentinska vlada ščiti domačine.«

Argentinska vlada ni bila tako slepa, da ne bi videla narodne koristi, ko podpira novega apostolskega prefekta, ki naj bi iz ubogih divjakov vzgojil koristne podanike republike, jih usmeril v urejeno življenje in jih s pravo vero usposobil tudi za kmetijstvo in civilne poklice; to še toliko bolj, ker je zakon določal, naj bi spreobrnjene divjake uvedli v katoliško vero. Na žalost pa je bila usoda države v framasonskih rokah, iz česar je gospod Bridges črpal svojo korist. Zato je takoj, ko je slišal govoriti o apostolski prefekturi, poletel v Buenos Aires, kjer je s pomočjo somišljenikov in framasonov v argentinski kongres predložil prošnjo za pridobitev osem kvadratnih leg⁵ zemlje v last njegovega misijona kot nagrado za usluge, ki jih on izkazuje civilizaciji in republiki v daljnih krajih. Katoliški poslanci so nasprotovali iz treh razlogov: veljavna ustava, ki je predpisovala civilizacijo Indijancev, in to z vključevanjem v katolicizem in ne v protestantizem; slabo prikrito izkoriščanje dela anglikanskih misijonarjev, vse z namenom, da obogatijo svoje družine; njegovo delovanje ima namen utrditi angleški vpliv.⁶

Te in druge razloge sta razkrila katoliška poslanca Estrada in Goyena; vendar je nasprotni tisk tako pridobil javno mnenje, da je bilo osem leg odobrenih.

Kakšna razlika je torej vladala v Patagoniji v ravnanju do katoliških misijonarjev! V kratkih šestih letih so don Boskovi sinovi zgradili dve lepi cerkvi, odprli po dva zavoda za fante in dva za deklice, ustanovili razna združenja, večkrat prejezdili vse kraje, ko so iskali Indijance v patagonskih pustinjah na eni strani vse do Colorada, na drugi strani pa do vrhov Andov, kar pomeni tisoč petsto ki-

⁵ Lega znaša 5.154 m.

⁶ Da ne bi preveč vzbujal pozornosti, je dal na glavno poslopje postavili čilsko zastavo, kadar so tam korakali čilski vojaki, drugače pa je tam visela angleška zastava. Ker je argentinska vlada na Ognjeni zemlji postavila svojega upravnika ozemlja, je ta nalašč, da bi nagajal misijonarju, snel angleško, ki jo je sam ukazal izobesiti.

lometrov od Carmen de Patagones; in vendar so jih krajevni oblastniki prezirali ali celo mučili, kot so to storili z don Milanесijem leta 1887, obtoženim samo zaradi njegove apostolske gorečnosti.

Ko je predsednik republike gospod Dosse, človek zdrave pameti, ob koncu leta 1886 zamenjal neprimerneга Wildeja, ki je hotel uničiti vsako obliko vere, je pisal don Cagliariо:⁷ »Za naše misijone nam sije lepša zarja prihodnosti.« Novi minister mu je bil pripravljen prispevati sedem tisoč skudov za cerkev, ki jo je gradil v Patagoniji. Inšpektor Costamagna ga je kot v potrdilo njegovih dobrih sklepov obiskal in mu izrazil vdanost salezijancev in njihovega očeta don Boska. Minister je na svojo pobudo izrazil veselje, da ima na vrhu svojih zamisli misijon na Ognjeni zemlji in da si bo na vse načine prizadeval pomagati msgr. Fagnanu, da bi tam naselil salezijance in jim ponudil potrebno pomoč. Inšpektor mu je izrazil veselje, češ da je on desnica Božje previdnosti, ki je do sedaj vzbujala misijonsko misel pri papežu in pri don Bosku; ker mu je manjkala ena roka, da bi gibanju dal učinkovito pobudo, je bila Božja volja, da to postane minister Dosse.⁸

V času tega pogovora je msgr. Fagnano že raziskoval argentinski del Ognjene zemlje. Vlada, ki je bila odločena, da bo tam vzpostavila civilno upravo, tega nikoli ne bi dosegla brez zadostnih podatkov o deželi. Naročila je torej gospodu Ramonu Listu, naj se novembra 1886 odpravi na raziskovalno potovanje vzhodne obale Velikega otoka. Odpravo, ki jo je vodil omenjeni gospod, so sestavljali doktor Polidoro Segers, vojaški kirurg in petindvajset vojakov pod poveljstvom vojaškega poveljnika. Apostolski prefekt je izkoristil ugodno priložnost in se pridružil kot kaplan.

Dne 31. oktobra so se v Buenos Airesu vkrcali na *Villarino*, prišli 3. novembra v Patagonijo, tam pa so se ustavili za zadnje priprave. Odhod so slovesno obhajali z odprtim banketom, na katerega je bil povabljen tudi msgr. Cagliariо, ki je pozneje pisal don Lemoyну:⁹ »Kot vidiš, se tudi misijoni začenjajo s slovesnim kosilom pod košatimi orehi, ki nudijo bogato senco, pod njo pa piha hladen pomladni vetrič.« Apostolski prefekt in vikar sta to vladno poslanstvo imela za začetek novega salezijanskega poslanstva.

Odpluli so 12. novembra. Na poti so obiskali Santa Cruz, kjer je msgr. Fagnano lahko obiskal dva sobrata, don Savia in don Beauvoirja, ki sta, ko smo omenili, že eno leto delovala v mejah svoje jurisdikcije. Enaindvajsetega so srečno pristali na Baia di San Sebastiano, ki se na široko in na globoko odpira proti severozahodu otoka, ki je bil cilj njihove plovbe.

Dela pri razkladanju tovora so terjala čas in napor: treba je bilo raztovoriti

⁷ Pismo don Bosku, Patagonija, 13. november 1886.

⁸ Pismo Costamagna don Bosku, Buenos Aires, 29. november 1886.

⁹ Patagonija, 12. november 1886.

štirideset mul, določenih za prenos ljudi in prtljage, petdeset ovac in posušenih ali konzerviranih živil, ki naj bi zadoščala za šest mesecev. Končno so bili okoli desetih zvečer 24. v mesecu vsi člani odprave zbrani v dolinici na jugozahodu zaliva, ob vznožju prijetnega grička, ob bregu bistrega potoka, ki je izviral sto metrov višje in je na dvoje delil majhno ravninico ter namakal razkošno rastlinstvo. Tam so postavili šotore. Prostor je bil izbran premišljeno, bodisi zaradi zavetja pred vetrom bodisi zaradi obrambe pred morebitnim napadom domačinov. Ko je monsinjor videl, da je vse pripravljeno, je postavil prenosni oltar, na katerem je maševal; od nebes je prosil blagoslova za svoj nastajajoči misijon.

Pa se je na žalost prav kmalu zgodila nesreča. Proti večeru je velik ogenj proti severni obali najavil navzočnost Indijancev. Zjutraj 25. je poveljnik ekspedicije v spremstvu petnajstih vojakov hotel preiskati položaj. Proti poldnevu je naletel na pleme Ona; ko so zagledali vojsko, so zapustili svoje bedne kočje in začeli bežati. Vojaki so jih zasledovali. Preprečili so jim umik, jih obkrožili in čakali na ukaz. Gospod Lista jih je skušal s prijaznimi gestami privabiti, a oni niso ničesar razumeli. Ko so videli sovražno vedenje vojakov, so proti njim izstrelili nekaj puščic, ne da bi koga ranili. Ker se nikakor niso mogli sporazumeti, je poveljnik ukazal najprej streljati, nato pa še napad s sabljami. V tem času je poveljnika, ki je vodil napad, zadela puščica v levo teme in je padel nezavesten; iz rane mu je tekla kri. Tedaj so se njegovi možje, vsi razjarjeni, vrgli na nasprotnike in pobili vse, ki so se upirali. Osemindvajset mož je bilo ubitih. Trinajst so jih zajeli kot ujetnike, med njimi dve dojenčici z materama, desetletno ranjeno deklico, ki je kmalu umrla, ter več deklic in dečkov. Samo dva moška sta ubežala pred streli in puščicami.¹⁰

Nepotrebna divjanja vojakov so don Bosku prikriili. Kakšno žalost bi doživljalo njegovo apostolsko srce, si lahko zamišljamo ob poročilu msgr. Fagnana, ko mu je pozneje poročal o nekih drugih dogodkih, med njimi tudi o zajetju nekaterih Indijancev, ki so jim bili za vodnika in so jim nosili prtljago; v boju je neki Indijanec izgubil življenje. Ko so don Bosku brali poročilo, je začel glasno objokovati, da so se salezijanci morali pridružiti vojakom, ki so pobijali Indijance. »Hočem,« je dejal, »da gredo misijonarji sami, brez oboroženega spremstva! Sicer bo v prazno vse njihovo pridiganje. Bolje bi bilo, da ne bi šli, kot pa da gredo na ta način.«

Vsakdo bo lahko razumel, kako je bil presenečen msgr. Fagnano, ko je zvedel za to dejanje. Naš don Carbajal poroča o tem, kar mu je pripovedoval neki ugleden poveljnik, ki je spadal pod komandanta *Villarina*.¹¹ »Bili smo,« je pripovedoval, »na Ognjeni zemlji na znanstveno-vojaškem pohodu pod vodstvom odprave gospoda Lista. Le-ta je bil surovega in nasilnega značaja in je ukazal

¹⁰ RAMON LISTA, *Viaje al pais de los Onas*, str. 74.

¹¹ L. CARBAJAL, *Le missioni Salesiane*, San Benigno Canavese, 1900, str. 111.

streljati na skupino ubogih Indijancev, ki so padli mrtvi. Duhovnik Fagnano, ki je bil kaplan ekspedicije, je ob strelih takoj pritekel. Tam je našel poglavarja, petindvajset vojakov in nekaj domačinov ranjenih, ki so kričali in tožili. Tedaj se je duhovnik Fagnano spremenil v junaka. Pogumno se je postavil pred poveljnika ekspedicije in mu z jasnimi besedami očital njegovo hudodelstvo. Mi smo se bali za njegovo življenje, kajti poveljnik je sedaj pobesnel, sedaj prebledel pred tem Božjim možem, ki je sredi te puščave stal kot prerok, da obsodi vojakovo krutost. Bilo je pripravljenih petindvajset pušk, ki bi se na en sam ukaz sprožile v prsa pogumnega junaka. Od tedaj naprej sem razumel, da je bil msgr. Fagnano pravi junak, vreden občudovanja.«

Tudi zdravnik, ki je oskrboval ranjence, je izražal nezadovoljstvo nad ravnanjem s temi nemočnimi, napol golimi možmi, ki so bežali, ne da bi kaj hudega storili proti ekspediciji. Dogodek nam vzbuja še večji odpor, ker so se pozneje Indijanci Ona izkazali kot mili in dobrohotni ljudje. V naslednjih srečanjih niso nikoli nadlegovali belcev, temveč so raje zbežali od strahu.

Popoldne 20. so pospravili šotore in odpotovali proti jugu. Po mnogih dogodivščinah so 24. decembra prišli v Baia Thetis na skrajnem južnem koncu otoka, ob vhodu v ožino Lemaire. Prehodili so otok po vsej dolžini. Utaborili so se na primernem kraju in nekaj dni počivali. Monsinjur je izkoristil te dneve, da je napisal don Bosku natančno poročilo po datumih.¹² Tam je krstil samo nekaj domačinov, ki so bili z njimi in so bili določeni, da jih razdelijo po krščanskih družinah v Buenos Airesu, kjer naj bi dopolnili versko vzgojo, ki so jo prej dobili samo nepopolno. Zanimal se je tudi za neko številno pleme, ki je prihajalo vsak dan v postojanko. Dvakrat na dan je zbiral fante in dekleta, da jih je učil moliti. V nekem drugem poročilu don Bosku¹³ je pisal o plemenu Ona: »Kako zlahka bi vlada civilizirala te uboge divjake, če bi jim preskrbela vsaj malo hrane in ustanovila šolo za fante in posebej za dekleta v misijonskem centru. Po mojem mnenju bi v dveh do treh letih bi te reveže lahko uporabili kot dninarje v kmetijstvu in kot mornarje. Vedno bi bili upanje in pribežališče za brodolomce na Ognjeni zemlji!« Brodolomi so bili v teh viharjih morjih pogosti; don Beauvoir je bil dvakrat v nevarnosti za življenje, ko so čolne prevračali silni viharji. Dogodek je misijonar opisal v vsej strahoti šele po don Boskovi smrti, kako se je junaško boril in se srečno rešil.

Šestnajstega januarja je moral na svojo žalost zapustiti te uboge duše, ker se je odprava vračala; izkrcal se je 25. v Patagoniji, svoje rezidenci. Bil je pravi čudež, da se ladja v strahotnem viharju ni potopila. Tri glavne ugotovitve, ki jih je povzel po svojem potovanju: diskreno seznanjanje s kraji, približna predstava

¹² To poročilo nosi datum 2. januar. Izšlo je v treh nadaljevanjih v novembrsko–decembrski in februarški številki *Bollettina* 1888.

¹³ Patagones, 26. januar 1887. Objavljeno je bilo v *Bollettinu*, februar 1888.

o razmerah med Indijanci in pomembna ugotovitev, da je treba sedež misijona iz Magallanesa prestaviti v Puntarenas, saj je to najbolj v središču za povezavo s Čilom, Ognjeno zemljo in Malvinskimi otoki. Njegova prefektura se je raztezala ne le na čilski del arhipelaga in na omenjene otoke, ampak tudi na južno Patagonijo, to je okrožje Santa Cruz, kjer sta že delovala don Savio in don Beauvoir.

Iz Patagonije se je proti koncu februarja odpravil v Buenos Aires z namenom, da si kakor koli že pridobi zaščito, pomoč in osebje, s čimer bo resneje zastavil svoje delo. S posebnim pismom z dne 1. marca pa je tolažil don Boska: »Bodite veseli, don Bosko, da se je eden od vaših sinov spustil do 55° južne širine, kjer se dan (24. decembra) začneja ob dveh zjutraj in se konča ob pol enajstih, ter da je mogel obleči dvesto divjakov, jih učil o katoliški veri in jih nekaj že krstil.«

Na Malvinskih otokih, ki jih po angleško imenujejo Falklandski otoki, ker so lastniki Angleži, je bil en katoliški misijonar, neki p. Jakob Foran, Irec, ki je bil navajen tam preživeti mesece lepega vremena in se pozimi vrnil v svojo domovino. Ko je bil misijon izročen salezijancem, se je umaknil, saj je bil že star in bolehen. Pripravil pa jim je cerkev in pot; priporočil jih je namreč krajevnim britanskim oblastem. Ob koncu leta 1866, kot izhaja iz pisma don Tomatisa don Bosku¹⁴, se je vračal v domovino in je imel namen iti skozi Turin, obiskati Oratorij in zagovarjati potrebe katoličanov na Malvinih; vendar se zdi, da se je vračal naravnost, kot omenja v latinskem pismu don Bosku, ki ga je poslal 14. novembra 1877 iz Anglije. Tam je opisal potrebe in želje katoličanov in hotel, da bi salezijanci čim prej poskrbeli za te kraje ali pa naj bi se temu odpovedali.¹⁵ Tudi msgr. Fagnano je pisal:¹⁶ »Pošljite mi duhovnika, ki zna dobro angleško, da ga bom poslal na Malvine. Ubogi katoličani na Malvinih! Že dve leti niso videli katoliškega duhovnika in jih zato protestanti zasmehujejo.« Ganljivo je neko drugo pismo v latinščini, ki ga je napisal vojaški kaplan don Bosku 25. oktobra o isti stvari; neka gospa mu je sporočila o pritožbah teh vernikov, ki so brez duhovne oskrbe.¹⁷ Te pritožbe so prišle tudi do kardinala Simeonija, prefekta kongregacije za širjenje vere, ki je decembra vprašal don Boska, zakaj salezijanci še niso prišli tja. Odgovoril mu je don Rua 3. januarja.¹⁸ Niso imeli salezijanskega duhovnika, ki bi govoril angleško. V poročilu *tempora* za december je bil v Buenos Airesu posvečen in poslan na Malvinske otoke Irec Patrici Diamond.¹⁹

¹⁴ S. Nicolas de los Arroyos, 12. oktober 1886.

¹⁵ Dodatek, št. 73.

¹⁶ Puntarenas, 7. avgust 1887.

¹⁷ Dodatek, št. 74.

¹⁸ Dodatek, št. 75.

¹⁹ Rodil se je v Kibeji, škofija Derry. Noviciat je orpavil v San Benignu 1882–83. Z njim sta šla duhovnik Del Turco in pomočnik Tarable.

Msgr. Fagnano v Viedmi ni našel msgr. Cagliera; videl ga je šele čez nekaj mesecev, kje pa in kako, si nikakor ne bi mogel predstavljati, čeprav je misijonarjevo življenje izpostavljeno največjim presenečenjem. Apostolski vikar se je odpravljal na daljno in dolgo trajajočo pot. V spremstvu don Milaneseja, don Panara in enega pomočnika so se vzpenjali navzgor po dolini Rio Negro z namenom, da pridejo do Kordiljer, se vzpnejo čeznje in pridejo v Čile do mesta Concepción: pot, ki znaša kakih 1.500 km. Poročilo, ki ga je poslal don Bosku iz Rocce dne 17. januarja, pomeni zgodovinsko stran salezijanskih misijonov v Patagoniji. V celoti ga podajamo v dodatku.²⁰ A kot odgovor na to lepo pohvalo je sledil žalosten dogodek.

Med vsakovrstnimi težavami in odpovedmi je vse potekalo brez večjih nesreč kakih 1.300 km, vse do središča Andov. Krstil je 997 Indijancev, skoraj samih odraslih, in 75 otrok, ki so bili rojeni od krščanskih očetov. Blagoslovil je 101 cerkveni zakon, privedel k pokori na stotine grešnikov; podelil je obhajilo 815 osebam, med njimi 600 domačinom; podelil je sveto birmo 1.523 ljudem po patagonskih puščavah, 1.500 pa na čilskem ozemlju. Potem pa se je zgodilo nekaj nepredvidenega. Bilo je jutro 3. marca. Zapustili so Malbarco na bregovih reke Neuquèn, jezdili mimo andskih prepadov, ko je v kraju, imenovanem *Aguas Callentes*, nad gorskim vrhom, imenovanim *Mala Cohuello*, škofov konj zdivjal, začel skakati in biti s kopiti, se znebil sedla, z vajeti ovil jezdečevo roko ter začel divje bežati po ozki stezi po pobočju, z debelimi skalami na vsaki strani, do roba globokega prepada. Vsi so bili v smrtnem strahu, a niso mogli nič pomagati. Monsinjur je ohranil mirnega duha, vzel noge iz stremen, izrabil je primeren trenutek in skočil s konja. Če ne bi storil tega hitrega skoka, bi padel v prepad, kamor je odletela pobesnena žival. Hvala Bogu jo je odnesel brez večjih poškodb.

Sopotniki so stekli k ponesrečencu, ga dvignili s tal in vprašali, kako mu gre. On ni odgovarjal, dihal je le s težavo. Ko je prišel k sebi in videl tovariše objokane, jim je dejal: »Saj niste otroci! Od toliko reber, ki jih imam, mislim, da sta samo dve zlomljeni. Naj se zgodi Božja volja. Vse bo minilo; tudi to.«

Niso imeli ne vode ne sence: okrepili so se z nekaj požirki mašnega vina. Ker niso mogli ostati tam sredi gora, so ga posadili na konja in ga od vseh strani opirali. Vrnili so se nazaj v Neuquèn. Po nekajurni poti, ki je bila za ponesrečenca pravo mučeništvo, so ga pred soncem zaščitili v zapuščeni koči, da bi si malo odpočil. Vrnitev na cesto, nadvse težka in nevarna, se pokaže čez plitvino reke skozi kamnita korita; vsak korak živali je bil tedaj krč. Končno so ob luninem svitu prišli do prebivališča gospoda Luka Becerra, ki jih je lepo sprejel in štiri dni prijazno gostil. Ko ga je videl vsega polomljenega, je poskrbel zanj po

²⁰ Dodatek, št. 76.

najboljših močeh. Z domačimi zdravili si je hitro opomogel. Hkrati je poslal k frančiškantom v Chillàn v Čile po zdravila.

Skrben pregled je pokazal, da si je zlomil dvoje reber na levi strani ter ranil bedro od kolka do kolena. Obraz in roke je imel obtolčene od kamnov, na katere je padel. Štiri dni ga je mučila visoka vročina, bolela so ga pljuča, počasi pa se je le boljšalo. Dobri kristjani iz Malbarca so prihajali v vrstah in mu prinašali jajca, kokoši, sadje in zelenjavo s prijaznostjo, ki jih je ganila do srca; najbolj pa sta si zaslužila večno zahvalo gospod Lukas in njegova žena, ki sta petindvajset dni skrbela zanj po vseh svojih najboljših močeh.

Dvanajstega marca je bolnik prvič vstal iz postelje, a je šele 25. marca, na praznik Gospodovega oznanjenja, mogel maševati. Frančiškani iz Chillàna so takoj obvestili salezijance v Concepciónu, od koder je prihitel ravnatelj don Evasio Rabagliati.²¹ Zjutraj 28. je monsinjor v spremstvu močnih mož, ki mu jih je dal na razpolago gospod Lukas, odšel iz tega zavoda in od tega ljudstva, ki so mu kar naprej izkazovali naklonjenost. Šli so proti Concepciónu, kamor so prišli 3. aprila, na cvetno nedeljo. Tja je prišel tudi msgr. Fagnano, ki se je takoj, ko je zvedel za njihovo nesrečo, odpravil naproti misijonarjem.

Argentinska vlada je takoj, ko je zvedela za nesrečo, ni pa vedela, kje se je to zgodilo, po telegrafu obvestila vse obmejne postaje, da jim dajo vso potrebno pomoč.²² Ne vemo pa, kakšen je bil uspeh tega posega.

Ko so v Italiji zvedeli za dogodek, je bil don Bosko v Rimu. Podrobnosti so bile objavljene v *Bollettinu*, ki je izhajal v Buenos Airesu.²³ Don Costamagna, ki je že vnaprej poslal aprilsko številko v Turin, je 29. marca pisal don Rui: »Pred tremi dnevi sem vam poslal aprilsko številko *Bollettina*, da bi vas obvestil o strahotnem padcu predragega monsinjorja s konja. Upam, da bodo don Bosku dali kako tableto, da se ne bi preveč ustrašil in zbolel.« Iz Rima je don Rua 4. maja odgovoril don Durandu: »V ameriškem *Bollettinu* sem bral o nesreči msgr. Cagliari; o vsem bomo poročali don Bosku, a bomo gledali, da ga ne bomo preveč vznemirili.« Novica je prišla v Italijo še pred *Bollettinom*. Dva dni prej je namreč don Rua pisal don Durandu: »Obvesti don Lemoyne, da sem don Bosku sporočil novico o padcu msgr. Cagliari; zdi se mi, da se ni preveč prestrašil.« Vendar eno je ne se vznemiriti, drugo pa ne čutiti bolečine. Don Bosko ni izgubil miru ob kakršni koli nesreči, nasprotovanju ali grožnji; vendar so ga nesreče njegovih sinov prizadele globoko v srce. To dokazujejo besede, ki jih je don Rua napisal samemu monsinjorju 28. maja: »Oh, dragi monsinjor! Don Bosku smo

²¹ S seboj je imel zdravnika-kirurga, ko pa je le-ta prišel z vlakom v Chillan, se ni čutil dovolj močnega, da bi se odpravil na nevarno pot v Kordiljere.

²² Pismo iz Buenos Airesa, 8. julija 1887, objavljeno v *Corriere di Torino*, 8. avgusta.

²³ Od oktobra 1886 je bil španski *Bollettino* tiskan v Oratoriju. Zvežčič, natisnjen v skromni obliki, je nehal izhajati septembra 1887.

skušali tvoj padec lepo predstaviti. Vseeno je bil zaskrbljen, dokler ni prejel novice, da se ti je zdravje izboljšalo.«

V Concepciónu se je monsinjor kar opomogel, tako da je čez en mesec že potoval po dolgem in počez po republiki; zbral je vso dobro voljo za duhovniško delo, in to vedno v družbi msgr. Fagnana.²⁴ Le-ta si je želel, da bi sam začel potovati in se vrniti med svoje »Fueghine«. Medtem je na kratko skočil v Ancud, da se domeni s škofom msgr. Giovannijem Agostinom Lucerom, pod čigar oblastjo je bil Puntarenas s čilskim delom Ognjene zemlje. Znal mu je tako vzbujati zaupanje, da je brez težav od njega dobil priporočilna pisma za tamkajšnje civilne oblasti.

Ko je prišel dan odhoda, je Božja previdnost uredila, da sta vikar in prefekt potovala skupaj in z nepredvidljivim sporedom. Zaradi redovnega uboštva se je hotel msgr. Cagliari napotiti po suhem proti Buenos Airesu, čez Kordiljere proti Mendozi. Čilski prijatelji in dobrotniki so temu nasprotovali. Po njihovem mnenju škof vendar ne more na tako dolgo in nevarno pot, čez visoko gorovje, pokrito s snegom, zlasti po vsem tistem, kar se je moralo zgoditi. »Če sem škof,« je odgovoril, »sem tudi salezijanec, ubrati moram torej najcenejšo pot.« Ko je neki gospod slišal te besede, mu je preskrbel dve vozovnici prvega razreda na ladji, ki je plula od Valparaísa do Montevidea. Tako sta dva monsinjorja 16. maja odrinila v urugvajsko glavno mesto, preplula Magellanov preliv in prišla v Puntarenas.

Ko so vpluli v Baía di Puntarenas, je bilo ravno na 24. maja. Na zanju tako slovesen dan bi si želela stopiti na suho, obhajati mašo in si ogledati prihodnje misijonsko središče. Zaradi grdega vremena niso mogli spustiti sidra. Zadovoljiti sta se morala s tem, da sta vzela misijon v posest samo z blagoslovom od daleč in ga postavila pod varstvo Marije Pomočnice. Msgr. Cagliari je tedaj iz Puntarenasa poslal pismo don Bosku, v katerem mu je sporočal: »Moje zadnje pismo, ki sem ga napisal, je nosilo datum januarja, odšlo pa je iz sredine patagonske puščave.²⁵ Od takrat vam nisem mogel več pisati, ker nisem imel ne moči ne časa! Vendar so vam namesto mene pisali drugi. Še sedaj mi je žal, ker je vaše očetovsko srce moralo trpeti zaradi mene, to je zaradi nesreče, ki se mi je zgodila v Kordiljerah. Moje zdravje je kar v redu in skoraj več ne čutim posledic padca, le moja leva stran meha (pljuč!) mi ne dela tako, kot je včasih. Zdravniki, pri katerih sem bil na pregledu, mi zagotavljajo, da pljuča niso ranjena.« Po pripovedi o potovanju in nadaljnjem potovanju je nadaljeval: »Da ne bi zamudil, vam že sedaj voščim vse najboljše za vaš god in vam želim bogatega blagoslova iz nebes in vse zemeljske tolažbe. Naj bodo ti blagoslovi še naprej obilni za vas,

²⁴ Don Lemoyne je v obliki »vesele in vzgojne pripovedi« objavil *Dogodivščine salezijanskih misijonarjev na potovanju po Čilu* (Turin, Sal. tiskarna, 1887).

²⁵ Pismo je objavljeno v Dodatku, št. 76.

za nas in za našo družbo do konca sveta. Še naprej nas imejte radi in nas blagoslavlajte vedno in vsak dan, da bomo lahko sveto opravili svoje poslanstvo do skrajnih mej zemlje in da bi mogli rešiti svojo dušo.«

Četrtega junija so prispeli v Montevideo, od koder so nadaljevali pot v Buenos Aires. Tu je imel msgr. Cagliero inšpektorialno konferenco, ki jo je sam sklical. Bila je pomenljiva tudi zaradi navzočnosti vseh salezijancev, ki so ostali od prve odprave dvanajst let poprej.²⁶

Msgr. Fagnano si je silno želel, da bi že začel evangelizacijo svojih ubogih divjih prebivalcev Ognjene zemlje. Če je denar nujno potreben za vojne name-ne, se tudi katoliški misijoni ne morejo vzdrževati brez denarja. Naš prefekt ni mogel ničesar pričakovati od argentinskih sobratov, ki so sami plavali v dolgo-vih. Znašel se je, kakor se je pač zmoget, in izkoristil izkušnje, ki jih je imel že od prej z denarnimi zadevami. Ko je končno od buenosaireškega inšpektorja dobil enega duhovnika, enega klerika in enega pomočnika,²⁷ se je prepustil v roke Božji previdnosti.

Misijonarji so se izkrkali v Puntarenasu 21. julija. Takrat je bil Puntarenas mesto s trideset tisoč prebivalci.²⁸ Nastalo je iz kolonije deportirancev, ki jih je tja leta 1843 naselila čilska vlada. Njegov pomen je narastel z razvojem parnikov, ki so bili bolj primerni za pristajanje. Trgovski promet je zelo upadel po odprtju Panamskega prekopa. Pozneje se je mesto razvijalo zaradi povečanja ovčereje. Danes je primerno prodajno mesto izvoza za skoraj vse proizvode severne Patagonije in Ognjene zemlje in kraj, kjer je mogoče nakupiti vse potrebne izdelke. Evropski naseljenci so iz njega napravili majhno, elegantno in moderno mednarodno mesto. Dve salezijanski cerkvi in zraven postavljena zavo-da sta najbolj značilni mestni stavbi. V času, o katerem govorimo, je bila tu le majhna skupina kočic in ni imelo nikakršne privlačnosti. Dovolj je, če rečemo, da do leta 1890 prebivalcev nikoli ni bilo nad tisoč.

Salezijanci so se najprej nastanili v skromnem zavetišču in so plačevali šestdeset frankov najemnine na dan. Za njihove finančne zmogljivosti je to pomenilo propad. Prišla je pomoč iz Turina. Na srečo je msgr. Fagnano v Santiagu in v Valparaisu znal vzbuditi zanimanje za svoj misijon, tako da so prijatelji, ki so zvedeli za težave, zbrali nekaj tisoč skudov. Tako je lahko kupil hišo z devetimi manjšimi ali malo večjimi sobami, hišo pa je obdajal vrt in nekaj obdelovalne zemlje. Sedmega avgusta je pisal don Lemoynu: »Živimo na 52,5 stopinj južne širine; smo najbolj oddaljeni don Boskovi sinovi, a morda najbližji njemu zaradi ljubezni, s katero misli na nas.«

²⁶ Monsinorja Cagliero in Fagnano, don Costamagna, duhovniki Cassini, Allavena, Tomatis in pomočnik Belmonte.

²⁷ Don Antonia Ferrera, klerika Fortunata Griffa in pomočnika Jožefa Audisia.

²⁸ Od leta 1928 se imenuje Magallanes.

Niso naleteli samo na ekonomske in podnebne težave, ki jih je bilo treba premagati. Upravitelj pokrajine, veri zelo sovražen mož, ki so ga hujskali nekateri zlobneži, je jasno povedal msgr. Fagnanu: »Ker niste Čilenec, ne morete ostati v Puntarenasu; zakon prepoveduje vsem, ki niso iz Čila, na čilskem ozemlju opravljati kakršno koli cerkveno dejavnost. Rim nima nad Puntarenasom nikakršne oblasti. Tu lahko odloča samo škof iz Ankuda«. Kar naj bi bil milostni udarec, se je spremenilo v obrambno orožje; apostolski prefekt je bil namreč po vseh pravilih povezan s krajevnim ordinarijem. Gorečemu predstavniku vlade je namreč pokazal pisno pooblastilo predsednika republike in priporočila uglednih čilskih osebnosti. Vse to skoraj ne bi bilo dovolj, če ne bi posredovala upravnikova žena, ki je pravzaprav rešila svojega moža iz zadrege, v katero se je vmešal po lastni krivdi in mu omogočila dostojanstven umik. Na koncu je bil toliko razsoden, da je privolil, da se je avgusta osebno udeležil slovesnega blagoslova preproste lesene kapele, ki jo je zgradil monsinjor.

Salezijanska in misijonska dejavnost je hitro rodila sadove. Praznični oratorij in šole so kmalu začele sprejemati sinove priseljencev. Že v začetku oktobra je monsinjor nekaterim gojencem podelil prvo obhajilo. Dosegel je, da so bili pri obredu navzoči tudi njihovi starši, kar je bil prvi udarec splošni verski nestrpnosti in je pritegnil v cerkev ljudi, ki že dolgo niso bili v njej. V Puntarenas so pogosto prihajali Indijanci iz južne Patagonije in izmenjavali svoje pridelke; za misijonarje pa je to bila priložnost za apostolat. Petega novembra je monsinjor lahko pisal don Bosku: »Oktobra je prišlo neko pleme in se pri nas ustavilo za kak teden. Ko so odhajali, so obljubili, da se bodo kmalu vrnili z drugimi tovariši. Obiskal sem jih, jih poučeval katekizem in jim toplo priporočal, naj se ne vdajajo pijanstvu, ker to ni lepo ne pred ljudmi ne pred Bogom; zato naj nikakor ne posnemajo slabih kristjanov. Z veseljem sem ugotovil, da so me poslušali. Nekaj dni, kolikor smo bili med njimi, ni bilo nikakršnega nereda. Obljubili so mi celo, da se bodo ob vrnitvi dali poučiti o veri in se dali krstiti.«

Vendar se je veliki misijonar zanimal predvsem za misijon na Ognjeni zemlji. Osmega oktobra je pisal don Lazzeru: »Ne morem ostati miren, dokler ne dobim sredstev, da bi jih rešil suženjstva neznanja, bede in posebno hudobnega duha.« Eno od nujnih sredstev za začetek misijonskega dela bi bil majhen parnik, s katerim bi obiskoval otoke, kanale in iskal divjake. Ker so mu manjkala sredstva, da bi si ga priskrbel, si je izposodil dvojambornico *Vittoria – Zmaga*, s prostornino 40 ton. Z njo je proti koncu leta 1887 obiskal otok Dawson, središče Indijancev Yagàn in Alakalùf, ki so se tja pripeljali s svojimi čolni. Odkrival je torej čilsko stran Velikega otoka. Povsod je našel veliko divjakov, se pogovarjal z njimi, jih vabil v Puntarenas, jim razdeljeval oblačila in hrano. Z veseljem jih je poslušal, ko so mu govorili: »Ti si dober kapitan.« *Dobri kapitan* je postal redno ime, s katerim so označevali svojega previdnostnega apostola.

Malo preden je naš dobri oče zaprl oči za ta svet, je doživel tolažbo, da je videl prvi cvet teh daljnih in barbarskih dežel, predmet njegovih sanj in skrbi. Msgr. Fagnano je izbral siroto iz rodu Ona, staro okoli osem let, ki so ji malo prej ubili starše. Pripeljal jo je s seboj v Patagones in jo hotel priporočiti gospodu Listu, da bi ji pomagal priti v kak vzgojni zavod v Buenos Airesu. Toda ko bi se morala ločiti od monsinjorja, je bridko zajokala in ga prosila, naj je ne da v roke tistim hudobnim ljudem, ki so ji ubili očeta in mater.

Poveljnik odprave ga je torej prosil, naj jo obdrži pri sebi. On pa jo je izročil hčeram Marije Pomočnice, ki so jo pripravile na krst. Ko je msgr. Cagliario decembra 1887 prišel v Italijo, jo je z dvema sestrama pripeljal v Turin in jo predstavil don Bosku.

Deklica je že marsikaj vedela o don Bosku in se je zavedala svoje velike sreče. Škof, ki jo je predstavil Božjemu služabniku, mu je dejal: »Poglejte, predragi don Bosko, prvi sad, ki ga prinašajo vaši sinovi misijonarji *ex ultimis finibus terrae – s skrajnih mej zemlje*.« Mala Indijanka, ki je pokleknila pred njim, mu je v svojem napol barbarskem jeziku dejala tele besede: »Hvala vam, predragi oče, da ste nam poslali svoje misijonarje, da rešijo mojo dušo in dušo mojih bratov. Odprli so nam vrata v nebesa.« Ob tem pogledu je bil don Bosko globoko ganjen. Po vrnitvi v Ameriko mladenka ni več pozabila vtisa, ki ji ga je pustil svetnik. Kmalu zatem je odšla v raj.

Naša naloga ni opisovati misijon gospoda Fagnana. Ko je strt zaradi let, naporov in moralnih težav legel v grob, je bila razširjena cela mreža njegovih dejavnosti v njegovi prefekturi, ki si jih je zamislil in jih uresničil z nečloveško energijo ter jih vzdrževal z junaškimi žrtvami. Telesni ostanki tega velikodušnega apostola danes počivajo v cerkvi Presvetega Srca, ki jo je on zgradil v Puntarenasu, njegov duh lebdi do Santa Cruza v Ushuayaju, njegov spomin pa živi v srcu salezijancev po vsem svetu. Vidite, take može je vzgojil don Bosko in jih napravil za orodje njegovih številnih in veličastnih zamisli. Recimo še bolje: to so možje, s katerimi je Božja previdnost, ki je poklicala don Boska k poslanstvu po vsem svetu, obdala svojega služabnika, kot močne pomočnike pri uresničevanju njegovih načrtov.

Na jugu Velikega otoka nosi čudovito jezero njegovo ime. Jezero *Fagnano* sta poimenovala dva odkritelja, argentinska oficirja, polna spoštovanja in vdanosti do čudovitega don Boskovega sina. Odličen geograf in odkritelj, Šved Nordenskjold, upravičeno pravi, da »je treba ohraniti to ime, ki so ga dali prvim odkriteljem, v čast človeku, ki je toliko storil za izboljšavo življenjskih razmer domačinov.«²⁹ Naš duhovnik De Agostini meni, da je treba izdati ilustracije, ki krasijo zadnje poglavje o plemenih Ognjene zemlje, kako velik gospodarski na-

²⁹ *Actas de la Sociedad Científica de Chile*, zv. VII., str. 158, v opombi.

predek so doživela ljudstva na Ognjeni zemlji³⁰ po zaslugi salezijanskih misijonarjev pod vodstvom in na spodbudo njihovega velika voditelja. To niso bili zgolj njegovi načrti, kakor bi si vsakdo mislil, za katere je toliko storil in trpel, ampak sama narava evangelija, ki prinaša sadove, kamor koli pride in okoli sebe širi luč civilizacije in napredka.

³⁰ *Moja potovanja po Ognjeni zemlji*. str. 9, v opombi. S. E. I.

19. POGLAVJE

PET AMERIŠKIH REPUBLIK JE DON BOSKA ZAPROSILO ZA SALEZIJANCE

PAPEŽA LEONA XIII. JE ZELO ganilo v srce, ko je o salezijanski družbi slišal poročila predstavnikov Svetega sedeža iz Latinske Amerike, kako so te demokratične republike vedno bolj cenile don Boskove ustanove. Vlade same so naredile vse, da bi don Bosko tudi tja presadil svoje ustanove; pravzaprav so se celo predsedniki teh držav obrnili na papeža in ga prosili, naj porabi svojo avtoriteto, da bi bile izpolnjene njihove želje. Don Bosko je te stvari že jasno videl v svojih misijonskih sanjah in jih je prav tako jasno napovedal svojim začudenim sinovom. Res se njegove napovedi niso ustavljale pri tako bližnji prihodnosti. Vendar je Božja previdnost uredila, da se ni poslovil s tega sveta, ne da bi videl vsaj začetek uresničevanja. V zadnjih dveh letih njegovega življenja so namreč iz Čila, Venezuele, Peruja, Kolumbije in Ekvadorja k don Bosku prihajale uradne prošnje iz teh dežel, ki jih je že vnaprej videl v preroških sanjah. Tako je lahko še sam osebno ustanovil prve celice, ki so se nato hitro razvijale v cvetoče salezijanske krajevne ustanove.

Tu moramo občudovati neki previdnostni dogodek. Takrat so razdelili Panamsko ožino, ki je povezovala obe Ameriki: to je bilo ogromno dejanje, ki je neposredno povežalo Atlantski in Tihi ocean in bo v prihodnosti veliko olajšalo naseljevanje v okoliške republike. Sedaj vemo, koliko Italijanov se je tedaj naselilo v tiste bogate dežele. Božja previdnost pa je uredila, da so že tedaj bili na razpolago duhovniki, ki bodo lahko skrbeli za moralne in duhovne potrebe tamkajšnjih priseljencev. Kot nam je znano, je bila duhovna oskrba izseljencev že od začetka v misijonskem programu našega svetega ustanovitelja.

O teh začetkih salezijanskega delovanja smo skrbno zbrali najbolj zanesljive podatke o don Boskovi vlogi in jih bomo po vrsti razložili v tem poglavju.

ČILE

Zelo vnet salezijanski sotrudnik duhovnik Dominik Benigen Cruz, generalni vikar Concepcióna v Čilu, je z žalostjo gledal na zapuščeno mladino revnejših slojev; edino rešitev je videl v prihodu salezijancev. Niti ni bil edini, ki je tako mislil, saj je več čilskih škofov že izrazilo enako prepričanje. Na njihovo pobudo se je začel dopisovati z msgr. Cagliero, mu opisal potrebe ter ga prosil za pomoč.

Medtem ko si je on dopisoval, je drug na njegovo pobudo že začel delo. Njegov tajnik, duhovnik Spiridion Herrera, duhovnik odličnega duha in dober salezijanski sotrudnik, je za zaželene salezijance dal na razpolago sto petindvajset metrov veliko zemljišče in stavbo v gradnji; v enem delu je bilo že naseljenih nad deset revnih fantov, ki so se pod njegovim vodstvom po najboljših močeh učili kake obrti. Ko je v *Bollettinu* bral o osnovi Oratorija, je zbiral tiste fante in jih vzgajal po don Boskovem sistemu, čeprav zaradi duhovniških in upravnih del ni mogel stalno skrbeti zanje. Tam bi torej lahko ustanovili obrtno šolo, kar je terjalo hitre odločitve, saj so obrtno šolo že ustanovili prostozidarji v veliko škodo in nevarnost za fante iz preprostega ljudstva.

Duhovnik Cruz pa je gojil še neki drug načrt. Od škofije Concepción je bilo odvisno obširno ozemlje Araucanije, naseljeno z manjšimi skupinami Indijancev. Ti divji prebivalci, večinoma še brez krsta, so bili nenehno v vojnem stanju s civiliziranim prebivalstvom. Končno jih je vlada leta 1884 pokorila in jih podredila državnim zakonom, privabila na njihova neobdelana ozemlja na tisoče italijanskih, švicarskih in nemških naseljencev, tako da so iz njih napravili veliko skupino katoličanov, protestantov in nevernih. Bilo je torej treba poskrbeti za njihove nujne duhovne potrebe. Škofija zaradi velikega pomanjkanja ni mogla tja poslati niti enega duhovnika. Dobrohotni vikar pa je za to poslanstvo klical in upal na pomoč salezijancev. Vlada naj bi zagotovila dom, cerkev in bivanje. Eden ali več domov v Araucaniji bi predstavljalo dragoceno prednost misijonom Patagonije, zlasti za oskrbo misijonarjev na podnožju Andov; tako bi v treh ali štirih dneh lahko odšli od jezera Nahuèl-Huapì do bivališča njihovih sobratov, ne da bi se morali zateči v Buenos Aires ali v Patagonijo, ki sta bila oba zelo oddaljena.

Ni minilo štirinajst dni, ne da bi don Cruz pisal nazaj msgr. Cagliero, da bi od njega izvabil tolažilni odgovor. Ni verjeti, da je msgr. ravnodušno gledal na vikarjeve predloge; imel jih je v načrtih, da bo v enem od svojih naslednjih pohodov, ko bo prečkal Ande, šel v Concepción. Poleg tega je don Milanesiju, ki je z don Panarom imel namen odpraviti se daleč do Malbarca v Kordiljerah, dal nalogo, da grede še dalje in obišejo omenjeno čilsko mesto. Don Milanesio je bil tam v začetku leta 1886. Bil je zelo presenečen, ko je slišal krasne pohvale o don Bosku in o salezijancih. Celo predsednik republike, čeprav laicistično

naravnani, ni skrival simpatij do nove redovne družbe. Nekega dne, ko so mu sestre Božje previdnosti darovale knjigo, kjer je bil govor o ciljih salezijancev, je bil presenečen. Ker pa so sestre vztrajale, naj pokliče kako redovno družbo, ki se bo zavzela za fante, za katere one niso več skrbele, ko so dosegli določeno starost, je dejal: »Poklical bom salezijance.«

Za generalnega vikarja je bil prihod don Milanesija prvi praznik. Objel ga je in mu dejal: »Dovolite mi, da objamem don Boskovega sina, ki kot prvi vstopa v našo deželo.« Don Milanesio je videl, da zelo dobro pozna salezijance, ker je bil zavzet bralec *Bollettina*. O tem svojem obisku je misijonar 16. marca na široko poročal don Lazzeru, da bi le-ta ob svojem času obvestil don Boska.

Prvega maja je vikar pisal dolgo pismo naravnost don Bosku, v katerem je razložil svoje načrte; prosil je vsaj za šest duhovnikov in nekaj neduhovnikov; sam se je obvezal, da bo plačal potne stroške. Don Bosko je don Vgliettiju naročil, kako naj odpiše v španščini, on pa je podpisal. Božji služabnik je hotel v škofijo Concepción poslati ne le šest, temveč petdeset misijonarjev, če bi jih imel; čeprav je bil že star in slaboten, je tudi sam čutil željo, da bi poleteli tja, kjer so čutili tako skrajno pomanjkanje duhovnikov. Vendar je v njem tlelo novo upanje, ki je obetalo, da bodo septembra med vrhovnim kapitljem preučili možnost, kako bi razporedili potrebno osebje. Zato naj potrpi do prihodnjega oktobra: tedaj bo dobil dokončen odgovor.¹

Ne vemo, kaj mu je pisal meseca oktobra: vemo samo, da je tistega meseca pisal predsedniku Balmarcedi.² Glede teh zadev naši arhivi molčijo vse do februarja naslednjega leta 1887. To je velika škoda, ker je bila v tem času zadeva dokončno sklenjena. Dne 21. februarja je v Almagri potekala ganljiva slovesnost. V cerkvi sester, pred prvim oltarjem, ki je bil postavljen v čast Marije Pomočnice na ameriških tleh, je bil v malem poustvarjen obred slovesa, ki se običajno izvaja v svetišču v Valdoccu ob odhodih misijonarjev. Šest salezijancev pod vodstvom mladega duhovnika Evazija Rabagliatija³ je zapuščalo atlantsko obalo in se napotilo proti andski gorski verigi do tihomorske obale. Navzoči so bili vsi ravnatelji v inšpektoriji. Inšpektor don Costamagna je imel kratek nagovor, kjer je na tako živ način predstavil don Boska, da so vsi mislili, da je navzoč. Čez pet dni je poročal svetniku in začel s temile besedami: »Sporočam vam veliko novico: ustanovljen je prvi salezijanski zavod v Concepciónu v Čilu.«

Potovanje je bilo dolgo in polno nevarnosti.⁴ Občudovati moramo tudi pogum popotnikov, od katerih ni bil nobeden posebno izurjen in tudi ne dovolj obveščen o težavah, na katere bodo naleteli, ko bodo po Mendози prečkali tako

¹ Dodatek, št. 77.

² Pismo don Rabagliatija don Bosku, Concepción, 22. maj 1887.

³ Drugih pet je bilo: don Scavini, don Daniele, klerika Amerio in Burzio ter en pomočnik.

⁴ Poročilo lahko preberemo v *Bollettino* za julij 1887.

neprehodne gore. Željeni cilj so dosegli 6. marca. Velika množica jih je čakala na železniški postaji. Pojavili so se v družbi generalnega vikarja don Herrera in mladega odvetnika Mihaela Prieta, predstavnika katoliške mladine, ko so se vozili tri ure z vlakom, da so se srečali z njimi v Concepciónu. Zbrani so bili vsi mestni dostojanstveniki. Odlični predstavniki klera in laikov so jih spremljali do sester Božje previdnosti, kjer naj bi se začasno nastanili. Množica je napolnila cerkev, da je z njimi zapela zahvalno pesem Bogu.

Po nekaj dneh mirnega počitka so šli in prevzeli v posest omenjeni zavod, ki je bil pod varstvom sv. Jožefa. Tedaj so ljudje začeli tekmovati, kdo bo prinesel stvari, ki so še manjkale za kapelo, pohištvo, perilo in tudi za kuhinjo. Povsod je vladalo uboštvo, a ravnatelj je pisal:⁵ »Zame, ki sem videl, kako zavod v Buenos Airesu raste sredi tisoč težav, sredi pomanjkanja, vedno ubog, obremenjen z dolgovi, pa je vendar vsako leto bolj in bolj napredoval in je nazadnje nastala stavba, ki je sprejela več kot tristo notranjih gojencev, ki jih je Božja previdnost zbrala pod salezijansko zastavo, zame, pravim odkrito, da imam lepa občutja za prihodnost zavoda v Concepciónu v Čilu.« Dejstva so mu dala popolnoma prav. Kjer so začenjali iz nič, so po kratkem času imeli vsega dovolj. Kmalu je bilo tudi veliko fantov v nedeljskem oratoriju, ki so ga odprli na prvo nedeljo po odprtju zavoda. Šole in delavnice so nastajale polagoma, a v kratkem času.

Po pisnih dogovorih bi moral msgr. Cagliero priti pred njimi ali malo pozneje v Concepción, da bi slovesno odprl zavod; vendar Božji načrti niso vedno človeški načrti. Zaradi nesrečnega padca s konja, kot smo videli, so načrti padli v vodo. A vsaka nesreča le ni popolnoma v škodo. Zaradi nesreče je postal poznan po vsej republiki in vzbudil splošno spoštovanje svoje osebe; prirejali so mu slovesne sprejeme, kjer koli se je pojavil na svoji poti skozi Čile.

Vsi so si namreč želeli videti velikega don Boskovega sina v Linaresu, Valparaisu, Los Angelesu, v Talki, v Santiagu, glavnem mestu države, kjer so si vsi prizadevali, da bi dobili salezijance. Osebno poznanje je podvojilo žar tega pričakovanja. Don Rabagliati je 14. maja pisal v Turin: »Katoliški časopisi so vsak dan objavljali, kaj salezijanski škof dela, kaj je govoril, kam je šel. V mesecu in pol, ki ga je preživel v Čilu, ni imel niti en dan prostega časa za kratek oddih. Tolažil se je in se pomiril, ko je pomislil na don Boska, ko je potoval po Franciji.«

Bil je velikodušen v svojih obljubah; nepotrpežljivost je dala njegovim besedam še širši pomen, kot so jih imele. Ko je decembra prišel v Turin, je vrhovnemu kapitulju z veliko zgovornostjo prikazoval razmere v Čilu, vendar se je učinek pokazal šele po don Boskovi smrti. Zavodu v Concepciónu je sledil zavod v Talki. Takoj ko je monsinjor odpotoval, je neki duhovnik dokončal veliko in elegantno stavbo v njegovem imenu in jo plačal s svojim denarjem ter jo namenil

⁵ Pismo don Bosku, 25. marec 1887.

za obrtno šolo. Šolo so odprli leta 1888. Nato je prišel na vrsto zavod Karmelske Matere Božje v Santiagu, za katerega se je pogajala vlada že od leta 1886. Vse drugo ne spada več v don Boskov čas.

Don Boskovo ime je sedaj odmevalo od ene strani Čila do druge in vzbujalo splošno občudovanje. Takoj ko so prišli salezijanci, so založniki v Santiagu in v Valparaisu spraševali, koliko izvodov njegovega življenjepisa bi lahko dobili in v kakšnem jeziku je na razpolago. Mesec dni pred njihovim prihodom so na hitro razgrabili don Boskov življenjepis (*Don Bosco y su Obra*), ki so ga objavile Sestre Božje previdnosti in ga je spisal škof iz Mila. Kupovali so ga ugledni člani duhovščine, laikov, vključno z ministri. Celo predsednik republike je želel, kot so govorili, imeti to knjigo. Da bi zadostili nenehnim prošnjam, so morali preskrbeti posebno čilsko izdajo.⁶

Zdelo se je, da nova ustanova lepo napreduje, saj je v avgustu tajnik msgr. Cagliera lahko zapisal: »Zavod v Concepciónu lepo napreduje, raste število fantov pa tudi število zakramentov.« Vendar se je malo užalostil. V Patagoniji teh primerjav sploh niso poznali; vztrajali so v verski brezbriznosti, o kateri bomo govorili še pozneje. Nato je don Riccardi nadaljeval: »Če včasih pozabimo na zadnje don Boskove besede, nas prevzame malodušje, zgubimo pogum in najrajši bi kar zapustili to deželo; naše delo ne rodi nikakršnega uspeha. Tedaj nas opogumi spomin nanj: 'Pojdite! Vi boste sejali, drugi pa bodo želi'.«⁷ Kjer koli so salezijanci delovali, je bil z njimi don Bosko, da jim je vlival pogum, upanje in tolažbo.

Nismo pa še povedali vsega, kar se glede Čila tiče nas salezijancev, dokler je živel don Bosko. Generalni vikar iz Concepcióna je v svojem pismu 15. oktobra 1887 pisal msgr. Caglieru in mu naznanil, da bodo trije gospodje odšli v Turin in da že plujejo s parnikom, ki ga čaka tudi on, da se bo vkrcal za Italijo. »Na tem parniku,« je pisal, »potujejo tudi trije katoliški odvetniki iz tega mesta, gospod Barros, gospod Cox in gospod Mendez. Zelo jih priporočam vaši blagorodnosti, posebno prvega, ki je urednik časopisa *Libertad Cattolica* [Katoliška svoboda] in odličen kristjan; tudi druga dva sta zelo dobra in izbranih sposobnosti.«

Ti trije gospodje so bili bratranci in so na samem mestu hoteli preučevati don Boskovo delo. V Turin so prispeli 7. decembra. Ko jih je msgr. predstavil, so bili v Oratoriju deležni prirčnega gostoljubja; on sam jih je spremljal v don Boskovo sobo. Eden izmed njih takole opisuje svoje srečanje:⁸ »Don Bosko je sedel na skromnem naslanjaču; glavo je imel nagnjeno, oči polne solz, obraz pa osvetljen z nebeškim nasmehom. Ne more se več sam obleči ali hoditi. Vsi trije

⁶ Pismo don Rabagliatija, 22. maj 1887.

⁷ Pismo don Lazzeru, Patagones, 19. avgust 1887.

⁸ Članek g. Mendeza v januarški številki *Libertad Catolica*. On je pisal tudi potniški dnevnik; ena od njegovih sorodnic je v *Diario Ilustrado* 10. junija 1930 objavila del, ki se nanaša na datum 7. december.

smo padli pred njim na kolena. Spoštljivo smo mu poljubili roko. Stisnil nas je k sebi in vsakogar zase gledal nekaj trenutkov s pogledom, ki ni bil človeški, temveč nebeški.

Ko smo posedli okoli njega, nam je po tihem in narahlo dejal: 'Tisti, ki me ne poznajo, me iščejo; tisti pa, ki me poznajo, me zaničujejo. Nedavno je v Franciji nekdo, ki me je videl iti po cesti, dejal drugi osebi: *Poglej, don Bosko!* On me je čudno pogledal, pa je dejal: *Kako? Je mogoče, da bi to bil don Bosko? Fuj!* se je prezirljivo obrnil stran od mene ... Vi trije ste odvetniki? Tudi jaz sem odvetnik – zagovornik proti hudobnemu duhu. Dolgo smo se dan za dnem borili skupaj. Zadal sem mu dobre udarce, pa tudi on meni. Pomislite, v kakšno revo sem se spremenil!'«

Pisec članka je razlagal: »Don Bosko je o tem govoril tako iskreno, preprosto, navadno, z milostjo in svetostjo, da se nam je zdelo, da govorimo z angelom iz nebes. Imel je navadno oči spuščene navzdol in zamišljene; ko pa je dvignil oči, je bil njegov pogled nadčloveško mil, hkrati pa nadčloveško pronicljiv [...] O tem človeku lahko govorim samo z velikim spoštovanjem, hkrati pa mislim samo o Božjih krepostih.«

Obiskovalci, ki si niso upali podaljševati pogovora, da ga ne bi utrudili, so vstali in mu vpričo don Rua rekli: »Vidimo, da ste utrujeni in da težko govorite. Mi odhajamo v Rim. Svetemu očetu bomo priporočili, naj moli za vas, kar je potrebno za vašo družbo in za Cerkev; papeževa molitev je vsemogočna.«

»O, ne, moji gospodje,« je odgovoril don Bosko. »Ne molite, da bi ozdravel. Izprosite mi milost, da bi mogel srečno umreti, da bi prišel v nebesa, od tam pa bom veliko lažje pomagal svojim sinovom in delal za večjo Božjo slavo in zveličanje duš.«

Nega od treh, dopisnika Barrosa, je mučil boleč artritis na rokah, napisal je na list, da mora zaradi bolezni opustiti svoje delo. Prišel je torej z upanjem, da ga bo don Bosko ozdravil. Don Bosko je prijel njegove roke, jih dolgo držal med svojimi rokami, nazadnje pa mu rekel: »Ozdravljeni ste, vendar boste še tu in tam čutili kakšno manjšo bolečino, da ne boste pozabili na veliko Marijino milost.« Le-ta se je takoj umaknil v svojo sobo in hotel preizkusiti svojo roko. Napisal je svoji ženi pismo, dolgo 24 strani. Od takrat se mu ni več primerilo, da bi z rokami imel kake težave.

Naši Čilenci so od veselja skakali do oblakov, ko so srečali novinca, svojega sonarodnjaka, zelo znanega v Čilu zaradi svojih verskih člankov, pomembnih za družino, in znanega po svoji verski gorečnosti: mislimo na don Camilla Ortúzarja iz Santiaga. Ko je prišel v Evropo in je bil odločen, da vstopi k jezuitom v noviciat, je o tem govoril s svojo materjo, ki je živel v Parizu. Ko je slišala za njegov sklep, mu je svetovala, naj se najprej posvetuje z don Boskom. Svetnik ga je že ob prvih besedah prekinil in mu dejal: »In zakaj ne bi postal salezijanec?«

»Na to pa res nisem nikoli pomislil,« je odgovoril.

»Vi bi radi delali, kajne? Prav! Tu boste našli kruh, delo in nebesa.«

Prav v tem času je zvon pri hčerah Marije Pomočnice zvonil poldan. Don Bosko je z njim zmolil *angel Gospodov*, nato pa ga je povabil na kosilo. Pri mizi mu je odkazal mesto ob sebi. Don Ortúzar, ki ni namenil posebne pomembne pozornosti prej slišanim besedam, se je večkrat vračal na misel o jezuitih in o noviciatu; toda don Bosko mu je ponavljal isti odpev: »Kruh, delo in nebesa: te tri stvari ti lahko obljubim v Gospodovem imenu.« Le-ta je začel razmišljati, nazadnje pa odgovoril, da sprejema. Tedaj mu je Božji služabnik dejal: »Don Bosko bo moral kmalu oditi; a na njegovem mestu je že don Rua. On se obvezuje, da ti bo dal kruha; dela ti gotovo ne bo manjkalo; don Bosko pa upa, da bo prišel v nebesa in ti dal delež pri Bogu v nebesih.«

Don Camillo je najprej pomislil, da se vrne v Pariz in materi razloži o spremembi glede svoje odločitve in da bo vzel svoje osebne stvari, saj je s seboj prinesel le oblačila, ki jih je nosil. Vendar mu je don Bosko dejal: »Ostani miren. Tvoja gospa mati bo z veseljem odobrila tvojo odločitev. Pojdi brez skrbi tja, kamor te kličejo tvoje nove dolžnosti, in bodi prepričan, da se ne boš nikoli kesal, da si poslušal Gospoda kot njegov dober vojak.« Še tisti večer je v spremstvu don Barberisa odšel v Valsalice in začel svoj noviciat.

Mati ni nikoli postavljala kakšnih ovir. Čez dva meseca so ga tovariši videli, kako se je pojavil v Oratoriju. Gospod Mendez je zapisal v omenjenem članku: »Ni srečnejšega človeka od njega. Prekipeva od zadovoljstva. Nenehno govori o don Bosku. Do don Boska goji slepo in absolutno pokorščino. Vse sprejema od njega kot Božje preroštvo.« Lahko potrdimo, da se je res izpolnilo natančno tako. Don Rabagliati je potrdil don Rui:⁹ »To je lepa pridobitev. V vsem Čilu ga zelo spoštujejo.«

Don Camillo Ortúzar je živel med nami v taki sveti preprostosti, da nihče ne bi mogel posumiti o visokih službah, ki jih je do tedaj opravljal doma, še manj pa o razlogih, da je zapustil domačo deželo in je gojil trdno voljo, da se večkrat umakne veliki nevarnosti, da bi bil imenovan za škofa.¹⁰

VENEZUELA, PERU, KOLUMBIJA

V Venezueli je bil najprej ustanovljen zavod v Caracasu, glavnem mestu republike, sedem let po don Boskovi smrti; zanj pa so pripravljali teren že od leta 1886. Tistega leta je namreč škof msgr. Crispolo Uzcátegui obiskal don Boska v Oratoriju in ga seznanil z žalostnimi razmerami v škofiji. Duša vsega je bil du-

⁹ Pismo, Concepción, 24. december 1887.

¹⁰ Leta 1903 je izšel v Sarrià kratek življenjepis (DIEGO DE CASTRO, *Biografía de Don Camillo Ortúzar, Pbro de la Ma Sociedad de San Francisco de Sales*).

hovnik Riccardo Arteaga, ki je začel širiti salezijanske sotrudnike; ko pa je umrl svetnik, *perseveravit pulsans*, si je prizadeval naprej, dokler naslednik ni uslišal njegovih gorečih želj. Obstajajo tri kopije pisem iz leta 1887, ki mu jih je pisal in podpisal don Bosko. V njih je glavna tema organizacija krajevnih sotrudnikov, za katere ravnatelja ga je imenoval do Bosko.¹¹ Goreči duhovnik, neutrudljiv v pridobivanju novih članov, jih je pridobil več kot šeststo. Ta priprava pojasnjuje velik porast, ki ga je v kratkem času doseglo salezijansko delo v Venezueli, od koder danes kongregacija vodi misijone tudi v Alto Orinocu.

V Peruju se je salezijansko delo začelo tri leta po ustanoviteljevi smrti; v glavnem mestu Limi so že obstajale šole sv. Rozalije. A že 23. junija 1886 je don Bosko sprejel na obisk predsednika Republike v spremstvu njegovega sina. Kar precej je poznal naše ustanove in je do njih kazal veliko naklonjenost. Don Viglietti je z njima opravil kratek ogled oratorija, kajti časa je imel le malo na razpolago. Ob odhodu je izrazil željo, da se bo ob kaki drugi priložnosti vrnil. V pogovoru z don Boskom ga je prosil, naj odpre kak zavod v glavnem mestu. Zanimivo je bilo odkritje, da se je dobrodelna ustanova sotrudnic tako hitro razširila v teh krajih, ki so bili tako daleč od središča salezijanske dejavnosti. Zaslugo za uspešno začetno delo je treba pripisati španskemu *Bollettinu*.¹² Propagando pa je širilo in večalo dopisovanje s Turinom, od koder so z diplomami in pozneje s knjižicami, podobnicami, svetinjicami in drugimi sporočili širili poznanje salezijanskega dela. Za Limo obstajata dve pismi iz leta 1887 nekemu gospodu Jožefu Yimenezu, ki nosita, kakor smo mogli preveriti, pristen don Boskov podpis in potrjujeta že precej razvejeno gibanje sotrudništva.¹³

Glas o Božjem služabniku se je širil po deželi zaradi dogodka, ki so ga vsi imeli za čudežnega, predtem pa niso ničesar vedeli ne o njegovi osebi ne o njegovih delih. Provincial frančiškanov iz Lime, ki je potoval čez ocean, si je preganjal dolgčas z branjem knjige, ki je pripovedovala o don Boskovem življenju; lahko domnevamo, da je bila to knjiga *Don Bosco y su Obra*. Don Bosko je bil zanj popolnoma neznan. Nenadoma pa je morje zajel vihar, ki je vedno bolj naraščal. Ladjo bi valovi skoraj razbili in bila je v nevarnosti, da se potopi. Kapitan sam je pozneje izjavil, da je izgubil vse upanje na rešitev. Sredi viharja je pobožni redovnik vstal med potniki, jih povabil, naj pokleknejo in se priporočijo Devici Mariji, da jih na don Boskovo priprošnjo reši gotove smrti. Z zaobljubo se je zavezal, da bo, če bodo rešeni, dal natisniti tisto knjigo v tisočih izvodih in jo razširil med ljudstvo. Ko je izrekel obljubo, je vihar prenehal divjati, vstal je blag vetrič in ladja je srečno priplula v pristanišče. Frančiškan ni pozabil svoje obljube, ampak je naročil izdati knjige z broširanimi platnicami. Ko so bili poravnani vsi stroški, je preostale

¹¹ Dodatek, št. 78 (A-B-C).

¹² Glej zgoraj, str. 262, op. 23.

¹³ Dodatek, št. 79 (A-B).

izvode razdelil po vsem Peruju škofom, duhovnikom, bogatim in revnim, tistim, ki so to želeli, in tistim, ki niso, tako da je don Boskovo življenje postalo glavna tema pogovorov. Po vseh krajih se je vzbudila želja, da bi se v Peruju razširile salezijanske ustanove. Sam provincial je leta 1890 pripovedoval o tem dogodku don Rabagliatiju, ko je bil gost v njihovem zavodu.

Nekaj podobnega se je zgodilo v Kolumbiji. Gospa iz Bogote, ki je leta 1883 sama videla čudež, ko je don Bosko v Parizu ozdravil umirajočega dečka, ko ga je prosil, naj mu ministrira pri maši,¹⁴ ni nehala pisati sorodnikom in znancem v Kolumbiji. Poveličevala je njegove velike zasluge pri vzgoji mladine. Postopoma so se zanj začeli zanimati tudi vladni ljudje. Bolj kot vse drugo so njihovo pozornost pritegnile obrtne šole, ki jih je najbolj primanjkovalo, a niso vedeli, kako naj jih ustanovijo. Od besed so kmalu prišli k dejanjem. Don Bosko je iz Rima 1. novembra 1886 dobil pismo od g. Gioachina Veleza, kolumbijskega poslanika pri Svetem sedežu, ki mu je pisal: »Sloves o ustanovitvi delavnic, šol in zavetišča za revne dečke, ki so jih oni ustanovili, je prišel tudi do nas. Tisti, ki skrbijo za nesrečnike, goreče upajo, da bo kolumbijsko ljudstvo deležno koristi, ki jih je vaša družba prinesla sodobni družbi.« Zato je v imenu svoje vlade prosil, da se hitro sklene pogodba, da bodo v glavno mesto poslali nekaj salezijancev. Vrhovni svet je odgovoril, da se sicer zahvaljuje za povabilo, ker pa jim primanjkuje osebja za toliko potreb, ne morejo takoj uslišati njihove prošnje. Prosili so torej za odlog, ministru pa so predlagali, naj se medtem pogaja z vrhovnim prokuratorjem don Dalmazzom ali še bolje neposredno z msgr. Caglierom, glavnim voditeljem salezijanskih misijonov.

Približno tri mesece pozneje, 21. januarja 1887, je nadškof iz Bogote, msgr. Giuseppe Telesforo Paul, član jezuitske družbe, prosil don Boska ne le za eno, temveč za dve ustanovi, to je obrtno šolo za revno mladino njegovega mesta in za en misijon za divjake v mestni okolici. Don Bosko je mogel dati le odgovor, podoben prejšnjemu.

Veleposlanik pri Svetem sedežu se ni nič obotavljal posvetovati se z don Dalmazzom, od katerega je po večkratnih srečanjih pričakoval veliko. O tem je nemudoma obvestil svojo vlado. Predsednik republike, ki ni čakal nič drugega, mu je poslal telegram in ga pooblastil, naj se začne pogajati z don Boskom. Ta je 11. julija pisal v Turin. Dne 18. oktobra je nadškof ponovil enake želje za dvojno ustanovo.

Delo je potekalo tudi v zakulisju. 11. novembra je namreč kardinal Rampolla, državni tajnik, don Bosku poslal pismo, v katerem je rečeno: »Kolumbijska vlada je obvestila Sveti sedež, da želi, da bi očetje salezijanci v mestu Bogotá ustanovili obrtno šolo. Tudi Sveti oče bi bil vesel, če bi se ta želja čimprej uresni-

¹⁴ Glej MB XVI, str. 224–225 [BiS XVI, str. 145].

čila, saj ne dvomi, da bo delo vrednih sinov sv. Frančiška Saleškega dalo odlične rezultate v prid tiste mladine. Zato se z zaupanjem obračamo na vas, predragi častiti oče, da sprejmete željo kolumbijske vlade, in vas obveščam, da ima predstavnik kolumbijske vlade pri Svetem sedežu potrebna navodila, da se dogovori z vami o številu salezijancev, potrebnih za navedeni namen in glede vseh točk, ki jih bo treba urediti za ustanovitev šole, o kateri je govor. Vaša častitljiva kongregacija, ki ste ji vi vrhovni predstojnik, tako vidi, kako se odpira novo področje za vaše delo, jaz pa vam obljubljam, da bo prinašala bogate sadove.«

Pomanjkanje osebja ni bil le izgovor, ampak resnično dejstvo. Tako nujne prošnje so priporočale, da bi poiskali vsaj kako srednjo pot, ne med »da« in »ne«, temveč prej ali pozneje. To je narekovalo, naj napiše odgovor, da bo msgr. Cagliero pristojen, da se pogovarja, in po možnosti privoli. Prav v tistih dneh je msgr. Cagliero potoval v Turin, od koder bi lahko prinesel dokončen odgovor. V tem času pa je don Bosko umrl. Zato je morala rešitev počakati na poznejši čas. Tri mesece po don Boskovi smrti je kardinal Rampolla na ponovno željo čilskega predstavnika pri Svetem sedežu ponovil don Rui povabilo; pravzaprav je 24. aprila napisal: »Lani novembra sem se obrnil na pokojnega don Boska in ga vljudno prosil, naj sprejme željo kolumbijske vlade, da ustanovi obrtno šolo v mestu Bogotá; in tisti vsega spoštovanja vredni predstojnik, čigar smrt upravičeno objokuje salezijanska družba, mi je 30. novembra odgovoril, 'da bo v čim krajšem času ustregel želji kolumbijske vlade'. Na nove prošnje predstavnika republike moram povabiti Vašo prevzvišenost, naj ne odlašá predolgo z uresničitvijo predlogov, ki jih je dal vaš pokojni prednik, in ji sporoči, da bi salezijanci, ki bi jim radi zaupali vodstvo zgoraj imenovane šole, morali biti v mestu Bogotá vsaj v začetku leta 1890.«

Kar zgodaj! Vmes je minilo eno leto in osem mesecev, dovolj časa, da bi prišli do konkretnih stvari. Leta 1890 so lahko odprli v mestu Bogotá zavod Leona XIII. s poklicnimi šolami, javno cerkvijo in pomočjo izseljencem. V Kolumbiji je v kratkem času postalo zelo znano ime don Unie, apostola gobavcev, čigar ime so z iskrenim spoštovanjem izrekli meščani vseh slojev in vseh barv.

EKVADOR

V Republiki Ekvador, kolikor vemo, pred letom 1885 ni bilo javnega govora o don Bosku in njegovih ustanovah, dokler ni gospod Tobar, podtajnik javnih šol, razložil, da bi bilo primerno poklicati salezijance. On jih je spoznal, ko je bil v Čilu, kjer je naletel na argentinske časopise, ki so vsebovali članke o njih. Ko se je vrnil v Quito, je prosil jezuitskega predstojnika za knjigo *Don Bosco y sua Obra*, ki jo je napisal škof Milo. Ob branju te knjige si je oblikoval pravilno podobo o kongregaciji in njenem ustanovitelju. Poglejmo točko iz njegovega govora v parlamentu.

Ko je govoril o nujni potrebi po ustanovitvi dobrih poklicnih šol in je pokazal, da v deželi ni primernih učiteljev, se je vprašal: »Ali bi bilo mogoče imeti učitelje iz tujine, ki imajo navedene kvalitete?« In je odgovoril: »Zdi se, da je mogoče, če pomislimo na novo redovno družbo, ki se čudežno širi po vsem svetu. Salezijanska družba je tako rekoč rezultat združenja dveh ciljev: katoliške vere in trendov tega stoletja pare in električne energije. O tem pričajo cilji, ki si jih postavljajo za hiter razvoj in naglico, s katero se z gojenci polnijo njihovi zavodi.« Nato je predstavil njeno zgodovino in se skliceval na vire, ki smo jih navedli.

Njegov predlog je naletel na tako dober sprejem, da se je gospod Jožef Caa-maño, predsednik republike, v soglasju z nadškofom iz Quita msgr. Jožefom Ordoñezom, odločil prositi don Boska, naj pošlje svoje sinove v glavno ekvadorsko mesto. Ni si dopisoval osebno, temveč je naročil gospodu Ballenu, generalnemu konzulu Ekvadorja v Parizu, naj se dogovori z don Boskom. Ta je uresničil željo s pismom z dne 7. avgusta 1885.

Kakšen je bil odgovor, si lahko zamišljamo. Prijazna zahvala, izražanje dobre volje, prošnja, naj počakajo nekaj let zaradi pomanjkanja osebja. Ker se je nadškof mudil v Rimu v začetku leta 1887, se predsedniku ni zdelo za preveliko nesrečo, da bo moral čakati leto in pol; prelatu je podelil polno pravico do pogajanj in sklepanj dogovora.

V prvih dneh januarja 1887 se je monsinjor izkrcal v Franciji, od koder je 5. aprila prišel v Turin. Dolgo se je pogovarjal z don Boskom. Rekel mu je, da ne bo odpotoval prej, dokler mu ne obljubi vsaj štirih salezijancev. Don Bosko se je ob takih prošnjah čutil premaganega, privolil je s pogojem, da sveti sedež ne bo nasprotoval, če pošlje tako majhno število sobratov.

Nadškof je bil zadovoljen s tem prvim rezultatom, nato je nadaljeval pot v Rim. Tam je Leonu XIII. predstavil skrajno potrebo njegove škofije po salezijanskih duhovnikih. Papež ni samo odobril načrta, ampak je obljubil, da bo pisal don Bosku, da je njegova želja, da pošlje salezijance v Quito.

Kadar je šlo za papeža, don Bosko ni razlikoval med željo in zapovedjo; vsekakor je hotel ubogati. Še preden je sprejel tako odločitev, je don Bosko že predvidel, kako se bo stvar končala. Dne 18. januarja je pisal, kakor šaljivo pripoveduje don Lemoyne: »Sedaj mi roji po glavi želja, da bi čimprej poslal odpravo misijonarjev v republiko Ekvador. Tam je misijonsko središče in lahko dobimo novih poklicev.«

Glas o tej njegovi nameri se je hitro razširil po mestu. V dneh okoli novega leta, ko dobrohotni ljudje raje sežejo v denarnico, je duhovnik, zelo zaslužen za ljudsko šolo in vzgojo ter pisec številnih del za osnovno šolo, profesor Janez Scavia¹⁵ napisal prijazno pismo »častitemu in dragemu don Bosku«, s kate-

¹⁵ Živel je v Turinu, a bil je rojen v Castellazzu Bormida. Umrli je leta 1897. Posebej so bile med njegovimi knjigami zelo priljubljene *I mesi dell'anno, L'uomo e l'universo, Cento racconti di Storia Sacra*.

rim ga je vezalo prisrčno prijateljstvo. »Naj gospod blagoslavlja in daje bogatih sadov vašim načrtom v prid ekvadorske republike. Če bi bil še mlad, bi se z veseljem pridružil vašim misijonom, a pri mojih letih mi preostane samo to, da lahko prispevam z molitvijo in s kakim darom. Žal mi je, da ne morem dati več, kakor si oba želiva. Moje premoženje je že razdeljeno v dediščini in izvršbi aleksandrijski škofiji ter dvaintridesetim nečakom in pranečakom, ki so mi v čast. Vendar pa lahko razpolagam z rento in fondom tisoč lir, ki sem ga določil v dobrodelne namene. Rad jih dam na razpolago za vaš misijon v Ekvadorju. To je sicer dar uboge vdove v veliko zakladnico krščanske dobrodelnosti.«

Ko je monsijor uredil svoje zadeve v Rimu, se je 12. februarja vrnil v Valdocco. Tu so bile določene točke za pogodbo, ki sta jo on in don Bosko podpisala 14. v mesecu. To je zadnji dokument te vrste, ki nosi podpis našega svetnika.¹⁶

Takoj nato je prelat nadaljeval pot v Pariz, kjer je takoj predstavil podpisano besedilo z dogovorom z gospodom Floresom, pooblaščenim ministrom Ekvadorja v Franciji, da si ga je lahko ogledal, odobril v imenu vlade in poslal v Quito za uradno objavo. Minister ni imel nikakršne pripombe; podpisal je in odposlal. Sedmega marca je don Bosko pisal predsedniku republike, ki mu je ljubeznivo odgovoril.¹⁷

Ostalo je le še, da don Bosko stopi v stik z zgoraj imenovanim generalnim konzulom v Parizu, ki je imel oblast, da uredi vse potrebno za premestitve.¹⁸

Zaradi slabega vremena ladja ni mogla odpluti 10. septembra, kot je bilo dogovorjeno; ko so zaprosili za vozovnico, so bila na francoski ladji, ki bi morala tistega dne odpluti v Ekvador, vsa mesta zasedena.

Prva javna vest o novi don Boskovi ustanovi je bila objavljena v *Unità Cattolica* 12. avgusta. Vrhovni kapitelj je imenoval določeno osebje na popoldanski seji 18. avgusta. Osem salezijancev naj bi sestavljajo odpravo pod vodstvom pogumnega don Alojzija Calcagna,¹⁹ ki se je vrnil iz Urugvaja, kamor je prišel z odpravo leta 1878 še kot navaden klerik.

Priprave za odhod so terjale nove žrtve. Na stroške prevoza ni bilo treba misliti; a za vse drugo je bilo potrebno veliko denarja. Izdatki so vedno bolj naraščali, zlasti za gradnjo cerkve Jezusovega Srca v Rimu in za misijon na Ognjeni zemlji. Don Rua je v vedno večjih finančnih težavah predlagal kapitlju, da za Quito prosijo za posebno pomoč. Don Bosko je določil, naj don Bonetti in don Lemoyne sestavita dve okrožnici, eno bolj splošno glede splošnih potreb za misijone, in drugo, ki bi se nanašala na pomoč za Patagonijo in Ognjeno zemljo.

¹⁶ Dodatek, št. 80.

¹⁷ Dodatek, št. 81.

¹⁸ Nadškofovo pismo don Bosku, Rim, 20. in 26. januar, in Pariz, 16, 17. in 25. februar 1887.

¹⁹ Poleg ravnatelja, duhovnikov Fusarinija, Santinellija in Mattana sta bila še dva klerika in dva pomočnika.

V obeh okrožnicah se je zdelo primerno molčati o razmerah pri gradnji cerkve Jezusovega Srca. Prva nosi datum 4. november, druga pa 20. december. Prva je izšla kot dodatek k *Bollettinu*. Don Pozzan, ravnatelj *Bolettina*, ga je vprašal, v kakšnem času naj razpošlje pisma. »Imaš tri mesece časa,« je odgovoril. Tak nenavadni odgovor je vzbudil začudenje, saj je navadno bil odgovor, naj to naredi čimprej. Tri mesece zatem je don Bosko umrl. Obe pismi so prevedli v francoščino, španščino in nemščino. To sta bili zadnji dve pismi, ki sta izšli z don Boskovim podpisom.²⁰

V cerkvi Marije Pomočnice je bil slovesen obred odhoda 6. decembra. Odhajajoči so se najprej zbrali okoli don Boska v njegovi sobi, da so dobili zadnje spomine. Med drugim jim je dejal: »Ljubite uboštvo in gojite bratsko ljubezen. Pogosto berite pravila in jih vedno izpolnjujte.«²¹

Čeprav je bil don Bosko izčrpan, je hotel stopiti v svetišče. Podpirala sta ga dva tajnika. Don Bonetti je pridigal; vendar, kot piše don Viglietti, je bil najlepša in najučinkovitejša pridiga ubogi don Boko, ki se je komaj premikal. Po msgr. Della Volpeju je papežu poslal naslednji telegram: »Sveti oče, klečeč na kolnih, prosim od vas blagoslova za salezijanske misijonarje, ki odhajajo v Ekvador.« Misijonarjem je dal dve pismi, s katerima se bodo lahko predstavili, eno za predsednika republike, drugo pa za nadškofa v Quitu. Drugo se je glasilo:²²

Vaša prečastita Visokost!

Imam čast, da vam predstavim osem ubogih salezijancev, določenih, da na željo vaše prevzvišenosti in drugih oblastnikov te častivredne republike ustanovijo salezijanski zavod v Quitu. Te svoje v Jezusu Kristusu drage sinove izročam v vaše častiljive roke kot v roke ljubečega očeta, ki naj jih ob vsaki priložnosti vodi s svojimi nasveti in z duhovno ter materialno pomočjo. Prihajajo z dobro voljo, da bodo odgovorili na Vaše pričakovanje, tako da bodo z vsemi svojimi močmi delali za krščansko vzgojo in izobrazbo uboge in zapuščene mladine; in ko bo naše število naraslo, se bomo radi posvetili v duhovni in moralni blagor tistih rodov, ki bi potrebovali njihovo pomoč, da bodo spoznali Boga in prišli v nebesa.

Prepričan sem, da izročam svoje sinove v dobre roke, ki bodo našli v vaši eminenci, očeta in varuha v vsaki potrebi. Že sedaj se vam zahvaljujem za vašo dobroto in vas prosim za pastirski blagoslov nanje in name.

Vaš iskreno vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 6. december 1887

P. S.: Naši misijonarji imajo tudi pismo za predsednika republike, v katerem jih pripo-

²⁰ Dodatek, št. 82.

²¹ To podrobnost beremo v na roke napisanem življenjepisu don Calcagna, ki ga je pregledal njegov popotni tovariš don Fusarini in je ohranjen v našem arhivu.

²² Izvirnik je ohranjen v nadškofijskem arhivu v Quitu.

ročam njegovi zaščiti in dobroti; dostavljam, da smo pripravljene plačati vse stroške, ki bi presežali meje, ki jih je določila vaša dobrotota. Če vaša ekscelenca želi, lahko pogledate samo pismo po svoji presoji.

Ko je bilo v Ekvadorju dovolj veliko število don Boskovih sinov in hčera, so se dejansko posvetili pravim misijonom v Apostolskem vikariatu v Mendezi in v Gualaquizu, ki je bil ustanovljen leta 1893.

Ko je nadškof vidno ganjen prebral don Boskovo pismo, mu je odgovoril: »Upam, da bodo (salezijanci) s svojimi napori odsev vaše dobrote in mi bodo tako v modro tolažbo sredi mojih naporov.«²³ Toda svetnik ni več mogel prebrati teh vrstic. Misijonarji so po triinpetdesetih dneh potovanja 28. januarja 1888 prišli v Quito, na vigilijo pred praznikom sv. Frančiška Saleškega. Don Calcagno je s telegramom obvestil don Boska, da so srečno prispeli. Telegram so mu prebrali zjutraj 30. januarja. Razumel je in dal blagoslov. To je bil njegov zadnji blagoslov, ki ga je čez morje poslal svojim sinovom.

²³ Dodatek, št. 83.

20. POGLAVJE

V ŠTIRIH DRŽAVAH EVROPE

KO JE BIL DON BOSKO na pragu večnosti, se je v Italiji število zavodov pomnožilo za dva, enega pa so ravno temeljito prenavljali. V Franciji in v Španiji so se močno povečali že obstoječi. Anglija je sprejemala prve salezijance. Belgija je bila na tem, da jim odpre vrata, s Portugalske so prihajale prošnje; v drugih evropskih državah se je veliko pisalo o družbi in o njenem ustanovitelju. Med zadnjo don Boskovo boleznijo in po njegovi smrti je prihajalo v Oratorij na stotine pisem; to je bil pravi plebiscit, s katerim so poudarjali njegovo svetost v tedanjem svetu. Strani tega poglavja, ki navajajo njegove zadnje bleščave dejavnosti, navajajo tudi članek hvaležnosti za njegovo delo; to bo daljši dodatek k tistemu, kar je že bilo napisanega in povedanega o italijanskem svetniku v deželi, ki je bila zaprta znotraj različnih narodov v avstro-ogrskem cesarstvu.

ITALIJA

Zavod v Parmi, ki ga je hotel imeti msgr. Villa že leta 1879, je doživljal nepremostljive težave. Škof, ki je umrl leta 1882, je don Bosku zapustil samostan San Benedetto, svojo lastnino, z obvezo, da v treh letih ustanovi zavetišče, sicer nepremičnina preide v last semenišča. Vendar zaradi pomanjkljive pravne oblike legalizacija ni mogla biti uresničena pa tudi semenišče ni moglo dobiti zavoda v posest, ker zaradi spremembe zakona o cerkveni zapuščini to ni bilo mogoče. Zato je vmes poseglo državno lastništvo.¹

V Parmi pa vendar niso izgubili vsega upanja. Msgr. Tescari, ki je kot kanonik v stolnici imel bogato izkušnjo in je postal škof v Borgu S. Donnino, ni izgubil zadeve izpred svojih oči; tudi novi škof v Parmi msgr. Miotti je odobril razdelitev svojega prednika. Stvar se je birokratsko zapletala do leta 1887, ko je

¹ Glej MB XV, str. 302 [BiS XV, str. 199].

bila 9. julija dana na javno dražbo stavba in vrt. »Končno,« je zapisal škof,² »se je končala večna drama sirotišnice in prišla do srečnega konca.«

Don Bosko je imenoval svojega zaupnika, ki se je predstavil na sodišču in podal ponudbo osebe, ki jo je bilo treba imenovati. Nepremičnina je bila ocenjena v celoti na štiriintrideset tisoč lir. Vendar državna uprava ni izročila imetja v posest vse do tedna pred božičem. A so nastali še drugi zapleti. Treba je bilo izseliti kopico strank, odpraviti najemnike in poplačati toliko stroškov. Stvar se je zavlekla tako dolgo, da don Bosko ni doživel rešitve. Lahko le zatrdimo, da je bil zavod v Parmi zadnji, ki ga je v Italiji odprl don Bosko.

Zavod je bil slovesno odprt šele novembra 1888 skupaj z župnijo in prazničnim oratorijem. Ustanova se je hitro dopolnila in se posebno razširila s prihodom hčera Marije Pomočnice. Markiza Zambecari je 6. maja 1889 že pisala don Rui iz Bologne: »Preživela sem en teden v Parmi. Bila sem vesela, ko sem videla, kaj tam delajo salezijanci.«³

Sirotišnico v Tridentu so odprli leta 1887. Rekli smo že, kaj vse je treba storiti, preden sme biti sirotišnica odprta.⁴ Takoj ko so se škof, župan in dobrodelna družba uskladili z don Boskom na temelju načrta, ki ga je on predložil,⁵ so salezijanci odpotovali iz Turina in 15. oktobra dospeli v Trident. Na železniški postaji so jih sprejeli odlični sotrudniki. Ti naši prijatelji so upali, da je sirotišče samo prva stopnja salezijanskega dela in da bodo pozneje ustanovili še svoj zavod, kjer bo ponovno vzcvetela stvar, ki je propadala, in bodo ustanovili svojo vzgojno ustanovo po don Boskovi metodi.

Na don Boskovo željo in pod njegovim budnim očesom je zavod v Valsaliceju doživel korenito spremembo. Zamisel, da bi tam vzpostavili nov red, je nastala na seji 14. marca. Don Rua je tedaj predlagal, naj v Valsaliceju popravijo stavbe, ki so utrpele škodo deloma zaradi potresa, deloma pa zaradi zoba časa. Predlagal je, da bi zgradili novo kapelo po že pripravljenem načrtu. Don Bosko je dejal, da je treba, preden se lotijo kakega dela, skrbno preučiti, v kakšnem stanju je tisti zavod in kolikšno število gojencev ima zavod. Ko so mu odgovorili, da je gojencev samo petdeset in da se zdi, da jih kaj več ne bo, je dal tale predlog: »Treba je ugotoviti, ali ne bi bilo primernejše, če bi zavodu dali kak drug namen.«

Kot odgovor na tako idejo je don Bonetti spomnil, kako je don Bosko zavod v Valsaliceju sprejel samo na željo in skoraj na ukaz škofa Gastaldija, kljub

² Pismo don Durandu, Parma, 6. junij 1887.

³ Med don Boskovimi rokopisi (arh. št. 966) smo našli podobno pogodbo med njim in markizo glede ustanovitve sirotišnice v Parmi. Ni pa nobenega datuma. Treba je iti nazaj v leto 1876. Četudi stvar ni imela nikakršne veljave, je dokument napisal, popravil in podpisal don Bosko in se nam zdi prav, da ga objavimo v Dodatku, št. 84.

⁴ Glej MB XVII, str. 583 [BiS XVII, str. 389].

⁵ Prav tam, str. 825 [prav tam, str. 553].

nasprotovanju sobratov; poudaril je tudi, kako se osebje tam slabo počuti, ker vlada socialna razlika med predstojniki in gojenci. Don Barberis je prosil, naj upoštevajo, da naslednje leto ne bo več dovolj prostora v San Benignu, da bi sprejeli vse klerike, ki bi po noviciatu morali zapustiti Foglizzo. Don Cerruti je svetoval, ali ne bi bilo prav, če bi petdeset klerikov namestili v Valsalice. A ta predlog, da bi klerike študente razdelili, ni bil všeč don Barberisu, ker ne bi bilo več enotnega vodstva in duha. Don Bosko je poslušal, a ni dejal ničesar. Naslednje pretresanje tega vprašanja je bilo preloženo na štirinajst dni po veliki noči.

Dne 19. aprila je bila ista razprava na dnevnem redu. Tedaj so sklenili, da v Valsaliceju ukinejo licej. Odločitev je bila odložena na poznejši čas. Kapitelj je kljub temu določil, da naj don Bosko odloči, kako naj sklenejo.

Na seji 27. junija je don Rua predstavil gradnjo pralnice za zavod v Valsaliceju; predvideni stroški naj bi znašali sedem tisoč in sto lir. Glede bistvenih reči so bila mnenja deljena; v eni stvari pa so bili vsi enotni: naj za zdaj ta dela odložijo. Nazadnje je don Bosko povedal še svojo besedo. »V Valsalice,« je dejal, »bi lahko postavili študentski dom za naše klerike.« Kapitulariji so poslušali, a nihče ni ničesar dejal.

Razprava o zavodu v Valsaliceju se je nadaljevala 18. avgusta pod predsedovanjem don Rue; a niso v ničemer dokončno odločili. Na popoldanski seji 23. avgusta je bila večina mnenja, da je treba reformo skržiti na dve renti, eno na petintrideset in drugo na petinštirideset lir na mesec; to bi zavodu dalo nov polet, če bi sprejeli večje število konviktovcv ali bi sprejeli večje število fantov srednjega sloja. Don Bosko ni ničemur nasprotoval. Vendar je v naslednjih dneh gotovo razložil don Rui, kakšna je bila njegova prava misel. Ta je namreč 13. septembra ne glede na različna mnenja predlagal korenito spremembo namembnosti zavoda v Valsaliceju, tja naj bi namestili študentski dom za klerike. Razmišljali so tudi, ali bi skupaj s kleriki bili v zavodu tudi gojenci. Prevladali so tisti, ki niso bili za tako mešanico in so jo imeli za neprimerno. Predlog o prenosu celotnega študentata v Valsalice je bil dan na glasovanje in kapitelj ga je soglasno potrdil.

Takoj so tudi določili potrebno osebje; don Barberis je bil imenovan za ravnatelja. V času enega meseca so kleriki študentje iz San Benigna, ki so preživljali počitnice v Lanzu, in tisti, ki so končali noviciat v Foglizzu, prišli skupaj na novo mesto, ki so ga na hitro usposobili za udobno namestitev prebivalcev. Da ne bi nobena stran izražala dvomov, domnev ali nesoglasja, je don Bosko zavodu dal ime SEMENIŠČE ZA ZUNANJE MISIJONE. To ime je dal napisati z velikimi črkami nad glavnim vhodom. Pod tem imenom je predstavil prenovljeni zavod cerkvenim in civilnim oblastem. Tako se je za Valsalice začela nova, bogata in slavna zgodovina.

BELGIJA

Prva salezijanska ustanova v Belgiji nosi poseben nebeški pečat. Koliko si je skozi tri leta prizadeval msgr. Doutreloux, škof iz Liègea, da bi se don Bosko odločil in odprl poklicno šolo v njegovem mestu! O tem je govoril tudi z Leonom XIII. Ker je videl, da ne bo kmalu uslišan, kakor si je želel, ni obupal, temveč se je zatekel k molitvi.⁶

Novice, ki so leta 1887 krožile o don Boskovem zdravju, so ga močno skrbele. Ko je slišal, da gre z njim vedno na slabše, je sklenil, da pride v Turin. Preden je zapustil svojo škofijo, je naročil po vseh samostanih, naj molijo za uspeh njegovega potovanja.

Prišel je tja zvečer 7. decembra, na večer pred praznikom Brezmadežnega spočetja; nastanil se je v nekem hotelu,⁷ nato pa je prišel v Oratorij. Zdelo se je, da ni mogel takoj govoriti z don Boskom; pogovarjal pa se je z don Durandom, ki je še naprej vodil zadeve za odpiranje novih ustanov. Naslednje jutro je bil z msgr. Caglierom in don Durandom pri don Bosku. Ko so večer predtem o vsem obvestili don Boska, je soglašal z drugimi predstojniki, da je bolje še malo počakati. Nato pa je, nasprotno, na don Durandovo začudenje na škofovo vprašanje odgovoril z »da«, kakor da ni več nobene težave, o katerih so govorili prejšnji dan. Opoldne je don Bosko povabil na kosilo monsinjorja, ki mu je ponudil roko in ga podpiral v obednico. Tu se mu je don Bosko s prijaznimi besedami zahvalil za uslugo. Na koncu se je tudi škof lepo zahvalil; don Bosko pa se je na vse načine opravičeval. Don Viglietti piše v svoj dnevnik: »Vsi so bili ganjeni ob vpljudnosti tega odličnega prelata, ki je vedno bolj cenil don Boska kot kdo izmed naših; tako nas je don Boskova ponižnosti učila ponižnosti in skromnosti.«

Med spomini na to srečanje monsinjor ni nikoli pozabil na neko svetnikovo gesto in besedo. Ko so šli h kosilu, je profesor grščine msgr. Pechenino, star in zvest prijatelj, ki je bil med povabljenimi, spodbujal don Boska, da bo kmalu ozdravel; don Bosko pa se mu je nasmehnil in mu z očmi pokazal na lobanjo, ki je bila na njegovem predalniku. To je bila kratka gesta, kateri Pechenino ni pripisoval pomembnosti, opazil pa je škof, ki se je aprila 1888 vrnil v Turin in pripovedoval o tej stvari vrhovnemu kapitulju.

Po kosilu so se pogovarjali o pomembnosti in učinkovitosti pogostnega obhajila za popboljšanje življenja, zlasti pri mladih in za njihov napredek k popolnosti. Don Bosko je obrnjen k škofu na kratko dejal: »V tem je glavna skrivnost!« To je izgovoril s tako slabotnim glasom, vendar s takim naglasom, polnim vere in ljubezni, da je bil ves ganjen, kakor je pripovedoval tudi don Rua.

⁶ Glej MB XVII, str. 348 [BiS XVII, str. 235].

⁷ V tisku je izšlo, da je sprejel gostoljubje v Oratoriju; toda to se nikakor ne ujema s tistim, kar je napisal 25. marca 1888 don Rui. Ker je moral iti v Rim, ga je prosil, naj mu pove za kak dober hotel v Turinu, kajti na prejšnjem potovanju ni bil zadovoljen s tistim, ki si ga je izbral.

Odhajal je iz Oratorija s prepričanjem v srcu, da toliko molitev ni bilo zaman; sicer pa ni vedel, kakor sprva tudi predstojniki niso vedeli, zakaj je don Bosko kar od večera do jutra spremenil svoje občutke. Samo don Viglietti in pozneje msgr. Cagliario sta vedela za skrivnost. Don Viglietti je na Brezmadežno zjutraj šel k don Bosku, da bi mu kaj prebral iz *Unità Cattolica*, le-ta pa mu je rekel: »Vzemi pero, črnilnik in papir in napiši, kar ti bom narekoval.« In je narekoval: »Besede, ki mi jih je izrekla brezmadežna Devica, ki se mi je nocoj prikazala, se glasijo: 'Bog in blažena Devica Marija želita, da gredo sinovi Frančiška Saleškega v Liège in odpro zavod v čast najsvetejšega zakramenta. Tu se je začelo javno češčenje Jezusa in od tod naj se razširi njegova slava v vse njihove družine in zlasti med številne mlade, ki bodo po raznih delih sveta zaupani njihovi skrbi.' Na praznik Brezmadežnega spočetja Device Marije 1887«. Tu je prekinil. Ob narekovanju je jokal in ihtel; ganjenost ga je prevzela tudi pozneje. Ko ga je don Viglietti videl mirnega, mu je spet bral iz časopisa. Ko pa je začel brati članek o misijonarjih, ki so odpotovali v Ekvador, ni mogel nadaljevati; ko je bil govor o Mariji Pomočnici, ki štiti salezijance, se mu je v grlu zataknilo, solze pa so zalile njegove oči. V dnevniku pripominja: »To so slovesni, izredni trenutki ... Človek mora to doživeti sam, da dobi misel, kdaj govori Bog.«

Medtem je vstopil msgr. Cagliario. Don Bosko je povabil Vigliettija, naj mu bere nebeške besede. Monsinjur je presenečen obmolknil za nekaj trenutkov, nato je rekel: »Tudi jaz sem bil nasprotnega mnenja, sedaj pa je prišel odlok. Torej je treba to storiti.« Domenili so se, da ne bodo škofu iz Liègea ničesar povedali, ampak mu bodo dali samo soglasje in šele pozneje povedali razlog, ki je don Boska spodbudil k tisti odločitvi. Tedaj je don Bosko izrekel znano misel: »Do sedaj smo hoteli po trdni poti. Ne moremo se zmotiti; Marija je tista, ki nas vodi.«

Dogodki so kmalu pokazali, da je res Marija hotela imeti tisti zavod v mestu *Corpus Domini*. Škof, kakor je pozneje pripovedoval msgr. Cagliariu njegov gost proti koncu leta 1888, je dobil jasen dokaz. Ko se je škof Doutreloux vrnil v svojo škofijo, je začel graditi stavbo. Ustrezno zemljišče je bilo, a kje dobiti sredstva? Monsinjur je k sebi poklical lastnika, da bi se domenila za bolj pošteno ceno. Ko je le-ta zvedel, da gre za don Boskovo ustanovo, je popustil ceno na petdeset tisoč frankov, a s pogodbo, sklenjeno pri notarju. »Če se strinjate,« je nadaljeval, »pokličimo notarja in takoj sklenimo pogodbo.« Škof je bil zadovoljen z zahtevano ceno; ker pa ni imel petdeset tisoč frankov, je prosil, naj počaka do večera. Ko je odslovil gospoda, se je zaprl v molitvi pred Najsvetejšim. Zvečer je na škofijo prišel eden njegovih župnikov in mu rekel, da mu od neke osebe, ki noče biti imenovana, prinaša določeno vsoto, hoče pa, da se denar uporabi za zadevo, ki bo njemu znana.«

»O, v škofiji jih imamo polno«, je odvrnil, »tisto za reveže, ono za ...«

»Ne, ne, monsinjor,« ga je prekinil drugi. »Tista oseba želi, da gre njen denar v posebno ustanovo, ki jo vodite vi. Pazite, gre za pomembno vsoto.«

»Koliko? Naj slišimo.«

»Petdeset tisoč frankov.«

»O, dajte jih sem. Sam Bog vas je poslal.« Vzel je denar, šel sam k lastniku zemljišča. Čez eno uro je bila pogodba sklenjena in plačilo izplačano.

V Liègeu so veliko govorili o bližnji ustanovitvi, še več pa o don Bosku. Ko se je škof vrnil, je neki industrialec med potovanjem po Italiji hotel obiskati Oratorij. Njegove vtise je iz pisma iz Firenc 23. decembra objavila *Gazette di Liège*.⁸ Imel je srečo, da je videl don Boska, preden je legel v posteljo, iz katere ni mogel več vstati. Predstavil mu ga je don Durando. »Videl sem,« je zapisal, »ganjen častitljivega starca, ki je sedel na oguljenem naslanjaču, upognjen pod težo let in naporu dolgega apostolskega dela. Bil je izčrpan, zato ni mogel več stati na nogah; privzdignil je glavo, ki jo je sicer imel sklonjeno, in lahko sem videl napol zaprte oči, a še vedno polne razumevajoče dobrote. Lepo je govoril francosko. Govoril je počasi in z določenim naporom; njegova misel pa je še vedno bila bistra. Sprejel me je s krščansko, a hkrati dostojanstveno in prisrčno preprostostjo. Bil sem globoko ganjen, ko sem videl, kako star človek, skoraj umirajoč in obkrožen z obiskovalci, z vsakim govori ljubeznivo in z iskrenim zanimanjem.« Svetnik mu je z občudovanjem govoril o msgr. Doutrelouxu in se hkrati zanimal za delavski razred.

Monsinjor se je bal za don Boskovo življenje. Ko se je med boleznijo razširila novica o nenadnem izboljšanju, je pisal don Rui:⁹ »Hvala Bogu. Tisočkrat hvala Mariji Pomočnici. Pariški časopisi so nam prinesli vaš blaženi telegram z obvestilom, da je naš svetnik, preljubi don Bosko, zunaj nevarnosti. Tega sem vesel, kot če bi šlo za mojega očeta. Zato se ne čudim, da se že dolgo, posebno pa še po svojem potovanju v Turin, še bolj kot prej čutim člana salezijanske družine. Don Bosko sam mi je dal diplomo o posvojitvi z izrazi ljubezni, ki jih ne bom nikoli pozabil. Izrazite mu moje zadovoljstvo, mojo radost in mojo vdanost.«

Dne 21. januarja je poslal v Turin arhitekta Helleputeja, profesorja na katoliški univerzi v Louvainu, ki mu je nameraval naročiti načrtovanje stavbe, da obišče salezijanske zavode in ustanove, da si ustvari pravo idejo za svojo nalogo. Ko ga je priporočal don Rui, mu je dejal:¹⁰ »Drznem si prositi tega vzornega kristjana za uslugo, da bi ga don Boko sprejel in da bi prejel njegov blagoslov.« A ko je prišel tja, se je don Boskovo zdravje zelo poslabšalo.

Po don Boskovi smrti je msgr. Doutreloux ljubezen, ki jo je izkazoval svetniku, sedaj usmeril na don Rua. Ker je moral potovati v Rim, mu je najavil, da

⁸ Dodatek, št. 85.

⁹ Liège, 2. januar 1888.

¹⁰ Liège, 21. januar 1888.

se bo ustavil v Turinu, da ga obišče; dodal pa je:¹¹ »Želim obiskati grob našega dragega in objokovanja vrednega don Boska.«

Ničesar ni uredil glede zidanja novega zavoda, ne da bi se prej posvetoval z njim. Vedno je bil trdno prepričan, da bo zavod v Liègeu imel lepo prihodnost.¹² Maja leta 1890 se je don Rua odpravil v Liège; tedaj je v resnici videl, kako je monsinjor spoštoval don Boskovega naslednika; pisal je namreč don Durandu:¹³ »Ali vam res moram povedati, kako je on s svojim lepim vedenjem oblikoval naše srčne kreposti? Njegove besede, tako polne milosti, njegova pobožnost, njegov tako blag zunanji izraz so pridobivali srca vseh. Nimam besed, da bi se dovolj zahvalil Božji previdnosti, ki nam je preskrbela njega za blagoslov temeljnega kamna za sirotišnico sv. Janeza Berchmansa.«

Z don Boskovimi sinovi, ki so bili poslani v Liège, nato pa z mladimi obrtniki je bil vedno v blagih očetovskih odnosih. V spomin na dan, ko je don Bosko sprejel njegovo prošnjo, je z njimi vsako leto obhajal praznik Marije Brezmadežne. Zanje je hranil posebno molitev ob zahvali po maši in pri večernih molitvah. Ko se je vračal s potovanj, je bil vedno njegov prvi obisk v sirotišnici; ko je sprejemal ugledne osebe, jih je vedno peljal vanjo na ogled. Noviciat v Hechtelu, odprt leta 1896, bi moral ohranjati živ spomin na ljubezen vzvišenega prelata, ki jo je izkazoval v prvih najtežjih časih. Osebo je v noviciat popeljal prve novice; v petih letih jih je štirikrat obiskal; umrl je namreč avgusta 1901. Hechtel je bila skromna vas, ki *ab immemorabili* [od nekdanj] ni videla škofa. Nekoč je pisal ravnatelju Tomasettiju in mu priporočil, naj postelj novicev ne postavlja blizu še svežih sten. Rad je ponavljal: »Don Bosko mi je obljubil, da se bo število salezijancev po njihovem prihodu v Liège v Belgiji potrojilo.« Salezijanci so tja prišli leta 1891; leta 1897 so bili že trije njihovi zavodi. Zavodu v Liègeu sta se pridružila zavod v Tournaiju in omenjeni zavod v Hechtelu.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Za začetke na Češkoslovaškem nimamo veliko podatkov; z nekaterimi podatki nameravamo nakazati, katera so bila prva semena, iz katerih je pognal današnji razcvet salezijanskih ustanov v tej republiki. Ti poganjki so se najprej in zelo počasi pokazali še v času don Boskovega življenja.

Češka, ki je bila del Avstro-Ogrskega cesarstva, ima svoj jezik, literaturo in zgodovino. Po letu 1880 se je začel pojavljati usoden naturalizem pri vzgoji mladine. Dobri niso stali brez dela, temveč so reagirali z vsemi legalnimi sredstvi. Zato je znano izjemno delo katoliških pisateljev, ki so se zbirali okoli revije

¹¹ Liège, 25. marec 1888.

¹² Pismo don Rui, Liège, 8. april 1889.

¹³ Liège, 15. maj 1890.

Vlast (Domovina) in so se krčevito borili proti vzgojnim zmotam svojih nasprotnikov. Pogosto so izhajali članki vzgojiteljev, ki so iskali učinkovita sredstva za zlo protikrščanske propagande, zlasti med preprostim ljudstvom. Za tako razpoloženo okolje so prve vesti o don Bosku prišle ravno o pravem času.

Čudežno delovanje svetega italijanskega vzgojitelja je vzbujalo vedno večjo pozornost izobraženih ljudi. Leta 1882 je izšel prvi zvežčič o don Boskovem delu in življenju. Napisala jo je učiteljica iz šole v Smichovu, praškem predmestju.¹⁴ Leta 1885 je predelala delo, izdala v lepši obliki, kot uvod pa je postavila podobo Božjega služabnika, kako kleči pred kipcem Marije Pomočnice s faksimilom vzdihljaja: *Maria, Auxilium Christianorum, ora pro nobis*. Knjigo je posvetila Mariji Riegrovi, predsednici odbora gospa, ki so skrbele za zavetišča in za otroške vrtce v Pragi.¹⁵

Vlast, ki je od takrat naprej večkrat pisala o don Bosku, je podala oceno prve izdaje.¹⁶ Tudi druge revije so prinašale laskave ocene.

Tako se je védenje o don Bosku hitro širilo ne le v Pragi, ampak tudi v drugih čeških središčih, da so po njegovi smrti nekaj dni zatem nekateri časopisi pisali o njej¹⁷ kot o dogodku svetovnega pomena. Leta 1889 je učitelj Jožef Flekáček objavil don Boskov življenjepis avtorja Du Boya, ki ga je sam prevedel v češčino iz francoščine.¹⁸ O don Bosku so prišle prve vesti iz Francije in ne iz bližnje Avstrije; ideološko se je namreč češko ljudstvo čutilo bolj povezano s francoskim. Iz francoskih virov so zajemali zgoraj omenjeni pisatelji, v katerih je prevladovala želja, da bi hvalili obrtne šole, kakor jih je organiziral don Bosko.

Ta tako imenovana salezijanska literatura je vplivala na neposredne povezave čeških državljanov z don Boskom; posebno opazen je bil obisk duhovnika Jožega Kousala. Le-ta je poleti 1887 prišel v Turin, ki ga je tja poslala Riegerjeva vlada, da bi od blizu preučil salezijanski sistem. Ne zdi se nam, da bi on bil najprimernejši za tako poslanstvo, saj bi kot kaplan poboljševalnice moral iskati vzgojno metodo, primerno za poboljšanje pokvarjenih fantov. Ko se je namreč v zavodu v Lanzu predstavil don Bosku in mu razložil namen svojega obiska, je videl, da ga je svetnik gledal začudeno, potem pa mu je rekel: »Napačno ste obveščeni. Mi imamo revne in zapuščene fante, ne pa pokvarjenih. Zanje je primeren državni zavod, ki se imenuje *Generalá*. Pojdite tja, če želite.«

Te besede ga niso odvrnile, da ne bi obiskal Oratorija, a sploh ni dojel duha zavoda. Za uradnika, navajenega avstrijske birokracije, bi bil potreben več kot

¹⁴ BARBARA PAZDERIKOVA, *Krestanské* [Dela krščanske ljubezni], Praga, 1882.

¹⁵ Naslov je enak prejšnjemu. Knjižica obsega deset strani več.

¹⁶ An. I., num. 9 (1884).

¹⁷ *Prashé vecerni novinyi* [Večerne novice], 25. januar in 8. februar 1888; *Lidové lisky* [Ljudski časopis], 1. april.

¹⁸ Izhajal je v nadaljevanjih leta 1888–1889.

le bežen pogled, da bi si ustvaril idejo o Oratoriju oziroma o don Boskovi vzgojni metodi, katere srčika je sinovsko zaupanje in sveta svoboda! Zdi se, da se mu je Oratorij zdel največja utopija: toliko fantov skupaj ne bi mogli vzdrževati v disciplini. V njegovem poročilu pa je nekaj dobrega: primerjal je Oratorij in *Generalo* in izjavil, da v don Boskovem zavodu vlada ljubezen, medtem ko v vladni ustanovi vlada »masonska človekoljubnost«. V potrditev resnice pa moramo priznati, da je Kousal pozneje, ko je bil bolje obveščen, prišel do drugačne ugotovitve; leta 1934 je pisal o novem svetniku z večjim razumevanjem in z visokimi pohvalami.

Še neki drug Čeh se je približal don Bosku. To je bil ustanovitelj redovne družbe. Govoriti hočemo o p. Klementu Petru, rojenem v Sušicah. Leta 1880 je bil posvečen v duhovnika, mučil pa ga je dvom, ali naj vstopi v redovniški stan ali ne. Čeprav je molil, mu v srcu ni bilo nič bolj jasno. Zato je prosil Boga, da mu pošlje človeka, ki bi mu znal prav svetovati in ga razsvetliti. Leta 1886 je skupina čeških duhovnikov romala v večno mesto. Pridružil se jim je. V Rimu je dosegel privatno avdienco pri Leonu XIII. Le-ta ga je poslušal, nato pa mu rekel: »Pojdite, dragi moj sin, vzgajajte gojence za svetišče.« On, ki je bil podravnatelj velikega semenišča, je v besedi Kristusovega namestnika razumel Božji glas. Na poti nazaj je obiskal don Boska in podrobno opazoval njegove turinske zavode. Porodila se mu je misel, da bi tudi on kaj takega ustanovil v svoji domovini v prid mladine in za vzgojo duhovnikov. Zdelo se mu je, da od njega to želi Bog. Kljub nasprotovanju znancev in prijateljev se je odpovedal službi, ki jo je imel, vzal s seboj nekaj fantov in ustanovil redovno družbo, ki ji je dal ime Bratje Presvetega zakramenta. Hotel je, da bi njeni člani posvečevali sebe in druge predvsem z globoko vero in iskreno ljubeznijo do Evharistije. Tudi pater Petr je izkusil, koliko žrtev stane ustanavljanje redovne družbe; a sredi bojov in težav mu je prišla don Boskova tolažilna beseda. Proti koncu leta 1887 je neki študent teologije, ki ga je poslal k don Bosku, da ga vpraša za nasvet glede ustanovitve omenjene kongregacije, dobil tale odgovor: »Vi le začnite. Za drugo bo poskrbela Marija Pomočnica.« Ko je srečno prebrodil vse ovire, je dobil tolažbo, ko je videl, da njegova redovna družina stoji na trdnih temeljih.¹⁹

Tudi slovaški duhovnik Janez Boll iz nadškofije Ostrihon (mesta, ki je danes priključeno Madžarski pod imenom Esztergom) je imel povezave z don Boskom. Potem ko je januarja leta 1883 prejel duhovniško posvečenje, se je bal, da bo moral opustiti duhovniško službo, ker je bil slabega zdravja. Že v semenišču se ni počutil dobro, a tokrat je bil še slabši. Vznemirjen s kakšnimi žalostnimi mislimi je na potovanju v Pariz prebiral o čudežih, ki so jih pripisovali don Bosku. To branje je naredilo nanj močan vtis, tako da se je hotel priporočiti njegovi mo-

¹⁹ *Česky lidumil a apostol mládeze P. Klement Petr* [Češki človekoljub in apostol mladine P. Klement Petr]. V zbirki *Životem* [Skozi življenje].

litvi. Pisal mu je meseca junija; razložil mu je svoje težave in ga prosil za pomoč. Don Bosko mu je kot odgovor poslal podobico Marije Pomočnice z napisom: *Maria sit tibi auxilium in vita, levamen in periculis, solamen in morte, gaudium in coelo. Mariam cogita, Mariam invoca. Ieiunium et oratio valde tibi proderunt. Taurini, 23. junii 1883. Ioh. Bosco, sacerdos.* Sprejeti, brati in ne več čutiti težav je bila ena sama stvar. Bil je župnik v več krajih na Slovaškem, nazadnje v kraju Závod pri Bratislavi, kjer je umrl decembra 1934 v 75. letu starosti. Zelo je cenil podobico, ki mu jo je poslal don Bosko; vedno jo je hranil v brevirju in imel njegove besede za življenjski program.

ANGLIJA

V Angliji je bil prvi zavod odprt leta 1887. A praželja, da bi imeli zavod, sega nazaj v leto 1876. Grofica Irena Dzierżykraj-Morawska, poročena s Charlesom de La Barre Bodenhamom iz grofije Hereford, je imela zelo bolnega moža. V upanju, da bo ozdravel, je pisala don Bosku. Vsebina pisma je odkrivala, da ga je poznala bolj kot samo površno.²⁰ Prosila ga je torej za molitve, izrazila pa mu je tudi namen, da si bo prizadevala, da bi v Londonu odprli salezijanski zavod, če bo molitev uslišana. »Vaš zavod nam je zelo pri srcu in upamo, da bomo videli ustanovljenega v Londonu, preden umrem; morda smo že na poti uspeha, če bomo dosegli milost, za katero vas prosim, da bi nam pomagali.« Toda mož je umrl leta 1880.²¹ Časi še niso bili zreli.

Druga pobuda je prišla s strani Londonske konference sv. Vincencija Pavelskega. Kakor v Buenos Airesu, v Parizu in drugje je tudi v Londonu Vincencijeva družba, ki je bila vedno v stiku s socialno bedo, upala na don Boskov poseg v prid uboge in zapuščene mladine. Pisali so mu v imenu tajnika generalnega sekretariata Gualtieria Hussey Walsha 21. januarja 1884. Ta je poznal don Boska od leta 1877, ko sta ga grof in grofica Denbigh obiskala skupaj z g. Lane Foxom in gospodično Fitz Gerald v Turinu.²² Dne 13. marca 1878 je govoril o njem in o njegovi ustanovi na sestanku, ki je bil ob navzočnosti kardinala Manninga. Januarja 1884 je Lady Herbert of Lea o isti stvari objavila članek v reviji *Month* in končala s trditvijo, da ji je don Bosko izrazil željo, da ustanovi zavod v Londonu. V istem mesecu je zgoraj omenjeni tajnik opozoril Svet na tisti članek in je o tem pisal bolnemu cerkvenemu asistentu p. Lordu Douglasu Hopeu, ki mu je odgovoril, da bi bil zelo vesel, če bi don Bosko prišel v London. Še več! Gospod Dudley Leathley, častni član Sveta, ki se je nekaj dni prej vrnil iz Italije, kjer je z

²⁰ Dodatek, št. 86.

²¹ Grofica ni imela otrok. Naslov Bodenham in imetje je prešlo na grofa Lubienskega, velikega don Boskovega občudovalca in dobrega sodelavnika.

²² Glej MB XVII, str. 179 [BiS XVII, str. 120].

nekim prijateljem obiskal don Boska, je poročal, da je don Bosko izrekel spodbudne besede za ustanovitev zavoda v Londonu. Te okoliščine so torej svetovale, naj don Bosku napiše omenjeno pismo.

Zaradi vseh teh okoliščin so upali na pozitiven odgovor. Saj so tako potrebovali koga, ki se bo zavzel za ubogo londonsko mladino! »Trenutno,« je pisal gospod Walsh, »imamo eno samo zavetišče za delavsko mladino v mestu, ki šteje 4 milijone prebivalcev, saj samo Lord Douglas zbira katoliške delavce. Obstaja tudi naš *Patronage*, ki ga vodijo bratje krščanske ljubezni ustanove Gand; toda ti redovniki so odšli in zavod je zaprt.« Bratje so odšli zaradi pomanjkanja sredstev in zaradi spletk tajnih vplivov. Don Bosko je nad glavo pisma zapisal: »O tem naj govori don Durando!« Verjetno je o tem govoril na svetu, a zapisniki o tem molčijo.

Ponovno so o tem govorili leta 1886 pred Svetom Vincencijeve družbe in v tiskovnem poročilu istega leta, kjer je na treh gosto napisanih straneh podano don Boskovo življenje in poročilo o njegovih ustanovah. Na koncu je bila dodana izjava, da bi ta sistem lahko koristno uvedli v Anglijo in na Irsko. Izkušnja je potrdila sodbo za oba dela Združenega kraljestva, a treba je bilo času dati čas.

Enako zanimanje je vladalo tudi v tretjem delu kraljestva, na Škotskem. S Škotske je istega leta prišlo vabilo. Nadškof Glasgowa msgr. Eyre je želel imeti kakega italijanskega duhovnika, ker je bilo v njegovem mestu veliko Italijanov. Le-ta naj bi prevzel skrb zanje, zlasti ker so protestantje ogrožali njihove otroke. Pisal je don Bosku in mu omenil, da sta se že srečala v Rimu in da je gospod Monteith di Castairs vedno upal, da bo v škofijo pripeljal salezijansko družbo. Don Bosko si je dal prevesti pismo in je na vrhu napisal: »Don Rua naj se o tem resno pogovori.« Hotel je, da bi se na kapitlju o tem resno pogovorili. Don Rua je prebral prošnjo na seji 30. novembra; morali pa so odgovoriti negativno, ker pravila niso dovoljevala, da bi bili salezijanci tako osamljeni. Nadškofu pa so obljubili, da bodo skušali najti kakega dobrega in gorečega škofijskega duhovnika; upajo, da bodo kmalu imeli angleško govoreče osebje, da bodo odprli sirotišnico tudi v Glasgou ali v kakem drugem mestu v nadškofiji.²³

Ko je za sprejem zavoda v Londonu manjkalo le nekaj formalnosti, bi vpliven nasvet lahko uničil načrte, če don Bosko ne bi bil dovolj moder in odločen. Msgr. Giovanni Butt, škof iz Southwarka, od katerega naj bi bil odvisen bodoči zavod, je bil na obisku *ad limina* maja 1887. Ko je zvedel, da je don Bosko v Rimu za posvetitev cerkve Jezusovega Srca in da namerava sprejeti zavod v okraju Battersea,²⁴ je šel k njemu, da bi ga odvrnil od tega načrta, in navedel, da je kraj zelo reven in da je tam težko vzdrževati že samo enega duhovnika. Ko se je vrnil v škofijo, ga je eden od njegovih duhovnikov prišel pozdravit in mu je

²³ Pismo, ki ga je napisal v angleščini don Redahan in ga podpisal don Bosko, je ohranjeno v arhivu Sv. Petra v Bearsdenu v Glasgou. Dodatek, št. 87 (A-B).

²⁴ Izg. *báttersi*.

čestital, da je lahko govoril s svetnikom.

»S svetnikom? ... S kom?« ga je vprašal.

»Z Janezom Boskom iz Turina.«

»In to naj bi bil svetnik? Morda, a na svoj način! Ta človek trmasto zagovarja svoje ideje. Veste, kdo mi je zapustil vtis, da je svetnik? Njegov vikar duhovnik Mihael Rua. To je pravi asket. Poslušal me je, zapisal si je moje opombe in mi zagotovil, da jih bo predstavil na kapitlju. Ko sem se poslavljajal, mi je don Bosko, ki je komaj še stal pokonci, dejal: 'Monsinjur, salezijanci bodo prišli v Battersea. Tam bomo imeli ogromno cerkev in prostorna dvorišča. Cerkev bo postala ena največjih v kongregaciji.' Toda kje bo don Bosko našel prostor za vse to? Razen če gre v javne vrtove v Batterseaju!«

Isti duhovnik, ki mu je monsinjur zaupal te stvari, Viljem Cunnhigham, je to povedal salezijanskemu inšpektorju don Tozziju, ko je obiskal naše sobrate v Batterseaju, da bi jim čestital ob don Boskovi kanonizaciji. Mi tu lahko dopolnimo njegovo pripoved in prepíšemo nekaj stvari z listka, ki ga je don Rua dal don Durandu 4. maja 1887: »Zadeva zavoda v Londonu je prišla tako daleč, da bi jo le težko opustili, ne da bi se pri tem osramotili. Skušali jo bomo odložiti, kolikor bo le mogoče, če bomo mogli napraviti drugače. Tu je škof, od katerega bomo tam odvisni, in včeraj sem bil pri njem na obisku. Morda bo on sam prišel k don Bosku na obisk.«

Msr. Butt u v čast dodajamo takoj, da je kljub vsemu salezijance, ko so prišli, sprejel z vso ljubeznivostjo; ko pa jih je videl na delu, je popolnoma opustil nasprotno prepričanje. Drug monsinjur, Butt, njegov nečak in danes pomožni škof v Westminsteru, je od svojega strica podedoval živo naklonjenost do don Boskovih sinov.

Prav bo, če na kratko prikažemo kraj in okolje. Temza deli ogromno angleško prestolnico na dva dela; na levi strani je westminstrski nadškofijski sedež, na desni pa škofija Southwark. Njej pripada ljudska četrt Battersea. V času Pija IX. je bila tu ustanovljena župnija, posvečena Jezusovemu Srcu; a po kratkem času je župnik zapustil svoje mesto, ne da bi ga mogel kdo nadomestiti, tako da je katoliško prebivalstvo, ki je bilo sestavljeno večinoma iz irskih delavcev, ostalo brez duhovne oskrbe. Da bi lahko prejeli zakramente, so morali opraviti dolgo pot v bližnjo župnijo; kaj šele, če pomislimo na mladino in na bolnike. Prav sem je Božja previdnost klicala salezijance.

Za njihov prihod si je najbolj prizadevala grofica Stackpool, ki smo jo že večkrat omenili in je prebivala v Rimu v Villi Lante. Tudi veliki don Boskov prijatelj nadškof Kirby, rektor irskega semenišča v Rimu, se je zelo zavzemal za ustanovitev zavoda; s svojimi 85 leti je leta 1887 trikrat šel obiskat don Boska in ga prosil, naj ne odlaša. Dvanajstega maja naj bi mu prinesel veselo novico, a ker ni mogel hoditi, mu je pisal: »Včeraj sem imel čast, da me je sprejel sveti

oče. Z veseljem mi je povedal, da ste od gospe grofice Stackpool sprejeli skrb za cerkev v Londonu. Jaz sem vam želel to sam sporočiti, a prehlad me ovira, da ne morem priti, kot tudi ne k blagoslovitvi orgel.« Že leta 1885 je vojvodinja Norfolkška izrazila don Bosku željo, da bi rada videla v Londonu podobno zavetišče kot njegovo; toda takrat so sobratje še morali dokončati svoj študij.

Grofica torej, ki je na svoje stroške dala dokončati župnijo v Battersea in je hotela rešiti katoličane pred osamo, je videla edino rešitev, da se zateče k don Bosku. Prvič ga je videla leta 1881 in je bila tako prevzeta, da je o njem zapisala:²⁵ »Še vedno mi v ušesih zveni njegov glas, njegove besede, vidim njegove poglede in njegov blagoslov.« Pravilno je dojela tudi naravo njegovega dela; zato je hotela, da naj bi navzočnost salezijancev v tistem skrajnem delu Londona, »gnezdu bede in pokvarjenosti«, bila pravi blagoslov za številne revne mlade, ki so se potikali po travnikih.

Toda da bi stvari vrnili *in pristinum* [v prvotno stanje], je bilo treba storiti več stvari kot npr. prenesti lastništvo, ki je bilo preneseno na škofijo, vrniti mnoge svete predmete in urediti razne kanonske in zakonske zadeve. Da bi si utrla lažjo pot, je menila, da je najbolje, če se obrne s prošnjo na Leona XIII. Na kratko je napisala prošnjo in jo septembra prinesla v Turin, da bi jo pregledal don Bosko in ji dal pravilno obliko v italijanščini. Prošnjo so dali don Rui, da ji je dal dokončno obliko.²⁶ Zdi se, da je Leon XIII. deloval po kardinalu Simeoniju, prefektu kongregacije za širjenje vere.

Preden so salezijanci, določeni za London, odšli, je don Bosko poslal don Dalmazza, da si *de visu* ogleda razmere. V pričakovanju tega njegovega poslanca je nastala zmešnjava, kakor da pride don Bosko osebno; ta glas je vzbujal tako pričakovanje, da so ga morali javno preklicati.²⁷ Don Dalmazza je bil 9. oktobra v Londonu kot gost opata Galerana, po rodu Francoza, ki se je čisto poangležil in postal rektor neke cerkve v bližini Battersea, to je v Wandsworthu. Ta je v pismu 15. oktobra don Bosku opisal okolje, kjer so pričakovali njegove sinove: »Ta plemenita angleška zemlja bo pozneje videla veliko milost, ki ji jo bo podelila Marija Pomočnica. Koliko je število revnih, zapuščenih dečkov, ki se klatijo po kotih tega neizmerne Babilona. Gorečnost angleških duhovnikov nima para; vendar gre večji del žetve v nič zaradi pomanjkanja delavcev. Duše se pogubljaajo, ker delavci ne zmorejo tolikega dela. Oče moj, duše, ki so Odrešenika toliko stale, kličejo po vas in vas pričakujejo. Ne poznam v Londonu četrti, ki bi bolj klicala po vaši pomoči kot Battersea. Sem tudi kaplan velike jetnišnice, kjer na lastne oči vidim toliko fantov. Kolikokrat je moje srce klicalo don Boska in nje-

²⁵ London, 29. november 1881. Ne vemo točno, ali don Rui ali grofu Caysu, ker ni nikakršne označbe.

²⁶ Dodatek, št. 88. Dokument je pomemben, ker so v njem vsi prejšnji podatki. Kar je dodal don Rua, je natisnjeno v ležečem tisku.

²⁷ V *Catholic Press*, 29. september.

gove sinove! Vi častiti oče, čimprej v Kristusovem imenu zavzemite to mesto, kjer se zgodi toliko grehov, kjer toliko duš živi v neznanju in padajo v pogubo. Blagoslovljene noge tistih, ki prihajajo k nam v imenu Tistega, ki je tako rad imel otroke!»

Salezijanci bi takoj sprejeli župnijsko upravo za ozemlje, kjer je bila prej ustanovljena župnija Jezusovega Srca. Škof, ki je poznal papeževo voljo, ni samo olajšal izjem, ampak je pisal in sam govoril z župnikom sosednje župnije, od katere bi se moralo ponovno ločiti prej omenjeno ozemlje in ga dodeliti salezijancem takoj, ko bodo prišli. Cerkev, ki jo je dala zgraditi grofica, je bila od zunaj iz železa, od znotraj pa iz lesa. Čeprav so že obstajale druge, podobne, je ta bila le začasna. Poleg cerkve so zrastle šole, to pot zidane, lepe in velike, kamor je hodilo v šolo 250 dečkov in deklic. Zraven ležeče zemljišče, obdano z ograjo, je merilo 2.500 m², kar za London ni bilo malo; tam bi s časom lahko zgradili veliko cerkev z zavodom in dvorišči, enim za notranje in drugim za zunanje. Za vsa ta dela so bila potrebna leta dela, pa vendar danes obstajajo. Večina prebivalstva so bili revni delavci, bilo pa je tudi nekaj dobro stoječih katoličanov, ki so bili pripravljene pomagati novim priseljencem. Omembe vredna posebnost pa je, da je v tistem plemiškem delu imel svoje vrtove sv. Tomaž Moore, ki se je iz svojega stanovanja, ki je bilo na drugem bregu reke Temze, vsako jutro po maši, pri kateri je ministriral, peljal z lastno ladjico na deželo, kjer je zajtrkoval in si okrepil svojega duha.²⁸

Trije salezijanci, določeni za Battersea, so odpotovali iz Turina 14. novembra. Bila sta to dva duhovnika, g. Mac Kierman, Irec, župnik in ravnatelj, in duh. Macey,²⁹ Anglež, kaplan in katehet, ter pomočnik s triletnimi zaobljubami Rossaro. Opat Galeran je takole opisal njihov prihod (prevod iz francoščine): »Prišli so v zelo gosti megli, da bi v Battersea prinesli luč. Ob njihovem prihodu je bil potreben močan notranji duh, da bi lahko rekli: Kako lepe so njihove noge! Bili so blatni do ramen. Končno so na svoje veliko presenečenje našli lepo pripravljeno in opremljeno hišico. Dragi Rossaro pričakuje sonce; jaz sem mu ga obljubil in čez nekaj dni ga bo videl. Ima vero, izgubil pa je upanje.«³⁰

Don Bosko jim je dal več pisem za predstavitev in priporočilo. Eno gotovo ni smelo manjkati, za škofa, čeprav ga nismo našli. Drugo je bilo za norfolškega vojvodo, bralci pa ga lahko preberejo v prejšnjem zvezku.³¹ Tretje, za opata Galerana, omenja opat sam v pismu don Rui,³² kjer piše: »Pišem vam kot odgovor na pismo, ki mi ga je poslal prečastiti don Bosko.« Četrto, ki je bilo za italijan-

²⁸ Pisma don Dalmazza don Bosku, London, 15. in 21. oktober 1887.

²⁹ Izg. *mési*.

³⁰ Pismo don Rui, London, 22. november 1887.

³¹ Zv. XVII, str. 524 [BiS XVII, str. 362].

³² London, 22. november 1887.

skega konzula v Londonu, pa se je glasilo takole:

Velespoštovani gospod konzul!

Dovolim si predstaviti vam dva moja učenca, enega Irca in drugega Angleža; njuni imeni sta: Edvard Mac Kiernan in Carlo Macey; študij sta opravila v Italiji in bila posvečena v duhovnika, sedaj pa ju pošiljam v London, da bosta vodila župnijo Battersea v imenu salezijanske družbe; skrbela bosta tudi za moralno vzgojo angleške mladine in zlasti revne italijanske, ki živijo v omenjeni župniji in v drugih delih Londona. Zato ju zelo priporočam vam, velespoštovani gospod, da bi v miru in z uspehom opravila svoje poslanstvo.

V takem zaupanju se vam prisrčno zahvaljujem in vas spoštljivo pozdravljam, medtem ko imam čast, da vam izrekam veliko spoštovanje, ter ostajam vaš vdani

DUH. JANEZ BOSKO, l. r.

Turin, 14. november 1887

Iz tega, kar smo videli zgoraj, lahko sklepamo, v kakšno pomoč je bil našima sobratoma opat Galeran v tistih trdih začetkih. V nedeljo 20. novembra sta ga prosila, naj ju v don Boskovem imenu predstavi ljudstvu. Čeprav je imel tisti dan že štiri pridige, ni mogel odreči, ampak je imel še peto lepo pridigo pozno popoldne. Dva dni pozneje, ko je pisal don Rui, je vzkliknil: »Poglejte, kako salezijanci plujejo s polnimi jadri! Dajmo jim, naj delajo!«

Don Dalmazzo se je naslednje jutro poslovil od gostitelja. »Moja hiša,« je pisal opat³³, »ni več ista, kot je bila prej. Po njegovem odhodu je postala puščava, ker sem ga imel za starega prijatelja, v čigar družbi mi je bilo prijetneje delati v večjo Božjo slavo. Moje župnišče je bilo salezijanska hiša združenih src, a nepopolna v znanju jezikov. Nikoli nismo bolj spoznali, kaj pomeni babilonska zmešnjava. Don Dalmazzo si je prizadeval, da bi čim bolje govoril angleško, in je moral večkrat kar molčati. Moja dva kaplana nista znala francosko, še manj pa italijansko. Jaz sem potem postal toliko Anglež, da so moja ušesa mogla poslušati le še angleščino. Vendar smo z Božjo pomočjo preživeli srečne dneve z vrhovnim prokuratorjem, pravim don Boskovim sinom.«

V prvih mesecih sta tista naša sobrata jadrata, a ne ravno s polnimi jadri, kot je dejal opat Galeran. Nasprotni vetrovi in nevarne čeri so bili nevarni za krhko ladjico. Dobro, da nista izgubila poguma. Kljub nasprotovanju sta delala dobro. Poslušajmo še enkrat našega dobrega pričevalca:³⁴ »Danes so vsi trije prišli k nam na kosilo. Govorili smo z njimi samo angleško. Začetki v Batterseaju imajo svoje težave in izgubljanje poguma. Vedno obstaja Oljska gora, križanje in vstajenje. Nekatero težavo je treba pustiti, da se poravnajo same, kolikor je le mogoče; čas postavi stvari na pravo mesto, čas pa je v Božjih rokah. Navse-

³³ Navedeno pismo.

³⁴ Pismo don Rui, London, 27. december 1887.

zadnje sta duhovnika že napravila veliko dobrega. Na sveti večer sta bila do pol dvanajstih v spovednici. Na božič je bila pri šestih mašah cerkev polna. Veliko jih je bilo pri obhajilu, posebno moških. Ljudstvo ima rado salezijance in njihove pridige so jim všeč.«

Medtem ko bo ta zvezek v tiskarni, bodo naši sobratje obhajali 50-letnico prihoda salezijancev v London. Tisti prvi zavod, iz katerega bodo pognali mnogi salezijanski zavodi v Združenem kraljestvu, je v polni meri uresničil evangeljsko priliko o gorčičnem zrnu, ki je vzkalilo in zraslo v veliko drevo.

21. POGLAVJE

SKRAJNI BLESK V SOMRAKU

SMO V ZADNJIH ŠTIRIH NEMIRNIH mesecih don Boskovega življenja. Oktober, november in dve tretjini decembra je prebil, ne da obležal v postelji. Vendar je bila potrebna vsa njegova moč, da se je držal pokonci in delal. Še naprej je vsak dan maševal v svoji privatni kapeli, dokler je mogel, ob navzočnosti kakega duhovnika. Čez dan je sprejemal obiske, a ni nikoli vstal s sedeža. Zvečer je dvakrat na teden spovedoval fante iz višjih razredov, vsak dan pa sobrate, ki so se želeli pri njem spovedati. Ko se je nekoč pogovarjal z don Bertom glede duhovnih koristi fantov iz Oratorija, mu je dejal: »Dokler mi še preostane trenutek življenja, ga bom posvetil v njihovo duhovno in časno dobro.« Isti don Berto, ki je vedno hodil k njemu k spovedi, ga je nekega dne videl vsega izmučenega in s težkim dihanjem in mu izrazil namero, da ne bo šel več k njemu k spovedi, da mu ne bo prizadejal težav in mu tako podaljšal življenje vsaj za trenutek. Don Bosko mu je odgovoril: »Ne, ne! Kar pridi. Moram ti nekaj povedati. Zadnjo besedo, ki jo bom lahko izrekel, bom povedal tebi.«

Vedno težje je govoril in dihal, pa je vseeno mirno in vedro kot vedno sprejemal obiske. Če ni mogel voditi pogovora, je obiskovalce razveseljeval s hudomušnimi vprašanji: »Ali bi mi povedali, kje je kakšna tovarna mehov?« Ti so ga začudeno spraševali, ali ima za popravilo orgle ali harmonij? »Da,« je odgovoril, »tu v prsih imam orgle, ki nočejo več delovati; moral bi zamenjati mehove. Oprostite mi, da ne morem tako glasno govoriti, kot bi moral.« Tako je brez besed dal razumeti, kakšno je njegovo stanje in zakaj govori tako umirjeno.

Od časa do časa so ga obiskali Francozi. Dne 11. oktobra so mu predstavili nekega francoskega gospoda, ki je bil duševno prizadet; včasih je bil popolnoma pri zavesti. Svetnik mu je svetoval, naj pride k njegovi maši, pri kateri bo on molil zanj. Prišel je k maši in prejel tudi obhajilo. Ko je odšel, je dejal, da se čuti popolnoma zdravega; tudi don Bosko je njegovi sorodnici, ki ga je pripeljala, zagotovil, da je po Božji milosti zdrav.

Trinajstega je prišel msgr. Grolleau, škof iz Evreuxa, ki je prišel izrecno v Oratorij, da bi pri don Bosku dosegel, da odpre kak salezijanski zavod v njegovi škofiji. O tem so se pogovarjali že od leta 1882. Škof mu je hotel odstopiti zavod s srednjimi šolami, ki sta jih zgradila brata duhovnika iz Neabourga, le da bi sedaj tam ustanovili poklicne in poljedelske šole. Grof Karel De Maistre, iz njegove škofije in velik don Boskov prijatelj, je bil za posredovalca. Zaradi pomanjkanja osebja ni mogel sprejeti prošnje; vendar se je škof zaradi vljudnosti, s katero je odgovoril grofu, hotel neposredno zahvaliti don Bosku in ga prosil, naj zadeve ne izpusti izpred oči. »Že dolgo poznam vaše častivredno ime in velika dela, ki jih je Bog ustvaril po vas, in sem vesel, da vam izražam svoje spoštovanje.«¹ Čez eno leto mu je pisal po grofu. S svetnikom je govoril v Parizu in bil prepričan, da bo že prišla ura, ki jo bo določila Božja previdnost. Sedaj se mu je zazdelo, da je tista ura prišla. Zavod ni mogel več nadaljevati svojega dela. Vlada je bila pripravljena, da zavod kupi in v njem ustanovi poklicno in poljedelsko šolo. Z duhom, ki je takrat prevladoval, naj bi tak zavod postal središče nevere v srcu škofije. Don Bosko je na pismo preprosto napisal: »Don Durando naj ohrani.« To je pomenilo, da še ni videl možnosti, da bi sprejeli. Iz škofovih besed sklepamo, da je bilo finančno stanje zavoda težavno.² Tudi sam monsignor ni mogel biti drugačnega mnenja, saj se je dopisovanje ustavilo do oktobra 1887 po obisku pri don Bosku v Oratoriju. Ko se je dobri prelat vrnil na svoj sedež, je podaril petsto frankov kot salezijanski sotrudnik in v zahvalo za izkazano gostoljubnost. Dejal je: »Vesel sem, da sem vas videl, vesel, da sem videl vaše ustanove, zahvaljujem se za vaš blagoslov. Ne vem, kaj bo z našimi načrti; gotovo pa se bo pokazala Božja volja; s pomočjo Božje milosti in vaših molitev bom storil vse, kar bo v moji moči, da jih uresničim.« Škofova pisma razodevajo zlato srce in resnično pastoralno gorečnost; vendar pa se je moral strinjati, da v tedanjih razmerah stvari gotovo ne bodo uspele.

Istega dne so iz severne Francije kot romarji prišli člani Delavskega katoliškega združenja, ki ga je vodil slavni Leon Harmel, na poti v Rim za zlato mašo Leona XIII. Skupaj je bilo 953 ljudi, med njimi kakih petdeset duhovnikov. Romarji so potovali v dveh vlakih. Prvi je prišel na postajo Porta Nuova ob pol šestih, kmalu za njim pa še drugi. Don Bosko je poslal nekaj francoskih salezijancev, da bi pozdravili voditelja odprave in mu izrazili obžalovanje, da ne more romarjem izkazati gostoljubja, ki bi bilo zanj velika čast in tolažba; romarjev je bilo veliko, Oratorij pa ni imel dovolj prostora. Da bi pokazal, kako so mu romarji dragi, bi rad prišel k njim in se jim zahvalil za sinovsko vdanost, ki jih je vodila k rimskemu papežu, in da bi jim zaželel srečno potovanje. Gospod Harmel se je zahvalil za pozdrave in mu ponudil ustrežnejšo uro za sprejem.

¹ Evreux, 7. junij 1882.

² Evreux, 4. junij 1883.

Romarji so se zbrali za kosilo v restavraciji Sogno, ki je bila v parku Valentino. Okoli sedmih zvečer je k njim prišel don Bosko v spremstvu don Rua. Francozi so ga takoj obdali z zanimanjem, ki ga je ganilo. Leon Harmel in cerkveni asistent Družbe sv. Vincencija sta ga obstopila z obeh strani in ga podpirala pri hoji. Ustavil se je pred hotelskimi vrati in sedel. Ko so bili vsi delavci zbrani okoli njega, jih je blagoslovil. Rad bi jim spregovoril nekaj besed, a ni imel glasu, da bi ga mogli slišati niti najbližji. Povabil je tedaj don Rua, naj jim kaj pove v njegovem imenu. Don Rua je v svojem kratkem govoru izrazil veselje.³ Ko je bil nagovor končan, je vsak od romarjev šel mimo don Boska, mu poljubil roko in kleče prejel svetinjico Marije Pomočnice in včasih tudi kako besedo. Laikom je od časa do časa ponavljal: »Marija Pomočnica naj vas varuje in pripelje v nebesa.« Duhovnikom, ki so v majhnih skupinah prihajali predenj, je govoril: »Gospod naj izkaže milost, da boste rešili veliko duš.« Neki duhovnik iz Chartresa mu je dejal, da pozna duhovnika Bellamyja. Don Bosko ga je za trenutek zadržal in mu odgovoril: »Če je torej Bellamy vaš prijatelj, ste tudi vi moj prijatelj, kajti don Bellamy je moj velik prijatelj.« Številni romarji so mu v roke stiskali srebrnike, ki jih je on izročal don Rui. Tako izkazovanje časti francoskih katoličanov don Bosku je globoko ganilo Turinčane, da so imeli čast biti navzoči.

Izkazovanje časti je šlo na živce tako imenovanim demokratom, ki so svoje negotovanje izrazili v članku z naslovom *Zviti don Bosko!*⁴ To je bila prava umazanija! Napadali so papeža, delavce-romarje, pisali neotesanosti proti »zloglasnemu čudodelniku iz Valdocca«. Oblasti ne bi smele nikoli dopustiti nekaznovanih takih nesramnosti, ki so pravzaprav sramotile Italijo pred tujci; vendar taki so bili časi. Don Bonetti je podal pri kraljevem državnem tožilcu protest, a je vse bilo brez uspeha.

Francoski častnik⁵, ki je pisal o tem romanju, je govoril tudi o srečanju z don Boskom. Omenil je, kako je malo prej neki škof don Boska imenoval *orla dobrote*, in je nadaljeval: »Popolnoma razumljiva je bila želja francoskih delavcev, da bi videli velikega in častivrednega prijatelja delavskih otrok, kako za trenutek nad njimi razprostira roke. Don Bosko je rad odgovoril na to željo in je šel tja, kjer so bili francoski delavci, ki so ganjeni od svetega duhovnika prejeli blagoslov in spominek.«

Čeprav je don Bosko čutil, kako mu pojemajo moči, in je težko stal na nogah, vse do 20. decembra ni dal, da bi mu v sobi stregli z njegovimi skromnimi obroki; zato je ob tajnikovi podpori prihajal v skupno obednico, saj je vedel, kako že njegova navzočnost razveseljuje predstojnike. Bolj veselega kot navadno se je kazal, kadar so bili za mizo navzoči tuji gostje, kar se je nemalokrat zgodilo. Dne

³ Glej *Bollettino* v francoščini, november 1887.

⁴ *La Gazzetta Operaia*, 15. oktober 1887.

⁵ *L'union Maluine et Dinannaise*, St. Malo-Dinan, 23. oktober 1887.

16. oktobra je bil z njim pri kosilu gospod Marty iz Barcelone s svojo celotno družino, o čemer smo že govorili na drugem mestu,⁶ in msgr. Sogaro z enim od svojih temnopoltih duhovnikov. Ker je apostol Afrike moral odpotovati v Rim, je vstal od mize pred drugimi, s tovarišem pokleknil pred don Boska in ga prosil za blagoslov.⁷ Španci so odpotovali zvečer.

Za 20. oktober so v Foglizzu pripravljali slovesno preobleko novincev. Cesar si nihče ni upal prositi, je don Bosko opravil kljub telesnim težavam: šel je v spremstvu don Rua in don Vigliettija tja za preobleko. Dve uri in pol vožnje z vlakom in vozom zanj nista bili oddih. V zavodu so številni župniki in gospodje imeli za čast, da so smeli sedeti pri njegovi mizi in biti navzoči pri obredu. Preoblečenih je bilo štiriindevetdeset fantov. Naslednje jutro se ni vračal naravnost v Turin, ampak je potoval skozi San Benigno. Tja ga je klicala hvaležnost. Tamkajšnji častitljiv župnik don Benone, star 93 let, mu je vedno izkazoval ljubezen in mu velikokrat pomagal; želel ga je torej videti še enkrat, pred odhodom v večnost. Ta odhod je čutil tako blizu, da je ob odhodu iz Foglizza dejal don Rui: »Naslednje leto ne bom več prišel sem; prišel boš ti in opravil preobleko.«

Na sredi ravnine, na pol poti med Foglizzom in San Benignom, je reka Orco s precej široko in skalnato strugo. Takrat še ni bilo mostu, temveč so jo prevozili v čolnu, če je bila voda visoka, sicer pa jo je bilo treba prebroditi peš ali na vozu. Don Bosko je moral uporabiti kočijo, ki mu je s sunki povzročila veliko bolečin. Namen je imel samo spregovoriti nekaj besed z župnikom in nato nadaljevati pot; pa se je moral vdati v njegovo voljo, čeprav je bil že v letih. Zadržal ga je torej pri sebi na kosilu. Ob slovesu sta si želela 'na svidenje v nebesih'. Božji služabnik je prišel v Turin precej utrujen. To je bilo njegovo zadnje potovanje z vlakom.

V eni od naslednjih noči, kot je pripovedoval 24. oktobra, je v sanjah videl don Cafassa, s katerim je obiskal vse zavode družbe, tudi tiste v Ameriki; videl je razmere vsakega zavoda in vsakega posameznika. Na nesrečo mu je zmanjkalo moči, da bi povedal podrobnosti, ki jih je videl.

Nenadoma se je iz Rima vrnil don Sala, ki so ga poslali tja, kakor smo dejali, da bi pregledal finančno stanje. Don Bosko je čakal, da spozna izid in posledice tiste preveritve. Eno in drugo lahko preberemo v zapisnikih kapitularne seje 28. oktobra: tristo petdeset tisoč lir dolgá; vsa dela, razen pri dveh oltarjih, so prekinjena; predlog, da najamejo posojilo. Nekaj dni zatem se je po večerji, ko je prihajal iz obednice in je slišal omenjati tiste dolgove, na koncu mize ustavil in vzkliknil: »Joj, to je moja smrt!«

Slutnja bližnje smrti se je vedno bolj ponavljala v njegovih pogovorih. Don Sala se je že dalj časa pogajal o nakupu zemljišča za pokopališče salezijancev, ki

⁶ Glej zgoraj, str. 249.

⁷ Glej MB XVII, str. 508 [BiS XVII, str. 339].

bi umrli v Turinu, vendar se s tem ni nikoli sprijaznil. Don Bosko ga je spodbujal, naj stvar čim prej opravi. Nekega dne mu je rekel: »Pohiti; kajti če ob moji smrti ne bo pripravljen prostor na pokopališču, bom ukazal, naj me prenesejo v tvojo sobo; ko boš imel to orodje pred očmi, se boš že potrudil, da boš našel prostor.« Te besede, ki jih je izrekel zelo ljubeznivo, kljub žalostni temi, so vzbudile nasmeh pri vseh, ki so stali okoli. Don Rinaldi je ob neki drugi priložnosti pripovedoval, da se je ob istem priporočilu izrazil takole: »Če mi ne boš pripravil mesta, me boš en teden imel v svoji sobi.« Njegovo truplo sicer ni ostalo v sobi don Sala, ampak natanko šest dni je bilo njegovo truplo zaupano don Sali, medtem ko je čakal na dovoljenje, da ga pokopljejo tam, kjer je bil pokopan.

Neka skrivnostna beseda tudi pravi, da je ob obisku salezijanskega duhovnika Alojzija Depperta, ki je bil težko bolan in so mu podelili zakramente za umirajoče, dejal: »Pogum! Tokrat nisi na vrsti ti, temveč nekdo drug.« Kar koli je že hotel povedati s tem zadnjim stavkom, dejstvo je, da si je duhovnik Deppert opomogel in je bil don Bosko prvi, ki je umrl v Oratoriju. Ko je obležal v postelji, so ga položili prav v posteljo, ki jo je uporabljal ozdravljeni sobrat, saj je bila njegova preveč neudobna za službo bolničarjev.

Tisti, ki so mu bili blizu, si niso mogli pomagati, da jih ni skrbelo, ko so videli, da se mu stanje slabša in so se bali, da bo kmalu umrl. On, ki je to opazil, jih je kot dober oče skušal potolažiti in jim zagotavljal, da družba ne bo trpela zaradi njegove smrti, ampak se bo izredno povečala. Kadar torej ni mogel jesti skupaj z drugimi, se je vseeno dal pripeljati v obednico, kjer je s šalo poskušal razvedriti svoje sinove; medtem pa jih je neopazno pripravljal na veliko nesrečo. Ko se je včasih čutil slabše kot navadno, se je dal pripeljati na »invalidskem« vozičku in je sredi med njimi poslušal, dajal navodila in jih spodbujal, naj zaupajo v Božjo previdnost.

Na praznik vseh svetnikov ni mogel priti v cerkev, kot je vedno storil, da bi z mladimi molil rožni venec za pokojne; udeležil pa se je pobožne navade tako, da ga je molil skupaj s tajniki in z nekaterimi pomočniki, ki so se zbrali v njegovi kapeli. Nekaj večerov pozneje se je v kočiji peljal na sprehod z don Vigliettijem. Le-ta mu je veselo pripovedoval, da je neki pomočnik skušal poviševati v nebesa vse druge redovne družbe, vedno pa je molčal o salezijanski družbi ali govoril o njej nespoštljivo. Don Bosko mu je dejal, da če bo še govoril kaj takega, mu bo odgovoril: *Tamquam fera seipsum devorans* [Kot zver, ki žre sama sebe]. Tudi 15. novembra je šel ven, da bi obiskal zdravnika iz Oratorija dr. Vignola, ki je bil že nekaj dni priklenjen na posteljo.

Proti koncu novembra ga je nekega večera obiskal don Lemoyne; pogovarjal se je z njim o disciplini med fanti in na kakšen način naj bi spovedi napravil najbolj učinkovite. Govoril in dihal je s težavo, a mu je rekel: »Sinoči sem imel sanje.«

»Hočete reči, da ste imeli videnje!«

»Reci jim, kakor hočeš, toda zaradi teh stvari je don Boskova odgovornost pred Bogom neznansko velika. Res pa je, da je Gospod zelo dober!« Ko je to dejal, se je zjokal.

»Kaj ste videli v teh sanjah?« ga je vprašal don Lemojne.

»Videl sem način, kako naj opomnim mlade dijake, in način, kako naj opomnim mlade obrtnike; sredstva, kako naj ohranijo krepost čistosti; škodo, ki doleti vsakogar, ki rani to čednost. Živijo lepo, a nenadoma umrejo. Umreti zaradi greha! Cele sanje so zaobjemale eno samo misel, ampak tako blestečo in tako veliko! Sedaj ne bi mogel na dolgo govoriti, saj nimam moči, da bi razložil to misel ...«

»Prav,« je povzel don Lemojne. »Nikar se ne utrujajte. Si bom jaz zapisal, kar ste rekli, pozneje bom pa že počasi spomnil na glavne točke in mi boste povedali, kako verjamete v svoje sanje.«

»Prav, pa stori tako. Stvar je preveč pomembna; kar pa sem videl, bo lahko služilo kot pravilo za druge priložnosti.«

Nesreča je hotela, da je don Lemojne, ki ni mislil, da je njegova smrt tako blizu, in ga je videl vedno utrujenega in zamišljenega, odlašal z vprašanji, ki si jih je pripravil. Tako je dobri oče odšel v večnost, ne da bi mu še kaj povedal.

O splošnem delovanju Oratorija je razpravljal z don Cerrutijem zvečer 4. decembra; dal ga je posebej poklicati okoli pol sedmih zvečer. Takoj ko je don Cerruti stopil v njegovo sobo, mu je don Bosko dejal: »Saj nimam nič posebnege, le rad bi, da bi se malo pogovarjala in da poveš, kako gredo stvari v zavodu.« Te besede so prizadele don Cerrutija, saj ga je don Bosko prvič, ko so ga premestili v Turin, naravnost vprašal za te stvari. Pogovor je trajal dolgo. Vprašanja so sledila eno za drugim, vprašani pa je odgovarjal. Med drugim mu je svetnik izrazil neki svoj dvom. Vedno je hotel, naj bo celotna finančna uprava v rokah enega človeka v Oratoriju; v enem uradu naj bodo združene razne blagajne za zbiranje in plačevanje. Zdelo se mu je, da je bil don Rua drugačnega mnenja. Don Cerrutiju ga je uspelo prepričati drugače in mu pokazati, kako vikar misli enako in si prizadeva, čeprav še brez uspeha, da bi stvari rešili na ta način.

Potem je priporočil eno stvar. Omenili smo že, da je don Belmonte, ki je bil izvoljen za ekonom generalnega kapitlja leta 1886, v stvari bil ravnatelj Oratorija, medtem ko je don Durando vodil tisto pisarno. Tak način je utegnil iti dobro, dokler je bil don Bosko živ; čutil pa je, da bodo po njegovi smrti nastale težave. Vztrajal je, naj čimprej preidejo na normalen način.

Nazadnje ga je vprašal, kako je z zdravjem; to je storil bolj očetovsko kot navadno. »Pazi nase,« mu je dejal. »Jaz, don Bosko, pravim tebi in ti naravnost ukazujem. Naredi zase tisto, kar bi storil za don Boska.« Ob teh besedah don Cerruti ni mogel zadržati ganjenosti. Tedaj ga je don Bosko prijel za roko in mu

dejal: »Pogum, dragi don Cerruti! Hočem, da bova v nebesih vesela.« Ljubezniv način vrhovnega šolskega svetnika je opravičeval to bojazen. Izredne zasluge, ki si jih je pridobil v času utrjevanja družbe, nam dovolj razlagajo don Boskove očetovske skrbi.

Najpomembnejši dogodek meseca novembra je bila preobleka, pri kateri so od don Boska prejeli kleriško obleko Poljak Viktor Grabelski, okrašen z več diplomami, nekdanji francoski oficir Natale Noguier de Malijay, neki angleški fant, ki pozneje ni vztrajal, in najpostavnejši in najuglednejši med njimi knez Avgust Czartoryski. Le-ta, ki si je končno izsilil očetovo soglasje, je 30. junija prišel v Turin. Od 8. julija je bil aspirant. Starši so si mislili, da ga bo kratkotrajna muha privedla v družbo in da bo po prvih težavah prišel domov. Zato si ni težko predstavljati, kako so se počutili, ko so prejeli vabilo na obred, ki je pomenil odmik od preteklosti, če že ne dokončen, pa vsekakor zelo temeljit. Očetu, kateremu je Avgust govoril, da bo preizkušnja trajala osemnajst mesecev, se je zdelo, da je premalo časa, da bi oblekel kleriško obleko še pred iztekom šestih mesecev; kljub temu se je nazadnje odločil, da bo šel v Turin. Prišel je z ženo, Avgustovo mačeho, z dvema polbratoma, teto in hišnim zdravnikom.

Vsi so verjeli, da obstaja možnost, da ga prepričajo o odstopu od njegove odločitve. Ponovno so poskušali nekaj dni pred preobleko, ki je bila določena za 24. Posebno je bila razjarjena tista teta, ki je menila, da izvajajo nad bolnim knezom pritisk iz sebičnih ciljev. Ko je knez zvedel za njihove namene, se z njimi ni hotel srečati. Vdal se je nasvetu predstojnikov, ki so mu dejali, naj bo z njimi zelo prijazen. Ti so privlekli na dan čustvene in materialne razloge. Pri teh razgovorih je prišlo do prav tragičnih trenutkov. Avgust pa je z nespremenjeno prijaznostjo, pa vendar z enako odločnostjo znal od začetka do konca braniti svoj poklic. Končno so se vdali tudi sorodniki in so prišli na preobleko.

Obred je bil opravljen v cerkvi Marije Pomočnice pred očmi velike množice, ki jo je pritegnila zanimiva novica. Obred bi rad opravil kardinal Alimonda, če ne bi bil zadržan. Don Bosko se je počasi pomikal proti prezbiteriju skupaj s štirimi aspiranti. Potem ko so odpeli *Veni Creator*, jih je povabil z besedami iz obrednika, naj slečejo starega človeka in oblečejo novega, nato je vsakomur izročil blagoslovljene talarje. Nato se je don Rua vzel na prižnico in za geslo vzel besede iz preroka Izaija *Filii tui de longe venient* [Tvoji sinovi prihajajo od daleč] ter govoril, kot sam don Bosko ne bi mogel bolje. Obred se je končal s slovesno *zahvalno pesmijo* in evharističnim blagoslovom. Gospodje s Poljskega so šli v don Boskove sobe, fantje iz Oratorija pa so jim ploskali. Ko so se poslovili od don Avgusta, kakor so od tistega dne rekli novemu kleriku, so to storili s plemiško olikanostjo. Oblaki pa se še niso razpršili. Oče je ponovno prešel v napad in se zatekel celo k svetemu sedežu, ki naj bi sinu prepovedal, da napravi večne

zaobljube; a to njegove odločnosti ni omajalo.⁸

Zvečer tistega zanj tako veselega dne, preden se je vrnil v Valsalice, kraj njegovega noviciata, se je don Avgust šel zahvalit svetniku, ki mu je, ko ga je blagoslovil, rekel: »Danes smo dosegli lepo zmago. Prišel bo dan, ko boste postali duhovnik in boste po Božji volji naredili veliko dobrega za Poljsko.«

Vstop don Avgusta v družbo je sprožil nenehen in rastoč prihod poljske mladine v don Boskov zavod. S knezovo radodarnostjo so povečali Valsalice s celim traktom, da so lahko sprejeli vse, ki so prihajali, dokler ni bil prav zanje zgrajen zavod v Lombriascu. Tako so bila opravljena dela, ki naj bi služila za ustanovitev zavodov in poklicnih šol na Poljskem, kjer danes skoraj čudežno rastejo salezijanski zavodi po številu in po kakovosti.⁹ Tisti sobratje se lahko pohvalijo, da imajo med seboj kardinala Avgusta Hlonda, nadškofa v Gnieznu in Poznanju in primasa Poljske.

Za don Boska je bil vedno praznik, ko se je srečeval s svojimi nekdanjimi gojenci; še večje veselje so oni sami občutili. En dan po opisani preobleki je eden izmed njih, gospod Vincenc Tasso, duhovnik v misijonih, ki je bil od leta 1908 škof v Aosti, prišel k svojemu očetu. Don Bosko ga je poslušal skoraj pol ure; ob slovesu mu je prisrčno stisnil roko in mu trikrat izrekel besede apostola Pavla: »*Iam delibor, iam delibor, iam delibor*« [že pripravljen].¹⁰

V veliko tolažbo mu je bil obisk nekega drugega nekdanjega gojenca štiri-najst dni zatem; zdelo se je, da ga je poživil, ko mu je v spomin priklical njegove tovariše, dogodke tistih časov in zlasti očitno Božje varstvo nad komaj začetimi deli. On je bil duša davnih sprehodov. To je bil Karel Tomatis iz Fosse, o katerem don Lemoyne večkrat govori v tretjem in četrtem zvezku. Ko je prišel pred don Boska, se je vrgel na kolena in veselo vzkliknil: O don Bosko! O don Bosko! V tistem trenutku ni mogel izreči nič drugega. Svetnik ga je povabil, naj se vrne s svojim sinom, da bo pri njem preživel božične praznike. Spet ga bomo srečali v tistem času.

Ko se je 20. decembra vračal s svojega zadnjega sprehoda in je stopal s Corso Regina Margherita proti cerkvi Marije Pomočnice, je neki znanec zaustavil kočijo. Bil je to neki dober gospod iz Pinerola, gojenec v Oratoriju iz prvih časov. Le mislite si, kako ga je don Bosko srečal z veseljem. Ker je prišel v Turin po opravkih, ni hotel oditi, ne da bi se srečal z don Boskom. Ker je vedel, da bo prišel tam mimo, ga je čakal sredi ulice.

⁸ V Dodatku, št. 89, dodajamo pomembno opombo don Lemoyne o nekaterih dogodkih, ki so se zgodili don Avgustu in njegovi družini.

⁹ S kolikšno naklonjenostjo so salezijance že obravnavali pomembni poljski krogi, je razvidno iz pisma jezuita Ladislava Czencza, urednika *Pedakcya Missyi Katolikich* iz Krakova, ki je don Bosku obljubil oglaševanje salezijanskih del (Dodatek, št. 90).

¹⁰ Pismo don Rui, Turin, 4. februar 1888.

»Dragi moj,« ga je vprašal don Bosko, »kako ti gre?«

»Bolj tako,« mu je odgovoril oni. »Molite zame.«

»Kako pa je kaj s tvojo dušo?«

»Prizadevam si, da bi bil vedno vreden don Boskov gojenec.«

»Čudovito, čudovito! Bog ti bo vse bogato poplačal. Tudi ti moli zame.«

Ko mu je to rekel, ga je blagoslovil, ob slovesu pa je dodal: »Priporočam ti zveličanje tvoje duše. Živi vedno kot dober kristjan.«

Vsak dan je iz Italije in iz tujine, zlasti iz Francije, prihajalo veliko pisem kot odgovor na njegovo okrožnico z dne 4. novembra. V pismih so bili skoraj vedno tudi darovi. Tajniki so odpirali kuverte, potegnili ven vsebino in jo položili na vrh ter mu pokazali celotno vsebino; tako je na hitro videl, kaj je notri, in dojel vsebino odgovorov. Gospe Broquier, odlični sotrudnici iz Marseilla, ki mu je poslala znatno vsoto, je hotel odgovoriti lastnoročno.

Naši dobrotljivi dobri materi gospe Broquier!

Prejel sem vašo obilno vsoto 500 fr. za naše uboge misijonarje. Bog naj vam bogato poplača. Oni radi odhajajo med ameriške divjake, vi pa dajete denar; oni kot drugi služite Gospodu in delate za rešitev duš; kdor dela za rešitev duš, reši tudi svojo.

Še več: kdor daje miloščino, da bi reševal duše, mu bo Bog povrnil z zdravjem in dolgim življenjem. A dajamo veliko, če želimo veliko prejeti.

Z največjim veseljem pričakujem vas, vašega moža, vašega zeta in hčerko, da prihodnjo pomlad obiščete Turin. Pripravili bomo lep praznik.

Naj vas Bog blagoslavlja in privede v nebesa.

Ne morem več hoditi ali pisati, le slabo. Edino, kar lahko še storim, in to storim zelo rad, je, da molim za vse vaše žive in pokojne, da bi se njihovo bogastvo, ki je trnje, spremenilo v dobra dela ali v cvetje, iz katerega naj angeli spletejo krono, ki bo krasila vaše čelo za vso večnost. Amen!

Tudi vi molite zame

vaš nadvse vdani

DUH. JANEZ BOSKO¹¹

Turin, 27. november 1887

Poleg darov, ki so bili priloženi pismom, so bile tudi prošnje za molitve, da bi dosegli duhovne ali časne milosti, ali pa že zahvale za milosti, prejete na priprošnjo Marije Pomočnice. Kakšno zaupanje so ljudje imeli v učinkovitost njegove priprošnje, lahko spoznamo iz pisma neke vizitinke iz Freiburga 1. decembra: »Ali ne drži, da Gospod zlahka dela čudeže, vi pa jih zlahka izprosíte?«

Litografirano pisemce, dodano njegovemu avtogramu, je običajno služilo kot potrditev sprejema; včasih pa je želel, naj odgovorijo tajniki. Zadnje pismo

¹¹ Gospa Broquier se mu je zahvalila 20. decembra v božičnih voščilih: »Zahvaljujem se vam, moj oče, za tistih nekaj prijaznih vrstic, ki ste mi jih napisali prejšnji mesec. Zelo sem vam hvaležna, saj vem, kako ste oslabei in kako je vaš čas dragocen.«

tako označeno nosi datum 30. novembra in ga je poslala gospa Viktorina Roux, sotrudnica iz kraja St. Gervais les Bains iz Visokih Savoj. Glasilo se je: »Odločena sem bila, da vam ob koncu leta v svojem imenu in v imenu svoje družine (moža in dveh sinov) pošljem dar za vaše ustanove in bi tako sodelovali pri vaših socialnih in verskih ustanovah; ko pa sem danes prejela vaše vabilo z dne 4. novembra, ne bom čakala na čas, ki sem si ga določila, ampak že danes pošiljam svoj dar. Prosim vas, da blagoslovite mene in vso mojo družino.« Don Bosko je na kuverto napisal ime klerika Festa, njegovega drugega tajnika: »Festa naj pogleda in odgovori.« Z drugimi besedami je povedal, kdo naj odgovori v francoščini.¹²

Neka sestra iz družbe Marijinega Srca mu je iz Blona pri Vitréju, okraj Calvadosa, poslala sto frankov in rekla o darovalki: »Prehodila je peš pet milj, da mi je prinesla bankovec za sto frankov, čeprav ima že dvainosemdeset let.«¹³ To je res pretiravanje, saj pet milj da skupaj dvajset kilometrov.

Neki župnik iz Rečice v goriški škofiji je imel šestinosemdeset let: tresoč se roka ni mogla več pisati, lahko pa je iz mošnjička še potegnila kak novец. Obrnil se je na svojega tovariša iz Škodovače, da bi pisal don Bosku in mu poslal za misijone zadnji zlati cekin, ki ga še ima.¹⁴

Ti kratki podatki so samo v pouk: če bi hoteli ribariti v globokem morju nešteti pisem, bi šli v neskončnost.

Misijonska okrožnica je dala priložnost za predlog *sui generis*: gospod Etторе Chiaramello, poverjenik *Banca Industria e Commercio* v Turinu, ga je prosil, da bi mu pomagal »v dobrodельne namene« naložiti nekaj tisoč akcij s pogojem, da se tiste pobožne osebe zadovoljijo s tem, da svoj kapital po 5 % obrestih namenijo salezijanskim misijonom. S to operacijo bi don Bosku zagotavljal letno rento višjo od petdeset tisoč lir. Naš svetnik, ki je vedno nasprotoval bančnim, agrarnim in kolonialnim kombinacijam, ki bi imele videz trgovanja, je kljub obljubam velikih dobičkov naročil, naj odgovorijo negativno. V vsem svojem življenju ni niti za ped odstopil od svojega ravnanja, saj je vedno zaupal v Božjo previdnost, ne da bi se preveč bal za prihodnost.

Zgoraj omenjena okrožnica, ki je padla v roke nekega protestantskega pastora, znanega z imenom Deodati, ki je živel v kraju Castrogiovanni, sedaj imenovanem Enna na Siciliji, je vzbudila skušnjava, da bi dal don Bosku svoj biblični esej. Pisal mu je torej dolgo pismo, kjer začenja s protesti proti njemu, češ, namesto da bi pripeljal divje pogane k čistemu svetemu evangeliju, kakor ga je prinesel Jezus Kristus, jih je iztrgal poganstvu in jih vrgel v rimsko poganstvo,

¹² Grofica Camburzano mu je napisala pismo, ki dokazuje naklonjenost turinskega plemstva do njegove osebe (Dodatek, št. 91).

¹³ Pismo, 5. december 1887.

¹⁴ Dodatek, št. 92.

torej v protikrščanstvo. Potem s številnimi svetopisemskimi navedki obžaluje pogubne posledice, ki izhajajo iz tako imenovanega programa misijonarskega delovanja. Na določenem mestu mu izraža svojo nejevoljo. »Škoda, da boste v dobri veri podpirali Ignacija Lojolskega: le-ta je mislil, da je ustvaril ustanovo, ki bo dajala zadoščenje za njegove grehe, pa je ustanovil tisto strupeno jezuitsko družbo, družbo, ki je v škodo same rimske Cerkve. Verjetno boste tudi vi zapustili enako ime.« Ko malo naprej napove apokaliptično grožnjo, sklene s to smešno željo: »Rad bi, da se zaveste, kako je apostol Pavel, goreč za izraelsko vero, preganjal Cerkev; a Kristus ga je poklical. Tako Bog hoče poklicati vas in boste ustanove, ki jih želite ustanoviti v dobro rimske Cerkve, ustanovili samo za Kristusa.« Tudi na koncu življenja mu je protestantska hidra zasikala svojo grožnjo. To pot je bil zadovoljen, da je mogel moliti za spreobrnjenje tistega nesrečneža.

Poleg drugih težav je nastopila še ena: strah, da kmalu ne bo mogel več maševati. Videli so ga, kako s težavo mašuje, kako s težavo izgovarja besede in ga je večkrat zgrabila ganjenost. Onemogel je tako, da se pri besedah *Dominus vobiscum* ni več obračal. Med obhajanjem vernikov, ki so bili pri maši, se je usedel, medtem ko je kak drug duhovnik delil obhajilo. Kak drug je ob koncu zmolil tri *zdravamarije* in druge sklepne molitve, on pa je vse spremljal v mislih. Dne 3. decembra po težki noči ni mogel maševati, ampak je samo bil pri maši, ki jo je opravil tajnik, on pa je le prejel obhajilo. Pri *Agnus Dei* so ga zalile solze. Maševal je še četrtega in šestega; poskušal je maševati še na naslednjo nedeljo 11., pa je z bolečinami prišel do konca.¹⁵

Vendar se je kakšen večer, če je vreme dopuščalo, po zdravnikovem navodilu odpeljal s kočijo. Zunaj mesta je s pomočjo drugih napravil nekaj korakov peš. Dne 16. decembra sta se ob sprehodu zgodili dve pomembni stvari. Med sprehodom je don Rui in don Vigliettiju recitiral odlomke latinskih in italijanskih pesnikov in poudaril njihovo moralno in versko vrednost pa tudi lepoto izražanja. Don Rua je bil prepričan, da jih ni več prebral, odkar je končal gimnazijo v Chieriju. Na poti nazaj so na Corsu Vittorio Emanuele opazili kardinala Alimonda, ki je bil na sprehodu s svojim tajnikom. Poslal je don Vigliettija, naj mu pove, da bi želel z njim govoriti, a da ne more k njemu. Tudi don Rua je poskočil. Njegova visokost kardinal se je takoj zganil, stegnil roke in vzkliknil: »O, don Janez, don Janez!« Vzpel se je na kočijo, ga objel in ganljivo poljubil. Mimoidoči so se ustavljali in občudovali čudoviti prizor. Počasi sta se oba s kočijo odpeljala naprej do ulice Cernaia, kjer sta se ločila, k don Bosku pa sta prisledla don Rua in don Viglietti ter so se napotili v Oratorij. Ko so prispeli domov, je s težavo šel po stopnicah. Ko je postavil nogo na zadnjo stopnico, se je obrnil k

¹⁵ Okrožnica don Rue skupnostim, 26. december 1887.

don Rui in mu dejal: »Naslednjič ne bom več mogel iti po teh stopnicah.« Ko je namreč 20. decembra hotel še enkrat iti na sprehod, so ga morali odnesti z naslanjačem.

Takoj po odhodu misijonarjev v republiko Ekvador je Božja previdnost don Bosku pripravila veliko veselje s prihodom msgr. Cagliariera. Cagliariero je prejemal vedno bolj skrbi vzbujajoče vesti o očetovem zdravju; spoznal je, da katastrofa ne more biti daleč; hotel je zato priti čim prej, da bi mu dal zadnji blagoslov. V Buenos Airesu so ga sobratje spremljali na ladjo in si govorili: »Odhaja, da bi bil pri zadnjih vzdihih našega dragega don Boska.« Potoval je, kakor smo videli, s tremi čilskimi odvetniki na ladji *Matteo Bruzzo* ladijske družbe *Veloce*. Vodstvo te družbe je obzirno po telegrafu iz Genove sporočilo don Bosku, da se bo ladja, ki je 28. odpeljala iz Las Palmasa, zasedrila v Genovi 4. decembra. Don Bosko, ki je že dalj časa vedel o njegovem prihodu, je bil tega tako vesel, da je v Genovo poslal don Lemoyna, da v njegovem imenu in v imenu vsega kapitlja izreče na krovu prvo dobrodošlico. Sicer pa je imela ladja zaradi hudih viharjev dva dni zamude.

Monsinjur je prispel v Oratorij zvečer sedmega, se pomikal med slavnostnim sprejemom, a z očesom, obrnjenim v tista zaprta okna, za katerimi ga je pričakoval oče. Stopal je prvi, za njim pa Čilenca don Riccardi in don Cassini. Svetnik je sedel v svojem skromnem naslanjaču. Monsinjur je pred njim padel na kolena, on pa ga je objel, pritisnil na srce, nagnil glavo na njegova ramena in v solzah poljubljal njegov prstan. Pet škofovih spremljevalcev je tudi pokleknilo, medtem ko so se predstojniki iz Oratorija zadrževali v spoštljivi razdalji.

Don Bosko je prvi prekinil molk. Bolj kot kdaj prej mu je stopil pred oči spomin na silen padec. »Kako se počutiš?« ga je vprašal. Na njegov pomirjajoč odgovor se je zahvalil Bogu. Sledile so predstavitve, med katerimi je monsieur z žalostjo opazoval Božjega služabnika. Po treh letih se mu je zdel zelo postaran.

Zaradi navzočnosti škofa iz Liègea se nista mogla pogovarjati o domačih stvareh do konca praznika Brezmadežne. Od takrat naprej je monsieur izkoristil vsako priložnost, da je sedel poleg njega in mu pripovedoval o stvareh, ki so mu bile v tolažbo. Videl je, kako je kljub splošni izčrpanosti še spovedoval vsakogar, ki je prišel k njemu za spoved. To priložnost je hotel izkoristiti tudi on, saj se je bal, da bi mu bilo nemogoče ponovno mu odpreti srce. V postopku je izpovedal: »Tedaj mi je dal take nasvete, ki jih ne bom nikoli pozabil, saj so ustrezali njegovi izkušnji in moji starosti ter službi, ki sem jo imel kot škof in apostolski vikar.«

Še drugo zelo pomembno stvar je monsieur izpričal pred sodniki postopka. Dobro vemo in Cagliariero je to vedel kot le redkokdo, kako je očetovski duh do mladih izviral iz Božjega Duha. V tistih dneh mu je dobri oče nekega dne zaupal: »Vesel sem, da si se vrnil. Glej, don Bosko je star in ne more več delati; to so zadnji dnevi mojega življenja. Sedaj delajte drugi, rešujte ubogo mladino.

Sedaj ti povem nekaj, česar se bojim.« Tu so se orosile njegove oči, nato je nadaljeval: »Bojim se, da bo kdo napačno razlagal ljubezen, ki jo je don Bosko gojil do fantov, in da bo v mojem načinu spovedovanja prav od blizu gledal preveliko čustvenost do njih in da se bo potem opravičeval, češ da je don Bosko počel enako, kadar je govoril z njimi na samem ali pri spovedovanju. Vem, da se kakšen naveže s srcem in se bojim nevarnosti in duhovne škode.« Monsinjor mu je zagotovil, da nikoli ni nihče slabo razlagal njegovega ravnanja s fanti. »Bodi miren,« mu je dejal, »prepusti meni ta strah; previdni bomo. To je priporočilo, ki ste nam ga večkrat dali, mi pa ga bomo priporočali drugim.«

Pri Caglieru smo našli rokopis, v katerem je zabeležil nekatere stvari, ki mu jih je povedal don Bosko v mesecu decembru. Tu so njegovi zapiski:

Pomagaj družbi in misijonom. Treba jih je razširiti do obale Afrike in na Vzhod. Svetemu očetu povej, kar sem nosil v sebi kot skrivnost, da ima družba in salezijanci poseben cilj: podpirati avtoriteto Svetega sedeža ne glede na to, kje so in kaj delajo.

Želim, da sedaj ostaneš v Italiji, dokler se ne uredijo vse zadeve po moji smrti. Zavzemi se za družbo in za misijone; pomagaj drugim predstojnikom v vsem, kar boš mogel.

Tisti, ki želijo kakšno posebno milost od Marije Pomočnice, naj pomagajo našim misijonom in bodo gotovo prejeli milosti.

Ne bojte se ničesar; Gospod vam bo pomagal. *Fidem habete*. Imejte vero.

Prosim od Gospoda samo za eno milost, da bi mi pomagal rešiti mojo dušo (*jokaje*).

Priporočam, da poveš salezijancem, naj delajo goreče in zavzeto: delo, delo!

Prizadevajte si vedno in neutrudno za rešitev duš.

Blagoslavljam vse zavode Hčera Marije Pomočnice; blagoslavljam vrhovno predstojnico in vse sestre; naj skušajo rešiti čim več duš.

Uredite vse svoje zadeve. Imejte se radi kot bratje, ljubite se med seboj in si pomagajte ter potrpite drug z drugim.

Blagoslavljam zavode v Ameriki; don Costamagna, don Lasagna, don Fagnana, don Rabagliatija in sobrate iz Brazilije; msgr. Aneyrosa iz Buenos Airesa in msgr. Espinoza; Quito; London in Trident.

Alter alterius onera portate; exemplum bonorum operum.

Širite pobožnost do Marije Pomočnice na Ognjeni zemlji. Oh, koliko duš bo Marija rešila po salezijancih.

Za noviciat [*predstojniki noviciatov*] naj upoštevajo pokorščino in jo izpolnjujejo.

Vezilo: pobožnost do Marije Pomočnice in pogosto obhajilo.

Dvakrat priporočam salezijancem delo in ponavljam: delo! delo!

Z njim sta se vrnila v Italijo sestra Angela Vallese iz Patagonije in sestra Terezija Mazzarello iz Urugvaja, ki sta pripeljali s seboj majhno deklico z Ognjene zemlje, ki jima jo je zaupal msgr. Fagnano. On jo je predstavil don Bosku 9. decembra, kakor smo že opisali.

»Kakšna žrtev je bila za don Boska, da ni mogel maševati,« je na praznik Brezmadežne zapisal Viglietti v dnevniku. Saj ni imel več upanja, da bi lahko pristopil k oltarju. Vendar je to, pa tudi svoje druge fizične in moralne bolečine skrival pod svojo mirno in vedro, včasih kar veselo zunanjo držo in se šalil nad svojimi težavami. Zaradi težav v hrbtenici, zaradi katerih je moral hoditi upognjen, je ponavljal dve vrstici piemontske pesmi:

*Oh, schina, povra schina,
T'as fini d'porté bascina.*

[O hrbtenica, uboga hrbtenica, nehala si nositi breme.]

Nekega večera je dvema duhovnikoma, ki sta mu po večerji pomagala iti v njegovo sobo, zdeklamiral pesmico, ki jo je zložil sam, da bi potožil nad svojimi nogami:

*O gambe, pove gambe,
Che sie drite che sie strambe,
Seve sempre 'l mè confort
Fin a tant ch'i sia nen mort.*

[O noge, uboge noge, stojte pokonci, bodite moja moč, dokler ne umrem.]

Ni pa hotel, da bi se predstojniki slepili glede njegovega stanja in bi zemarjali skrbi glede njegove morebitne smrti, kot se je videlo zvečer na praznik Brezmadežne. Prišel je k večerji skupaj z njimi, a je čez nekaj minut vstal, da bi se vrnil v sobo: »Pogum,« mu je dejal nekdo. »Čakamo na vašo zlato mašo!« Ob teh besedah se je pri vratih ustavil, pogledal tistega, ki je izgovoril te besede, in dejal: »Da, da! Bomo videli. Zlata maša ... to so resne stvari, zelo resne!«

V Oratoriju je bila, dokler je bil don Bosko še živ, akademija 11. decembra v čast msgr. Caglieru. Na koncu se je slavljeneč spomnil svoje in don Boskove mladosti in nazorno prestavil ljubezen, ki jo je svetnik vedno gojil do fantov. Osvojil je poslušalce s svojim gorečim in slikovitim govorom, a v globini srca so zaznali žalost, ki so jo čutili vsi, ne da bi jo kdo izrazil na zunaj. Kljub temu si nihče ni mislil, da je don Boskova smrt tako blizu.

Prisrčna in domača je bila tradicionalna trgatev grozdja pod njegovimi okni. To njemu tako drago opravilo je don Bosko odlašal na dolgo, da bi mogel biti zraven msgr. Cagliero. Sam pa je sedel v loži in veselo gledal svoje sinove s škofom na čelu, ki so trgali grozde, jih čistili in jih veselo zobali. Ta simpatični odmor je počastil s svojo navzočnostjo neki drug škof in provincial šolskih bratov v spremstvu enega svojega redovnika.

Prav tako se ni hotel odpovedati svoji navadi, da bi pri trgatvi ne bile tudi prijateljske družine. Grof Cravosio se mu je namreč 26. decembra zahvalil za ljubeznivo misel in za odlično grozdje, ki mu ga je poslal na dom, ter dodal: »Žal mi je samo, da ste se mu hoteli odpovedati in ga poslali nam. Po drugi strani

pa mi to dokazuje, da imam v vašem spominu trdno mesto, saj naju veže že dolgo prijateljstvo. Moje molitve ne morejo upati, da bi jih Bog uslišal, ker sem grešnik, ki greši sedemdesetkrat na dan; ko pa tokrat molim za don Boskovo zdravje, sem prepričan, da jih bo Bog sprejel, saj prihajajo iz srca vašega vdanega služabnika.«

V petek, 16. decembra, ga je obiskal in bil z njim na kosilu mladi bolonjski duhovnik don Bersani, ki je imel adventne pridige v cerkvi sv. Janeza Evangelista. Don Bosko je pri mizi govoril z njim na tiho, nato pa mu je tako močno stisnil roko, da je zakričal: »To me pa boli!« Svetnik ga je z nasmehom pogledal, nato pa ga vprašal: »Kdaj boste prišli k meni na kosilo?«

»Ne vem,« je odgovoril. Imam toliko prijateljev v Turinu, tako da grem zdaj popoldne obiskat enega, nato drugega.«

»Prav. A pridite kmalu na obisk.«

»Skušal bom priti proti koncu naslednjega tedna.«

»Pridite v začetku, sicer ne bo več časa.« Don Bosko je legel v posteljo v torek in ga ni več videl.

Okoli 17. decembra so ga popolnoma zapustile vse moči. Bila je sobota okoli šestih popoldne, ko je imel navado spovedovati fante iz višjih razredov. Tistega večera jih je bilo kakih trideset pred vrati in so čakali, da jim bo tajnik dovolil vstopiti. Klerik Festa se je prikazal na vratih, da bi jim povedal, da ne bi bilo primerno, da ga utrujajo, ker se je počutil zelo slabo. Fantje pa se niso ganili nikamor. Ko je klerik to videl, je malo pomislil in šel povedat don Bosku. Najprej je le-ta odgovoril, da ne zmore, potem pa rekel: »Naj bo, saj jih bom lahko še zadnjikrat spovedal.« Nekdo drug mu je odsvetoval: »Ima vročino in le stežka diha.« Don Bosko pa je kar raznežen rekel: »Saj je zadnjikrat. Reci jim, naj pridejo.« Prišli so in je vse spovedal. To so bili res zadnji fantje, ki jih je spovedal. S tem mislimo na fante, kajti 19. je spovedal še don Berta, ki mu je dal za pokoro, naj pogosto ponovi zdihljaj: »Marija, bodi moje rešenje.«

Noge mu niso več služile, tako da ni mogel napraviti niti enega koraka; nato so ga z enega kraja na drugega prevažali z vozičkom. Kljub temu je želel vedno biti pri skupni mizi.

Don Durando je 16. decembra pisal novemu vrhovnemu prokuratorju don Cezarju Caglieru:¹⁶ »Don Bosko vsak dan bolj hujša, tako je oslabel, da ga ne moremo več prenašati iz sobe v obednico: peljati ga moramo na sedežu s kolesi. Ubogi don Bosko! Če Gospod ne napravi čudeža, ne bo mogel dolgo živeti.«

Rad pa je imel, da so pri mizi bili dobrotniki in prijatelji. Osemnajstega jih je povabil več, da bi si lahko ogledali razstavo predmetov iz Patagonije, ki jih je prinesel msgr. Cagliero in so bili namenjeni za razstavo v Vatikanu. Že več kot

¹⁶ To pismo je v inšpektorialnem arhivu v Rimu.

eno leto prej so misijonarji od don Boska prejeli naročilo, naj zbirajo orožje in najrazličnejše predmete divjakov, da bi jih dali na tisto razstavo, ki je leta 1888 veliko prispevala k počastitvi Leona XIII. ob petdesetletnici njegovega duhovništva. Po kosilu se je zadržal s povablenci in vsakemu izkazal posebno pozornost. Ko se je vrnil v svojo sobo, je dejal don Evgeniju Reffu iz jožefinske družbe, ki ga je hotel spremljati vse do tja: »Dragi moj, vedno sem te imel rad in te bom še naprej imel rad. Sem na koncu svojih moči; moli zame, jaz pa bom vedno molil zate.«

Zvečer med večerjo ni kazal živahnosti; ko se mu je don Lemoyne približal, je videl, da ima steklene oči in ni dajal znaka, da posluša tiste, ki so z njim govorili. Nekaj minut je ostal v takem položaju; bil pa je to žalosten znak.

Naslednje jutro ga je don Viglietti našel tako razpoloženega, da ga je prosil, naj napiše po nekaj besed na podobice, ki jih je hotel poslati določenim salezijskim sotrudnikom. »Rad,« mu je odgovoril don Bosko. In se je spravil k pisanju. Ko je podpisal dve podobici, mu je dejal: »Ali ne vidiš, da ne morem pisati? Utrujen sem, da več.« Tedaj mu je don Viglietti dejal, da sta dovolj tisti dve. Na prvi je od zadaj napisal: »O Marija, izprosi nam od Jezusa telesnega zdravja, če bo to v korist za dušo, a izprosi nam večno zveličanje.« Na drugo je napisal: »Zgodaj zbirajte dobra dela, ker vam lahko zmanjka časa in boste ostali praznih rok.« Vendar ni prenehal in je rekel: »To pot pišem zadnjikrat!« Nadaljeval je pisanje: »Blagor tistim, ki se Bogu za vedno posvetijo že v mladosti.« »Mnogi so se hoteli posvetiti Bogu, pa so ostali praznih rok, ker jim je zmanjkalo časa.« »Kdor odlaša, da bi se izročil Bogu, je v nevarnosti, da bo pogubil svojo dušo.« »Sinovi moji! Ohranite čas in čas bo ohranil vas za večno.« »Če delamo dobro, bomo našli dobro v tem in v drugem življenju.« »Na koncu življenja bomo zbrali sadove dobrih del.«

Tu ga je don Viglietti prekinil, ga prijel za roko in mu rekel: »Don Bosko, napišite vendar kaj bolj veselega ... Te besede vzbujaajo skrb.« Tedaj je prijazno pogledal tajnika v oči in mu dejal z nepopisljivim nasmehom: »Ubogi Karlek! Saj si še otrok ... Saj sem ti dejal, da so to zadnje podobice, na katere pišem.« Da bi mu ustregel, je speljal pogovor na druge stvari in nadaljeval: »Bog naj nas blagoslovi in obvaruje vsega hudega. O Marija, varuj Francijo in vse Francoze! Veliko dajajte revežem, če hočete postati bogati! *Date et dabitur vobis*. Naj nas Bog blagoslavlja, Devica Marija pa bodi naša vodnica v vseh nevarnostih. Mladi so Jezusovo veselje in Marijina radost. Bog naj blagoslavlja vse naše dobrotnike in jim bogato povrne. Jezusovo Srce, daj, da te bom ljubil vedno bolj in bolj! Največji Božji sovražnik je greh. Marija, pomagaj mi rešiti dušo.« Nato se je vrnil na prejšnjo misel, ki je vznemirjala don Vigliettija: »Na koncu življenja bomo zbrali sadove dobrih del. Kdor reši svojo dušo, reši vse; kdor pogubi svojo dušo, pogubi vse. Kdor brani reveže, bo bogato poplačan pred nebeškim prestolom. Kdor

brani sirote, ga bo Bog blagoslavljal v nevarnostih, Marija pa ga bo varovala ob smrti. Kako bogato plačilo bomo prejeli za vse dobro, ki ga napravimo v življenju! Kakršno življenje, taka smrt. *Qualis vita, finis ita*. Jaz vsak dan molim za vas, vi pa molite za zveličanje moje duše. O sveta Devica, varuj mojo dušo ob smrti! V raju bomo večno uživali vse dobrine.« Tu je odložil pero; roka je bila utrujena.

Vsa dela, ki jih je navadno opravljal, so se bližala koncu. Tisto jutro je sprejel še zadnje obiske. Skozi štirideset let je vsako jutro dajal nasvete, blagoslavljal, tolažil, pomagal in razveseljeval vse, ki so hoteli priti k njemu. To so bili največji napori v njegovem življenju. Tedaj se je počutil tako izčrpanega, da so mislili, da bo izdihnil. Neskončna vrsta obiskov se je končala za vedno z obiskom grofice Soranzo Mocenigo. Bilo je ob pol enih dvajsetega decembra.

Zvečer se je še zadnjikrat peljal na sprehod. Prvikrat je dovolil svojim sinovom na njihovo prošnjo, da so ga na rokah nesli na sedež. Spremljala sta ga don Bonetti in don Viglietti in mu začela govoriti o sobratih, ki so bili vsi nestrpni, da bi mu ponudili pomoč. On je molčal, potem pa nenadoma dejal: »Viglietti, ko bomo prišli domov, zapiši v mojem imenu tele besede za vse salezijance: *Salezijanski predstojniki naj bodo vedno zelo dobri do podložnih, zlasti pa naj lepo in ljubeznivo ravnaajo s strežnim osebjem*.«

Sprva se je zdelo, da mu svež zrak dobro dene. Ko so se vrnili domov in ga odnesli v sobo, je ljubeznivo rekel glavnemu nosaču: »Napravi seznam. Ti bom za vse skupaj plačal.« Kmalu je prišel njegov osebni zdravnik doktor Albertotti, ki ga je preiskal in ugotovil, da je stanje zelo resno; zato je ukazal, naj ga položijo v posteljo. Kleriku Festu, ki ga je vprašal, kako se počuti, je odgovoril: »Preostane mi samo še, da napravim dober sklep, da se bo vse lepo končalo.« Kot je navada v takih primerih, so mu svetovali, naj malo počije in si bo opomogel. On pa je zamahnil z roko in s poudarkom ponovil besede: »Preostane mi samo še, da napravim dober konec.« Pred sprehodom je še napisal na podobico: »*Maria, tu nos ab hoste protege et mortis hora suscipe*. [Marija, varuj nas pred sovražnikom in ob smrtni uri sprejmi nas].« In na neko drugo je zapisal: »Marija, daj moji duši svojo pomoč ob moji smrtni uri.« Zaužil je nekaj žlic mineštre in se premaknil k postelji, iz katere ne bo več vstal.

Na mizici je bila *pars aestiva* brevirja. Don Lemoine, ki ga je prelistaval, je v njem našel veliko papirnatih vložkov z različnimi mislimi iz Svetega pisma, iz svetih očetov in celo iz italijanskih pesnikov. Ti spomini so se mu zvrstili pred očmi skozi dobrih štirideset let.¹⁷

Na mizici se je nabiral kup pisem z božičnimi voščili. Prihajala so z vseh strani; veliko jih je prišlo iz Francije. Pobožna gospodična Louvet,¹⁸ ki je v po-

¹⁷ Dodatek, št. 93.

¹⁸ Glej MB XV, pogl. XIX. 28. decembra je opat Engrand pisal Ruovemu tajniku: »*Gospodična Louvet d'Aire mi naroča, naj don Rui izrazim globoko obžalovanje nad trenutnimi razmerami. Don Bosko*

trditev svojih voščil dodala bankovec za petsto lir, je izrazila plemenito misel. Napisala je: »Izkoriščam priložnost, da dodam tudi svoja voščila za srečno novo leto. Vendar so za vas vsa leta srečna, ker so polna zasluženj za nebesa; na žalost zame to ne velja.« Ta pobožna dobrotnica je imela prav, saj so bila don Boskova leta *dies pleni*, polna in bogata z zasluženji; seveda si ni mogla misliti, kako blizu je bil trenutek, ko vsa dobra dela dobijo ustrezno krono v nebesih.

22. POGLAVJE

PRVIH ENAJST DNI BOLEZNI

NAŠ DRAGI BOLNIK JE OSTAL v postelji neprekinjeno dvainštirideset dni, s tremi različnimi obdobji v procesu bolezni. Od dvajsetega do enaintridesetega decembra se je stanje vedno bolj slabšalo; od prvega do dvajsetega januarja se je sicer pokazalo majhno upanje; od tedaj naprej so stvari postale nerešljive in so šle proti hitremu koncu. Če bi hoteli podrobneje prikazati splošno stanje Božjega služabnika v dolgem času, polnem bolečin, tega ne bi mogli narediti bolje kot s pripovedjo priče, ki je bila dobro informirana. Pomočnik Enria, ki je vse noči prebedel ob njegovem vzglavju, je pri rednem postopku¹ zelo preprosto prikazal njegovo stanje: »Njegova vdanost je bila velika; uresničeval je svoje geslo: *fare, patire, tacere* [delati, trpeti, molčati], ki mi ga je večkrat ponovil, kadar se je počutil dobro. Ko torej ni mogel več delati, je trpel in molčal.« Molčal je seveda o svojem trpljenju, besede pa je uporabil samo za to, da bi jih izkoristil za kaj dobrega.

Zdravnik je predstojnikom 21. decembra povedal, da če bo bolnik še naprej ostal v takem stanju, ne bo mogel preživeti več kot štiri ali pet dni. Ni namreč več jedel; pogosto je bruhal; niso več vedeli, kakšno hrano naj mu pripravijo. Le stežka je dihal in imel povišano temperaturo. Kljub temu se je znal še dobrohotno pošaliti s tistimi, ki so mu stregli. Tajnik, ki mu je prinesel malo mineštre, mu jo je podržal, da bi jo lažje ponesel k ustom. »No? Mi jo boš ti pojedel?« Ko si je proti večeru malo opomogel, je poslušal branje časopisa v delu, ki je poročal o papeževem jubileju, in prebiral priporočena ali naročena pisma. Proti pol devetim zvečer je dejal: »Danes ob štirih sem mislil, da sem tik pred smrtjo. Ničesar več nisem dojemal. Sedaj se počutim veliko bolje.« Potem je malo počival in nato rekel tajniku: »Viglietti, daj mi malo kave z ledom ... vendar naj bo topla.« In se je zasmejal.

¹ *Summ.*, str. 907.

Preteče zdravnikove besede so pripravile predstojnike, da so pravočasno izdali ukrepe, s katerimi bi zagotovili materialno stanje v Oratoriju, ko on tega ne bo več mogel. Zato je kapitelj, ki se je sestal popoldne pod predsedstvom don Rue, da bi razmislil o različnih rednih zadevah, razpravljal tudi to o tej zadevi. Ko so preučili vprašanje, so določili, da don Bosku priznajo dolg do glavnih zavodov za posojila, ki niso bila vrnjena, ali da mora kak dedič poplačati dolgove do hišnih predstojnikov za usluge, ki so bile storjene kot posojilo. Tisti, ki se jih to tiče, naj zakonito predstavijo dokumente in prevzamejo hipoteko nad označenim dedičem. Podobno je hotel don Bosko z zakonitim podpisom posojila, ki so ga prejeli od zasebnih oseb, in z banko najeti posojilo za sto tisoč lir, odplačljivo v petdeset letih z enim samim plačilom glavnice. Sklenili so tudi, da takoj telegrafsko obvestijo Villo Colon v Urugvaju in da pišejo v Nico, da takoj prodajo dva zavoda tontinarijskim družbam.

Medtem so mu prijatelji in dobrotniki, ki še zdaleč niso slutili, da je don Bosko v tako slabem stanju, pošiljali prisrčna voščila za bližnje božične praznike. Iz Nice mu je na primer baron Héraud pisal tako pismo, polno iskrivih domislic, skladno z dobro voljo, ki smo jo pri njem opažali drugikrat.² Tudi iz Oratorija, kot da ne bi bilo nič novega, so poslali okrožnico z don Boskovim podpisom, ki je vabila k polnočnici v cerkvi Marije Pomočnice ter želela vesele božične praznike in srečno novo leto.

Naslednje jutro je dr. Vignolo vlil v srca novo upanje in izključil neposredno nevarnost, kakor jo je prejšnji dan napovedal osebni zdravnik Albertotti. Ker je bilo pomembno, da don Bosko kaj poje, mu je sam pripravil skodelico mesne juhe. Potem je bolnika pregledoval skoraj celo uro. Neverjetno je, koliko spretnosti je imel ta dobri zdravnik pri tolažbi svojih pacientov. Čeprav je bil tudi sam bolan, je vstal iz postelje in prišel obiskat don Boska. To se je dogajalo vsak naslednji dan; izkazoval mu je vso skrb, kakor mati skrbi za svojega otroka. Don Bosko se mu je večkrat s solzami v očeh zahvaljeval za vse usluge.

Vsi člani skupnosti so bili skupaj s predstojniki v skrbeh. V cerkvi so se pred Najsvetejšim vsake pol ure menjavali fantje od jutra do večera po razredih in delavnicah, da bi izprosili don Boskovo ozdravitev. Sam pa je govoril starejšim sobratom in predstojnikom: »Molite zame vsi. Povejte vsem salezijancem, naj molijo zame, da bi umrl v Božji milosti. Drugega si ne želim.«

Menjavale so se boljše in slabše razmere. Dne 23. proti poldnevu se je počutil precej slabo; ker ni mogel zaužiti ničesar, je dejal tajniku: »Poskrbi, da ne boš tukaj ti edini duhovnik. Rad bi, da mi kdo podeli zakrament sv. maziljenja.«

»Don Bosko,« mu je le-ta odgovoril, »don Rua je vedno tu v sosednji sobi. Sicer pa se mi zdi, da niste tako slabi, da bi morali govoriti o tem.«

² Dodatek, št. 94.

»Ali vedo,« je vprašal, »ali vedo tu v zavodu, da se počutim slabo?«

»Seveda, don Bosko, ne samo v tem zavodu, ampak v vseh zavodih po vsem svetu in vsi molijo.«

»Da bi jaz ozdravel? ... Odhajam v večnost.«

Vsem, ki so prihajali k njemu, je dajal spomine, kakor da jih že zapušča. Don Bonettiju, vrhovnemu katehetu, je stisnil roko in mu dejal: »Bodi vedno močna pomoč don Rui.« Pozneje pa tajniku: »Daj, da bo vse pripravljeno za sveto popotnico. Saj smo kristjani in radi darujemo Bogu svoje življenje.«

Prišli so trije gospodje iz Belgije in ga želeli videti. Dovolil jim je, naj vstopijo, vendar naj obljubijo, da bodo molili zanj. Blagoslovil jih je in rekel: »Obljubite mi, da boste molili zame, za salezijance in posebno za misijonarje.«

Potem ko je močno bruhal, je vprašal don Vigliettija, ali mu ni zoprno, ko ga vidi tako revnega. »Nič mi ni težko, dragi don Bosko. Hudo mi je le, ko vas vidim, kako trpite, pa ne morem nič pomagati.« Don Bosko je rekel: »Povej svoji materi, da jo pozdravljam, naj si prizadeva, da bo družina napredovala v krščanskem življenju in naj moli tudi zate, da boš vedno dober duhovnik in boš rešil veliko duš.«

Ko se je vrnil don Bonetti, ga je pozdravil s kretnjo roke in mu nekaj govoril ter ga nagovarjal, naj pripravijo vse potrebno za bolniško maziljenje. Obrnil se je na don Rua, ki je ravnokar prišel, nato pokazal s prstom don Vigliettiju: »Mislim, da so tiste naprave tam, vendar je bolje, da jih imamo več.«

Nekaj ur prej je don Vigliettiju narekoval pismo za don Luisa iz Barcelone. Popoldne je nadaljeval in mu priporočal, naj ga v njegovem imenu pozdravi in mu reče, naj se spominja naših misijonarjev, on pa se bo vedno spominjal njega in njegove družine in da vse pričakuje nekoč v nebesih.

Prišel je msgr. Cagliero, kateremu je dejal: »Ali imaš v mislih razloge, zakaj mora papež ščititi naše misijone? Povej svetemu očetu to, kar smo že do sedaj varovali kot skrivnost. Družba in salezijanci imajo za poseben cilj podpirati avtoriteto svetega sedeža, kjer koli so in kjer koli delujejo ... S papeževo zaščito boste šli v Afriko ... Prekoračili boste ... Šli boste v Azijo, med Tatare in drugam. Imejte vero.«

Hišni predstojniki don Belmonte, don Lazzero, don Berto, Jožef Rossi in drugi so se menjavali, da je bil vsak nekaj časa v njegovi sobi. Čeprav je le s težavo govoril, je vsakogar sprejel prijazno. Včasih jih je v šali pozdravil po vojaško z roko ob čelu, včasih z dviganjem in spuščanjem roke, včasih pokazal novega prišleca, ki je bil že ob njegovi strani, in dejal: »Ga vidiš? On je.« Včasih je stegnil desnico in stisnil roko tistemu, ki mu jo je poljubil, ter dejal: »O, moj dragi! Ti si vedno moj dragi.«

Ko je misijonar don Cassini sedel poleg njega, ga je pozdravil, potem pa mu dejal na uho: »Vem, da je tvoja mati v stiski. Povej mi vse, a samo meni, da nihče ne bo vedel za tvoje skrivnosti. Ti bom jaz sam dal, ne da bi drugi vedeli, kar potrebuješ.«

Za vsakogar se je zanimal, kako je z zdravjem, ali so na toplem, ali kaj potrebujejo. Vpraševal je, tudi monsinjorja, kako je preživel dan, kakšno delo ima, kakšno posebno delo trenutno opravlja. Tistim, ki so pri njem bedeli in mu stregli, je izražal zaskrbljenost, da bi pomanjkanje počitka in odmora lahko škodovalo njihovemu zdravju. Toda bolničarji so bili neutrudljivi.

Pomočnik Enria je pri postopku izjavil: »V zadnji bolezni sem čul pri njem vse noči do konca življenja. Že prvo noč mi je dejal: 'Ubogi Peter. Potrpi! Moral boš prebiti še veliko noči.' Jaz sem mu skoraj užaljen odgovoril, da bi za njegovo ozdravljenje dal svoje življenje, kot so bili pripravljene mnogi moji tovariši.«

Prevelika je bila ljubezen, ki so jo njegovi sinovi gojili do njega, da ne bi bili pripravljene na kakršno koli žrtev, pa tudi njegovo srce je bilo polno očetovske ljubezni do njih. Don Lemoyne se glede tega spominja, da mu je rekel nekaj let prej: »Ob smrti bom čutil edino težavo, da se bom moral ločiti od vas.« Ta njegova dobrotga ga je silila, da bi želel raztresti misel tistega, ki ga je videl trpeti ob sebi. Celo don Cerrutija, ki ga je obiskal popoldne 23. ob času, ko so fantje imeli malico, in je le stežka prikrival svojo ganjenost, je vprašal na pol v šali na pol zares: »Si že malical? Vprašaj tudi don Vigliettija, ali je že malical.« V tej svoji dobroti je bilo bolj enkratno kot redko: imel je rad vse tako, da je vsakdo mislil, da ima njega najrajši.

Dogodkov na tisti 23. dan še ni bilo konec. Sledil je še dolg posvet med osebnim zdravnikom Albertottijem in dvema svetovalcema Fissorejem in Vignolom. Posteljo so postavili na sredino sobe. V organizmu niso našli nič pokvarjenega in so izjavili, da ni nobene bližnje nevarnosti. Doktor Vignolo je hotel preveriti bolnikovo moč in mu je rekel, naj mu stisne roko, kolikor more. »Pazite, da vas ne bom poškodoval,« mu je smeje se dejal don Bosko. »Boste videli.« Zdravnik je stvar vzel za šalo in mu rekel: »Še bolj, še bolj.« Pa je hitro potegnil roko nazaj in preplašen dejal: »Nič ne mislite na smrt. S tako močjo v telesu bi me lahko poklicali na dvoboj.«

Ko so zdravniki odšli, se je pojavila dostojanstvena postava kardinala Alimonda. Stopil je k njemu, ga objel in rahlo poljubil. Don Bosko je potegnil z glave nočno čepico in dejal: »Vaša eminenca, priporočam se vam v molitev, da bi mogel rešiti svojo dušo.« Nato je še dodal: »Priporočam vam svojo redovno družbo. Bodite zaščitnik salezijancev.«

Ko ga je kardinal videl, da joka, ga je bodril, govoril mu je o vdanosti v Božjo voljo in ga spomnil, da je vedno delal za Gospoda. Ko je opazil, da v rokah drži biret, mu ga je položil na glavo. Don Bosko mu je ganjen dejal: »Vedno sem storil to, kar sem mogel. Naj se zgodi Božja volja.«

»Malo jih je,« je pripomnil kardinal, »ki bi ob smrti lahko rekli kakor vi.«

»Težki časi, vaša eminenca,« mu je segel v besedo don Bosko. »Preživel sem težke čase ... Vendar papeževa avtoriteta ... papeževa avtoriteta ... Pravkar sem

dejal msgr. Cagliero, naj pove svetemu očetu, da hočemo salezijanci vedno braniti papeževo oblast, kjer koli že delamo, kjer koli živimo. Ne pozabite tega reči svetemu očetu, vaša eminenca.«

»Da, dragi don Bosko,« je odgovoril msgr. Cagliero, ki je stal ob vznožju postelje. »Sem si zapomnil. Bodite mirni, da bom povedal vaše sporočilo svetemu očetu.

»Toda Vam, gospod Janez,« je nadaljeval kardinal in spremenil temo, »se ni treba bati smrti. Tolikokrat ste priporočali drugim, naj bodo pripravljeni. O tem ste tolikokrat govorili.«

»Seveda, govoril sem drugim, sedaj pa potrebujem, da drugi govorijo meni.«

Želel je od kardinala prejeti blagoslov. Ob slovesu ga je še enkrat objel in ganjen poljubil.

Nekaj trenutkov zatem je vstopil njegov spovednik in součenec gospod Giacomelli. Ostala sta sama nekaj trenutkov. Medtem so se razni predstojniki, ki so se umaknili v sosednjo sobo, spominjali preroških besed iz leta 1885, ko je don Bosko don Giacomelliju, ki je bil resno bolan, dejal: »Bodi vesel. Nič se ne boj. Ali ne veš, da boš prav ti moral biti ob don Bosku v njegovih zadnjih trenutkih?«³

Željo po popotnici je izrazil tako odločno, da nihče ni hotel prevzeti odgovornosti, da bi jo preložili na naslednji dan; zato so se 24. dopoldne začele priprave za podelitev popotnice. Takoj ko so ga opozorili, je dejal don Vigliettiju in don Bonettiju: »Pomagajte mi, pomagajte mi, da bom prejel Jezusa ... Jaz sem ves zmeden. *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.*«

Procesija, v katero so se vključili ministranti, duhovniki in kleriki, je prišla skozi glavna cerkvena vrata in skozi vhod v Oratorij. Don Bosko se je raznežil, ko je zaslišal petje; ko pa je zagledal Najsvetejše, ki ga je nosil msgr. Cagliero, so ga oblike solze. S štolo okoli vratu se je zdel kot angel. Ob slovesnem trenutku so vsi jokali in ihteli. Ob tem času je tudi nastopilo vidno izboljšanje. Ni več bruhal ne sopol; nekaj ur je celo spal, kar se že dolgo ni zgodilo.

Pred polnočjo je rekel don Durandu: »Naročam ti, da se v mojem imenu zahvališ zdravnikom za vso pomoč in prijaznost, ki so mi jih izkazovali.«

Okoli šestih zvečer je bil spet zelo vznemirjen; vendar bolj kot nase je mislil na druge. Tajniku je rekel: »Viglietti, gotovo še nisi vedel, kako je bedeti pri bolnikih.« Od časa do časa je v piemontščini ponavljal: »Ne vem več, kaj bi rekel in kaj naj storim.« Poklical je don Rua in mu rekel: »Ob don Vigliettiju bi rad imel ob sebi še kakega drugega duhovnika. Bojim se, da ne bom dočakal jutra.«

Po osmi uri je dejal don Vigliettiju: »Poglej na mojo mizico: tam je neka beležnica ... Veš, o čem govorim. Vzemi jo in jo potem daj Bonettiju, da ne bo

³ Glej MB XVII, str. 651 [BiS XVII, str. 435].

prišla v roke komur koli.« Bila je to neke vrste beležnica, zvezana iz listov računskega dnevnika, ki jo je dal obrezati na stroj v določenih merah in jo trdno zvezati. Nosi lastnoročno napisan naslov: *Spomini od 1841 do 1884–5–6 duh. Janeza Boska svojim sinovom salezijancem*. Obsega praktična pravila vedenja, ki jih daje svojemu nasledniku. Mi smo jih objavili v desetem poglavju prejšnjega zvezka. Napisani so bili leta 1884, ko je don Bosko menil, da gredo h koncu njegovi dnevi; v naslednjih dveh letih je naredil nekaj majhnih dodatkov.

Don Vigliettiju je še dejal: »Naredi mi to uslugo in poglej še v žepe mojih oblek; notri sta moja listnica in moja denarnica. Mislim, da v njiju ni ničesar; če pa je notri kak denar, ga izroči don Rui. Hočem umreti tako, da bodo dejali: don Bosko je umrl brez ficka v žepu.«

Vsi ti izrazi so tako presunili predstojnike, da je msgr. Cagliero sklenil podeliti mu poslednje maziljenje. Še prej pa je don Bosko prosil, naj mu podelijo papežev blagoslov; tudi to so takoj storili. Po tem blagoslovu je bolnik govoril samo še o večnosti, vmes pa še dodal kako opozorilo. Monsinorju, ki se je pripravljaval na pontifikalno polnočnico v cerkvi Marije Pomočnice, je dejal: »Samo eno prosim Gospoda, da bi rešil svojo dušo. Povejte vsem salezijancem, naj delajo požrtvovalno in goreče. Delo, delo! Vedno si prizadevajte, da bi reševali duše.« Nato je zaspal.

Časopisi so začeli pisati o njegovi bolezni. *Unità Cattolica* je 24. decembra prva objavila vest v kratkem članku: »Z bolečino v srcu in s strahom, ki si ga bralci lahko mislijo, oznanjamo, da se je bolezen našega edinstvenega duhovnika Janeza Boska poslabšala; bojimo se, da bo to neizogibna izguba. Priporočamo ga v molitev katoličanom, kajti upanje na kako izboljšanje je v Božjih rokah.« Ko je te vrstice prebrala že omenjena grofica Camburzano, je pisala don Rui žalostno pismo, v katerem je med drugim zapisala: »Če bi vsemogočnemu Gospodu bila vseč daritev mojega nekoristnega življenja za tako dragoceno in tako potrebno don Boskovo življenje, ga rada žrtvujem v tem trenutku, prepričana, da bo on molil zame in mi bo izprosil Božje usmiljenje.«

V Parizu je vest, da don Bosko umira, razžalostila mnoga srca. V založniški knjigarni Josse so se gospe kar vrstile, da bi zvedele za zadnje novice, domnevale so, da je on najbolj obveščen o vsem. Takoj je pisal don Rui »s potrjim srcem« in ga prosil, naj mu čim prej odgovori. Odgovor je prispel hitro, a on ga ni mogel videti. Na božično vigilijo je bil spet pri spovedi, da bi pri polnočnici lahko prejel obhajilo, ko je doživel srčni infarkt in je v trenutku umrl. Tako je imel rad don Boska, da so domači imeli za vzrok smrti vest o žalostni novici.⁴

⁴ V odgovoru na sožalno pismo, ki ga je napisal don Rua, je hčerka g. Jossa (5. januarja 1888) napisala: »Vprašujete nas, častiti oče, ali bomo še naprej skrbeli za vašo čudovito ustanovo. To je za nas dolžnost in prava sreča. Srečni bomo in ponosni, da smemo nadaljevati lepo nalogo, ki si jo je zadal moj oče, in dokazati don Bosku našo sinovsko vdanost z zbiranjem sredstev za njegove drage sirote, čim več nam bo mogoče.«

Časopis *Gaulois* z dne 23. je najprej obvestil pariške prijatelje s člankom pod naslovom *Don Boskov smrtni boj*. Gospa De Combaud, ki ga je leta 1883 tako velikodušno sprejela, je nemudoma pisala don Rui: »Ne morem vam popisati bolečine, ki jo občutim. Številni prijatelji tega blagega očeta molijo.« Prosila ga je za »milost«, da bi rada ohranila kak don Boskov osebni predmet, da bi ga hranila kot relikvijo. Podobno prošnjo so izražali tudi drugi. Pod zgoraj omenjenim naslovom je *Nouvelliste* iz Lilla razširil novico po severni Franciji. Kmalu se je novica o don Boskovi bolezni pojavljala vsak dan v tisku; neprenehoma so prihajala pisma in telegrami in prosili za informacije. Mnogi Turinčani so prihajali v zakristijo, da bi zvedeli kaj bolj natančnega. V seznamu imen v pritličju so bili podpisi najbolj uglednih oseb.

Božič je bil veliko manj vesel kot navadno. Bolnik ga je obhajal v svoji sobici, bil pri jutranji maši in prejel sveto obhajilo, ki ga je prejemal vsako jutro. Opol dne je prišel na obisk kanonik Bossi, predstojnik Male hiše Božje previdnosti in drugi Cottolengov naslednik. Don Bosko ga je kar precej pri moči spomnil, kako ga je prvič srečal v Castelnuovu še kot dečka. Medtem ko se je z dvorišča slišalo kričanje fantov med odmorom, je dejal don Vigliettiju: »Dragi Viglietti, ali ne bi šel tudi ti malo na odmor? Ne bi rad videl, da bi zbolel zaradi mene.« Malo pozneje pa je dejal v šali: »Viglietti, bodi malo iznajdljiv, da boš vse moje nadloge poslal med kamenje v Sturi.« To je bil spomin na ure, ki sta jih preživela vsak dan v Lanzu na bregovih tiste reke.

Msgr. Cagliero je s telegramom kardinalu Rampolli od svetega očeta prosil za bolnika tako želeni blagoslov. Državni tajnik je odgovoril: »Sveti oče, zaskrbljen zaradi don Boskove bolezni, moli zanj in mu pošilja zaproseni blagoslov.« Don Bosko je bil s tem zelo potolažen.

Prišli so ga obiskat trije škofje, to je msgr. Pulciano iz Casaleja, Manacorda iz Fossana in Valfrè iz Bonza pri Cuneu; na božič zvečer sta prišla še dva turinska škofa, msgr. Bertagna in msgr. Leto.

V tistih dneh je malo deklet z Ognjene zemlje dokazala svojo občutljivost, ki bi bila dovolj, da bi ovrгла sodbe kakega znanstvenika o absolutni manjvrednosti domačinov z Ognjene zemlje. Ubožica se ni mogla pomiriti, ko je videla, da je don Bosko tako bolan, in je velikokrat prihitela k ravnateljici, da jo je vprašala, kako mu gre. Kogar koli je srečala, je preprosto vzkliknila: »Don Bosko je bolan.« Večkrat je stopila v kapelo in molila pred Najsvetejšim za njegovo zdravje.

Toda to kratko izboljšanje je nenadoma prenehalo ponoči na 26. december; to je prineslo vznemirjenje med asistente. Po maši in obhajilu se je dal na razpolago zdravnikom, ki so se zbrali na nov posvet. Don Vigliettiju je dejal: »*Videamus, quantum valeat scientia ac peritia trium medicorum.*« Rezultat je bil bolj pomirjajoč, kot so pričakovali.

Bralci naj se spomnijo tistega Tomatisa, nekdanjega gojenca, ki ga je don

Bosko povabil v oratorij za božične praznike. Prišel je skupaj s svojim sinom. Po zdravniškem posvetu je lahko prišel do bolnika, da bi se poslovil. Ta stari gojenec je pokleknil blizu postelje, skoraj v zamaknjenju, a ni zmožgal reči drugega kot: »O don Bosko, o don Bosko!« A v glasu se je čutila vsa duša. Svetnik je dvignil roko in blagoslovil očeta in sina; potem je povzdignil pogled in dal vedeti, da odhaja in jih čaka v nebesih. Ko sta odšla, je poklical k sebi don Rua in mu šepetaje dejal: »Ali veš, da je reven? Plačaj jima potne stroške v mojem imenu.«

Kardinal Alimonda je moral v kratkem iti v Rim za proslavo papeškega jubileja; hotel pa se je prej še videti z don Boskom. Zdravniki, ki so bolniku predpisali popoln mir, so določili, da ga ne smejo obiskati niti domači ljudje; zato je kardinal, ki se je vrnil že drugič, sprejel tudi to žrtev, da ga ne bo več videl in z njim govoril, temveč je vprašal samo za novice, ne da bi šel gor po stopnicah. Potem pa je prekršil ukaz. Ko je zagledal njegov trpeči obraz, je planil v jok. Objel ga je, dvakrat poljubil in nazadnje ga blagoslovil.

Kmalu zatem so pripeljali vrhovno predstojnico hčera Marije Pomočnice, ki ga je prišla obiskat iz Nice skupaj z eno asistentko. Don Bosko jima je podelil blagoslov in rekel, da velja za vse zavode in vse sestre. »Rešite veliko duš,« jim je dejal in jih pozdravil.

Na dan 26. decembra je don Rua salezijancem poslal uradno sporočilo o don Boskovem zdravju. Njegova kratka okrožnica se je končavala s temi besedami: »Svoje upe polagamo v Božje roke in v roke Marije Pomočnice. V Oratoriju, kakor v mnogih zavodih, imajo nenehno češčenje pred Najsvetejšim. Molimo ... Molimo ... Molimo ...«

Na praznik sv. Janeza Evangelista so nastopile nove težave. Po besedah pisca dnevnika je bilo treba nenehno ob njem bedeti, da bi organizem malo okrepi. Izrabljen in izčrpan organizem ni bil več sposoben za kak poseg. Ob zdravniku sta bila samo don Bonetti in don Viglietti. Bolnik je imel glavo naslonjeno na Vigliettijeve prsi. Obračali so ga sem in tja, saj nazadnje bolnik sam ni zmožgal več.

Toda muk še ni bilo konec. Poklicali so don Rua, don Belmonteja in doktorja Albertottija, kako bi ga prenesli s čim manj bolečin v drugo posteljo; don Bosko je šaljivo dejal don Belmonteju: »Napravite takole: privežite mi vrv okoli vratu in me potegnite z ene postelje na drugo.« Le kaj vse so počeli! Don Rua je na novo posteljo padel ravno pod don Boska. Don Viglietti je podpiral don Boska, da bi se don Rua izvlekel izpod njega. Ubogi trpin, ki je ostal junaško miren, se je smejal. Ko je bil na mestu, je vprašal, kdo ga je premaknil, in se zahvaljeval vsakemu posebej. Ko je zvedel, da je nova postelja, v katero so ga položili, Vigliettijeve, ki je navadno spal v sosednji sobi, se je globoko zamislil in mu dejal: »In ti, Viglietti, kje boš spal nocoj?«

Zaradi higijene so morali ta postopek skoraj vsak dan ponoviti. On je trpel

že, ko so mu popravljali vzglavnike ali so ga prestavili bolj gor; kaj šele pri takšnih premikih. On pa se je še kar naprej šalil. Ko so ga vprašali, ali ga kaj boli, je rekel: »O, ja, nisi dober zame.«

Potrebna bi bila udobnejša postelja od njegove, ki se ni dala dobro izvleči in namestiti nazaj. Don Rua je poslal nekoga, da kupi novo na trgu Porta Palazzo, kjer so bile vedno na prodaj; a to pot ni bilo nobene. Zato so jo zamenjali z neko, ki je bila v sobi tam blizu in jo je uporabljal don Deppert in na kateri je Božji služabnik, kakor je napovedal, moral umreti.⁵

Proti večeru ga je obiskal novi ravnatelj *Civiltà Cattolica* don Dominik Tineti, kateremu je s težavo rekel: »Kot v preteklosti vam priporočam salezijansko družbo in naše misijone. Vedno si bomo prijatelji, do nebes.« Spoštovani Margottijev naslednik v 29. številki takole opisuje bolnika: »Njegov obraz ni izgubil svoje navadne mirnosti in vedrine; njegov pogled, kot vedno blag, živahen in poln ljubeznivosti; iste barve kot navadno; polno in bleščeče razumevanje so v popolnem nasprotju s slabotnostjo, ki mu diha z obraza, in s šibkim glasom, ki prihaja iz njegovih ustnic.«

Poglejmo nekaj odlomkov iz pisma z datumom 27. december. Gospa Natalija Cornet iz Montluçona piše svetniku: »Po vaši zaslugi, prečastiti, sem lahko premagala vse nezgode in sem sredi vsakovrstnih težav mogla vzgojiti svojih sedem otrok v Božjem strahu in v ljubezni do bližnjega. Pogosto sem dvignila pogled na vašo sliko, ki jo hranim v svoji molilnici; v težkih trenutkih, ko sem obupavala, se mi je zdelo, da slišim vas, ki mi govorite: 'Pogum, draga hčerka, Gospod tepe tiste, ki ga imajo radi'. Da, dragi oče, vi ste me naučili ljubiti Marijo Pomočnico, veliko tolažnico vašega svetega življenja; za to se vam zahvaljujem, prečastiti oče; vi ste me naučili, kako naj v preizkušnjah ostanem močna.«

Vedno znova ga je ta ali oni predstojnik spodbujal, da naj moli za svoje ozdravljenje; a on ni nikoli privolil. Njegov odgovor je bil vedno isti: »Naj se na meni zgodi Božja volja!« Ko je ponavljal zdihljaje, ki so mu jih svetovali, in ko mu je kdo svetoval, naj reče: Marija Pomočnica, daj, da ozdravim, je molčal.

Veliko italijanskih in tujih časopisov je redno objavljalo vesti o don Boskovem zdravstvenem stanju, včasih z dodatnim poročilom o njegovi osebi in njegovih ustanovah. Dopisniki so se pomešali med množico, ki je v določenih urah oblegala zavod, da bi dobili novice. Iz najbolj oddaljenih krajev so poročali o izrednih javnih in osebnih molitvah; posebno redovne skupnosti so navalile na nebesa, da bi na silo izprosile milost. V številnih družinah sotrudnikov so jokali in molili. Zjutraj 28. se je zgodilo nekaj posebnega. Grofica Salino je vstopila v vratarnico in prosila za zadnje novice. Dali so ji brati *Unità Cattolica* prejšnjega dne, ki je omenjal rahlo izboljšanje. Vsa iz sebe od zadovoljstva je plemenita

⁵ Glej zgoraj, str. 302.

gospa iz žepa potegnila denarnico in jo položila pred vratarja; rekla mu je, naj prosi don Boska, da naj ozdravi čim prej in naj sprejme v dar teh nekaj novcev. V njej je bilo dvajset zlatnikov.

Grof Balbo in njegov sin Cezar sta dosegla, da sta obiskala don Boska skupaj z grofico Callori. Le-ta je pristopila k postelji, pokleknila in prosila za blagoslov; nato je hitro odšla, ker ni mogla zadržati ganjenosti. Ime te močne žene, dolgotletne dobrotnice, vztrajne in velikodušne, je ohranjeno v številnih zvezkih, ki sestavljajo don Boskove *Biografske spomine*.

Božji služabnik je večkrat prosil zdravnike, naj mu po resnici povedo, kako je z njim; da bi jih še bolj spodbudil, je dodajal: »Vedite, da se ničesar ne bojim. Sem miren in pripravljen.« Sicer si ni ničesar domišljal. Don Albera, ki je prišel iz Marseilla, mu je dejal: »O don Bosko, že tretjič ste bili pred vrati večnosti, pa ste se po molitvah svojih sinov vrnili nazaj. Prepričan sem, da se bo tako zgodilo tudi tokrat.« Odgovoril je: »Tokrat pa se ne bom vrnil.«

K don Durandu je prišel dopisnik *Figaroja* gospod Saint-Genest in ga prosil, da bi videl don Boska. Ljubeznivo so ga sprejeli in ga peljali v predsobo, kjer sta bila dr. Albertotti in dr. Fissore. Le-ta je na novinarjevo vprašanje odgovoril: »Don Boska smo že odpisali. Nimamo več upanja, da bi ga rešili. Ima prizadeto srce in pljuča, jetra odpovedujejo, zapleti na hrbtenici povzročajo paralizo spodnjih okončin. Ne more govoriti. Ledvice in pljuča slabo delujejo.« Vprašali so ga, kje je vzrok bolezni. Dejal je: »Ni neposrednega vzroka. To je sad splošne oslabeledosti, nenehnega dela in nenehne vznemirjenosti. Don Bosko je izčrpan zaradi prevelikega dela. Ne umira zaradi kake določene bolezni, temveč je lučka, ki ugaša zaradi pomanjkanja olja.« Nato je s svojim kolegom vstopil k bolniku, za njim pa don Durando, ki je pustil vrata na pol odprta, da bi ga tujec lahko videl.

Po viziti zdravnikov je prišel don Durando in mu rekel, da se je don Bosko, ko je slišal, da je bil tam predstavnik pariškega časopisa, hotel zahvaliti za naklonjenost, ki jo je vedno izkazoval njegovim ustanovam. Tedaj ga je dr. Fissore pustil noter, a mu naročil, naj se z bolnikom ne pogovarja. V poročilu časopisu je pisec končal takole: »Don Bosko je ležal na skromni železni postelji in v sobi, ki bi ji lahko rekli meniška celica. Njegov blagi in angelski obraz se je skušal nasmehniti; njegove oči so me nežno pogledovale; s težavo in počasi mi je stegnil roko in stisnil mojo. Njegove ustnice so se premikale, kot da bi mi hotel nekaj reči. Sklonil sem se, približal uho njegovim ustom in sem zaslišal glas: 'Hvala za vaš obisk. Molite zame.' O sveti mož! V svoji ponižnosti me je prosil, naj molim zanj. Ve, da nima več ničesar pričakovati, a je vedno ljubezniv in veder ter popolnoma mirno pričakuje smrt.«

Zdravnika sta ugotovila prekinjanje utripa, pešanje glasu in odkrila večjo količino albumina, kar je bil dokaz za hitro pojemanje življenjskih moči; kljub

temu sta dodala, da taki pojavi lahko docela ali delno ponehajo in lahko dajo prostor boljšim napovedim.⁶ Ponovno so prepovedali kakršen koli obisk, razen tistih, ki so mu bili vedno blizu in ga niso mogli motiti.⁷

Podnevi je don Rua razposlal zavodom kratko in bolj blede sporočilo s spodbudo, naj molijo z živo vero.

Strah, žalost in zaupanje v Boga in Marijo Pomočnico so bila tri čustva, ki so se izmenjavala v vedno številnejših pismih, medtem ko so časopisi širili novico o težkem don Boskovem stanju. Turinski *Il Corriere Nazionale* je pisal 28. decembra: »Številne nedolžne in krepostne duše se goreče zaobljubljajo, da bodo darovale del ali celo svoje življenje, da bi ga podaljšali vsaj malo najiskrenejšemu prijatelju, nežnemu očetu mladine, za katere blagor se je popolnoma žrtvoval.« Genovski *Cittadino* je istega dne zapisal: »Težko najdemo primere bolezni, ki bi vzbujali toliko strahu, in to upravičeno, saj si je don Bosko znal pridobiti spoštovanje in ljubezen vseh in uživa ugled vsega sveta.«

Dne 29. je skoraj cel dan prebil v spanju in se prebujal le za kako minuto. V enem takih vmesnih predahov ga je don Bonetti prosil za kak spomin za hčere Marije Pomočnice. Odgovoril je: »Pokorščina. Izpolnjevati jo in zahtevati izpolnjevanje!«

Ob podobnih trenutkih so mu postavljali dve vprašanji. Po pridružitvi kapucinov je obstajal privilegij, recimo mu tako, da se sobrat lahko spove samo pri sobratu. Ker so želeli vedeti za njegovo mnenje, je dal razumeti, da bi to odklonil. Nadalje so hoteli vedeti, ali naj se vrhovni predstojnik vmeša pri izvolitvi vrhovne predstojnice sester; zdelo se je, da je bil »za«.

Proti večeru je dal poklicati don Rua in msgr. Cagliera; s slabotnim glasom je dejal zanje in za vse salezijance: »Uredite vse svoje zadeve; imejte se radi kot bratje. Božje in Marijine pomoči vam ne bo zmanjkalo. Priporočite vsem moje večno zveličanje in molite. *Alter alterius onera portate ... Exemplum bonorum operum ...* Blagoslavljam zavode v Ameriki, don Costamagna, don Lasagna, don Fagnana, don Tomatisa, don Rabagliatija, msgr. Lacerda in sobrate v Braziliji; msgr. nadškofa iz Buenos Airesa in msgr. Espinosa; Quito, London, Trento. Blagoslavljam S. Nicolas in vse naše dobre italijanske sotrudnike in njihove družine; vedno se bom spominjal dobrega, ki so ga storili za naše misijone«. Na koncu je še enkrat ponovil: »Obljubite mi, da se boste imeli radi kot bratje ... Priporočajte pogosto obhajilo in pobožnost do Marije Pomočnice.«

Glede teh zadnjih besed je don Rua napisal v tretji okrožnici z dne 30. decembra: »Včeraj zvečer, ob času, ko je mogel lažje govoriti, ko smo bili ob njegovi postelji msgr. Cagliero, don Bonetti in jaz, je med drugim rekel: »Salezijancem priporočam pobožnost do Marije Pomočnice in pogosto obhajilo. Jaz sem tedaj

⁶ *Unità Cattolica*, 29. december 1887.

⁷ Ruova okrožnica, 30. december 1887.

dodal: 'To bi lahko služilo za vezilo za novo leto, da bi ga poslali v vse naše zavode'. On je nadaljeval: 'To naj velja za vse življenje'. Potem je privolil, naj velja tudi za vezilo.«

Okrog osmih 29. decembra mu je monsinjor podelil papeški blagoslov; najprej pa je hotel, naj monsinjor na glas moli kesanje, on pa mu je sledil v mislih. Nato mu je rekel: »Širite pobožnost do Marije Pomočnice na Ognjeni zemlji. O, ko bi vedeli, koliko duš hoče Marija Pomočnica rešiti za nebesa po salezijancih.«

Še vedno je težko dihal. Sredi noči se je zbudil veliko bolj miren in veder. Prosil je za pijačo, vendar so mu jo zaradi bruhanja odrekli. Tedaj je dejal: »*Aquam nostram pretio bibimus.*« Treba se je naučiti živeti in umreti; eno in drugo.

Ko ga je 30. decembra zjutraj obiskal don Cerruti, mu je povedal, da je baronica Cataldi, ena največjih genovskih dobrotnic, bila v zavetišču v Sampierdareni in prinesla v dar štiristo lir, da bi molili za don Boskovo ozdravljenje. Dodal je, da se je že on zahvalil v njegovem imenu in ji podelil blagoslov, ki ji ga je on poslal s svoje postelje. »Da, blagoslavljam jo,« je odgovoril ganjen.

Vrhovnega ekonoma don Sala, ki se je vrnil v Rim, so poklicali po telegrafu in je prišel pozno večer. Takoj ko je don Bosko zvedel, je zaskrbljeno vprašal don Lemoyna, kakšne novice je prinesel. Novice so bile lepe. Don Lemoyne jih je v zadregi prilagodil tako, da je bil don Bosko pripravljen čakati, da mu jih izroči don Sala sam. Dragi don Bosko je vedno upal in je večkrat ponavljal, da ne bo zapustil dolgov svojim sinovom; vendar so dolgovi za cerkev Presvetega Jezusovega Srca ostajali naprej. Vedno je poniževalno pustiti dolgove, kadar odhajaš iz kakega kraja ali celo s sveta. Bog je dopustil, da je Božji služabnik nosil tudi ta križ.

Dobro novico pa je sporočal vsaj don Sala. Grofu Vespignaniju, načrtovalcu cerkve, bi morali, kakor je bilo dogovorjeno, izplačati sto petdeset tisoč lir. To je bila za družbo ogromna vsota, zlasti v tistih stiskah. Don Sala ga je prosil, naj bi se ne držal togih pravic. Grof mu je prepustil določitev zneska za njegov honorar. Ekonom mu je dal razumeti, da bo vsota prenizka v primeri z dolgovi. »Povejte in bomo videli,« je odgovoril oni. Don Sala je predlagal, da naj bi po odbitku že vplačane vsote dobil samo dvajset tisoč lir. »Za don Boska sprejem,« je velikodušno odgovoril plemeniti mož.

Don Bosko je prepoznal don Sala takoj, ko ga je zagledal, čeprav je bila soba pogreznjena v polmrak. Sicer pa se zdi, da niso govorili o poslih, saj don Viglietti v dnevniku piše samo, da ga je don Bosko prijel za roko in ga vprašal za novice. Don Sala mu je takoj odgovoril, da sobratje v Rimu molijo zanj in da mu kardinal Parocchi, ki ga je bolezen zelo prizadela, pošilja svoj blagoslov. Don Bosko se mu je zahvalil in od časa do časa s težavo dejal: »Pazi, da boš vse pripravil za moj pogreb, sicer se bom dal prenesti v tvojo sobo. Kar se tiče materialnih

zadev zavoda, pa pazi, da boš o vsem obveščal don Rua.«

»Bom. Tu sem vam na razpolago; če bom mogel kaj pomagati, bo to zame velika sreča.«

»Vesel bom posebno, ko me bo treba prenesti v posteljo in boš pomagal tistim, ki so tu ob meni; odkar sem v postelji, hočejo biti vedno ob meni in me pridejo pogledat tudi ponoči.«

Don Sala je vse do smrti prihajal k njemu tudi ponoči, da bi ga prestavil in mu kaj pomagal. Bil je visok in močan in mu je lajšal bolečine, ko ga je prenašal iz ene postelje v drugo.

On je tudi obveščal sobrate. Rimski knezi, škofje in kardinali so nenehno spraševali za novice o don Bosku. Tudi sam sveti oče je vsak dan spraševal, kako mu gre. Enako zanimanje so kazali sobratje iz raznih zavodov. Da bi v Barceloni zadovoljili vse, ki so spraševali po novicah, so postavili tri informacijske centre; v Parizu je zaradi don Boskove bolezni postala hiša Ménilmontant bolj znana.

Don Rua je nekaterim zaupnejšim osebam pošiljal okrožnice, napisane za salezijance, kot npr. p. Picardu, predstojniku asumpcionistov, in lastniku *La Croixa*. Ta iskreni don Boskov prijatelj mu je odgovoril 30. decembra: »Z vami žalujemo in z vami molimo v teh žalostnih dogodkih. Vaš častivredni in sveti ustanovitelj gotovo gleda z zaupanjem na konec svojega dela. Kljub temu upam, da bo Bog uslišal molitve številnih duš, ki jim je storil toliko dobrega in ki vsi kličejo k Bogu, da bi dosegli ozdravitev. Hvala, predragi oče, da ste z menoj ravnali kot s prijateljem in mi pošiljali posebne novice, ki ste jih pošiljali članom svoje drage družbe. Hvaležen bom, če mi jih boste pošiljali še naprej, saj dobro veste, da smo že dolgo povezani in da vse, kar zanima don Boska, zanima tudi nas. Vsa naša družba moli z vašo in zaupa v molitve našega dragega in častivrednega don Boska.«

Strah, da don Bosko lahko kmalu umre, je navedla predstojnike, da mu brez odlašanja pripravijo grob v podzemlju pod oltarjem Marije Pomočnice; če bi dobili dovoljenje, da ga tam pokopljejo, ne bi mogli pripraviti prostora v tako kratkem času od smrti do trenutka, ki ga določa zakon o pokopu. Don Bosko je že izrazil svojo željo v tem smislu. Don Sala je torej naročil, naj takoj opravijo delo. Medtem pa se je vrhovni prokurator v skladu z naročili, ki jih je dobil iz Oratorija, predstavil senatorju Correntiju, tajniku mavricijskega reda, in ga prosil, naj se zavzame pri Crispiju, predsedniku vlade, da dobi to dovoljenje. Ko je Correnti slišal, da je don Boskovo stanje tako slabo, je planil v jok, ker ga je imel silno rad;⁸ obljubil je vso svojo pomoč. Rekel je, naj se Oratorij obrne nanj vedno, kadar kaj potrebujejo; priporočil pa je, naj ne počno ničesar, kar bi ob pogrebu imelo kakršno koli sled svetniškega češčenja, saj bi to lahko vzbudilo

⁸ Glej MB XV, str. 308–316 [BiS XV str. 202–207].

sum, ki bi ga v vladnih in liberalnih krogih razlagali kot klerikalne spletko. Stvari pa so potekale čisto drugače, kot bomo videli.

Correntijev nasvet je bil v znamenju časov; politika je zastrupljala in škodovala člane stranke. Liberalni časopisi niso prizanašali tudi velikemu bolniku. »Turinski črni svet je ves vznemirjen in se boji katastrofe,« so brali v *Secolo XIX* v poročilu iz Turina 28. decembra. Tudi Crispijeva *Riforma* je naznanjala bližnji konec z enim najbolj vulgarnih izrazov.

V pripravah na pogreb je, kakor smo dejali, nenadno zasijal sončni žarek, ki je ljudem vzbudil novo upanje. Na zadnji dan leta se je zdelo, da bo tisoče src uklonilo Božjo dobroto; zdravniki so namreč zaznali znatno izboljšanje in so bili brez strahu za kako bližnjo nevarnost. »Hvala Bogu,« je pisala *Unità Cattolica* 1. januarja, ki je navedla to tolažilno novico ob koncu leta 1887 in ob začetku leta 1888.«

23. POGlavJE

DVAJSET DNI BLAŽENEGA PREMIRJA

LETO 1888 SE JE ZAČELO s praznovanjem v čast Leona XIII. ob njegovi zlati maši, pri čemer je sodeloval ves svet v zanosu vere in edinstvene ljubezni, ki je bilo do tedaj morda edinstveno v zgodovini papeštva. Sredi takšnega splošnega in svetega veselja je Božja previdnost za novo leto izkazala salezijancem, hčeram Marije Pomočnice in sotrudnikom posebno dobroto, da je zadržala roko smrti, ki je ogrožala življenje njihovega ljubljenege očeta. Izraze žalosti prejšnjih dni so zamenjali izrazi veselja in dobrih želj, da bi izboljšanje trajalo; vsi so obljubljali, da bodo še naprej molili. Neka gospa je pisala iz kneževine Monako, da je pripravljena dati svoje življenje. Duhovnik Rigoli pa je pisal: »Če Bog hoče sprejeti moje življenje za don Boskovo, ga rad darujem s ponižnim srcem.«

Zaupanje v njegove molitve ni imelo mej. Nekateri so prosili od don Rua kakšne don Boskove stvari kot relikvije, kdo drug, da na bolnika položi pismo, v katerem je prosil za posebne namene, ali da ga vsaj položi na posteljo, kdo drug je poročal o milostih na njegovo priprošnjo. Neka plemenita francoska sotrudnica mu je pisala 4. januarja: »Prav iz središča Francije, iz moje skrite vase, so na božič objavili vest o njegovi bolezni. Ta novica mi je zasenčila lepoto praznika. Naslednji dan sem težko pričakovala, da bi videla, ali je Marija Pomočnica posredovala za svojega služabnika; včeraj pa sem, hvala Bogu, zvedela, da je vsa nevarnost minila, in je moja duša doživljala pravo veselje. Kot skromna in vdana žena si nisem upala pisati, saj sem mislila, da mojega pisma sploh ne bodo opazili v tej veliki množici, ki moli in prosi za očeta. Danes pa se ne morem več premagati in prosim za eno samo besedo, ki bo popolnoma pomirila moje srce in napolnila z upanjem, da tisti, ki je toliko molil zame, živi še naprej v blagor vseh. Ne drznem si reči, da sem zanj molila vsak dan, saj so bile moje molitve tako uboge, da se ne morem z njimi ponašati, vendar sem molila vsak dan in še molim. Bog ohrani tega dobrega očeta in lahko rečem: 'Don Bosko to ve in prosi zate'. Seveda je sebičen občutek, da z molitvijo skušam odložiti uro

plačila; zakaj pa ste tako občutljivi za našo bedo? Zakaj hočete potolažiti vse? Moje materialno stanje, ki je vedno bednejše, se mi zdi vedno bolj znosno, zavedajoč se, da ste vi pri tem udeleženi.« Vsi, ki so o njem kaj pisali, so uporabljali iste izraze. To je veljalo kar za ves svet.

Medtem je *Bollettino Salesiano* v januarski številki objavil pismo sotrudnikom s poročilom o stvareh, ki so jih naredili v letu 1887, in s prikazom stvari, ki so bile v načrtu za leto 1888. Don Boskov je bil samo podpis in štiri misli, ki jih je sam narekoval in so bile napisane v poševni pisavi. Na koncu pisma so sledile informacije o svetnikovem zdravstvenem stanju. Njegove misli so bile:

1. Če hočemo, da bodo naše duhovne in materialne stvari uspevale, skrbimo predvsem, da bodo uspevali Božji načrti, ter z miloščino pospešujemo duhovni in moralni blagor svojega bližnjega.
2. Če hočete hitreje doseči kako milost, najprej vi drugim izkažite dobroto, preden jo Bog ali Devica Marija izkažeta vam.
3. Z deli ljubezni si zapiramo vrata v pekel in odpiramo vrata v nebeški raj.
4. Vaši dobroti priporočam vsa dela, ki mi jih je zaupal Bog v skoraj petdesetih letih; priporočam vam krščansko vzgojo mladine, duhovne in misijonske poklice; na prav posebne način pa vam priporočam skrb za revno in zapuščeno mladino, ki je vedno bila draga mojemu srcu tu na zemlji in ki bo, tako upam, po zasluženju Gospoda Jezusa Kristusa moja krona in veselje v nebesih.

Bliskovito se je na novo leto razširila novica, da je v večnost odšel grof Colle. Srčna slabost, ki ga je mučila že od poletja naprej, ga je premagala. O tem je bilo treba zelo pazljivo govoriti bolniku, ki mu je bil pokojni tako pri srcu. Ob primernem trenutku mu je to povedal don Rua, ki ga je tiste dni don Bosko večkrat poklical k sebi in imel z njim zaupne pogovore. Dobrotnik brez primere se mu je ponovno oglasil 18. decembra. Ker je že davno obljubil, da bo prispeval za nakup treh zvonov za cerkev Srca Jezusovega, ga je, ko je pozno zvedel za napise na zvonovih in se ni več spominjal obljubljenе vsote, prosil, naj mu jo pove.¹

Ob pogrebu se je zgodilo nekaj posebnega. Neki toulonski časopis je ob smrti grofa Colla objavil tudi don Boskovo smrt. Francoski inšpektor don Albera, ki se je ravno mudil v tistem mestu in je bil zelo prizadet ob tej nepričakovani novici, je na vse strani iskal razlage. Urednik je odgovoril: »Vsi vedo, da sta bila grof in don Bosko zelo velika prijatelja. V tistih dneh je don Bosko že umiral. Zdelo se mi je primerno, da v lepem članku objavim smrt obeh skupaj.«

Ko je msgr. Cagliari 3. januarja videl, da se don Bosku stanje izboljšuje, je zaprosil don Boska za dovoljenje, da bi šel v Nizzo Monferrato na slovesnost za preobleko k hčeram Marije Pomočnice. Don Bosko je z nasmehom dejal: »Pojdi

¹ Dodatek, št. 95.

in v mojem imenu blagoslovi tisto skupnost. Toda, ali se boš vrnil pravočasno?« Hotel je reči, ali se bo vrnil takoj po obredih, ne da bi šel še kam drugam. Od višjih predstojnikov je globoko občutili tudi kratko oddaljitev od oratorija. Občutek samote je pri bolnih ljudeh običajno zelo boleč, še posebno, če so že v letih.

Da bi si don Bosko opomogel, ni bilo niti najmanjšega upanja. Ko so mu tisti večer menjali posteljo, je dejal tajniku: »Si ti Viglietti?«

»Da,« je odgovoril. »Sem don Viglietti.«

»Se spomniš, ko je pred nekaj leti odhajal msgr. Cagliero v Ameriko in ti nisem pustil, da bi odšel z njim?«

»Da, sedaj razumem.«

»Prav. Razumeš in vidiš. ... Rekel sem, se spominjaš? Ti si tisti, ki mi mora zatisniti oči.«

Niti don Rua ni bil optimist kot drugi, kakor se je izrazil v *Bollettinu* 2. januarja za salezijance, sestre in sotrudnike. »Težka bolezen našega predragega očeta se sicer ne slabša, a tudi izboljšanje je počasno. Zdi se, da je neposredna smrtna nevarnost odpravljena. Vsem želi in prosi Boga za leto, ki se je pravkar začelo, da bi duhovno in telesno napredovali na poti kreposti, po kateri moramo vsi hrepeneti. Končno, ker se ne bojim več skrb vzbujajočih vesti o zdravju našega dragega očeta, vam bom pisal zdravstveni dnevnik samo v tistih dneh, ko bom dobil kake pomembne novice. Ne nehajte moliti.«

Ob določenem trenutku se je zdelo, da je Gospod uslišal molitve svojega služabnika. Don Bosku so priporočili, naj moli za umirajočega fanta in klerika iz kolegija v Alassiu, ki trpi zaradi vnetja poprsnice. Tistemu, ki mu je prinesel vest, je odgovoril: »Sedaj vendar jaz sam potrebujem molitev«. Podobno je odgovoril že prej večkrat. Vendar sta fant in klerik ozdravela.

Don Bosko je vedno gojil prednostno ljubezen do nekdanjih gojencev in jim izkazoval posebno dobroto. Doktor Bestenti, nekdanji oratorijanec, je bil zaposlen v turinski mestni upravi za higieno in je do očeta gojil posebno ljubezen. Zelo rad se je udeleževal zdravniških posvetov. Ko je bil nekega dne sam v njegovi sobi, ga je don Bosko vprašal: »Ali z zdravniško službo na občini lahko shajaš?«

»Še kar.«

»In sedajle na kaj misliš?«

»Iščem si dekle.«

»In molil bom zate«, je končal don Bosko, ki mu je vsakič izkazal največjo naklonjenost.

V določenih trenutkih se mu je um malo pomračil. Tako je 6. januarja rekel don Vigliettiju: »Prav bo, če poveš don Rui, naj pazi name. Čutim se malo bolje, vendar moja glava nič več ne misli. Ne spominjam se, ali je jutro ali večer, katerega leta ali katerega dneva smo, ali je praznik ali delavnik ... Nič več ne vem

zase ... Ne vem, kje sem. Ljudi komaj spoznam ... Ne spominjam se okoliščin. Zdi se mi, da nenehno molim, vendar nisem prepričan ... Pomagajte mi.«

Vladalo je splošno mnenje, da dolgujejo njegovo izboljšanje posebnim milostim, izprošenim z nenehno molitvijo. Njegovi sobratje, ki so mu stregli, niso verjeli svojim očem, da je 7. januarja pojedel prepečenec, jajček in spil kavo. Pred jedjo si je snel bired, naredil križ in v solzah zmolil. Bali so se, da mu bo ta hrana škodila; a je vse obdržal. Nato je s presenetljivo živahnostjo spraševal najrazličnejše stvari. Hotel je zvedeti novice iz Rima, o papežu, o svetem letu, o Bismarckovi in Crispijevi politiki. Potlej je spraševal o oratoriju in je želel govoriti z nekaterimi kleriki, med drugim s Festo in Donesom. Že dolgo se ni počutil tako dobro.

Okoli šestih popoldne je Lemoyne poslal tole sporočilo: »Viglietti, poskrbi, da ti Lemoyne razloži tole: Kako se lahko zgodi, da človek, ki je bil tri tedne v postelji,² skoraj brez hrane, s skrajno oslABLJENO zavestjo, nenadoma pride k sebi, razume vse, se čuti krepkega in hoče celo vstati, pisati in delati? Da, počutim se dobro, kot da nisem nikoli bil bolan. Drugo ti bom povedal pozneje. To je prepad, ki ga niti jaz ne razumem. Kdor vpraša, kako je to mogoče, mu lahko odgovorimo: '*Quod Deus imperio, tu prece, Virgo, potes ...*' [Kar Bog z ukazom, to zmoreš, Devica, s prošnjo]. Te skrivnosti ostanejo skrivnost do groba.«

Don Viglietti ga je spodbujal, naj skrivnost odkrije vsaj njim.

Odgovoril je: »Nikakor. Tu se moramo zaustaviti; sicer izgine dih nadnaravnega. Pomemben je Božji poseg v stvari; način pa prepustimo njemu. Karel, moj čas še ni prišel. Morda pride kmalu, a sedaj še ne.«

Lahko si mislimo kar koli, gotovo mu je izboljšanje med boleznijo dalo priložnost, da je dal navodila za ureditev materialnih stvari v Oratoriju in odločil glede osebjav v nekaterih zavodih. Ko se je včasih prebudil iz pilsna, je naročal, kaj naj storijo, kaj naj nakupijo, in se spomnil stvari, ki jih je pozabil, da so jih uredili. Zdravniki niso skrivali začudenja, ko so videli, kako je ohranil vso delavno vneto in bistrega duha.

Iz Rima je kardinal Alimonda po msgr. Caglieru od svetega očeta dosegel še drug blagoslov, ko je občutil v srcu veselje, da se je bolniku tako izboljšalo. Pisal mu je:

Predragi don Bosko!

Zelo sem vesel, da se vam je zdravje obrnilo toliko na bolje. Ponižne in goreče molitve so prihajale od vseh strani, posebno od njegovih salezijancev, da bi od Gospoda dosegle to milost; sedaj smo veseli, da sta nas Bog in Devica Marija uslišala.

Ne morete si misliti, dragi gospod Janez, kako se katoliški Rim zanima za vas; kardinali, nadškofje, gospodje in gospe me s skrbjo sprašujejo za novice o vas. Vedo, da prihajam iz Turina, in domnevajo, da sem o vsem dobro obveščen, ter pričakujejo

² Pravzaprav je bilo osemnajst dni. Toda pred 21. decembrom je pozno vstajal in šel zgodaj spat.

novic o don Bosku. Sam sveti oče mi je ob sprejemu romarjev, ko sem mu izročil dar nadškofije, dejal: In kako je z don Boskom? In ni treba posebej poudarjati, da vam ponovno pošilja svoj apostolski blagoslov.

Zahvalimo se Bogu, ki ne zapušča svojih služabnikov, in hoče, da jih v vsej Cerkvi ljubijo, spoštujejo in blagrujejo.

Enkrat sem že obiskal cerkev Presvetega Jezusovega Srca, ki mi je bila zelo všeč; a se bom še vrnil, da si jo bolje ogledam.

Priporočam se vašim molitvam, predragi don Bosko, in molitvam vaših zaslužnih turinskih sinov. V upanju, da vas bom lahko objel ozdravljenega in okrepljenega, vam izražam svoje spoštovanje.

Vaš služabnik in prijatelj v Jezusu Kristusu

KARD. KAJETAN ALIMONDA, nadškof

Rim, 7. januar 1888

Na drugem mestu smo govorili o obisku Vojvoda Norfolškega 8. januarja na poti v Rim, ki je bil posebni odposlanec kraljice Viktorije, da bi čestital papežu ob njegovem jubileju. Ta veliki odličnik in veliki kristjan je skoraj pol ure klečal ob njegovi postelji. Sprejemal je naročila za svetega očeta, se pogovarjal o novem zavodu v Londonu, vztrajal, naj ga zgradijo po vzoru turinskega oratorija, govoril o stvareh, ki se tičejo njegove domovine in misijonov na Kitajskem. Don Bosko je izrekel tudi besedo v prid Irske. Nazadnje ga je vojvoda prosil za blagoslov in je odšel. Čez pet dni mu je dal pisati ali je sam napisal v Rim in mu priporočil cerkev Srca Jezusovega.³ Isto stvar je priporočil tudi duhovniku Avgustu Czartoryskemu, ki je iz Valsaliceja prišel k njemu na obisk. Kaj je prvi opravil, ne vemo; vemo samo, da je drugi na svetnikovo željo v ta namen prisrbel dvesto tisoč lir.⁴

Izkoristil je navzočnost kardinala Alimonda v Rimu in je naročil don Rui, naj pošlje svetemu očetu prošnjo za pomoč, in mu jo je poslal s kardinalovo pomočjo. Kardinal pa je svetoval, naj mu jo pošlje po eminenci Parocchiju, ki jo bo izročil v dvojni vlogi, kot protektor družbe in papežev vikar. »S tem ne zavračam,« je nadaljeval Alimonda,⁵ »svoje skromne podpore prošnji, in takoj

³ Glej tudi MB XVII, str. 525 [BiS XVII, str. 351].

⁴ Tudi za preobleko novincev v Foglizzu je don Avgust poskrbel za poravnavo stroškov. Blago so kupili za pet tisoč frankov, ki jih je dal grof Colle (gl. MB XVI, str. 723, pismo 76 [BiS XVI, str. 482, pismo 76]). Don Avgust je poskrbel za izdelavo, kot je razvidno iz pisemca, ki ga je sam napisal, dva dni preden je legel v posteljo.

Predragi don Barberis!

Poglej račun, ki ga je izročil naš ekonom Jožef Rossi o stroških za preobleko naših klerikov. Izroči ga knezu Avgustu Czartoryskemu, ki bo poravnal, kar mu naroča njegova ljubezen.

Tvoj vdani v J. Kr.

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, Oratorij 15. 12. 1887

⁵ Pismo Don Rui, Rim 23. januar 1888.

ko bom imel priložnost za posebno avdienco pri svetem očetu, mu bom vneto spregovoril o cerkvi Jezusovega Srca, o njenih potrebah, o prizadevanju in žrtvah salezijancev.«

Svetnik je prepovedal, da bi po njegovi smrti govorili o dolgovih pri gradnji cerkve Jezusovega Srca. V postopku za kanonizacijo je don Rua povedal, da mu je don Bosko prepovedal govoriti o tem »iz različnih razlogov«, ni pa povedal, iz kakšnih. Glavni razlog je bilo gotovo, kot smo že omenili, slabo upravljanje, kakor je don Bosko sam dejal. Vendar ko mu je ukazal molk, mu je zagotovil, da bo Božja previdnost gotovo vse uredila. Don Rua je v postopku sam povedal, da Božja previdnost ni odpovedala. Tako je že takoj po smrti, ne da bi kdo omenil finančne težave, prišlo toliko pomoči, da so lahko ne le skrbeli za zavod, ampak dali tudi po tisoč lir na dan za odplačevanje dolgov. To je trajalo vse leto. Leta 1888 je bilo v Rim namreč poslanih tristo štirideset tisoč lir. Najbolj občudovanja vredno je bilo, da so darovi prihajali od neznanih virov, kot na primer *ček* za šestdeset tisoč frankov od osebe, ki ni želela razkriti svojega imena.

Vedno pa so ga navdajale skrbi, kako bi poskrbel za domače potrebe. Zvečer osmega je narekoval tajniku drugo poročilo za don Lemoyna, ki naj ga objavi v *Bollettinu*: »Žal mi je, da ne morem pomagati, kot sem to počel včasih, da bi šel sam iskat darove. Do zadnjega novčiča sem porabil pred boleznijo, sedaj pa sem brez vsega, naši fantje pa še kar prosijo kruha. Kaj naj storimo? Treba je objaviti, da kdor hoče pomagati don Bosku in njegovim sirotam, naj to stori čim prej, saj don Bosko ne more nikamor več iti.«

Doktor Fissore je nekje zunaj povedal novico, ki se je razširila po Oratoriju in je povzročila veliko žalost. Ko se je mudil v zavodu Cottolengo, je dejal, da don Bosku ostajata le še dva meseca življenja. Vsi so namreč gojili upanje na njegovo ozdravitev. A to je bil le hladen tuš, ki pa ni pogasil vsega upanja.

S Poljske so prihajale zanimive vesti. Da bi zadostili pobožnosti številnih oseb, so tja poslali veliko križev, ki jih je blagoslovil don Bosko. Razvedelo se je, da so se dogajali pravi čudeži. O njih je don Marencu pripovedovala predstojnica zavoda *Retraite* iz Turina, poljska plemkinja, ki je bila nekoč celo zaročena z očetom kneza Czartoryskega. Med drugim je pripovedovala o nekem umirajočem, ki že dvajset let ni hotel k spovedi. Ko pa je zagledal enega od teh križev, se je razjokal, pritisnil križ na svoje prsi in po tem dotiku ozdravel.

Nenehno so prihajala pisma, naslovljena na don Boska in don Rua. Samo iz teh bi dokazali, kako visoko so cenili don Boska ne samo v Italiji, temveč tudi v tujini. Veliko teh pisem je ohranjenih. Nekatera bomo podrobneje pogledali: tista iz prvih treh tednov januarja, in sicer samo tista iz tujine. Držali se bomo časovnega in ne krajevnega vrstnega reda.

Iz Grenobla so pisale neke sestre: »Od vseh pisem, ki smo jih prejele v teh dneh in so nam napravila največje veselje, je pismo našega dragega očeta.« Neki

gospod iz Liègea piše: »V časopisih sem bral, da so se nebesa uklonila številnim prošnjam za ozdravljenje. Občutil sem tako veselje, da moram objaviti javno. S ponosom sem prepričan, da sem tudi sam pripomogel s svojimi molitvami k njegovemu izboljšanju.« Neka belgijska plemkinja je pisala: »Dejala sem si, da mi odhaja z zemlje velik zagovornik in velik tolažnik. Ko pa sem molila pred tabernakljem, da bi dobri oče še ostal na zemlji, me je potolažila verna in zaupna misel; notranji glas mi je dejal, da bo don Boskova priprošnja v nebesih močnejša. Od tistega trenutka, ko nisem vedela, ali še živi ali je mrtev, prosim Boga, naj mu pomaga v zadnji uri, ali pa molim k njemu, če je že v nebesih.« Neka gospa iz Alzacije piše: »Nikoli ne bom mogla poplačati vam, predragi oče. Ker nisem bila zadovoljna, da sem se rešila svojega zla, ste mi osvobodili dušo iz težav, ki sem jih občutila pri spovedi. Strah, ki sem ga čutila pred Bogom, se je premenil v zadovoljstvo. Sprememba je sad molitev dragega očeta don Boska.«

Gospod Blanchon iz Lyona, ki je hotel ustanoviti salezijanski zavod v svojem mestu, je pisal don Rui: »Ali bo količina molitve kdaj mogla nadomestiti našo slabotnost in pomagala, da bi tega svetega in dobrega očeta don Boska ohranili mladim in starejšim sinovom, njegovim presrečnim fantom in vsem, ki ga potrebujejo?« Don Rui je neka dobra gospa iz Lilla pisala: »Ker lepo mislite o nas, razumemo, kako je don Bosko tukaj cenjen. Kako naj bi ga ne ljubili tisti, ki ga poznajo?« Iz Pariza je pisala gospa Combaud: »*Deo gratias!* Prejela sem vaš telegram, ki me je napolnil z veseljem. Don Boskovi sinovi so napravili veliko silo v nebesih, Bog pa jih je v svojem usmiljenju uslišal: naj Bogu gre vsa slava. Moja misel in moje srce sta nenehno v dragem oratoriju v ulici Cottolengo; zdi se, da sem nenehno sredi bučnega veselja med don Boskovimi sinovi. Kako gromko bo donel *Te Deum* v njihovi veliki cerkvi iz vseh ganjenih in hvaležnih src.« Neka gospa iz Lyona piše: »Ko je potoval skozi Lyon, je bil tako dober in je vlival toliko poguma, da se tega spominjamo vse življenje. Zaupam v njegove molitve in upam v pomoč.« Neka mati iz Moulinsa: »Moj mož in otroci so klečali ob njegovi bolniški postelji in ga prosili, naj nam da svoj blagoslov.« Iz Amiensa je neka druga mati pisala don Rui: »Tisočera zahvala za novice o tem dobrem in preljubeznivem očetu don Bosku. Vsak dan molimo, naj ga Gospod ozdravi in ga vrne njegovim sinovom ter ga ohrani še dolgo med njimi; naj bo skozi dolga leta tolažba celotne družine, ki ga obdaja, bodisi tukaj ali daleč po svetu, in ga ljubi z nič manjšo ljubeznijo, saj se kot do Boskovi sinovi čutijo srečne.« Neka mati iz Bruggea v Belgiji piše: »Z žalostjo smo prejeli vest, da je njegovo zdravje zelo slabo. Z možem sva se zaobljubila Gospodu in moliva, da ga še dolgo ohrani na zemlji, da bo prinašal tolažbo žalostnim. Skupaj z možem in otroki bi bila srečna, če bi prejeli njegov sveti blagoslov.«

Neka revna brezposelna pariška gospa, ki je v sili prodajala časopise, je upala, da ji bo don Bosko od Marije Pomočnice izprosil kako redno zaposlitev,

mu je pisala: »Oče, vesela sem, ko sem zvedela, da se počutite dobro; z vsem srcem se zahvaljujem in slavim Boga. Kaj bi bilo z menoj, če vas ne bi več bilo na svetu? Tisočkratna hvala tistemu od vaših sinov, po katerem sem zvedela za vas.« Poslala je dar, iz oratorija pa so ji poslali diplomo salezijanske sotrudnice.

Iz Bordeauxa je don Rui pisala neka gospa in prosila molitve za svojo preizkušano družino: »Ni mi treba povedati, kako zelo razumem in se udeležujem skrbi in žalosti zaradi dragocenega zdravja dragega don Boska. Vsak dan molim za tega dobrega Gospodovega in Marijinega služabnika.« Iz Nantesa je grofica de Maillé pisala don Rui: »Ko sem zvedela za slabo zdravje vašega ravnatelja, me je nenehno skrbelo, a bila sem vesela, da sem ga lahko videla in se Bogu zahvaljevala za njegovo dobroto in odlične kreposti. Zato pa sem bila davi vesela, ko sem prejela zdravstveno poročilo z dne 31. decembra, ki je naznanjalo znatno izboljšanje. Pridružujem svoje molitve vašim, da se Bogu zahvalim.« Don Bosku je iz Saint-Etienne neka gospa sporočila svojo žalost zaradi novice o njegovi hudi bolezni in nadaljevala: »Z gospemi, ki se poznamo, vas prosim, da prosite Devico Marijo, ki vam ničesar ne odreče, naj usliši naše prošnje, sprejme naše obljube in vas ohrani še dolga leta, da boste ubogim revežem naredil še veliko dobrega. Jaz sama v svojem obupu lahko zaupam le še povezanosti z njegovimi molitvami.«

Iz Dürna v Prusiji je neka gospa pisala don Bosku in s svojo družino obljubljala molitve. Nazadnje je sklenila: »Naj bosta vedno on in Božja Devica Marija naša priprošnjika pri Bogu.« Iz Bollendorfa v škofiji Trier: »Iz vsega srca molim k Bogu za vas. Vse znanke, ki so bile deležne vaših molitev, mi naročajo, kako nas je prevzela žalost, ko smo zvedele za vašo bolezen. Vsi molimo za vas, dobri oče, vsi pa se tudi priporočamo vam, oče, ki vas Bog tako ljubi in ki tako zvesto delate v njegovem vinogradu.« Iz Anglije: »O, moj dragi oče, prosim Boga, naj Bog rajši udari mene, vas pa ohrani v dobro Cerkve in duš. Jaz nisem nič, ne napravim nič dobrega na tem svetu, ampak le žalim Božje veličastvo vsako uro dneva. Bolezen in trpljenje bi mi služilo v blagor, da bi zadostila za svoje krivde in zmanjšala kazen na drugem svetu.« Neka redovnica iz Bruxellesa je pisala don Rui: »Povejte mu, rotim vas, kakšno besedico zame. Povejte mu, da če ga Marija Devica kliče k sebi, jaz pa bom rada delala za njegove sinove tisto malo, kar zmorem, a le s pogojem, da me ne pozabi pri Devici Mariji, ko bo užival nje-no navzočnost. Naj me ta dobri in častivredni oče blagoslovi.«

Iz Jemmapesa v Belgiji je gospod Kornelij iz Thiera, doktor prava in odvetnik, pisal don Rui v latinščini in ga prosil za neko uslugo; poslal mu je rožni venec, naj ga da blagosloviti *svetemu, imenitnemu in odličnemu očetu don Bosku*, ali naj ga vsaj za nekaj trenutkov položi v njegove presvete roke; če pa bi bil že mrtev, naj se z njim dotakne vsaj njegovega trupla. Iz Malinesa iz Belgije pišeta dve gospe: »Njegovo slabotno zdravje naju je zelo užalostilo. Čeprav vas

poznavala samo kot duhovnega prijatelja, gojiva z vami pobožna čustva, ki jih gojimo z vsemi, ki se vam lahko približajo. Vašim molitvam smo tako pridružile še svoje.« Iz Béziarsa v Franciji mu je neka dvanajstletna deklica, ki je bila dve leti prej pri prvem obhajilu, pisala: »Moj oče je sicer dober, a ne prejema zakramentov. Ko sem zvedela, da vi dosežete veliko milosti od Gospoda, vas prosim, da od Gospoda izprosate tudi to milost. Upam, da boste uslišali prošnjo zapuščene deklice, katere oče je tako daleč od Boga.«

Iz Rinningena v Badnu mu gospa Marija Hornstein, *zelo nevredna sotrudnica*, piše: »Gospod, ne trudite se preveč; tako smo srečni, da vi molite za nas, prejemamo vaše nasvete in vaš blagoslov! Blagoslovite naših sedem otrok, o katerih lahko rečem kot njihovi dobri koloni iz sv. Nikolaja iz Argentine: Vsi so vaši, če jih le hočete sprejeti.⁶ Moj mož in jaz sva se zaobljubila. Nežno vam poljubljam roko in izražam svoje najgloblje spoštovanje.« Iz Lalaira v Franciji je gospa Clok opisovala svoje preteklo življenje, kako je zanemarjala svoje dolžnosti, ni skrbela za svojo dušo, bala se je prihodnosti v večnosti in ga rotila, naj ji pove vsaj eno besedo, ki ji bo vrnila mir. »Bog je po vašem posredovanju potolažil druge duše; prosite ga za enako milost!« Iz La Vallette na otoku Malta se gospa zahvaljuje za ozdravljenje in želi, da Bog v ljubezni ohrani njene drage in v dobro vsega človeštva. Iz Monsa v Belgiji je gospod Julij Honorez, ki se je v Parizu srečal z don Boskom v zavodu Combaud, prosil don Rua za don Boskov življenjepis, da bi ga poslal ženi Sadija Carnota, predsednika francoske republike, in ga prosil, naj ga priporoči njegovim molitvam.

Omemba izboljšanja zdravja je z upanjem navdala msgr. Guigouja iz Nice: »Veste, da vas vsi čakajo v Cannesu za postne pridige. Gotovo pridite!« Gospod Hosg iz Haarlema mu je po holandsko čestital, da se mu je zdravje izboljšalo. Celo Viglietti se je zanašal na te obete. Dne 15. januarja je namreč v pismu *Leonardu da Vinciju* iz Milana, ki je bilo objavljeno v številki 18–19 v *Osservatore Cattolico*, pisal takole: »Minila je vsa nevarnost. Zato se don Bosko lahko posveča samo svojim sobratom, ki bi tako radi videli svojega očeta.« Srce bi rado videlo, da se uresničijo želje. Za nas so zelo pomembne besede, ki jih je zapisal v tej številki: »Zanimanje, ki ga je ves svet pokazal za don Boska, je ganljivo in ga je težko opisati.«

Lyonski tednik *Eclair* se je spraševal, kako to, da je don Bosko tako priljubljen. Odgovor imate tu: »Ker mu s čela žari sij svetosti. Njegov glas svetosti je tako velik, da se ljudje zatekajo k njemu, da bi dosegli čudeže. Najbolj pa potrjuje njegovo svetost prepričanje, da je poseben Božji ljubljenec. On svetuje, da

⁶ V italijanskem in francoskem *Bollettinu* decembra 1887 je bilo poročilo o obisku, ki ga je opravil msgr. Cagliari v zavodu Sv. Nikolaja in v bližnji italijanski koloniji. Pismo namiguje na misel iz tega poročila. Ko je monsinjor videl množico fantov in deklet ter otrok, je vprašal starše, ali bi vsaj katerega od teh angelčkov podarili don Bosku. »Kaj pravite, monsinjor?« so odgovarjali ti dobri kristjani. »Ne le nekaterih, ampak vse hočemo podariti don Bosku in Mariji Pomočnici.«

ljudje molijo, pa bodo dosegli čudež, svetuje, naj ne molimo zaradi zemeljskih dobrin bodisi sami zase ali za druge. Don Boskov pogled seže daleč v prihodnost.«

Sveti oče je imel pred očmi don Boskovo misel. Enajstega januarja je sprejel v avdienco piemontske romarje. Med njimi je bil tudi misijonar don Cassini. Ko je obiskoval romarje, postavljene v krog, je šel tudi mimo njega. Kardinal Alimonda ga je predstavil. »O, lepo!« je dejal papež. »Kaj nam boste povedali novega o don Bosku? Slišali smo, da je zelo bolan, da pa mu sedaj gre na bolje.«

»Da, sveti oče,« je odgovoril don Cassini. »Zadnje novice, ki smo jih prejeli, so dobre. Don Bosku se stanje malo izboljšuje.«

»Naj bo zahvaljen Bog,« je vzkliknil papež. »Molite, da ga Bog ohrani. Povejte mu, da sveti oče misli nanj in da mu pošilja svoj blagoslov. Don Boskovo življenje je dragoceno, njegova smrt pa bi pokvarila praznike v Rimu.«

Don Cassini je bil navzoč tudi pri sprejemu Argentincev 30. januarja. Msgr. Ichaque, stolni kanonik iz Buenos Airesa, ga je predstavil kot člana odbora in predstavnika salezijanskih zavodov v Ameriki. Ko je papež od kanonika slišal, kaj vse dobrega storijo salezijanci v tistih daljnih deželah, je don Cassiniju stiskal roke in ga vprašal, koliko salezijanskih zavodov je v Južni Ameriki, če je veliko dobrega, ki se tam da narediti, če salezijanci naletijo na nasprotovanje ali so jim ljudje naklonjeni. Monsinjur je na zadnje vprašanje odgovoril, da jih imajo zelo radi, ker veliko delajo. Tedaj je papež priporočil monsinjorju, naj posebej zaščiti salezijanske zavode in jih priporoča. Nazadnje je ponovno blagoslovil don Boska.

Po 12. januarju se je v Oratoriju ustavljalo veliko romarjev iz Francije, Belgije, Švice, Anglije in Nemčije, ki so prihajali iz Rima in so želeli videti don Boska in od njega prejeti blagoslov. Don Bosko jih je sprejemal, kolikor je le mogel ljubeznivo, priporočal njihovi dobroti svoje sinove, sebe pa tudi njihovim molitvam. Ko je včasih slišal, da zdravniki nekaterih niso pustili k njemu, je bil nejevoljen.

Don Rua je 13. januarja don Bosku govoril o zanimanju ljudi za njegovo bolezen in o navalu ljudi; omenil mu je, da o njem spoštljivo pišejo ne le katoliški časopisi, temveč tudi taki, ki so doslej o njem pisali le slabo. Don Bosko je odgovoril: »Delajmo dobro vsem, nikomur pa hudega.«

V tistih dneh se je zgodila nenavadna stvar. Ob času, ko ni bilo skoraj nikogar v cerkvi Marije Pomočnice, je neki neznan fantek, star nekako tri ali štiri leta, stopil v cerkev, vzел eno od sveč, ki so jih prižigali verniki, in začel hoditi gor in dol, počasi in zbrano izgovarjal nerazumljive besede, kakor da recitira psalme. Ko ga je don Pesce, nadzornik zakristije, vprašal, kaj dela, je dejal, ne da bi se ustavil, da opravlja don Boskov pogreb. To se je ponovilo dvakrat. Nekateri so v tem videli znamenje, da bo don Bosko kmalu umrl.

Toda v oratoriju je vladalo trdno upanje, da bo ozdravel. Fantje so namreč opustili neprekinjene molitve pred oltarjem Marije Pomočnice. O tem niso razmišljali ne hišni predstojniki ne člani vrhovnega sveta pa niti sam don Rua, ki je bil polno zaposlen z mnogimi opravki. Ko je urednik *Gazzette* videl, da je nastopil popoln mir, je brez sramu objavil, da don Bosko sploh ni bil bolan, marveč se je zatekel k temu triku, da bi si zagotovil denar.

Božji služabnik je še naprej ohranjal dobro voljo. Zjutraj 15. se je po maši in obhajilu šalil, da težko diha, in je okoli stoječim ponovil tisto šalo o mehu. Medtem se mu je blag tolažeč nasmeh razlil čez obraz in vzbujal novo upanje. Čez dan, čeprav že dolgo ni videl koledarja, je nenadoma rekel: »Jutri je sveti Marcel. Pošljite Marcelu tisto košarico grozdja, ki smo jo dobili.« Marcel je bil sin doktorja Vignolija, ki je okrevал po težki bolezni.

Zdravniki so svetovali primeren stol za hranjenje, da bi mu olajšali dihanje in bi se lažje premestil iz postelje na sedež. On pa je med pogovorom z don Durrandom dejal, da mu to ne bo nič pomagalo.

Vsak dan so mu med uživanjem hrane položili nov prtiček. Ko je opazil, je vprašal, čemu to počno.

»Iz zavetišča Dobrega pastirja so nam jih poslali dober ducat kot dar don Bosku.«

»Prav lepo, vendar se ne pozabi zahvaliti v mojem imenu.«

Zvečer 17. januarja so ga morali vzdigniti. Ponudil se je don Francesca. »Oh,« je dejal don Bosko, »za to res ne bi bilo treba vznemirjati tako imenitnih oseb. Saj bi bil dovolj ti, don Sala.«

To opravilo je bolniku vedno povzročalo težave, saj je imel rane zaradi preležanin. Zato je don Sala rekel: »Ubogi don Bosko, koliko bolečin mu prizadenem!«

»Nikakor,« je odgovoril, »reci rajši: ubogi don Sala, ki je moral opravljati tako težko delo. Vendar prepusti stvar meni. To uslugo ti bom ob pravem času povrnil.«

Ob neki drugi priložnosti ga je videl, da ga je bolelo, in ga je vprašal, kaj naj stori, da bi mu olajšal bolečine. »Zdi se mi,« mu je odgovoril, »da je moje telo preveč pogreznjeno v žimnico.« Tedaj mu je eno roko podložil pod stegna, drugo pa pod hrbet in ga je, kot je bil robusten, dvignil, medtem ko mu je don Viglietti podložil blazino. Don Sala je moral nekaj minut sam držati don Boska. Ko se je nato vsaj napol usedel, mu je ponudil nekaj žlic zdrobljenega kruha; nato je gledal don Sala, kakor da bi mu imel nekaj reči. Le-ta ga je takoj vprašal, v čem mu lahko pomaga. On pa je smeje se dejal: »Moral bi pojesti salamo, pa bi bilo bolje, kajne? Vendar za sedaj poskusimo počivati.«

Dne 18. januarja je sprejel pomemben obisk. Obiskal ga je msgr. Goossens, nadškof iz Malinesa v Belgiji, v spremstvu generalnega vikarja in drugih

cerkvenih odličnikov. Obiskovalci so izmenjali nekaj kratkih besed in odšli globoko ganjeni.

Ko sta ostala sama, je rekel Caglieru: »Zavzemi se za družbo, pomagaj drugim predstojnikom, kolikor boš mogel.« Po kratkem molku mu je rekel: »Kdor hoče kakšne posebne milosti od Marije Pomočnice, naj podpira naše misijone in gotovo jih bo prejel.«

Nekega večera je bil zelo vznemirjen zaradi bolečin, ki mu jih je povzročala preležanina. Obračal se je sem in tja, da bi si olajšal bolečine. Namignil je don Sali in mu hotel reči nekaj na uho. Veselo mu je dejal: »Povej zdravniku, da si bo zaslužil neizmerno čast, če bi mi lahko vsakokrat zamenjal hrbet, kadar me boli.« Ko je prišel zdravnik, mu je don Sala povedal iste besede, don Bosko pa se je prijazno nasmehnil. Vedno je skrbel, da je razveseljeval tiste, ki so čuli ob njegovi postelji.

Ena stvar pa je navduševala vse, ki so mu stregli: njegova angelska umirjenost. Rad je potrpel ob vseh skrbeh, ki so mu jih izkazovali. Primerjali so ga s svetniki, katerih kipi so ležali pod oltarji. Vedno znova si je pokrival vrat s šalom, ki je ležal na blazini, tudi takrat, ko se je zdelo, da je to nepotrebno.

Dvajsetega ga je obiskal msgr. Francesco Philippe, naslovni škof Larija iz salezijanske družbe v Annecyju, pomožni škof msgr. Tisot iz iste družbe in škof iz Vizapagatana v Hindustanu.

Don Viglietti je v svoj dnevnik samozavestno zapisal: »Čeprav počasi, se don Bosku zdravje izboljšuje. Zdaj lahko rečemo, da mu preostane le še to, da bo pridobil moč, da bo lahko vstal iz postelje.« Nikoli ni bilo bolj napačne napovedi od te.

24. POGLAVJE

ZADNJE POSLAVLJANJE OD TELESA

DON BOSKOV ORGANIZEM SE JE najtrdovratnejše upiral dokončnemu propadu. Rekli bi lahko, da mu je smrt trgala mišico za mišico in mu podaljševala trpljenje v pravo mučeništvo. Predvsem je bil na delu miozitis, bolezen mišično-skeletnega sistema in vezivnega tkiva, kar je bil glavni vzrok splošnega razpadanja. Lahko rečemo, da je bila bolezen križ, pri katerem vidimo, kakšno čisto zlato je bila njegova krepost. V štiridesetih dneh, ki jih je preživel v postelji, so predvsem občudovali njegovo nespremenljivo mirnost, čudovito dobroto in popolno vdanost v Božjo voljo.

Msgr. Cagliero še ni pomislil na prve znake odmiranja, ko je 21. januarja dejal bolniku: »Dragi don Bosko, zdi se, da je nevarnost, ki sva se je bala, odstranjena. Kličejo me v Lu za praznovanje svetega Valeria, župnijskega zavetnika, ki ga zelo cenijo, in je potrebno veliko ljudi za misijon in predvsem sester.«

»Kar pojdi, veseli me,« je dejal don Bosko. »Toda saj boš hitro nazaj, kajne?«

»Po prazniku bom šel na kratek obisk k našim fantom v Borgo San Martino, potem pa se vrnem.«

»Prav! Vendar se ustavi prav na kratko!«

Monsinjur je odpotoval; vendar mu je besedica »na kratko« vedno zvenela v ušesih.

Stanje se je poslabšalo zjutraj dne 22. januarja. Kljub temu je mogel biti pri maši in prejeti obhajilo. Nato so zdravniki presodili, da je treba narediti še kirurški poseg na križni kosti. Že več let mu je na tej kosti rasla bula, velika kot oreh, in mu je povzročala bolečine pri sedenju ali ležanju. Vendar tega ni nikoli nikomur omenil, niti lečečemu zdravniku.¹ Le-ta je šele pred kratkim opazil in uganil, kašne bolečine so mu povzročale preležanine; zato mu je priporočil, da mu ga izrežejo. Don Bosko se je podredil kot majhen otrok. Navzoča sta bila še

¹ Proc. ap. *Summ*, str. 490 in 493.

druga dva zdravnika. Doktor Vignolo mu je na hitro odrezal. Don Bosko je ob tej nenadni bolečini glasno zakričal. Opercija je uspela. Hvaležni don Bosko mu je stisnil roko. Pozneje je dejal, da se čuti popolnoma dobro. Ko je don Sala vstopil nekaj minut pozneje, ga je vprašal, kako se počuti. Dejal mu je:

»Opravili so mojstrski poseg.«

»Ubogi don Bosko, gotovo ste veliko trpeli.«

»Mislim, da tisti košček mesa, ki so ga odstranili, ni ničesar čutil.«

Nanj pa je čakala še druga pokora. Ker se sam ni mogel premikati, se je pogosto zgodilo, da je bila postelja umazana. Zato je nekoč dejal don Sali: »Veš, kako sem vedno skrbel za čistočo. Sedaj pa ne morem več in sem večkrat umazan.«

Okoli desetih sta ga prišla obiskat msgr. Krementz, nadškof iz Kölna, in Korum, nadškof iz Trierja, in njuni spremljevalci. S težavo je govoril in jim priporočal fante. Prosil jih je, naj svetega očeta prosita za blagoslov zanj.

Dopoldne 24. ga je obiskal drug visok prelat, msgr. Richard, pariški nadškof. Don Bosko je hotel, naj ga blagoslovi. Monsinjur mu je ustregel. Potem pa je on pokleknil in prosil don Boska, naj ga blagoslovi. »Da,« je odgovoril don Bosko, »blagoslavljam vas in Pariz.« Nato je nadškof dejal: »Jaz pa bom o don Bosku pripovedoval v Parizu in oznanil, da prinašam don Boskov blagoslov.«²

Popoldne se je don Bosko počutil tako zelo slabo, da so zdravniki izjavili, da je stanje podobno tistemu pred enim mesecem. Ko so zdravniki odšli, je dal poklicati mladega zakristana Palestrina, katerega je zelo cenil, in naročil tajniku, naj mu reče, da naj ves prosti čas moli k Jezusu in Mariji, da bi v zadnjih trenutkih, ko je čakal na svojo zadnjo uro, ohranil vero. Nato so istega fanta pustili k don Bosku. Fantu je ganjen ponavljal iste besede, nato ga je blagoslovil. Proti večeru se je v nasprotju z bolniškim predvidevanjem počutil bolje. Don Lemoyne je dejal, da je to zaradi molitev tistega dobrega fanta.

Štiriindvajsetega se je mu je stanje še poslabšalo. Prosil je, naj mu narekujejo pobožne zdihljaje. Govoril je vedno težje, okoli stoječe je stiskalo pri srcu. Don Sali, ki mu je ponudil pijačo, je dejal: »Rajši pomislite, kako bi malo počival.« Takoj so ga malo premestili. Nato se je zdelo, da je skoraj zaspal, a se je nenadoma stresel, zaploskal z rokama in zakričal. »Pridite, pridite, pomagajte rešiti tiste fante! Marija, Marija, pomagaj jim! Mati! Mati!«

Don Sala je prihitel k postelji in ga je vprašal, kaj želi. »Kje smo sedajle?« ga je vprašal.

»Smo v turinskem oratoriju.«

² V tem zadnjem tednu je opat Temmermann prišel iz Belgije v Turin vprašat don Boska glede pogostnega obhajila. Sicer ni mogel govoriti z njim, toda od don Rua je zvedel, kaj don Bosko misli o tem. Opat je na evharističnem kongresu v Antwerpnu avgusta 1890 pred zborom duhovnikov poročal, kar je govoril z don Boskom, kot beremo v konferenci, objavljeni v *Atti*. To so zelo zanimive strani (Dodatek, št. 96).

»In kaj delajo fantje?«

»V cerkvi so in molijo za vas.«

Ni bilo ne vode ne ledu, s čimer bi potešili žejo, ki ga je mučila v zadnjih tednih. Zato so mu poskrbeli sodavico, ki mu je prinesla majhno olajšanje. Ker pa je menil, da je ta pijača predraga, jo je odklonil. Da bi ga pomirila, sta ga pomočnika Buzzetti in Rossi prepričala, da steklenica stane samo sedem centezimov.

Ko se je msgr. Cagliero 26. vrnil, je takoj šel k don Boskovi postelji. Veliko je trpel. Ko ga je zagledal, mu je s težavo zamrmral nekaj besed: »Rešite veliko duš v misijonih.«

Naslednji dan je monsinjor, ki je še vedno upal na ozdravljenje, hotel preveriti, ali bo dobri oče ozdravel ali ne. Zato ga je vprašal, ali mu dovoli, da bi šel v Rim; brez njegovega dovoljenja gotovo ne bi odšel.

»Boš že šel, vendar pozneje,« mu je odgovoril z veliko muko.

»Vendar don Bosko, povejte mi, ali lahko ostanem miren, če odidem po prazniku sv. Frančiška Saleškega. Iti moram tudi na Sicilijo.«

»Da,« je odvrnil, »šel boš, storil boš veliko dobrega, a šele pozneje.«

Razumel je, kaj pomeni ta »pozneje«, na katerega je namigoval. Ko si je malo opomogel, mu je še dejal: »Tvoj prihod v teh trenutkih je bil potreben in je napravil veliko dobrega za družbo.«

Od svojih bolečin si ni mogel oddahniti niti s spremembo položaja. Strežnik ga je spodbujal, naj se spomni na Jezusa, ki je na križu veliko trpel, ker se ni mogel premakniti ne na eno ne na drugo stran. In je odgovoril: »Saj to delam že ves čas.« Ko so ga prenašali s postelje, je don Bonetti dejal: »Vemo, da vas boli, ubogi don Bosko. Smo pač nespretni. Pomislite na Jezusovo trpljenje« in je prikimal.

Proti večeru ga je obiskal don Dalmazzo. Ganjen ga je pogledal, mu stisnil roko in dejal: »Priporočam ti našo družbo. Podpiraj jo in brani ob vsakem času.« Nato je dejal monsinjorju: »Družbi se ni treba ničesar bati. Saj jo vodijo preizkušeni mošje.«

Primerilo se je proti večeru, da je bil don Sala sam v sobi. Uporabil je trenutek, ko se je zdelo, da don Bosko malo lažje diha. »Don Bosko, se počutite zelo slabo?«

»Nič ne de, saj vse mine, pa bo minilo tudi to.«

»Kaj naj bi storil, da bi vam vsaj malo olajšal?«

»Moli.«

Ko je to rekel, je sklenil roke in začel moliti. Don Sala ga je pustil nekaj minut počivati, nato pa dejal: »Don Bosko, zdaj ste lahko srečni, pomislite, da vam je po življenju polnem težav in dela uspelo ustanoviti toliko zavodov po raznih delih sveta in utrditi salezijansko družbo ...«

»Da,« je odgovoril. »Kar sem storil, sem storil za Gospoda ... Lahko bi storil

še veliko več ... Pa bodo to storili moji sinovi ... Našo družbo vodi Bog, varuje pa jo Marija Pomočnica.«

Ob osmih zvečer se je s težavo pogovarjal. Okoli postelje so bili msgr. Cagliero, don Rua in drugi. Govorili so o napisu, ki naj bi ga vklesali na grob grofa Colla. Don Rua je predlagal: *Orfanis tu eris adiutor* [Sirotam si bil pomočnik]. Monsinjor pa je predlagal: *Beatus, qui intelligit super egenum et pauperum* [Blagor tistemu, ki razume reveža in ubogega]. Nenadoma pa je do Bosko, ki se je zdelo, da sploh ni namenjal pozornosti pogovoru, odprl oči in precej razumljivo dejal: »Dajte vklesati: *Pater meus et mater mea derelinquerunt me, Dominus autem assumpsit me.*«

Radostna vest, da se don Bosku zdravje boljša, je obšla ves svet. Povsod so objavljali veselo novico, tudi v najbolj oddaljene dežele, celo do Grodnega in Gardinasa v Litvi. Lahko si predstavljamo, s kakšnim veseljem so v oratoriju brali na primer, da grofica Oncieu komaj čaka, da bi spet videla don Boska v Milanu. Ali besede, ki jih je mati izrekla don Lemoynu: »To je človek, ki vzbuja zanimanje pri vseh. V Genovi govorijo samo o njegovi bolezni in o upanju, da bo ozdravel.« In kako so zaupali v njegove molitve! Gospa Suzana Poptovska iz Podolja v Ukrajini mu je pisala: »Vaše molitve, dragi oče, dosežejo toliko skoraj čudežnih milosti iz nebes vsem tistim, ki se k vam zatekajo, tudi v naših daljnih krajih. Jaz trdno zaupam, da bodo uslišane tudi moje molitve na vašo priprošnjo. Vi, dobri oče, mi jih gotovo ne boste zavrnil, kajne?«

Don Bosko je imel nečaka, ki ni delal časti svoji družini, Jožefovega drugorojenca, ime mu je bilo Alojzij. Vzgojen je bil v Oratoriju. Ko je za nekaj časa prekinil šolanje, je nadaljeval šolo in postal tajnik na sodnji. Več let je v Gravelloni pri Lomellini živel z neko ločenko. Sveti stric, ki ga je imel zelo rad, ga je nenehno opominjal in karal; ker ni nič pomagalo, ga ni hotel več videvati. Dovolil mu je le kratek razgovor nekaj mesecev pred smrtjo, ker je bilo treba po smrti brata Jožefa razdeliti salezijansko lastništvo od družinskega, ki ga še niso razdelili. Nesrečnež je ugovarjal in napovedal, da bo ob pravem času sprožil spor z zahtevkom po don Boskovem imetju. Stvar bi lahko povzročila velike nevšečnosti. A ga je dobri Bog čakal prav v tem trenutku. V zadnjih dneh januarja pa do 6. februarja je bil med življenjem in smrtjo, ko je odšel v večnost.

Bolnikovo stanje se je vedno bolj slabšalo. 27. ponoči pa do naslednjega jutra se mu je kar mešalo. Kljub temu je bil pri maši, kjer je imel napade težkega dihanja. Ko so prišli do *Agnus Dei*, ga je don Lazzero, ki mu je pomagal, vprašal: »Don Bosko, bi prejeli obhajilo?« In don Bosko reče sam pri sebi: »Saj bo kmalu konec.« Nato se je obrnil k don Lazzeru in glasno dejal: »Da, želim prejeti obhajilo.« Snel je z glave bired in sklenil roke. Obraz je imel ves zbran; okoli stoječi so v tem čutili globoko zbranost.

Večkrat so ga slišali reči: »Goljufajo jih.« Nato pa: »Pogum! Naprej! Vedno

naprej!« Včasih je po imenu poklical tega ali onega. Tistega jutra je okoli dvajsetkrat ponovil: »Mati! Mati!« Zvečer je sklenjenih rok klical: »Marija! Marija!« Don Berto ga je vprašal, ali naj mu nadene škapulir karmelske Matere Božje. Prikimal je in so mu ga nadel. Sprejel ga je z velikim veseljem.

Vsem, ki so prihajali k njegovi postelji, je dajal svoje zadnje spomine. Največkrat je dejal: »Na svidenje v nebesih.« »Molite zame. Fantje naj zame prejejo obhajilo.« Don Bonettiju je tudi dejal: »Povej fantom, da jih vse čakam v nebesih.« Čez nekaj časa pa: »Ko boš govoril ali pridigal, priporočaj pogosto sveto obhajilo in pobožnost do Marije Pomočnice.«

Don Berto mu je dal v roke eno tistih razpel, s katerim se lahko dobi popolni odpustek. Pogosto mu ga je prinesel k ustnicam. Ko mu je don Bonetti podal Marijino podobico, jo je pogledal in vzkliknil. »Vedno sem globoko zaupal v Marijo Pomočnico.« Pa je spet rekel Bonettiju: »Poslušaj. Povej sestram, da če bodo izpolnjevale pravila, jim je zagotovljeno zveličanje.«

Zdravniki so ga našli v resnih težavah in niso imeli več upanja, da bi ga rešili. Doktor Fiore mu je dejal: »Don Bosko! Le pogumno! Upamo, da bo jutri šlo na bolje. To se je že večkrat zgodilo ... Danes vpliva slabo vreme.« Don Bosko, ki je bil do tedaj nepremičen, se je nasmejal in zdravniku zažugal: »Gospod doktor, ki hoče obujati mrtve! ... Jutri? Jutri? Grem na dolgo pot. Na zelo dolgo pot.«

Zdravniki so se zbrali na posvet. Zatem se je čutil zelo utrujenega. Bolj kot navadno. »Pomagajte mi,« je dejal don Lazzeru in don Vigliettiju, ki sta bila blizu. »Pomagajte mi vsi.«

»Da, don Bosko, zelo radi. Kako hočete, da vam pomagamo?«

»Pomagajte mi dihati,« je dejal na pol v šali.

V času kosila in večerje je vse do 28. navadno poslal don Vigliettija v predstojniško obednico, da jim zaželi dober tek.

Kmalu zvečer je zakričal. »Pavelček, Pavelček, kje si? Zakaj ne prideš?« Vsi navzoči so menili, da kliče don Albera, francoskega inšpektorja.

Nato je ponovil: »Prevarani so.« Nato mu je msgr. Cagliero dejal na glas: »Bodite mirni, don Bosko, storili bomo vse, kar želite.« Takrat je napel sile in na glas dejal: »Da, hočejo, a potem ničesar ne storijo!« In je spet omahnil na blazino.

Ob neki priložnosti je vprašal: »Kdo je tam? Kdo je tisti fant?«

»Saj ni nobenega fanta. Le obešalnik je.«

»No, pa potrpimo!«

Dajal je znamenja, kot da je nekdo z njim, nato je zaploskal z rokami, kakor je storil, kadar so se mu v sanjah prikazovale razne pošasti. »Je kdo tam? Je kdo tam?« je kričal. »Saj smo mi tukaj,« je odgovoril don Sala in se mu približal. Šklepetal je z zobmi, kakor da ga trese mrzlica. Na praznik svetega Frančiška Saleškega je zasijala zora. Treba je bilo zvoniti, pripraviti petje in škofovski

pontifikal, a je v srcih vladala žalost. Celo sveti obredi so se zdeli kot napoved skorajšnjega žalovanja. Sveti Pavel v pismu Timoteju pravi: »Čas moje razveze je blizu. Dober boj sem bojeval, vero ohranil. Sicer mi je pripravljena krona pravice, ki jo bo tisti dan podelil Gospod, pravični sodnik; a ne samo meni, ampak vsem, ki bodo hodili za njim.« Medtem ko je subdiakon pel, so se glave sklonile, po licih so drsele solze; zdelo se je, da Gospod govori: »Don Boskovo romanje je končano.«

Tistega jutra so nekateri menili, da bolniku ni treba dajati obhajila, ker se je zdel nezavesten; vendar se je tajnik uprl; upal je namreč, da mu bo Gospod v tistem trenutku povrnil zavest. Maševal je torej don Viglietti. Vrata, ki so iz sobe vodila v kapelo, so bila odprta. Ko je minilo povzdigovanje, se je don Bosko obrnil k don Sali in mu dejal: »In če bi po obhajilu moral povračati?« Don Sala ga je pomiril, češ da se kaj takega ne bo godilo. Ko se mu je duhovnik približal s sveto hostijo, je don Bosko le s težavo dihal. Don Sala ga je nekaj trenutkov prej opozoril, da ga bo Gospod kmalu prišel potolažiti, mu pogrnil bel prtīč čez prsi in mu nadel štolo. On pa se ni ganil. Ko pa je don Viglietti na glas dejal »*Corpus Domini nostri Jesu Christi*«, se je bolnik zganil, odprl oči, pogledal hostijo in sklenil roke. Prejel je obhajilo in ostal zbran ter ponavljal besede zahvale, ki mu jih je narekoval don Sala. To je bilo don Boskovo zadnje obhajilo.

Sledilo je običajno blodnjavo govorjenje. Že en mesec prej je don Bosko predvidel, da se bo to dogajalo in bo izgubljal zavest. In res je na drugi dan, ko je ostal v postelji, prosil don Rua kot ravnatelja in spovednika, da ga oprostī brevirja. Le-ta mu je odgovoril: »Dajem ti oprostitev do praznika sv. Frančiška Saleškega. Nato ti bom dovoljenje obnovil, če boš potreboval.«

Uporabili smo izraz »blodnjavo govorjenje«, vendar mu pomanjkanje moči ni odvzelo bistrine duha. Okoli desetih je pri polni zavesti vprašal don Duranda, koliko je ura, kaj se dogaja v cerkvi, kakšen praznik obhajajo. Ko so mu povedali, da je praznik sv. Frančiška Saleškega, je bil zadovoljen. Nato so prišli zdravniki, ki jih je kaj vprašal, a je bil pri polni zavesti.

Zdravniki, ki so se pod vodstvom dr. Bestentija skoraj vsak dan posvetovali, so izjavili, da bolnik ne more več okrevati. Ko so le-ti odšli, je nekaj trenutkov težko dihal. Potem si je opomogel in vprašal don Duranda. »Kdo so bili ti gospodje, ki so pravkar odšli?«

»Ali jih niste poznali? Bili so zdravniki.«

»Oh, saj res. Reci jim, naj danes ostanejo z nami.« Mislil je namreč »na kosilu«, a ni zmogel.

Tisto popoldne je še spoznal in blagoslovil grofa Inciso, ki je vodil slovesnost sv. Frančiška Saleškega, in msgr. Rosaza, škofa iz Suse, ki je imel slovesno pridigo. Msgr. Rosaz, ki je umrl v sluhu svetosti, je bil tesen don Boskov prijatelj, katerega je večkrat vprašal za nasvet, zlasti glede sester, ki jih je on ustanovil.

Med dnevom je dejal tajniku: »Ko ne bom mogel več govoriti in če bo kdo prišel, da prosi za blagoslov, mi dvigni roko, napravi z njo znamenje križa in izgovarjaj blagoslovne besede. Jaz pa bom imel namen.«

Ves čas je le s težavo dihal; niso ga več razumeli, le da jim je govoril o nebesih in o duhovnih stvareh. Prikimaval je z glavo; če so mu nasvetovali kak zdihljaj, je izgovarjal le s premikanjem ustnic.

Ko mu je don Bonetti svetoval zdihljaj: »*Maria mater gratiae, tu nos ob hoste protege* [Mati milosti, ti nas varuj pred sovražnikom],« je on nadaljeval: »*Et mortis hora suscipe* [Ob uri smrti sprejmi me].« Tudi tisti dan je večkrat ponavljal: »Mati, mati!« Včasih pa je dodal: »Jutri, jutri.« Okoli šestih je sam zase mrmral: »Jezus ... Jezus ... Marija ... Marija ... Jezus, Marija, vam podarim svoje srce in svojo dušo ... *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum*. O Mati, Mati, odprite mi nebeška vrata.« Potem je ponavljal besede iz Svetega pisma, ki so bile njegovo vodilo skozi vse življenje: »*Diligite, diligite inimicos vestros ... Benefacite his, qui vos persequuntur ... Quaerite regnum Dei ... Et a peccato meo ... peccato meo ... munda ... munda me.*«

Ob zvonjenju avemarije ga je don Bonetti povabil, naj zmoli angelovo češčenje vsaj na kratko z vzklikom *Ave Maria*. Občuteno in pobožno je izgovoril: »Naj živi Marija.«

Ena zadnjih besed, ki jih je don Bosko povedal don Rui, sta bili: »Bodi ljubljen.«

25. POGLAVJE

KONEC

LJUDJE, KI JIH IMAMO RADI, ne bi smeli nikoli umreti. Misli in srca, ki so že od nekdaj navajena, da v njih najdejo luč in tolažbo življenja, se s težavo prepričajo, da bi jim teh dobrin kdaj zmanjkalo. To stanje duha je v Oratoriju trajalo do zadnjih dni januarja; pri nekaterih pa se je to kar nadaljevalo v nedogled. Mnogi so namreč pričakovali čudež iz nebes.

V noči na 30. januar je nekoliko obrnil glavo proti Enriju, ki ga je varoval vse noči, in mu dejal: »Povej ... toda ... toda ... zbogom.« Potem je počasi molil kesanje. Včasih je vzkliknil: »*Miserere nostri, Domine.*« Ponoči je od časa dvignil roke navzgor, jih sklenil in ponavljal: »Naj se zgodi tvoja sveta volja.« Zatem mu je počasi odpovedala celotna desna stran; desna roka je negibno ležala na postelji; je pa dvigal levo roko in še nekajkrat ponovil: »Naj se zgodi tvoja volja.« Nato ni več govoril; ves preostanek dneva in naslednjo noč je še naprej dvigal levo roko, hoteč nakazati, da daruje Bogu vse svoje življenje.

V zavodu so vsi vedeli, da je don Bosko zelo slab. Vendar so na praznik sv. Frančiška nekateri fantje napisali na listek: »O Jezus v presvetem zakramentu, Marija Pomočnica kristjanov, sv. Frančišek Saleški, naš zavetnik, ubogi podpisani 1. Dondina Peter, 2. *Orione Alojzij*, 3. Martinasso Janez, 4. Rossi Jožef iz 1. razr. nižje gimnazije, 5. Aimerito Gabriel, 6. Bertazzoni Avgust, 7. duhovnik Joahim Berto darujejo svoje življenje v zameno, da bi ohranili svojega ljubljenega očeta in predstojnika don Boska. Prosimo te, dragi Bog, da sprejmeš našo žrtev in nas uslišiš.« To prošnjo je don Berto postavil na oltar sv. Ane pod korporal med mašo, pri kateri je don Bosko maševal, ministriral pa je mladi Alojzij Orione. Drugih šest fantov je podpisalo isti dokument in so z istim namenom prejele sveto obhajilo.¹ Gospod je obilno blagoslovil sveti in velikodušni namen teh dvanajstih dobrih fantov.

¹ Bili so: 1. Cerri Bernard, 2. Olivazzo Peter, 3. Bressan Joahim, 4. Magrinello Fiorenzo, 5. Orsi Peter, 6. Pacchioni Janez.

Vsi upi so se žal razblinili; znanost je nemočno odpovedala, da bi oživila to telo, ki je bilo po petdesetih letih bojev in naporov izčrpano. Novo poslabšanje bolezni, ki je nastopilo 20. januarja, na prvi dan devetdnevnice k sv. Frančišku Saleškemu, se je počasi nadaljevalo vse do praznika svetega zavetnika, ko je bolnik ohromel in ni mogel več niti govoriti.

Ker ni več govoril, se je zdelo, da ni več pri zavesti. Ob desetih je monsinjor Cagliero molil *litanije za umirajoče*. Nato mu je dal blagoslov karmelske Matere Božje, ob njem pa je bilo zbranih nekaj ravnateljev. Narekovali so mu razne zdihljaje. Don Viglietti mu je vedno vlačil ustnice z vinom. Don Berto, ki je bil dolga leta njegov prvi tajnik in njegova največja pomoč v kritičnih trenutkih,² je tudi hotel imeti svoj delež pri tej službi. Don Sala mu je čez ramena razgrnil albo papeža Pija IX., ki jo je don Bosko skrbno čuval pri sebi.

Zdravniki so dejali, da zvečer ali vsaj pred sončnim vzhodom don Bosko ne bo več živ. Novica se je kot blisk razširila po Oratoriju in parala srca. Sobratje so prosili, da bi ga videli še enkrat. Don Rua je dovolil, da so mu vsi prišli poljubiti roko. V tišini so se v majhnih skupinah zbirali v kapeli, od koder so se vrstili in drug za drugim odhajali k umirajočemu. Don Bosko pa je ležal na svoji skromni postelji; glavo je imel rahlo privzdignjeno, malo nagnjeno na desno stran in naslonjeno na tri blazine. Upadel obraz je bil miren, oči na pol zaprte, desna roka je bila stegnjena na odeji. Na prsih je imel križ, drugega pa je stiskal v levi roki; ob koncu postelje je visela vijolična štola kot znamenje duhovništva.

Objokani sinovi so pristopali po prstih, ob njem pokleknili in mu pritisnili še zadnji poljub na roko, ki jim je tolikokrat podelila svoj blagoslov. Prihajali so tudi sobratje in fantje iz sosednjih zavodov, od Sv. Janeza, iz Valsaliceja in iz San Benigna. S temi so se menjavali dijaki višjih razredov in starejši rokodelci. Ves dan se je vrstila žalostna in v globoka čustva pogreznjena procesija. Večina je imela v rokah svetinjice, rožne vence, podobice, da si jih ohranijo kot najbolj dragocen in blagoslovljen spomin.

Iz Ekvadorja je prišel telegram, da so naši srečno prispeli v Guaiquil. Don Rua mu je to povedal tako kot se govori s kom, ki je naglušen. Nekaterim se je zdelo, da je odprl oči in pogledal navzgor.

Ob tri četrt na eno, ko sta bila ob postelji samo tajnik in Jožef Buzzetti, je odprl oči za dalj časa in dvakrat dolgo pogledal don Vigliettija. Dvignil je levo roko, ki jo je imel prosto, in mu jo položil na glavo. Buzzetti je ob tem planil v jok in vzkliknil: »To je zadnje slovo.« Potem je spet ostal nepremičen. Tajnik mu je narekoval pobožne zdihljaje. Pri tej pobožni vaji sta se vrstila msgr. Cagliero in msgr. Leto. Don Dalmazzo mu je dal odvezo za zadnjo uro in molil molitve.

Proti šesti uri popoldne ga je prišel obiskat grof Radicati, velik dobrotnik

² Don Berto ga je v prejšnjih dneh večkrat slišal, kako mu je govoril: »Ti boš vedno moj dragi Berto.«

Oratorija. Pater Avgenij Francesco, nekdanji don Boskov tovariš iz Chierija, je eno uro čemel v kotu sobe in jokal. Ob šestih je prišel don Giacomelli, si nadel štolo in bral molitve iz obrednika. Pozno zvečer, ker se je zdelo, da smrt ni bližu, so nekateri predstojniki odšli, don Rua in nekateri pa so ostali. Umirajoči je dihal s težavo in sopol. Tako je trajalo celo noč. V turinski škofiji je bila v navadi Jezusova molitev v vrtu Getsemani, ko je Odrešenik s tremi apostoli ob strani potil krvavi pot in trpel smrtne muke. Don Bosko, obdan s svojimi glavnimi gójenci, je trpel enake muke, smrtni pot pa mu je polzel po čelu.

Ura je bila tri četrt na dve. Ko je don Rua videl, da je vse slabše, si je nadel štolo in ponovno začel molitve za umirajoče, ki jih je začel že pred dvema urama. V naglici so poklicali druge predstojnike; približno trideset duhovnikov, klerikov in laikov je napolnilo sobo. Poklekli so in molili.

Ko je prišel don Cagliero, mu je don Rua odstopil štolo, stopil na don Boskovo desno stran ter se nagnil k don Bosku do ušes in govoril z glasom, ki ga je dušila bolečina: »Don Bosko, tu smo mi, vaši sinovi. Prosimo vas za odpuščanje za vse bridkosti, ki ste jih morali prestati zaradi nas. V znamenje odpuščanja in očetovske ljubezni nam podelite še enkrat svoj blagoslov. Jaz vam bom vodil roko in izgovarjal besedilo.« Vsi so sklonili glave. Don Rua je kar na silo dvignil ohromelo desno roko ter izgovarjal blagoslovne besede nad navzočimi in odsotnimi salezijanci, posebno še nad najbolj oddaljenimi.

Ob treh je prišel telegram kardinala Rampolla z apostolskim blagoslovom. Monsinor je že izgovarjal *Proficiscere* [Potuj, duša]; ob pol petih se je oglasil zvon iz cerkve Marije Pomočnice in zazvonil Ave Marija. Vsi so polglasno molili angelovo češčenje. Don Bonetti je don Bosku šepetal zdihljaje *Zdrava, Marija*, kakor vse zadnje dni. Hropenje, ki ga je bilo slišali uro in pol, je prenehalo. Dihanje je postalo lažje in prožnejše, a je trajalo le nekaj trenutkov; nato je prenehalo. »Don Bosko umira,« je vzkliknil don Belmonte. Tisti, ki so utrujeni sedeli, so vstali in se približali postelji. ... Trikrat je v kratkih presledkih vzdihnil ... Don Bosko je resnično umiral. Msgr. Cagliero je stremel vanj in dejal: »Jezus, Marija, Jožef, vam podarim svoje srce in svojo dušo. ... Jezus, Marija, Jožef, stojte mi ob strani v zadnjem boju. ... Jezus, Marija, Jožef, naj združen z vami mirno izdihnem svojo dušo.«

Don Rua in drugi, ki so bili zbrani okoli, so tudi sami trpeli smrtni boj kot oče ... Don Bosko je umrl ... Msgr. Cagliero je začel peti: »Pridite, svetniki Božji ... pridite naproti, angeli Gospodovi ... sprejmite njegovo dušo ... Naj te sprejme Kristus, ki te je poklical ...« Blagoslovil je mrtvo truplo in prosil Boga, naj mu podari večni pokoj. Nato so štolo položili okoli vratu pokojnega častitljivega očeta in mu v sklenjene roke položili razpelo, ki ga je častitljivi pokojnik tolikokrat poljubil. Ura je bila tri četrt na pet. Dopolnil je dvainsedemdeset let ter pet mesecev in pol.

Vsi so pokleknili in zmolili *De profundis* [Iz globočine kličem k tebi, Gospod] ... molitev pa so prekinjali vzdihni in ihtenje. Ob mrtvem truplu je zmozel spregovoril samo don Rua in dejal: »Sedaj smo dvakrat sirote. Toda potolažimo se. Če smo izgubili očeta na zemlji, smo dobili zavetnika v nebesih. Mi pa se izkažimo vredne njega in se držimo njegovega zgleda.«³

Soba je bila do desetih polna salezijancev, ki so molili in si brisali solze. V okensko odprtino, ki se je na levi strani postelje odpirala v odprto ložo, so med štiri prižgane sveče postavili križ.

Fantje so med skupno mašo molili rožni venec za pokojnega. Tudi vse maše so opravili za pokoj don Boskove duše. Ob desetih so opravili slovesno pogrebno mašo. Na vseh obrazih so lahko brali globoko žalost.

Takrat so bolničarji, pod vodstvom in s pomočjo zdravnikov Albertottija in Binellija, ki sta do zadnjega hotela izpričati svojo tesno ljubezen do pokojnega prijatelja, umili truplo, ga oblekli, Enria ga je obril, posadili so ga v naslanjač. Fotograf Deasti in slikar Rollini sta ga fotografirala. Napravila sta posnetek, ko je še ležal na postelji v stanju, kakor je bil, ko je izdihnil. Predstojniki so bili mnenja, naj ne bi napravili maske. Bili so proti, da bi z mavcem umazali obraz dragega očeta. Iz enakega razloga niso dovolili, da bi ga balzamirali. Sam doktor Fissore je dejal: »Don Boska poznam že dolga leta. Tako spoštujem njegovo telo, da bi si ga ne upal balzamirati.« Isti zdravnik, ko je slišal neokusna namigovanja revije *Secolo XIX*, je protestiral pred vsem vrhovnim kapitljem, da zdravniška stroka sploh ni mogla podvomiti, da je bil za bolezen kriv edini razlog: ogromna delavnost.

V zgodnjih popoldanskih urah se je novica o smrti hitro razširila po mestu in vzbudila globoko sočutje. Veliko trgovin in delavnic je bilo zaprtih z napisom: *Zaprto zaradi smrti don Boska*. Ljudje so se nabirali okoli vratarnice in želeli videti truplo. Ker je bil prostor tesen, so dovolili dostop samo bolj znanim osebam. Drugim so govorili, da ga bodo videli naslednji dan v cerkvi sv. Frančiška Saleškega, ki so jo spremenili v mrliško kapelo.

Truplo so posadili na naslanjač v zakristijo poleg privatne kapele. Nosil je mašne paramente v vijolični barvi. V rokah je držal križ, glavo je imel nepokrito. Njegov bired je stal na njegovi desni na klečalniku, na katerem je stal križ med dvema svečama. Pokojnik je bil z obrazom obrnjen proti vzhodu. Poteze na ob-

³ Don Vigliettiju, ki je bil bolj mrtev kot živ, so naročili, naj se umakne in odpočije pri starših, tudi zato, da bo doktor Vignolo, njegov stric, lažje poskrbel zanj. Don Rua je naročil don Bonettiju, naj naprej piše dnevnik in zbere vsaj najpomembnejše dogodke. Don Lemoyne pripoveduje nekaj zelo zanimivega. Ura na zvoniku notranje cerkve sv. Frančiška Saleškega se je ustavila že leta 1865. Kazalci so stali nepremično že več let na štiri in dvajset minut. Don Lemoyne je zabeležil uro; menil je namreč, da je ob tisti uri don Bosko zaradi smrti prenehal delati. Po nekaj letih so se kazalci spret premaknili, kajti zunanji fantje so se vzpeli na zvonik in za zabavo vrteli kazalce. Don Lemoyne pa je prepričan, da je bila to čas, ko je don Bosko umrl, in šel pogledat na uro. Na veliko presenečenje je videl, da so se kazalci ponovno ustavili na »štiri in dvajset minut«.

razu so bile nespremenjene. Če ne bi bilo mrliške bledice, ki je bila v nasprotju z vijoličnim plaščem, bi lahko rekli, da don Bosko spi. Njegovi sinovi so se vrstili v molitvi in mu poljubljali roko. Množice duhovnikov, številnih patricijev in pobožnih žena so imeli za posebno čast, da so ga smele pogledati. Hodili so počasi in po prstih, kakor da bi se bali, da ga bodo zbudili. Nihče ni čutil odpora, da ga je poljubil na alabastrne roke. V sobah je vladala spoštljiva in pobožna zbranost. Ob večernem mraku je prišla skupina hčera Marije Pomočnice, da so poljubile roko svetega ustanovitelja in očeta, tudi v imenu oddaljenih sester. Dokler ni ugasnila dnevna luč, se je žalostna procesija vrstila nepretrgano.

Po turinskih ulicah so takoj pokupili vse časopise. *Il Corriere Nazionale* je moral iziti trikrat, saj so ga hitro pokupili. Don Boskovo ime je šlo od ust do ust v znamenju globoke ganjenosti.

Hitro je bilo treba pomisliti na pogreb. Vrhovni kapitelj, ki se je zbral zvečer ob osmih, je obljubil Mariji Pomočnici, da če bi civilne oblasti dovolile pokopati don Boska pod njeno cerkvijo ali vsaj v Valsaliceju, bodo takoj začeli priprave za okras svetišča, kar je imel namen že Božji služabnik. Ko so prosili za pomoč iz nebes, niso zanemarjali zemeljskih priprav, kakor bomo videli v naslednjem poglavju. »Kakšen večer! Kakšna noč!« je v tisti drhteči uri zapisal don Bonetti. »Prva, ki jo preživljamo ob mrtvem don Bosku! O večer, o noč, ki je prišla prehitro! O don Bosko, o oče! Ti iz nebes vodi naše sanje, predseduj našim prečutim nočem in se nam nasmihaj iz nebes.«

Don Rua, skrben don Boskov vikar, ki je prvo mesto dal dolžnosti in ne čustvom, je po telegramu sporočil žalostno vest svetemu očetu, kardinalu Ali-
mondi, salezijanskim zavodom in večjemu številu dobrotnikov.⁴ Sestavil je pismo in ga dal natisniti, da so ga razposlali v 32.000 izvodih. Trinajst tisoč izvodov je bilo razposlanih v francoščini, osem tisoč pa v španščini.

Salezijancem, hčeram Marije Pomočnice, salezijanskim sotrudnikom in sotrudnicam!

Z bolečino v srcu, s solzami v očeh, s tresočo se roko vam pošiljam najbolj žalostno vest, ki sem jo kdaj poslal ali jo bom še moral kdaj poslati v svojem življenju; sporočam vam, da je naš v Kristusu dragi oče, naš ustanovitelj, prijatelj, svetovalec in vodnik našega življenja *umrl*. Ta beseda nam presunja dušo, prebada srce in odpira potok solza.⁵

Zasebne in javne molitve, ki so se dvigale k nebesom za njegovo ohranitev, niso mogle našemu srcu prihraniti tega udarca in te rane; niso nam je prihranile, kakor smo upali.

⁴ Salezijanci v Ameriki so ves mesec živeli v žalostni negotovosti. Telegram je bil poslan nadškofu v Buenos Aires. Glasil se je: »Don Bosko mrtev! Rua naslednik! Cagliero.« Stal je 120 lir, a ni prišel na svoj naslov. Agencija Havas ga je pod svojim imenom razposlala časopisom. Takoj so pomislili, da gre za goljufijo. Nekateri so domnevali, da je bil nadškof odsoten in da tajniki niso pomislili na pomembnost pošiljke in potem sploh pozabili, da bi jo poslali, ter se je pošiljka izgubila.

⁵ Ta stavek je v francoskem prevodu izpuščen.

Ob tej uri nas tolaži samo misel, da je bila taka Božja volja, ki v svoji dobroti ne stori ničesar, kar ne bi bilo pravično, modro in sveto. Torej vdani sklonimo glavo in počastimo njegove vzvišene nasvete.

Za sedaj ni treba, da bi vam povedal, kako je don Bosko umrl pravične, mirne in spokojne smrti, bil pravočasno okrepljen s tolažbo vere, ki ga je večkrat blagoslovil Kristusov namestnik, da so ga z vso pobožnostjo obiskali prelati ter odlične cerkvene in laiške osebnosti, naše in tuje, da so ga z vso sinovsko ljubeznijo obdajali njegovi gojenci, zanj skrbeli z vso naklonjenostjo in posebno strokovnostjo slavni zdravniki. Niti vam ne bom govoril o njegovih krepostih in njegovih delih, kajti čas je kratek in srce nima moči.

Tokrat vam povem samo, da je še pred nekaj dnevi don Bosko dejal, da njegova ustanova zaradi njegove smrti ne bo nič trpela, ker jo varuje močna priprošnja Marije Pomočnice ter jo z vso ljubeznijo podpirajo sotrudniki in sotrudnice in bodo zanjo skrbeli še naprej.

S svoje strani lahko dodamo še, da imamo najtrdnejše zaupanje, da bo tako, ker bo don Bosko iz nebes, kamor upamo, da je že sprejet v slavo, bolj kot kdaj skrbel za nas kot ljubezniv oče in bo ob prestolu Jezusa Kristusa in njegove Božje Matere skrbel za nas in bo na nas sival obilen Božji blagoslov.

Ker sem sprejel nalogo, da ga nadomeščam, bom storil vse, kar je v moji moči, da bom izpolnil pričakovanje. Ob pomoči in nasvetih svojih sobratov sem prepričan, da bo družba sv. Frančiška Saleškega ob Božji roki in varstvu Marije Pomočnice ter ob skrbi zaslužnih sotrudnikov in sotrudnic nadaljevala delo odličnega in obžalovanja vrednega ustanovitelja, ki jih je ustanovil za vzgojo uboge in zapuščene mladine in za zunanje misijone.

Še eno misel: po zgledu našega slovečega zavetnika sv. Frančiška Saleškega je don Bosko večkrat, ko je slišal in bral določene izraze, ki so jih dobrohotni ljudje uporabljali zanj, izrazil strah, da bodo po njegovi smrti menili, da ne potrebuje več molitev in ga bodo pustili v vicah. Zato na njegovo upravičeno željo in po dolžnosti sinovske ljubezni priporočam vsem, da bi pogosto molili za njegovo dušo, saj dobro vemo, da bo Gospod že vedel, komu naj nakloni milosti.

Salezijanci, hčere Marije Pomočnice, sotrudniki in sotrudnice, fantje in dekleta, ki ste zaupani naši skrbi, nimamo več svojega dobrega očeta na zemlji, a ga bomo videli v nebesih, če se bomo ravnali po njegovih nasvetih in zvesto hodili po njegovih stopinjah.

Vaš vdani sobrat in prijatelj

DUH. MIHAEL RUA

Turin, 31. januar 1888

Op. Častitljivi don Bosko je umrl 31. januarja ob 4.45 zjutraj. Pogreb bo v četrtek 2. februarja ob treh popoldne; pogrebna maša bo ob 9.30 dopoldne v cerkvi Marije Pomočnice.

Duhovnik iz Moncrivella don Perotti, ki je 2. februarja pisal don Bonettiju, je posrečeno zapisal splošen vtis vseh, ki so brali pismo. Pisalo je: »Zelo so mi

bile vseč mirne in pomirjujoče besede don Rue v njegovi okrožnici. Obdržal je in dvignil javno zaupanje v nadaljevanje don Boskovih ustanov.«

Za predstojniki in člani salezijanske družine nihče ni mogel globlje občutiti don Boskove izgube kot njegovi prvi sinovi iz Oratorija. Zato je njihov odbor takoj razposlal svojo okrožnico bivšim gojencem.⁶

Množici molitev za njegovo ozdravljenje in veselju za njegovo izboljšanje je sledila tretja veriga molitev za sožalje. Tisti, ki so bili blizu, so prišli osebno. Prvi je don Rui izrazil sožalje slavni jezuit p. Secondo Franco, ki je prišel obiskat don Duranda. Dejal mu je: »Čestitam vam, ker imate svetnika v nebesih.« Mnogi so se vpisali v priloženo knjigo za vpise.⁷ Telegrami in pisma so prihajala iz daljnih krajev. Ker ne moremo naštetih vseh, bomo omenili samo eno, zanj, ki je bil v zadnjih štirih letih njegovega življenja don Boskov angel tolažnik. Kardinal Alimonda, ki je prišel v Genovo 31. januarja, je poslal telegram in vprašal, ali lahko še upa, da bo don Boska našel živega, če takoj odpotuje. Ko je zvedel za smrt, je pisal don Rui: »Ne morem povedati, kako me je razžalostila vaša vest, ki ste mi jo poslali s telegramom. Častivredni in moj dragi don Bosko me ni hotel počakati, da bi mu še enkrat poljubil njegovo posvečeno roko in bi se mu priporočil za njegovo priprošnjo pri Bogu! Vdajmo se v Božjo voljo!« V teh sožalnih pismih je bila glavna misel, da don Bosko več ne potrebuje molitev, ampak da se mu moramo priporočati v molitev. Vsi so ga proglašali za svetnika, eden na ta, drugi na drug način. Mnogi so kot za posebno uslugo prosili za kak predmet, ki ga je on uporabljal ali vsaj za šop las.⁸

Tisk vseh barv in vseh narodov je hvalil pokojnega, z izjemo turinske *Gazzette del Popolo*; morda zato, ker o njem ni mogel povedati nič slabega, je rajši molčal ali, kar je še huje, je njegovo smrt objavil v rednem seznamu umrlih v mestu, kjer mestna oblast vsak dan objavi pokojne. Celo humoristični časopis iz Turina, pisan v piemontskem narečju, je, čeprav protiklerikalen, na ravna-

⁶ Dodatek, št. 97.

⁷ Neki Giustina, čigar žaljivke in obrekovanja je bilo treba večkrat zavriniti, je v knjigo zapisal: »E. A. Giustina, urednik *Cronaca dei tribunali*, se spominja, da je bil gojenec moža, ki ga je vedno globoko in iskreno spoštoval.« Besede, ki ne bi ustrezale resnici, bi moral preklicati. V svoji reviji je 4. februarja napisal zanimiv članek. Dodati moramo, da je že nekaj let ne le opustil svoje napade, ampak je samemu don Bosku izrazil obžalovanje nad svojo bližnjo preteklostjo. Revež se je prodal Judom.

⁸ Zgodovinar Cesare Cantù je pisal don Rui:

Prečastiti gospod!

Potem ko sem 40 let v don Bosku občudoval neizčrpno ljubezen, pravi evangelijski čut, neomajno potrpežljivost, mi ostane samo še, da ga prosim, da mi izprosi, da bi umrl z enako vero in upanjem.

CESARE CANTÙ

Na svečnico, 1888

Prav je, če v Dodatku objavimo vsaj en del sožalnih pisem. Dodatek, št. 98 (A-Z). Tisti, ki so ga srečali ali videli, so imeli to za največjo srečo. To je dragocen dokaz za popolno poznanje našega svetnika (Dodatek, št. 99).

telja tistega časopisa odkrito uporabil subalpinski pregovor in mu rekel, da je s tem dejanjem dokazal, da je res, da ko postaneš star, izgubiš najboljši del.⁹ V zgodnjih jutranjih urah 1. februarja so blago telo pobožno prenesli v cerkev sv. Frančiška. Malo pred prenosom je doživel posebno milost pomočnik Bona, ki je držal posodo z blagoslovljeno vodo. Več kot en mesec ga je bolela ena noga; tudi tisto jutro, ko je hodil po stopnicah gor in dol, ga je precej bolela. V mislih se je priporočil dobremu očetu; v trenutku, ko je don Bonetti poškrpil njegovo truplo, ni čutil nobene bolečine več.¹⁰

Cerkev je bila vsa odeta v črno. Svetnikovega trupla niso položili na mrtvaški oder, temveč v naslanjač, ki je bil z ene strani malo privzdignjen. Okoli njega je bilo prižganih veliko sveč. Kmalu so fantje v vrsti prihajali do njega in s solznimi očmi opazovali svojega očeta, ki je bil v naslanjaču, kot da bi spal, z rahlo na levo stran nagnjeno glavo, miren, zbran in z rahlim nasmeškom, z na pol zaprtimi očmi, s pogledom, uperjenim v križanega Jezusa, ki ga je stiskal v sklenjenih rokah.

Cerkev so okoli osmih odprli za ljudi. Reka obiskovalcev, ki se je vila od jutra do večera, je bila tako gosta, da je morala priti straža, da je usmerjala, tako da je bil vhod na eni strani, izhod pa na drugi. Kdor je tedaj opazoval ulice v Valdoccu, je dobil vtis, da se je cel Turin zgrnil v Oratorij. Znotraj zavoda je odmevala glasna molitev.

Od vseh se je slišala ena sama beseda: Bil je svetnik! Mnogi so dajali kakšnemu duhovniku podobice, svetinjice, rožne vence, robčke, molitvenike, da bi jih položil na častivredne ostanke ali jih za trenutek dal v njegove roke. Kako so bili vsi ganjeni! Mnogi so jokali ... Popoldne je množica tako narasla, da so morali ukiniti polaganje predmetov na truplo. Tudi cerkev Marije Pomočnice je bila ves dan polna ljudi. Ob osmih so zaprli vse vhode; pozneje pa jih morali ponovno odpreti, da bi zadovoljili številne obiskovalce, ki so prišli iz raznih krajev Piemonta.

Najbolj ganljiv trenutek dneva je bil, ko so se pozno zvečer don Boskovi sinovi poslovili od trupla svojega očeta. Ob devetih so prišli vsi fantje iz Oratorija v cerkvicu, pokleknili na tla in zmolili svoje molitve; nato se je med slovesnim molkom vzdignil don Francesia in tistim stotinam fantov povedal svoj običajni govor 'za lahko noč'. »Vidite našega dragega očeta, s tistim mirom, spokojnostjo, s tistim nasmehom, ki počiva na njegovih ustnicah? Zdi se, kot da bi čakali, da vstane in vam pove nekaj besed. Toda on na žalost ne more več ponoviti

⁹ *'I Falabràch*, 5. februar 1888: »Me car Botero, l'è propi vera che unisend vei ass perd 'l miei e stavolta per fè trop zelo l'evi propi sbagliala.« *Unità Cattolica* z dne 3. februarja: »Poštene ljudje se držijo načela, da rajši molčijo o tistih osebah, o katerih nočejo govoriti *dobro*. Pravi masoni rajši molčijo o tistih, o katerih ne morejo reči kaj *slabega*.«

¹⁰ Bonovo pismo don Rui, 2. februar 1888.

tistih svetih naukov, ki nam jih je tolikokrat dal. On nam ne more več govoriti. Predstojniki so poslali mene, da ga. Toda kaj nam vam rečem s tega mesta, kjer je don Bosko toliko storil za vas? Ponovil bom samo zadnjo besedo, ki vam jo je zapustil. Ko so ga vprašali, kakšen spomin hoče zapustiti svojim fantom, je odgovoril: *'Povejte fantom, da jih vse čakam v nebesih'*.« Zbranost je bila tako globoka in splošna, da bi lahko slišali zasoplo dihanje poslušalcev. Zdelo se jim je, da don Bosko v smrtnem miru blagoslavlja svoje ljubljene sinove, ki se kar niso mogli ločiti od njega. Ko so jih opomnili, naj odide vsak razred v svojo spalnico, se je zdelo, kot da niso slišali; stali so nepremično, objokani in zadnjikrat opazovali tisto ljubeznivo podobo. Ko so odhajali, so se ozirali nazaj vse do vrat.

Vso noč so salezijanci čuli ob truplu in molili. Don Rua je dolgo klečal poleg in bil zatopljen v globoko premišljevanje.

V četrtek 2. februarja pred osmo uro so truplo odnesli in ga položili v trojno krsto ter ga oblekli v mašna oblačila. Takrat so h krsti privedli hčer Marije Pomočnice, ki je prosila za milost, da bi spet videla. To je bila Adela Marchese. Septembra 1887 so specialistični zdravniki razglasili, da ima *gutto sereno*, neozdravljivo bolezen. Komaj je prišla v bližino trupla, je prijela don Boskovo roko in si jo položila na oči. Tedaj je zaklicala: »Vidim.« Ko je spet položila roko na oči, je vzkliknila še glasneje: »Vidim vse, vidim dobro.« Predstojnica ji je vtaknila robec v usta, da bi ne mogla kričati. Don Bonetti pa jo je takoj dal odpeljati proč. Zares je znova spregledala. Don Lemoyne piše: »Jaz je nisem poznal. Ko so me neke noči poklicali, naj pridem k neki umirajoči sestri, sem med bolnicami videl eno, ki se je v poltemi svetila kot lučka, ki je razsvetljevala sobo. Prišlo mi je na misel: 'Ali ste vi tista, ki ji je don Bosko vrnil vid?' 'Da', mi je odgovorila.« Očividec čudežnega ozdravljenja je bil tisti Čilenec Barros, ki je z don Caglietrom prišel v Turin v družbi dveh svojih bratrancev in se je z njima vrnil na dan njegove smrti. Ko je prišel nazaj v domovino, je o tem pripovedoval in pisal z velikim navdušenjem.

Skozi stranska vrata so krsto nesli v cerkev Marije Pomočnice in jo položili na katafalk, ki je bil postavljen pod kupolo. Ko so krsto nesli skozi dvorišče, so se postavili v špalir med drugimi številni francoski, švicarski in irski romarji, ki so bili namenjeni v Rim. Znotraj cerkve je bil prostor, pripravljen za vernike, že nekaj ur zaseden. Od zunaj je prihajalo mrmranje ogromne množice, zbrane na trgu, ki se je menjavala na poti noter in ven. Pontifikalno mašo je vodil msgr. Cagliero, pevci pa so izvajali njegovo mašo, ki je bila zložena leta 1862. Cerkev je dajala videz goreče kapele, razsvetljena s številnimi dvojnimi in enojnimi svetilkami.

Krsto bi morali zapreti in zapečatiti, preden bi jo odnesli v cerkev, a so od magistrata dobili dovoljenje, da počakajo, da bi očetovo obličje videli sobratje, ki so prihajali od daleč.

Krsto so uradno zaprli ob štirinajstih ob navzočnosti članov vrhovnega kapitlja in kakih sto salezijancev in tujcev. Don Bonetti je sestavil, don Ernest Vespignani pa je umetniško napisal zapisnik s podpisi predstojnikov in nekaterih osebnosti, ki so ga položili k nogam trupla, hermetično zaprtega v stekleno krsto.¹¹ Ko so s svinčeno palico zavarili krsto, so orehov pokrov pritrdili z vijaki. »Zbogom, sveti don Boskovi ostanki,« je zapisal neki turinski časopis in zelo dobro izrazil čustva, ki so prevevala duše vseh v tistem trenutku.¹² »Odšli ste za vedno. Z vami je izginil simbol dobrodelnosti, apostol mladih, oče narodov. Z vami je pokopan tisti mili pogled, ki je spreobračal, tisti zveneči glas, ki je evangeliziral, tista roka, ki se je dvigala in blagoslavljal, tista noga, ki je prinašala dobro. Zbogom, spoštovani posmrtni ostanki. Vi se spuščate v zemljo, nam pa ostane njegova velika duša, ki biva v njegovih ustanovah in živi ter nam govori z njegovimi zgledi.«

¹¹ Dodatek, št. 100.

¹² *Il Corriere Nazionale*, 3. februar 1888.

26. POGlavJE

PRIPRAVE NA POKOP IN POGREBNE SVEČANOSTI

NI BILO TAKO LAHKO DOSEČI, da bi imel don Bosko primeren pogreb. Ne samo njegovim sinovom, temveč tudi njegovim občudovalcem se je upirala misel, da bi videli njegove ostanke zapuščene sredi skupnega pokopališča. Predstojniki, kot smo že rekli, so ga hoteli pokopati pod cerkvijo Marije Pomočnice. Ker ta načrt ni uspel, so ga hoteli prenesti v Valsalice. Pravni postopki, ki so jih začeli pri kraljevski prefekturi v Turinu, so se nadaljevali v Rimu na ministrstvu za notranje zadeve. Takoj so se pojavile velike težave za prvi načrt; nato so se zatekli h kralju, h kraljici, vojvodinji Somalije, poslancema Bonghiju in Correntiju. Povsod so jim dajali lepe obljube in zanimanje je v resnici obstajalo. A je Crispi, predsednik vlade, odsvetoval kralju in navajal nevarnost, da bodo drugi to izkoristili za klerikalne demonstracije. V tistih časih so tako imenovani klerikalci, ki so jih javno zaničevali, pri vladi vzbujali strah že samo s svojo senco.

Kljub temu predstojniki niso izgubili poguma; don Sala je celo prišel do posrečene misli. Šel je k mestnemu prefektu in mestnemu županu ter obema izjavil, da bo, namesto da bi don Boskovo truplo pokopali na skupnem pokopališču, ukrenil vse potrebno, da ga pošlje v Pariz ali v Barcelono, kjer bi ga gotovo sprejeli kot zaklad. Grožnja je obrodila določen sad. Dobro so se zavedali, kakšno sramoto bi si nakopale turinske oblasti in kakšen splošen odpor bi se dvignil, če bi stvar uresničili.

»Toda čemu,« je spraševal prefekt, »vse te težave, če bi pokopali don Boska na skupnem pokopališču?«

»Ker je,« je odgovoril don Sala, »don Bosko izrazil željo, da bi po smrti rad ostal med svojimi sinovi, in jaz ne bom nikoli dopustil, da gre na pokopališče.«

»Premislite dobro, da bi bil za pošiljanje krste zunaj Italije potreben dolg postopek.«

»Glede tega mi tukajšnje oblasti ne morejo odreči tistega, česar ne odrečejo nobenemu državljanu, ki prosi za podobno dovoljenje. Za Barcelono bo dovolj

samo naš telegram in bomo takoj dobili pozitiven odgovor.«

»Magistrat bi lahko določil izbran prostor ...«

»Magistrat je obravnaval slabo, ko sem ga prosil za prostor za don Boska in za njegove sinove na pokopališču.«

Don Sala je povedal prefektu, kako je magistrat vedno odgovoril negativno na prošnjo, da bi na obroke odplačevali vsoto devetnajst tisoč lir za nakup prostora na pokopališču, in kako je končno napisal v Oratorij nesramno pismo. Prefekt ni vedel, da med magistratom in salezijanci obstajajo razlogi za nesporazum. Za zdaj so prekinili dajanje vsakega dovoljenja, tako da so kraljevskim prefektom prepovedali dajati priporočila ministrstvu za pokope v mestu.

Hkrati pa so delovali v Rimu. Prokurator don Cagliero in don Notario sta zaprosila za sprejem pri Crispiju. Predvsem sta mu najavila don Boskovo smrt. Minister je bil zelo vljuden in je odgovoril: »Poznal sem don Boska prej kot vi. Spominjam se uslug, ko sem bil v Turinu kot emigrant.« S finim nastopom, po katerem se je odlikoval, je don Cagliero uporabil iste besede v prošnji, da naj bi dovolil pokopati don Boska v prostorih pod cerkvijo Marije Pomočnice; vendar se je minister izgovarjal na zakonske ovire.

»Ravno za to,« je odgovoril prokurator, »sva prišla k vaši ekscelenci, da bi dobrotno dovolili izjemo v don Boskov prid.«

»Taka izjema bi vzbudila preveč pozornosti. To bi bil precedens. Ali ga ne bi mogli pokopati v kakšnem od vaših zavodov? To bi zlahka dosegli in tako bi don Bosko ostal med svojimi. Sicer pa se pogovorita z mojim tajnikom Paglianom; vse se bo lahko uredilo. Poglejte ali je on še v uradu. Mogoče je šel na kosilo. Poskusite.«

Ko sta se srečala s Paglianom, sta opazila, da je minister že govoril z njim. Sprejel ju je z vso spoštljivostjo. Prebral jima je člene zakona o zdravstvu, ki so prepovedovali pokop v mestu. Za izjemo bi bil potreben parlamentarni zakon, a kdo ve, koliko zmešnjav bi nastalo v parlamentu! ... Vprašal je tudi on, ali imajo kak zavod v bližini mesta. Dejala sta, da v Valsaliceju. »Prav,« je odvrnil. »Pokopljite ga v tistem zavodu. Tako boste imeli dve prednosti: vaši želji, da bi imeli don Boska ob sebi, bo zadoščeno, mi pa se bomo rešili pred javnim zgražanjem, da smo dali negativen odgovor.«

Ko sta se vrnila h Crispiju, je ta potrdil dogovor; vendar je tudi on kakor Correnti priporočil, naj pogreb ne dobi značaja klerikalnih demonstracij. Ko je to dejal, je začel na ves glas hvaliti pokojnega. *Legha Lombarda* iz Milana je objavila pismo »nekega znamenitega salezijanskega sotrudnika«, ki je trdil, da ve, da je imenovanega Crispija leta 1852 don Bosko pogosto sprejel k svoji mizi in da je bil pri don Bosku tudi pri spovedi in je zapustil vtis, da je njegov duh resnično evangeljski. Novica je bila v tistih dneh objavljena v raznih časopisih, pa je ni nihče preklical.

Pri Srcu Jezusovem je bil kot gost msgr. Manacorda, škof iz Fossana, eden najiskrenejših, najzvestejših in najveikodušnejših don Boskovih prijateljev. Željno je pričakoval vrnitev dveh salezijancev, da bi zvedeli za uspeh pogovora. »Čudovita zamisel!« je vzkliknil, ko jih je razumel. »Zavod v Valsaliceju je pravi kraj za don Boskov pokop. Počival bo sredi svojih klerikov in jim bo vlil svojega duha. Ko boste šli v Turin, prepričajte predstojnike, naj sprejmejo to misel. Dejal bi celo, da četudi bi prišlo dovoljenje, da naj ga pokopljejo v Oratoriju, naj ga ne izvedejo. V Valsaliceju je pravi kraj.« Don Notario, nosilec tega projekta, je takoj odpotoval v Turin.

Ker so predvidevali, da bodo za to opravilo morali prositi dovoljenje za odlog pokopa preko zakonsko dovoljenega roka, je bilo primerno, da odstranijo vsako pretvezo za zavrnitev, kot bi utegnili biti vonji razpadajočega trupla. Zato sta dr. Bestenti in Albertotti pred zapiranjem krste po kotih, po robovih in šivih blaga, s katerim je bila krsta obložena, potresla živosrebrni klorid. S tem ukrepom sta utrdila mnenje, da se bo truplo ohranilo en mesec zunaj zemlje. S tem dejanjem je Bestenti izkazal izredno ljubezen do don Boska. Ker je čas hitro tekkel in niso našli velike kuhalnice, je sam napravil mešanico sublimata in vode v vrču ter z gobo, ki jo je pomakal in stiskal kar z lastnimi rokami, premazal notranjost krste. Don Durando ga je opozoril, da si bo ožgal kožo; on pa je odgovoril, da kakor so oni opravili svoj del, naj pustijo njega, da tudi on opravi svojega: srečen bo, če bo izkazal zadnjo sinovsko uslugo svojemu očetu. Res je zbolel in je moral ostati v postelji deset dni. Roke so bile razbolele in je dobil vročino.

Sedaj je bilo vse pripravljeno za mrliški prevoz. Okoli treh popoldne 2. februarja je bil Turin na obrobju kot zapuščen; namesto tega so bile ulice, po katerih so predvidevali, da bo šel pogrebni sprevod, kot eno samo mravljišče. Nihče se od zdavnaj ni spomnil, da bi kdaj bilo zbranih toliko ljudi za pogreb preprostega duhovnika. Ocenili so, da je bilo zbranih okoli dvesto tisoč ljudi, ki so s svojo navzočnostjo prišli počastiti don Boska. Kdor je to videl in se tega spominja, pravi, da ta številka ni niti malo pretirana. Don Bosko je v neki svoji beležnici priporočal zase, naj opravijo skromen pogreb, in hotel, naj za krsto gredo samo njegovi sinovi; toda kako naj preprečijo udeležbo množici, ki jih je tja pripeljala hvaležnost, ljubezen in spoštovanje?

Ko je sprevod prišel iz cerkve Marije Pomočnice, je zavil na desno v ulico Cottolengo, stopil na Corso Principe Oddone, zavil na Corso Regina Margarita, stopal po njej do ulice Ariosto, po kateri je znova vstopil v del ulice Cottolengo in se vrnil v cerkev.¹ Krsto je na ramenih nosilo osem salezijanskih duhovnikov. Ob srečanju s krsto so se vsi odkrili, mnogi so pokleknili; pogosto se je slišal vzklik: *Bil je svetnik*. Za krsto je med don Durandom in don Salo stopal don Rua

¹ Po razporedu, kakor je naveden v Dodatku, št. 101.

s sklonjeno glavo, ves zbran v svoji neizmerni bolečini; za njim so šli drugi člani vrhovnega kapitlja. Za njimi pa je stopala številna množica cerkvenih dostojanstvenikov in laikov, eni, da bi osebno izkazali čast pokojniku, drugi pa kot predstavniki ustanov ali mestnih osebnosti. Ni manjkalo niti tujih zastopnikov. Ob straneh so stopale dolge vrste služabnikov v livrejah, ki so nosili grbe turinških patricijskih družin, pred njimi pa magistratni oprode.

Medtem ko je čelo sprevoda, ki ga je sestavljala dvojna vrsta hčera Marije Pomočnice, stopala po stopnišču v svetišče, je konec sprevoda še stopal po Corso Principe Oddone. Ura je bila šest zvečer. Trg in dva dela ulice Via Cottolengo sta bila polna ljudi, do koder je segel pogled. Tako zbita množica ljudi se je vedla zbrano kot ob najslovesnejših trenutkih pri svetih obredih. Delegat za javno varnost je ob pogledu na to številno množico dejal don Bertu, ki je stopal ob njem: »Kaj bi mogle početi naše straže s tako neskončno množico, če je ne bi zadrževalo spoštovanje in češčenje pokojnika?«

Samo del ceste pred glavnimi vrati so ohranili prost. Fantje iz Oratorija so se zgnetli v ograjenem prostoru pred cerkvijo. V cerkev so šle samo hčere Marije Pomočnice in številna duhovščina. Ko je sprevod zavil proti vhodu, je oratorijska godba zaigrala žalno koračnico; zvonovi so napolnjevali zrak s počasnim zvonjenjem. Snop svetlobe iz tisoč sveč, ki je prihajal skozi odprta glavna vrata, ga je sprejel in popeljal v morje luči. Od treh škofov, ki so stopali pred njo, sta dva, msgr. Leto in msgr. Cagliari, z duhovniki-asistenti stopila v prezbiterij in se postavila eden *in cornu epistolae*, drugi pa *in cornu evangelii* glavnega oltarja, medtem ko je tretji, msgr. Bertagna, stoječ na stopnicah ob ograji, čakal, da bodo krsto postavili predenj.² Predstavništva so zavzela prostor na začetku cerkve. Sredi najbolj pobožnega molka je škof iz Kafarnauma podelil obredno odvezo.

Sprevod je bil tako slovesen in veličasten, da so govorili, da to ni pogreb, temveč zmagoslavje in poveličanje. »Nič,« je izjavil Rua,³ »ni bilo umetno narejenega, da bi zbral tako množico; šele čez nekaj časa smo mogli poslati posmrtno pismo najbližnjim sotrudnikom; časopisi so pa vsi, ne da bi jih prosili, objavili vest o smrti.« Prav res, čeprav se je vedelo, da je bil don Bosko v Turinu zelo priljubljen, nihče v Oratoriju ni mogel pričakovati od meščanov tako čudovitega shoda glede na število, vedenje in stan. Gospod Jules Auffray, glavni urednik revije *Défense* iz Pariza, je tedaj dejal, da sta ga v Italiji ganili dve stvari: papežev jubilej in don Boskov pogreb v Turinu; zdel se mu je celo bolj presenetljiv don Boskov pogreb. *Unità Cattolica* je 3. februarja lahko brez pretiravanja zapisala: »Don Boskov pogreb ni bil nič manjši kot pogreb kakega vladarja.«

² Kardinal Alimonda je zvečer 31. januarja poslal iz Genove telegram s željo, da bi zelo rad takoj prišel v Turin; hkrati pa je izrazil, da ne more priti, ker je preveč ganjen ob smrti svojega prijatelja, da pa bo lahko prišel in vodil njegov pogreb.

³ Proc. op., *Summ.*, str. 1032.

Ko so blagoslovili truplo in dovolili dostop množici, se je zgodilo spet nekaj novega. Ljudstvo je pritiskalo na krsto, da bi se je dotaknilo, jo poljubilo ali odneslo vsaj kak majhen delček od vsega, kar je bilo postavljenega na njej. Cvetne vence so razgrabili do zadnjega. Tako bi se zgodilo z okrasom na krsti, z duhovniškimi znamenji in s krsto, če ne bi močna skupina civilne straže tega preprečila in ustavila grozeči val.

Potem ko so množico spravili ven in zaprli vrata, so salezijanci z majhnim spremstvom prenesli krsto v cerkev sv. Frančiška, kjer so jo skrili, dokler ne bo vse dokončano za njegov dokončni pokop.

Ko so stanovalci Oratorija prihajali domov in instinktivno dvigali pogled v don Boskove sobice, so prvokrat občutili veliko vrzel, ki je nastala sredi med njimi zaradi izginitev angela varuha tistega kraja. A glejte neki dogodek, ki diši po čudežu. Ko je bila vsa skupnost zbrana, je skrivnostno veselje napolnjevalo vsak kotiček in vsako srce. Tisti, ki so še malo prej jokali, so se čutili mirne kot ob srečnih dneh, ko je don Bosko živel med svojimi sinovi. Dejansko je bil don Bosko živ in ne daleč; on je v okolico širil tak mir.

Kot krona tistega dne je bolj kot za sožalje prišlo pismo kardinala Rampolla, za katero je sam Leon XIII. izbral najpomembnejše besede.

Presvetli gospod!

Izguba duhovnika Janeza Boska, ki je užival tak ugled, ljubezen in splošno občudovanje zaradi del krščanske ljubezni, ki jih je on vodil, in zaradi gorečnosti, s katero je hotel pridobivati duše, in zaradi vsega, kar je storil, da bi bilo češčno Božje ime in so ga slavili v vsakem kotičku zemlje, je izguba tega apostola ustvarila praznino, nad katero toži Cerkev in z njo upravičeno žalujejo njegovi sinovi, ki so ga imeli za ljubečega očeta in za zgled vseh kreposti.

Lahko rečem, da je nad duhom svetosti našega Gospoda J. Kr. tako žalosten primer vzbudil toliko bolj žalosten vtis, kolikor večja je bila dobrota, ki so jo izkazovali zaslužnemu duhovniku, in slava, s katero so cenili njegova številna dela, bogata s svetimi in zveličavnimi sadovi. Ko se obračam na Božje usmiljenje in dobroto, ga prosim, naj njegovi blaženi duši nakloni bogato plačilo v nebeški slavi.

Vsej salezijanski družbi iz srca rad podelim apostolski blagoslov, prepričan, da ji bo v tolažbo v potrnosti, ki jo tare, in v spodbudo za nadaljevanje svetega dela, ki ga je podedovala od pokojnika in ki ji ga je zapustil kot predmet nenehnih skrbi skozi dolga leta svojega zemeljskega življenja.

Pridružujem se srčnim občutkom svetega očeta, želim vam vse dobro in ostajam

Vaš vdani

M. KARD. RAMPOLLA.

Neki poseben dogodek je sklenil tisti nepozabni dan. Doktorja Bestentija, ki se je zadrževal v družbi s kolegi, je mučila neka nadležna misel. Ali se bo magistrat uprl don Boskovemu pokopu v zavodu v Valsaliceju? Na nekem mestu je zapustil sprevod in se napotil v mestno palačo; tam pa je bilo uradno pismo, ki

naj bi ga poslali na kraljevo prefekturo. Ko je vprašal, za kaj gre, so mu odgovorili, da gre za don Boskov pokop v Valsaliceju. Zdravniki higienskega urada so dali nasproten glas. Bestenti, član istega urada, je podpisal pismo, zbral svoje tri kolege in protestiral proti odločitvi, ki so jo sprejeli v njegovi odsotnosti, ter s tem storil, da je bilo glasovanje razveljavljeno in so ga ponovili. To je bilo ugodno.

27. POGLAVJE

DON BOSKOVO TRUPLO V VALSALICEJU

Ni še uplahnilo vsako upanje, da bi don Boska pokopali v Oratoriju. Med turinsko aristokracijo je zaokročila prošnja kralju, kjer so prosili za to uslugo. Svetniška kneginja Klotilda je stvar že priporočila Umbertu, svojemu bratu. Telegram zvečer ob osmih je še pustil kanček upanja. Vplivne osebe so razpravljale v turinski prestolnici. Kardinal Alimonda in knez Evgen Savojski Carignanski sta se zanimala za to. Skušali so uveljaviti precedens očeta Ludvika iz Casorie. Kljub temu je vrhovni kapitelj hitel s pripravami za Valsalice. Magistrat je dovolil dva dni tolerance za pokop; toda ti se bodo končali hitro, to je zvečer 4. Če bi manjkal odlok za cerkev Marije Pomočnice in tudi v Valsaliceju še ni bil pripravljen prostor, bi župan, kakor je velevala higienska uredba, poslal po krsto, da jo odnesejo na skupno pokopališče. Torej niso mogli več izgubljati časa.

Mnoge je silila radovednost, da bi zvedeli, kam bodo odnesli don Boska, da ga bodo pokopali. Mala hiša Božje previdnosti je želela ponuditi začasno grobnico patra Verrija¹ na pokopališču in te govorice so se razširile, kar je prikrilo prave namene; če bi le-te odkrili, bi določeni časopisi dvignili glasove proti privilegiju in spodbujali proti javnemu mnenju. V Valsaliceju pa so ponoči in podnevi pripravljali grob. In to je bilo modro. Če bi namreč uplahnilo zadnje upanje glede cerkve Marije Pomočnice, bi v nuji, da pokopljejo truplo v Valsaliceju, bilo vse urejeno; sicer se ne bi mogli izogniti pokopu na skupnem pokopališču.

In res je to upanje ugasnilo, saj Crispi ne bi nikoli odstopil od svoje prepovedi, kot se je pozneje zvedelo iz njegovega pisma, ki ga je pisal poslancu Bonghiju, ki ga je posredoval predstojnikom v Turinu. Minister, ki je moral poročati vplivnemu poslancu o svoji zavrnitvi, mu je pisal: »Osebno sem se pozanimal o prošnji, ki so mi jo pred nekaj časa poslali duhovniki pokojnega don Boska in ki mi jo priporočaš s svojim pismom, naj bi truplo pokopali na ozemlju zavoda

¹ Ta goreči apostol zamorčkov je zaprl oči v Mali hiši Božje previdnosti.

v Turinu. Rad bi ti pritrdil, če upoštevam odličnost osebe, ki ji truplo pripada. Toda pokop v mestnem obzidju je dejansko v nasprotju z določili sedaj veljavnega sanitarnega pravilnika; izjema, ki se ti v tem primeru zdi razumljiva, bi odprla pot nenehnemu kršenju pravilnika. Take kršitve do sedaj to ministrstvo ni nikoli dovolilo in jaz imam strogo dolžnost, da jo preprečim. Iz tega razloga moram tudi jaz tebi glede te zadeve dati negativen odgovor.« Tretjega februarja je nastal vik in krik po sektaških časopisih, ki so v slutnji, da obstajajo pogovori in so jih hoteli obiti, zlobno namigovali, da je Crispi zavrnil dovoljenje, češ da je vedel, da gre za »klerikalne spletke«.

Za pokop v Valsaliceju je zadoščalo dovoljenje prefekta, s katerim so bili nenehno v dogovoru, ko se je mudil v Rimu. Prefekt, grof Lovera di Maria, ki se je bal časopisov, se ni nehal izmikati. Končno je ing. Vigna, ki je zastopal Oratorij, omahujoče dejal, da ne bo podpisal odloka, če prej ne gredo izmerit razdalje med mestom groba in sosednjimi bivališči. Resnici na ljubo povedano, zunaj obzidja pravilnik ni predpisoval razdalj. Kljub temu je inženir, sit vsega prerekanja, šel ven, najel kočijo in se dal peljati v Valsalice, na oči izmeril razdalje in se vrnil z odgovorom.

Zvečer 4. februarja je potekel čas, v katerem je bilo dovoljeno držati truplo sredi urbanega naselja; s strahom so torej pričakovali tisto blaženo odločbo. Don Sala je bil iz sebe in je čutil, da se ga prijemlje mrzlica. Za nobeno ceno, tudi za začasno shranitev trupla ne, ne bi pustil don Boskovega trupla na skupnem pokopališču. Odločili so se, da ga skrijejo v njegovo sobo, ki je bila zgoraj in v odmaknjenem kotu hiše, tako da bi se bilo mogoče izogniti preiskavi stražarjev. Po Božji previdnosti je ob pol šestih prišel dokument in vsi so si oddahnili. Uro pozneje je mrliški voz don Boska prepeljal v Valsalice. Preden so krsto položili nanj, jo je don Rua v solzah poljubil. V kočiji, ki jo je svetnik uporabljal na svojih večernih sprehodih, so msgr. Cagliero, don Bonetti in don Sala sledili mrliške-mu vozu in molili rožni venec. V drugih dveh so jim sledili odgovorni nadzornik in štirje pogrebniški. Zaradi negotovosti, ki je trajala vse do samega konca, in strahu pred kakšnim zlobnim novinarskim prispevkom, so se morali celo skrivati pred prijatelji, tako da je bil prevoz opravljen, ne da bi kdo opazil.

Ura je bila šest zvečer, ko je mrliški voz zapeljal na dvorišče v Valsalice. Kleriki so s prižganimi svečami sprejeli in pospremili krsto, ki jo je nosilo osem duhovnikov, v kapelo. Izročitev predstavniku mestne hiše je pomenila, da bo še isti večer poskrbel za pokop in sestavil zapisnik; vendar zidarji še niso dokončali priprave pokopne niše. Zato so poskušali pridobiti čas z zavlačevanjem slovesnosti v kapeli, kjer so kleriki po pogrebu začeli peti uro za umrle. Inšpektor, ki je začutil zadrego, ni dal znaka, da bi to opazil. Moške, ki naj bi bili priče pokopa, so zadržali z nekaj dobrimi kozarci, da so bili prepričani, da je don Boskovo truplo v grobu. Podpisali so listino in odšli. Njihov vodja se je približal

don Barberisu in mu zašepetal na uho: »Sem njegov nekdanji gojenec«. Po teh besedah ga je pozdravil in odšel.

Remo arbitris [potem ko so bili sodniki oddaljeni], so krsto položili v prezbitarij, pred katero so kot praznični okras spustili zavese, ki so zakrivale skrivališče, in o tem prepovedali govoriti komur koli zunaj zavoda. Telo je ostalo tam še dva dni. Sprejeti previdnostni ukrepi so preprečili, da bi zadeva pricurjajala v javnost, obstajala pa je nevarnost, da bi kaka zlonamerna oseba povzročila zgražanje. Posledice bi bile resne. Tega se je bilo treba še toliko bolj bati, ker so slabi časopisi, da bi pritiskali na oblast, z zmagoslavjem objavili, da bo don Bosko kljub prošnjam, moledovanju in dobrim uslugam ljudi z visokih položajev pokopan v skupno pokopališče.

Na vso srečo niso naredili nobene nespametne poteze, tako da je pogreb potekal v ponedeljek 6. februarja. Vse so v miru opravili pozno zvečer, da sosedje ne bi mogli ničesar opaziti. Navzoči so bili predstojniki iz kapitlja in več predstojnic Marije Pomočnice s svojo vrhovno materjo. Monsinjur je blagoslovil grob; nato so krsto dvignili in jo položili v jamo. Mučna tišina je spremljala hitro delo zidarjev, ki so pred očmi sinov za vedno zakrili krsto s človeškimi ostanki in ljubljeno očetovo podobo.

Ko so grob zazidali, je 120 klerikov v kapeli odpelo nokturno iz brevirja za rajne. Nato je imel msgr. Cagliero kratek nagovor. Predstojniki so sobratom zavoda v Valsaliceju zaupali dragocen zaklad, grob, ki bo nekega dne postal slaven. Dobro naj skrbijo zanj in naj z bratsko ljubeznijo sprejemajo sobrate, ki ga bodo prišli obiskat. Oni sami so prvi pogosto prihajali h grobu, da so se navdihovali in vnemali za kreposti njega, čigar ostanke je hranil. Monsinjur, ki je na kratko omenil glavne don Boskove čednosti, je nadaljeval: »Prvi kristjani so se navduševali za boj, da so ohranili vero, trpeli in umirali za Jezusa Kristusa. Na grobovih mučencev so se utrdili. Sv. Filip Neri se je naučil, da je postal apostol Rima, ko je pogosto obiskoval katakombe. Tako se tudi vi, tako se mi vsi pogosto odpravljamo sem, da bomo iz tega groba črpali moč, ki je v najtežjih časih podpirala našega don Boska, ko je deloval za Božjo slavo in zveličanje duš. Prihajamo se ogrevat k temu ognju ljubezni, ki je vedno gorel v prsih in ga je napravil za apostola ne samo Turina, Piemonta in Italije, temveč najbolj oddaljenih pokrajin na zemlji.«

Tudi don Rua je spregovoril nekaj besed in poudaril, da je Božja previdnost sobratom v Valsaliceju zaupala don Boskovo telo. Pripovedoval je namreč, kako so v prejšnjih počitnicah predstojniki soglasno odločili, da zavod ohranijo za civilne dijake in da prvotnemu programu dodajo nekatere novosti, da bodo lahko sprejeli več dijakov; ko pa so zvedeli, da bo zavod v San Benignu tisto leto prenapolnjen, so v nekaj minutah spremenili načrt in s soglasjem, ki je bilo prej nemogoče, presegli vse težave ter določili, da bodo ta zavod zaprli in vanj postavili

študentat in misijonski zavod za naše klerike. Sam don Bosko, ki se je nekaj dni prej strinjal, da ohranijo zavod z majhno spremembo programa, je rad dovolil odločeno spremembo, da so jo takoj uresničili. Čému je namenjen ta spomin? Da bi razumeli tole: če bi bil zavod še internat, ne bi mogli dobiti dovoljenja, da bi imeli don Boskove relikvije med njegovimi sinovi; tudi v Oratoriju ne, ker je ministrstvo že prej dalo absolutno negativen odgovor; ne v Valsaliceju, ker bi druge oblasti, občinske in šolske, dale svoj veto zaradi narave zavoda, ki je bil določen za prebivanje fantov. Toda Bog, ki se je odločil, da nam vzame don Boska in je v našo tolažbo hotel, da nam truplo pusti blizu, je uredil dogodke, kakor smo o njih poročali. Lahko torej rečemo po vsej resnici, da je Božja previdnost sobratom v Valsaliceju zaupala čuvanje groba. Zato naj se pokažejo vredne take naloge in z uresničevanjem don Boskovih kreposti storijo, da bo z veseljem ostal s svojim telesom sredi njih kot oče sredi sinov.

Don Boskov naslednik tu še ni končal, temveč je nadaljeval: »Zapuščam vam tri posebne spomine: 1. Da boste izpolnili don Boskovo voljo in namene Cerkve, ki zapoveduje, da nenehno molimo za vernike, dokler jih najvišje učiteljstvo ne razglasi za častitljive, zmolite vsakokrat, ko boste šli mimo tega groba, vsaj vzklík: *Gospod, daj mu večni pokoj*. 2. Stopajte počasi mimo tega groba, da boste razmišljali o krepostih, in če se boste kdaj naveličali izpolnjevati pravila, če vas bodo napadale skušnjave, da bi grešili, obrnite svojo misel in svoj pogled sem in tu prisezite zvestobo Bogu za ceno vsakršnega napora, tu napovejte vojno grehu za ceno vsake žrtve in kličite tudi tega dragega očeta v skušnjavah in skrbeh in on vam bo iz nebes, kjer je že, kot zaupamo, izprosil pomoč, ki ga zanjo prosite. 3. Vsakokrat, ko boste tja obrnili pogled, si mislite, da stojite pred ogledalom, s katerega preslikavate vse kreposti; tam se ogledujte in si mislite, da iz groba prihaja glas, ki vam pravi: *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi*. Pri vsakem svojem delu si mislite: Kako bi storil don Bosko v tej priložnosti? Tedaj se bo gotovo zgodilo tisto, kar Sveto pismo govori o telesu prerokov: *Defunctus adhuc loquitur*.«

Predstojniki so se nato vrnili v Oratorij, potolaženi, da je vse tako lepo uspelo, in hvaležni vsem, ki so pomagali. Pred večerjo so se kleriki v Valsaliceju zbrali okoli svojega ravnatelja don Barberisa in podpisali izjavo don Rui, ki jo je sestavil njihov tovariš don Beltrami, ter mu obljubili, da bodo vedno zvesto izpolnjevali njegova priporočila, in se kot prvi poklonili njemu kot novemu vrhovnemu predstojniku.² To izjavo, ki so jo takoj nesli don Rui, so mu prebrali po večerji v obednici vrhovnega kapitlja.

Ko se je v okolici zavoda raznesla novica o pokopu, so nekateri lastniki hiš in vil v dolini vrb (Val salice) pisali zahvalna pisma županu, da je bil don Bosko pokopan pri njih.

² Dodatek, št. 102.

Jama je bila skopana v zid terase na podestu, kjer se srečujeta stopnišče iz spodnjega zavodskega dvorišča in drugo z zgornjega stopnišča. Tam je krsta eno leto ostala nemotena, dokler na malo vzvišenem mestu nad grobom niso zgradili mrliške kapele, lepo okrašene, ki so jo plačali nekateri nekdanji gojenci. Na pročelju je bil napis z datumom rojstva in smrti in besedami: *Don Bosko, oče sirot*. Nekateri nekdanji gojenci iz Valsaliceja so dosegli, da so dodali še drug napis, ki je spominjal na njihovo bivanje v zavodu in izražal njihovo hvaležnost častivrednemu očetu. Na spominski plošči, ki je bila vzdana na levi strani vhoda, je napis: »Raztreseni po različnih poteh – od svetišča, znanosti, sodišča, orožja – vedno povezani v duhu in srcu – nekdanji gojenci zavoda v Valsaliceju – svojemu ljubemu očetu, duhovniku Janezu Bosku – postavljajo to znamenje kot spomin večne ljubezni – p. p.«

Od leta 1889 je krsta ostala nedotaknjena, razen šestnajst let po smrti za uradno prepoznanje trupla, kakor je naročila Sveta kongregacija za obrede. Ob tej priložnosti je bila krsta nekaj ur izpostavljena v veliki dvorani, medtem ko so popravili okraske na krsti, ki so jo potem odnesli na kraj, kjer je čakala na slavnostni prenos leta 1929.

Don Rua je kljub razdalji skrbel, da je vsaj enkrat na mesec obiskal slavni grob; če kak mesec ni mogel priti, je to obilno nadomestil med duhovnimi vajami, pri katerih je bil vsako leto s številnimi sobrati. Neprenehoma je prihajalo veliko ljudi, ki jih je privlačila počastitev Božjega služabnika in zaupanje v njegovo priprošnjo. Prihajali so tudi obiskovalci in romarji iz vseh koncev Italije in več evropskih držav. Prav redno so romarji, namenjeni v Rim, potovali skozi Turin, in mu le redkokdaj niso izkazali časti. V Valsalice niso prihajali samo preprosti ljudje, temveč tudi dostojanstveniki, tako italijanski kot tuji. Tak naval, ki se je začel takoj po pokopu, se je nadaljeval nepretrgano in še celo naraščal, dokler svete relikvije niso bile izpostavljene javnemu češčenju v cerkvi Marije Pomočnice.

Ljudje so si vedno bolj želeli kakega predmeta, ki ga je uporabljal svetnik. Da bi don Rua potešil želje glavnim dobrotnikom, je naročil don Sali in don Bonettiju, naj premislita, kaj bi se dalo urediti. Pred seboj sta imela zgled s Pijem IX., od katerega so takoj po smrti z vseh strani sveta želeli imeti relikvije in so jim jih pošiljali. Držala sta se tega zgleada.

Don Bosko je v svoji duhovni oporoki leta 1884, ki smo jo objavili v prejšnjem zvezku, zapisal: »Ko bo opravljen moj pogreb, naj vikar v soglasju s prefektom razpošlje vsem sobratom te moje zadnje misli mojega umrljivega življenja.« Te misli so bile izražene v obliki pisma salezijancem. Don Rua je takoj 7. februarja naročil, naj natisnejo pismo v več sto izvodih, da jih bo dovolj za vse in v formatu, da ga bodo mogli lepo hraniti v knjigi pravil ali v molitveniku, da bo vsakdo mogel pozorno brati ta ljubezni poln in ganljiv dokument.

Pismo, ki ga je lastnoročno napisal naš dragi oče, duhovnik Janez Bosko, za vse salezijance, z naročilom nasledniku, da po njegovi smrti vsakomur dá po en izvod. Naj ga sprejmejo in hranijo kot njegovo duhovno oporoko, ki mu jo je narekovala velika ljubezen, ki je gorela do v Jezusu Kristusu ljubljenih sinov.

Moji dragi in ljubljeni otroci v J. Kr.!

Preden grem v večnost, moram izpolniti še nekaj dolžnosti do vas in tako zadostiti živi želji svojega srca.

Predvsem se vam z vsem srcem zahvaljujem za pokorščino, ki ste mi jo izkazovali, in za vse, kar ste storili za vzdrževanje in širjenje naše družbe.

Zapuščam vas tukaj na zemlji, vendar samo za malo časa. Upam, da se bomo po neskončnem Božjem usmiljenju nekega dne vsi srečali v blaženi večnosti. Tam vas pričakujem.

Prosim vas, ne objokujte moje smrti. To je dolg, ki ga moramo vsi plačati, potem pa nam bo obilno povrnjen vsak napor, ki smo ga prestali iz ljubezni do našega Učenika, dobrega Jezusa.

Namesto da bi jokali, raje napravite odločne in učinkovite sklepe, da boste v poklicu ostali trdni do smrti. Pazite, da vas ne bo ne ljubezen do sveta ne navezanost na starše ne želja po lagodnem življenju pripeljala do tega, da bi prelomili svete zaobljube in tako izdali redovno življenje, s katerim smo se posvetili Gospodu. Nihče naj ne jemlje nazaj, kar smo že dali Bogu.

Če ste me ljubili v preteklosti, me ljubite še naprej, in sicer z natančnim izpolnjevanjem naših konstitucij.

Vaš prvi vrhovni predstojnik je umrl. Toda naš pravi predstojnik Jezus Kristus ne bo umrl nikoli. On bo vedno naš pravi učitelj, vodja in vzor. Vendar ne pozabite, da bo nekoč tudi naš sodnik in plačnik naše zvestobe v njegovi službi.

Vaš prvi vrhovni predstojnik je umrl, toda izvoljen bo drug,³ ki bo skrbel za vas in za vaše večno zveličanje. Poslušajte ga, ljubite ga, ubogajte ga, molite zanj, kakor ste zame.

Zbogom, dragi sinovi, zbogom. Pričakujem vas v nebesih. Tam bomo govorili o Bogu, o Mariji, materi in pomočnici naše družbe. Tam bomo vedno blagorovali našo družbo. Njena pravila, če jih bomo zvesto izpolnjevali, nam bodo silno pripomogla k našemu zveličanju.

Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc et usque in saeculum. In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum.

DUH. JANEZ BOSKO

V isto oporoko je don Bosko določil vrsto kratkih pisem odličnim dobrotnikom in dobrotnicam, da bi jim jih izročili po njegovi smrti. Don Rua je izmed njih odbral namenjena v letu 1888 še živečim osebam in jim jih razposlal, ker

³ Ko je svetnik pripravljal to pismo, don Rua še ni bil vikar s pravico nasledstva.

so prišla izpod svetnikovega peresa.⁴ Dragoceni spominek je v vseh vzbudil globoko čustvo hvaležnosti in spoštovanja.

Krasno je tedaj pisala *Unità Cattolica*, da se na grobu svetnikov ne joka, temveč prosi. Ko so po don Boskovi smrti prelistavali pisma, ki so prispela don Rui, naletimo bolj kot na boleča objokovanja, na poviševanja njegovega življenja in izraze neomejenega zaupanja v učinkovitost njegove priprošnje. Pa so našli še druge stvari. Že 8. februarja je don Rua sporočil vrhovnemu kapitlju, da je kardinal Parocchi, protektor družbe, svetoval, naj zaprosijo kardinala Alimonda, da kot turinski nadškof zaprosi Sveti sedež, da po cerkvenih predpisih dovoli, da začnejo pripravljala dejanja za postopek za beatifikacijo. Komaj je torej don Bosko stopil v grob, že so se mu v svetu odpirala pota do prave velike slave.

⁴ Dodatek, št. 103 (A-P).

28. POGLAVJE

SLUH SVETOSTI V ŽIVLJENJU IN PO SMRTI

PISATELJ, KI SE JE NAVDIHOVAL ob Sirahu¹, pravi o svetih možeh: *Na veke bo ostal njihov rod in njihova slava ne bo zbledela. Njihova telesa so pokopali v miru in njihovo ime živi iz roda v rod. Ljudstva bodo pripovedovala o njihovi modrosti, občestvo bo oznanjalo njihovo slavo.* To se je zgodilo in se še dogaja don Bosku. Komaj je stopil v mir groba, če je bil občudovan in ljubljene za življenja, je še bolj napolnil svet s svojo slavo in je vzbudil hvalnice v vseh jezikih, ne da bi čakal nezmotljivo sodbo Cerkev, da bi ga dvignila na čast oltarja in dovolila češčenje po vsem svetu. Glas ljudstva je tako rekoč prehitel glas Božji, ali bolje sam Božji glas je bil tisti, ki ga je učiteljstvo Cerkev javno objavilo. Mnenje o svetosti, ki ga je spremljalo že v življenju, se je takoj po smrti razširilo po vsem svetu. Prelitali bomo kratke *povzetke* procesov, da bomo zbrali verodostojna, s prisego potrjena pričevanja, ki nam bodo v celoti postavila pred oči podobo našega očeta. Omejili se bomo s številom prič: dovolj bo sedem nesalezijancev in dvanajst salezijancev. Od vsakega bomo povzeli samo najpomembnejše iz lastnega védenja. Ni treba navedkov po številkah strani; ko bodo osebe imenovane, bodo za tistega, ki bi jih hotel, lažja srečanja. Naj bo to venec zelo znanih, ki jih polagamo na slaven grob našega častivrednega ustanovitelja ali, če hočete, večglasen zbor, ki prepeva slavo njegovemu blagemu spominu.

Med nesalezijanci dajemo prednost laiku, človeku iz ljudstva, Janezu Bisiu, trgovcu. Od 1864 je sedem let živel v oratoriju, potem pa je ostajal vedno v stiku z don Boskom. Želel ga je spoznati, ko mu ga je neki duhovnik iz njegovega kraja opisal kot svetnika. Eno izmed njegovih pričevanj izstopa. Ker ga je večkrat spremljal po majhnih piemontskih vaseh, je videl, da so ob srečanju z njim mnogi poklekovali, da bi prejeli njegov blagoslov, drugi so se naslanjali na okna ali stali pri vratih, da bi ga videli. Matere so mu prinašale otroke, da bi jih

¹ Sir 44,13–15.

blagoslovil. Prav zares: »Zdel se nam je kot Jezus iz Nazareta med otroki.«

Dva duhovnika, ki sta don Boska dobro poznala, sta bila profesor bogoslovja Reviglio, župnik pri sv. Avguštinu v Turinu, in kanonik Ballesio, zunanji vikar v Moncaglieriju. Don Reviglio, marljiv v Oratoriju od leta 1847 in potem kot drugi oskrbovanec v zavetišču, je bil skozi vse življenje tesno povezan z don Boskom. On je vedno gledal na don Boska kot vrednega, da bo povzdignjen na oltar, kakor so bili prepričani vsi, ne samo njegovi gojenci, temveč tudi zunanji, ki jih je on sam slišal izgovoriti tako mnenje. Nadalje poroča o duhovnikih, ki so v svojih župniških imeli don Boska za gosta in so imeli za posebno čast, da so shranili jedilni pribor in druge predmete, ki jih je on uporabljal pri mizi, in ki so jih po smrti Božjega služabnika hranili kot posebno dragocen predmet. Duhovnik Ballesio, gojenec v Oratoriju osem let, od leta 1857, je bil vedno tesno povezan z don Boskom. »Ne bi vedel,« pravi, »kateri svetnik je imel večji sluh svetosti pri vseh vrstah cerkvenih in laških oseb.« Nato izjavlja, da je odločno prepričan, da je pobožnost salezijancev in njihovih sotrudnikov do Božjega služabnika bila bolj odmev kot vzrok splošnega zaupanja v učinkovitost njegove priprošnje.

Pogosto se v prvih zvezkih *Biografskih spominov* pojavlja ime kanonika Anfossija. Opravil je gimnazijo, filozofijo in teologijo v Oratoriju od leta 1853. Ko je doštudiral, je vedno ohranil sinovski odnos do don Boska, ki ga je vedno imel za domačega. Da so don Boska kot klerika njegovi tovariši imeli za svetnika, je zvedel od nekaterih tovarišev in zlasti od duhovnika Frančiška Oddenina, ki je bil ob času izjave gost, ko je imel 24 let. Ko je bil Anfossi še klerik v Oratoriju, ga je don Bosko večkrat pošiljal s posebnimi poslanstvi k več škofom, pri katerih je slišal visoke pohvale za tistega, ki ga je pošiljal. Msgr. d'Angennes, nadškof iz Vercellija, ga je nenehno hvalil v navzočnosti raznih kanonikov. Kako se je slava o njegovi svetosti razširila zunaj Italije, je priča izkusil na svojih potovanjih v Francijo, Belgijo, na Nizozemsko in v Nemčijo. Ko se je predstavil v zakristijah, da bi maševal, so ga številni vpraševali, ali pozna don Boska; na odgovor, da je bil njegov gojenec, so ga obsipali z ljubeznivostmi in ga zadrževali za dolge pogovore, da bi spoznali njegove ustanove. Njegova izjava se končuje takole: »Vedno sem občudoval svetost Božjega služabnika in to prepričanje o svetosti nosim še vedno v svojem srcu, celo se mi potrjuje vsak dan. Nisem še slišal nikogar, ki bi nasprotoval sluhu svetosti, ki so ga na splošno čutili o don Bosku.«

Kdo ne pozna teologa Leonarda Murialda, ustanovitelja jožefincev, za katerega poteka postopek za beatifikacijo? Znano je, kako je on pomagal don Bosku v začetku njegovih prazničnih oratorijev v Turinu. Tako so se leta 1851 začeli njegovi stiki z njim. »Dejstvo je,« pravi, »da je Božji služabnik že pred smrtjo užival glas svetosti pri številnih ljudeh tako pri ljudstvu kakor pri odličnikih. In ta glas se je razširil tudi v tujino. Jaz sam sem to izkusil. Neka gospa iz St. Eti-

enna v Franciji je nekaj let pred don Boskovo smrtjo izrecno poslala duhovnika, ki mu je posebej zaupala, v Turin, da bi ga prosil, naj pride k njej, ker je upala, da bo po njegovem blagoslovu ozdravela. Tako sem v Franciji večkrat imel priložnost, da sem poslušal hvalnice kot o človeku, ki je vreden vsega občudovanja.« Ko so ga vprašali, kaj bi *post obitum* lahko rekel o sluhu njegove svetosti, je odgovoril: »Znano mi je, da ga ljudstvo spoštuje, časti in goji pobožnost do Božjega služabnika, in to ne le preprosti ljudje, temveč tudi pobožni, modri in previdni; ne samo Turinčani, ampak tudi tujci in tujeke.«²

Dva škofa sta pričevala kot očitidca. Prvi, msgr. Vincencij Tasso, iz misijonske družbe, škof iz Aoste, je hodil v gimnazijo v Oratoriju od leta 1862. Izjavil je: »Ko sem odšel iz Oratorija, ker me je Gospod klical drugam, je v meni vedno bolj rastla predstava o svetosti o častitljivem. Tudi če sem ga primerjal z osebami visoke stopnje svetosti in čednosti, se mi je zdel med vsemi, ki sem jih srečal, najodličnejši v krepostih, delih in nadnaravnih darovih. To prepričanje v meni vedno bolj raste, kot raste moje češčenje; kolikor bolj ga proučujem, toliko bolj občudujem in častim njegovo svetost. Moje prepričanje je torej, da njegov sluh svetosti, ki ga uživa, ni namišljen in umeten, temveč temelji na njegovih zaslugah in ga Bog potrjuje z milostmi in čudeži, da bi poveličal svojega služabnika in ga dvignil na čast oltarja. Najiskrenejše želim, da bi se to zgodilo čim hitreje.«

Drugi škof je priznani moralist, naslovni škof iz Kafarnauma in pomožni škof kardinala Alimonda. Poznal je don Boska še kot otrok. Med jesenskimi počitnicami se je pri njem učil latinščine. Pozneje je bil zlasti kot duhovnik z njim v domačih odnosih. Takole je izrazil svoje utemeljeno mnenje: »Don Boska so imeli za izrednega človeka, pri mnogih je veljal za svetnika in so mu številni pripisovali čudeže. Po mojem mnenju, ko sem ga videl v zadnjih osmih ali desetih letih že polnega tegob, preobremenjenega z delom, ko so ga vedno oblegali ljudje vsake vrste, je bil vedno miren, nikoli ni pokazal niti najmanjše nepotrpežljivosti, ni kazal naglice, nikoli ni začel drugega posla, dokler ni končal tistega, ki ga je ravno opravljal; kar daje dober razlog, da rečemo, da če že ni bil svetnik, je kazal podobo svetnika. Uspeh njegovega glavnega dela, skoraj kot cilj njegovega življenja, to je salezijanska družba, je dokaz, ki me najbolj prepričuje, da je don Bosko bil svetnik.«

Poslušajmo sedaj salezijanske priče, ki so veliko bolj kot dosedanji imeli priložnost, da so od blizu proučevali Božjega služabnika. Nekateri izmed njih so ga dolga leta opazovali vsak dan, ga videli redno v intimnem domačem življenju, ga presenečali v razmerah, v katerih ljudje navadno ne pazijo toliko, da bi se zadrževali; v vseh teh pogostih stikih je človeško nemogoče, da če obsta-

2 Dne 2. januarja 1891 je pariški nadškof ob novoletnem sprejemu duhovščine, ko je bil na vrsti duh. Ronchail, ga objel in rekel: »Poglejte, to je predstojnik zavoda svetega don Boska. Cerkev ga še ni proglasila za svetega, a ga bo.« (Pismo duh. Ronchaila duh. Belmonteju, Pariz, 8. januar 1891).

jajo napake, ostajajo skrite. Zato domači s tujci niso istega mnenja o krepostih nekaterih, ki veljajo za največje. Pri don Bosku pa velja ravno nasprotno: čim tesnejši in trajnejši so bili stiki, s toliko večjim prepričanjem so si ustvarili mnenje, da je on resnično svetnik.

Začnimo pri njegovem zaupniku don Bertu. Kot dijak v Oratoriju od leta 1862 je hodil k don Bosku k spovedi do januarja 1888; nadalje je bil dvajset let, od 1866 do 1886, njegov posebni tajnik, ki ga je imel tedaj in pozneje za posebno zaupno osebo. Da bi bolje ocenili njegove sodbe, je prav, če rečemo, da je bil nasproten od tistega, kar bi rekli o navdušenem in čustvenem človeku; bil je sicer dober, toda hladnega temperamenta in trdega značaja. Celo don Bosku je dajal priložnosti, da se je vadil v potrpežljivosti. Pa vendar mu nikoli ni prišel na misel najmanjši dvom, da je don Bosko svetnik. V njegovi dolgi izjavi je don Bertova misel zgoščena v naslednjem stavku: »Lahko potrdim, da je sluh svetosti Božjega služabnika nastal spontano, kot sončna svetloba, kot toplota iz ognja, kot voda iz svojega izvira in se je torej razlila po svetu zaradi bleščave njegovih kreposti, zaradi njegovih številnih nadnaravnih darov, zaradi njegovih slovitih spisov, zaradi mnogih izrednih ozdravljenj, doseženih po njegovih molitvah in blagoslovih, predvsem pa zaradi naglega širjenja njegovih ustanov po obeh poloblah.« Med zasliševanjem je poročal o pomembnih sodbah drugih, ki jih je slišal na lastna ušesa. Predstavljamo vam nekatere od njih. Ko je bil leta 1879 med don Boskovo avdienco v predsobi kardinala Bartolinija, je slišal msgr. Caprara, ki je dejal: »Ko bo don Bosko umrl, ga bodo razglasili za blaženega in jaz bom moral biti *advocatus diaboli*.« Monsinjur je govoril tako, ker je bil *promotor fidei* pri kongregaciji za obrede. Petnajstega aprila 1880 ga je don Bosko poslal h kardinalu Alimondi, ki je takrat bival v Rimu, da bi mu izročil dokumentacijo o misijonih. Ob tej priložnosti mu je kardinal dejal: »Srečen človek, ki živi ob človeku, ki je resnično svetnik!« Ko se je neki gojenec iz Oratorija vrnil s počitnic, je pripovedoval don Bertu, da ko so ga predstavili kneginji Mariji Viktoriji, soprogi kneza Amedeja Savojskega, mu je le-ta rekla: »Srečen si, da živiš s svetnikom.«

Duhovnik Secondo Marchisio, doma iz Castelnuova, je trinajst let v don Boskovem času neprekinjeno živel v Oratoriju. Po njegovi smrti je krožil po krajih, ki obkrožajo Becchi, in obiskoval tiste, ki so videli don Boska ali slišali o njem govoriti po njihovih družinah, ter zbral podatke, spomine, dogodivščine, da bi jih uporabil za njegov življenjepis. Doktor Allora iz Chierija je pripovedoval, da so v semenišču v Chieriju, kjer je bil tudi on, sošolci Božjega služabnika imeli za svetnika. Druga podobna pričevanja, ki jih je zbral, se lahko berejo v prvih don Lemoynovih zvezkih. Kot priča je izjavil takole: »Vedno sem spoštoval in še spoštujem don Boska in ga imam za svetnika; nikoli nisem slišal koga, ki bi bil mnenja, nasprotnega sluhu svetosti.«

Naj navedemo enega tistih ljudi, po katerih je znan francoski izrek: *Il n'y a pas de grand homme pour son valet de chambre* [Noben človek ni slaven zaradi svojega osebnega služabnika]. Poslušajmo pomočnika Petra Enria, ki je prišel v Oratorij s trinajstimi leti, leta 1854, in je bil pozneje določen za osebnega strežnika Božjega služabnika. Pred sodniki za postopek je, potem ko je pri različnih spraševanjih povedal veliko svojih osebnih spominov, nazadnje odločno zatrdil: »Jaz, ki sem toliko let živel z njim in občudoval njegove kreposti, si ne morem kaj, da ga ne bi imel za svetnika.«

Drug salezijanec iz Castelnuova, don Angelo Savio, je bil od leta 1850 gojenec v Oratoriju. Leta 1880 je spremljal don Boska v Marseille in je ob njem imel veliko administrativnih opravkov. Nato je odšel v misijone. Kot razgledan in umirjen človek je takole izrekel svojo sodbo: »Don Bosko je bil zgleden duhovnik, obdarjen z odličnimi krepostmi. Prepričan sem, da je že med nebeškimi prebivalci, in želim, da ga Cerkev ob svojem času razglasi za svetnika in ga postavi na oltar kot vzor duhovnika, ki ga je treba posnemati. Mnogi ljudje po Italiji in po Ameriki so mi dejali: 'Srečni ste, da ste sinovi in posnemovalci don Boska, ker je bil svetnik.'«

Prvi vrhovni prokurator družbe in prvi župnik pri Jezusovem Srcu v Rimu don Frančišek Dalmazzo je leta 1860 zapustil nek zavod v Pinerolu in s petnajstimi leti vstopil v Oratorij, da bi obiskoval peti razred gimnazije. Bil je iz premožne družine in se je zelo težko prilagodil in tudi ne bi ostal, če ne bi v prvih tednih na lastne oči videl slavne pomnožitve kruha, ki se je zgodila po don Boskovih rokah.³ Za naš primer sta pomembni dve izjavi na procesu. Ko je govoril o njegovih krepostih na splošno, je rekel o sebi: »V tridesetih letih, ko sem živel blizu Božjega služabnika, moram iskreno priznati, da ne samo, da nisem našel v njem nobene stvari, ki bi jo bilo treba karati, temveč sem moral v vsakem času občudovati izpolnjevanje krščanskih kreposti, tako da sem se *de visu et de auditu* prepričal, da je res, kar sem večkrat slišal govoriti, da je on svetnik.« Ko je potem govoril o sluhu svetosti, je izjavil tole: »Prepotoval sem Francijo, Švico, Anglijo in vso Italijo in povsod sem vedno slišal govoriti o don Bosku kot o sv. Vincenciju Pavelskem, o sv. Filipu Neriju. Pogosto sem moral na številne prošnje pripovedovati o njem stvari, ki so si tega zelo želeli. Ta misel o don Boskovi svetosti je bila vedno ukoreninjena v našem ljudstvu, tako med izobraženimi kot med preprostimi, saj so se mu vsi priporočali, prepričani, da so bili na njegovo priprošnjo uslišani. Nasprotno, med modrejšimi osebami in odličnejšimi je bil ta pojem bolj jasen. Videl sem številne škofo in nadškofe, tudi iz daljnih pokrajin, ki so na poti v Rim *ad limina* prihajali namenoma v Turin, da so obiskali don Boska. Med drugim omenjam dva apostolska vikarja s Kitajske,

³ *Memorie biografiche*, zv. VI, str. 776 [BiS VI, str. 490].

ki sta prišla na vatikanski koncil in sta prišla iz Rima, da bi videla don Boska. Čeprav se ne spominjam njunih imen, sem ju videl sam in sem z njima govoril. Avgusta 1874 je Pij IX., potem ko me je vprašal po novicah o don Bosku, vzkliznil: 'To ni divji gozd [*bosco selvaggio*], temveč rodoviten in donosen, ki je rodil in bo rodil še veliko dobrega!' Kardinala Bonaparteja, ki je na poseben način častil don Boska, sem slišal govoriti: 'Močno me priporočite don Boskovim molitvam, kajti to je svetnik!' Kardinal Nina je nekega dne dejal Leonu XIII. in jaz sem to zvedel od njega: 'Vaša svetost me sprašuje, kaj si mislim o don Bosku. Jaz ga nimam za človeka, ampak za velikana z dolgimi rokami, ki mu je uspelo priviti k sebi vse veselje.' Ko pa razlaga življenje *post obitum*, razlaga: 'Samo iz teh dni, ko sem pokazal nejevoljo nad kakšno stvarjo o don Bosku, ki jo je objavila neka krščanska revija, mi je neki odličen gospod odgovoril: Don Boskova svetost je vendar taka in tolikšna, da, pa naj ljudje govorijo ali tiskajo karkoli, ne bodo mogli dodati ničesar zaslugam in pojmovanju, ki si ga je o njem ustvarilo ljudstvo'.«

Iz časa po smrti priče poudarjajo nenehno romanje na grob Božjega služabnika, ki ga ljudje obiskujejo ne iz radovednosti, ampak iz prave pobožnosti do tistega, katerega zemeljski ostanki so v njem. Posebno enega od vseh moramo omeniti, duhovnika Alojzija Piscetto, ki je bil kot ravnatelj zavoda v Valsaliceju dobro informirana priča. Ko na široko opisuje nenehno pobožno procesijo oseb, osebnosti in romanj, dodaja: »Ta pobožnost obstaja v priporočanju njegovi priprošnji, da bi dosegli milosti, v prošnjah za predmete, ki so pripadali njemu in jih nosijo na sebi ali jih hranijo kot relikvije, prosijo in ohranjajo njegove podobe, polagajo na njegov grob pisma s prošnjami. Ta pisma takoj poberejo in jih hranijo v sobi daleč stran, skupaj z votivnimi tablami in srebrnimi srci. Tak dotok se je začel takoj po smrti in traja še sedaj. Lahko dodam, da se je začel hkrati z zgoraj opisano pobožnostjo. Menim, da se je ta pobožnost porodila in se ohranja med ljudstvom zaradi pojmovanja, ki ga ima o don Boskovi svetosti in o zaupanju v njegovo priprošnjo.«

Ena od prič, ki je dobro poznala don Boska, je bil brez dvoma don Lemoyne, ki je postal salezijanec leta 1864, ko je bil že dve leti duhovnik. Bralci ga dovolj dobro poznajo. Od njegovih izjav bomo poudarili samo nekatere dogodke, najbolj znane, ki so se zgodili v Rimu. Ko je bil don Lemoyne z don Boskom leta 1864 v Rimu, je neki gospod s Poljske prišel prosit Božjega služabnika, da bi prišel blagoslovit njegovo bolno sestro. Don Bosko je privolil. Tista dobra družina ga je sprejela na kolenih, kakor je to v navadi pri svetnikih. Isti gospod je zagotovil don Lemoyneu, da na Poljskem celo otroci poznajo don Boskovo ime. To trditev je potrdilo na stotine fantov, ki so sredi mnogih težav in nevarnosti odpotovali iz ruskega, avstrijskega in pruskega dela Poljske, da bi postali salezijanci. Zelo pomenljiva je beseda, ki jo je Leon XIII. izrekel msgr. Manacordu, ta

pa jo je povedal don Lemoynu. Škof iz Fossana je imel pridigo v cerkvi Jezusovega Srca ob tridesetem dnevu don Boskove smrti in izrazil upanje, da bo don Bosko kmalu povzdignjen na čast oltarja. Govor so natisnili. Ko je šel monsinjor k papežu na avdienco, je stal ob strani, da ga papež ne bi opazil. Ko pa ga je papež zagledal, ga je takoj potegnil k sebi in mu dejal: »Bral sem vaš govor za don Boska; všeč mi je bil. Tudi jaz sem vašega mnenja.« Tudi don Cesare Cagliero, glavni prokurator, je don Lemoynu pripovedoval, da je od kardinala Parocchija slišal, da mu je njegova svetost dejala: »Don Bosko je svetnik. Žal mi je, da sem star in da ne bom mogel sodelovati pri njegovi beatifikaciji.«

Več kot drugi je o Božjem služabniku lahko povedal don Francesia, ki je osemintrideset let živel z njim v posebni domačnosti. Njegove izjave so najštevilnejše in najbolj obširne. Mi se bomo zadovoljili, da navedemo doslej neznan dogodek. Grofica Matilda di Romelley, rojena v Robbiano, ki je živela v Belgiji, je prišla k Piju IX. na avdienco. Le-ta jo je vprašal: »Ali ste videli italijanski zaklad?«

»Sedajle ga vidim, sveti oče,« je odgovorila.

»Hočem reči, ali ste videli don Boska?«

Ko je papež opazil, da grofica ne ve, kdo je don Bosko, niti kje živi, ji je povedal. Nato ga je šla sama obiskat in bila tako presenečena, da od tedaj naprej ni nikoli prišla v Italijo, ne da bi se ustavila v Valdoccu, »da bi obiskala,« kot je dejala, »tistega, ki ga je sveti oče označil kot zaklad Italije«.

Salezijanec, ki se mu je nasmehnila sreča, da je bil skozi dolga leta v zelo domačem odnosu z don Boskom, je bil don Barberis. »Ne vem,« je dejal, »ali je kak drug duhovnik okoli sebe vzbudil toliko navdušenja kot don Bosko, dokler je živel, in bolj veljal za svetnika, ko je bil še živ. Ta njegov glas je bil res splošen in ni bil nikoli prekinjen, saj ni izhajal iz človeških lastnosti kot pri kakem velikem človeku, temveč je nastal, se ohranjal in naraščal zaradi njegovega neoporečnega življenja, zaradi izjemnih darov in zaradi velikih del ljubezni.« Po don Boskovi smrti je don Barberis na svojih potovanjih govoril z izredno velikim številom salezijanskih sotrudnikov, z učenimi in pomembnimi osebami, visokimi prelati in je videl, kako veliko je bilo med njimi ne le spoštovanje, temveč pobožnost do Božjega služabnika. »Kamor koli se odpravim,« je dejal, »me sprašujejo o postopku za beatifikacijo. Hočejo vedeti, kdaj približno bo postopek končan. Vsi kažejo željo, da Sveti sedež kmalu izreče ugodno sodbo.«

Odličen don Boskov poznavalec je bil don Cerruti, tovariš in zaupen prijatelj Dominika Savia v Oratoriju. Njegova misel je bistro ocenila don Boskova dela, kot to dokazuje njegova svetost. »Ta sluh svetosti,« pravi, »razširjen med ljudmi vsake vrste, ni izhajal zgolj iz simpatije, ampak je temeljil na delih, ki so vsak dan bolj rasla in se širila. Osebnost ni imel ničesar, kar bi v njem vzbudilo tak učinek. Ustanovitev in razširitev tolikih del brez kakršne koli pomoči, razen

iz ljubezni, in jih potem vzdrževati, podpirati vedno samo z dobroto, je bilo mogoče samo z Božjo milostjo, ki je uporabila don Boska za svojo čast in v blagor bližnjega. Od tod izhaja tisto navdušenje, ki so ga gojili do njega in je trajalo do konca njegovega življenja ter se nadaljuje in celo narašča po njegovi smrti.« To mnenje o svetosti je don Cerruti izjavil in hranil v sebi in je celo čutil, kako vsak dan bolj narašča.

Kardinal Cagliero, ki je na sodišču pojasnil svoj odnos do don Boska, je takole govoril o vtisu, ki ga je občutil ob prvih dveh srečanjih z Božjim služabnikom: »Vtis, ki sem ga dobil, ko sem se predstavil prvikrat, da bi bil sprejet in ko me je dokončno sprejel, je bil, da je to poseben duhovnik bodisi zaradi načina in privlačnosti, s katero me je sprejel, bodisi zaradi spoštovanja in časti, ki mu ju je izkazoval moj župnik in drugi duhovniki. Vtis, ki v meni ni nikoli izginil in se ne zmanjšal, temveč je še naraščal v triintridesetih letih, ko sem živel ob njem, to je do leta 1885, ko sem odšel v misijone, z izjemo dveh let, ko sem šel v Argentino, da ustanovim prve zavode v republiki Argentini.« Ko je omenjal gimnazijska leta, se spominja: »Mi, fantje iz Oratorija, smo ga imeli za najnežnejšega očeta, imeli smo vanj več kot samo sinovsko zaupanje in bili z njim zelo domači. Vendar je bilo naše spoštovanje in čaščenje do njega, ki smo bili v njegovi navzočnosti, v pobožnem vedenju, in to zato, ker nas je prevzelo njegovo sveto življenje.« Ko je potem govoril o naslednjem življenju, je končal: »To mnenje o svetosti Božjega služabnika, odkar sem ga poznal, je vedno bolj raslo in se nadaljuje še sedaj.« Ko je razmišljal o razlogu za to mnenje, ga je opisal takole: »Če moram izraziti svoje osebno mnenje, bom iskreno dejal, da tega ne črпам toliko iz nadnaravnih darov, s katerimi ga je obdaril Bog in katerim sem bil priča, kolikor iz odličnih kreposti, ki jih je živel v tako junaški in stalni stopnji do smrti, posebno njegova goreča ljubezen do drugih, njegova nespremenljiva vedrina, moč, enakost in blagost značaja v težkih in kritičnih razmerah, v težkem in močnem nasprotovanju in protislovju. To je bil zame največji čudež, ki me je najbolj ganil ves čas, ko sem živel ob njem.«

Izmed dogodkov, ki jih je dodal Cagliero, bomo odbrali samo dva, ker sta manj znana. Leta 1871 je don Bosko v Varazzeju težko zbolel. Tedaj so po vsem Piemontu molili za njegovo ozdravljenje. Sveti škof iz Albe, msgr. Galletti, je zaupal priči, da je Bogu ponudil svoje življenje za don Bosko življenje in povedal razlog: »Moje življenje velja malo ali nič; don Boskovo pa ni samo dragoceno, temveč koristno za vso Cerkev. Moje v primeri z njegovim nima cene; njegovo pa je življenje svetnika in vem, da svetniki niso zaman na svetu.« Drugi dogodek je iz leta 1893. Ko se je don Cagliero vračal iz Patagonije, je šel na avdienco k papežu. Leon XIII. se je razveselil nad napredkom misijonov ter nad razcvetom salezijanskih zavodov v Evropi in Ameriki in mu dejal: »Se vidi, da vam don Bosko pomaga iz nebes in vas varuje. Prosite ga in vas bo še naprej podpiral in

varoval. On je bil svetnik. Posnemajte njegove čudovite kreposti.«

Če je bil Bonaventura, ko je pisal življenje svojega serafskega očeta, svetnik, ki je pisal življenjepis drugega svetnika, tako je bil don Rua, ki je toliko let živel z don Boskom, svetnik, ki je živel življenje drugega svetnika; saj je eden oblikoval sebe po drugem z natančnostjo navezanega in vdanega učenca, tako da lahko rečemo, da *conglutinata est anima eius animae illius* [njegova duša se je spojila z njegovo dušo]. Nikoli ne bomo imeli človeka, ki bi imel avtoriteto don Rue pri presoji don Boskove svetosti, tudi zato, ker je bil sam svet. Dve njegovi izjavi sta velikega pomena za našo razpravo. Prva se tiče njegovega osebnega občutka: »Kar se mene tiče,« pravi, »lahko trdim in dejansko izjavljam, da kolikor bolj sem opazoval in opazujem don Boskovo življenje, njegove kreposti, čudežne dogodke, ki so se dogajali po njegovi priprošnji in v njegovo korist, toliko bolj je raslo in raste v meni prepričanje, intimno zavedanje o njegovi svetosti.« Drugo pričevanje nam razkriva, na kakšen način je videl, kako se je oblikovala in kazala svetost Božjega služabnika. »Ko se spominjam kreposti, ki jih je don Bosko uresničeval v svojem življenju, sem jih vedno občudoval in da jih je uresničeval v junaški meri; kljub temu se mi zdi prav, če dodam, kako sem videl nenehno rast v kreposti, tako da lahko rečem, da je z naraščanjem let rastel v kreposti in ni nikoli popustil v gorečnosti. Njegovo napredovanje v krepostih bi lahko označil z mislijo, da je bil kot sonce, ki je stalno naraščalo in ob poldnevu zašlo s prizorišča tega sveta.«

Don Rua je spremljal don Boska na treh pomembnih potovanjih: v Pariz, Barcelono in Rim. O prvem pravi: »V Parizu, kjer sem bil njegov spremljevalec skoraj en mesec, sem lahko opazil, da niso bila pretirana poročila mojih sobratov, ki so ga spremljali v druga mesta.« Ko je na kratko opisal dogodke iz velike francoske prestolnice, je sklenil: »Čudil sem se, kako je don Bosko, ki ni bil nikoli v tistem mestu, tujec sredi ljudi, ki so bili takrat sovražni do Italije, znal sprejemati izraze spoštovanja in tega nisem mogel pripisovati drugemu kot visokemu pojmovanju, ki so ga imeli o njegovi dobroti in njegovi svetosti.«

Glede Barcelone don Rua opisuje pozornost, ki so jo izkazovali ljudje, ko so videli osebnost, katere svetost je prej prišla do tja kot slava. Niso imeli želje približati se don Bosku samo preprosti ljudje, da bi se mu priporočili v molitev, temveč tudi gospodje plemenitega rodu, pisatelji in škofje. Nato je ponovil: »Samo glas o njegovi svetosti je mogel razgibati tako množico.«

V Rim je z njim večkrat potoval, nerad pa je govoril o zadnjem potovanju. »Jaz,« pravi, »ki sem ga večkrat spremljal v Rim, sem bil priča velikega spoštovanja in čaščenja, ki so mu ga izkazovali. Najbolj čudovito je bilo, da je tako navdušenje raslo, ne pa se manjšalo. Leta 1887 niso prosili za njegov blagoslov samo posamezniki ali določene družine, ampak redovniške skupnosti, semenišča, društva, ki so prihajala k njemu, ker jih je privlačil glas o njegovi svetosti,

da bi imeli srečo, da bi ga videli, da bi prosili za njegove molitve in bi jim dal svoj blagoslov.«

O Leonu XIII. se don Rua spominja dveh dogodkov, enega v življenju, drugega pa po don Boskovi smrti. Ker je šlo za to, kako bi opredelili znana razhajanja med don Boskom in turinskim nadškofom, čeprav je don Bosku postavil trde pogoje, je papež rekel navzočim: »Don Bosko je svetnik in se ne bo uprl, da jih ne bi podpisal.« Po smrti je na avdienci, ki jo je dovolil don Rui, papež don Boska trikrat imenoval z vzdevkom svetnik in mu rekel, da je lahko srečen, da je svetnikov naslednik.

Don Rua je na kratko opisal tudi razvoj pobožnosti do don Boska po njegovi smrti in poudarjal, kako je prišlo do tega, čeprav ni bilo nič objavljenega o doseženih milostih na njegovo priprošnjo. »To dokazuje,« poroča, »kako se je med ljudstvom ukoreninila pobožnost do Božjega služabnika zaradi številnih milosti, ki jih povsod dosegajo. Tako po mojem mnenju pobožnost do Božjega služabnika ni samo splošna in ukoreninjena med ljudstvi, temveč je tudi vseh Gospodu, ki z veseljem s svojo mogočnostjo kaže dobroto do ljudi.«

Po vsem tem, kar smo poročali, bi človek rad vedel, kakšni so bili don Boskovi občutki, ko je storil toliko čudežnih stvari. O tem se je radovedno spraševal pater Giordano iz družbe Marijinih oblatov. Nekega dne, je izjavil don Dalmazzo, ki je stvar zvedel od njega, ko je potoval z Božjim služabnikom proti Genovi, ga je vprašal: »Povejte mi po resnici, don Bosko. Ko vidite, da ste storili toliko izrednih stvari, postavili toliko zavodov in da vas tako spoštujejo in častijo, da vam rečejo kar 'svetnik', kaj bi rekli o sebi? Ali ni mogoče, da se vam vzbudi kaka samovšečnost? Kaj pravite?« Don Bosko se je za trenutek zbral, dvignil oči proti nebu in dejal: »Mislim, da če bi Gospod našel bolj nevredno orodje, slabotnejše od mene, bi uporabil tistega, da bi izpolnil svoja dela.« Drugo misel, da bi pregledali njegovo dušo do dna, nam kažejo tudi tele besede, ki jih je leta 1866 rekel don Marencu: »Če bi imel stokrat večjo vero, bi storil stokrat več od tistega, kar sem storil.« V svoji osebi je videl le ubogo orodje v rokah Vsemogočnega in je na svoja dela gledal ne kot na previdnostno stvarnost, temveč kot na človeške pomanjkljivosti, zaradi katerih se je imel za krivega.

Ti občutki so lastni svetnikom in v tem obstaja preizkusni kamen prave svetosti.

29. POGLAVJE

PRIČEVANJE ČUDEŽEV

JAVNO MNENJE, KI JE DON BOSKA za časa njegovega življenja imenovalo čudodelnika, ga ni nikoli prenehalo, tudi po smrti ne, razglašati za velikega čudodelnika. Krščansko ljudstvo dobro ve, da čudeže dela Bog; toda preprosta ljudska miselnost, ki rada vse poenostavlja, čeprav ne prezira prvega vzroka čudežnega učinka, se rada ustavlja pri drugotnem vzroku, ki jim je najbližji in zanjo pomeni *conditio sine qua non* za nadnaravni dogodek, to je za učinkovitost posrednika.

Veliko izrednih milosti, kot nepričakovana ozdravljenja bolnikov, velika spreobrnjenja, razplet najbolj zapletenih vozlov, je bilo doseženo na don Boskovo priprošnjo ne samo v Italiji, temveč skoraj v vsakem kotičku sveta. Te milosti, ki so jih pripisovali njegovemu posredovanju v prvih mesecih po njegovem odhodu s sveta, se nam zdijo tako tesno povezane z njegovim življenjem, da jih moramo upoštevati ob koncu našega dela. Med številnimi bomo izbrali samo nekatere, ne več kot osemnajst, in ne da bi se oddaljili za eno leto od njegove obletnice smrti.

Seveda nočemo stvarjem pripisovati več kot človeško vero, utemeljeno na pričevanjih, ki izključujejo lahkovernost. Vendar ne bomo predložili ali navajali dokumentov, zagotavljamo pa bralcem, da so ti spravljani v našem arhivu in da smo jih primer za primerom pregledali, kakor je treba.

Čudeži, lahko rečemo, so se začeli v trenutku, ko je Božji služabnik izročil dušo Bogu. Obstajata dva pomembnejša dogodka te vrste, ki sta najbolj gotova. Prvi se je zgodil v Piemontu, drugi pa v Franciji.

Družina grofov Cravosi je bila ena tistih turinskih aristokratskih družin, kjer so don Boska sprejemali z odprtimi rokami.¹ Hčerka Roza, ki ga je kot deklica velikokrat srečala v domači hiši, je postala redovnica pri dominikankah-učiteljicah v Mondovi-Carassoneju ter spremenila ime v Filomeno. Predstojni-

¹ Glej LEMOYNE, MB VI, str. 247 in 262 [BiS VI, str. 161 in 170].

ca zavoda v Garessiu je med don Boskovo boleznijo trpela strašne duševne in telesne muke; zato je pisala materi in jo prosila, naj gre k Božjemu služabniku in ga prosi blagoslova zanj. Vendar zaradi samoumevnih razlogov ni dobila nobenega odgovora. Dne 31. januarja 1888, preden se je zdanilo, po noči brez počitka, je rahlo zaspala. Nenadoma se ji je prikazal don Bosko, stoječ ob njeni postelji, s pelerino, ki jo je vedno nosil na rokah, s klobukom v desnici in z mladostnim videzom, vesel in živahen, prav tak, kakor ga je videla kot otrok pri njih doma. »O, don Bosko!« je vzkliknila ob tem prizoru. »Ali vam je moja mati govorila o meni? Jaz sem tako brez volje in se čutim tako slabotno, da ne morem napraviti ničesar dobrega več.«

»Vem,« je odgovoril, »da bi vaša mati morala priti, a ni mogla. Glej, dokler sem bil na tem svetu, sem lahko le kaj malega storil za vašo družino; sedaj pa, ko sem v nebesih, hočem storiti tisto, česar takrat nisem mogel, ker sem moral misliti na svoje fante in na svoje zavode.«

»Prav,« je odgovorila redovnica, »če je tako, mi od Boga izprosite zdravja in mi osvobodite srce, da bom lahko tekala po Gospodovih poteh in delala dobro, kot ste delali vi, in bom tudi jaz prišla v nebesa.«

»Vendar, ali ne vidite, da ste zdravi in da je vaše srce polno dobre volje? Vstanite, Bog je z vami.«

Pri teh besedah se je zbudila. Ni ji ostala niti senca bolezn, namesto žalostnih misli ji je srce napolnilo veliko zaupanje v Boga. Pijana od veselja in polna hvaležnosti je vstala in šla v kapelo, da bi se zahvalila Gospodu. Šele tedaj je videla, da se ji je sanjalo.

Sestre so se začudile, ko so jo opazile med seboj. Ko so končale molitve, so se zgrnile okoli nje in jo zasule z vprašanji, češ, kako je mogla vstati in priti v cerkev taka, kot se je počutila v tistem trenutku ... Popolnoma preprosto je pripovedovala, kako se ji je prikazal don Bosko. Ko so slišale, da don Boska ni več na tem svetu, so se sestre obotavljale, saj so zadnje novice, ki so prišle do njih, govorile o izboljšanju. Toda kmalu zatem so zvedele, da je don Bosko umrl ravno tistega jutra ob tri četrt na pet.²

Nekaj podobnega se je zgodilo v Franciji. Opat Tropheine, župnik v Sénasu v škofiji Arras, si je dopisoval z don Boskom. Zadnjikrat mu je pisal, ko ga je prosil, naj s svojimi molitvami doseže spreobrnitev rektorja Akademije v Aixu, ki je bil bolan. Dobrim ljudem je bilo težko, ko so videli, da ta tako ugleden človek, blizu smrti, zavrača zakramente, zaradi česar bi prišlo do pohujšanja zaradi civilnega pogreba. Don Bosko je naročil, naj mu odgovorijo takole: »Dragi gospod opat, zaupajte. V treh dneh bo dosegel zaželeno milost.« Označenega dne je župnik zgodaj zjutraj videl svojo sobo nenadoma razsvetljeno in obdano

² Sestra Filomena, pozneje izvoljena za vikarko matrne hiše, je umrla tam 6. aprila 1905.

z ognjeno kroglo, opazil je don Boska, ki ga blagoslavlja in mu govori: »Uslišani ste!« Dva dni pozneje so časopisi prinesli vest o smrti ter o dnevu in uri. Hkrati mu je pismo naznanjalo, da so molitve dosegle popoln učinek. Ugotovili so, da se je don Bosko prikazal ob tri četrt na pet 31. januarja.

Dva dogodka, vredna posebne omembe, sta se zgodila 1. februarja ob don Boskovem truplu, ko je bilo izpostavljeno javnosti v notranji cerkvi sv. Frančiška.

Med dobrimi fanti, ki so januarja 1888 ponudili Bogu svoje življenje, da bi ohranili don Boskovo, so ugotovili, da je na drugem mestu stalo ime častitega don Orioneja. Tedanji gojenec, ki je danes postal častitljiv, rad pripoveduje, kaj se mu je zgodilo 1. februarja. Z drugimi fanti je imel nalogo, da od množice sprejema predmete, se z njimi dotakne don Boskovega trupla in jih vrne. Nenadoma je prejel navdih, tekel je v obednico predstojnikov, nekaj korakov stran od cerkve, zgrabil velik in nabrušen nož ter začel rezati kos kruha na majhne koščke, iz njih naredil kroglice in se z njimi dotaknil svetnikovega trupla, da jih bo en del shranil, en del pa razdelil. Toda nepremišljena naglica, s katero se je spravil k delu, je bila zanj usodna; že pri prvem zamahu si je po dolgem prerezal kazalec desne roke (don Orione je bil levičar). V trenutku se mu je utrnila misel velike skrbi: brez tistega prsta ne bo mogel postati duhovnik, kar je bila njegova največja želja. Kaj naj stori? Z robcem je ovil prst, ga podpiral z drugo roko in odhitel nazaj k don Bosku. Z živo vero je krvaveč prst približal k njegovi roki, da bi se ga dotaknil. Ob tistem dotiku se je rana v trenutku zacelila. Ko je don Orione to pripovedoval, se mu je zdelo, da vidi rdečo kapljico krvi na pokojnikovi roki, potem pa je pokazal brazgotino, ki mu je ostala, in pravi, da uporablja desni kazalec brez težave.³

Druga trenutna ozdravitev se je zgodila istega dne na istem kraju. Dne 24. januarja 1888 je sloviti turinski profesor Lorenzo Bruno pisal doktorju Avguštinu Santaneru, zdravniku, ki je zdravil gospo Henriko Grimaldi iz Astija: »Pred nekaj dnevi sem obiskal našo mlado in dobro bolnico in sem moral potrditi sum, ki sem ga postavil že prvikrat: očitno gre za tumor, ki se je razvil v jajčniku in okolici na levi strani, ki je na nesrečo že zelo narasel, saj sega malo več kot en prst čez popek.« Ko je še naprej podrobno opisoval bolezen, je menil, da »bi bilo že veliko, zelo veliko, če bi se tumor ustavil in bi bolnica vsaj ostala živa, če že ne popolnoma zdrava« in bi na žalost prišel dan, ko bi »moral razpravljati o težkem postopku laparatomije.« Toda česar ni zmogla znanost, je zmogla vera. Bolnici, pomešani v neskončni množici, ki se je v valovih pomikala ob don Boskovem mrtvem truplu, je uspelo, da se ga je dotaknila, in takoj jo je prevzel občutek olajšanja: bila je ozdravljena. Take nenadne ozdravitve sodniki pri

³ Dogodek je v Rimu objavil tudi orionist duh. Garbarino v *Bollettino parrocchiale* na praznik vseh svetnikov, v decembrski številki leta 1926.

postopku za beatifikacijo niso vzeli v obravnavo, ker družina takrat ni mogla poskrbeti za dokument z diagnozo profesorja Bruna.

V dneh, ko so v Oratorij prihajali ljudje, da bi videli mrtvega don Boska, je imela gospa Jožefina Chiesa iz Turina sanje, ki za nas ne bi imele nikakršne vrednosti, če jih resničnost ne bi natančno potrdila. Med četrtem in dvanajstim letom je uboga deklica štirikrat padla: prvič si je izpahnila nogo, nato pa si je trikrat zlomila isto nogo, tako da je osemnajst let hodila z berglo, dve leti pa s palico. Po nasvetu hčera Marije Pomočnice je prosila don Boska, naj ji vrne popolno uporabo noge. Neko noč se ji je sanjalo, da se je tudi ona znašla med množico tistih, ki so šli obiskat truplo don Boska v cerkev sv. Frančiška, in da je don Bosko dvignil roko in ji rekel: »Padla boš še enkrat, potem pa boš ozdravela.« Zbudila se je vsa zmedena, vendar tako polna zaupanja, da čeprav so ji zdravniki predlagali amputacijo noge, da bi jo rešili hudih bolečin, ni privolila. Potem je res še petič padla in se kotalila po stopnicah in si dvakrat zlomila isto nogo. Štiri dolge mesece je bila v postelji. Opravila je devetdnevnicu k don Bosku in noga je popolnoma ozdravela, da je hodila brez vse opore.

Drugi dogodek se je zgodil nekaj dni po don Boskovi smrti. Gospod Josue Collina iz Tossignana v okraju Imola je od leta 1881 vsaka dva ali tri tedne doživljal epileptične napade, ki so se včasih ponovili dvakrat ali trikrat v istem dnevu. Šel je k zdravnikom specialistom in se prepustil zdravljenju, ki so mu ga predpisali, a brez izboljšanja. Bolezen ga je vrgla, kjer koli je že bil, ne da bi kdaj vnaprej slutil, da bi se ognil nevarnim padcem. Ko so še povsod govorili o don Boskovi smrti in so začeli krožiti koščki, ki so jih položili na truplo Božjega služabnika, je tudi on dobil eno od teh relikvij, ki si jo je obesil okoli vratu. Od takrat je imel še dva zelo rahla napada z vnaprejšnjim občutkom. To sta bila zadnja znaka bolezn. Minilo je namreč več mesecev, a pojavov bolezn ni več občutil. Ko sta pretekli dve leti, je poslal poročilo o dobljeni milosti, potrjeno s pričami.

Proti sredini istega meseca februarja je učinkovitost don Boskove priprošnje izkusil gospod Raoul-Angel iz Pariza. Senilna demenca ga je mučila že dve leti. Ko je bil skrajno onemogel po kdove koliko obravnavah, je sprejel nasvet, naj gre čez zimo na jug Francije, kjer so mu zagotavljali, da ga bo klima okrepila. Toda ko se je naselil v Cannesu, se mu je stanje poslabšalo. Ni prebavljal hrane, moral je v posteljo po trikrat ali štirikrat na teden, ni mogel hoditi, ni mogel prenesti niti napora za pogovor, v svoji sobi ni mogel prenašati navzočnosti drugih, tudi najdražjih oseb. Poslušajmo tukaj grofico Viktorijo Balbo-Callori, ki je 28. maja 1895 pisala don Rui: »Ko je Gospod poklical k sebi častivrednega don Boska, je zavladala tolažilna misel, da mu bo Bog kmalu dal lep prostor v nebesih in da bo njegov veliki služabnik od tam dosegal številne milosti. Ko sem spoznala stisko, v kateri so bili ti moji prijatelji, sem takoj pomislila nanje in sem se v srcu obrnila h Gospodu, da če on hoče poveljati svojega služabnika,

naj bi jim navdihnil, da se obrnejo k njemu, da dosežejo ozdravitev, nad katero so že čisto obupali. Ne da bi dopisala kako svojo besedo, sem v zavitek vtaknila izvod časopisa *Corriere Nazionale*, ki je poročal o svetniški don Boskovi smrti.« Grofičina prošnja je bila uslišana do te mere, da si je bolnik celo zaželel, da bi šel v Turin, da bi se na don Boskovem grobu priporočil njegovi priprošnji.

V Turinu so ga njegovi prijatelji komaj prepoznali, tako je bil shujšan. Vsak dan se je z namenom, da opravi devetdnevnicu, s kočijo odpravil v Valsalice. Poln zaupanja je deveti dan prosil don Rua, da bi opravili mašo na zasebnem oltarju Božjega služabnika. Pri tej maši sta bolnik in njegova žena zelo pobožno prejela sveto obhajilo. Po obhajilu je stari gospod začutil željo, da bi kaj pojedel. Vzel je kavo in mleko z maslom, kar mu je bilo že dalj časa strogo prepovedano. Med uživanjem hrane se mu je zdelo, da se počuti bolje. Z veseljem je sprejel vabilo na kosilo s predstojniki kapitlja, kjer je jedel vsakdanje jedi. Skratka, bil je popolnoma zdrav.

Ko se je čez nekaj dni vrnil v Pariz in se predstavil kardinalu Richardu, je z veseljem potrdil, kar mu je njegova eminenca dejal, da ga lahko samo don Bosko ozdravi. Zdravnik, ki ga je zdravil in ga je skušal prepričati, naj ne hodi v Turin, skoraj ni verjel sam sebi, ko ga je videl čvrstega in zdravega. Vendar mu je rekel: »Ne zanikam, da se dobro počutite, toda vaša bolezen je taka, da se bo vrnila čez pet ali šest mesecev.« Ko je odšel na deželo v Burgundijo, se je srečal s slavnim patrom Monsabréjem, svojim prijateljem, ki je bil ob taki spremembi tako ganjen, da ko mu je čestital in ni mogel zadržati solz. Od takrat naprej je gospod Raoul-Angel vsako leto poromal na don Boskov grob. Vedno je podpiral njegove ustanove. Leta 1894 je tja popeljal tudi sina, kateremu je v navzočnosti salezijanskih predstojnikov dejal: »Da še imaš očeta, to dolguješ don Bosku.«

V februarju zasledimo spomin na dve milosti, eno duhovno, drugo pa telesno, v isti družini. Gospa Nikoleta Morando, vdova Carpi, iz Genove, iz župnije sv. Fruktuosa, je 15. avgusta 1887 padla z zida, visokega malo nad en meter ter pri tem utrpela precej težke notranje poškodbe, zaradi katerih ni mogla ležati, kaj šele da bi opravljala običajna gospodinjska dela. V takem stanju je živela šest mesecev in se zdravila sama, kakor je pač znala. Ko je od zdravnika zvedela, da so poškodbe notranje, je čutila odpor, da bi se prepustila zdravniku. Proti sredini februarja 1888 je pomislila, da bi se rajši priporočila don Bosku, ki ga je poznala in je štirinajst dni prej umrl. Priporočila se mu je torej z največjo gorečnostjo. Naslednjo noč ji je uspelo, da je prvič prespala leže v postelji in se dobro odpočila. In sanjala je o don Bosku. Ko je bil zjutraj čas, da vstane, ni čutila nobene bolečine več, tako da je sama, kot nekoč, opravljala gospodinjska dela, tudi najtežja. Od takrat ni več tarnala nad takimi težavami.

Ta gospa je imela brata, starega dvainštirideset let, ki je delal v genovskem pristanišču. Nekega dne je nanj na parniku padla bala bombaža, ki ga je skoraj

zmečkala. Ko so ga pripeljali v bolnišnico, so zdravniki ugotovili, da je tako resno poškodovan, da ne bo mogel preživeti. Prijazno in obzirno so ga nagovarjali za prejem zakramentov, a ni hotel o tem ničesar slišati, saj že dolgo ni opravljal verskih dolžnosti. Njegova sestra, kapucinski pater iz bolnišnice in razni sorodniki so ga hoteli omehčati, on pa je ostal trd. Obupana sestra se je goreče zatekla k don Bosku, da bi temu nesrečniku omehčal srce. Molila je v soboto 9. junija, molila je še naslednji dan. Končno je prišla milost. Zvečer 10. se je umirajoči prostovoljno spovedal, naslednje jutro se ji je zahvalil, nato pa kmalu umrl z znamenji iskrenega kesanja.

Še pretresljivejše ozdravljenje od prejšnjih, ki se je zgodilo marca 1888, nas znova popelje v Francijo. V Vesoulu, v škofiji Besançon, je bila usmiljena sestra, po imenu Marija Konstantina Vorbe, stara šestintrideset let, že osem mesecev v kritičnem stanju. Imela je eno ali več notranjih želodčnih ran in je večkrat bruhala kri ter se je hranila samo z mlekom. Iz ust ji je prihajal neznosen smrad; na levi strani jo je strahotno zbadalo, tako da so ji privezali roko, da je bila nepremična in bi ji zmanjšali bolečine.

Marca 1888 ji je neka gospa Roussin priporočila, naj opravi devetdnevnicu k don Bosku. Vsa skupnost se ji je pridružila v molitvi. Vendar namesto da bi se ji stanje izboljšalo, se ji je še poslabšalo. Sedmega dne je bila videti bolj mrtva kot živa. Ko ji je zdravnik pregledoval bolečo stran, je tam odkril podobico z don Boskovo sliko in z njegovim podpisom, ki si jo je tja dala bolnica. Rekla mu je: »Jutri bom ozdravela, vstala bom in jedla kruh.« Zdravnik ji je smejoč se odvrnil: »No, le vstanite, če hočete. A naj vam ne pride na misel, da bi jedli kruh.«

Dan je bil hud, noč pa je preživela v neznosnih bolečinah. Zjutraj osmega dne je za kake pol ure zadremala ... Ob pol petih se je rahlo zbudila in zdelo se ji je, da ne čuti več nobene težave. V postelji se je namreč brez težave obrnila, v boku ni čutila nobene bolečine, le v nogah je bila še slabotna. Poklicala je bolničarko in ji rekla, da je zdrava. V kratkem je bila vsa hiša iz sebe. Ko ji je predstojnica dovolila, da vstane, je sestra Konstantina zapustila svojo mučeniško posteljo, se sama oblekla in prišla v obednico, kjer je ob čudenju sosester mirno pozajtrkovala ... Potem je šla k v kapelo k slovesni maši. Naslednji dan je z vso skupnostjo poromala v svetišče na bližnjem griču.

Zdravnik, ki je poznal ves potek in so ga prosili, naj izda izjavo, je takoj privolil in odgovoril, da čeprav ne more razložiti pojava, hoče kljub temu počakati, kaj se bo s sestro zgodilo v naslednjih petih letih. Don Rua, ki je dobil poročilo o dogodku od kaplana tistega kraja, pisal se je Isidor Mathieu, profesor filozofije v semenišču Vesoul, in od predstojnice skupnosti, je zvedel tudi za zdravnikove besede. Ko je moral pričati ob postopku in ko je hotel govoriti tudi o tem ozdravljenju, je pisal predstojnici sestri Fulgenciji, da bi dobil vesti o sestri Konstantini. Ta mu je 12. junija 1895 odgovorila: »Sestra Konstantina, ki ji je

don Bosko izprosil posebno milost, je še vedno tu v Vesoulu, kjer skrbi za sirote in je trdnega zdravja. Po svoji ozdravitvi ni imela nobene bolezni. Še več, njeno zdravje, ki je bilo že slabotno, je sedaj močno in cvetoče.«

Tudi Sardinija je predstavljena v tej vrsti milosti, ki so bile dosežene v prvih mesecih po don Boskovi smrti. Duhovnik Jožef Manai, rektor v Zerfaliuju v škofiji Oristano, je imel že leta v kotu levega očesa čir, ki je občasno otekel in mu je povzročal solzenje, zato tudi njegov vid ni bil jasen in razločen. Dobri zdravniki so videli upanje na zdravje le v boleči operaciji, ki bo pacientu nekaj mesecev onemogočala maševanje. Bil je salezijanski sotrudnik in je prosil v Oratorij, naj mu pošljejo koščke blaga, ki jih imel je don Bosko na sebi v zadnji bolezni. Dobil jih je v aprilu in takole prosil don Boska: »O, oče don Bosko, trdno sem prepričan, da si v nebesih. Če je to res, napravi, da moja nadloga izgine čim prej.« Ko je to izrekel, je vzel relikvijo in se z njo dotaknil bolnega očesa. Zgodilo se je v trenutku: otekline in čir sta izginila, ne da bi ostala kaka sled.

V jeseni 1888 je don Bosko prinesel blagoslov v materno hišo hčera Marije Pomočnice v Nizzo Monferrato. Črna davica je bolezen, ki prinese strah v skupnost, kjer je zbranih več sto deklet. Ta huda bolezen je napadla sestro Jožefo Camusso, ko se je bližala zima. Če bi civilna oblast za to zvedela, bi morale takoj zapreti zavod. V tako hudi stiski so predstojnice, polne vere, vzele robček, ki ga je uporabljal don Bosko, in so ji ga ovile okoli vratu. Poleg tega je mati vikarka napravila kroglico iz koščka svetnikovega platna, pomočenega v vodo, in ji ga vtaknila v grlo. Ob dotiku relikvij se je visoka temperatura ustavila, toplomer pa je kazal vedno nižjo temperaturo. Zdravnik, ki je tistega dne sestro razglasil za odpisano, je naslednji dan, presenečen nad naglo spremembo, dejal, da je bil to čudež. Nekaj dni potem se je sestra Jožefa vrnila v svoje redno življenje, kot da se ni nič zgodilo.

Kar se je 8. decembra 1888 zgodilo na Portugalskem, ni le čudež, ampak *ogromen čudež*, kot ga je eno leto in pol pozneje razglasil kardinal Aloysi Masella, prefekt kongregacije za obrede. Sestra Marija Jožefa Alves iz kraja Castro, redovnica pri dorotejkah, ki je živela v zavodu Covilla v škofiji Guarda, je meseca marca resno zbolela. Diagnoza je bila jetika na pljučih. Od septembra naprej je bila bolnica tako izčrpana, da se na postelji ni mogla niti dvigniti, da bi sedela. Njen izredni spovednik p. Nikola Rodriguez, jezuit, ki jo je tedaj večkrat videl, je zapisal, da je bila kot mrlič. Nekega dne ji je ta jezuit prinesel don Boskovo relikvijo. Bolnica jo je poljubila in takoj je začutila v srcu upanje in skrivnostno tolažbo.

Dne 22. novembra je začela opravljati devetdnevnicu k Mariji Brezmadežni, da ji na don Boskovo priprošnjo vrne zdravje. Ponoči po petem dnevu je zaspala, kar se ni zgodilo že dalj časa. Med spanjem se ji je zazdelo, da jo je nekdo potrepljal po rami in jo poklical po imenu. Zbudila se je vsa prestrašena, a je

takoj omedlela, saj ni vedela, kaj je. Ali je omedlevica trajala dolgo ali kratko, ni mogla presoditi, spominjala se je le, da je videla don Boska, ki ji je govoril: »Rad bi ti storil tisto, kar si želiš, vendar Marija ni zadovoljna s teboj. Kljub temu nisem izgubil poguma. Pomagal ti bom.« Ko je to izrekel, je izginil.

Da bomo bolje razumeli razlog za ta mili očitek, moramo imeti pred očmi spoved, ki jo je sestra opravila pred boleznijo. »Zdelo se mi je,« je zapisala, »da sem živela zelo mlačno, ker sem pogosto padla v pomanjkljivosti, ki so za redovnico kar znatne. Enajstega aprila sem šla k spovedi, a na svoje začudenje sem opazila, da je moj spovednik nastopal zelo ostro. To mi je vzelo ne malo poguma.«

Ponoči, ki je sledila prikazanju, je bila zbudjena, izgubila je moči in omedlela. Tedaj se ji je prikazala Brezmadežna z don Boskom, ki je klečal pred Marijo, jo prosil, naj redovnici odpusti, in dodal, da bo od sedaj naprej izpolnjevala svoje sklepe. Devica pa je dejala sestri: »Če se boš poboljšala, te ne bom zapustila.« Stvar je trajala prav kratek čas, njena duša pa je bila preplavljena z veseljem.

Dne 29. novembra je začela devetdnevnicu pred praznikom Brezmadežne tako goreče kot še nikoli. Na četrti in peti dan devetdnevnic sta jo ponovno obiskala Devica Marija in don Bosko. Marija ji je rekla: »Če obljubiš, da mi boš služila z večjo gorečnostjo in da boš bolj zvesta mojemu Božjemu Sinu, boš na moj praznik ozdravela.« Medtem pa so se pojavljale najresnejše težave. Naslednje tri dni je bruhanje krvi, težava, ki jo je že prej mučila, postalo pogostejše in vse nevarnejše. Izbruhana kri je širila strahoten smrad.

Kljub poslabšanju bolezni je bolnica zaupno pričakovala 8. december. Na vigilijo je imela visoko vročino. Od treh do štirih 8. decembra se ji je zdelo, da bo izbruhala celotna pljuča. Potem se je umirila in malo zaspala. Končno je zaslilašala njej znan don Boskov glas, ki jo je zbudil in rekel tele besede: »Vstani! Ozdravljena si. Ne pozabi tistega, kar si obljubila.« Sestra je skočila s postelje, se razprostrla po tleh in ostala tako kako minuto. Opazila je, da je zdrava. Kljub temu je šla nazaj v posteljo in čakala na skupno vstajanje. Ob petih se je oblekla, šla v kapelo in bila pri dveh mašah ter ves čas klečala. Ko je šla s sestrami, vsemi presenečenimi, v obednico, je jedla z velikim tekom.

Sestra Marija Jožefa je imela devetindvajset let in 10 let zaobljub. Pater jezuit, ki so ga obvestili o dogodku, je hotel dogodek osebno proučiti. Našel jo je v najboljšem stanju in sredi dela. Ponovno jo je videl, kot sam piše, čez osem let, vedno cvetočo in zelo delavno.⁴

Dogodki, o katerih bomo zdaj pripovedovali, so se zgodili ali začeli dogajati, razen enega, januarja 1889, torej okoli prve obletnice don Boskove smrti.

Gospa Ivana Setckwell, Angležinja, poročena Renaudin v Sao Paulu v Brazi-

⁴ Krajevna škofijska kurija je opravila reden proces, a ni znano, kje so končali dokumenti.

liji, ki jo je mučila revmatična vročica, je januarja 1889 dobila napad črevesnega katarja, ki jo je spravil na rob življenja. Mož, dober zdravnik in dober katoličan, ki je predvideval, da ne bo zdržala osemindeset ur, je dal v salezijanski dom poklicati don Gastaldija, da bi ji podelil bolniško maziljenje. Medtem ko so čakali na njegov prihod, je gospod Renaudin, ki se je spomnil, kako je soproga vedno občudovala don Boska, izrekel ponižno molitev, ji položil na glavo nekaj las Božjega služabnika in koščke blaga Božjega služabnika. Učinek je bil tako nagel, da je bila bolnica ob duhovnikovem prihodu že ozdravljena. Od tistega trenutka so celo izginile revmatične bolečine, ki so, kot piše njen mož zdravnik, »posledica revmatične vročice in trajajo dolgo«; hkrati so izginile bolečine v desnem kolenu, ki so jo mučile že trideset let. Don Bosko je tako poplašal doktorja Renaudina za njegova dobra dela, ki jih je storil za salezijance v tistem kraju.

V salezijanskem zavodu v Faenzi je petnajstletni fant Alojzij Piffari zvečer 24. januarja 1889 zbolel za močnim vnetjem pljuč na desni strani. Petega dne sta dva zdravnika opazila zelo vznemirljive simptome. Tedaj je ravnatelj g. Janez Krstnik Rinaldi odrezal košček platna, ki ga je uporabljal don Bosko v zadnji bolezni, in mu ga dal položiti na prsi. Zjutraj 30. se je fant zbudil z občutkom, da je zdrav. Zdravnik namreč, kateremu bolničar ni hotel povedati ničesar, je bil ob pogledu nanj tako prevzet, da je mislil, da mora preveriti, ali je to res isti gojenec kot prejšnje dni. Počutil se je tako dobro, da je naslednjo nedeljo brez težav in posledic igral pri godbi na svoj inštrument, veliki bas. Doktor Liverani je sklenil svoje potrdilo z dne 13. februarja takole: »Zato izjavljam, da je ta skoraj nenadna ozdravitev nasprotna vsakemu rednemu poteku take bolezni.«

Sestra Elvira Lopez, hči Marije Pomočnice v Buenos Airesu, je imela raka na želodcu. Že 14 mesecev, kot se dogaja v zadnji fazi te bolezni, ni obdržala v sebi nobene hrane, osem mesecev ni prebavila niti juhe in jo je izbruhala takoj, ko jo je zaužila. S težavo so ji dali košček svete hostije za obhajilo. Ko je videla, da je prazno vse človeško upanje, je pomislila, da bi poklicala na pomoč don Boska in je začela opravljati devetdnevnic. Na osmi dan, na vigilijo pred obletnico don Boskove smrti, je poklicala opoldne ravnateljico in ji rekla: »Mati, lačna sem. Ali dovolite, da pojem eno breskev?« Pojedla jo je brez težav, potem pa rekla: »Joj, to mi še ni dovolj. Zelo sem lačna!« Nato je šla naravnost v obednico, kjer so ji postregli s kruhom, mesom, sadjem, kar je na začudenje sosester pojedla z velikim tekom. Od tistega dne se je popolnoma vključila v skupno življenje. Ob raziskovanju tega primera je 20. aprila zdravnik, ki jo je zdravil, izjavil, da je tu posegla nadnaravna sila.

Prekinimo pripovedovanje o ozdravitvah telesnih bolezni, da damo prostor pripovedi o čudežu Božje milosti na don Boskovo priprošnjo. Gre za ubogo ženo iz Čila, ki je padla v brezno pregreh in se prepustila ne samo obžalovanja vrednemu moralnemu neredu, temveč tudi gnusnim stranpotem nevere in brezbož-

nosti ter zašla celo v sovraštvo do vere. Padala je tako iz prepada v prepad, dokler ni nekega dne po naključju v nekem časopisu brala članek o don Bosku. Naj bo tako ali drugače, v srcu je nastala skrivna simpatija do don Boska tako zelo, da si je želela poglobljeno spoznati njegovo življenje. Sčasoma je simpatija postajala češčenje. Nato se je v njej začel boj med dobrim in zlim, toda ponos in človeški ozir sta jo zadrževala vklenjeno v žalostno preteklost. Na tihem pa je goreče prosila don Boska, naj ji pomaga, da se reši satanovih zank. Uničena zaradi očitkov vesti, a nesposobna, da bi pretrgala grešne vezi, je včasih v sobi pred don Boskovo sliko planila v jok, dokler se ni oprijela zanj junaškega sklepa, da bo prihodnji januar 1889 preživela v pobožnih vajah in obljubila svetniku, da v tem času ne bo storila smrtnih grehov. Če bi ji on spremenil srce, se je ponudila, da bo preostali del svojega življenja uporabila v korist njegovih ustanov. Prosila ga je tudi za milost, da bi našla duhovnika, ki bi vanjo vlil duha dobrote in bi in ji podal roko pomoči. Za končni datum teh milosti je določila zadnji dan v mesecu.

Bil je že 28. dan v mesecu, a grešnica še ni našla duhovnika, ki bi prevzel skrb za njeno dušo. Malodušna, a ne poražena, je skrajno obupano prosila don Boska, odločena, da bo popravila pohujšanje, ki ga je dajala. Ponoči 29. so jo pomirile sanje. Zdelo se ji je, da je v čolnu, prepuščena na milost in nemilost valovom razburkanega morja. Tik pred tem, da bi se potopila pod valove, se je pojavil neki duhovnik, ki ji je ponudil roko in ji z blagim in mirnim glasom dejal: »Hčerka, zaupaj. Tu sem, da te rešim. Če so te vsi zapustili, jaz te ne bom.«

Tu moramo vedeti, da je ves mesec skušala priti v stik s kakim duhovnikom iz Concepcióna, toda vsi so se je spretno izogibali, ne da bi jo sploh hoteli poslušati, prepričani, da ji ne morejo dati odveze zaradi bližnje grešne priložnosti, v katero je bila zapletena.

Bila je zelo vznemirjena. Ko je premagala instinktivni odpor, ki jo je odbijal od salezijancev, je obljubila don Bosku, da če je duhovnik, ki ga je videla v sanjah, tudi salezijanec, ga bo imela za poslanca z nebes. Zjutraj tridesetega je odšla od doma in se samodejno napotila v salezijanski zavod, kamor še nikoli prej ni šla. A je našla vse zaprto, ker je bila skupnost zunaj do večera. Kakor gnana od višje sile se je vrnila naslednji dan. Ko je vstopila v cerkev, jo je našla vso odeto v črno, kmalu nato pa se je začela pogrebna maša. Gospa ni vedela, da obhajajo obletnico don Boskove smrti. Ko je odšla od maše za pokojne, je v sebi čutila popolno spremembo svojega bitja. Nato sta dobrota in potrpežljivost ravnatelja, ki je bil duhovnik, ki ga je videla v sanjah, opravili svoje, da je v razmeroma kratkem času bila sprememba popolna in trajna.

Neko ozdravljenje, ki bi mu zaradi načina lahko rekli vstajenje od mrtvih, je bila ozdravitev gospe Marine Cappa, žene trgovca Karla Dellavalleja, ki je prebival v Turinu. Rak na maternici jo je pestil že pet let. Po prvem letu bolezn

je doktor Ramello, ki jo je podrobno pregledal, brez obotavljanja izjavil možu: »Vaša žena je izgubljena. Biti mora v postelji, da ne bo čutila toliko bolečin, in si bo podaljšala življenje.« Ko je isti mož nekega dne naletel na don Dalmazza, ki je kot bolničnin spovednik prišel od sv. Janeza Evangelista na obisk, mu je dejal: »Pojdite, potolažite to dobro ženo. Bolj potrebuje vas kot mene. Stroka in znanost ne moreta narediti ničesar več.« Kljub temu so se, kakor se navadno naredi v podobnih primerih, posvetovali s specialisti, ki so ji odredili zdravila, a so bila vsa le blažilna sredstva za telesno krepitev in lajšanje bolečin, ne pa, da bi odpravila bolezen, kakor je izrecno zatrdil zgoraj omenjeni zdravnik v izjavi, ki jo je napisal 22. maja 1889, da »za to bolezen ni zdravil«.

Telo trpinke, ki sta je bili le še kost in koža, je januarja tistega leta že kar začelo gniti. V tej skrajni stiski je sestra vizitandinka v Genovi pisala svojemu svaku, naj jo priporoči blaženi Marjeti Alacoque, za katero je potekal postopek za kanonizacijo. Ko je zdravnik prebral pismo, je dejal gospodu Dellavalleju: »Napravite obljubo in molite. Če bo ozdravela, sem pripravljen potrditi čudež; vendar Gospod ne bo spreminjal naravnega reda.« Govoril je tako zato, ker ni priznal možnosti čudeža.

Čudež se je zgodil, vendar na priprošnjo don Boska in na presenetljiv način. Nekega dne sta bolnico obiskali dve hčeri Marije Pomočnice, ki sta ji ob odhodu pustili don Boskovo relikvijo in jo spodbudili, naj opravi devetdnevnicu. Bolnica je prosila moža za dovoljenje in jo je začela opravljati 31. januarja in takoj položila relikvijo na bolno mesto. Mož je obljubil, da bo, če bo ozdravela, dal dvesto lir za don Boskove ustanove in da se, čeprav nejevoljen, ne bo upiral želji, ki mu jo je nenehno izražala hčerka Antonieta, da bi postala sestra v družbi hčera Marije Pomočnice.

V prvih dneh devetdnevnic se ni pokazalo nič novega. 8. februarja, na zadnji dan devetdnevnic, se je bolnica počutila tako slabo, da so se odločili, da ji bodo podelili sveto popotnico. Medtem ko so čakali, da jo bo Gospod potolažil, in ni mogla več prenašati bolečin, je rekla hčeri: »Prinesi mi don Boskovo fotografijo.« Ko jo je dobila, si jo je dala na ustnice, jo poljubljala in glasno rekla: »Don Bosko, reši me. Jaz sem te vedno branila, ko so sovražniki slabo govorili o tebi. Reši me, če moreš, jaz pa ti bom vedno zvesta.«

Prišel je duhovnik s popotnico. Ona se je na veliko presenečenje vseh dvignila in sedla na posteljo. Koliko časa že ni storila kaj takega! Po obhajilu je prišel zdravnik, ki jo je trenutek opazoval, nato vzkliknil. »Gospa, zdravi ste. Vi se norčujete iz nas zdravnikov. Pospravite ta zdravila, saj vam nič ne koristijo.«

Bolnica je res vstala in poslala po šiviljo, saj si je hotela takoj dati napraviti potrebne obleke, kajti druge, za katere so menili, da jih ne bo več potrebovala, so podarili revežem. Iz previdnosti je mož še enkrat poklical zdravnika, ki ni našel nobene rane več. Tudi nogi, ki sta bili prej suhi kot dve prekli, sta bili obdani

z mišicami. Čez tri dni je sama šla v cerkev sv. Janeza Evangelista. Naslednji dan, vedno peš, je šla v Valsalice molit na don Boskov grob. Peti dan je odpotovala v Ligurijo, kjer je imela sorodnike. Po štirih letih in pol postelje, po osmih mesecih brez hrane, je hodila hitro in jedla z drugimi navadne jedi. Živela je še do leta 1896 in umrla pri šestinpetdesetih letih za čisto drugo boleznijo.

Tu moramo prenehati, da ne bomo preseгли časa, ki nam je bil odmerjen, vendar nam opisani primer kliče v spomin neki drug dogodek, podobne narave, ki se je zgodil v Turinu manj kot tri mesece po 31. januarju 1889 in je imel neko povezavo s povedanim dogodkom. Alojzija Fagiano iz Turina, poročena Piovano, z rakom na maternici, je videla, da se ji neizprosno bliža smrt. Nekaj časa je preživela v bolnišnici, nato pa se je vrnila v svoje borno stanovanje, kjer so jo dobre gospe iz mesta obiskovale in ji prinašale pomoč. Ena od teh, baronica Ricci des Ferres, rojena Fassati, je pripovedovala nenavadno zgodbo o gospe Dellavalle in ji svetovala, naj posnema njen zgled. V ta namen ji je dala don Boskovo sliko s koščkom blaga, ki je pripadal njemu. Piovanova je hvaležna začela devetdnevnicu v soboto pred cvetno nedeljo. Toda njej ni šlo toliko za svojo ozdravitev, temveč ji je bila pri srcu moževa spreobrnitev, ki že dolga leta sploh ni hotel ničesar slišati o veri. Začela je torej opravljati devetdnevnicu k don Bosku s tem dvojnimi namenom. Prizadevala si je vedno, da je prenašala svojo bolezen in bila čim manj v postelji, ker je zaradi uboštva sama hotela opravljati domača opravila.

Na začetku devetdnevnic se ji je neke noči prikazal Božji služabnik ter jo spodbujal, naj moli in upa. Prikazal se ji je ponovno po zadnjem dnevu, v noči med velikonočno nedeljo in ponedeljkom. Bil je čudovit in je nosil sijajno štolo. Poklical jo je po imenu in ji rekel: »Bodi pogumna. Gospod te je uslišal.«

V tistem trenutku se je počutila kot prerrojena. Ni imela več bolečin, ni več krvavela, ni bila več izčrpana, temveč se je hotela gibati in se okrepiti. Ni bilo dovolj. Zjutraj je slišala moža, kako je šel od doma ob nenavadni uri. Šla je za njim, ne da bi jo opazil. Šel je v cerkev sv. Filipa, njihovo župnijo, in nekaj časa molil. Nato je opravil spoved, prejel obhajilo in bil pri maši. Pred njim je šla domov in ga ob vrnitvi vprašala, kam je šel tako zgodaj. »Opravil sem velikonočno dolžnost,« ji je odgovoril. »Tu je listek.« V tisti skromni družinici, ki so jo razveljevali trije otroci, je tisti dan zasijal dvojni žarek sreče.

Dež nebeških blagoslovov, ki so ga dosegli na don Boskovo priprošnjo, je padal še naprej in v obilni meri. Za pričevanje o don Boskovi svetosti bi zadostovali štirje čudeži, ki jih je Cerkev strogo proučevala in jih s svojo oblastjo potrdila kot take. Toda poznanje številnih drugih čudežev, ki jih na splošno pripisujejo našemu svetniku, poživlja vero, večja krščansko pobožnost in služi v večje poveličanje dobrote vsemogočnega Boga, ki danes nič manj kot včeraj *per sanctos suos mirabilia operatur*.

30. POGlavJE

NASLEDSTVO

PO TISTEM, KAR SMO NA široko razložili v prejšnjem zvezku o imenovanju don Rua za don Boskovega vrhovnega vikarja s pravico nasledstva,¹ bi se zdelo, da bo vse potekalo samodejno glede prenosa oblasti; vendar stvari niso tekle tako gladko. Obstajajo dejstva, ki v primerjavi z drugimi, ki smo o njih pripovedovali zgoraj v zadnjih poglavjih, v določenem pomenu spadajo v don Boskov posmrtni življenjepis in jih zato ni mogoče spregledati.

Najprej bomo predstavili osnovne podatke o stanju dveh kongregacij glede osebja in zavodov januarja 1888.

Vrhovni kapitelj salezijanske redovne družbe je bil, kot domnevamo, sestavljen takole:

Vrhovni predstojnik: duh. RUA MIHAEL

Prefekt: duh. BELMONTE DOMINIK, ravnatelj salezijanskega oratorija v Turinu

Duhovni voditelj: duh. BONETTI JANEZ

Ekonom: duh. SALA ANTON

Svetnik: duh. DURANDO CELESTIN

Šolski svetnik: duh. CERRUTI FRANČIŠEK

Obrtni svetnik: duh. LAZZERO JOŽEF, odgovoren za dopisovanje z misijoni

Tajnik: duh. LEMOYNE JANEZ KRSTNIK

Tako je bil sestavljen začasno, dokler niso bile odstranjene težave, ki jih bomo omenili, in je bil natisnjen *Elenco generale*. V tem seznamu so bile na isti strani po seznamu članov kapitlja v določeni razdalji navedene tri posebne označbe: *Duhovni voditelj, prejšnji in častni*: msgr. JANEZ CAGLIERO, škof v Magidi in apostolski vikar za Patagonijo in generalni vikar za vse salezijanske zavode v Južni Ameriki. *Magister novincev*: duh. BARBERIS JULIJ, ravnatelj zavoda v Valsa-

¹ Zv. XVII, pogl. X, str. 273–284 [BiS XVII, 10. pogl., str. 185–192]. Izpustimo tam dve zadnji vrstici poglavja na str. 192, kjer se je zgodila napaka, in takole popravimo prejšnjo vrstico: *da nadaljuje v službi po končani prvi dobi*.

liceju. *Vrhovni prokurator*: duh. CAGLIERO CEZAR, ravnatelj zavetišča Jezusovega Presvetega Srca.

Samo tri razlike najdemo med tem in seznamom prejšnjega leta: namesto imena don Bosko je postavljeno ime don Rua, podelitev naslova generalnega vikarja za zavode v Ameriki msgr. Caglieru in označba duhovnika Cezarja Cagliera za vrhovnega prokuratorja namesto duhovnika Frančiška Dalmazza.

V redovni družbi je bilo 768 sobratov z večnimi zaobljubami, s triletnimi zaobljubami 95, novincev 276, aspirantov pa 181. Med vsemi temi se je število duhovnikov povzpelo na 301.

Štirje zavodi so bili odvisni neposredno od vrhovnega kapitlja: Oratorij in tri formacijske hiše, to je Valsalice, San Benigno in Foglizzo. Drugi so bili povezani v razne inšpektorije.

Štiri od teh inšpektorij so spadale v Evropo.

1. *Piemontska inšpektorija*. Inšpektor don Francesca. Zavodi² v Borgo San Martino (sledi za tistim v Mirabellu), Lanzo Torinese, Mathi, Nizza Monferrato, Este, Penango, Sv. Janez Evangelist, Mogliano Veneto.

2. *Ligurska inšpektorija*. Inšpektor don Cerruti. Zavodi v Varazzeju (presta-
vljen iz Cherasca), Alassio, Sampierdarena, Bordighera, Le Spezia, Lucca, Firen-
ze.

3. *Francoska inšpektorija*. Inšpektor don Pavel Albera. Zavodi: Nica Maritti-
ma, Marseille, Navarre, St. Cyr, Valdonne (kapela za Italijane). La Ciotat (kapela
za Italijane), La Provvidenza (pri sv. Marjeti pri Marseilleu), Lille, Pariz.

4. *Rimska inšpektorija*. Inšpektor don Durando. Zavodi: Magliano Sabino,
Rim, Faenza. Priključeni zavodi: v Italiji zavod v Randazzo in v Cataniji. Zunaj
Italije: v Utreri, Barceloni, Trentu in Londonu.

Južna Amerika je imela dve inšpektoriji.

1. *Argentinska inšpektorija*. Inšpektor don Costamagna. Zavodi: štirje v Bu-
enos Airesu (Misericordia, Almagro, Boca, S. Caterina), eden v S. Nicolás de los
Arroyos in eden v La Plati. Sem so spadali tudi zavodi Apostolskega vikariata
v Patagoniji, to je župnije s šolami v Carmen de Patagònes in v Viedmi, pa tudi
misijoni v S. Cruz, v Puntarenasu in na Malvinih v apostolski prefekturi Južne
Patagonije. Na Ognjeni zemlji, ki so jo misijonarji že obiskali, še ni bilo stalne
postojanke. Isti inšpektoriji je bil pridružen tudi zavod v Concepción v Čilu, ka-
teri je bil istega leta pridružen zavod v Talki.

2. *Urugvajska in brazilska inšpektorija*. Inšpektor don Lasagna. Zavodi v Vil-
la Colon, Las Peidras in Paysandú v Urugvaju; v Nichteroy in Sao Paulo v Brazi-
liji. Tja je bil priključen zavod v Quito v Ekvadorju.

² Imena zavodov si sledijo po časovnem zaporedju njihove ustanovitve, začenši z najstarejšimi.

Hčere Marije Pomočnice, ki so začele tiskati svoj *Elenco generale* leta 1877, so izdale drugega leta 1888, po don Boskovi smrti, ki je imel lep *Uvod* generalne matere sestre Katarine Daghero.³ Sester z večnimi zaobljubami je 169, 221 s triletnimi, 100 novink, 30 postulantk. Vrhovna predstojnica je s svojim kapitljem prebivala v Nizzi Monferrato. Zavodi so bili: v Italiji 35, v Franciji 4, v Španiji 1, v Argentini 6, skupaj z dvema v Patagoniji, v Urugvaju 3, skupaj 51. Od teh zavodov so bili štirje inšpektorialni, to je v Turinu, v Trecastagni na Siciliji, v Almagro v Buenos Airesu in v Villi Colon v Urugvaju. Zavoda v Nizzi Monferrato in v Almagru sta imela tudi noviciat.

V tej statistiki je treba pod številko iskati organizacijo, kajti številka pomeni malo, organizacija pa je vse. Po drugi strani pa je treba skromnost števila povedati v primerjavi s poznejšim razvojem in, če hočete, tudi v primerjavi z odmevom, ki so ga don Boskove ustanove ustvarile v svetu in zaradi katerega lahko domnevamo na tisoče delavcev v več sto ustanovah. Če pa gledamo stvar samo na sebi, je število doseglo višek, ki se je po človeško gledano zdel norost, če bi upali, da ga dosežemo. Če namreč ne upoštevamo samo večnih zaobljub, je don Bosko imel med salezijanci in hčerami Marije Pomočnice na razpolago nad devetsto ljudi, razporejenih v sto sedmih krajih, redovno družino, ki jo je sam ustanovil v času, ki je bil zelo sovražen podobnim ustanovam, ki jih je država ukinila, tisk pa jih je nenehno in brezmejno črnil, da bi preprečili vsak poskus ponovnega ustanavljanja. Vendar je don Bosko, ki se je izogibal nasilju in zlobnim praksam, znal pritegniti k sebi lepo število prostovoljcev, ki so v novih oblačilih obnavljali življenje razpršenih ustanov. Preprost duhovnik in brez materialnih sredstev je računal samo na podporo Božje previdnosti, ki ji je služil z vso močjo svoje iznajdljivosti in volje. Bil je bistrega duha v iskanju in vzgoji ljudi po svojem načrtu, v iskanju načinov, da se je upiral grožnjam in udarcem nasprotnikov, in pridobivanju sredstev za veliko ustanovo od dobrih ljudi. Imel je železno voljo pred ovirami in nezlomljivo voljo, da je začental znova, kadar mu je kakšna pobuda propadla. S tega vidika so doseženi sadovi glede na število ogromni, da ne rečemo čudežni.

Kar pa je najpomembnejše, je organizacija. Kaj pomaga natrpati skupaj veliko ljudi in pomnožiti ustanove, če ni sile, ki združuje, ki naj iz številnih članov napravi eno samo telo, in če v tem telesu ne deluje središče življenjske energije, ki ohranja njeno moč in pospešuje njeno rast. Tu moramo predvsem občudovati don Boskovo ustvarjalno modrost. Že na začetku si ni zaželel gradov v oblakih, ampak je imel pred očmi čisto natančno začrtan načrt, ki ga je uresničeval postopno v sistematičnem zaporedju, manj pozornost vzbujajoč kot stvaren. Manj pozornost vzbujajoč recimo je bil v obdobjih priprave, očiten pa, ko je

³ Dodatek, št. 104.

na svoji naporni poti postavil mejnik; nato pa, če pogledamo nazaj, odkrijemo, kako je bilo vse narejeno po temeljiti presoji, da je prišel do cilja. Zato je ob koncu svojega zemeljskega življenja lahko zagotovil svojim dedičem in naslednikom, da se za kongregacijo ni treba bati. On ji je dal organsko trdnost, ki jo bo ohranjevala v bivanju, in mogočno notranjo življenjsko moč, ki bo skrivnost njene neizčrpne dinamične dejavnosti.

Ognjena preizkušnja je prišla z nasledstvom. Lahko razumemo, kako je bilo od naslednika odvisno tako ohranjanje ustanov v *statusu quo* kakor dobro vodenje tega gibanja, ki ga je začel ustanovitelj. Toda mož, ki je bil poklican za naslednika, je v odlični meri imel vse za ta namen potrebne sposobnosti. Danes mora ob zgodovinskih dejstvih vsako nasprotovanje utihniti; a v začetku, na srečo kratkem, je bil čas, ko so se pojavljala omahovanja na visokih mestih. Že prej se je v duši kakega kardinala, kot bralci vedo, kazal strah ali bolj prepričanje, da bo družba po don Boskovi smrti sama od sebe razpadla. Tako mnenje, ki sicer ni ostalo osamljeno, je ostalo aktualno, tako da so takoj po don Boskovi smrti razpravljali kot o nevarnosti, ki jo je treba ustaviti. Med pravnimi rešitvami je bilo najbolj razširjena ta, da naj se družba razpusti, člane pa pridružijo kaki drugi, ki ima podoben cilj. Razlog, ki so ga navajali kot opravičilo takega korenitega postopka, je bilo domnevno pomanjkanje oblikovanih oseb, ki bi bili sposobni ohranjati enotnost.

Najhujše je bilo, da so taka pojmovanja omajala tudi zaupanje Leona XIII. Do tedaj je imel papež le redke, kratke in nepomembne stike z don Ruom; nič čudnega torej, da si je papež iz njegovega skromnega delovanja in govorjenja o njem ustvaril vtis, da bi za don Boskovega naslednika bil potreben mož čisto drugačnega kova. Zato se je tako nagibal na stran prerokov. Naklonjen je bil torej prerokom razpada, da je pomislil, kako bi salezijance združil s piaristi (scolopi).

Toda dve okoliščini sta odvrnili določene osebe od takih namenov. Ena je bila previdnostna navzočnost msgr. Manacorde v Rimu. Dobri škof iz Fossana, ki je, zavedajoč se nevihte, ki je visela v zraku, takoj 1. februarja začel tihe dejavnosti, da bi ovrigel predsodke in pojasnil odgovornim pravo stvarnost. Njegovo delo pri rimskih kongregacijah, pri katerih je začel svojo dejavnost, mu je pomagalo, da je našel poti povsod, kamor je bilo treba priti. Posebno je obiskoval najvplivnejše kardinale, zlasti tiste, ki so bili bližje svetemu očetu, posebno vikarja Njegove svetosti in novega prefekta za škofo in redovnike.⁴ Ker je zelo dobro poznal salezijance, je lahko dokazal, da so tesno povezani, da imajo spo-

⁴ Kardinala Ferrierija, ki je umrl 13. januarja 1887, je kot prefekt za škofo in redovnike nasledil kardinala Masottija, ki se je kot tajnik iste kongregacije pokazal precej naklonjenega do don Bosku. Na kakem mestu msgr. Manacorda med najbolj uglednimi kardinali imenuje tudi Bartolinija, a je umrl že 2. oktobra 1887.

sobne može in so z razumno gotovostjo gledali v prihodnost. Njegova gorečnost je pripravila temelj za zmago.⁵

Toda preobrat je dosegel prokurator don Cagliero. Ko mu je kardinal protektor dal vedeti, da se pripravlja načrt, da bi salezijansko kongregacijo pridružili kaki drugi, mu je kategorično izjavil, da bodo vsi najboljši člani uveljavljali svojo neodtujljivo pravico, da si pridobijo popolno svobodo in da bo on prvi, ki bo dal zgled. Ta izjava je odprla oči, ne sicer kardinalu Parocchiju, kar je bilo najmanj potrebno, temveč drugim, ki so bili z njo seznanjeni. Tako so izjave msgr. Manacorde, ki jih je potrdila drža don Cagliera, končno popolnoma razpršile oblake.

Medtem ko je don Cagliero sproti obveščal predstojnike o stvareh v Rimu, so v Turinu predstojniki stali pred težkim problemom. Leta 1885 je don Bosko ustno sporočil kapitlju, da don Rua po pooblastilu Leona XIII. imenuje za svojega vikarja s pravico nasledstva, in sta to Božjemu služabniku sporočila kardinala Nina in Alimonda; dokumenta ni dal prebrati in sploh ni omenil odloka. Dokument, kot bomo v kratkem videli, bo objavil datum tega rimskega dekreta; toda po vsej verjetnosti ga niso videli v Turinu ne don Bosko ne drugi. V nasprotnem primeru bi ga don Berto, kakor vse dokumente, ki so se tikali kongregacije, prejel v hranjenje in bi, preden bi ga spravil, dal narediti kopijo. Nadalje je don Bosko v okrožnici za vse svetnike iz leta 1885, s katero je sobrate seznanil o opravljenem postopku, povedal, da mu je sveti oče po kardinalu Alimondi izjavil, da mu je všeč izbira don Rue za vikarja, ne da bi omenil papeški dekret in ne prihodnjega nasledstva. Duhovnik don Notario, ki je pomagal prokuratorju pri vseh opravilih v tistih dneh, je bil in je še mnenja, da se je dekret izgubil, ko je romal po kongregaciji za škofe in redovnike. Domneva je zelo verjetna, če se spomnimo, da je takrat kardinal prefekt neizogibno verjel, da bo salezijanska družba razpuščena, ko bo umrl njen ustanovitelj.

Pomanjkanje tega reskripta, ne da bi poznali razlog, je postavilo predstojnike v resno zadrego zaradi dvoma, ali je bil don Rua imenovan za don Boskovega vikarja s prihodnjim nasledstvom ali samo za čas don Boskovega življenja. Da bi se izognili nepravilnostim, so dvom prikazali kardinalu Alimondi. Njegova eminenca je odgovoril, da se imenovanje razteza tudi na nasledstvo; kljub temu je svetoval don Rui, naj problem predstavi svetemu očetu in ga prosi za nadaljnje ukrepe, drugim članom vrhovnega kapitlja pa naj pišejo kardinalu Parocchiju in ga obvestijo o tem. Pameten nasvet je bil takoj uresničen. Don Rua

⁵ O tem dragem škofu navaja don Lemoine tele besede, ki jih je povedal v zavetišču sv. Janeza Evangelista in so jih potrdili msgr. Leto, don Notario, don Brunelli in drugi: »Don Bosko me je imel rad in sem ga vedno ljubil kot očeta in sem srečen, da sem bil orodje, za premagovanje zelo resnih težav, na katere je naletel pri potrjevanju pravil, in da mu je v tem uspelo. Kako bi bil srečen, če bi mogel biti promotor za njegovo beatifikacijo in kanonizacijo in umrl z relikvijo blaženega Janeza Boska na prsih.«

je 8. februarja ponižno podal podrobno razlago, ki se je začela s temle uvodom: »Potem ko smo Vašo Svetost po njegovi eminenci kardinalu državnem tajniku obvestili o boleči izgubi, se sedaj jaz, prostrrt pred vami, da vam poljubim nogo in izrazim živo navezanost na Sveti sedež in na Vašo svetost ter izražam dvom o mojem stanju in prosim vašo visoko modrost za rešitev.« Ko je na kratko povzel postopek, izveden leta 1884, je podrobneje podal razloge za dvom: »Če to upoštevamo, se mi je porodil dvom, ali služba vikarja, ki mi je bila podeljena za časa življenja gospoda don Boska, velja za nasledstvo v prihodnosti. Drži, da je prošnja, ki jo je sestavil msgr. Jacobini, z vaše strani razpravljala o vikarju s pravico nasledstva, pismo kard. Nina pa govori o prihodnosti salezijanske ustanove do ustanoviteljeve smrti; kljub temu ne vem, ali je don Bosko naredil predlog za vikarja s pravico nasledstva ali samo za svojega življenja. Iz knjige spominov (napisane lastnoročno), ki mi je bila izročena, sem našel tudi, da, govoreč o postopku, ki se ga je treba držati po naših konstitucijah pri volitvah novega vrhovnega predstojnika, pripiše opombo, v kateri pravi: »Treba je upoštevati, da so bile te strani napisane septembra 1884, preden je sveti oče imenoval vikarja s pravico nasledstva, zato ga je treba spremeniti, kolikor je potrebno. Kljub temu se ne razblini moj dvom, toliko bolj, če upoštevamo, da ne obstaja ne izvirnik niti kopija odločbe o imenovanju vikarja. V nuji, da čim prej obvestim o smrti ustanovitelja, sem s popolnim soglasjem vrhovnega kapitlja podpisal ustrezna pisma s svojim imenom in priimkom, ne da bi dodal kako označbo; z enakim soglasjem v nuji, da poskrbim za vse potrebno, sem začel opravljati oblast, ki sem jo imel prej: vse to pa s pridržkom, da se zatečem k vaši svetosti, takoj ko bom mogel, za rešitev zgoraj opisanega dvoma.« Na koncu je prosil ponižno: »Sveti oče, če upoštevam svojo slabost in nesposobnost, sem prisiljen, da vas ponižno prosim, da prenesete svoj modri pogled na drugega, sposobnejšega, pisca (tega pisma) pa razrešite od težke službe vrhovnega predstojnika; zagotavljam pa vam, da z Božjo pomočjo ne bom nehal z vso gorečnostjo dajatisvoje slabotne pomoči v blagor naše redovne družbe, kamor koli me boste postavili.«

Če je bil don Rua zadovoljen z uresničenjem rekla *ama nesciri et pro nihilo reputari*, pa niso bili istega mnenja drugi predstojniki, ki so se zavedali, da razlagajo občutke vseh sobratov; zato so z msgr. Caglierom na čelu poslali toplo pismo kardinalu protektorju in mu prepustili v presojo potrditev don Rua za don Boskovega naslednika.

Prečastita Eminenca!

Duhovnik Mihael Rua, do sedaj vikar našega častivrednega ustanovitelja duhovnika Janeza Boska, katerega nenadomestljivo izgubo obžalujemo, je razložil svetemu očetu dvom glede naslednika ter zahteva in o tem pričakuje rešitev od njegove visoke modrosti.

Mi, ponižni podpisani bi bili zelo veseli, da bi sveti oče ponovno potrdil za vrhovnega

predstojnika skromne družbe sv. Frančiška Saleškega prej omenjenega duhovnika Mihaela Rua, ki ga je že sam naš don Bosko določil in imenoval za svojega namestnika na vabilo, ki ga je prejel od vaše Svetosti, ki ste v svoji dobroti tako želeli zagotoviti blagor salezijanske družbe; ker med najvišjimi predstojniki poznamo razpoloženje ne le med volivci, temveč med vsemi sobrati, lahko zagotovimo z iskrenim prepričanjem v srcu, da bomo vest, ki javlja, da je sveti oče dal za našega vrhovnega predstojnika duhovnika Mihaela Rua, sprejeli ne samo z globoko pokornostjo, temveč z iskrenim in prisrčnim veseljem.

Dodajamo še tole: čeprav je bila opravljena izvolitev po pravilih, kljub temu je skupno prepričanje, da bi bil don Rua izvoljen soglasno, in to zaradi vdanosti don Bosku, ki ga je vedno imel za prvega zaupnika in desno roko, in tudi zaradi spoštovanja, ki so ga vsi imeli do njegovih odličnih kreposti, do njegove spretnosti pri vodenju družbe in zaradi izjemne spretnosti v reševanju zadev, o čemer je že dal blesteče dokaze, pod vodstvom našega nepozabnega in predragega ustanovitelja in očeta.

Ponižno prepuščamo ta naša razmišljanja vaši odločitvi, prevzvišena Eminenca, da vi v svoji znani modrosti presodite in se pogovorite s Svetim očetom, ki ga mi priznavamo kot najvišjega predstojnika salezijanske družbe, in vam obljubljam, da bomo delali, trpeli, živeli in umrli v podporo in obrambo Apostolskega sedeža, kakor nas je tako z besedami, s spisi in z zgledom učil naš objokovani don Bosko.

Ne moremo si kaj, da ne bi izkoristili te ugodne priložnosti, da bi v imenu vseh drugih naših sobratov izrazili čustva hvaležnosti do vaše eminence za očetovsko dobroto, s katero ste opravljali službo protektorja. Prosimo vas, da bi še naprej izkazovali svojo dobroto, in vam obljubljam, da bomo, kolikor bo v naših močeh, še naprej z vrhovnim predstojnikom, ki nam bo dan, pomagali, da vam služba protektorja salezijancev ne bo težja, kakor je bila doslej.

To upamo toliko bolj sedaj, ko lahko zaupamo, da bo naš dobri oče prosil za nas v popolni ljubezni pri nebeškem prestolu in pri kraljici nebes Mariji Pomočnici kristjanov. Vaša častivredna eminenca, prosimo vas, da bi v svoji odlični dobroti prosili za svoje podrejene, in medtem ko v svoji majhnosti prosimo dobrega Boga, da vam povrne vse, kar ste in boste še storili za salezijance.

Vaši spoštljivi

nadvse ponižni in vdani služabniki

+ JANEZ, škof iz Magide, ap. vikar Sev. Patagonije, duh. DOMINIK BELMONTE, prefekt, duh. JANEZ BONETTI, duhovni voditelj, duh. ANTON SALA, ekonom, duh. CELESTINO DURANDO, svetovalc, duh. JOŽEF LAZZERO, svetovalc, duh. ANTONIO RICCARDI za duh. FRANČIŠKA CERRUTIJA, svetovalca, odsoten, a soglasen, duh. JANEZ KRSTNIK LEMOYNE, tajnik, duh. JULIJ BARBERIS, magister novincev.

Turin, 9. februar 1888

Njegovi eminenci, ki je že upošteval razloge msgr. Manacorde in don Cagliera, je bilo to pismo zelo všeč; zato je pri avdienci 11. februarja, ko je Njegovi svetosti poročal o nasledstvu, dosegel potrditev don Rue za vrhovnega predstojnika salezijancev. O tem je takole obvestil msgr. Cagliera: »Vesel, da sem pri Njegovi svetosti dosegel uslišanje upravičene želje Vaše svetosti in vaših časti-

vrednih sobratov, vam, predragi monsinjor, takoj sporočam novico, ki smo jo prejeli. Bodi zahvaljen Gospod, *qui mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit!*« Hkrati je posredoval uradni dekret, v moči katerega je bil don Rua imenovan za vrhovnega predstojnika za dobo 12 let, z začetkom štetja od 11. februarja 1888, z izrecnim pridržkom, da ta način nasledstva velja samo za enkrat in se ga ne more vzeti za vzorec.⁶ Novi dekret je bil, kakor je navada, zapisan pri sveti kongregaciji za škofe in redovnike. V njem je bilo rečeno, da je tako potrjen prvotni dekret, ki je bil izdan 7. novembra 1884; torej tedaj ni šlo samo ustno razpravo, ki naj bi bila sporočena neuradno. Don Rua ga je predstavil vrhovnemu kapitlju na popoldanski seji 24. februarja.

Podpisniki pisma kardinalu Parocchiju so o vsem poslali poročilo sobratom skupaj z okrožnico z dne 7. marca, v kateri so na koncu zapisali: »Kot vidite, predragi sobratje, nam je bil vrhovni predstojnik, ki so ga že priporočale dobre lastnosti, določen iz srca našega objokovanega očeta in ustanovitelja don Boska in nam ga je dal sam namestnik našega Gospoda Jezusa Kristusa. Zato vam ga ni treba priporočati z mnogimi besedami, saj smo več kot gotovi, da ga boste vsi imeli radi in ga ubogali ne le iz dolžnosti in iz spoštovanja, ki mu ga izkazujete, temveč tudi iz spoštovanja do Svetega očeta in v hvaležen spomin na don Boska, čigar intimen zaupnik je bil nad trideset let in čigar duha se je navzel od svoje rane mladosti.«

Ko je do konca pripeljal to za don Rua nujno zadevo, se je moral odpraviti v Rim, da se je osebno poklonil papežu; odpotoval je torej v Rim sredi meseca februarja. Medtem ko je tam čakal, da mu bo določen datum za avdienco, je obiskal kardinale in prelate in naletel na prijazne sprejeme.⁷ Dne 21. februarja je bil sprejet pri svetem očetu. Prva papeževa misel je pohitela k don Bosku, ki ga je označil za *svetnika*. Nato je dal dva nasveta: da dobro utrdijo ustanove, ki jih je zapustil don Bosko, ne da bi hiteli in jih razširjali, in naj poskrbijo za dobro vzgojo novincev. Ponovil je, da se je don Bosko izkazal za svetnika tudi s svojim odnosom do namestnika Jezusa Kristusa. Nato je prosil za novice po zavodih in misijonih. Ko so pripeljali prokuratorja, mu je priporočil, naj stori vse, da bi zavod v Rimu služil kot vzor, saj je zelo pomemben. Ko se je don Rua vrnil k Presvetemu Srcu, je prekipeval od veselja, sestavil takoj poročilo o pogovoru s svetim očetom, ga dal natisniti in ga priložil prvi okrožnici, ki jo je 19. marca razposlal vsem zavodom kot vrhovni predstojnik.⁸ V njem je naročil, naj brez odlašanja zbirajo spomine, ki se tičejo don Boskovega življenja, saj so ga ugledne osebe spodbujale, naj takoj začne priprave za postopek. Dodal je še očetovsko spodbudo: »Moramo se imeti za srečne, da smo sinovi takega očeta. Zato

⁶ Dodatek, št. 105.

⁷ Dodatek, št. 106.

⁸ Dodatek, št. 107.

mora biti naša skrb, da podpiramo in ob svojem času še bolj razvijemo dela, ki jih je on začel, zvesto sledimo metodam, ki se jih je sam držal in učil druge, in pri našem načinu govorjenja in delovanja skušamo posnemati zgled, ki nam ga je v svoji dobroti dal v njem. To, predragi sinovi, bo moj program, ki se ga bom držal pri svoji službi; to naj bo tudi cilj in prizadevanje vsakega salezijanca.«

Ko je don Rua potem razširil pogled čez salezijanska okolja, je želel tudi sotrudnikom in sotrudnicam nameniti svojo prvo besedo kot don Boskov naslednik, ko mu je srečen dogodek olajšal pot. Zdelo se je nemogoče, da bi don Bosko med pripravljanjem svoje duhovne oporoke pozabil na širne vrste tistih, ki so mu bili v močno podporo pri ustanavljanju in vzdrževanju njegovih ustanov. V resnici to ni bila pozabljenost. Med papirji so našli pismo z njihovim naslovom in tole opombo: »Poslati po moji smrti.« V aprilski številki *Bollettina* jo je najavil; nato je don Rua, kakor je storil za pismo, namenjeno salezijancem, naročil, naj ga natisnejo v primernem formatu in v zadostnem številu, ki jih je razposlal meseca maja. Don Bosko je zapisal:

Moji dragi dobrotniki in moje drage dobrotnice!

Čutim, da se bliža konec mojega življenja, ko bom moral plačati skupen davek smrti in stopiti v grob.

Preden vas za vedno zapustim na tej zemlji, moram poravnati dolg do vas in izpolniti veliko željo svojega srca.

Dolg, ki ga moram odplačati, je dolžnost hvaležnosti za vse, kar ste storili, ko ste mi pomagali krščansko vzgajati in navesti na pravo pot in delo toliko mladih fantov, da bi bili v tolažbo družinam, koristni sebi in civilni družbi, predvsem pa zato, da bi rešili svojo dušo in tako postali za vedno srečni.

Brez vaše dobrote bi jaz lahko le malo storil ali nič; po vaši dobroti pa smo tako sodelovali z Božjo milostjo, obrisali veliko solz in rešili veliko duš. Z vašo dobroto smo zgradili veliko zavodov in zavetišč, kjer smo vzdrževali tisoče sirot, ki smo jih rešili pred zapuščenostjo, rešili pred nevarnostjo nevere in pokvarjenosti ter z dobro vzgojo, s šolanjem in učenjem poklica naredili iz njih dobre kristjane in poštene državljane.

Z vašo dobroto smo ustanovili misijone na koncu sveta, v Patagoniji in na Ognjeni zemlji, in razposlali stotine evangeljskih delavcev, da so širili in obdelovali Gospodov vinograd.

Z vašo pomočjo smo ustanovili tiskarne po raznih mestih in deželah, izdali med ljudstvom več milijonov izvodov knjig in časopisov v obrambo resnice, za gojitev pobožnosti in v podporo poštenosti.

Z vašo dobroto smo postavili številne kapele in cerkve, v katerih bodo do konca sveta prepevali hvalnice Bogu in blaženi Devici in bomo rešili veliko duš.

Prepričan, da smo za Bogom vse to in še veliko drugega dobrega storili z učinkovito pomočjo vaše dobrotelčnosti, čutim dolžnost, da preden končam svoje zadnje dneve, izrazim svojo globoko hvaležnost in se vam zahvalim iskreno iz vsega srca.

Če ste tako vztrajno pomagali meni, vas sedaj prosim, da bi še naprej po moji smrti

pomagali mojemu nasledniku. Dela, ki sem jih z vašo podporo začel, ne potrebujejo več mene, temveč še naprej potrebujejo vas in vse tiste, ki kakor vi skušajo pospeševati dobro na tej zemlji. Zato vam jih vse zaupam in priporočam.

V vašo spodbudo in tolažbo zapuščam svojemu nasledniku, da naj pri skupnih in osebnih molitvah, ki se molijo in se bodo molile v salezijanskih hišah, vedno vključujejo naše dobrotnike in dobrotnice in naj vedno vsebujejo namen, da naj Bog stoterno povrne vašo dobroto že v tem življenju z zdravjem in slogom v družini, z uspehom pri delu na polju in v poslih ter vas tako reši in od vas odstrani vsako nesrečo.

V vašo spodbudo in oporo še pripomnim, da je najbolj učinkovito opravilo, da dosežemo odpuščanje grehov in si zagotovimo večno življenje, dobrota, ki jo izkazujemo majhnim otrokom: uni ex minimis, zapuščnemu otroku, kakor nam zagotavlja Božji učitelj Jezus. Opozarjam vas tudi, kako je v teh časih, ko čutimo pomanjkanje materialnih sredstev za vzgojo v veri in v poštenosti najrevnejših in zapuščenih fantov, Devica Marija sama postala njihova zavetnica; zato doseže za njihove dobrotnike in dobrotnice številne duhovne in tudi izredne materialne milosti.

Jaz sam in z menoj vsi salezijanci smo priče, da so naši številni dobrotniki, ki so bili prej bolj revni, postali bogatejši, potem ko so začeli velikodušno podpirati naše sirote. Glede na to in glede na izkušnjo so mnogi med njimi, eni na ta, drugi na drug način, večkrat rekli te ali podobne besede: Nočem, da se mi zahvaljujete, kadar pomagam vašim sirotam; temveč se moram jaz zahvaljevati vam, ki ste me za pomoč prosili. Odkar sem začel/a podpirati vaše sirote, se je moje premoženje potrojilo. Drug gospod komendator Anton Cotta mi je večkrat sam prinesel miloščino in rekel: Več kot vam prinesem denarja za vaše ustanove, bolj uspevajo moji posli. Izkušam v dejanju, da mi Gospod daje stoterno že v tem življenju od tistega, kar jaz dam iz ljubezni do njega. On je bil naš odlični dobrotnik do svojega 86. leta, ko ga je Bog poklical v večno življenje, da tam uživa sadove svoje dobrotelosti.

Čeprav sem utrujen in izčrpan, ne bom nehal govoriti o svojih dečkih in vam jih priporočati; kmalu jih bom zapustil. Moram končati in odložiti pero.

Zbogom, moji dragi dobrotniki, salezijanski sotrudniki in sotrudnice, zbogom. Mnogih med vami nisem mogel osebno spoznati v tem življenju, a ni pomembno; na drugem svetu se bomo spoznali vsi in se večno skupaj veselili nad dobroto, ki smo jo z Božjo milostjo storili na tej zemlji, posebno v blagor uboge mladine.

Če me bo po moji smrti Božje usmiljenje po zasluženju Jezusa Kristusa in po varstvu Marije Pomočnice našlo vrednega, da bom sprejet v nebesa, bom vedno molil za vas, za vaše družine, za vaše drage, da bodo nekega dne prišli vsi, da bomo večno hvalili Stvarnikovo veličastvo in se bomo naslajali nad njegovimi božanskimi radostmi in opevali njegovo neskončno usmiljenje. Amen.

Vedno vaš prevdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Za don Ruo si ni bilo mogoče želeti boljše predstavitve. Vendar sotrudniki niso pričakovali tega tako dragocenega dokumenta, da bi izrazili don Boskovemu nasledniku svojo vdanost. Čeprav v času svetnikovega življenja niso imeli z njim posebnih stikov, vendar so ga vsi imeli kot rojenega za naslednika. Izmed

velike množine pisem, ki so v Oratorij prispela po 31. januarju, bomo izbrali samo med prispelimi v prvih sedemnajstih dneh z najpomembnejšimi in dragocenimi izjavami.

Kakšne vezi dragocenega prijateljstva so potekale med don Boskom in De Maistrejevo družino! Grof Charles, ki je bil v Franciji, je pisal 1. februarja: »Ali je resnična vest, ki sem jo našel v svojem časopisu? Je res naš preljubljeni in častivredni don Bosko odšel v nebesa? Pišem vam, prvemu izmed njegovih sinov, ki vas dobro poznam, da bi zvedel, ali je to res. Na žalost se bojim, da je res tako! Zato vam povem, da do vas gojim vso naklonjenost, ki smo jo gojili do vašega očeta. Tudi mi smo ga imeli za svojega očeta! V našem življenju ni bilo veselja, skrbi ali žalosti, ki je ne bi sporočili njemu. Isto bomo storili pri vas. Navezanost, ki smo jo imeli do don Boska, bo enaka do vseh njegovih sinov in za vso salezijansko družbo, s katero smo sinovsko povezani. Izkazujte nam, naš dragi in častitljivi don Rua, še naprej naklonjenost, ki jo je do nas gojil vaš oče.«⁹ Tudi s. Marija Terezija Medolago De Maistre, hči družbe Jezusovega Srca, je takole sklenila svoje dolgo pismo: »Jaz bom veliko molila za vas, prečastiti don Rua, da vas Gospod okrepi in vam pomaga nositi težo, ki pritiska na vas pri vodenju redovne družine. Upam, da bo častiti don Bosko razgrnil svoj plašč nad svojim predragim prvorojenim sinom kakor nekoč Elija nad Elizejem.«

Iz Pinerola piše kanonik nadžupnik Ramello: »Prosim za vas, predragi gospod, ki vas je *Božji mož* poklical za naslednika. V njegovi osebi častim novega salezijanskega predstojnika in tudi vi nadomeščajte ljubljene očeta, katerega odhod objokujemo.« Duhovnik Karel Stoppani, nadžupnik v Ossoli pri Novari piše: »V vas se želim pokloniti in ljubiti don Boska, čigar ime je epopeja, ki se bo razvijala med njegovimi sinovi do konca sveta v blagor vere in družbe.« Župnik Neri iz Neaplja, ki je izkazal gostoljubje don Bosku leta 1880 in ki je bratsko sprejemal v svoje župnišče salezijance, ki so potovali skozi njegovo mesto, je dejal: »Še naprej bom vam in vsem salezijancem izkazoval tisto spoštovanje, ki sem ga do sedaj izkazoval don Bosku in njegovim sinovom.« Don Oreste Pariani, župnik v Galbiate v Brianzi in sotrudnik *ab initio*:¹⁰ »Čutim se dolžnega, da sožaljem pridružim tudi čestitke in dobre želje Vam za vzvišen, čeprav naporen položaj, ki ga vaše ekscelenca zdaj prevzema kot vrhovni predstojnik in sem vesel, da sem že zdavnaj z vami sklenil poznanstvo in prijateljstvo, da mi boste še naprej izkazovali svojo dobroto.«

Gospod Carlo Brovio, nekdanji gojenec in škofijski predsednik Delavskega

⁹ Tudi brat Frančišek, ki je don Rui pisal iz Francije 2. februarja, se je z obžalovanjem spominjal don Boskovega prijateljstva do njegove družine. »Smrt ljubljene don Boska je za De Maistrove težka izguba, kajti prijateljstvo tega svetega moža je bilo neprimerljiv zaklad, ob katerem smo vsi uživali. V preizkušnjah, ki nam jih je Božja previdnost pošiljala, je bila ena don Boskova vrstica, ena beseda vedno velika opora za naša potrta srca!«

¹⁰ Glej zv. XVI, str. 423 [BiS XVI, str. 273].

društva in krajevni predsednik družbe v Nizzi Monferrato, ki ji je don Bosko velikokrat izkazal svojo dobroto: »Prišel sem domov zadovoljen in miren, kajti preden sem odšel iz Oratorija, sem našel svojega drugega očeta v vas, prečastiti oče, in sem smel potočiti solze žalosti ob smrti prvega očeta, v naročju ljubljenega in vrednega naslednika, ki me bo imel vedno za svojega sina, čeprav tega nisem vreden, kakor me je s tem sladkim imenom klical ljubljeni oče don Bosko.« Iz Bergama piše nekdanji gojenec gospod Alojzij Roasenda: »Za tiste, ki ostajajo, za zavode, ki nam jih je zapustil don Bosko, se moramo veseliti, da je naslednik, ki ga je on sam že zdavnaj izbral v vaši osebi, prečastiti gospod, gotovo najustreznejši in najbolj primeren, da bo ohranjal in pospeševal vse ustanove, ki jih je on ustanovil.

Iz Milana je zgodovinar Cesare Cantù pisal 16. februarja: »Častiti don Bosko je že začel iz nebes sipati milosti, ko je na svoje mesto postavil osebo, ne bom rekel njemu enako, temveč vrednega naslednika, in je izguba postala manj boleča za vero in družbo. Kako rad bi se, če bi ga poznal, poklonil njegovemu predstavniku ob pogrebu, ki smo ga s plemenito pobožnostjo obhajali v cerkvi milosti.¹¹ Ohranjajte v tej mladini duha dobrote in odpovedi, ki ga je vanjo zasadil don Bosko.«

Msgr. Peter Tarino, kanonik nadžupnik v kapitlju v Bielli: »Ko v sredini in na čelu vsega tega celotnega gibanja sedi duhovnik Mihael Rua, ki je že toliko časa izučen v duhu odličnega pokojnika in okoli njega stojijo taki razumniki, ki jih združuje in vodi isto čustvo in isti duh žrtve, je popolnoma upravičeno verovati in upati, da don Boskova ustanova ne bo samo napredovala v globokem notranjem življenju, temveč se bo mogla tudi širiti in rasti zunaj sedanjega kroga.« Msgr. Francesco, iz grofovske družine Serenellijevih, sotrudnik iz prve ure in sedaj že več let ravnatelj sotrudnikov v Veroni: »Prečastiti gospod Mihael! Sedaj se zgrinjamo okoli vas in se vam poklanjamo kot svojemu predstojniku. V vas želimo najti don Boskovo voljo, njegovo avtoriteto in svojega voditelja.«

Msgr. Brandolini, škof iz Céneade: »Don Bosko ga je določil za svojega naslednika; bolje ne bi mogel poskrbeti v taki nesreči.« Msgr. Guarino, nadškof iz Messine: »On, ki tako upodablja njegove kreposti, bo gotovo dosegel od Boga po priprošnji svetega in odličnega ustanovitelja tako moč in tako delavnost, da bo njegov odhod manj grenek.« Kardinal Sanfelice, neapeljski nadškof: »Naj vam, prečastiti gospod, ki ste že polni ustanoviteljevega duha, nakloni milost, da boste v obilnosti ohranjali tega duha v vseh ustanovah, ki jih je ustanovil on in so sedaj izročene vam, prečastiti gospod.«

Veliko je pisem, ki so prispela iz Francije. Naj govorijo o don Rui samo nekateri, ki so ga poznali od blizu. Gospa Quisard, znana sotrudnica iz Lyona, je v

¹¹ Ta pogreb so obhajali 15. februarja. Predstavnik don Rue je bil vrhovni ekonom don Sala.

svojem sožalnem pismu zagotavljala, da bo njena družina kakor v preteklosti za don Boska odslej na razpolago za don Rua, don Boskovega izbranega sina, don Boskova desna roka in naslednik, in ga prosila, naj tudi on blagoslavlja in posreduje milosti, katerih kanal in posrednik bo don Bosko. Družina grofov Villeneuve iz Hyèresa, ki je bila zelo vdana don Bosku, mu je dala vedeti: »Vredni don Boskov naslednik nam bo vedno drag.« Veliko pisem sta si pisala don Bosko in Lallemandovi, mati in hči iz La Réola; le-ta je spoštovala don Rua z isto sinovsko vdanostjo, kakor že prej don Boska; markiza De Saint Seine je pisala iz Dijona: »Ko v svojem srcu premlevam vse, kar mi je on rekel, vem, da njegova ustanova ne bo propadla. Don Bosko je imel zaupanje do nje, za katero je vedel, da jo na prav poseben način spremlja Gospod. K njej se obračajo vsa srca tistih, ki so ljubili svetnika, ki ga mi objokujemo, in se rada spominjam časa, ki ga je on preživel v Dijonu.« Ko se je leta 1883 don Bosko vračal iz Pariza, je z don Ruom sprejel povabilo te plemenite in krščanske družine.¹² Iz Nice je ing. Levrot, ki ga ni treba predstavljati, svojemu »dobremu očetu« don Rui dejal: »Don Boskovi prijatelji ostajajo vaši prijatelji; njegovi sinovi se čutijo srečne in ponosne, da živijo in umirajo v prisrčnem prijateljstvu in blagi očetovski skrbi naslednika tega velikega svetnika.«

Opustili bomo navedbe francoskih prijateljev, ne moremo pa molče obiti marsejskega Odbora dam zaščitnic. Na seji 12. marca so podpisale pismo, v katerem so izrazile sožalje ob don Boskovi smrti, nato pa nadaljevale: »Naš odbor se veseli, da smo v vas našle izvoljenega in don Bosku priljubljenega sina, in bomo srečne, da vam bomo izkazovale hčerinsko gorečnost. Zahvaljujemo se Gospodu, da je poklical vas, da nadaljujete tako veliko in tako lepo delo, in vas prosimo, da nam po priprošnji častitljivega ustanovitelja olepšate našo nalogo in olajšate težo.« Župnik Guiol se v svojem pripisu pridružuje odboru in izraža svojo najspoštljivejšo simpatijo častitemu don Rui in veselje, da je Božja previdnost tako hitro izbrala nadaljevalca svetnikovega dela, ki so mu prestani naporji že odprli nebeška vrata. Don Rua je 28. istega meseca odgovoril odboru in župniku.

Tudi z drugih strani so prihajale podobne izjave. Tako je gospa Maddalena Ochninger, ki je govorila z don Boskom, pisala iz Wierzla v Avstriji in v svojem imenu in v imenu svoje družine zagotavljala kot don Boskovemu dediču vso vdanost, hkrati pa zvesto zanimanje za salezijanske ustanove. Iz Madrida je pisal senator Lastres,¹³ ki je v Rui priznaval edinega, ki je lahko poklican, da nadaljuje delo, ki ga je z izredno sposobnostjo in živo vero ustvaril don Bosko.

Ne bo odveč, če navedemo kakšne navedke iz italijanskih in tujih časopisov in tako prispevamo k zgodovini, če trdimo, kako je izbira don Rue naletela na

¹² Glej zv. XVI, str. 278 [BiS XVI, str. 178].

¹³ Glej zv. XVII, str. 596 in sledeče [BiS XVII, str. 397 in sledeče].

ugoden odmev v tisku. Genovski *Eco d'Italia* z dne 2. februarja piše: »Sveto delo ni moglo biti izročeno v boljše roke.« *Eco di Bergamo* istega dne: »Ko je nas nevredne don Bosko izbral med salezijanske sotrudnike, izražamo častivrednemu njegovemu nasledniku svojo prisrčno in globoko vdanost.« V beneški *Difesi* z dne 29. februarja poroča turinski dopisnik o vrnitvi don Rue iz Rima in pravi: »Jutri ali v nedeljo bom poljubil roko don Rui in mu tudi v imenu *Difese* izrazil zaupanje, ki ga polagajo vanj vsi dobri za nadaljevaje res čudežnega in svetega dela, ki ga je pod varstvom Marije Pomočnice začel mož, kot je bil don Bosko, in ki ga nihče drug ne bi mogel in ne znal nadaljevati.«

V pariški *Défense* z dne 3. februarja je glavni urednik gospod Auffray, ki je bil pri don Boskovem pogrebu, zapisal: »Hotel sem napisati žalni članek ob smrti tega občudovanja vrednega duhovnika; vendar po vsem, kar sem videl, čutim dolžnost, da menjam ton. Zlasti potem ko sem govoril z don Ruom, razumem, da salezijanske ustanove ne morejo propasti.« Bavarski *Cassianum* s pismom urednika Schmidingerja don Rui piše: »Čestitamo vam, prečastiti gospod, za dediščino, ki pripada vam po volji blaženega pokojnika, in se iskreno veselimo, da je ta dediščina v odličnih rokah.« *La Gazette de Liège* z dne 21. junija je izšla z dolgim člankom o don Rui in v njem pripoveduje o deležu, ki ga je imel z don Boskom pri ustanavljanju in vodenju njegovih ustanov, opisuje njegov značaj in odlične lastnosti ter pravi: »Kot se Mojzes na potovanju proti obljubljeni deželi se tudi don Bosko ni mogel ustaviti. On je ustvaril in odšel; toda don Rua bo po Božji previdnosti nadaljeval in bistro urejal.«

Pričevanja o pokorščini s strani salezijancev so bila taka, kakor so jih upravičeno pričakovali in jih ni treba posebej omenjati. Med listinami moramo imeti za najslovesnejše in najpomembnejše glasovanje vrhovnega kapitlja 1898, ko je bil skoraj enoglasno ponovno izvoljen za vrhovnega predstojnika. Vrhovna predstojnica hčera Marije Pomočnice, ki si ni upala na glas izreči svojih občutkov ob enem novejših obiskov, mu jih je izrazila 9. februarja v pismu, iz katerega se zdijo pomembni tile stavki: »Da imamo za predstojnika vas, prečastiti, je zame, za kapitelj, za vse in za posamezne hčere Marije Pomočnice taka opora, tolažba, da je ne morem izraziti z besedami. Za to čudovito dobroto, ki nam jo je naklonil Bog, se bomo zahvaljevale skozi vse življenje; da se bomo izkazale manj nevredne, bomo skušale odgovarjati z večjo zvestobo svojemu svetemu poklicu. Dragi prečastiti oče, vem, da vas bo služba našega predstojnika stala žrtev in prinesla veliko skrbi, vendar bomo me prosile Jezusa, naj vam vse ustrezno poplača. S svoje strani torej obljubljam, da bom storila vse, kar bo v moji moči, da olajšam težo našega vodenja in bom priporočala vedno vsem ravnateljicam in sestram hitro pokorščino, neomajno zaupanje ter sveto, spoštljivo in hčerinsko vdanost do vas, naš častiti oče, ki vas bomo vse za Bogom imele za svojega očeta, vodnika, oporo, svetovalca, za vse.«

Tako je šlo vse naprej po starem teku; stvarnost ni s časom postala nižja od pričakovanja, bila je celo zelo presežena. Ko je poteklo pol stoletja od don Boskove smrti in se ozremo nazaj, opazimo popolno uresničenje treh misli msgr. Manacorde: edinnost, sposobnost, prihodnost.

O edinosti je imel dvome celo sam Leon XIII., ki iz tega ni hotel delati skrivnosti. Pri avdienci msgr. Cagliera 22. marca 1888, ko mu je le-ta govoril o stalni edinosti vseh salezijancev po don Boskovi smrti, je papež iskreno priznal, da se je tega vedno bal, da pa je bil tedaj zadovoljen.¹⁴ Koliko pomembnejših redov in redovnih kongregacij obstaja, ki v svojih začetkih niso trpele bolečine notranjih razkolov? Čeprav je bila salezijanska družba v svojem nastajanju tako preizkušana, čeprav nova v svoji zamisli, tako zapletena v svoji celoti in po izvoru njenih članov in v mednarodnosti njenih ustanov, ni doživljala nikoli krize edinosti, ki je na različne načine ogrožala druge družbe. Don Boskov duh je bil vezivo, toliko bolj čudežno, kolikor manj je bilo opaženo, pri povezavi starih in popolnoma novih delov.

Da družba ni utrpela pomanjkanja sposobnih mož, se takoj vidi v morda najboljčutljivejši dobi njenega obstoja, ko je pod prvim don Boskovim naslednikom prišel trenutek, da z vseh strani utrdijo in dokončajo zgradbo, ki jo je ustvaril ustanovitelj. Za zapletene didaktične uredbe v klasičnih, literarnih in poklicnih šolah tako sobratov kakor njihovih gojencev, za versko disciplino osebja, za obširna misijonska dela, za napredek dobrega tiska ali so že obstajali ali so se pojavili ob ugodnem času moške s potrebnimi talenti, tako da ne le da nobena od don Boskovih ustanov ni utrpela pomanjkanja zaradi nesposobnosti vodilnih ljudi, temveč je v sorazmernem zagonu podjetij bila vedno pri roki pomoč, recimo tako, tehničnih glav, ki je vodila vsako od dejavnih področij.

Da je nazadnje prihodnost dala odgovor na zaupna zatrdila, ki jih je dal daljnoviden piemontski škof, lahko vsi otipajo z lastnimi rokami, ne da bi morali navajati dokaze. Spomnimo se rajši na sklep sanj, ki jih je imel don Bosko novembra 1881 o stanju salezijanske družbe. Angel opominjevalec je sklenil zadnja priporočila z besedo, ki je bila preblisk (pogled) v prihodnost. Nebeški poslanec je dejal: »*Qui videbunt, dicent: A Domino factum est istud et est mirabile in oculis nostris.*«¹⁵ To himno, kakor je rekel angel, bodo dvigali k Bogu ob koncu devetnajstega in v začetku dvajsetega stoletja, to je ravno med vladanjem don Rue. Mi, ki opazujemo tisto dobo in potem dobo, ki sledi njenemu teku, imamo dvojni razlog, da zberemo in uporabimo kot svojega klic nebeškega poslanca: »*Od Gospoda je bilo to; to je čudovito v naših očeh.*«

¹⁴ Pismo don Riccardija don Lazzeru, Rim, 22. marec 1888 (Dodatek, št. 108).

¹⁵ Ps 118,23.

DODATEK – DOKUMENTI

1. PISMO GROFICE GROCHOLSCKE NEKEMU SALEZIJANCU

Od tega in naslednjega pisma smo našli le kopiji, ki ju je don Lemoyné pustil v osnutkih za tisk. Zelo verjetno sta bili namenjeni ravnatelju francoskega Bollettina.

Prečastiti oče!

Vsak, ki je bil ozdravljen na don Boskovo priprošnjo, mora to zapisati, da bi pokazali, koliko milosti je ta sveti duhovnik dosegel. Leta 1886 sem bila v Krakovu. Enajstega marca sem si nakopala plevritis, vnetje pljuč in pljučnico. Moja sestra-dvojčica Stephanie je don Bosku poslala telegram in mu napisala: *Molite, prečastiti: moja sestra je v smrtni nevarnosti.*

Zdravnik Peter je prišel iz Pariza in me je našel na koncu mojih moči; storil je vse, da bi me rešil, a smrtni boj se je začel. Nenadoma se je zdravnik približal meni, mi potipal utrip in zakriči: »Rešena je.«

Don Rua je napisal pismo gospe Bellini, ki je stanovala pri nas, in jo prosil za novice o meni; ker ni bilo časa za pisanje, je don Rua menil, da sem mrtva. Don Bosko je tedaj bil v Španiji. Don Rua je dejal don Bosku: Gotovo je grofica Vanda umrla! Nato je don Bosko odgovoril: »Ne, zdrava je in sedaj ravno zajtrkuje.« Tedaj ga je don Rua vprašal: »Od kod to veste?«

Don Bosko je smeje se odgovoril: »Dobil sem telegram iz nebes.«

Po zaslugi njegovih molitev sem bila rešena in to lahko potrdim.

Vaša vedno globoko vdana

grofica VANDA GROCHOLSCKA

rojena RADZIWILL

Pau, Villa Sperata, Porta Nuova

15. februar 1891

2. PISMO NEKE REDOVNICE NEKEMU SALEZIJANCU

Prečastiti oče!

Morda vam pišem malo pozno, da bi vam povedali izjemne stvari, ki jih vemo o vašem častitljivem ustanovitelju očetu don Bosku. Prepričana sem, da je to zamudo hotel Bog, kajti kljub svoji želji sem vam pozabila pisati, ko bi to mogla.

Takole je bilo. Neka nesrečna stvarca, ki je umrla nekako pred dvema letoma, se je nalagala neki pošteni osebi, da je mulatka in poganka, ki pa si zelo želi spoznati in sprejeti krščansko vero. Ta ugledna oseba je govorila z nekim dobrim p. jezuitom, ki je

o tem obvestil škofa, ta je prosil našo pokojno mater, naj jo sprejme v skupnost, da bi jo pripravili na krst. To nesrečno bitje je izrazila veliko željo, naj jo sprejmejo v skupnost, a pri tem igrala komedijo kot prava umetnica. Kljub temu se naša mati ni bala.

Dva dni pred dnevom, določenim za obred, in medtem ko smo gospod kaplan in mi sami zbirali podatke, je pismo vašega častitega očeta javljalo naši materi: »Ali nimate pri vas neko to in to? Povejte tej izgubljeni hčerki, naj se vrne domov in skrbi za svojo slepo mater in za svoje otroke.« To je bila prav ta. Kdo mu je to povedal?

To don Boskovo pismo je bilo odgovor na priporočilo, ki mu ga je dala naša mati glede neke mlade božjastne osebe.

Ko je vaš častiti oče govoril o njej, je rekel: »Naj bo zvesta svojim obljubam (bila je spreobrnjenka iz protestantizma). Dokler bo vztrajala, jo bo sveta Devica varovala.« Na žalost se je kmalu izneverila, pa tudi bolezen se je znova pojavila.

Sedaj pa, moj častiti oče, dovolite mi, da se povežemo z vami in po priprošnji vašega svetega očeta dosežemo ozdravitev ene naših bolnih sester in da vam priporočim svojo slepo mater, ki se ne vda v sveto Božjo voljo.

Naša častita mati vam izraža svoje spoštovanje in vas prosi, da pred Boga prinesete vse njene težave in skrbi.

Blagovolite, moj častiti oče, sprejeti izraze mojega spoštovanja.

Iz naše grofije Monaco

S. S. ZENOBIJA Deteta-Jezusa

22. maj 1891

3. PREDSEDNIK LYONSKE GEOGRAFSKE DRUŽBE DON BOSKU

Prečastiti gospod!

Pred nekaj meseci ste želeli priti na sedež naše družbe in poročati o dragocenih rezultatih, ki ste jih dosegli vi in vaši misijonarji v Patagoniji in pridobili to deželo za krščansko civilizacijo in ekonomski napredek delavcev obeh svetov. Pred kratkim ste nam prijazno poslali nekaj novih in dragocenih dokumentov. To so dokazi, da vaši duhovniki še naprej velikodušno delajo.

Izvršni odbor naše družbe ni mogel spregledati vaših zaslug, ki jih tako izkazujete geografski znanosti, kakor jo pojmuje danes: *proučevanje in izboljšava ljudi in stvari v tujini*. Srečen sem torej, da vam lahko sporočim, da so vam na zadnji seji podelili srebrno medaljo za izboljšavo civilizacije v patagonskih pokrajinah. Ker vam medaljo lahko izročimo samo na slovesni seji, vas vljudno prosim, da nam, če morete, sporočite datum, da ga napišemo na koncu besedila: *Don Bosku – salezijanskemu duhovniku – civilizatorju Patagonije*, ki ga želimo vgravirati na eno stran medalje.

Blagovolite, prečastiti gospod, sprejeti izraze mojega najodličnejšega spoštovanja.

Louis DESGRANDS

Predsednik

Lyon, 2. januar 1886

4. GEOGRAFSKA DRUŽBA LYON

Prečastiti gospod!

Naš predsednik M. L. Desgrands vam je sporočil, da vam je naša družba podelila srebrno medaljo za delo vaših misijonarjev v Patagoniji.

V nedeljo 19. t. m. ob pol dveh bo potekala slovesna skupščina, pri kateri bomo razdelili nagrade, ki jih podeljuje naša družba. Počaščeni bomo in srečni, če boste lahko navzoči pri tej seji (vsaj po kakem delegatu), da sprejmete to medaljo iz rok našega predsednika.

Bodite prepričani, da bodo tudi Lyončani srečni, da vas bodo videli in vam zaploskali.

Pravkar smo prejeli pismo vašega tajnika Angela Festa, ki nam obljublja, da bo pozneje poslal poročilo o Patagoniji. Z veliko hvaležnostjo ga bomo sprejeli.

Poleg tega nas v vašem imenu sprašuje o podatkih o izvoru kitajskega ljudstva¹. Ali izvira iz Noeta ali iz Arfaksada, Semovega sina?

To je težko zgodovinsko vprašanje in le malo znanstvenikov bi se ga lahko lotilo.

Kljub temu gospod Desgrands pošilja to pismo msgr. duhovniku Leboucu, župniku v Vernaisonu pri Lyonu. On je dolgo živel na Kitajskem, kjer je imel mesto mandarina I. razreda. To je zelo učen mož in upamo, da bomo z njegovo pomočjo razrešili to vprašanje.

Poslal vam bom njegov odgovor, takoj ko ga bom prejel.

Prosim, sprejmite ... itn.

tajnik

DEBIZE

Lyon, 7. dec. 1886

5. ZDRAVICA INŽENIRJA LEVROTA

Naš dragi oče don Bosko mi je izkazal čast in me z izbranimi salezijanskimi sotrudniki iz Nice povabil danes k svoji mizi; hotel pa je dodati še drugo čast: da namesto njega spregovorim besedo v čast enega člana te številne družine, enega od njemu najdražjih.

To je oče, ki naroči svojemu sinu, da pozdravi novega brata.

Očetova beseda je neprimerljivo blaga, ki je nič ne more nadomestiti, zato sem z obžalovanjem sprejel to nalogo, ki je mojemu srcu tako mila, srce pa bo nadomestilo moj pomanjkljivi talent.

Don Bosko nežno ljubi svoje fante. Gotovo se spominjate, da je pred kratkim, komaj pred nekaj leti, naš sveti oče papež na don Boskovo prošnjo blagovolil enega izmed nas brez njegove vednosti počastiti z izredno častjo, ko ga je povzdignil v plemeniti in slavni red vitezov svetega Gregorja Velikega.

Srečni odlikovanec je tisti, ki ima sedaj čast, da vam govori.

Takrat, zakaj ne bi tega priznal, sem godrnjal proti don Bosku. Morda je bila to slabost njegovega srca, saj don Bosko tako ljubi male! Kljub temu sem vam tedaj dejal in ponavljam tudi danes: pričevanje časti, ki jo je vzbujal don Bosko in jo je dobrohotno dodal sveti oče, je bilo namenjeno ne posamezniku, temveč vsem sotrudnikom iz Nice

¹ Glej zv. XVII, str. 646 [BiS XVII, str. 431].

za salezijanske ustanove; jaz sem bil na neki način postavljen za zastavonoša med njimi. Zaradi tega sem dobil odlične oznake in samo zaradi tega.

Toda don Bosko napravi dobro vse, kar dela, in ima na koncu prav, kajti zaradi tega prebivalec Nice lahko sprejema danes v plemenito družino novega brata, posvojenega iz Nice, izbranega izmed najodličnejših. Še več: podeljena mi je bila čast, da govorim v imenu don Boska in na neki način v imenu mesta Nice in smem z največjo dostojnostjo in slovesno pozdraviti novega viteza.

Toda jaz vas vznemirjam. Oprostite mi. Ponovno vam predstavljam prejemnika: tukaj je in vi sami ga boste določili.

Poglejte, kdo je med vsemi najbolj povzdignjen in najširšega srca. – Tukaj je. – Najbolj predan za katoliške ustanove, najbolj dobrohoten do ubogih in do delavcev. – To je on. – Najbolj navezan na don Boska in njegovo delo, ki ga je pokazal od enega konca Francije do drugega in lahko rečemo, po celem svetu, s svojo čudovito knjigo, ki jo imate vsi v rokah. – To je on. – In če hočete, da še bolj zaostrim svoje vprašanje, da ga ljudje bolje spoznajo, vam bom dejal: položite si roko na srce in se vprašajte, za koga bi glasovali, če bi morali izbirati.

Glasovali bi s ploskanjem za gospod dr. D'Espineya.

Torej, novi vitez sv. Gregorja Velikega je, kot ste dejali, gospod dr. D'Espiney.

Imam prav, če vam rečem, da ste ga vi sami določili! *Vox populi vox Dei*.

In sedaj, ko sem imel čast predstaviti njega, ki ste mu zaploskali, ki smo mu vsi zaploskali, prosim za čast, da kot prvi, takoj za don Boskom, dam viteški objem novemu vitezu.

Nismo več v viteški dvorani srednjega veka. Oprema in orožje niso več isti. Dvorana je skromna in preprosta. Mojster vitez je blag in miroljuben, njegovo orožje je tako kot naše: za klep imamo odprto srce na svojih prsih; za čelado katoliško vero; za obrambo in napad ljubečo besedo in nesebičnost. S tem orožjem naša doba pridobiva duše in rešujemo ljudstva.

Vitezi sv. Gregorja jih ovijajo s častjo in lahko rečem, da ga je novi vitez že uporabljal. Ko bom objemal gospod D'Espineya, bom v njem pozdravil ne le novega viteza, temveč plemenitega veterana reda svetega Gregorja.

6. PISMO NEKE PROTESTANTKE DON BOSKU

Prečastiti gospod!

V roke mi je prišla neka knjižica in v njej sem našla pripovedi o velikem številu ozdravljenj, ki so jih prejeli tisti, ki so se priporočili vašim molitvam in priprošnji Marije *Auxilium Christianorum*.

Jaz, Angležinja po rodu, čeprav sem že dolgo v Franciji, sem poznala samo protestantizem; dokler nisem prebrala te knjižice, nisem verovala v možnost čudežev v naših časih. Sedaj ne morem več dvomiti: ker me že deset let muči težka bolezen, si iz srca želim, da bi mi s svojo molitvijo pomagali za dušo in telo.

Praden sem si upala obrniti se na vas, sem o tem govorila s častitljivim gospodom Fabrom, generalnim vikarjem iz Nice, ki mi je dobrohotno dovolil, da se v njegovem imenu priporočim vašim svetim molitvam in blagoslovom.

Pred nekaj leti mi je o vaših ustanovah govorila gospa Visconti iz Nice.

Dovolite mi, moj prečastiti oče, da vam izrazim svoje globoko spoštovanje!

Madame Marija Sofija MERCIER

Villa Mercier, Avenue des Oranges.

Nica, 7. december 1885

7. NAGOVOR MLADIH MARSEILLČANOV DON BOSKU

Preljubljeni oče!

Kdo bi mogel izraziti veselje, ki ga na ta srečni dan uživajo vaši dragi fantje? Nimajo pogosto sreče, da bi med seboj imeli svojega preljubega očeta, zato ga tudi sprejemajo z veliko ljubeznijo in hvaležnostjo vsakokrat, ko jim ga pošljejo nebesa.

Da, dragi oče, vaši marsejski fantje vas imajo radi, kajti občutijo, koliko dobrega ste jim storili vsak dan s svojimi svetimi ustanovami.

Po vaši velikodušnosti smo mi, uboge sirote, v tej hiši našli svoje zatočišče, kjer pod vodstvom mojstrov, tako vdanih kot spretnih, prejemamo pouk in krščansko vzgojo.

Vaša ljubezen do nas vam je navdihnila tisoč sredstev, da bi nas osrečili. V šoli nam naši profesorji dajejo znanje in kreposti ter nas tako pripravljajo, da bomo častno izpolnili svojo življenjsko nalogo, velikokrat pa nas podpirajo v poklicu in odpirajo pot do svetišča, kamor nas Bog kliče.

V različnih delavnicah se učimo poklica, ki nas bo usposobil, da si bomo z lastnimi rokami služili kruh. O dobri oče! Čuječa skrb, s katero nas obdajate, lepi zgledi, nasveti, spodbude, ki nam jih dajete, bodo rodili svoj sad, pozneje pa se bomo potrudili, da bomo drugim dali okušati dobrote, s katerimi nas obsipate. Po zgledu vaših prvih turinskih fantov, katerih zgodovino beremo, bomo skušali prinašati tolažbo tistemu, ki je za nas vedno bil dober oče.

Sprejmite naše izraze ljubezni in hvaležnosti, ki je je polno naše srce. Storili bomo vse, da damo odgovor na vaše skrbi, in prosili Gospoda, da vas še dolgo ohrani in vam stokratno povrne, kar ste storili za nas in boste še storili za svoje drage marsejske fante.

Marseille, 31. marec 1886

8. SALEZIJANEC PO ZAMISLI ŠKOFA IZ MILA?

Salezijanec ni jezuit, vojak, tako rekoč član svete čete, ki jo Cerkev usmerja proti svojim divjim sovražnikom, predvsem pa proti temu modernemu svetu, polnemu napuha, tako domišljavemu glede svoje znanosti in svoje vrednosti: ni kapucin, najbolj priljubljen redovnik med vsemi redovniki, s svojo strogostjo in zahtevnostjo, s svojim zaničevanjem zemeljskih dobrin in s tisto popolno notranjo in zunanjo goloto, ki je strašljiva; ni Benediktov sin, ki živi v samoti in svoje življenje preživlja med študijem, petjem Božjih hvalnic in obdelovanjem zemlje; ni učenec Jožefa Calasanza, velikega dobrotnika, zaslužnega za Cerkev in družbo, ki pa se je posvetil le eni nalogi; je ... nič: nič od takega. Salezijanec je človek samoodpovedi in ponižnosti, ki živi mrtev, ne da bi mislil, da je mrtev, ki dela dobro, medtem ko verjame, da ne dela ničesar; ki se žrtvuje, ne da bi se tega spominjal in se tega skoraj ne zaveda, in ki se, ko je prišel do zadnjega funta, šteje za zadnjega med služabniki Cerkve. Hodi, kamor mu je ukazano; sprejema stvari in jih upošteva, kakor so mu dane, in si gnezdo zgradi tako med cvetočimi vejami listnatega drevesa kot na najbolj štrlečem kamnu gole skale. Njegovi značilni vrlini sta, da se nikoli ne prito-

žuje, tudi če se vse obrne proti njemu, in da nikoli ne omahuje; vedno upa v Previdnost. Salezijanec ima nekaj energije, dejavnosti, širine in vzvišenosti vizije ter nesporne trdnosti jezuita; ima nekaj priljubljenosti kapucina; ima nekaj zbranosti in delovnih navad meniha; ima nekaj od vseh znanih redovnih ustanov, a je kljub temu nov primer.

(Don Bosko in njegovo delo, str. 89-90)

9. PISMO MARKIZA JOVERTA DON BOSKU

Moj dobri oče!

Že dolgo me tare bolezen, mučna zame in za mojo družino, o kateri vam je moja žena že govorila takrat, ko je imela srečo, da ste jo sprejeli; z zaupanjem se priporočam vašim svetim molitvam, da vidim, ali mi bo Devica Marija izkazala milost in mi povrnila zdravje; tedaj se iskreno zaobljubim, da bom velikodušno podpiral vašo dobrodelno in koristno ustanovo, ki jo vi vodite.

Moja duša je polna vere, vendar, če mi hočete, moj oče, napisati nekaj besed, sem prepričan, da bodo utrdile to vero.

Trdno verujem, da ni na svetu človeka, ki bi od Boga dosegel milost, ki jo prosim; moja žena mi je rekla, kako zelo vam je mar zame, zato imam trdno upanje.

Sprejmite moje hvaležne pozdrave.

Vaš v Kristusu vdani sin

JOAQUIN JOVERT

Barcelona, 13. april 1886

10. GOJENKE DAM PRESVETEGA SRCA DON BOSKU V SARRIÀ

Auxilium Christianorum, ora pro nobis.

Prečastiti oče!

Z najbolj gorečimi željami smo čakale na srečni trenutek, ki vas bo pripeljal med nas kot ljubljenega očeta med svoje drage hčerke, željne izraziti vam svoje sinovsko spoštovanje. Ta čustva so položile v Božje Srce, da bi si zagotovile uslišanje.

Danes, prečastiti oče, so bile naše želje uslišane, naša srca, polna hvaležnosti, pa se zahvaljujejo Gospodu za ta novi dokaz njegove ljubezni do nas. Imamo očeta, ki ga predstavlja tako odlično in ki želi v njegovem posnemanju živeti med dečki, pri čemer vso svojo srečo polaga v skrb za blagor tega dragega dela svoje srečne staje.

Da, z veseljem se zbiramo okoli vas, z upanjem, da bomo od vas odšle utrjene v veri in okrepljene v ljubezni do dolžnosti; da bomo ostale zveste Jezusu ne samo v času našega bivanja v tej hiši miru in sreče, temveč tudi pozneje, sredi nevarnosti, ki nas čakajo v svetu.

V zameno za vašo dobroto, ki ste nam jo izkazovali, vam obljubljam, prečastiti oče, da bomo prosile Jezusovo Božje Srce, po priprošnji njegove brezmadežne Matere, naj na vašo družbo in na vse vaše ustanove, nad vašo drago čredo in njihovega ljubljenega pastirja razliva brezmejno obilje svojih milosti. Naj se ta vaša draga čreda, ko vidi v vas okrepljeno zdravje in krepkejšo moč, zahvaljuje Gospodu in doseže milost, da vas ohrani še veliko let.

To je naša želja skupaj z željo, da nam daste svoj očetovski blagoslov.

Gojenke Jezusovega Srca

Sarrià, 14. april 1886

11. DON BOSKO IN SALEZIJANSKE DELAVNICE

Častitljivi starec, čigar ime je v naslovu teh vrstic, je v Barceloni, kar našim bralcem ni neznano. Njegova osebnost je obsijana z avreolo svetosti, ki je izraz njegovih krščanskih vrlin in globoko zakoreninjene vere, s katero uspešno vodi svoje versko in misijonsko dejavnost. Sredi žalostnih dogodkov, ki smo jim nenehno priča, sredi brezbožnih manifestacij, ki bolijo oči in ušesa pobožnih ljudi, ko prekipevajoče strasti množic, ki jim laskajo njihovi nizki nagoni, grozijo, da bodo pretresle in uničile sodobno družbo, je v veliko tolažbo videti svetega sedemdesetletnika, ki s pomočjo Božje milosti premaguje breme starosti in se ukvarja z delom resnične družbene prenove, in kako so mu ljudje iz vseh družbenih razredov pripravljeni ponuditi svojo pomoč.

Don Boskovo delovanje je resnično previdnostno: poglejte samo ropanje trgovin v Londonu, požare v Belgiji, stavko v Decazevillu. Materialistični propagandi, ki je povzročila te dogodke, nasprotuje krščanska vzgoja, ki človeka uči kreposti dela, ljubezni do bližnjega in upanja v Boga, s katerimi družbeno sovraštvo, ki je povzročilo toliko zla v Evropi in Ameriki, ni mogoče. Ta blagodejni pouk otroci prejema v salezijanskih delavnicah, za katerih ustanovitev je zaslužen neutrudni duhovnik don Janez Bosko, ki ga v obeh svetovih imenujejo don Bosko, saj so neizmerne koristi njegovega pridiganja, njegove stanovitnosti in izjemne inteligence pri organizaciji teh zavodov dosegle obe polobli. »Delo don Boska - tako naj bi dejal Njegova svetost Leon XIII - je nedvomno izjemno; presega človeške moči, saj je nepredstavljivo, da bi lahko en sam človek, brez materialnih sredstev, ubog in ponižen duhovnik, v kratkem času - in kratek čas je trideset ali štirideset let - dosegel čudeže, ki jih Evropa in Amerika z začudenjem opazujeta. Torej, nadčloveško mora biti bodisi hudičevo bodisi božansko, njegova nagnjenja in rezultati pa se najbolj jasno pokažejo, ali je eno ali drugo. Tisto, kar širi in potrjuje vladavino napuha, lahko imenujemo samo hudičevo; tako kot revolucija in njeni lažni čudeži. Tisto, kar je nasprotno namenjeno širjenju in utrjevanju vladavine ponižnosti in ljubezni v svetu, to je Božje oblasti, je treba imenovati božansko. V salezijanskem delu je torej jasno viden prst Najvišjega, saj je njegov cilj Kristus, njegovo pravilo je Kristus, Kristus je orožje, s katerim se bori in povsod seje odpoved, uboštvo in ljubezen; dela za Božjo stvar in ne za zemeljske interese človeštva.« Prelepe besede, vredne modrega in svetega papeža, ki vodi Rimskokatoliško apostolsko cerkev!

Delo don Boska se je začelo skromno, tako kot so se začele vse te velike katoliške dobrodelne ustanove, ki so danes edini učinkovit balzam za socialne rane in edino zdravilo za boleznin in stiske te narave, ki so sicer neozdravljive. Nekega dne leta 1841 se je don Bosko pripravljal na obhajanje svete daritve maše v cerkvi svetega Frančiška Asiškega v Turinu in se oblačil, ko je zaslišal stokanje in moteče glasove, neprimerne za ta sveti kraj. Ugotovil je, od kod prihajajo in kaj jih je povzročilo, in odkril, da gre za dečka, ki ga je zakristan strogo grajal in celo udaril, ker je šel v zakristijo, ne da bi pojasnil, kaj ga je tja zaneslo. Don Bosko se je z dečkom pogovoril, mu dal, da je bil pri maši, po koncu maše pa ga je odpeljal v svojo hišo, ker je med drugim uvidel, da je fant reven, ga tam sprejel in zanj ljubeznivo skrbel ter mu odstopil del svojega zelo skromnega doma. Tako se je začelo poslanstvo družbe svetega Frančiška Saleškega. Leta 1842 je don Bosko že vodil legijo stotih fantov. Goreči duhovnik jih je zbiral vsak praznik ter jim v

preprostem in ganljivem jeziku vcepljal verske resnice in jih učil krščanskih kreposti. Z apostolsko ljubeznijo in čutom je poskrbel, da je pouk, ki ga je dajal svojim učencem, bil zanje tako prijeten, da so se vsi veselili nedeljske ure, ko se bodo srečali z don Boskom. Z njimi je organiziral romanja in izlete v čudovite kraje, ki jih je obogatil pevski zbor, sestavljen iz učencev te krščanske šole. Leta 1844 ga je obkrožalo dvesto fantov, ko je obhajal daritev maše. Delu in kraju, kjer je vse to potekalo, je dal ime Oratorij svetega Frančiška Saleškega.

Razvoj je bil hiter in tako so se rodile salezijanske delavnice. Veliko število več kot dvesto tisoč otrok danes prejema strokovni pouk za obrt in krščansko vzgojo v ustanovah, ki so odvisne od častitljivega ustanovitelja družbe. V Turinu, ki je sedež kongregacije, kot smo navedli, imajo salezijanci čudovite delavnice, v katerih sta tovarna papirja in tiskarna, sestavljena s parnimi stiskalnicami in z vsemi sodobnimi dosežki, in kjer se z izjemno popolnostjo tiskajo dela v različnih jezikih. V raznih krajih so organizirali kmetijske kolonije, kot so Mogliano Veneto, Saint-Cyr in Navara v bližini Hyèresa. V Urugvaju in republiki Argentini imajo tudi vzgojne domove, v Patagoniji pa imajo misijon, ki je zbral sto trideset misijonarjev.

Vlade in idejni voditelji, ki so bili zelo nasprotni zamislim don Boska in njegovih sodelavcev, so mu bili naklonjeni pri njegovih dejanjih in so včasih odstranili ovire, ki jih je bilo težko premagati. Med njimi je bil tudi Urbano Ratazzi, Cavourjev tesni prijatelj in eden od politikov, ki so si najbolj prizadevali za enotnost Italije in posledično za rušenje papeške države. Leta 1854 se je želel srečati z don Boskom. Nekega dne se je nepričakovano pojavil v Oratoriju v Turinu. Slišal je, kako je goreči duhovnik svojim učencem razlagal neko točko iz svete zgodovine, nato ga je poiskal v njegovi hiši, se z njim dolgo pogovarjal o vzgojnih sistemih, ki jih je mogoče uporabiti pri otrocih, in se navdušil nad ustanoviteljem salezijanskih šol in delavnic. Ratazzi, ki je bil kljub svojim verskim in političnim zmotam bistroumen, je takoj razumel družbeno koristnost don Boskovega dela in odločen, da ga bo zaščitil, je uporabil svoj vpliv, ki ga je imel v višjih krogih nove italijanske države.

Kot vedo naši bralci, se ta dejavnost že izvaja v barcelonski pokrajini. Neutrudni pobožnosti ugledne gospe, ki so ji mnogi ubogi ljudje neizmerno hvaležni, dolgujemo prvi korak za ustanovitev salezijanskih delavnic v Sarrià; častitljivemu očetu Brandi, tako prijaznemu in skromnemu kot inteligentnemu, najbolj gorečemu don Boskovemu namestniku, ki je bil najbolj odgovoren za organizacijo zavoda v vseh krajih. Obisk svetega ustanovitelja zavodov je seveda obljuba, ki bo zagotovila ne le njegovo nadaljevanje, temveč tudi njegov razvoj in večjo blaginjo v prihodnosti. Veliko je treba še postoriti: potrebni so veliki zneski denarja, da se delavnice uredijo tako, kot si želijo očetje in pobožni ljudje, ki tam delajo. V zavodu, ki je šele v povojih, so namreč danes hlevi, v katerih se šestdeset otrok uči umetnosti tiskarstva, knjigoveštva, mizarstva, krojaštva in čevljarstva ter drugih poklicev, ki jim bodo zagotovili vsakdanji kruh in osnovo za njihovo poznejšo blaginjo in blaginjo njihovih družin. Otroci, ki bi se izgubili na ulicah in trgih, pobegnili iz zaporov in ječ, so varni v tej hiši in iztrgani iz krempljev kriminala. Don Bosko namerava sčasoma v Sarrià namestiti do petsto dijakov in ta velikodušni predlog bo nedvomno uresničen s pomočjo nebes. Naj nikogar ne odvrne, da je treba še veliko

postoriti; temelji so postavljeni in na njih bo zgrajena stavba. Vsak od nas naj pošlje svojo podporo zavodu in tako se bo postopoma zgradila hiša, v kateri bodo pozneje salezijanske delavnice, semenišče poštenih državljanov. Na enak način so bile v Barceloni - in z Barcelono mislimo na celotno ravnico - zgrajene dobrodельne ustanove, kot so hiše revnih sester, azil San Juan de Dios za reveže, bolnišnica Naše Gospe presvetega srca Jezusovega in številne druge, ki zgovorno izražajo krščanska čustva svojih prebivalcev. Previdnostno naključje! Ustanovitelja inštitutov, ki sta v devetnajstem stoletju začela reševati dve največji družbeni stiski, nemočne starce in zanemarjene otroke, očeta Le Pailleux in Bosko. Le Pailleux in Bosko. Doživljajo neizrekljivo veselje, ko vidijo, kako se hiše revnih sester in salezijanske delavnice širijo po vsem svetu, ko opazujejo, s kako naklonjenostjo ljudje povsod sprejemajo očete in male sestre, in ko so priča spoštovanju, ki ga do njih gojijo ljudje z idejami, ki so najbolj nasprotne odrešilnim naukom, ki so te ustanove navdihovali in vodili. Vendar so obdarjeni z bistroumnostjo in dovolj mirnim duhom, da razumejo ogromne koristi, ki jih ima od njih sodobna družba.

(Revista popular iz Barcelone, 14. april 1886)

12. ZDRUŽENJE KATOLIČANOV V BARCELONI

Vabljeni slavni don Bosko, ki je želel počastiti s svojo navzočnostjo prostore nove šole, ki jo bo to združenje kmalu odprlo v ulici Lladó, št. 4, se je odločil, da bo to storil 15. tega meseca ob štirih popoldne.

V znamenje čeprav skromne hvaležnosti se je upravni odbor dogovoril, da bo to priložnost izkoristil in uglednemu ustanovitelju salezijanskih delavnic izročil medaljo častnega člana, nato pa še izkupiček nabirke, ki jo bodo zbrali navzoči.

S povabilom na to slovesnost, ki je tako prijetna in sprejemljiva za vse dobre katoličane, bo odbor nedvomno velikodušno prispeval k počastitvi osebe, ki je v mnogih pogledih častitljiva.

Barcelona, 12. april 1886

P. A. de la J. D.

Tajnik

JOAQUIN DE FONT

Gospod D.

lastni vpis

13. SONET V ČAST DON BOSKU V BARCELONI

Elegido de Dios!.. de charca inmundas
 Dó pululan los hongos venenosos
 Arrancas mil pimpollos espinosos
 Que en ricos frutos la verdad fecunda.
 Esa obra colosal que en bien abunda
 A pesar de los antros rencorosos
 Reviverá los pueblos venturosos.
 Por el Divino Amor en que se funda.
 Salud á Ti... Que seas bien venido...
 Que hermanas por la Fé, nuestras naciones

Vuelvan al. Vaticano su sentido.
 Y si un grano de anís tus fundaciones
 Llevan con nuestro amor a ti ofrecido
 No nos niegues, Señor, tus bendiciones.

Policarpo de Bofarull Sarriá (Barcelona)

17. april 1886

14. POVABILO NA KONFERENCO V BARCELONI

OBRтна ŠOLA

SALEZIЈANSKIΗ DELAVNIC

BARCELONA-SARRIA

Gospod D....

Spošтовani in visoko vrednega ugleda gospod: v zahvalo za dobrohotnost ljudi, ki so delujejo pri delu salezijanskih delavnic v Sarrià, ki so me ob prvem prihodu v to gostoljubno deželο sprejeli tako, da jih ne bom nikoli pozabil, sem se odločil, da vas povabim na slovesnost, ki bo pod predsedstvom zaslužnega in uglednega škofa potekala 3. tega meseca ob štirih v župnijski cerkvi Belén v Barceloni.

V skladu z običajem, ki se je uveljavil ob takih priložnostih, se bodo zbirala sredstva za razvoj delavnic, ustanovljenih v Sarriaju, da bi se število otrok, ki bodo lahko vključeni v te delavnice, povečalo, da bi jim poleg trdne krščanske vzgoje omogočili tudi učenje obrti, ki jim bo sčasoma zagotovila dostojno preživetje.

S prošnjo, da se omenjenega dogodka udeležite z osebami, ki si jih želite, prosim Gospoda, naj vas bogato nagradi za veliko navdušenje, ki ga izkazujete za salezijansko delo.

Ob tej priložnosti se vam z veliko ljubeznijo priporoča vaš kaplan,

DUH. JANEZ BOSKO

Sarriá, 27. april 1886

RAZPORED

1. Izpostavitev Najsvetejšega
2. Branje poglavja iz življenja svetega Frančiška Saleškega
3. Skladba iz duhovne glasbe iz Betlehemske kapele
4. Konferenca o salezijanskem delu
5. Petje moteta
6. Blagoslov z Najsvetejšim
7. Molitve za pokojne sotrudnike

Omeniti je treba, da njegova svetost Leon XIII., prvi salezijanski sotrudnik, podeljuje za to priložnost poseben blagoslov in popolni odpustek vsem salezijanskim sotrudnikom, ki se bodo udeležili te slovesnosti.

15. DON BOSKO IN NJEGOVE DELAVNICE V SARRIÀ

Še pred slabim mesecem so bile v Barceloni komajda znane salezijanske delavnice, ki so bile pred kratkim odprte v sosednjem mestu Sarrià. Nekatere ugledne družine, ki preživljajo poletja v tem starodavnem mestu, so se udeleževale verskih obredov, ki so vsak dan potekali v kapeli, kjer so salezijanske delavnice; nekateri drugi so obiskovali

tečaje, v katerih so se tam nastanjeni otroci učili obrti; tretji so govorili o izvrstnih sposobnostih in nadarjenosti njihovega vodje očeta Brande, vendar ustanova nikakor ni dosegla slovesa, ki ga uživa zdaj, in ni pritegnila pozornosti tako velikega števila ljudi iz vseh družbenih razredov kot zdaj.

Da so dosegli ta izjemni uspeh, je bila navzočnost častitljivega starca, ki je telesno šibek in slaboten, a obdarjen z železno voljo, dovolj, da je še bolj kot doslej širil ustanovo za vzgojo mladostnikov, ki se je razširila po vseh predelih sveta.

Ob prvem obisku salezijanskih delavnic v Sarrià, se je moral soočiti tudi s pomanjkljivostmi, ki so neizogibne pri vseh začetkih, in je moral premagati neštete težave, s katerimi se srečuje vsako novo delo, ki ga je treba ustrezno oskrbeti. Pri organizaciji pouka ter v inteligentnem in gorečem osebju, ki jih je vodilo, ni bilo težko odkriti vitalnosti Boskovega dela; ko danes srečamo častitljivega ustanovitelja salezijanskih delavnic, kar je najvišja čast, ki je v teh dneh doletela številne prebivalce Barcelone, lažje razumemo izjemne rezultate, dosežene v kratkem dvajsetletnem obdobju, saj je bilo deset let pred tem le priprava na tako pomembno dejanje.

V času njegovega bivanja v Sarriaju si ljudje vseh slojev in okolij želijo obiskati don Boska, da bi pri njem dosegli najrazličnejše tolažbe; nekateri, da bi prosili Boga - ki lahko stori vse - s posredovanjem takega svetega moža za ozdravljenje ali olajšanje hudih bolezni; drugi, da bi prosili za tolažbo za svoja srca, razdejana zaradi nesreče, ali za molitev v podporo ljubljenih. Pobožna združenja se pridejo poklonit človeku, ki je zasedel tako ugledno mesto med ljudmi, ki so se v današnjih časih odlikovali v Kristusovi Cerkvi, in več prelatov je odšlo v Sarrià, da bi pozdravili slavnega katoliškega ustanovitelja. Don Bosko z zanimanjem prisluhne mladim in starim, tistim, ki so na najvišjih stopničkih družbene lestvice, srednjemu sloju, ki ima v našem mestu bogate korenine, skromnim delavcem in preprostim prebivalkam mesta ter vsem, ki pridejo k njemu polni goreče vere, podeli svoj blagoslov in majhno medaljo, na kateri je na prednji strani vrezano Jezusovo Srce, na zadnji pa podoba Blažene Device.

»Presveto Srce Jezusovo, usmili se nas«, »Auxilium Christianorum, ora pro nobis« so zapisi na mali medalji don Boska in so nedvomno močen simbol, s katerim je italijanskemu duhovniku uspelo uresničiti njegovo veliko delo pri ustanavljanju številnih šol - njihovo število se vsak dan povečuje - in ki bo služilo kot protiutež nenehni propagandi proti Bogu in vsaki oblasti, ki se zlasti v Evropi izvaja v naših dneh, se vse bolj širi in polni s tesnobo in strahom srca celo znanih razumnikov, ki z grozo opazujejo, kako se naša družba brezglavo pogreza v brezno brezbožnosti in družbenega razkroja.

Vsi, ki so se približali don Bosku in slišali njegove tehtne besede, so v njegovi osebnosti odkrili njegovo vzgojeno bistrost in močno voljo. Še preden je don Bosko ustanavljal svoje delavnice, se je sam osebno učil različnih poklicev, potem pa je na samem začetku svoje ljubljene fante sam učil. Od svojega osmega leta se je posvečal tudi glasbi in v salezijanskih delavnicah nikoli ni manjkala ustrezna godba, ki so jo oblikovali tam nastanjeni mladi, vodil pa jo je eden od salezijancev. Don Bosko je znal tudi neskončno veliko jezikov, kar mu je olajšalo sporazumevanje z vsemi državami in širjenje njegovih delavnic.

Ponižnost, ta krščanska krepost tako dragocena kot draga za človeško naravo, je ena

od kreposti, ki je najbolj povzdignila slavnega ustanovitelja salezijanskih delavnic. »Ne vem, zakaj me pride gledat tako velika množica ljudi,« je dejal enemu od tistih, ki so bili prejšnjo nedeljo počaščeni, da so ga spremljali pri kosilu. In vendar, ko se don Bosko posveti predstavitvi svojega dela, čeprav v preprostem tonu, v njegovih besedah vibrira prepričanje ustanovitelja, njegova neomajna vztrajnost in preroški dar. »V delavnicah Sarrià naj bi se izobraževalo petsto otrok,« je še dejal med pogovorom, in tistim, ki so slišali te besede, se je že zdelo, da bodo lahko kmalu videli, kako se gradijo potrebne stavbe za nastanitev tako velikega števila otrok, kako nastajajo nove delavnice in kako za molitev stoji nova cerkev, ki jo bodo pobožni Barcelončani nedvomno zgradili v tem pomembnem središču za izobraževanje revnejših stanov.

Ob neizogibnih težavah, ki se seveda morajo pojaviti, da bi tako sveto delo pripeljali do uspešnega konca, mora odločne sodelavce tega dela spodbujati misel, da salezijanske delavnice v Barceloni zadovoljujejo potrebo, ki je še toliko nujnejša kot v drugih mestih. Kot proizvodno središče, na katerega je kot na redka druga vplivala propaganda revolucionarnega kozmopolitizma, opravlja neprecenljivo službo ustanova, ki revnim družinam zagotavlja, da bodo njihovi otroci poleg pouka deležni tudi krščanske vzgoje, ki jim bo že od otroštva pomagala privzgojiti ljubezen do Boga in spoštovanje do bližnjega, poslušnost nadrejenim in krotkost do podrejenih, če jih imajo. Pomagal jim bo že od otroštva privzgjati ljubezen do Boga in spoštovanje do bližnjega, poslušnost do nadrejenih in krotkost do podrejenih, če jih imajo; tam se bodo navdihovali pri krščanskih naukih tako pri svojem ravnanju kot v družini in pri opravljanju državljan-
skih dolžnosti. Zato je ustanova salezijanskih delavnic lahko v veliko korist družinam, družbi in državi. Zato menimo, da si mora Barcelona čestitati za pot, ki jo je don Bosko opravil za naše mesto, in prepričani smo, da bo slovesni verski dogodek, ki je včeraj potekal v cerkvi Device Marije Betlehemske, uspeh, ki smo ga opisali na drugem mestu te številke, zelo koristen pri uresničevanju želj častitljivega starca, ki je bil v našem mestu izredno toplo sprejet.

(Diario de Barcelona, 1. maj 1886)

16. DON BOSKO V VILI GOSPODA LUIS MARÍA Y CODOLAR

Te vrstice pišem z najbolj prijetnimi vtisi.

Mislil na družinsko praznovanje, ki sta ga prijazna gospoda Martí in Codolar, katerih dobrot in velikodušnost sta dobro znani, pripravila v čast don Bosku, temu izjemnemu apostolu, opatu iz Santa Trape in revnim otrokom, ki so bili sprejeti in vzgajani v salezijanskih delavnicah v Sarrià.

Težko je pojasniti, kaj se je zgodilo sredi teh vrtov, ki jih krasijo spomladanske lepote in prefinjen okus njihovih lastnikov, polnih dišečega cvetja, posejanih z divjimi živalmi, redkimi pticami, kipi, tropskimi rastlinami in vsem, kar sta vrlina in bistrost slavnega trgovca in ladjarja zbrala in naročila pripeljati iz oddaljenih podnebij in daljnih dežel.

Sprejema so se razveselili otroci, katerih veselje je bilo neizmerno. Bili so postreženi s pogostitvijo in obdarovani. Nato je salezijanski orkester zaigral dve koncertni skladbi z veliko več uglašenosti in okusa, kot bi lahko zahtevali od otrok, ki šele začenjajo spoznavati obrt.

V parterju, obdanem z libanonskimi cedrami, sta sedela don Bosko in opat trapistov

z mitro, ob njiju in okoli njiju pa revni salezijanski otroci ter družina, prijatelji in osebe domačih. Prelat je z vznesenim glasom, polnim evangeljske moči, improviziral govor, v katerem je izrazil občutke hvaležnosti, ki so ga prevevali, in pozval fante, naj ubogajo, se učijo in delajo, da bodo koristni za družbo in si bodo pozneje lahko ustvarili družino. Z očarljivo pristnostjo je prosil don Boska, naj blagoslovi vso zbrano družbo, in ko je slednji, ki se je opisal kot ubogi berač, dejal, da bi moral on, preprost duhovnik, tam, kjer je navzoč prelat, prositi za blagoslov, namesto da ga daje, je opat trapist na kolenih snel svoje insignije, in kot bi bil ubog berač, rekel otrokom, naj jih blagoslovi; ko je v znanje svete ponižnosti odložil svoje prelatske insignije in ko je vsa skupnost pokleknila, so goreče prejeli blagoslov starega predstojnika, junaka dobrodelnosti, ustanovitelja velikega reda, ki mora biti v čast svetniku, saj so odlični sadovi, ki jih daje, pravi čudež.

Nato so se vsi skupaj fotografirali z za ta namen pripravljenim fotografskim aparatom. Nato se je oče velike družine, ki vzgaja, oskrbuje in uči dvesto tisoč revnih otrok, kot je on sam, in tako rekoč ponavlja čudež pomnožitve kruha in rib, naslonjen na roko prijaznega gospodarja hiše gospoda Martíja y Codolarja ogledal nekatere od številnih zanimivosti izjemne vrednosti, ki so na vrtu.

Beli pav je razširil svoj rep, kot da bi se hvalil in počastil takšnega spoštovanca, slon je pokazal svojo belo slonovino in od veselja zamahnil z rilcem, pelikani so se mu poklonili in celo kamele so se prišle poklonit.

Služkinje, delavci, hlapci in celo najmlajši so lahko svobodno govorili in izrazili svoja čustva častitljivemu starcu, ki jih je poslušal, božal in obravnaval z angelsko prijaznostjo, ki je pri njem vzbudila nepremagljivo privlačnost.

Salezijanskim dečkom so s čajem postregle gospe, ki so se udeležile praznovanja, in dan se je že bližal koncu, ko je don Bosko, ki so ga vsi navzoči z navdušenjem pozdravili, zapustil to gostoljubno hišo in očarljiv dvorec, da bi se z dečki vrnil v delavnice v Sarrià.

Nastale so iz krščanskega čuta za dobrodelnost, ki v naši deželi živi v polni zavzetosti, hvala Bogu. Prva spodbuda, začetna požrtvovalnost, če lahko tako imenujemo dobrodelno dejanje, je zasluga njene ekselence Doroteje Chopitea de Serra, zaradi katere je njeno ime zasijalo v vseh dobrodelnih ustanovah, s katerimi je počaščena Barcelona.

Navzoča je bila gospa velikega srca, ki so jo vsi ljubili, ubogi pa so jo oboževali in za katero se je zdelo, da si želi ostati na zadnjem mestu. Navzoče so bile njene hčere in vnukinje. Bratje gospoda Pascuala s svojimi dobrimi ženami in prijaznimi hčerami ter sorodniki. Nekateri prijatelji gospoda Martíja in gospoda Codolarja, ki so imeli srečo, da so se udeležili praznovanja, bodo do konca življenja ohranili prijeten in blagodejen pečat tega dogodka, v katerem sta se zrcalili dobrota in preprostost, ki vedno spremljata pravo katoliško čustvo.

(Correo Catalán, 5. maj 1886)

17. DOKUMENT O PODARITVI HRIBA TIBI DABO

*Visoko spoštovani gospod don Janez Bosko,
rvhovni predstojnik salezijanske kongregacije*

Spodaj podpisani lastniki vrha gore *Tibi dabo* vam po zgledu našega presvetega očeta Leona XIII., ki je vaši častitljivosti zaupal častno nalogo, da v večnem mestu postavite

tempelj, posvečen presvetemu Srcu Jezusovemu, pri nogah presvete Device usmiljenja, zavetnice tega mesta in škofije, podarjamo vrh gore *Tibi dabo*, da bi tam postavili tudi svetišče, ki bo, posvečeno Presvetemu Srcu Jezusovemu, zadržalo roko Božje pravice in prineslo Božje usmiljenje našemu ljubljenu mestu in škofiji. Usmiljenje nad našim dragim mestom in celotno katoliško Španijo.

Sprejmite, veličastni oče, naš dar in nas potolažite s svojim svetim blagoslovom.

DELFIN ARTOS, ALVARO M.A CAMIN, FELIPE CAMPS, GME. MORE Y BOSCH, MANUEL M. PASCUAL, MAURICIO SERRACHIMA, MANUEL TORRA-BADELLA, FELIPE VIVES, ALVARO VERDAGNER, CARMEN GARRIGOLAS V.a DE TORENT, za D. a CARMEN FONT V. a DE CALAFELL JOSÉ XIVIYELL

Barcelona, v prezbiteriju župnije Nuestra Señora de las Mercedes, 5. maj 1886

18. PRVOTNA KAPELA NA TIBI DABO

Z ustreznim dovoljenjem in blagoslovom našega prelata so se na vrhu hriba *Tibidabo* začela dela za postavitve majhne kapele v gotskem slogu, posvečene Srcu Jezusovemu.

Ta hrib, ki je doslej vzbujal radovednost zaradi čudovite pokrajine, nad katero dominira, bo v prihodnosti služil tudi za češčenje svetega Srca Stvarnika vseh čudes, ki jih je mogoče z njega odkriti.

Pobožni prebivalci Barcelone, ki so se v času bivanja častitljivega don Boska v tem mestu želeli pokloniti njegovi osebnosti in mu podariti omenjeni hrib, bodo z veseljem spremljali postavitve majhnega spomenika, ki je v veliki meri posledica pobude in velikodušne radodarnosti nekaterih ljudi, predanih Božjemu Srcu. Očetje salezijanci, pod vodstvom katerih naj bi bila postavljena majhna kapela, bi zelo radi z lastnimi močmi dokončali začeto gradnjo, vendar morajo zaradi nujnih in vsakodnevnih potreb svojega dobrodelnega zavoda, ki jih je zelo težko zadovoljiti, zaupati v pregovorno in nikoli zanikano velikodušnost prebivalcev glavnega mesta kneževine, da bo gradnja uspešno opravljena.

Naj Bog da, da bo skromno delo, ki se ga lotevamo danes, v kratkem času končano in da bo temelj drugega še bolj veličastnega in vrednega cilja, ki mu je posvečeno, in mesta, v katerem je postavljeno.

(Diario de Barcelona, 30. maj 1886)

19. DON BOSKOV OBISK PRI VIZITANDINKAH V MONTPELLIERU

Predstojnica vizitandink v Montpellieru nam pošilja to poročilo, vzeto iz samostanske kronike ob obisku duhovnika Janeza Boska.

Bilo je leta 1886. Imeli smo veliko čast in veliko srečo, da smo v našem samostanu v Montpellieru sprejeli in na lastne oči videli in na lastna ušesa slišali častitega don Boska, slavnega in svetega spomina.

Da bi ga iztrgali iz množice, ki ga je stiskala in se trgala zanj z vseh strani, so menili, da bi bilo najbolje, če bi ga na skrivaj spravili noter skozi vrata za vozove. Spremljala sta ga don Rua in gospod Canonge, naš predstojnik.

Šel je v dvorano naše skupnosti in nam povedal nekaj spodbudnih besed.

Takrat smo v bolniški sobi imeli neko zelo bolno sestro. Skupnost jo je imela zelo

rada zaradi njenih kreposti in si je želela njeno ozdravljenje. Prosili smo ga, naj jo gre pogledat, s skritim upanjem, da bo naredil čudež v njen blagor. Toda ko smo ga nekaj minut gledali, kot da bi si hoteli zagotoviti Božjo voljo in razpoloženje njene duše, je dvignil prst, pokazal proti nebu in dejal: »V nebesa, v nebesa!« To se je dejansko zgodilo, kajti naša sestra je malo zatem umrla.

V gorečem čaščenju velikega čudodelnika so sestre ob njegovem mimohodu poklekovale na tla in poljubljale njegov talar. Gospod Canonge, naš predstojnik, ki je hodil čisto za njim, je to opazil, se nagnil k njim in jim je po tihem dejal smejoč se: »Ne varajte se glede talarja, kajti jaz nisem svet.«

Ta dragoceni obisk je trajal samo nekaj trenutkov. Ko je množica videla, da je izginil in je vstopil k nam, ga je želela ponovno videti in ga je čakala s sveto nepotrpežljivostjo.

20. PISMO PREDSTOJNIKA SEMENIŠČA IZ MONTPELLIERA DON BOSKU

Prečastiti gospod!

Izkazali ste nam največje veselje, ko ste nam s svojimi deli poslali dragoceno pričevanje, da niste pozabili na nas. Hvala za vaš ljubeznivi spomin.

Veliko montpelliersko semenišče je ohranilo najbolj ganljiv vtis o vašem obisku. Dobri meščani, ki so vam priredili tako lep sprejem, bi bili pripravljene začetni znova, jaz pa bi bil pripravljen podpirati vaše roke in vas braniti pred navalom množice. Bil sem čisto poten, ko sem zadrževal naval množice, ki je hotela poljubiti roko ubogega duhovnika med ubogimi in vsega bolnega.

Na strani 33 vaše zanimive knjižice o svetem Vincenciju pravite: »Ne bomo mogli brez presenečenja reči, da je Vincenc Pavelski preobložen z delom in *da je le s težavo stopal iz svoje sobe*, da bi delil miloščino nekaterim revnim ženam ...«

Ko sem bral te vrstice, sem si dejal: »Poglejte, to je don Boskova podoba, *'da je le s težavo stopal'*, ko je stopal iz Turina, da bi delil miloščino revnim ženam.«

Toda vedite, prečastiti gospod, da ste mi povzročili veliko žalost. Prepustil sem vas celega temu ubogemu ljudstvu in se nisem mogel pogovarjati z vami. Naslednjič ne bom tako nesebičen; zaprl se bom z vami in vas vprašal za vaše male skrivnosti, kako pripravite duše, da ljubijo Boga.

Ko sem vas vprašal za vašo skrivnost, kako obvladate in vodite tako veliko število fantov s tako maloštevilnimi delavci, ste mi odgovorili: »Mi jim navdihujemo strah Božji.«

Vendar je to šele začetek modrosti. Moral bi vedeti, kako vi pripeljete duše do viška modrosti, ki je ljubezen do Boga.

Pri eni od naših duhovnih konferenc z duhovniki, ki so prišli za mesečno duhovno obnovo, smo govorili o metodi, ki sta jo uporabljala sv. Vincenc in sv. Frančišek Saleški, da sta vodila duše do popolnosti; prišli smo do ugotovitve, da je sveti Vincenc spodbujal dušo, da se popolnoma poniža pred Bogom in se mu popolnoma zaupa in izroči, da širi ljubezen do Boga, kolikor je le mogoče, in da se je sveti Frančišek zadovoljil, da je vsem ljudem priporočal kot preprosti duši, da v vsem išče Božje veselje.

In mi smo ugotovili, da bi metodo sv. Vincenca lahko uporabili za velikodušne duše, da bi pa lažjo metodo sv. Frančiška uporabili za vse ljudi in privedli največ duš do popolnosti.

Vi bi mi brez skrbi lahko rekli, dragi prečastiti gospod, ki ste dobro proučevali ta dva

velika svetnika, ali smo se prav odločili pri svojih sklepih.

Eno besedo v odgovor z vaše strani bi z veseljem sprejeli vsi naši duhovniki.

Nismo pozabili na vašo dva ljubezniva sopotnika. Bodite tako dobri in sporočite naše pozdrave don Rui in našo prisrčno simpatijo vašemu preljubemu mlademu učencu.

Prečastiti in ljubeznivi gospod, sprejmite, prosim, izraz mojih spoštljivih in prisrčnih pozdravov ob spominu na prijateljstvo sv. Vincencija Pavelskega in sv. Frančiška Saleškega.

DUPUY, duhovnik misijonske družbe

predstojnik v G. S.

Veliko semenišče v Montpellieru

Na praznik obiskovanja, 2. julij 1886

P. S.: Prejel sem veliko prošenj od ljudi, ki so mi ponudili sirote, da bi jih vi sprejeli. To so dragoceni biseri, ki so določeni za nebeški Jeruzalem; če jih boste sprejeli, si z njimi lahko kupite nebesa. So ubogi, brez kakršne koli pomoči, tudi brez moje, ker moram skrbeti za toliko semeniščnikov. Mislim, da je edino potrdilo, ki ga prosite: *sicut aves coeli qui non seminant ... neque metunt* [kot ptice pod nebom, ki ne sejejo in ne žanjejo].

21. BIVANJE SVETEGA JANEZA BOSKA V VELIKEM SEMENIŠČU V GRENOBLU

(MAJ 1886)

Ko je don Bosko prišel iz Španije, kjer je obiskal Barcelono in južno Francijo in so mu v Montpellieru, Tarasconu in Valenciji pripravili navdušen sprejem, je prišel v Grenoble, ki bo, kot se mi zdi, njegova zadnja postaja v Franciji na tem dolgem potovanju. Predstavil se je na škofiji, ker pa je Njegova ekscelenca msgr. Armand Joseph Fava bil odsoten, so ga peljali v veliko semenišče, čisto zraven, kjer je stanoval tri dni. Zaradi škofove odsotnosti smo mogli mi uživati njegovo navzočnost.

Smo v letu 1886 in se dobro spominjam na lepi Marijin mesec maj. Sonce je božalo samostanske stebre in s polno lučjo obsevalo don Boskov prihod skozi velika vrata za vozove. Semeniščniki visijo na svojih oknih. Častiti predstojnik msgr. Robillond, obdan z ravnatelji, sprejme slavnega ustanovitelja salezijancev, ki ga spremlja njegov spovednik don Rua, za njim pa stopa več oseb, ki gredo z njim do samostana.

Potovanje ga je, to se dobro vidi, malo zdelalo. Gospod Rabillond glasno pripomni: »Častiti oče, zdi se, da trpite ... Toda nihče razen vas ne ve, kako nas trpljenje posvečuje.«

»Ne, ne, gospod rektor, ne posvečuje trpljenje, temveč potrpežljivost,« odgovori don Bosko z rahlim, sveto zlobnim nasmeškom.²

Dobri oče je postal član našega omizja. Ko je vstopil v obednico skupaj z našimi ravnatelji, je vsakokrat zelo glasno dejal: »*Buon appetito!*«

Po volji *dobre, drage in velike Božje previdnosti*³ je naslednji dan bila na vrsti naša četverica za strežbo v obednici, za nameček pa je meni še pripadla miza za učitelje, tako sem imel pri dveh obedih veliko čast, da sem stregel prihodnjemu svetniku Janezu Bosku.

² Bil sem navzoč pri tem prizoru, ki se je zgodil poleg govorilnice, ob vznožju velikega stopnišča.

³ Tako je navadno rekla madame de Sévigné.

Potem ko smo zmolili *Miserere*, kakor navadno, so strežniki pojedli svoje kosilo. Pa mi pride navdih, gotovo iz nebes. Povem ga součencem: »In če bi se mi polastili pribora, ki ga je uporabljal svetnik ... kaj menite? Kupili bomo novega s svojim denarjem in potem povedali gospodu ekonomu *post factum*.

Lahko se držimo nauka našega profesorja moralke.«

»Čudovito, čudovito, na delo!«

V dveh skokih smo bili pri odslej zgodovinski mizi. Ko se je vsak vrnil s svojim dobitkom v rokah, smo bili podobni štirim oficirjem gospoda iz Marlborougha:

<i>L'un portait son grand sabre,</i>	[Eden je nosil svojo veliko sabljo,
<i>L'autre son bandier,</i>	drugi svojo zastavo,
<i>L'un portait sa cuirasse,</i>	eden je nosil svoj oklep,
<i>L'autre ne portait ... rien!</i>	drugi ni nosil ... ničesar!]

S to razliko, da je naš četrti nosil krožnik z ostanki špinače!

Ne vem, ali so moji dobri prijatelji ohranili svoje relikvije tako zvesto, kakor sem jaz svojo: *kozarec*, ki mi ga niso hoteli dodeliti. Ko sem stopil h kartuzijancem, sem ga izročil svoji družini, v nedeljo 1. aprila 1934 so vsi, ki so bili navzoči pri velikonočnem kosilu, pili iz tega častitljivega kozarca, kakor smo storili že na dan, ko je bil razglašen za blaženega. Če bo Bog hotel, naj bi med štirimi nečakovimi otroki postal kateri svet duhovnik in prejel kelih od svojega starega strica!

Ob navzočnosti tega pribora, ki ga je posvetil svetnik don Bosko, bi si morali izprašati vest. Ali smo pili iz učiteljevega keliha v ljubezni, kakor jih je on vabil pri zadnji večerji, vsi, ki bodo postali duhovniki? Ali smo s posvečenim nožem brez usmiljenja porezali navezanost na zemljo? Ko zajemamo telesno, duhovno ali intelektualno hrano, smo znali jesti, to je ohranjali zmernost, previdnost in modrost, ki nas jo je učil svetnik s svojim življenjem? Smo si znali pomagati s *trdnostjo* v poklicu, tako da smo se usmerjali po svojih kratkih pogledih v delovanju svete službe? Veliki svetnik, ali se spominjate naših malih tatvin v obednici, vi pa ste popravljali naše napake s svojim posredovanjem in plačevali za nas!

Naslednji dan je bila strežba pri mizi zaupana *očetom pontistom*; to je bila družba, ki je bila ustanovljena v semenišču za oskrbovanje materialnih potreb. Ti dobri kleriki gotovo zaslužijo nekaj razločevanja. Naš součenec abbé Fassion⁴ je kot tak imel čast, da je svetniku stregel pri mizi, vendar *kot dober Izraelec*, v katerem ni *zvijače*, je v svoji preproščini prosil ekonomo, ali mu lahko proda don Boskov pribor. Dobri kanonik Paillet, sicer tako dober, je dvignil roke in zakričal: »Ne, ne, nikakor!« »Nisem bil velik tat, temveč le majhen,« mi je pisal leta 1932 v odgovoru na moje pismo, kjer sem skušal osvežiti njegov spomin; »vzel sem njegov kozarec, pozneje pa sem ga izgubil. Kako? Ne vem več ničesar.« Moj Bog, v 46 letih podrobnosti lahko izginejo iz našega spomina.

Po gotovo utrudljivem dnevu, ko je sprejemal obiske semeniščnikov, pride don Bosko v dvorano za pobožne vaje, da vodi duhovno branje, ki ga je don Rua nadomestil s svojim nagovorom. Pobožni don Boskov spovednik je vzel za temo Božjo ljubezen do nas. Njegove navdušene besede so izdajale gorečo dušo. To je bila bolj kontemplacija kot

⁴ Trenutno župnik v Corbasu (Isère).

premišljevanje. Pri svetnikih postane to zamaknjenje. Debele solze so polzele po njegovih licih, gospod Robellaud je s svojim milim in ganljivim glasom glasno dejal: »Don Bosko joka!« Nemogoče je opisati ganjenost, ki ga je ta preprosta beseda vzbudila v naših dušah. Svetnikove solze so bolj zgovorne kot goreči vzdih don Rue. Tokrat smo bili ganjeni do dna srca. Spoznali smo svetost po znamenju ljubezni in nismo potrebovali čudeža, da bi svetniku izrazili svoje češčenje, ko smo šli iz dvorane za duhovne vaje v obednico.

Semenišče je tedaj štelo okoli 120 gojencev. Vsakdo je hotel svetniku poljubiti roko. V trenutku so se dogovorili. Dva semeniščnika sta mu podpirala roko vzdolž stebrišča, z obeh strani, do obednice so mu po vrsti poljubljali roke, ki so se tako pogosto stegovale k sirotam, delavcem in malim.

Don Bosko je to vljudno dopuščal. V Italiji je poljubljanje rok duhovniku čisto nekaj navadnega. V nekaterih pokrajinah sicer izginja. V Franciji izraža čisto osebno spoštovanje. Le zakaj so ga opustili? Kako lepo bi pojasnil naslednji dogodek.

Naslednje jutro sem na hodniku stavbe A srečal našega součenca Edvarda Jourdana pred očetovo sobo. Pravkar je potrkal, a se nihče ni oglasil. »Hotel sem ga le videti,« mi je dejal, »kje je.« V tem trenutku nam je neki klerik rekel, da je v sobici za branje. Nismo napravili niti enega ali dveh korakov in smo šli proti sobici. Komaj smo napravili deset korakov, ko je oče prišel ven. Pohiteli smo in padli pred njim na kolena. Klerik Jourdan mu je dejal: »Prečastiti gospod, jaz sem še neodločen glede svojega poklica. Povejte mi, kaj moram storiti.«

»Vi, moj prijatelj, morate priti z menoj. Postali boste salezijanec.«

Ko sem bil na vrsti jaz, sem ga vprašal, po kateri poti naj grem, a sem dobil za odgovor odklonilno gesto, ki je hotela povedati: »Ne maram vas.« Ne da bi bil ponosen, sem bil vendar srečen, saj sem imel pred seboj jasno odločitev, kot jo lahko pokažejo samo svetniki.

Dovolim si tukaj napraviti pripombo, ki ima svojo težo. Don Bosko je dejal enemu *da*, drugemu pa *ne*, vendar je *da* in *ne* izrekel z enako odločnostjo, z istim jasnim in točnim gledanjem o prihodnosti enega in drugega pod vplivom istega navdiha.

Naslednje jutro je Mr. Rabillond predstavil naš letnik, letnik *bratov-laikov*, don Bosku, ki nas je sprejel v svoji sobi. Zbrali smo se okoli njega, da bi prejeli njegove besede. Kaj nam bo rekel? Krasne stvari, ki se nanašajo na naše kleriško oblikovanje in na našo pripravo na služenje dušam, o katerih pa po 48 letih nismo ohranili kake posebne podrobnosti. Tu moramo nekaj malega priznati. V nas je bila bolj radovednost kot pozornost; bili smo zelo raztreseni zaradi tistega, kar se je dogajalo za svetnikom.

Med nami je bilo precej tistih, ki so s seboj prinesli škarje. Abbé Fassion, ki smo ga že omenili, najdrznejši med nami, me je spomnil na dogodek s temi besedami: »Imeli smo *dober* namen, da bi si odstrigli košček od svetnikovega talarja in mu odrezali nekaj pramenov njegovih kodrastih las. Za lase naj že bo, toda za talar nas je razorožil s svojim milim in prodirnim pogledom. Hitro smo spravili orodje.«

Abbé Anzelm⁵ mi je pisal: »Več jih je imelo s seboj škarje, a si jih niso upali uporabiti.

⁵ Trenutno župnik v Freyzinu (Isère).

Eden izmed njih mi je ponudil škarje. Imel sem se za bolj sposobnega kot drugi. Že sem hotel odrezati, pa me je strog pogled ustavil. Oh, ta pogled! ... Še sedaj ga čutim po 48 letih. Vedno mi je pokvaril dobro voljo in veselje, da bi videl in se dotaknil svetnika. Sedaj ga prosim in kličem vsak dan. Priporočal sem se mu vsak dan, še preden je bil razglašen za *blaženega*.«

Kakor pravi abbé Rostaing⁶, don Bosko ni nikoli imel tako strogega pogleda za tistega, ki je odstrigel, kot za tistega, ki je skušal odstriči. Abbé Anzelm se nam je zdel malo preveč bojazljiv. »Eden naših sošolcev je bil celo tako drzen, da je s škarjami odrezal spodnji del talarja, da bi dobil relikvije. Don Bosko je to opazil in rekel *smejoč se*: 'Gospod ravnatelj, vi imate tukaj tatove'.«

Jaz sam nisem opazil svetnikovega strogega pogleda na našega dragega Anzelma, a sem dobro razumel besede: Vi imate tukaj tatove – in sem dobro videl očetov blagohoten nasmeh. Vse se lahko poravna: strog pogled *ante factum* in nasmeh *post factum*. Tako pri svetnikih kot pri Bogu se pravica in usmiljenje med seboj poljubita.

Ko smo odšli od nepozabnega obiska, je don Bosko še dejal abbé Jourdanu: »Vi, moj prijatelj, morate ostati z menoj.« Naš dragi sošolec je vprašal abbé Rostainga, kako mora odgovoriti na svetnikovo povabilo. »Jaz sem mu nasvetoval,« piše abbé, »naj na don Boskovo željo gre med počitnicami v Turin.« Postal je salezijanec in je delal čast družbi kljub skromni nadarjenosti. Imel pa je pravo razsodnost, zdravo pamet in pobožnost.«

Dejansko smo vedeli, da je naredil velike usluge svoji skupnosti ob času nemirov. Okoli leta 1929 (nimam točnega datuma njegove smrti) je prišel k Sveti Foyi v Lyonu, kamor ga je kardinal Maurin, naš nekdanji grenobelski škof, poklical, da bi študiral in napravil načrt za neki zelo pomemben zavod, ki ga je nameraval ustanoviti.

Zvečer tretjega dne smo za duhovno branje brali kratek don Boskov življenjepis, ki je ravnokar izšel in kjer so že poročila o milostih, ki so jih prejeli na svetnikovo priprošnjo. Ne vem, kdo je avtor te knjižice (v francoščini), spominjam pa se, da je šlo za ozdravljenje neke deklice, ki je bila že v komi, in o njegovem talentu za telovadbo, s katerim je od cerkve v svoji vasi odvrnil akrobata, ki je z veseljem motil cerkvene obrede. Zdelo se je, da je delal čudovite vaje na trapezu. Ali ga ne bi mogli dati za zavetnika telovadnim društvom, ki so trenutno tako priljubljena?

Tako smo v dvorani za duhovne vaje brali življenjepis še živega svetnika, in kar je še več, bival je v nasprotni stavbi. Ni imel o tej stvari razodetja, sicer bi nas prišel pokarat ... Treba je priznati, da ta dogodek iz njegovega bivanja v velikem semenišču v Grenoblu ni bil brez pomena.

Pripomniti moramo, da smo med odmori prinašali množico predmetov ... rožnih vencev, nožičev, celo denarnic, da bi jih blagoslovil in se jih dotaknil. Svetnik je privolil z očarljivo vljudnostjo in izbranim dobrohotnim nasmeškom. Ko je nekega dne prihajal iz semenišča, da bi šel v stolnico, so ga morali nositi, tako je bila množica v ulici Starega templja gosta. Vsakdo je hotel videti in slišati *Il Santo – Svetnika*.

Don Bosko nam je spregovoril v slovo v obednici. Njegove zadnje besede so bile tele:

⁶ Trenutno nadžupnik v Vinayu (Isère) in častni kanonik.

»Naj vam dobri Bog da zdravja, moči za delo in svetosti, da bi prišli v nebesa.

Naj vam s svojo mogočno priprošnjo pomaga uresničiti njegovo dobro željo, hkrati očetovsko in nadnaravno.

Amen.«

FR. PIERRE MOUTON,

vikar kartuzije

Motta Grossa (Pinerolo)

22. PESEM V PIEMONTSKEM NAREČJU DON FRANCESIA DON BOSKU

*Finalment! a son doi meiss
Mal contà, che chiel pian, pian,
Lassand tuti i chenr sospeiss
S'na partia lontan, lontan!
Dop d'avei girà, girà
Finalment a torna a cà*

*Se la Spagna, se la Franssa
L'an mostrà d'voreie bin,
A l'avran pà la baldanssa
D'di c'a supero Turin!
C'anche chiel a l'é tornà
Dop d'avei girà, girà.*

*Con el cheur ch'an tremolava
Aspettavo minca tant
D'sue notissie, c'an mandava
L segretari da lontan:
E i disio: chi sa, chi sa
Quand ca penssa tornè a cà?*

*Quand D. Ruva, so brass drit
Envers chiel a le partì,
L'oma dit ed arcidit...
Ma passavo e neuit e di
Chiel girava Franssa e Spagna,
Noi frisio sì n'tla bagna.*

*Anche l'nii di passarot
Le pa pì nè car, ne bel
Quand c'la mama a la pià l'trot,
L'e volà sot autre ciel:
L'oratorij? cosa là.
Quand D. Bosc l'è fora d'cà?*

*Ma, d'co chiel lontan da noi
L'a nen tutti i so bonheur!
Che D. Bosc a le nen d'coi*

*Končno sta dva meseca,
vsaj približno, ko je on počasi, počasi
puščajoč vsa srca drgetati v strahu,
odhajal daleč, daleč!
potem ko je potoval okoli,
se je končno vrnil domov.*

*Če sta mu Španija in Francija
pokazali, da ga imata radi,
gotovo nista imeli zahteve
in se hvalili, da presegata Turin!
Saj se je tudi on vrnil,
potem ko je potoval okoli.*

*S trepetajočim srcem
smo od časa do časa pričakovali
vesti o njem, ki nam jih je od daleč
pošiljal njegov tajnik:
in smo si govorili: kdo vé, kdo vé,
kdaj se misli vrniti domov?*

*Ko je don Rua, njegova desna roka,
odšel z njim, da bi ga spremljal,
smo govorili in ponavljali ...
A so minevali dnevi in noči,
ko je on potoval po Franciji in Španiji,
mi pa smo drgetali v težavah.*

*Tudi gnezdo vrabčkov
ni več tako drago in ne lepo,
ko je mama odletela
in poletela v druga nebesa:
Oratorij? Kaj sploh še ima,
kadar je don Bosko od doma?*

*Vendar tudi on, kadar je daleč od nas,
nima pravega veselja!
Kajti don Bosko ni med tistimi,*

*C'an desmentia n'tel so cheur!
E 'l so amour da la distanssa
A cress sempre n'abondanssa.*

*I sentio con piasì
Che Nossnòr lo benedia,
Che d'pì d'un a le guarì
Da ben seria maladia:
Bele cose! l'on a s'sa:
Ma D. Bosc le fora d'cà.*

*Com'as'seguita con i ieui
Na fusëtta n'ciel ca vola,
Anche noi so cari fieui
Che so aspett adess consola,
I giravo d'sa e d'là
Aspettand ca vneissa a cà.*

*E Maria Ausiliatriss
Quante grassie c'a na fane!
San e salv per coi paiss
A l'a mnalo; e peui n'a dane,
Cost boneur, che chiel a vena
N't'l prim dì dla sua novena.*

*O che grassia, o che fortuna!
Forra d'arco trionfai!
O Dogliani, canta duna
E 'l nostr'inno nassional:
Su, Busseti, l re m fa
Che D. Bosc le torna a cà.*

*Chi peul die l'argioianssa
E 'l piasì che fati a l'an?
Ma c'a lassa ste la Franssa,
Ma c'a vada nen lontan:
Ma c'a staga si n'sua cà,
Che l'amour a la fondà.*

*ki nas v svojem srcu pozabi!
Njegova ljubezen, kadar je daleč,
vedno še bolj raste*

*Z veseljem smo čutili,
da ga naš Gospod blagoslavlja,
da je več kot eden ozdravel
od zelo težke bolezni:
Lepo je to! To dobro vemo!
Vendar don Boska ni doma!*

*Kakor zasledujemo z očmi
raketo, ki leti proti nebu,
tudi mi, njegovi dragi sinovi,
ki smo sedaj potolaženi z njegovo
navzočnostjo, smo tavalì sem in tja,
čakajoč ga, da pride domov.*

*In Marija Pomočnica,
koliko milosti nam je izkazala!
V tistih mesecih ga je zdravega in čilega
vodila in potem nam dala
tisto veselje, da se bo vrnil
na prvi dan njegove devetdnevnice.*

*O kakšna milost, o kakšna sreča!
Naredimo slavolok!
O, Dogliani, začni peti
našo narodno himno:
daj, Buzzetti, s kraljem stori,
da se don Bosko vrne domov.*

*Kdo lahko izrazi veliko veselje
in radost, ki smo mu jo izkazali?
A pustimo, da gre v Francijo,
da le ne gre predaleč:
da bo le tudi v svoji hiši,
ki jo je zgradila ljubezen.*

23. KATOLIŠKI DELAVCI IZ BORG DORA DON BOSKU

ODDELEK SV. JOAHIMA
KATOLIŠKEGA DELAVSKEGA ZDRUŽENJA
V TURINU

Prečastiti gospod!

Katoliški delavci iz Borgo Dora, ki se pogosto udeležujejo vsega, kar se tiče njihovega častnega predsednika, in do vas gojijo veliko spoštovanje in čaščenje, so sedaj prevzeti

z neizrekljivim veseljem zaradi toliko čudovitih del, ki so iz vašega potovanja napravili zmagoslaven tek.

Veseli nad vašo srečno vrnitvijo bi vam radi izrazili svoje veselje, toda obzirnost ima svoje meje.

Radi bi vam pokazali svoje želje, upanja in načrte, vendar jim za take načrte danes manjkajo besede.

Ne manjka pa nam srca in nam ga ne bo nikoli manjkalo. V nedeljo, na vigilijo pred praznikom Marije Pomočnice, bomo mi mladi katoliški delavci iz Oratorija, zbrani pod našo zastavo, izrekli Mariji svojo obljubo. Zahvalili se ji bomo, da je vsem mladim katoliškim delavcem dala don Boska, ameriškim delavcem msgr. Cagliera, naši sekciji pa takega častnega predsednika.

Končno bomo prosili Marijo, da nekega ne tako daljnega dne da turinskemu katoliškemu združenju to, kar je bilo letos dano združenju v Barceloni: da bi imeli med seboj do Boska za eno samo uro, da bi mu poljubili roko in prejeli njegov sveti blagoslov, ki ga danes prosimo v imenu odseka spoštljivo podpisani

Vaši vdani

Tajnik ALBERTO PIOTON

Predsednik RIVA CARLO

Podtajnik AURELIA CESARE

Podpredsednik ENRIÙ ANTONIO

Podpredsednik COGGIOLA ANTONIO

Turin, 16. maj 1886

24. PISMO KARDINALA LAURENZIJA DON BOSKU

Prevdani in predragi gospod don Bosko, vrhovni predstojnik!

Čeprav gojim veliko in iskreno spoštovanje do vaše častivredne osebe in do zaslužnega salezijanskega zavoda, moram v sebi priznati premajhno zavzetost za služenje na način, ki ga predlagate vi v pismu 22. t. m., in prevzeti, to je podpirati s tisto vnemo in zrelostjo, kot se spodobi, pomembno dolžnost protektorja in dati mladi ustanovi tisto oporo in rast, ki jo potrebuje za svoj poln razvoj in utrditev. To je čast, ki se spodobi za izkušenega kardinala, izkušenega in zanesljivega, kakršen je bil pokojni kardinal Nina, in ne za začetnika in neizkušenega, kakršnega se priznam jaz pri opravljanju zadev Svetega sedeža. Oprostite torej, če vas prosim, da me osvobodite te naloge in izberete kakega drugega, ki bo bolj primeren za potrebe in pričakovanje častivredne ustanove.

O tej svoji odločitvi sem že obvestil našega Svetega očeta, od katerega mi ni prišla nobena nasprotna zapoved; in sedaj vas o tem obveščam in izražam svojo hvaležnost za častno prednost, ki ste mi jo dodelili v svojem predlogu, in vam zagotavljam, da zato ni nič zmanjšano spoštovanje in občudovanje in tudi ne prizadevno zanimanje, ki ga z veseljem gojim do velespoštovane salezijanske družbe.

Želim si še novih srečanj, da bom lahko z dejanji dokazal spoštovanje do vas in do vseh vaših spoštovanih sobratov.

Vaš vdani služabnik

KAREL kard. LAURENZI

Rim, 25. oktober 1885

25. POVZETEK KONFERENCE KARDINALA PAROCCHIJA V RIMU

Spoštovani gospodje in gospe!

Oziram se okoli in čeprav je vaš shod, o plemenite gospe, ki ga obhajate v slogu vaše častitljive dobrote in poudarjate pomembnost letnega shoda salezijanskih ustanov, mi dovolite, da vam popolnoma iskreno izrečem, da vašemu shodu danes manjka najbolj blesteč biser, ki se je navadno svetil med nami in dajal blesk salezijanski konferenci. Zaman iščem častito osebo tistega apostola moderne dobrotelosti, mislim na odličnega in neutrudljivega gospoda Janeza Boska. Želeli smo, da bi s svojo navzočnostjo razveseljeval in krepil ustanovo, ki jo je ustvaril z lastnimi rokami in bi na naša vprašanja odgovarjal s tistim ljubeznivim nasmeškom brata in apostola, s prijateljskim in očetovskim naglasom, ki je vedno primeren za vse. Toda medtem ko smo mi tukaj v gostoljubni hiši častitih oblatk svete Frančiške Rimske, tu v senci velike zavetnice rimskih patricijev, je on v katoliški Španiji, ne glede na svoje enainšesdeseto leto in hodi po novi Kastilji ter morda v tem trenutku sklepa pomembno zadevo za ustanovitev novega zavoda v Madridu in je tako izpolnil želje kralja Alfonza. Danes je morda prinesel še zadnjo osvežitev navdušenju, ki ga v sebi nosi kralj in izpolnjuje eno od zadnjih želj tega globoko katoliškega in pobožnega kralja. Zastonj bi objokovali don Boskovo odsotnost med nami, saj bi on na naša vprašanja lahko odgovoril z Božjim učiteljem: *Quid est quod me querebatis? Nesciebatis, quia in his quae Patris mei sunt oportet me esse?* [Čemu me iščete? Ali ne veste, da moram biti v tem, kar je mojega Očeta?] Zakaj ste zbegani? Ali ne veste, da moram skrbeti za zadeve svojega očeta? *Nesciebatis quia in his quae Patris mei sunt oportet me esse?*

Pustimo, da apostol sedanjega veka skrbi za stvari na Iberskem polotoku, pošljimo mu iskrene želje, da srečno uspe začeto delo; naj ga blagoslovi sv. Ignacij Lojolski in sv. Terezija Jezusova; naj ga blagoslovi sv. Janez od Križa in sv. Frančišek Borgia; naj ga blagoslovi sv. Frančišek Ksaverij in sv. Janez od Boga; naj ga blagoslovi sv. Peter Alkantarski in sv. Ludvik Bertrand, in naj ga končno blagoslovi neštevilna vojska svetnikov, ki jih je dala katoliški Cerkvi Španija, dežela sv. Jakoba, in nič manj zaslužna za to civilizacijo, ko je premagala in ukrotila saracensko oblast. Tudi mi se poskrbimo za naše zadeve; *in his quae Patris mei sunt oportet me esse*, s kakšno spodbudno besedo o temeljnem delu salezijanske ustanove, toliko bolj svobodni, ker ni navzoč arhitekt, saj krščansko dostojanstvo predpisuje spoštovati tistega, ki govori in ki posluša, in ne preizkušati ponižnosti in skromnosti tistega, ki je navzoč; velja pa preveriti lepe besede sv. Petra Alkantarskega laiku, ki mu je stregel in skrbel za njegove rane: Hodite počasi, dragi brat, ker sem še živ, in si ne jemljite take svobode. *Lauda post mortem*. Hvali po smrti in na splošno; delati malo izjem je v navadi, ko pišemo življenje ljudi po smrti, kajti hvala, zlasti v navzočnosti živih, čeprav so ljudje velikih kreposti, je lahko vedno nevarna bodisi zaradi skušnjave prilizovanja bodisi zaradi napuha. Torej sem s te strani bolj svoboden v besedah, brez nevarnosti prilizovanja, in tako brez kake opombe govorim o tistem čudovitem, celo vrhunskem delu, ki ga je don Bosko zasadil v našem stoletju sredi Cerkve in ki sloni na veri in ljubezni; zato, o častite dame, omenjajoč eno in drugo točko, bom opisal moralne posledice, ki iz tega izvirajo.

Dne 8. decembra bo minilo 45 let, odkar je don Bosko postavil temeljni kamen za svo-

jo ustanovo v Turinu na praznik brezmadežnega spočetja Device Marije in je ubogemu petnajstletnemu fantu razložil prve verske resnice ter je bila postavljena tista ustanova, ki je bila začeta z enim samim fantom, Jernejem Garellijem in se je v 45 letih zelo razširila. V kratkem času je postavila 62 zavodov, 45 v Italiji, 12 v Franciji, 3 v Španiji itn., ne upoštevajoč misijonskih postojank v Južni Ameriki, zlasti v Argentini, Urugvaju, Patagoniji ...

Nimam natančne statistike o salezijanskih sobratih, o redovnicah Marije Pomočnice, ki don Bosku izročajo dela odpovedi in čudovite gorečnosti. Nimam statistike, da bi preštel mlade, ki so bili vzgojeni v zavodih in oratorijih, ne koliko je vzgojenih divjakov, ne koliko krstov je bilo podeljenih, koliko duhovne tolažbe prejete; menim, da ne bi bil daleč od resnice, če bi zatrdil, da ... *numera stellas si potes* [preštej zvezde, če jih moreš] in preštej ustanove tega skromnega in ponižnega apostola. Za nas je dovolj, če občudujemo tisto čudovito baziliko, ki kot po čudežu raste pred vašimi očmi na Castro Pretoriu. Za nas je dovolj, če občudujemo tisti tempelj, posvečen presvetemu Srcu Jezusovemu s takim veličastvom, skladnostjo in obsežnostjo, ki ga je zgradila don Boskova velikodušna odpoved in odpoved katoličanov po vsem svetu, posebno Italijanov. Za nas je dovolj, če se ozremo na obsežen samostan odličnih redovnikov in na zavetišče za mlade, ki bodo, o tem niti ne dvomimo, prejemale enako vzgojo, ki jo imajo v Turinu, v Valdoccu, v Sampierdareni, v La Spezii in na tisoč in tisoč drugih krajih, kamor je prišla na pomoč don Boskova ljubezen. V kakšni zmoti bi bili, če bi rekli, da je to tako čudovito ustanovo razvil nasvet kakega politika brez vere, kot Urban Ratazzi. »Pritegnite,« je dejal leta 1847, »pridružite si druge ljudi, da boste utrdili vašo ustanovo, in dajte koga, ki vas bo nadomestil po vaši smrti. Sicer pa kdo bi vas nasledil v vašem duhu in v vaših delih?« To je bila kal, kakor pravimo, iz katere je zrasla ustanova in gibanje, je bila iskra, ki se je po šestih letih razplamenela do današnjih dni. Vem, kako se Bog šali s človeškimi otroki in da tudi na veliko prerokujejo v prid izbrancev. Toda če je to bila priložnost za oblikovanje, organiziranje in sistematiziranje lastne ustanove, je treba rojstvo pripisati veri, pripisati življenje veri, pripisati razvoj veri, ki prestavlja gore, veri, ki stori, da vzklije gorčično zrno, in pomaga, da zraste v veliko drevo. In to je vera tega Božjega moža, ki je rodil dragocene sadove, ki jih mi občudujemo.

Kdo ne pozna življenja vere tega moža? Ali vam ni sam začetek, ali zibelka ustanove na praznik Marijinega brezmadežnega spočetja, razodel, da je ustanova pognala temelje v veri in da jo je navdihnila vera? Kdo jo je vodil, če ne vera, da se zanima za te fante? Ali ni bila spoštovanje tistega, kar je stalo učlovečenega Boga, in veličine usod, h katerim je bila poklicana? Ali ni bilo notranje prepričanje najvišje pravice, ki jo ima Bog, da ga častijo, ljubijo in mu služijo tiste razumne stvari, ki jih je spodbudil, da se zanimajo za te otroke? In ali ni to duh vere? Puščam zasebno življenje tega Božjega služabnika; ne dvigajmo zavese, ki pokriva njegove kreposti, in plašča skromnosti, ki ga obdaja, saj ne bi bilo niti pravično niti primerno, če pa gledamo zunanja dela in bi po kali sodili sad, se ne obotavljajmo reči, da je delo gospoda Janeza Boska delo žive vere; in njegovi sledilci, njegovi vredni učenci z enako vero nadaljujejo delo, ki ga je začel. Tistim, ki na kratko obišejo hišo, ki je ob svetišču Marije Pomočnice v Turinu in prepotuje, kot se mi je zgodilo, to mesto, živo od mladih ljudi, nekateri zaposleni v odmevnih delavnicah,

nekateri tiho in negibno v učilnici za mizo, nekateri viseči in nemi na mojstrovih ustnicah, nekateri zbrani okoli spovednice, nekateri klečeči pod krili Marije Pomočnice, da bi ji peli hvalnice, ali vsi skupaj zbrani stoje ali sede okoli pomlajenega Filipa kmalu po sončnem zahodu, ko se spusti lunin žarek, da osvetli znamenito mesto in pozlati častljivo postavo Božjega moža, ki skoraj v ekstazi visijo na ustnicah častitljivega moža, da bi slišali nekaj preprostih besed, ki tako kot dež primerno padajo na dobro pripravljena tla; in le-te se raztopijo v solzah, druge spodbudijo k nasmehu, vse vabijo k novemu življenju in velikodušnim sklepom, ko, ponavljam, vse to premislim, rečem: tukaj svet nima ničesar opraviti, tukaj meso in kri trkata zaman na vrata: samo vera ima opraviti s tem. Če pogledamo kroniko in zgodovino njihovih misijonov v Južni Ameriki, kjer so poleg splošnih težav (in za razumevanje je dovolj, da le malo poznamo zgodovino širjenja vere) še nekatere posebne: vlažno podnebje, mešano prebivalstvo, pokvarjene tradicije, divjaki, ki ne poznajo Boga, necivilizirana ljudstva, ki so hujša od divjakov, tujci, ki se zgrinjajo tja zaradi dobička in špekulacij, in govorijo različne jezike, portugalščino, indijsščino, španščino; vraževerja na eni strani, hladnost na drugi, brezbriznost tolikernih služabnikov svetišča, vlade, ki so zagrizene proti Cerkvi, prostozidarske lože, porušeni in izgubljeni običaji itn. itn. Iz vseh teh stvari naredimo mešanico, iz teh elementov sestavimo, in brez velike strokovnosti bo to samo po sebi dovolj, da spoznamo, kako naporen je ta del salezijanske dejavnosti v Ameriki. To prizadevanje, ki je utrudilo toliko rok in izčrpalo sile toliko vrednih redov pred njimi, je ponovno zacvetelo v Božji Cerkvi v skromni in moderni salezijanski družbi. Premagati tolike težave, sumničenja vlad, uskladiti spoštovanje škofov in duhovščine, razorožiti sedem sovražnikov Boga in Cerkve ter biti angeli miru, dobrohotni do tistih ljudi, ki na svojih človeških obrazih nosijo tigrovo srce, ni nič drugega kot delo vere. Vera je tista, ki je rodila to delo in ga prenesla na svoje otroke, ki ga bodo ohranili, če bo Bogu všeč in če bo uslišal naše zaobljube. O, če bi bila to edina korist, ki jo je prinesel don Janez Bosko, bi bila že zelo pomembna. Pred nekaj dnevi je pisal romanopisec iz Francije, ki je vse prej kot nežen do Cerkve, čigar ime je v Gospodovi hiši nespodobno izreči, in je pred nekaj dnevi napisal, in to tako kot bi lahko le Lucifer, ko bi mu Bog dovolil, da piše, kar čuti: »Ah, na žalost je to stoletje, ki se končuje, kaj zgradilo v intelektualnem in moralnem redu? Nič. Vse je uničilo, vse je izničilo s svojo skepsjo. S svojimi utvarami je navduševalo ljudstva, a ni moglo izpolniti svojih obljub: oborožilo je delavce in dajalo kamne namesto kruha, vzbudilo je zle strasti, ne da bi koga zadovoljilo, in vzbudilo dvome v mnogih glavah. To stoletje se izteka, saj vera ni mogla nadomestiti nobenega sistema, nobene ideje, nasprotno, uničila je mir in moralo med ljudmi.« To so bolj ali manj besede tistega, ki je morda najbolj brezbožen in skeptičen izmed francoskih pisateljev. In rekel je, da je uničenje vere največje zlo na svetu! Zdaj pravim, da če salezijansko delo ni prineslo drugega dobrega kot to, da je oživilo vero tam, kjer umira, naredilo živo tam, kjer je mrtva, jo zaiskrilo tam, kjer je mlahava in negotova, bi samo to zadostovalo, da bi se don Boskova družba pokazala kot resnično delo vere.

Drugi vzvod, drugo krilo je dobrodelnost. Rodovitnost don Boskovih del izhaja iz vere in ljubezni; po veri, saj je to zmaga, ki premaga svet, kot pravi sveti Janez: *Haec est victoria quae vincit mundum, fides nostra*. Iz vere, ker Bog vedno želi dokazati, da je on

tisti, ki kraljuje, da je on edini Gospodar našega srca. *Dominus regnavit decorem indutus est*. Svoje časti ne prepušča nikomur in prav zato je dal neprimerljive primere. Če se je on, Božja Beseda, ponižal do smrti, zaradi česar ga je Oče povzdignil, tako da mu je dal ime, ki presega vsa druga imena, je to zato, da bi se mi uboga bitja naučili izničiti sami sebe iz ljubezni do njega, da bi slava pripadla Bogu, ki mu pripada. Noče, da bi si človek drznil tekmovati z njim za pravico, ki jo ima do vsega stvarstva. Gospod je poskrbel, da na dela, ki jih je zasnovala človeška modrost, hitro pride dih in jih ugasne, kakor veter na plamen, in da dela, ki jih je zasadila, gnojila in čudovito obdelala vera, podeli plodnost, širitev in stabilnost. Zato obstaja razlika med junaki sveta in junaki Cerkve, med deli svetnikov in deli celo uglednih mož sveta. Zato vidimo nespametneže, ki komaj umejo pisati, že ustanavljajo verske redove, ki so se ohranili še danes. Red svetega Frančiška Asiškega, ki ga je zasadil skoraj nepismen človek, je s svojo zveličavno senco že šest stoletij preveva vso zemljo. Mnoge druge ustanove, ki so jih zasnovali zelo preudarni možje, ki so poskrbeli za vse, niso zagotovilo, da bi bila dela nesmrtna in da ne bi propadla. Ko podeli življenje in večnost kakemu delu, če nočemo zanikati vere v naših očeh, moramo verjeti, da je to pečat, znak, da je to delo sprožila vera in vedno vodila ljubezen. In res, kaj je dobrodelnost kot vera v dejanju? Po teološkem nauku je namreč krščanska vera temeljna krepost, ki raste v upanju in se izpopolnjuje v ljubezni. Kakor v človeškem in razumskem redu ne zadošča prepričanje o razumu, če mu ne pridružimo del, saj če ima kdo svoje prepričanje in dela drugače, kaže, da ima nedoločno in dvomljivo prepričanje, kakor je torej v razumu preizkus prepričanja delati po njem, tako se zgodi, da so dokaz žive vere dobra dela: Pokaži mi s svojimi deli tisto vero, ki se ne vidi z očmi, apostol Jakob. Ljubezen ni nič drugega kot dejavna vera, vera, ki jo oblikuje žrtev, velikodušnost, izročitev našega srca Bogu, najboljšemu med vsemi; in bližnjemu, ki predstavlja podobo živega Boga. Ne more biti Božje tisto delo, ki se sicer začenja v imenu vere, nima pa za spremstvo ljubezni Jezusa Kristusa, in če tisti, ki se je lotil tega dela, gleda bolj na svojo korist kot na Božjo čast, če išče bolj sebe in napeljuje vodo na svoj mlin: če zahteva, da je vse po njegovem okusu, če si želi visoka mesta, tako v Cerkvi kot v družbi, če išče svojo čast in plačilo, hoče utrditi svojo družino, pomnožiti imetje in kapital, to je zgolj človeško delo, ki je prej ali slej obsojeno na propad. Bog je po svojem bistvu čistost, zgolj duh, brez sence krivde; istega duha ohranjajo tisti, katerih dela so utemeljena na duhu ljubezni in dobrote. Vcepljam to načelo, da morajo biti dobra dela oplojena in zalita z vero, mora pa jim zagotavljati rast in popolnost ljubezen; to mora biti dobrota iz načel, poštenost in gotovost, vdanost, tisto utapljanje in tista žrtev, ki jo navdihuje samo ljubezen. *Major horum Caritas*.

Zdaj se obračam na vas, častitljive dame, ne glede na to, ali je v don Boskovih zavodih ljubezen ali ne. Če je ni tu, kje naj potem bo? Kje jo bomo spoznali? V tem primeru bi bilo prav, če bi rekli, da je ljubezen izginila iz našega okolja, da je ugasnila ali se izgubila. Vendar je to nemogoče, dokler so med nami pravične duše, ki hrepenijo po lastnem posvečenju, dokler so reveži, ki jih moramo podpirati in *pauperes semper habetis vobiscum*, nam govori Gospod. To delo vere in ljubezni je v oratorijih nadaljevala ljubezen in gorečnost za duše. Ljubezen je združila okoli don Boska toliko tovarišev, ki jih je spodbujala, da so premagovali veliko težav, bolečin, preganjanj in žrtev, ljubezen, ki jih

je podpirala vse do nas. On, apostol naših časov, je imel pred očmi Božjo čast in hoče, da bi Boga poznali, častili in ljubili vsi ljudje na zemlji. Sredstvo tega apostola ni bila samo povezanost, ne usluge mogočnejšev, ne bogata dediščina, ne krik filozofa ali literata. Ni bogat, ne diplomat, razen v zadevah, ki se pripisujejo svetnikom. Vemo, da don Bosko ni bil politik, čeprav je bil povezan tudi z velikimi; čeprav izobražen in pisatelj različnih del ni nikoli zahteval, da bi ga imeli za znanstvenika. Ker je ponižen in skromen, je pisal, kakor je mislil in govoril, njegove knjige pa so prehajale na potomce kot izraz prave preprostosti in globoke ponižnosti sredi tega varljivega sveta. Don Bosko je mož, ki živi v Gospodu, njegova sredstva so molitev, dober zgled, premagovanje, žrtev, krotkost in zlasti nespremenljiva potrpežljivost, ki se pokaže ob njegovih zadržanih in resnih kretnjah, ob tehtni in kratki besedi, ob blagem in prepričljivem izrazu. Za svoje prijatelje in dobrotnike ima tiste, ki so mu sovražni in ga preganjajo. Krotek in strpen prodre do vseh in ukroti najbolj divje zveri v puščavi. Ne pretiram s tem, kar sem rekel o tem pravičnem človeku, ki ga vi poznate iz lastne izkušnje in o katerem ste brali kak življenjepis. Menim celo, da sem rekel komaj eno petino tistega, kar bi lahko povedal, sijajen dokaz tega duha pa vidimo vlitega v njegove sinove. Zato je za zavetnika vzel svetnika, ki je sinonim za katoliško blagost in dobroto in je svoji ustanovi dal ime sv. Frančiška Saleškega, katerega podoba je on. Ni se zadovoljil samo z imenom, temveč je hotel, da je podoba tega svetnika, to je ljubeznivost in skromnost, program, sredstvo in cilj njegove ustanove. Čeprav so modri zakoni regularnih (kanonikov) sv. Kajetana iz Thieneja, sv. Ignacija Lojolskega in vseh drugih kongregacij do naših časov, kljub temu se mora tisti, ki preiskuje don Boskovo ustanovo, prepričati, da ni hotel samo posnemati teh modrih zakonov, temveč je hotel, da je glavna značilnost ljubezen. V Ignacijevih pravilih prevladuje modrost, previdnost. On je duhovni kapitan, vendar vedno kapitan, general, ki je zamenjal politiko tistega stoletja s pobožanstveno politiko evangelija, si privezal pas okoli ledij, namesto meča je vzel v roke križ, le zastavo je zamenjal. Njegova značilnost je bila previdnost, prilagodljivost, odločnost, red in simetrija; čudovita arhitektura, mojstrovina. V don Boskovem načrtu je stvar preprostejša, bolj po domače, vendar v njem vlada ljubezen; *omnis spiritus laudet Dominum*. Obstaja razlika med Pavlovimi in Janezovimi pismi. Eden z enim udarcem odseka zmote, drugi pa pridiga o ljubezni v najrazličnejših tonih: *Filioli, diligite alterutrum*. Salezijanska družba s svojimi oratoriji in svojimi šolami nenehno pridiga o ljubezni. Na prvi pogled ne razlikujete don Boskovih sinov od svetnih duhovnikov, ki nimajo posebnega oblačila, temveč po dostojanstvenem in resnem vedenju; po načinih, po besedah in po duhu jih boste zlahka prepoznali za dobre duhovnike, goreče za Božjo slavo in vzgojene za duha ljubezni.

Živa vera in goreča ljubezen je skrivnost te ustanove, ki se je v kratkem času dobro ukoreninila in zelo razširila. Vera in ljubezen, to je značilno znamenje don Boskovih ustanov, brez katerega ni dobre ustanove, ki se rodi, ki raste in se razširja.

Nato je končal z besedo, s katero se je obrnil na matere, in rekel, da zanje in za njihove otroke neutrudno dela ta Božji mož, da ni dovolj čustvo češčenja in spoštovanja do ustanove in do ustanovitelja, temveč da morajo tudi one odgovarjati in sodelovati v njihov blagor. Vera brez ljubezni bi bila jalova. Sklenil je svoj čudoviti nagovor z omembo, da v Rimu že obstajajo take odlične ustanove, a jih ni dovolj za vedno naraščajoče

prebivalstvo in da je cvetoča ljubezen tista, ki sodeluje pri izgradnji zavetišča Presvete-
ga Srca in pri vzdrževanju tistih fantov, ki rastejo v upanju in veri v nebesa; Bog pa bo
nekega dne bogato poplačal dobre in darežljive duše, ko bo rekel: Lačen sem bil in ste
mi dali jesti; žejen sem bil in ste mi dali piti itn.

26. PISMA PRELATOV, NEDAVNO VPISANIH MED SALEZIJANSKE SOTRUDNIKE

A

KARDIAL MELCHERS

Prečastiti gospod!

Z veseljem sem prejel pismo, v katerem opisujete zgodovino dobrodelne družbe sa-
lezijanskih sotrudnikov, ki je znana po obeh poloblah zemlje, ki se je razširila z bla-
goslovom in sadovi Božje milosti, ki ste mi ga poslali 4. maja in ste me hoteli sprejeti v
število sotrudnikov.

Zahvaljujem se vam za to izredno dobroto, s katero ste me prehiteli, in za prisrčno
ljubezen.

Pozdravljam te in se priporočam tvojim svetim molitvam in molitvam tvojih sobratov.
Tebi in tvojim sotrudnikom želim vse dobro iz Božjega Srca, molim z iskrenim srcem
ter za potrebe družbe prilagam majhen dar.

Tvojemu gospostvu iskreno vdan
v našem Gospodu Jezusu Kristusu

P. Kard. MELCHERS

Rim, 19. maj 1886

B

KARDINAL LUDVIK JACOBINI

Prečastiti gospod!

Prejel sem diplomu salezijanskega sotrudnika, ki ste mi jo poslali vi, presvetli gos-
pod, kot tudi zbirko *Bollettin*ov, ki se nanašajo na zgodovino Oratorija sv. Frančiška Sa-
leškega. Dobro mi je znano, koliko dobrega je napravila ta vaša ustanova za zapuščeno
mladino. Z velikim veseljem sprejemam, da sem član zaslužne družbe, ki uživa toliko
duhovnih dobrin, ki vam jih podeljuje poglavar Cerkve.

Ko se zahvaljujem za poslano zvezke, imam za posebno čast, da vam potrjujem čustva
svojega globokega spoštovanja.

Vaš vdani v Gospodu

L. Kard. JACOBINI

Rim, 25. maj 1886

C

KARDINAL ALFONZ CAPECELATRO

Velespoštovani gospod don Bosko!

Iskreno se vam zahvaljujem, da ste me blagovolili prišteti med salezijanske sotrudni-
ke, kot je razvidno iz izkaznice, ki ste mi jo poslali. To imam ne samo za čast, temveč za
duhovno bogastvo.

Poskrbel bom, da vpišem še druge; medtem ko se vam zahvaljujem tudi za poslani Ve-
stnik, se priporočam po svojih močeh vašim molitvam, v katere imam veliko zaupanje.

S čustvi resničnega spoštovanja in ljubezni ostajam vaš
vdani služabnik
+ ALFONZ, kardinal nadškof
Capua, 27. maj 1886

D

MSGR. VINCENCIJ BERCHIALLA

Prečastiti oče v Kristusu!

Čeprav ste me že leta 1878 pridružili Salezijanskim sotrudnikom, ko sem imel čast, da sem z vami preživel nekaj ur v Lanzu, sem kljub temu hvaležno sprejel nov naslov, ki ste mi ga ravnokar poslali 1. maja, ki je prišel do mene v Cagliariju 22. t. m. skupaj z revijo, ki obsega zgodovino tako zaslužne ustanove.

Bolj malo drži, da lahko kaj storim v korist vaše častitljive družbe, saj moram podpirati in vzdrževati številne ustanove, upam pa vedno, da se bodo prej ali slej izpolnile želje mojega prednika msgr. Balme in moje, da bo prišla skupina prekaljenih salezijancev, napolnjenih z duhom zatajevanja in gorečnosti, da prevzamejo skrb za našo zapuščeno mladino.

Oh, kakšne ruševine! Bog ve, kakšen je katekizem v našem mestu. Nobenega krščanskega zavoda; nobene šole ali oratorija za fante; gruče fantov brez dela, samomori, zavrženi celo od svojih staršev. Če bi vaša visokost videla na svoje oči te stvari, ne bi mogli ostati neprizadeti ob taki zapuščenosti.

Vrhovni general piaristov (scolopi) z vso svojo avtoriteto ni mogel zbrati pol ducata svojih raztresenih redovnikov, ki delajo malo ali nič in uživajo pokojnino, nosijo križ na prsih in so si zbrali bogato imetje, s slovesno obljubo uboštva.

Imam misijonarje, ki kar precej delajo, a morajo skrbeti za 60 usmiljenih sester s pol ducata ustanov, ne da bi upoštevali pouk latinščine in moralke za naše odrasle klerike, skupaj s kleriki iz treh drugih škofij.

Zato, ko bodo prišli vaši sinovi, bodo našli dve veliki stvari, ki so prav zanje: to je dva tisoč fantov, ki jih je treba vzgojiti in iz njih napraviti dobre krščanske delavce, in dvesto fantov na gimnazijah in jih napotiti, da bodo postali dobri državljani.

Božjo previdnost najdemo tudi sredi bede tega lačnega otoka.

Poljubljam vam roko in priporočam sebe in svojo škofijo vašim molitvam.

Vaš vdani služabnik

+ VINCENCIJ GREGORIJ, nadškof
Cagliari, 25. maj 1886

27. POSVETILO MATERI MARJETI

ŠOPEK CVETJA

Danes, ko tvoj god slavimo,
sem hotel ti dati zagotovilo svoje ljubezni,
šel sem po gozdcih vrtov ob Flori
in skromen šopek cvetja iskal.

Iskal sem venček, tebe vreden.
 Tedaj zaslišal sem glas: zaman ga iščeš.
 Ne dajaj ji cvetja, ki je pravkar vzcvetelo,
 išči ga v nebesih in tam ga boš našel.

Tedaj so me peljali nad zvezde.
 In v vrtu, okrašenem z božanskim cvetjem,
 sem izbral najbolj dišeče in najlepše.
 Tu so cvetke, ki bodo večno cvetele,

katerih vonjave napolnjujejo zrak.
 To so kreposti matere Marjete.
 (*don LEMOYNE*)

28. PISMO KATOLIŠKEGA DRUŠTVA IZ BARCELONE DON BOSKU

Presvetli gospod don Bosko!

Globoke simpatije, ki si jih je vaša častitljiva oseba znala pridobiti v Združenju katoličanov med vašim za nas kratkim bivanjem v Barceloni, so pridobile novo potrditev neprecenljive naklonjenosti ob nedavnem obisku našega tajnika poslanika de Fonta v mestu Turin, da bi bil navzoč pri velikem praznovanju vašega zavetnika sv. Janeza Krstnika.

Potem ko smo z notranjim zadoščenjem izvedeli za izjemne znake odlikovanja in priznanja, ki smo jih vsi prejeli v osebi tajnika poslanika de Fonta, tako od vas kot od vaših plemenitih bratov kapitlja, pa tudi od vseh članov in vaših najdražjih gostiteljev, smo se dogovorili, da se vam, naš častitljivi in ljubljeni gospod, iskreno zahvalimo in ponovimo ponudbe zvestega bratstva, ki smo jih osebno izrekli vam glede salezijanske ustanove. Gospod usmiljenja naj vam podeli, da bodo vaša dela krščanske prenove iz dneva v dan bolj uspevala in da bodo s pomnoževanjem salezijanskih delavnic na štirih koncih sveta prinašala veliko slavo Bogu ter reševala neštete nesreče. Naj vas Bog ohrani še veliko let.

Tajnik JOAQUIN DE FONT
Predsednik BARTOLOMÉ FELIÚ
Barcelona, 14. julij 1886

29. PISMO ŠKOFA IZ PINEROLA DON BOSKU

Prečastiti gospod don Bosko!

K meni je prišel gospod Duina, prošt iz opatije, in mi sporočil v vašem imenu, da boste prišli v Pinerolo v soboto 10. t. m. Ker niste gospodu proštu najavili ure vašega prihoda, vas prosim, naj vaš gospod tajnik javi, da bom lahko ob določenem času poslal kočijo na postajo.

Vesel sem, da ste se končno odločili in pridete sem, da se nadihate bolj svežega zraka: v upanju, da vas lahko osebno počastim, vam izražam svojo vdanost.

Uslužni in vdani služabnik
 + *FILIPPO, škof*
Pinerolo, 7. julij 1886

30. PISMO ŠKOFA PÉRIGUEUXA DON BOSKU

Moj prečastiti oče!

Imam čast, da se vam zahvalim za priznanje, ki ste mi ga blagovolili izkazati za francoski prevod vašega dela *Le catholique dans le monde* [Katoličan v svetu].

To delo je odlično z vseh vidikov. V njem ste podali trden dokaz za poslanstvo izbrane Cerkve, najprej same v sebi, nato v primerjavi z drugimi verstvi, ki jo preganjajo. Vse, kar pripovedujete o grškem razkolu, o valdeški in protestantski Cerkvi in drugih, je vzeto iz najboljših virov in je brez kakršne koli kritike. Glede razlage je slog preprost, zelo domač, vendar prav to samo večja moč dokazov in pravilnost nauka.

Srčno si želim, da bi delo doseglo zaslužen uspeh in prineslo največjo korist.

Sprejmite, moj velečastiti oče, zagotovilo mojih zelo spoštljivih občutkov v Gospodu vdani

+ N. JOSEPH

škof iz Périgueuxa in Sarlata

Périgueux, 8. julij 1886

31. PISMO KARDINALA PLACEA DON BOSKU

Moj dragi in častiti oče!

Ne morem brez zadrege primerjati datuma, ki sem ga pravkar napisal na vrhu tega lista, z datumom pisma, ki ste mi ga blagovolili napisati vi v svoji dobroti in na katerega ne bi tako pozno odgovoril, če ne zaradi bremen, ki jih nenehno nosim.

Vi dobro poznate moja že stara in vedno enaka čustva do vas, moj častiti oče in prijatelj, in za salezijansko družino, da lahko verjamete, da mi je med izrazi simpatije, ki sem jih smel prejeti, vaša bila posebno dragocena.

Z najbolj prisrčnimi izrazi me spominjate na stike, ki me povezuje z vašo drago družbo. Nikakor nočem pozabiti in sem srečen, ker mi daje zaupanje, kakor mi tudi vi hočete reči, naj računam na vaše goreče molitve, ne glede na dostojanstvo, na katerega me je dvignil sveti oče; kljub mojim majhnim zaslugam mi daje potrebno pomoč, ko mi nalaga moje resne dolžnosti in moje težke odgovornosti.

Sprejmite, moj dragi in častiti oče, novo zagotovilo moje pobožne in zveste vdanosti našemu Gospodu.

+ CH. PH. Kard. PLACE

nadžkof v Rennesu

Rennes, 8. julij 1886

32. DON BOSKOVO PISMO ARHITEKTU LEVROTU

Predragi Mr. Levrot!

Dne 30. julija sem prejel vaše dragoceno pismo, ki mi naznanja, da vam je gospa vdova Montbrunska izročila tisoč frankov za moje ustanove. *Deo gratias et Mariae*, prosim vas, da ob prvi priložnosti izročite tej dobri dami mojo najiskrenejšo zahvalo in zagotovilo moje molitve in molitve mojih sirot, za njeno duhovno in časno srečo in naj jo dobri Bog na priprošnjo Marije Pomočnice potolaži in ji nakloni veliko zdravja in svetosti in dolgo življenje v dobro naših revnih ustanov in za njene velike zasluge za nebeško do-

movino, kjer duša njenega dragega moža že uživa veliko plačilo za svojo dobroto.

Sedaj vas pa pooblašчам, da tistih tisoč frankov izročite don Cibrariju, saj njegov mali zavod potrebuje vsega, kakor vsaka druga naša hiša, ki je bogata samo z dolgovi in upniki. Prosim dobrega Boga, naj primerno poplača vašo velikodušno dobroto do ubogega zavoda v Vallecrosii. Naj Gospod sipa svoje najboljše blagoslove na vas in na vašo drago družino, Marija Pomočnica pa naj vam izprosi zdravja, svetosti in vso srečo, ki ni nasprotna večni sreči.

Moje zdravje se je, hvala Bogu, malo izboljšalo, imam pa še kup težav. Sprejmite, gospod arhitekt, mojo spoštljivo in hvaležno vdanost ter molite tudi zame, ki sem vaš v Gospodu vedno vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin (= Pinerolo), 1. avgust 1886

33. PISMO DON BONETTIJA MSGR. CAGLIERU

Predragi in velečastiti msgr. Cagliari!

Gotovo ti bo drago, če ti natresem nekaj novic s svojim že obrabljenim peresom. Predvsem boš videl iz kataloga, da bodo letos volitve vrhovne predstojnice, ker je že pri koncu šestletje, ki ga je začela pokojna sestra Marija. Ne ve pa se še, ali bodo volitve v Nici ali v Turinu, pač tam, kjer bo za don Boska udobneje, verjetno pa bodo v drugi polovici avgusta in v Turinu. Ali bodo prišle tudi ravnateljice od drugod? Ne bi bilo slabo, če bi bila zastopana tudi Amerika. Misli torej na to in pošlji vsaj inšpektorico in ravnateljico iz Patagonije. Denar imate in potem kdo ve, da vam bo v tem pogledu pomagala dobra duša, ki to zve. Če pridejo, naj odidejo čim prej, ker smo že sredi dela.

Zdravstveno stanje sester je vedno *de more solito* [kot navadno]. Kljub temu smo nekako shajali, ne da bi vznemirjali zavode. Nekatere pa so bolj *bënne* [bolehne]⁷ (...); a Bog nam pošilja morda celo preveč postulantk, zato je sestra Enrichetta pogosto v zadržki, da mora odpuščati, in joka, ker one jokajo. Držimo pa se pravila: *omnia probate, quod bonum est tenete* [vse preverite, kar je dobrega, obdržite].

Moralno stanje je kar precej dobro, zato sem prepričan, da bo to v Božjo slavo in v čast Marije Pomočnic; imamo pa tudi nekatere, ki nam delajo preglavice (...). Kadar boš slišal, da sem katero odposlal, ne misli na strogost, temveč na ljubezen do družbe. Morda boš ti sam večkrat na tem, da storiš isto, pa nisi tega storil iz potrebe ali si upal na izboljšanje. Preden začneš kaj takega misliti, se posvetuj z don Boskom ali vprašaj za mnenje kapitelj v Nici itn.

V Nici so prizidali podaljšek poleg cerkve in napravili prostor za skoraj sto gojenk. Tem sem pridigal tri dni duhovnih vaj, od sedaj naprej pa bomo tako storili z vsemi, kar bo rodilo dobre sadove. Vrhovna mati je včeraj odpotovala v Marseille in vzela s seboj sestro Heleno Mainard, da jo izroči kot tovarišico skupaj s sestro Passerini sestri Sampietro, ki bo šla za ravnateljico, da odpre zavod za sestre z delavnicami in oratorijem v zavodu, ki sta nam ga zapustili dve osemdesetletni sestri v Guinesu poleg Rokavskega

⁷ *Bënna* je piemontska beseda, »koliba«. *Fé la bënna* rečemo za piščance, ki zaradi slabosti vlečejo krila in kokodakajo. V prisposodbi pomeni »biti bolehen«. Tudi v italijanščini *crocchiare* pomeni »biti bolehen«.

preliva, ne daleč od Lilla. Don Bosko in don Rua upata, da bo to topla greda za francoske sestre. Zavod bodo odprli na praznik Marije Pomočnice.

V soboto pričakujemo, da se vrne don Bosko iz Španije, da gre v Modane. Nič ne bom govoril o čudovitih stvareh, ki so se tam dogajale, ker boš nekaj zvedel iz časopisov, nekaj pa iz okrožnic. Dodajam samo, da je na predzadnji dan prišel odbor gospodov in mu podaril visoko goro, kamor je satan, kakor pravi izročilo, popeljal Odrešenika, da bi mu pokazal kraljestva sveta, in nosi ime *Tibi dabo* = [Dal ti bom]. Predtem je don Bosko sanjal o tej gori, in ko je sprejel v avdienco darovalce, mu je iz ust ušla beseda: *Bog mi je že prej povedal*. Upam, da bo don Lemoyne ob svojem času vse zapisal. Vedno bolj postajamo prepričani, da je don Bosko Božji mož in da smo mi lahko srečni, da smo njegovi sinovi, posebno ti, ki si med njimi najbolj imeniten. Bog in Marija te blagoslavljata in ti pomagata, da si priskrbiš krasno krono v nebesih, potem ko si boš pogumno nadel trnjevo krono na zemlji. Pozdravi svojo kurijo ali bolje svoj dvor, med njimi svojega tajnika in don Costamagna in tudi sestre ter me priporoči njihovim molitvam.

Vdani v spoštovanju in ljubezni

tvoj prijatelj in sobrat

DUH. JANEZ BONETTI

12. maj 1886

34. ČLANI ČETRTEGA VRHOVNEGA KAPITLJA

V podpisih k sklepu si sledijo imena v naslednjem vrstnem redu:

1. Duhovnik Janez BOSKO
2. » Mihael Rua (*vrhovni vikar*)
3. » Celestino Durando (*nekdanji vrh. prefekt, izvoljen za vrh. svetovalca*)
4. » Giovanni Bonetti (*vrhovni katehet – izvoljen*)
5. » Antonio Sala (*vrhovni ekonom*)
6. » Francesco Cerruti (*vrhovni šolski svetovalec*)
7. » Giuseppe Lazzero (*vrh. svetnik in ravnatelj obrtnikov v Oratoriju*)
8. » Domenico Belmonte (*vrh. prefekt, nek. ravnatelj v Sampierdarena – izvoljen*)
9. » Francesco Dalmazzo (*prokurator in ravnatelj v Rimu*)
10. » Pavel Albera (*inšpektor v Franciji in ravn. v Marseillu*)
11. » G. B. Francesia (*inšp. v Piemontu in ravn. štud. v Oratoriju*)
12. » Luigi Lasagna (*inšpektor za Urugvaj in Brazilijo*)
13. » Giulio Barberis (*S. Benigno Canavese*)
14. » Giuseppe Daghero (*Magliano Sabino*)
15. » Giuseppe Monateri (*Varazze*)
16. » Nicolao Cibrario (*Vallecrosia*)
17. » Luigi Bussi (*Nizza Monferrato*)
18. » Cesare Cagliari (*Valsalice*)
19. » Guidazio Peter (*Lanzo*)
20. » Giovanni Branda (*Sarrià*)
21. » Bologna (*Lilles*)
22. » Carlo Farina (*Penangol*)

23. » Giovanni Chiesa (*Catania*)
24. » Luigi Rocca (*Alassio*)
25. » G. B. Rinaldi (*Faenza*)
26. » Giovanni Bensi (*Lucca*)
27. » Ernesto Oberti (*Utrera*)
28. » Angelo Bordone (*Randazzo*)
29. » Giovanni Tamietto (*Este*)
30. » Carlo Bellamy (*Pariz*)
31. » Antonio Varaia (*St-Cyr*)
32. » Stefano Febraro (*Firenze*)
33. » Luigi Cartier (*Sv. Marjeta pri Marseillu*)
34. » Giuseppe Bertello (*Borgo San Martino*)
35. » Mosé Veronesi (*Mogliano Veneto*)
36. » Janez Krstnik Lemoyne (*tajnik*)
37. » Giovanni Marengo (*tajnik; ravn. pri sv. Janezu Evang. v Turinu*)

Manjkajo podpisi don Ghivarella (*Mathi*), don Leveratta (*La Spezia*), don Perrota (*Navarra*), don Ronchaila (*Nizza Marittima*) in vseh ravnateljev iz Amerike. Don Lazzero, ki je pisal msgr. Caglieru (Valsalice, 3. sept. 1886), je dejal: »Na kapitlju so bili zbrani vsi ravnatelji, brez izjeme, če odmislimo tiste iz Amerike«.

35. AVTOBIOGRAFSKE STRANI DON NESPOLIJA

Okrog avgusta 1871 mi je mati odkrila načrt, ki ga je zasnovala gospa Casati glede mene, to je, da me bo dala študirat in bi tako izpolnila obljubo, dano mojemu očetu. Še vedno se živo spominjam maminega vedrega, a resnega obraza, ko mi je povedala to novico. Tistega dne sem jo spremljal do nekega oddaljenega potoka, kilometer stran od vasi, da bo tam prala perilo; ko sva prišla do pol poti, kjer se razcepi na tri in stoji trioglati steber (tako imenovani Stebriček-Pilastrello), na katerem so tri podobe: Jezusa križanega, Marije in sv. Kajetana, me je mati postavila pred Marijo; sedla je na zidek, ki leži ob poti; predlagala mi je, da bi šel v Turin v Oratorij nekega duhovnika, po imenu don Boska, ki ga gospa dobro pozna, in je šla na praznik Marije Pomočnice, ki je pomagala študirati toliko fantom, posebno, da bi jih privedla v cerkveni poklic.

Jaz sem sicer imel željo študirati, a da bi postal duhovnik, na to nisem nikoli pomislil; ne da bi čutil odpor, toda v glavi mi je krožila misel, da duhovnik postane samo, kdor je bogat, bolj ali manj bogati in iz bogatih družin so bili duhovniki, ki sem jih poznal, zato si nisem upal dvigniti svojih želj tako visoko; če so mi kdaj nastale v srcu, sem jih takoj odpodil in jim rekel: »Tega že ne boste nikoli dobile; torej ostanite mirne.« Zmajal sem z glavo in posmehujoč se sam sebi sem jih poslal na sprehod.

Koliko in kakšne ideje je v meni vzbudil tak predlog, to prepuščam vaši domišljiji. Zame je bil to čisto nov svet. Bil sem popolnoma neodločen in ne vem, kaj sem odgovoril. Moja mati je opazila, da nisem imel nič proti, povedala je gospe Casati in se je v mojem imenu zahvalila s tistim materinskim srcem in srcem revne žene, ki ni znala govoriti, ki pa je brez besed precej dobro izrazila svoja čustva.

Bil sem popolnoma prevzet ob tej misli in nisem vedel, kaj naj rečem, šele pozneje je

v meni vstalo čustvo hvaležnosti; ko me je moja mati predstavila gospe z besedami »Tu je tisti dijak«, izgovorjenimi z zadovoljstvom in nasmehom, sem bil ves zmeden in kot iz sebe. Gospa je vse razumela in bila zelo zadovoljna.

V tistih dveh mesecih, ko sem ostal doma, me je poslala k dobremu duhovniku v našem kraju don Grasselliju, ki je takrat študiral literaturo na univerzi v Turinu. Nikoli ne bom pozabil tiste šole, čeprav je trajala malo časa. Čudil sem se taki ljubezni in taki dobroti, saj je bilo prvokrat, da se je duhovnik približal meni.

Duhovniki so bili tedaj, moram povedati, malo aristokratski in so do ubogega ljudstva stali v dolžni razdalji. Dobro ljudstvo jih je spoštovalo in častilo; tudi jaz sem delal tako, a jih nisem imel rad. Spoštoval sem jih, a moje srce je bilo daleč od njih, kakor oni od mene.

Torej videti duhovnika in to mladega, ki je brez vzvišenosti govoril z menoj kot človek s človekom in skoraj kot revež z revežem, me je zelo spravilo v začudenje in mi dalo spoznati, da niso bili vsi duhovniki, kakor sem si predstavljal, istega kova in da je treba razlikovati med duhovnikom in duhovnikom, na žalost!

Župnik je z nami ubogimi fanti ravnal osorno, v njem pa sem bolj kot očeta videl nekakega rablja; ko sem ga videl iti mimo, sem v njem doživljal isto, kot bi srečal karabinjerje. Tudi v cerkvi je ravnal enako, tudi pri spovedi. Spominjam se, da sem pred birmo šel s svojim stricem⁸, da se predstavim, potem ko so drugi že končali, in sem bil sprejet s takim mrkim obrazom, da sem se počutil kot zmrznjenega. »Ali je bilo treba res čakati na spoved do te ure?« so bile prve besede, ki mi jih je izrekel, in je zaprl ali bolje zaloputnil vrata spovednice. Ne bom jih pozabil; nisem ga sovražil, toda v meni je ostal grenek priokus in spomin nanje.

Ta mladi duhovnik je bil zame pravi Božji blagoslov in v njem sem prvokrat opazil številne oblike duhovniške dobrote, katere živo podobo bom lahko kmalu videl v don Bosku.

Don Bosko zame ni bilo novo ime. Njegovo ime sem že nekaj let prej videl v *Letture Cattoliche*, ki ga je urejal on in nam ga je dala brati gospa Casati, saj je vedela, kako si ga želimo. Kakšen praznik sva napravila s svojim bratom Rihardom, ko so nama podarili don Boskovo *Cerkveno zgodovino*! S kakšnim veseljem sva jo brala! Tega moža sem imel rad, še preden sem ga poznal. In ko sem ga videl in ga spoznal in mi je smehljajoč se položil roko na glavo, se mi je zdelo, da je to Jezus, ki blagoslavlja otroke. Spomnil me je na mojega očeta in sem začel do njega čutiti enaka čustva kot do očeta, a še z večjim spoštovanjem in večjim zaupanjem. Prvokrat sem videl duhovnika med fanti, zadovoljnega, da je bil med njimi, prijazen do vseh brez razlike. Tedaj se mi je razširilo srce in sem spoznal, kaj je pravi duhovnik.

V don Boskov Oratorij sem vstopil 15. oktobra 1871; do tja sta me spremljali moja mati in gospa Casati. Sprejel me je don Albera⁹ in me vprašal, ali bom priden. Kako naj bi odgovoril drugače kot z »da«?

V prvih dneh sem bil zagrenjen, toliko bolj, ker so govorili po piemontsko, jaz pa nisem znal, zato so se norčevali iz mene in me preganjali.¹⁰ Čutil sem se izgubljenega

⁸ Po očetovi smrti je šel k materinim sorodnikom v Crerunago.

⁹ Bil je zunanji prefekt.

¹⁰ Bil je doma v Arosio pri Brianzi.

sredi tolike množice, za katere sem bil tujec in sem vedno mislil na svojo mater in svoje brate. A to ni trajalo dolgo. Videl sem don Boska, spoznal sem druge duhovnike, polne dobrote in ljubezni. Končno mi je biti v Oratoriju postalo vseč. Vendar mi je tista piemontska grobst nekaterih mojih tovarišev, ki mi je zagrenila prve dneve, ostala v srcu in se mi še sedaj, hoté ali nehoté, pojavi od časa do časa.

Ko sem stopil v prvi razred gimnazije, sem bil med zadnjimi. Nisem obupal, temveč sem si dajal poguma. V prvih mesecih nisem razumel ničesar in sem bil ob teh novih stvareh in v novem življenju zmeden. Toda komaj sem se malo znašel in našel pravo pot, sem napravil kak korak naprej, pa še naprej in naprej, tako da na koncu leta sicer nisem bil med prvimi, temveč zelo blizu prvim.

Učitelj v prvem razredu gimnazije don Bruna je tisti, ki sem jih med mnogimi drugimi imel v Oratoriju in ki se ga še sedaj z veseljem in zadovoljstvom spominjam. Tista njegova naravna resnoba, tista natančna uporaba časa, tudi za nekaj minut, se mi je vtisnila za zmeraj: kot učitelja se spominjam malo, bolj pa kot značajnega in resnega človeka. V začetku sem se ga bal, in kadar sem ga videl prihajati mi naproti, sem pobegnil; nekoč pa sva se srečala v ozkem hodniku in mi je dejal: »Tokrat mi pa ne boš ušel,« je dejal z nasmehom in me vprašal, ali sem že bil pri prvem obhajilu. Odgovoril sem, da ne, ker je naš župnik imel načelo, da je pustil k prvemu obhajilu šele pri dvanajstih letih; to nam otrokom ni bilo vseč in tudi ne staršem. Če sem se čudil pogostemu prejemanju obhajila, kot sem ga videl v Oratoriju, mi je to na drugi strani bilo vseč; tudi v tem sem videl don Boskovo široko in velikodušno srce in sem se vedno bolj navezal nanj in na Oratorij.

Moje življenje v Oratoriju je trajalo devet let,¹¹ ki so ga prekinile le enomesečne počitnice, ki sem jih prvih pet let preživel doma. Redno sem opravil celo gimnazijo in imel za voditelja don Duranda,¹² ki mi je vedno prepredil, da bi *preskočil* kak razred; tedaj sem bil slabe volje, sedaj pa ne več.

V vseh petih letih gimnazije me ni zapustil, nasprotno v meni je rasla želja po učenju in šoli. Ali sem postal kaj boljši? Tu se moram zaustaviti in bolj na dolgo razložiti svojo misel.

V Oratorij sem vstopil moralno lepo urejen. V prvem, drugem in tretjem razredu gimnazije, če že ni šlo na bolje, vsaj na slabše ni šlo. Toda v četrtem razredu, ko sem imel petnajst let (1874-75) sem v sebi začutil drugačna čustva. Prej sem ubogal skoraj samoumevno, prejemal sem zakramente brez posebnih naporov in skoraj rad, nisem občutil ovir za molitev, živel sem zadovoljen s seboj in z drugimi. Tistega leta pa mi je pokorščina postala težka; namesto čustva, ki me je prej vleklo k predstojnikom in učiteljem, se je pojavila hladnost, nezaupanje, razen če izvzamemo don Boska in don Rua, pred katerima je v meni utihnil neki glas, neko nepravo čustvo. Bila sta prevelika, njuna očitna svetost je vzbujala spoštovanje tudi v skritosti srca najbolj nediscipliniranih fantov.

Zakramentov nisem več prejemal enako pogosto, čeprav ni nikoli minilo štirinajst dni, in težje sem se pripravil na prejem zakramentov, s težavo sem molil; končno v

¹¹ Takrat so kleriki opravljali noviciat in študentat v Oratoriju.

¹² Šolskega voditelja, kakor smo tedaj imenovali šolskega svetnika.

globini srca nisem več čutil tistega miru, neki nedoločen občutek nezadovoljstva in ne-razpoloženja me je grizel in mučil.

Tistega leta sem začel misliti tudi na svoj poklic. V prvem razredu gimnazije mi je bilo popolnoma jasno: najlažje in najlepše se mi je zdelo postati duhovnik. Po štirih letih pa ni bilo več tako. Nisem več čutil tiste odprtosti in odkritosti. Nisem se bal duhovništva, temveč dolžnosti, katerimi se je izogibal moj napuh, ki se je začel pojavljati. Don Rua, ki sem mu navadno odkril srce pri spovedi, mi je svetoval, naj najprej odkrijem svoje skrivnosti don Bosku, in sem ga ubogal; toda to ni nič pomagalo, da se ne bi okoli mojega srca nabirala gosta megla.

V meni so se porodile nove in nikoli prej občutene želje po večji svobodi, sanje o življenju v svetu, slavi in časteh. V vsem tem sem včasih videl nečimrnost; a še vedno so me spodbujali tisti prividi. Na misel mi je prišla mati, starejši brat, naponi mojega starejšega brata, bolezen drugega brata, dve sestri, ki sta si, čeprav še mladi, že služili svoj kruh; mislil sem na očeta. Priznavam, da je pred temi podobami in tako svetimi spomini slabel moj napuh in se vrnil v moje resnično stanje; ker se je dim spet pojavil, se je spet razvnela domišljija, notranji boji pa so postajali spet močnejši.

Čemu vse to? Če to ni vprašanje, ki bi si ga izrekel jaz, mi je vendar lebdelo v glavi in kot neki očitek, saj mi je vest takoj odgovorila, da nisem veren, ne pobožen in sploh ne kristjan; toda na kakšen način nisem bil veren, pobožen in kristjan? Kako je vse to v meni upadalo in bi krščansko čustvo v meni skoraj ugasnilo? To je občutljivo in bistveno vprašanje in jaz bom nanj odgovoril odkrito, kakor čutim, potem ko sem o tem dolgo razmišljal.

Življenje revnega dijaka je povzeto v dveh besedah: učenje in pobožnost; učenje, kolikor je človek dolžan delati v svojem poklicu; pobožnost, kolikor je kristjan. Učenje in pobožnost sama po sebi nista tekmeča, ki se borita za prednost v dijakovem srcu; sta rajši dobra prijatelja in tako potrebna, da če se loči eden, gre proč tudi drugi, ali umre ali ostane tam kot mrtev, brez koristi, celo v škodo.

Učenje brez pobožnosti je delo, ki ni usmerjeno k cilju, je izgubljeno delo; je tako rekoč *neučenje*; kolikor je človek neločljiv od kristjana, in kdor pozabi na kristjana, škodi tudi človeku in njegovemu delu, kolikor je človekovo delo. Pobožnost brez učenja je študentska vera brez del, mrtva vera, ki ima v življenju samo videz, to je hinavska vera.

Krščanski zavod, ki ga vodijo duhovniki, je seveda samoumevno, da mora biti kraj, kjer pobožnost in učenje prijateljsko bivata skupaj; ko je don Bosko ustanovil Oratorij, je gotovo imel pred očmi ta cilj in je imel isti cilj pozneje, ko je ustanovil salezijsko družbo, namenjeno, da oratorij ostane stalna ustanova in se razširi v prostor in čas. Zato se v don Boskovem pojmovanju šola in cerkev medsebojno dopolnjujeta; šola mora podpirati cerkev, profesor mora podpirati duhovnika, spovednika; šola tako postane preddverje svetišča, kot je dejansko bila v srednjem veku, kjer so v preddverju cerkve nastale prve šole pod vodstvom škofov.

Na ta način lahko rečemo, da je šola za cerkvijo najsvetejši prostor, in to drži. Kadar o tem razmišljam, se mi zdi, da morajo med šolo in cerkvijo obstajati tisti odnosi kot med razumom in vero, med znanostjo in dogmo, da je ena temelj drugi; le-ta je krona prve, si ne nasprotujeta, temveč se dopolnjujeta. Šola je kraj, kjer prevlada delo razuma,

razsvetljenega z lučjo vere; v cerkvi vlada vera, toda podprta z razumom. Šola mora voditi k cerkvi, razum k veri, poganstvo h krščanstvu, klasika k evangeliju. Če ne dela tako, izdaja svoje poslanstvo; če ločuje ali še slabše če se upre cerkvi kot tekmica in sovražnica, ruši in ne gradi. Tedaj se mlad človek čuti razklanega v samem sebi, mislec proti verujočemu, stvar proti Stvarniku, Adam proti Kristusu. Tedaj se v mladem človeku bojujeta kot dve sovražni sili šola in cerkev, pobožnost in učenje.

Priznati pa moram v svojo sramoto, da sem ta boj vedno čutil v Oratoriju, toda v zadnjih letih gimnazije je bil obupen in zame usoden, ker je na žalost pobožnost vedno izgubljala in postopoma popuščala v boju, dokler nisem čutil, da je v meni skoraj ugasnila. Nisem več molil v cerkvi, obredov in ceremonij nisem razumel, o veri sem vedel zelo malo. Znal sem tisto malo katekizma, kot smo se ga naučili enkrat na teden. A to ni dovolj. Ni dovolj tisti mali kompendij fantu, ki vstopa v dobo strasti, ki živi v nevernem in skeptičnemu svetu, ki čuti porajajoče se dvome in ne ve, od kod prihajajo: vdihuje jih skoraj iz zraka v okolju.

In potem način, kako so poučevali verouk. Božja skladnost naše vere je bila razdrobljena: verske resnice, moralka in bogoslužje so se med seboj spodrivali. Tako je študij postal abstrakten, razdeljen, okrnjen, brez koristi in lepote; katekizem je bila najbolj zanemarjena knjiga in hladna za dobre fante.

Tu lahko tudi povem, da je bil za poučevanje verouka dober vsakdo, *ὁ τυχών*, kot bi dejal kak Grk. Kot vidimo, je tudi to dejstvo pomenilo neke vrste ločitev med znanostjo in vero: kdor je poučeval prvo, ni imel kaj opraviti z učiteljem druge. Res je, da so pridigali, da je verouk najpomembnejša stvar, a to so bile le besede. Potem so govorili, se spominjam, enkrat ali dvakrat na leto, ko so naznanili izpite iz verouka, da naj bo verouk v don Boskovih zavodih na prvem mestu.

Ko je torej nastopila potreba, nisem imel trdnega znanja o veri. Nisem je poznal in sem jo preziral ter jo malo cenil. Bogoslovje, molitvenike in življenjepise svetnikov sem skoraj preziral ali zanemarjal. Kdo so zame bili svetniki? Nepomembni ljudje. Zame so bili moji ideali in junaki Ciceron, Afričan in Hanibal. K njim se je zatekala moja misel in moja domišljija pa tudi moje srce, celo v cerkvi, med mašo, med blagoslovom, ko je med lučmi bil izpostavljen moj Gospod; toda v mojem srcu je bila tema in led.

Proti koncu petega razreda gimnazije sem pozabil del nedeljskih molitev, drugo pa sem izgovarjal slabo, tudi zdravamarijo. Spominjam se, da sem takrat tudi slab uspeh pri izpiti pripisoval tej pozabljenosti na svete stvari; spominjam se, da ko sem delal izpit iz latinščine in nisem dobro odgovarjal, tako da se je izpraševalec strašno razjezil, mi je neki notranji glas govoril: Vidiš, to je pozabljeni očenaš!

In kako naj ga ne bi pozabil? Zame je bilo tistih sedem prošenj glas, katerega pomena nisem razumel. Tako tudi psalmov in cerkvenih himen nisem razumel in si nisem prizadeval, da bi jih razumel, nisem jih cenil. Samo kadar sem bil za ministranta, sem si močno prizadeval, da bi v slovarju poiskal pomen tiste besedice *cernui*, ki sem jo vsak dan slišal prepevati v cerkvi in si v vseh petih letih nisem potrudil, da bi vedel, kaj pomeni.

Pa še več: določene latinske besede mi niso bile vseč že samo zato, ker sem jih našel v psalmih, v pesmih v *Preskrbljenem mladeniču* in mi je prišla misel, češ da niso klasične. Včasih sem slišal govoriti o spisih svetnikov, cerkvenih učiteljev, očetov, posebno sv.

Avguština in sv. Hieronima. Jaz, ki jih nisem niti videl in jih v šolah sploh niso imenovali, sem si dejal: Oh, ko bi vsaj pisali bolje od Cicerona in Salusta.

To mi pove, da tudi študij ni bil kaj posebnega; bil je pomilovanja vreden; vse je bilo ubogo. Ali si lahko zamišljate bolj uboge študije, bolj suhe, kjer je obstajala literatura samo iz besed in stavkov, v sami obliki? In vendar sem v petih letih nalovil nekaj besed in stavkov. V prvem razredu gimnazije sem iz nekega italijanskega slovarja nabral vse elegantne fraze: v to delo sem vložil toliko truda, da sem ob četrtkih opustil sprehod, da sem tri ali štiri ure prebil v neki šoli, da sem si jih zapisal. Na srečo so te moje beležke šle v ogenj, ker jih je sestra imela za odpadli papir. Saj je bil res tak.

V drugem razredu gimnazije sem prebral vsa Brescianijeva dela; naj mi Gospod oprosti, da sem zapravil toliko dragocenega časa, dragocenega revnemu mlademu fantu. Da me je zapeljala tista literatura, sem opazil šele na koncu leta. A je bilo prepozno; ampak vsaj namenil sem se, da bom tem knjigam napovedal vojno, če jih bom kdaj videl v rokah svojih tovarišev, in sem to tudi storil, odobral sem don Bosku, ki je takrat prepovedal, da bi v knjigarnah imeli in prodajali take knjige.

Ker sem bil brez voditelja, sem vedno znova naletel na take knjige. Še zdaj čutim očitke, ki mi jih je vzbudilo branje Guidija, Chiabrere, Felicacia in Menzinija; kljub temu sem jih bral, saj so klasične, sem si dejal, in sem požiral to grenko zdravilo, sklanjal glavo, se prepričeval in dejal: »So dolgočasne, a so klasične, natisnjeni so v *Klasični biblioteki*.« Potem so mi govorili, da je drzno v petem razredu in da je treba misliti s svojo glavo in da nisem spoštljivo sprejemal profesorjevih besed! Jaz, ki sem si prizadeval in tajil svoje čustvo, sem prebil najlepši čas v svojih mladih letih in delal tisto, kar so mi rekli! Jaz, ki sem bil ponoči pokonci in prepisoval elegantne odlomke Corticellija in Cinonia! Bilo je poleti, junija in julija meseca; v sobi je vladal težek, soparen zrak, da ni bilo mogoče dihati; moji tovariši, bolj pametni od mene, so veselo smrčali, jaz pa sem v nekem koticu, kjer sem si iz rjuhe napravil nekak šotor, zapisoval fraze, medtem pa so me nadlegovale bolhe, ki so preskakovale moje zvezke, sam pa sem bil močno zaspan. Legel sem uro po polnoči, ob pol petih pa sem že vstal in nadaljeval nori napor.

Vidite, tako napeljujejo mlade fante, da zapravljajo čas in si kvarijo zdravje, in kar je še slabše, se navadijo in mislijo, da so kaj, ker so delali pobalinske vaje. In potem so kričali nad upornostjo, če je bil kdo buden in se je upiral tem neumnostim. Jaz sem se v svojem srcu upiral tej mehnični metodi in pogostokrat nisem znal prikriti svojega neodobravanja, ki je izviralo iz hladnega in velikokrat odurnega vedenja, ki sem ga kazal, medtem ko je profesor zbiral svoje fraze in sinonime, tako da je razlagal kakega avtorja, ali bolje je uporabljal pisca s pretvezo, da je razkazoval svoje lingvistične lepote. Jaz sem se upiral in sem se o tem pogovarjal tudi s tovariši, kadar nisem mogel več zadrževati svojega odpora; kljub temu sem delal, kakor so mi dejali, ker nisem imel druge izbire, sicer mi ne bi uspelo pri izpiti, če sem hotel kaj postati.

Tako se je dvomom, ki so že obstajali, nezadovoljstvu in nemiru med pomanjkljivo pobožnostjo in mislimi o poklicu vrnila žrtev, da sem delal proti svoji volji tisto, kar sem imel za nekoristen napor, in so me imeli za nesramneža; zato sem občutil bolečino in prezir v tistih zadnjih mesecih pete gimnazije, da se mi je Oratorij priskutil in sem se tolažil, da ga bom kmalu zapustil.

Žal mi je bilo samo, da bom moral zapustiti dva človeka: don Boska in don Rua in tisto blaženo cerkev Marije Pomočnice, kjer sem tolikokrat prejel obhajilo in kjer so tisti sveti duhovniki tolikokrat potolažili moje ranjeno in potrto srce. Don Bosko in don Rua sta bila zame v peti gimnaziji dva angela rešitelja, ki sta od časa do časa obudila v moji vesti čustva v prvih letih Oratorija in odganjala turoben vtis šole.

Don Bosko in šola, dve zmožnosti, ki sta se borili v meni z različnim uspehom, ko je skoraj vedno zmagala druga, ne da bi mogla kdaj izgnati nasprotno silo.

Med počitnicami so moji domači želeli, da bi šel v semenišče, in so se čudili, da sem ostal trmast; kajti jaz semenišča nikoli nisem gledal s prijaznimi očmi, nikakor mi ni bilo všeč, ne da ne bi hotel postati duhovnik, temveč ker nisem hotel biti duhovnik, kot so bili tisti, ki sem jih poznal že kot otrok, temveč tak kot don Bosko. Ali don Boskov duhovnik, sem si govoril sam pri sebi, ali svetni; ker še nisem bil prav odločen, bi z vsem, kar bi mi don Bosko rekel, veljalo poskusiti.

In sem poskusil. Ponovno sem videl Oratorij z neprizadeto dušo; v Lanzu sem bil dva dni na duhovnih vajah, a nerazpoložen, celo zagrenjen. Ko so me vprašali, ali bi šel v noviciat, nisem dejal ne *da* ne *ne*; pa so me vseeno sprejeli v *noviciat*. Vsi so mislili, da sem šel rad, ko sem bil preoblečen. Toda jaz sem imel v glavi čisto drugačne stvari. V tistih dneh sem kupil Plutarhove Življenjepise, ki so mi bili tako všeč, da sem jih prebiral celo med premišljevanjem. Z branjem teh življenjepisov sem dosegel višek svoje verske brezbriznosti, tako da sem ves navdušen nad poganskimi navadami preziral pobožne vaje, duhovno branje, premišljevanje in molitve: zdele so se mi nespametne in neumne.

In vendar sem v tem času prejel kleriško obleko. Zame je ta obleka bila očitok; zmeden in ponižan, čeprav sem z nekim ponosom napravil sklep, da jo bom spoštoval, tako da če bi jo moral nekega dne odložiti, ker sem bil nesposoben, da bi naprej živel v svetišču, jo bom odložil častno. S takim razpoloženjem sem tudi jaz res začel noviciat.

Zame noviciat ni bila priprava na redovno življenje in redovniške kreposti. In kako bi to moglo biti, saj sem bil kristjan samo po krstu? Zame je bil katehumenat vrnitev h krščanstvu in k prvim krščanskim krepostim. Takrat sem prvič opazil duha krščanstva, duha odpovedi, zatajevanja, žrtve in boja proti staremu človeku. Te besede, ki so pogosto odmevale v ušesih pri konferencah, pri duhovnem branju in premišljevanju, so udarjale vame, posebno v začetku, in sem se jim le s težavo in prisilno vdajal, v srcu pa sem napravil na tisoče izjem in oklepajev tem tako strogim ukazom, vzetim iz evangelija.

Evangelij sem šele začel brati, bral pa sem tudi Calmeta;¹³ vendar so tisto leto imele prednost svetne knjige. Glede tega se nisem ničemur odpovedal; hotel sem brati in sem bral Homerja, Horacija in Vergila. Don Barberis me je zavoljo *ljubega miru* v svoji veliki potrpežljivosti prenašal in prenašal, tisti vdani molk me je plašil. Videl sem, kako podlo je bilo povzročati nevšečnost tako potrpežljivemu človeku. Pojavili so se dvomi, ali ne bi bilo bolje uporabiti čas za drugačno branje. Skratka, polagoma in ne da bi opazil, me je popustila tista mrzlična gorečnost za vse, kar je bilo poganske literature, in ker sem želel razrešiti tiste nenehne dvome glede vere, religije, morale, ki so me že od prejšnjega leta mučili, sem začel brati knjige o sporih glede dogem, vere, izvora človeka, glede

¹³ Učen francoski benediktinec. Morda tu namiguje na *Zgodovino Stare in Nove zaveze*.

časne oblasti papeža in o tisoč podobnih vprašanjih, ki so mi rojila po glavi.

Pri tem branju nisem imel predsodkov; hotel sem se samo rešiti iz tega začaranega kroga dvomov, ki mi niso dali miru; torej je bilo moje razpoloženje, da sem iskrenega srca želel spoznati resnico. Kajti velika potreba, ki sem jo tedaj čutil in sem jo čutil že dve leti prej, je bila potreba po zdravem in globokem nauku glede vere. Nisem si je pridobil ne tisto leto ne pozneje, vendar sem začel tja usmerjati svoje želje.

Pobožne vaje, ki sem se jih počasi spet oprijel, mi niso bile dovolj same na sebi; hotel sem, da bi imel temelj v nauku, neomajno osnovo, ne omahljiv in prvotno gorečnost, mladostno in nestalno navdušenje. Srečeval sem mnoge svoje tovariše, ki so se zdeli in so tudi bili sveti Alojziji, *goreči*, da, toda brez globokega spoznanja dogem in krščanske zgodovine, ki so ob prvem napadu, ob prvih skušnjavah in prvih preizkušnjah padli premagani; bili so lepe stavbe, a grajene na pesku.

Zame ni bilo dovolj biti pri maši, pri obhajilu, temveč sem hotel spoznati, kaj je maša, kakšno je njeno bistvo, pomen teh ceremonij in obredov. Glede stvarne Gospodove navzočnosti v Evharistiji sem hotel spoznati vsa vprašanja, o spovedi sem hotel vedeti, ali je res Bog postavil ta zakrament in kateri so sestavni deli. Hotel sem vedeti vse 'zakaj' in 'kako', in dokler nisem dobil odgovora, nisem odnehal.

Sredi teh študijev, želj in teženj sem preživel leto noviciata, na koncu katerega, če se že nisem počutil novinca, sem se počutil vsaj kristjana. To je bil čas, da opravi noviciat; toda na koncu duhovnih vaj v Lanzu 1877 me je don Barberis vprašal, ali hočem narediti zaobljube; odgovoril sem za tri leta, kot tiste, ki so me vezale samo začasno in so mi puščale svobodo, da se vrnem nazaj. Da bi se namreč za vselej ustavil pri don Bosku, še nisem imel poguma ne dovolj moči, enako tudi nisem bil odločen in gotov glede duhovniškega poklica. Pri sebi sem si dejal: »Medtem bom študiral, potem bom pa videl, kako se bom počutil.«

V triletju od 1877 do 1880 se je moj napredek, ki se je srečno začel v noviciatu, najprej ustavil in proti koncu pa je nazadoval, in to ne malo. Menim, da je bil vzrok, ker sem premalo študiral vero in asketiko. Nikakršnega ali zelo malo lahkega in površnega branja pobožnih knjig; nikakršnega znanja Svetega pisma, življenja svetnikov in cerkvene zgodovine; nikakršnega krščanskega načela, ki bi vodil vsaj tiste posvetne študije, ki sem jih študiral pri filozofiji (če je to sploh bila filozofija), matematiki in literaturi. Ko bi vsaj ti posvetni študiji bili malo globlji; pa niti tega ni bilo, vse je bilo površno, vsega smo se dotaknili mimogrede, nič pa poglobljenega. Ali je ob takem poteku življenja in študijev kaj čudnega, če človek ostane na mestu ali celo nazaduje?

Leta 1878 sem v avgustu delal izpit za učitelja višjih razredov osnovne šole in sem izdelal; naslednje leto 1879 sem v Genovi napravil izpit za učitelja na liceju. Pripravljal sem se skupaj z don Gresinom in Galavottijem, brez kakršne koli spodbude predstojnikov, brez vse pomoči, razen od don Galla Bessa, ki nas je z veliko ljubeznijo učil matematiko. Sicer pa smo bili prepuščeni sami sebi, medtem pa smo morali poučevati, imeti asistenco v obednici in v spalnici. Zaradi te brezčutnosti nismo izgubili poguma in smo se med seboj spodbujali k učenju, dokler nam ni Gospod dal, da smo spoznali don Cerrutija iz Alassia.

Ta sveti duhovnik, ki je tako posnemal silno in neutrudljivo don Boskovo delavnost,

je leta 1879 meseca maja prišel v Oratorij; mi smo se mu predstavili in razložili naš namen, da bi naredili izpite za učitelja na liceju, hkrati pa tudi težave, ki smo jih imeli zaradi nekaterih predstojnikov v Oratoriju. Spodbudil nas je, naj bomo dobre volje in študiramo, da bo on govoril z don Boskom in nas bo pravočasno poklical v Alassio, od koder bomo šli v Genovo kot gojenci tistega liceja.

Tako je tudi bilo: po mnogih bojih smo dobili dovoljenje od don Boska, samo od don Boska, v nasprotju z vsemi drugimi predstojniki, če morda izvzamemo don Rua, da gremo v Alassio v začetku junija. V Alassiu smo prvikrat slišali govoriti o pobožnosti do presvetega Jezusovega Srca in smo videli slovesni praznik, ki so ga obhajali tisto leto.¹⁴

36. NAČIN, KAKO BI OPROSTILI SOBRATE VOJAŠKEGA NABORA

1. En član vrhovnega kapitlja je odgovoren za vse, kar se tiče vojaškega nabora naših sobratov, tako duhovniških kakor laičkih, k njemu naj se zatečejo v podobnih potrebah.

2. Meseca novembra naj ravnatelj s primernim obrazcem pošljejo istemu točen seznam sobratov, ki bodo v prihodnjem letu poklicani na nabor, kot tudi tiste, ki se morajo v istem letu predstaviti kot začasno nesposobni.

3. Predstojnik, ki je za to odgovoren, naj dobro pozna zakone in pravila o rekrutiranju k vojakom tako Italijane kot tujce, da bi upoštevali vse zakone v prid sobratov, ki potrebujejo vse pravice, ki jih dovoljujejo sami zakoni.

4. Glede tega se predlaga:

a) Dobro se informirati glede fizičnega in osebnega stanja sobrata.

b) Informirati se glede razmer v sobratovi družini, da bi zvedeli, ali se da kaj zakonito uveljaviti, saj so v zakonih pogosto malo znani člani in se jih lahko izkoristi v njihov prid.

5. Glede tistih, ki so potrjeni in nimajo nikakršne pravice, da bi bili izvzeti, je treba poskusiti z vsemi sredstvi, da bi jih premestili iz enega roda vojske v drugega ali da bi *odložili* vojaško službo do 26. leta.

Da bi to dosegli, je primerno:

a) Naj se pripravi tiste, ki to morejo, na maturo na liceju, da se bodo potem lahko vpisali na univerzo.

b) Drugi se lahko vpišejo kot prostovoljci za eno leto; to je treba opraviti z utemeljenimi pripombami.

6. Če bi bilo mogoče, naj se poskrbi oprostitev od nabora z zakonito naturalizacijo v nekaterih državah, v katerih so naši zavodi.

7. Na splošno se v 3. kategoriji napravijo olajšave v prid vpoklicanih; npr. duhovniki, ki skrbijo za duše, so oproščeni vojaške službe, če predložijo ustrezno potrdilo, ki ga izda župan tistega kraja ali prebivališča. Izvzeti so tudi tisti, ki prebivajo zunaj državnih mej s konzulovim potrdilom. Torej je primerno, da predstojnik, ki ima to nalogo, pozna pozive ali razglase vpoklica k vojakom.

8. Kadar so bila uporabljena sredstva in mora sobrat oditi k vojakom, poskusimo, da bi ga namestili v mestu, kjer so salezijanski zavodi, ali se mu preskrbi kako dobro priporočilo in poznanstvo.

9. Potem je treba skrbeti, da si sobrat dopisuje z višjimi predstojniki in z ravnateljem

¹⁴ Tukaj se končuje rokopis.

zavoda, iz katerega je odšel, in mu pomagajo materialno, če je treba, in z vso potrebno ljubeznivostjo.

37. O POSVEČENJIH

PREDPISI ZA VRHOVNEGA KATEHETA DRUŽBE

Med najpomembnejšimi dejanji kake redovne kongregacije je primerno skrbeti za posvečenje njihovih klerikov. Nič ni odvečnega za dober uspeh v tej zadevi; zato so določena naslednja pravila:

1. Katehet družbe je dolžan poskrbeti za posvečenje klerikov, potem ko je od inšpektorjev dobil potrebna poročila.

2. Za pripustitev k subdiakonatu je odgovoren vrhovni kapitelj. Za misijone ali za kraje, kjer bi to terjale razmere, naj se dajo posebna pooblastila inšpektorjem.

3. Katehet naj ima seznam vseh klerikov v družbi, razporejenih po starosti in po letniku teologije; naj ne predlaga za ordinacije tistega, ki je zelo zanemarjal študij ali ni pri izpitih dobil vsaj ocene 6 desetin za vsak traktat.

4. Katehet bo poskrbel, da dobi spreglede glede starosti in da odstranijo zadržke, ki bi se utegnili pojaviti.

5. Proti koncu vsakega trimesečja naj duhovni voditelj inšpektorjem pošlje predpisano okrožnico in prosi za podatke o kandidatih za prihodnja posvečenja. Inšpektor pa naj pošlje ista vprašanja ravnateljem v okrožnici najbližjega meseca. Ravnatelji pa v mesečnih obvestilih vsaj tri mesece pred posvečenji vprašajo kandidate, da bo zvedel, ali so kandidati pripravljeni na sprejem redov, in jim pomagajo, kolikor je potrebno.

6. Ko je kandidat pripravljen, ravnatelj predlaga hišnemu kapitlju, da ga sprejmejo, in pošlje rezultate glasovanja inšpektorju. Ta pa na ustreznih obrazcih trimesečnih obvestil pošlje seznam predlaganih katehetu, da bo ob določenem času dobil odpustnice.

7. Kadar je klerik potrjen, dá duhovni voditelj podpisati odpustnice vrhovnemu predstojniku in jih bo poslal inšpektorjem vsaj en mesec pred posvečenjem, da se uredi vse potrebno na škofijskih kurijah in se določi, kdaj bodo duhovne vaje za kandidate.

8. Krajevni ravnatelj bo poskrbel, da pošlje inšpektorju, ta pa katehetu določen obrazec, kjer je naveden dan in prejeta posvečenje in tudi ime škofa posvečevalca.

9. Prav tako bo poskrbel, da dvigne škofijska potrdila o prejetih redovih. V Italiji se ta potrdila pošljejo naravnost vrhovnemu katehetu, zunaj Italije pa lastnim inšpektorjem, ki jih bodo vložili v arhive.

10. Preden se predlaga in pripusti koga k subdiakonatu, naj katehet pogleda register obvestil, ki jih dobi od inšpektorja vsake tri mesece, če pa je treba, naj si priskrbi podrobno poročilo hišnih ravnateljev, kjer je kandidat živel v času svojega študija kot klerik, in pošljejo k posvečenju samo tiste, o katerih je po svetih kanonih *vitae sanctitas longo tempore probata* in so dobili ugodno mnenje lastnega duhovnega voditelja.

11. Po drugem letu teologije se mu lahko dopusti, da prejme tonzuro in druge nižje redove, po tretjem letniku subdiakonatu in diakonatu; a šele na koncu četrtega prezbiterata. Če so potrebni spregledi, bo to dal vrhovni predstojnik ali tisti inšpektorji, ki jim je bila podeljena ta pravica.

Po rednem postopku se ne pripustijo k svetim redovom tisti, ki imajo v zaostanku

večje število izpitov, kot je določeno za tisti letnik, in o katerih ne morejo istega leta delati izpitov.

12. Preden začnejo duhovne vaje za posvečenja, naj opravijo izpit o redovih, ki naj bi jih prejeli, in o obredih, ki jih morajo poznati.

13. Za sprejem v subdiakonat naj se da prednost času med jesenskimi počitnicami, da imajo dovolj časa in udobnost za pripravo na molitev brevirja, na redno opravljanje pobožnih vaj, da se, če je treba, posvetujejo z višjimi predstojniki družbe in tudi da le-ti opravijo potrebne kapitlje in pretresejo in ob zrelem posvetovanju določijo pripustitev klerika na prvega od višjih redov.

14. Naj opravijo cele duhovne vaje po svetih kanonih; zato se ravnateljem toplo priporoča, da ordinandom pustijo dovolj potrebnega časa. Če je mogoče, naj te duhovne vaje opravijo v inšpektorialni hiši ali v noviciatu.

15. Da bi lažje ohranili sadove posvečenja, naj se jim v prvem tednu duhovništva ne dovoli iti maševat daleč od naših zavodov. Samo vrhovni predstojnik, zunaj Italije pa inšpektorji bodo lahko dovolili kako izjemo iz resnih razlogov.

38. PRAVILNIK ZA ŽUPNIJE

1. Če upoštevamo namen, h kateremu je usmerjena naša družba, v skladu z našimi konstitucijami v I. poglavju, se zdi, da ne smemo kar zlahka in po redni poti sprejemati vodenja župnij, ki bi nam jih ponudili škofje.

2. Če bi taka ponudba prišla neposredno od papeža ali za večjo Božjo čast in v blagor duš ali bi primerni razlogi svetovali, da ustanovimo ali vodimo kako župnijo, posebno v zunanjih misijonih, naj se zaupa enemu od sobratov, ki ima bodisi zaradi znanja in pobožnosti bodisi zaradi let in modrosti potrebne lastnosti za tako težavno službo.

3. Poskrbeti bo tudi treba, da se v tem župnišču čim prej ustanovi redovna skupnost, ne manjša od šestih članov, od katerih bo župnik mogel biti predstojnik.

4. Če je poleg župnije zavod ali zavetišče, morata župnija in zavod imeti ločeno knjigovodstvo, z ločenimi prostori in osebjem.

5. V tem primeru se lahko postavita dve hipotezi: ena, v kateri je župnik predstojnik salezijanske družine, v drugi pa je to hišni ravnatelj.

6. Pri prvi hipotezi bo imel župnik pridruženega ravnatelja zavoda, kateremu se pušča vsa svoboda delovanja.

7. Pri drugi hipotezi pa bo ravnatelj z župnikom delil odgovornost za župnijo in mu bo družno pomagal pri zahtevah priključenega zavoda.

8. V obeh primerih se priporoča župniku in ravnatelju, da delujeta v lepem soglasju pri reševanju težav, ne da bi bila prizadeta bratska ljubezen in dober zgled, ki sta ga dolžna dajati sobratom in vernikom.

9. Nadalje mora zavetišče ali zavod, ki je pridružen župniji, imeti kapelo, popolnoma pridržano za pobožne vaje fantov, ki se tam vzgajajo.

10. Naj se ne sprejemajo v skupno življenje ne svetni duhovniki ne laiki, ki niso povezani z družbo, ker bi sicer trpelo škodo izpolnjevanje pravil.

11. Župnik naj se imenuje *ad nutum superioris*, po konstituciji *Firmandis* Benedikta XV. 5. novembra 1744, njegovo imenovanje pa naj se opravi v skladu s prakso, ki se je drži v Rimu za kanonike, *ad annum*, z možnostjo ponovnega imenovanja v dogovoru s

krajevnim ordinarijem. V tistih deželah pa, kot v Ameriki, kjer se naslov župnika sprejme od predstojnika družbe tudi za različne župnije kumulativno, s pooblastilom, da pošlje sposobne sobrate, da ga predstavljajo, ni treba dodati tega zadnjega pogoja, ker bo inšpektor lahko menjal svojega predstavnika, ko bo menil, da je v večjo Božjo čast in večjo korist družbe. Paziti pa je treba, da je v takem primeru primerno sporočiti ordinariju to spremembo, in kolikor je le mogoče, to opravita v medsebojnem dogovoru.

12. Ti kratki predpisi so bili dani, če odmislimo težka vprašanja, ki jih lahko rešimo z odlokom *Placet* ali s potrditvijo vlade, ki se s potrditvijo imenovanj ne bi tako lahko strinjala s pogostim menjavanjem kakega župnika.

13. Naj se ne sprejemajo župnije, ki so odvisne od kake uprave cerkvene lastnine.

14. Kar se tiče skupnega življenja, odnosov z zunanjimi ljudmi, s civilnimi in cerkvenimi oblastmi, se je treba držati tistih predpisov, ki jih terja modrost in razmere. Tu so omenjeni samo glavni predpisi, ki se jih je treba držati, ki jih svetuje duh naših pravil.

§ I. SKUPNO ŽIVLJENJE

1. V župnišču je gotovo težje izpolnjevati naša pravila. Vendar se morajo župnik in njegovi sodelavci po splošnem pravilu držati skupnega življenja tako glede pobožnih vaj kakor glede hrane, obleke in počitka. Župnik naj določi uro za dnevno premišljevanje in duhovno branje in skrbi, da se redno srečuje s svojimi sodelavci. Če je mogoče, to opravijo v cerkvi, da župljani doživijo spodbudo z njihove strani.

2. Določena naj bo ura za kosilo in večerjo; kolikor je mogoče, naj župnik skrbi, da bo s svojimi sobrati, razen kadar ga opravljanje službe kliče drugam. Župnik naj ob vsaki priložnosti skrbi vedno, da se ne vrinejo ne kake izjeme, ne posebnosti.

3. Hvalevredno je, če ob glavnih slovesnostih povabi h kosilu sosednje župnike ali svetne duhovnike, ki spadajo pod njegovo župnijo in so navajeni pomagati mu pri obredih.

4. Naj ima določeno uro za spanje in za vstajanje. Če bi kdo moral čuti celo noč ali del noči pri kakem bolniku, lahko med dnevom nadomesti izgubljene ure, kakor pač določi predstojnik.

5. Župnikovo stanovanje, četudi mu je priključeno zavetišče ali zavod, naj bo ločeno od preostalega zavoda in naj ima dva različna vhoda, enega za zunanje, drugega pa za notranje.

6. Njegova pisarna naj bo opremljena preprosto, da se sklada z duhom uboštva, ki ga je izpovedal z zaobljubami.

7. Kljub temu naj ima župnik poleg župnijskega arhiva in dvorane za različne konference še drugo skromno opremljeno sobo, kadar bo moral sprejeti odlične osebe ali kakega prelata.

§ 2. ODNOSI Z ZUNANJIMI

Ker je župnik kot pastir med svojo čredo, kot oče med svojimi otroki, mora zaradi primernosti in ljubezni vedno biti v stiku s svojim ljudstvom, ki mu ga je Božja previdnost zaupala. Zato bo prav, da poleg zakonov, ki jih župnikom svetujejo moralisti in duhovni učitelji, naj postanejo *forma gregis*, tu navedemo nekaj pravil za nas redovnike, da ne opeša duh, ki mora oblikovati vsako našo besedo in vsako naše dejanje.

Cerkvena oblast

1. Kolikor se tiče cerkvene oblasti, naj gleda, da se v vsem in za vse izkaže poslušnega domačemu škofu ter si prizadeva uresničiti odloke in opozorila, ki mu jih bodo poslali.

2. V težkih primerih naj se obrne nanj za nasvet in pomoč, kajti to zaupanje bo pomagalo pridobiti si naklonjenost predstojnikov in se ohraniti v popolnem soglasju z njimi; ob praznikih naj povabi krajevnega ordinarija ali v dogovoru z njim kakega odličnega prelata ali cerkvenega dostojanstvenika, in če je treba, o tem obvesti predstojnika družbe.

3. Naj si ne dovoli, da bi spremenil krajevne navade, odredbe cerkvenih predstojnikov ali delo drugih župnikov, zlasti sosednjih. Naj skrbi, da bo z njimi v dobrih odnosih in jih včasih povabi za kakšno peto mašo, za pridigo ali za blagoslov. Modrosti glede tega ne bomo nikoli dovolj priporočali.

Civilna oblast

V velikih mestih ima župnik redkokdaj priložnost, da pride v stik s civilnimi oblastmi. Naj pa se vedno pokaže spoštljivega do njih. Če je povabljen, da se ukvarja z župnijskimi odbori ob volitvah, naj se drži vedno zelo previdno v soglasju s cerkvenimi oblastmi in s posvetom s predstojniki. Naj se vzdrži vsakega javnega razglašanja sodbe o posameznikih in vsakega duha strankarstva. Na deželi ali v majhnih mestih, kjer bi morali voditi župnije, naj si župnik prizadeva, da bo ostal v dobrih odnosih z županom, z drugimi oblastniki in naj se zaveda opozorila Svetega Duha: »Bodi v prijateljstvu z mogočnikom, da ti ne bo mogel škodovati.«

Odnosi z ljudstvom

Duh našega svetega zavetnika je bil, da postane vsem vse, *omnibus omnia factus*; in isti duh mora biti duša vseh salezijancev, posebno pa velja to za tistega, ki vodi župnijo.

Pazi pa naj, da zaradi ljubezni in gorečnosti za duše, ki so mu izročene, ne bo pozabil nase. Zbranost in zadržanost, ki je potrebna za duhovnika, je še toliko potrebnejša pri redovniku. Da se ohrani takega in se kaže v očeh svojih župljanov, naj se drži tega, kar sledi:

1. Medtem ko naj bo ena njegovih skrbi pospeševati katoliška združenja, posebno salezijanske sotrudnike, Konferenco sv. Vincencija Pavelskega, Družbo sv. Rešnjega telesa za 40-urno češčenje in za spremljanje svete popotnice in da bo osebno udeležen, kadar bo mogel, da ostajajo naprej cvetoče, naj pazi, da ne bo do nikogar kazal posebne ljubezni. Ogiba naj se dolgih pogovorov, posebno z osebami drugega spola. Izkušnja dokazuje, da čeprav je namen, ki jih k temu nagiba, nedolžen in svet, daje povod za kritike in opravljanje.

2. Če se moramo zaradi svoje službe ali zaradi dobrote pogovarjati s kako žensko, naj to opravi v župnijskem arhivu ali v kakem prostoru ob zakristiji, vendar vedno pri odprtih vratih.

3. Kolikor le more, naj se izogiba obiskov po družinah. Najmanjše zlo, ki iz tega izhaja, je znatna izguba časa. Kadar ga kličejo k bolnikom, posebno kadar mora dalj časa ostati ob bolnikovi postelji, naj se izkaže kot Božjega moža in predanega molitvi; naj se vede skromno in zadržano; njegove besede naj bodo tolažba bolniku, sorodnikom pa v spodbudo.

4. Bolniki, ubogi in otroci naj bodo predmet njegove posebne skrbi. Božji Odrešenik je na vse načine skrbel, da je bil med njimi; na splošno je najbolj priljubljen župnik tisti, ki se mu otroci in ubogi lahko vedno približajo.

5. Kadar prejme ali mora razdeliti miloščino, naj najprej pomisli na najpotrebnejše in na tiste, ki so pogosteje pri župnijskih pobožnostih in pogosto prejemajo zakramente. Včasih naj da prednost kakemu manj dobremu, da si pridobi njegovo srce; poskus se včasih posreči.

6. V župnijah, kjer je pridruženo zavetišče za revne ali sirote, naj bo župnik zelo previden, da ne bodo ljudje sumili, da miloščino daje zavodu in ne revežem, ki jim je namenjena.

7. Za pomoč revežem mu bo v veliko podporo, če bo v župniji ustanovil Konferenco svetega Vincencija.

§. 3. ŽUPNIJSKI DOHODKI

1. Glede miloščine ni mogoče dati določenega pravila. Primerno je, da ima župnik predvsem v cerkvi nabiralnik za miloščino revežem, če pa nabranega denarja ni dovolj, naj doda iz župnijskih dohodkov, kolikor mu svetuje modrost in ljubezen s soglasjem svojega ravnatelja, vse pa naj vpiše v blagajniški dnevnik, koliko je izdal v ta namen.

2. Viri dohodka, s katerim se vzdržuje župnija, so raznovrstni. Poleg župnijske kongrue obstaja štolarina (bela in črna), volila in miloščina. Za vsakega od teh dohodkov je treba imeti svoj blagajniški dnevnik, da lahko pokaže na vsako inšpektorjevo zahtevo ali vrhovnega predstojnika.

3. Pri izterjavi določenih pravic se bo pogosto zgodilo, da bomo imeli spore z osebami, ki so prevzele kake naloge. Da ne bi nakopali župniku neprijetnih stvari, naj zadevo opravi vice-kurat ali še bolj prefekt zakristije, ki je določen za to nalogo. Poskrbi pa naj, medtem ko je njegova dolžnost, da vztraja, kar se tiče pravic, vendar naj to stori vedno modro in prijazno.

4. Župnik naj zelo skrbi za urejenost matičnih knjig, da jih bo na zahtevo ordinariata lahko vedno pokazal.

Družbe – kongregacije

Za ustanovitev raznih družb, ki so v veliko pomoč pri dobrem poteku župnije in pomagajo oživljati duha pobožnosti, naj se drži predpisov, ki so podani v *Catechismu ad Parochos* ali v Frasinettijevem *Parroco novello*.

Sklep

Župnik salezijanec, ki ohranja duha kongregacije, tako da vestno izpolnjuje svoje zaobljube in teh nekaj predpisov, si bo prizadeval, da bo apostol sredi svojega ljudstva, ki ga je Bog zaupal njegovi skrbi; ko bo posvečeval sebe, bo pridobil veliko duš za nebesa.

39. O REDOVNEM DUHU IN O POKLICIH MED SOBRATI POMOČNIKI IN ROKODELCI

§ 1. O POMOČNIKIH

Naša redovna družba je sestavljena ne le iz duhovnikov in klerikov, marveč tudi iz laikov (čl. 1. pogl. I). Imenujemo jih 'pomočnike' (Pravila, pogl. X,14 in XIII, 2 XV,3), ker imajo posebno nalogo pomagati duhovnikom pri delih krščanske ljubezni, lastnih kongregaciji. Cerkvena zgodovina nam daje veliko zgledov laikov, ki so močno pomagali apostolom in drugim svetim služabnikom; Cerkev je v vsakem času uporabljala dobre vernike v blagor ljudstva in v Božjo slavo.

V naših časih, bolj kot v katerem koli drugem, katoliške ustanove, med njimi tudi naša družba, dobivajo od laikov učinkovito pomoč; v določenih razmerah lahko laiki napravijo več in svobodneje kot duhovniki.

Pomočnikom je posebno odprto obširno področje in njihova gorečnost za Božjo slavo z vodenjem in upravljanjem podjetij naše družbe, tako da postanejo mojstri v delavnicah, katehisti v naših prazničnih oratorijih in posebno v zunanjih misijonih. Da bodo bolj ustrezali svojemu poklicu:

1. bodo vedno in v vseh okoliščinah izkazovali spoštovanje predstojnikom in duhovnikom, tako da jih bodo imeli za očete in brate, s katerimi naj živijo združeni z vezjo ljubezni, da bodo eno samo srce in ena sama duša (Pravila, pogl. II. 2);

2. prizadevno bodo opravljali službo, ki jim je bila določena, pa naj bo kakršna koli, spominjajoč se, da delo ni vseč Bogu zaradi pomembnosti, temveč zaradi duha žrtve in ljubezni, s katerim delo opravljajo;

3. naj si ne nalagajo ne del ne tujih naročil brez izrecnega soglasja predstojnikov;

4. na vsakem kraju in v vseh razmerah v zavodu ali zunaj zavoda, v besedah in dejanjih naj se vedno izkažejo kot dobri redovniki; ne naredi redovnika obleka, temveč vaja v krščanskih krepostih; Bog in ljudje bolj spoštujejo redovnika, ki je oblečen kot laik, pa je zgleden in goreč, kakor kak drug, ki je krasno oblečen, pa je mlačen in ne izpolnjuje pravil.

§ 2. O MLADIH ROKODELCIH

Med glavnimi deli ljubezni, ki jih opravlja naša redovna družba, je zbirati, kolikor je mogoče, zapuščene fante, za katere bi nič ne pomagalo, če bi jih poučili o katoliški veri, če bi jim ne ponudili zavetja ali jim dali možnosti, da se izučijo kakega poklica. V tistih zavodih, kjer je število rokodelcev znatno, lahko določamo enega od sobratov, ki ima posebno skrb zanje in ga imenujemo kot rokodelskega svetnika.

Cilj, ki si ga zadaja naša družba pri zbiranju in vzgoji teh mladih obrtnikov, je vzgajati jih tako, da bodo, ko bodo odšli iz našega zavoda z dokončano triletno prakso, sposobni sami sebi pošteno služiti kruh, dobro poučeni o veri in imajo za svoj stan potrebno znanje.

Iz tega sledi, da mora biti trojen cilj pri njihovi vzgoji: versko-moralni, razumski in poklicni.

Versko-moralni cilj

Dobro versko-moralno vzgojo bomo dosegli, če bomo uresničili naslednje zahteve:

1. Najbolj moramo skrbeti, da bodo vsi zvesto izpolnjevali zavodski pravilnik.
2. Gojence velikokrat opozorimo na misel na Boga in na dolžnost; prepričajo naj se, da so dobre navade in življenje po veri potrebne vsake vrste ljudem.
3. Poskrbimo, da bodo čutili, da so ljubljeni in spoštovani s strani predstojnikov, to pa se doseže, če z njimi ravnamo v tistem duhu prave ljubezni, ki jo priporoča sveti evangelij.
4. Da bi poživili učenje katekizma, določimo poseben izpit s posebnimi nagradami, ki jih razdelimo slovesno tistim, ki so pokazali najboljše znanje.
5. Naj bodo dobro poučeni tudi o gregorijanskem petju, da se bodo, potem ko bodo odšli iz zavoda, lahko udeleževali verskih obredov v župnijah ali v bratovščinah.
6. Poleg že obstoječih družb naj se če le mogoče ustanovi družba Presv. Zakramenta, da jih spodbujamo k pogostemu obhajilu.
7. Kjer je mogoče, naj bodo najmanjši ločeni od odraslih, posebno v spalnicah in med odmori.
8. Izogibajmo se nevšečnosti, da bi med obrtnike pomešali tiste dijake, ki so bili grajani zaradi njihovega vedenja. Če bi ravnatelj iz posebnih razlogov menil, da napravi kakšno izjemo, naj ne ostanejo v istem zavodu, temveč jih pošlje v kak drug zavod, da se bodo izučili kake obrti.
9. Ravnatelj naj ima vsaka dva meseca konferenco asistentom in voditeljem delavnic, da bo poslušal pripombe, ki jih hočejo povedati, in jim dal potrebne predpise in nauke za dober potek delavnic; če bi bilo treba, naj povabi tudi zunanje mojstre, če obstajajo.
10. Če potrebujemo večje število mojstrov, da bi odprli nove zavode, da bi večjemu številu mladih ponudili dobro vzgojo, naj vsak sobrat z dobrim zgledom in dobroto navdihne v gojencih željo, da bi postali člani naše družbe; kadar je kdo sprejet kot novinec, naj se tudi za ceno žrtve pošlje v zavod, kjer je noviciat.
11. Zelo pomembno je, da gojenca, ki je končal delovno prakso, izročimo kakemu dobremu krščanskemu mojstru in mu damo pismo, da ga izroči lastnemu župniku.
12. Če je njegovo vedenje dovolj dobro, je tudi primerno, da ga sprejmemo med salezijanske sotrudnike in ga priporočimo kaki delavsko katoliški družbi.

Razumski razlogi

Da bi gojenci rokodelci v svoji delovni praksi dosegli pisno, obrtno in šolsko znanje, ki jim je potrebno, se določa:

1. Naj imajo po končanem delu vsak dan eno uro pouka, za tiste pa, ki bi potrebovali več, naj imajo šolo tudi zjutraj po skupni maši do zajtrka.
2. Naj se naredi šolski program, ki se ga je treba držati v vseh naših rokodelskih zavodih, in naj se določijo knjige, ki jih je treba prebrati in jih v šoli razlagati.
3. Naj se razporedijo fantje, potem ko so opravili preizkusni izpit, in se zaupa njihovo izobrazbo strokovnim mojstrom.
4. Enkrat na teden naj ima predstojnik pouk o lepem vedenju.
5. Nihče ne more biti sprejet v posebne šole kot npr. risanje, francoski jezik itn., če nima podlage iz osnovne šole.

6. Na koncu šolskega leta naj delajo izpit, da se ugotovi uspeh vsakega gojenca, najboljši pa naj dobijo nagrade.

7. Ko fant opravi delovno prakso, naj se mu da spričevalo, kjer je natančno opisan uspeh iz obrti, iz pouka in lepega vedenja.

Poklicni razlogi

Ni dovolj, da obrtni vajenec dobro pozna svoj poklic; da ga bo mogel koristno opravljati, se mora navaditi na različna dela in jih opraviti hitro.

Da bi dosegel prvo, bo zanj koristno:

1. Kolikor le mogoče podpirati nagnjenje mladih pri izbiri obrti.

2. Preskrbeti spretno in poštene mojstre, da se bodo v naših delavnicah mogla opravljati *različna dela*, in to s popolnostjo.

3. Svetnik za rokodelce in obrtni mojster naj razdelita ali razmislita, kako naj postopno razdelita vrsto del, ki sestavljajo celoto v toliko tečajih ali stopnjah; po njih naj gre gojenec postopoma, tako da le-ta po svoji delovni praksi (tirociniju) pozna in popolnoma obvlada opravljanje svojega poklica.

4. Ne more se določiti trajanje delovne prakse, saj ne zahtevajo vse obrti enakega časa, da se jih naučijo, temveč se po pravilu lahko določi na pet let.

5. V vsakem obrtnem zavodu naj se ob razdelitvi nagrad vsako leto priredi razstava del, ki so jih napravili naši gojenci, vsaka tri leta pa naj se priredi splošna razstava, pri kateri naj sodelujejo vsi naši zavodi z obrtnimi šolami.

Da si bodo pridobili spretnost in hitrost pri opravljanju del, bo koristno, da:

a) dajo fantom vsak teden dve različni oceni: za delo in za vedenje,

b) razdelijo delo na akord (na pogodbo) in določijo določen odstotek fantu, pač po sistemu, ki ga pripravi komisija, ki je za to odgovorna.

c) Zavod za novince obrtnike naj bo dobro preskrbljen z materialom, ki je potreben za izpopolnjevanje v različnih poklicih, in naj ima najboljše mojstre salezijance.

40. PRAVILNIK ZA PRAZNIČNE ORATORIJE

Tretji člen prvega poglavja naših konstitucij pravi, da je prvo delo ljubezni redovne družbe sv. Frančiška Saleškega zbirati revne in zapuščene fante, da jih poučimo o krščanski veri, *posebno na praznične dneve*.

Da učinkovito in bolj na široko dosegamo ta plemeniti cilj, je v mestih in po deželi, kjer obstaja kak salezijanski zavod, koristno ustanoviti vrt za rekreacijo ali praznični oratorij za zunanje fante, ki potrebujejo verski pouk in so v nevarnosti, da se pokvarijo.

Zato 3. vrhovni kapitelj določa naslednje:

1. Vsak ravnatelj naj skrbi, da ustanovi praznični oratorij ob svojem zavodu ali ustanovi, če še ne obstaja ali če je že ustanovljen, skrbi za njegov razvoj. To ustanovo naj ima za najpomembnejšo od vseh, ki so mu bile izročene, naj jo priporoči dobroti in ljubezni premožnih oseb v kraju, da bo dobil potrebno pomoč, naj o tem govori pri konferencah, naj spodbuja sobrate, da se zanj zanimajo, in jih pouči, kolikor je treba, in naj nikoli ne pozabi, da je bil praznični oratorij zibelka naše skromne družbe.

2. V večni spomin tega dejstva ter v zgled in pomoč drugim zavodom naj posebno pospešujejo in podpirajo praznična oratorija sv. Frančiška Saleškega in sv. Alojzija Gon-

zage v Turinu in oratorij, ki je pridružen zavodu v S. Benignu Canavese; kolikor bo mogoče, naj vanje vključi klerike in druge salezijanske sobrate, da se še bolj usposobijo za opravljanje tako pomembnega dela ljubezni v blagor ogrožene mladine.

3. Pri razporejanju osebja v vsak zavod naj inšpektor v soglasju z ravnateljem iste hiše skuša postaviti duhovnika, ki mu bo dana posebna skrb za praznični oratorij, ravnatelj pa naj mu priskrbi materialno pomoč in pomoč v osebju, ki jih ima za potrebne za dober potek.

4. Vsi salezijanski sobratje, tako kleriki ali laiki, naj se imajo za srečne, prepričani, da je to najpomembnejši apostolat, kajti v sedanjem času je praznični oratorij za mnoge mlade, posebno v mestih in trgih, edina rešilna deska.

5. Da bosta v redu potekala ustanovitev in razvoj oratorija, je treba predvsem gojiti dobre odnose in skladnost s krajevno cerkveno oblastjo.

6. Kjer obstajajo zavodi in zavetišča, je treba preprečiti vsak stik med gojenci in zunanjimi osebami. Da bi se izognili kolikor mogoče vsaki nevšečnosti in vznemirjanju, naj se določi v bližini kraj z ustreznim dvoriščem in kapelo in vse, kar je potrebno za igro, pouk in za primer slabega vremena.

7. Priporočljive so raznovrstne igre, glede na starost in na krajevne navade, saj so to najučinkovitejša sredstva, da pritegnemo fante v oratorij.

8. Da bomo pospeševali pogostejši obisk oratorija in lepo vedenje, veliko pomagajo tudi nagrade, ki naj se razdeljujejo ob rednih časih, npr. knjige, nabožni predmeti, oblačila, sprehodi, lahke, kratke in moralne gledališke igre, glasbena šola, manjši prazniki itn.

9. Dober potek prazničnega oratorija je odvisen predvsem od duha žrtve, velike potrpežljivosti, dobrote in ljubeznivosti do vseh, tako da bodo gojenci doživeli in ohranili vedno drag spomin in ga obiskovali tudi, ko bodo odrasli; tako tudi pospeševati družbe sv. Alojzija, ministrante itn.

10. Vrhovni kapitelj potrjuje pravilnik za praznične oratorije, ki je natisnjen posebej.

41. BESEDE DON LASAGNA O PAPEŽU V MILANU

Prepotoval sem skoraj vso Evropo in Ameriko in sem se moral prepričati, da če se naša domovina sicer ponaša z najrazličnejšimi industrijskimi panogami, vendar jo v tem daleč presegajo drugi narodi. Če se je razcvetela trgovina, je to nič v primeri s tistim, kar vidimo po drugih deželah. Če občudujete ponosne stavbe in mogočne spomenike, ki jih je italijanskemu geniju uspelo postaviti na naših tleh, vedite, da sem jih videl tudi v tujini, ki se lahko kosajo z našimi. Če ima Italija prvenstvo v umetnosti, pomnite, da ji tujci, ki so proučevali mojstrovine velikih italijanskih mojstrov, skušajo biti enakovredni, če jih že ne prekašajo. Če imamo take zaklade v literarnih in znanstvenih delih, so tudi daljne dežele ponosne na literaturo in velike napredke. Smo pa lahko ponosni na nekaj, o čemer molči ponos vseh drugih narodov; to je slava, ki je nihče ne presega; je nadvse dragocen biser, ki nam ga vsi zavidajo; in to je, da imamo na naših tleh papeža, Kristusovega namestnika, poglavarja vesoljne Cerkve. Torej kadar bom položil nogo na tla tuje dežele in se s ponosom imenujem Italijana, me ne sprašujejo o ničemer drugem kot o zelo modrem papežu, ki drži krmilo edino prave vere. To je edina prednost, ki zanima tujca, ko govorijo o Italiji. In oh!, kako se počutim velikega, ko se

lahko pohvalim, da sem ga videl, z njim govoril, da sem mogel pred njega poklekniti; kadar smem reči: »Papež me pošilja k vam«; kadar smem dodati: »V njegovem imenu vas blagoslavljam!« To je resnična slava Italije, pred katero se skrijejo vse druge. Rad bi imel ob sebi tiste, ki mislijo drugače. Kako bi jih zlahka prisilil k molku! O Italija, Italija, pomni, da je najlepši ponos, biti v središču katoliške vere in imeti prestol v Rimu, kjer ima sedež naslednik velikega Petra.

42. SLEPA DEKLETA IZ MILANA PIŠEJO DON BOSKU

Visoko spoštovani gospod,

Ker nismo mogle potešiti vroče želje, ki jo gojimo v srcu, da bi bile navzoče pri slovesnem prazniku, ki smo ga obhajali včeraj v našem mestu, se vam drznemo nasloviti skromno pisanje, s katerim vas ponižno prosimo, da nam podelite svoj tako zaželeni blagoslov, ki naj velja ne le našemu zavodu, temveč tudi za vse naše drage družine in za vse tiste, ki se zanimajo za nas.

Kako bi bile srečne, če bi mogle na lastna ušesa slišati od vas kratko besedico in izkazati čustva spoštovanja in češčenja, ki jih gojimo do vas in do vaših sveti ustanov! Nič manj nam ni drago laskanje, ki ga boste znali prebrati v teh ubogih vrsticah.

Ko vam iskreno čestitamo za vaše cvetoče zavode in izražamo iskrene želje za uspeh, vam zagotavljamo, da ne bomo nikoli nehale goreče prositi Boga, da vas ohrani še dolgo v korist vseh vaših sinov, vas prosimo, da sprejmete to naše pisanje in se v ponižnosti podpisujemo

vaše vdane gojenke
zavoda za slepe v Milanu.
3. september 1886

OB TEM SPISU JE BILO PRILOŽENO NASLEDNJE PISMO:

Presvetli in častiti gospod!

Z veseljem se pridružujem želji svojih gojenk, ki so vam, velečastiti gospod, hotele izraziti svojo vdanost in tudi željo, da bi prišli obiskat naš zavod ali nam poslali svoj blagoslov. Gotovo imate veliko težav, da bi uslišali prvo željo; dovolj bo, če jim uslišite drugo.

Toliko bolj se pridružujem temu dejanju svojih gojenk, kolikor me je ena izmed njih prosila, da bi bil z njo vpisan v seznam salezijanskih sotrudnikov.

Poljubljam vam častito roko in ostajam
vaš vdani služabnik
P. VITALI
rektor zavoda za slepe
Milan, 13. september 1886

43. DON RIGOLI DON LAZZERU

Predragi don Lazzero!

Danes pošljam na naslov gospoda Doglianija kovček z notami in knjigami. Praviloma. O sebi nimam povedati nič posebnega ... Sem zelo žalosten, kot tisti, ki je izgubil ves svet. Moj dom, moj kraj se zdi kot po pogrebu. Dragi salezijanci, moji predstojniki, moji

kolegi, fantje, don Boskovi sinovi so mi odnesli vse, kar je osrečevalo moje srce in mojo dušo; saj sem z njimi preživel rajске urice ... sedaj pa vlada žalost kot v vicah ... Potreben bo čas, da se vdam.

Ves moj duh je poln blagih in globokih vtisov, ki sem jih doživel v Milanu ob don Bosku, ob mojem nadškofu, ob Bustu in tudi v Casale Litta. Bog je blagoslovil te praznike. Za moje župljane je bil to pravi blagoslov, teden duhovnih vaj. Spominjali se jih bomo vse življenje in bomo imeli radi don Boska, njegove sinove in njegove ustanove.

Prosim vas, da mi pišite, kar je novega glede zdravja don Boska, mojega častitega očeta, in se mu zahvalite za njegov prihod v Milan in ga prosite, naj mi odpusti, če sem mu naložil toliko nalog in toliko nevšečnosti. Zahvaljujem se svojemu predragemu Lasagnu in ga iskreno pozdravljam.

Poklon in pozdrav predragemu Doglianiju z njegovimi dečki in fanti, ko so s petjem, pobožnostjo in svetim veseljem, vzgajali te kmete. Gospodu don Rui, gospodu don Durandu in vsem, ki so se nam tako priljubili, ponižno in živo zahvalo.

Medtem ko don Bosku poljubljam roko, vsem ostajam vaš vdani

D. RIGOLI

Casale Litta, 20. september 1886

44. OKROŽNICA V PETIH JEZIKIH O SALEZIJANSKIH MISIJONIH

A

Zaslužni sotrudniki in sotrudnice!

Z veseljem sporočam vam, dragi sotrudniki in sotrudnice, zanimive novice, ki mi prihajajo iz Patagonije in iz drugih številnih misijonov, ki so že odprti v Južni Ameriki, in vam hkrati prikažem načrte za nova dela, katerih se bomo zaradi nujnih potreb tistih ljudstev morali čim prej lotiti.

Potem ko sem večkrat prepotoval Patagonijo, od Atlantskega oceana od andskih Kordiljer, in dvakrat prehodil tiste slavne gore, da sem prišel do Čila, potem ko sem označeval evangelij in krstil različne rodove divjakov, za ceno velikih naporov in neverjetnih nevarnosti, v katerih so bili naši misijonarji, je prišel trenutek, da pomislimo na utrditev in ovekovečenje dobrega, ki smo ga do sedaj opravili.

Odkar so se ta plemena pomirila in spreobrnila k veri, ko so začeli okušati prve dobre krščanskega in civilnega življenja, se ne morejo pomiriti s tem, da samo od časa do časa vidijo misijonarja, ki jih je poklical k družbenemu življenju in k luči evangelija.

Upravičeno bi ga radi imeli vedno med seboj, da bi jih vodil, učil in tolažil, zlasti pa da bi jim pomagal v boleznih in v smrtni nevarnosti.

Ne moremo se torej čuditi, če msgr. Cagliero, apostolskemu vikarju za Patagonijo, ne odpovedo moči, če bi moral ubogim divjakom, ki so tudi njegovi dragoceni sinovi v Jezusu Kristusu, odreči to versko in upravičeno tolažbo. Toda on nima ne osebja ne zadostnih sredstev, da bi uresničil njihove goreče želje. Ker mora v patagonski puščavi določiti stalna bivališča za misijonarje, tako da se bodo divjaki zbirali v kolonije ali vasi, potrebuje, kakor morete sami uvideti, večje število duhovnikov, katehistov in sester in veliko gmotnih sredstev, ki so nujno potrebni za družbeno življenje in za bogoslužje.

Ti ubogi novokrščenci kljub svoji dobri volji ne morejo misijonarjem dajati druge-

ga kot svojo objokovanja vredno revščino. Oni sami tudi potrebujejo vsega: obleke in hrane, posebno še na začetku njihove spreobrnitve. Torej je usoda teh misijonarjev odvisna od salezijanske družbe in od dobrote naših sotrudnikov in sotrudnic. In mi naj bi jim jemali pogum? Nikakor! Rajši bomo podvojili napore, da ne bodo razpadle tiste ustanove, ki so stale toliko znoja in žrtev.

Poleg tega je prav, da veste, da smo za zagotovitev stalnega spreobrnjenja Patagonije določili, da bomo odprli pot iz zahodnega Čila; ena skupina salezijancev že potuje tja, da bodo ustanovili hišo na drugi strani Kordiljer, v mestu Conception, ki pripada republiki Čile.

Od tam bodo odhajale kolonije misijonarjev za evangelizacijo Araukanije in zahodne Patagonije, od tam pa se polagoma razkropili po čilskem in Magellanovem arhipelagu, v tako imenovane dežele Ognjene zemlje, kjer so naseljeni številni domači rodovi, ki so brez vere in civilizacije.

Don Fagnano se je v tem trenutku verjetno že spustil na Malvinske otoke, od tam pa bo raziskal tiste otoke do Rta Horn in bo proučil najbolj strateške ali najprimernejše točke, da postavi šotore za nove vojake svetega Križa, ki jih bodo kmalu dosegli.

Ne morete si predstavljati, dragi sotrudniki in sotrudnice, kakšne želje in prošnje prihajajo od tam od naših neutrudljivih misijonarjev in od samih ljudstev, da bi tja poslali nove in znatne okrepitev v ljudeh in denarju.

Da bi bolj izčrpno prikazal potrebe in razmere v naših ameriških misijonih, je kot naš lašč prišel iz daljnih dežel naš misijonar duhovnik Alojzij Lasagna in je poskušal vse, da bi me pripravil, da pošljem številno misijonsko odpravo salezijanskih misijonarjev in sester Marije Pomočnice. Tudi on potrebuje številno misijonsko odpravo za misijone, ki sem mu jih zaupal v obširnem brazilskem cesarstvu, večjem kot celotna Evropa, in kjer so brezmejne pokrajine, kjer prebivajo samo divjaki, ki tavajo po neizmernih gozdovih in že stoletja iščejo prijateljsko roko, ki bi jih rešila sramotnega barbarstva, kjer ležijo pokopani in bodo še ležali, kdo ve, skozi koliko rodov, če jim gorečnost misijonarjev ob podpori vernikov ne prinese čim prej kako pomoč.

Zaradi teh močnih razlogov smo sklenili, da za prihodnji november pripravimo odpravo nove četice misijonarjev, ki naj bi štela vsaj trideset, lahko pa tudi več, če nam bo pomoč dobrotnikov prišla pravočasno in v zadostni meri.

Ko smo to ugotovili, vam ne bo težko razumeti, dragi sotrudniki in sotrudnice, da je za opremo nove čete osvojevalcev duš in širjenja Božjega kraljestva treba veliko sredstev za sveto opremo, za nakup oblek in perila, za opremo v cerkvi, šoli in stanovanju in kar je najnujnejšega za potovanja po morju in po suhem. Zato mi ne preostane nič drugega kot zaupati v Boga in v vašo velikodušnost, da mi, tako kot ste mi že pomagali pri prejšnjih odpravah, brez odlašanja pomagate pri odpravi, ki jo sedaj načrtujemo kljub pomanjkljivim gmotnim sredstvom. Zato zopet pozivam vašo dobroto; poslušajte tudi vi, podobno kot jaz, glas dragih misijonarjev in krik, ki nam ga pošiljajo številni zapuščeni reveži iz teh širnih planjav.

Zato goreče prosim sotrudnike in sotrudnice, naj nam omogočijo novo odpravo, tako da pomagate z gorečo molitvijo in z darovi, da bomo lahko iz platna napravili perilo, obleko iz blaga, cerkveno opremo, svete posode pa tudi denar za potne stroške in prevoze

po suhem in po morju, ali s kakršno koli miloščino, ki vam jo bo navdihnila dobrot in vaše zmožnosti.

V Oratoriju v Turinu, od koder bodo odpotovali novi misijonarji, bodo hvaležno sprejemali, kar boste ali sami prinesli ali poslali po pošti ali po železnici, kar vam bo vaša prizadevna ljubezen narekovala, da pošljete v te plemenite namene.

Na dan, ki bo določen za poslovilni obred, bo posebna konferenca za sotrudnike in sotrudnice v svetišču Marije Pomočnice. To vam bo pravočasno sporočeno, da bodo lahko sodelovali tisti, ki to želijo. Medtem ko vas že sedaj vabim, vas tudi prosim, da tudi vi poiščete znance in prijatelje, ki bi radi pri tem delu človečnosti in vere sodelovali s svojim prispevkom.

Vaše in njihovo ime bomo zapisali v sezname našega zavoda, da se jih bomo vsak dan spominjali, da izprosimo bogatega blagoslova z nebes na vse tiste, ki nam bodo dali darove, na njihove družine, na njihova dela, prepričani, da jih bo Bog zapisal v knjigo življenja, v knjigo izbranih za nebesa, saj pravi sv. Avguštin, da kdor poskrbi za zveličanje duš, reši svojo dušo: *Animam salvasti, animam tuam praedestinasti*.

Marija Pomočnica, ki se je postavila za varuhinjo in mater naših misijonarjev in tistih ubogih divjakov, naj vam pri Bogu izprosi obilo duhovnega in časnega blagoslova.

Vaš v Jezusu Kr. vdani

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 15. oktober 1886

N. B.: Velikodušne dobrotnike naših misijonov prosimo, da pošljete svoje darove neposredno don Bosku v Turin, Via Cottolengo, št. 32.

B

Beneméritos Cooperadores y Cooperadoras,

Con sumo gusto y satisfacción vengo hoy, queridos Cooperadores y Cooperadoras, á comunicaros las interesantes noticias que me llegan de la Patagonia y de otras numerosas Misiones, abiertas ya en la América del Sur, y exponeros al mismo tiempo los proyectos de nuevas empresas, á las cuales, por las urgentes necesidades de aquellas lejanas poblaciones, convendrá echar mano cuanto antes.

Después de haber recorrido la Patagonia, desde el Océano Atlántico basta las Cordilleras de los Andes, y atravesado por dos veces aquellas célebres montañas á fin de llegar basta Chile, después de haber catequizado y bautizado á varias tribus de salvajes, á fuerza de grandes fatigas y peligros increíbles por parte de nuestros Misioneros, ha llegado el momento de pensar sériamente en consolidar y perpetuar el bien que hasta ahora se ha hecho.

Pues aquellas tribus pacificadas y convertidas á la fe, habiendo comenzado á saborear las primeras dulzuras, de la vida cristiana y civil, no pueden resignarse con ver solamente de cuando en cuando al Misionero, que los llamó á la vida social y á la luz del Evangelío.

Con justa razón ellos quisieran tenerlo siempre en su compañía, para ser por él dirigidos, instruidos y consolados, y muy especialmente para ser asistidos en los casos de enfermedad y en peligro de muerte.

No debemos, pues, maravillarnos, si el Ilmo. Sr. Cagliero, Vicario Apostólico de la Patagonia, no pueda en modo alguno negar á los pobres salvajes, pues son sus queridísimos hijos en Jesucristo, estos religiosos, y justísimos consuelos. Pero él no tiene ni personal, ni medios suficientes para satisfacer sus ardientes deseos. Debiendo establecer residencias fijas para los Misioneros en el desierto Patagónico, á medida que los salvajes se reunen en colonias ó aldeas, él necesita, como bien comprenderéis, un mayor número de sacerdotes, catequistas y Hermanas, y de muchos medios materiales que son indispensables para la vida social y para el culto divino.

Aquellos pobres neófitos, apesar de su buena voluntad, no pueden ofrecer á nuestros Misioneros otra cosa más que el espectáculo de su grande y triste miseria. Ellos tienen necesidad de todo, hasta de ser vestidos y mantenidos; máxime al principio de su conversión. Así es que las suertes de aquellas Misiones dependen enteramente de la pia Sociedad Salesiana y de la caridad de nuestros Cooperadores y Cooperadoras. Y nosotros ¿deberemos desanimarnos? ¡Oh no! Antes al contrario, redoblabamos nuestros esfuerzos, para no dejar desfallecer aquellas obras, que nos costaron ya tantos sudores y sacrificios.

Además de esto es conveniente sepáis, que para asegurar el éxito de la conversión total de la Patagonia, hemos establecido de abrir un camino desde la parte Occidental de Chile, y dentro de poco un buen número de Salesianos saldrán para allá con el fin de fundar una Casa á la otra parte de las Cordilleras, en la ciudad de la Concepción, perteneciente á la República Chilena.

Y allá es desde donde deberan salir colonias de misioneros, para evangelizar la Aracania y la Patagonia Occidental, extendiéndose despues poco á poco hasta el Archipiélago de Chile y de Magallanes, en las así llamadas Tierras del Fuego, pobladas de innumerables tribus indígenas, privadas enteramente de toda idea de religión y civilización.

Don Fagnano debe ya haber bajado en este momento á las Islas Malvinas, y desde allá seguirá explorando todas aquellas Islas hasta el Cabo Hom, y tratará de estudiar lo puntos más estratégicos y adaptados para fijar las tiendas de los nuevos soldados de la Cruz, que irán muy pronto á unírsele. No podeis imaginaros, oh caros Cooperadores y Cooperadoras, cuán vivas instancias y cuantas súplicas me llegan de aquellas tierras, por parte de nuestros infatigables Misioneros y de las mismas poblaciones, para que les mandemos nuevos y grandes refuerzos de hombres y dinero.

Y precisamente para mejor hacer conocer las necesidades y condiciones, gracias á Dios, satisfactorias de nuestras Misiones de América, ha venido expresamente de aquellos lejanos paises nuestro misionero Don Luis Lasagna, el cual no dejó medio alguno para obligarme á preparar esta vez también una numerosa expedición de Misioneros Salesianos y de Hijas de Maria Auxiliadora, tanto mas que él tiene necesidad también de un buen número de ellos para las Misiones, que le confié en el vastísimo Imperio del Brasil, más grande de por sí solo que toda la Europa, y en donde hay regiones vastísimas pobladas únicamente de salvajes, que corren por aquellas inmensas florestas suspirando desde hace muchos siglos una mano amiga, que vaya á sacarlos de la vergonzosa barbarie en que yacen sepultados y en que yacerían aún, quien sabe

por cuantas generaciones, si el celo de los Misioneros, sostenidos por la caridad de los fieles, no les llevase pronto algun ayudo.

Inducidos por estos potentes motivos, hemos decidido de preparar por el próximo noviembre la expedición de una nueva compañía de Misioneros, que llegarán á lo menos al número de 30, y que podrán ser todavía más, si los socorros de nuestros bienhechores nos llegarán à tiempo y en abundancia.

Ahora bien; no dejaréis de comprender fácilmente, caros Cooperadores y Cooperadoras, que para preparar la nueva compañía de conquistadores de almas y propagadores del reino de Dios sobre la tierra, ocurren gravísimos gastos, ya de ornamentos sagrados, ya de trajes y ropa blanca, ya de objetos para la Iglesia, escuela y habitaciones, ya también de gastos urgentísimos para los viajes, equipajes y trasportes, que deben hacerse por mar y poi tierra. Por lo tanto, no me queda otro recurso que poner toda mi esperanza en Dios y en vuestra generosidad, oh carísimos Cooperadores y Cooperadoras, á fin de que los auxilios que me habeis prodigado en las expediciones antecedentes, no dejéis de enviármelos en la que actualmente estamos preparando, apesar de la grande estrechez de medios materiales que nos aflige. Apelo, pues, de nuevo á vuestra caridad; escuchad también vosotros juntamente conmigo, la voz de nuestros Misioneros y el grito que nos mandan tantos pobres abandonados de aquellas lejanas tierras.

Suplícóos por tanto que. contribuyais á hacernos posible la futura y nueva expedición, socorriéndonos con fervientes oraciones y con ofertas que podréis hacer en muchas maneras, como por ejemplo en tela, ropa blanca, paños, trajes, ornamentos de Iglesia, etc. etc. y aún más en dinero, con que poder pagar los gastos de viaje y trasportes por tierra y por mar; en fin con cualquiera limosna que la piedad os sugiera y vuestras fuerzas lo permitan.

En el oratorio de Turin, de donde saldrán los nuevos Misioneros, se recibirá con gratitud, ya por correo, ya por ferro-carril, todo lo que vuestra indus 'osa caridad enviará á tan noble intento.

Me permito bien rogaros, tengais la bondad de buscar al mismo tiempo, entre vuestros conocidos y amigos á- alguna persona que quiera tambien concurrir con su obólo á esta obra de humanidad y fe.

Nosotros anotarémos vuestros nombres y los de,ellos en el Registro de nuestro pio Instituto para recordarlos todos los dias en nuestras oraciones, e implorar del Cielo copiosas bendiciones sobre vosotros y sobre todos aquellos que nos beneficiarán, sobre sus familias y sobre sus obras, seguros de que Dios los anoterá en el libro de la vida, esto es, en el libro de los predestinados, puesto que es sentencia del grande S. Agustin que quien atiende eficazmente à la salvation de las almas, pone en salvo la suya propia: *Animam salvasti, animam tuam praedestinasti.*

Maria Santísima, que se ha constituido Protectora y Madre de nuestros Misioneros y de aquellos pobres salvajes, os alcance de Dios mil bendiciones espirituales y temporales.

Vuestro afmo. en J. C.

JUAN BOSCO Pbro.

Turin, 15 octubre 1886

N. Los caritativos bienhechores de nuestras Misiones harán el favor de mandar sus ofertas directamente à Don Bosco calle Cottolengo, N. 32, en Turin (Italia).

C

Chers Coopérateurs et Coopératrices,

Je suis heureux de vous faire part des nouvelles intéressantes que j'ai reçues de la Patagonie, et des autres Missions déjà nombreuses ouvertes dans l'Amérique du sud; je vous exposerai en même temps les projets de nouvelles entreprises, auxquelles nous devons mettre la main le plus tôt possible, afin de pourvoir aux besoins urgents de ces peuples lointains.

Nos Missionnaires ont parcouru la Patagonie dans tous les sens depuis l'Océan Atlantique jusqu'aux Cordilières des Andes; ils ont traversé deux fois ces montagnes célèbres pour passer au Chili; ils ont catéchisé et baptisé plusieurs tribus sauvages, au prix de fatigues et de périls incroyables. Maintenant, le moment est arrivé de penser sérieusement à consolider et à perpétuer le bien accompli jusqu'ici.

En effet, ces tribus pacifiées et converties à la foi, après avoir commencé à goûter les charmes de la vie chrétienne et civilisée, ne peuvent se résigner à ne voir que de temps en temps le Missionnaire qui leur a apporté le bienfait de la vie sociale et la lumière de l'Évangile.

C'est avec juste raison que les nouveaux convertis 'voudraient l'avoir toujours au milieu d'eux pour les diriger; les instruire, les consoler, et, plus spécialement; les assister en cas de maladie et au moment de la mort.

Il n'est donc pas étonnant que Mgr. Cagliero, Vicaire Apostolique de la Patagonie, n'ait pas le courage de refuser les justes consolations de la religion à ces pauvres sauvages, qui sont aussi ses très' chers fils en Jésus-Christ. Mais, dépourvu de ressources matérielles et n'ayant pas à sa disposition un personnel suffisant, il lui est impossible de répondre à leurs ardents désirs. Il faut établir des résidences fixes pour les Missionnaires dans le désert de la Patagonie, à mesure que les sauvages se réunissent en colonies ou villages; il a donc besoin, vous le comprendrez facilement, d'un plus grand nombre de prêtres, de catéchistes et de religieuses, et, en outre, de ressources matérielles pour subvenir aux nécessités de la vie sociale et du culte divin.

Ces pauvres néophytes, malgré toute la bonne volonté dont ils sont animés, ne peuvent offrir à nos Missionnaires autre chose que le spectacle de leur misère déplorable. Ils ont eux-mêmes besoin de tout; jusqu'au vêtement et à l'entretien, surtout au commencement de leur conversion. Par conséquent, ces Missions est tout entier entre les mains de la Pieuse Société Salésienne, et dépend complètement de la charité de nos Coopérateurs et Coopératrices.

Devrons-nous donc nous laisser aller au découragement? Oh! non. Bien au contraire, nous redoublerons d'efforts, afin de ne pas laisser dépérir ces oeuvres, qui nous ont déjà coûté tant de sueurs et de sacrifices.

Pour assurer la conversion totale de la Patagonie, nous avons résolu de nous ouvrir une voie par la partie occidentale du Chili, et une troupe de Salésiens est déjà en route pour fonder une maison au delà des Cordilières, dans la ville de la Conception, appartenant à la république chilienne.

C'est de là que partiront nos Missionnaires, pour évangéliser l'Araucanie et la Patagonie occidentale; ils étendront ensuite peu à peu la divine semence jusqu'à l'Archipel de Chiloé et de Magellan et à la Terre de Feu, habités, par d'innombrables tribus étrangères à toute idée de religion et de civilisation.

Dom Fagnano doit déjà être arrivé aux Iles Malouines, et il explorera toutes ces îles jusqu'au Cap Horn; il étudiera sur place les points les plus convenables pour y planter les tentes des nouveaux soldats de la Croix, qui doivent bientôt aller le rejoindre. Vous ne sauriez vous imaginer, chers Coopérateurs et Coopératrices, combien vives sont les instances et nombreuses les prières que m'adressent nos infatigables Missionnaires et les populations elles mêmes, afin d'obtenir de nombreux et considérables renforts d'hommes et d'argent.

C'est précisément pour faire mieux connaître les besoins et l'état satisfaisant de nos Missions d'Amérique, que l'un de nos missionnaires, Dont Louis Lasagna, est venu tout exprès de ces contrées lointaines, et il n'a rien négligé pour me démontrer la nécessité de préparer encore: une fois une nombreuse expédition de Missionnaires Salésiens et de Sueurs de Marie Auxiliatrice. Lui aussi a besoin d'un bon nombre de coadjuteurs pour les Missions confiées à son zèle dans le vaste empire du Brésil, plus grand à lui seul que l'Europe tout entière, et où se trouvent des régions sans limites, uniquement peuplées de sauvages, errants dans d'immenses forêts, soupirant depuis des siècles après une main amie, qui vienne les tirer de la honteuse barbarie, dans laquelle ils sont ensevelis et croupiraient encore, qui sait pendant combien de générations, si le zèle des Missionnaires, soutenus par la charité des cœurs généreux inspirés par la foi, ne venait bientôt leur porter secours.

Poussé par d'aussi puissants motifs, nous avons résolu de préparer pour le mois de novembre prochain l'expédition d'une nouvelle troupe de Missionnaires, dont le nombre sera au moins de trente, et pourra être plus élevé, si nos bienfaiteurs nous envoient à temps des secours assez abondants.

Vous comprendrez facilement, chers Coopérateurs et Coopératrices, que pour fournir tout le nécessaire à la nouvelle troupe de conquérants des âmes et de propagateurs du règne de Dieu sur la terre, il faudra de grandes dépenses d'ornements sacrés, de vêtements, de linge, de mobilier d'église, d'école et d'habitation et, en outre, payer des frais considérables de voyages par mer et par terre. Pour tout cela, je mets ma confiance en Dieu et en votre générosité, chers Coopérateurs et Coopératrices; comme vous m'êtes déjà venus en aide lors des expéditions précédentes, je veux espérer que vous n'hésitez pas à nie prêter un généreux concours pour celle que nous projetons aujourd'hui, malgré la difficulté des temps que nous traversons. C'est un nouvel appel que j'adresse à votre charité; prêtez, vous aussi, comme je l'ai fait moi-même, une oreille favorable à la voix de nos chers Missionnaires et au cri de détresse, que poussent vers nous tant de pauvres infortunés de ces lointaines contrées.

Je supplie nos chers Coopérateurs et Coopératrices de nous rendre possible la nouvelle expédition, par le secours de leurs ferventes prières et par les offrandes qu'ils pourront nous faire en toile, linge, drap, vêtements, ornements et vases sacrés, et plus encore en argent, pour faire face aux dépenses de voyages et de transports par terre et

par mer, enfin par une aumône quelconque, selon que la piété 'le leur suggérera et que leurs moyens le leur permettront.

Nous recevrons avec la plus vive reconnaissance à l'Oratoire de Turin, d'où partiront les nouveaux Missionnaires, ce que votre industrieuse charité voudra bien nous envoyer, soit par la poste soit par le chemin de fer.

Nous vous prions également d'engager vos amis et vos connaissances à prendre part à cette oeuvre de foi et d'humanité.

Nous inscrirons votre nom et le leur dans les registres de notre Institut, pour nous, en souvenir tous les jours dans nos prières, pour implorer les plus abondantes bénédictions du Ciel sur vous et sur tous nos bienfaiteurs, sur vos familles et vos oeuvres, certains que Dieu vous inscrira dans le livre de vie, dans le livre des prédestinés, car le grand saint Augustin nous l'assure: quiconque procure efficacement le salut des âmes, assure le salut de la sienne: *animant salvasti, animam tuam praedestinasti*.

Que Notre-Dame Auxiliatrice, la Protectrice et la Mère de nos Missionnaires et des pauvres sauvages, vous obtienne de Dieu les plus précieuses bénédictions pour le temps et pour l'éternité.

Votre bien dévoué en Jésus-Christ

J. Bosco prêtre

Turin, le 15 octobre 1886

NB. Les charitables bienfaiteurs de nos Missions sont priés d'adresser leurs offrandes directement à Dom Bosco, rue Cottolengo, 32, à Turin (Italie).

D

Worthy and Much Esteemed Co-operators,

I am glad to be able to send you a few of the interesting particulars which I am continually receiving from Patagonia and the other numerous Missions already opened in South America, and to place before you at the same time a few sketches of fresh enterprises, which the urgent wants of this distant people invite us to undertake as soon as possible.

Now that our Missioners have traversed the immense plains of Patagonia from the Atlantic Ocean to the Cordilliers, and twice crossed over those famous mountains on their way to Chili, - instructing and baptizing various tribes of savages as they went, at the cost of innumerable provocations and perils, - now I say, under the powerful protection of Mary Help of Christians, the time has come when we should take under serious consideration the means of consolidating, perpetuating and vigorously advancing the good work already commenced.

For those tribes, pacified and converted to the true Faith, having once tasted the charms of a civilized and christian life, are not to be contented with the mere passing visits of an apostolic Missionary, though it be he who has called them from their social misery to the genial light of the Gospel. Naturally enough they desire to have him continually amongst them, not only to direct, instruct and console them through life, but also and more especially to be by him assisted in sickness, and comforted by his hope-inspiring presence on the eve of entering the uncertain passage which leads to eternity.

It is not therefore surprising if his Lordship, Dr. Cagliero Vicar Apostolic of Patagonia, cannot bear to see the rites and comforts of our holy religion denied to those poor savages, who, notwithstanding their primitive degradation, are yet his dear children in Jesus Christ. But he has neither sufficient staff nor means to satisfy their ardent desire. For in order to establish fixed residences for Missioners in the Patagonian desert according as the natives unite in colonies or villages, he obviously requires a much greater number, of priests, catechists and mums, as also a goodly store of household chattels, provisions and diverse articles, indispensable both for daily sustenance and divine worship.

Those poor neophytes, though willing to assist us; can offer nothing to our Missioners save the sad spectacle of their deplorable misery. They themselves want everything, even to be clothed and maintained, especially in the first stages of their conversion.

Hence the Mission is entirely dependent on the 'Pious Salesian Society and the Charity of our Co-operators. And should we for this lose courage?

Oh no! On the contrary, let us redouble our exertions in pro of this charitable undertaking which we have already laboured so much for.

I also feel pleasure in participating to you, that (in order to render more secure the entire conversion of Patagonia) we have resolved to open a way on the Western side of Chili, and already a band of Salesians have gone there to found a college in the city of Conception.

Thence will go forth columns of Missioners to evangelize Araucania and West-Patagonia, spreading themselves later on, little by little in Terra-del-Fuego and the Archipelagoes of Chiloe and Magellan, peopled all by innumerable tribes without even an idea of religion or civilization..

Fr. Fagnano, who at present is visiting the Malvine Isles, intends to explore every islet down to Cape Horn, studying at the same time the positions better adapted whereon to pitch the tents of the mew crusaders who soon are going to join him.

It is difficult to imagine, dearly beloved Co-operators, how I am continually pressed and supplicated by our indefatigable Missioners. and by the native inhabitants themselves, to send out fresh and mot inconsiderable reinforcements of men and money.

Apropos. of which Fr. Louis Lasagna has returned from that distant land precisely to plead and make better known the wants and - thanks be to God - encouraging condition of our American Missions; nor has he neglected any means by which he might induce us to prepare this time also a numerous expedition of Salesian Priests and Nuns of Mary Help of Christians. He himself requires a goodly number for the Mission I have confided to his care in the vast Brazilian Empire, more extensive in itself than the whole of Europe together, and peopled almost exclusively by savages who range the immense forest of their native plains, languishing through ages for some friendly hand to draw them out of the ignominious barbarity in which they have been entombed for centuries, and which they may yet be condemned to for who knows how many generations, if the zeal of the Missionary, sustained by the charity of the faithful, does not come to succour and liberate them.

Induced by those powerful motives, we have decided to prepare a fresh band of Missi-

oners who will get forth, D. V., towards the end of November. Confiding in the prompt assistance and generous supplies of our Benefactors, we hope to be able to furnish at least some forty or fifty young messengers of peace and of the kingdom of heaven. But as our dear Co-operators may easily understand, the outfitting of so numerous a body incurs an enormous expenditure in Sacred articles and vestments, in clothing and habiliments generally, in church ornaments, school furniture and household utensils, without speaking of the not indifferent and more pressing expenses of baggage and travelling both by sea and land. Hence my only, my every hope after God Almighty, must be centred, dearly beloved

Co-operators, in your generosity, that as you have succoured me in the past, you may also come to my aid in the present expedition. Wherefore I make a fresh appeal to your charity; harken to the Missioner's voice and the imploring cry which arises from hundreds of thousands of abandoned wretches in those far distant regions! Once more I implore our Benefactors to render us practicable this new expedition by assisting us in especial manner with their fervent prayers and with whatever offering they can send us, either in linen or linen-garments, in cloth or clothing, in church furniture or sacred vessels, or better still in money with which to defray the expenses of travelling and transport of luggage both by land and sea, - in short with whatever alms their piety suggests and their condition permits.

At the Oratory in Turin, whence our Missionaries will set forth, we shall receive with gratitude whatever your industrious charity may think well to consecrate to this generous undertaking. On the day selected for the departure of the Missioners I intend to confer with my beloved Co-operators in the Sanctuary of Mary Help of Christians, and while I now invite you, I cannot help begging you to have the goodness to search amongst your acquaintances and friends, whoever might desire to concur with his mite to this work of humanity and faith.

We will inscribe your name and theirs in the registers of our Pious Institution, to remember them every day in our prayers, to implore from heaven copious benedictions upon you and upon all those who benefit us, upon your families and upon your undertakings, confident that God will inscribe them in the Book of Life, the Book of the Predestined, for, as St. Augustine says, whoever efficaciously contributes to his neighbour's salvation saves himself: *Animam salvasti, animam tuam praecelestinasti.*

Mary Help of Christians, Protectrix and Mother of our Missioners and of the poor Patagonian savages, obtain from God for you every most desirable Benediction both spiritual and temporal.

Yours affectionately in J. C.

FR. JOHN BOSCO

Turin, 15 October 1886

Charitable Benefactors of our Missions are requested to send their Offerings directly to Rev. John Bosco in via Cottolengo, N. 32, Turin, Italy.

E

Wohlverdiente Mitarbeiter and Mitarbeiterinnen!

Es freut mich, theure Mitarbeiter and Mitarbeiterinnen, dass ich im Stande bin, interessante Nachrichten, die mir von Patagonien and von andern zahlreichen in Siidamerika bereits eröffneten Missionen gekommen sind, Euch mittheilen and zugleich die Plane neuer Unternehmungen vorlegen zu können, die man wegen dringender Bedürfnisse jener entlegenen Völker so schnell als möglich , vornehmen sollte.

Nachdem unsere Missionäre Patagonien vov atlantischen Oceane bis zu den Kordilieren der Anden durchgestreift, and um nach Chili zu gelangen, jene hohen Gebirge wohl zweimal übergesetzt hatten, and nachdem sie verschiedene Stämme der Wilden auf Kosten grosser Mühen and unglaublicher Gefahren katechisirt and getauft hatten: ist nun der Zeitpunkt gekommen, um wit Ernste darüber nachzudenken, wie man das bis dahin zu Stande gebrachte Werk befestigen and verewigen könnte.

Denn jenen besanftigten and zum Glauben bekehrten Stammen nachdem sie einmal die Süssigkeiten des christlichen und civilisirten Lebens gekostet haben, kommt es äusserst schwer, den Missionrr, der sie zu dem socialen Leben und zum Lichte Evangeliums gerufen hat, nur von Zeit zu Zeit sehen zu Können.

Und gänz mit Recht, dieselben möchten ihn immer unter sich haben, um vor ihm belehrt, getröstet und geführt zu werden, aber vorzüglich um im Falle einer Krankheit und Lebensgefahr von ihm Beistand zu erhalten.

Es ist somit gar nicht auffallend, dass der apostolische Vikar von Patagonien Mons. Cagliero den armen Wilden diese religiösen und gerechtesten Starkungen nicht widersprechen möchte; ie sind, ja seine liebsten kinder in Gesu Christo. Er aber besitzt wedett Personal noch hinreichende Mittel, um den heissen Wünschen jener Verunglückten genúgzuthun. Um sie jedoch in Kolorien und Dörfern zu vereinigen, ist er im Begriffe, in der patagonischen Wüste bleibende Missionshäuser zu gründen, und dazu, was leicht begreiflich ist, bedarf er einer grösseren Anzahl der Priester, Katechisten und Schwestern und auch vieler materiellen Mittel, welche in socialen Leben und Im Gottesdienste unentbehrlich sind.

Diese armen Neubekehrten, ungeachtet ihres besten Willens, können unseren Missionären nichts geben ausser des Schauspieles ihrer beweinenwürdigen Noth. Sie selbst benöthigen Alles bis auf die Kleidung und Kost, hauptsächlich zu Anfange ihrer Bekehrung. Es ist mithin klar, dass das Loos dieser Missionere ganzlich vor der frommen Gesellschaft dei Salesianer und von der Barmherzigkeit unserer Mitarbeiter and Mitarbeiterinnen abhdngt. Urd wir sollen vielleicht den Mut verlieren? Keineswegsl vielmehr mögen wir unsere Anstrengungen verdoppeln, um nicht jene Werke fallen zu lassen, die uns bereits so viele Mühen und Opfer gekostet haben.

Ausserdem ist es recht zu wissen, wir haben, um den glücklichen Erfolg der ganzlichen Bekehrung von Patagonien zu sichern, eben festgesetzt, einen neuen Weg dahin zu eröffnen vom westlichen Theile vor Chili, und bereits eine Schar der Salesiarer sich begeben dahin, um ein Haus zu gründen jenseits der Kordilieren in der zu der Chilischen Republik gehörigen Stadt »Die Concepcion«.

Und von da werden einst Missionär-Kolonien aufbrechen, um in Araukanien und im

westlichen Patagonien das Evangelium zu lehren, und vor dort hernach werden sich verbreiten in Laufe der Zeit in magellanischen Archipelag in den sogenannten «Feuerländern», die von unzähligen Stämmen der Eingeborner, bewohnt sind, welche keinen Begriff haben vor der offenbarten Wahrheit und von Civilisation.

In diesem Momente eben soll Don Fagnano bereits auf den Malwinischen Inseln gelandet sein und vor dort wird er auf seinen Ausflügen alle jene Inseln bis auf den Kap Horn ausforschen und daselbst wird er ausfindig machen die mehr strategischen und mehr geeigneten Punkte zur Gründung neuer Lager für die Soldaten des Kreuzes die ira Kurzen nach ihm hinziehen werden.

Ihr könnet kaum begreifen, theure Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen, wie viele und wie dringende Bitten von dort zu uns kommen von Seiten unserer unermüdlchen Missionäre und von den Völkerschaften selbst, um ihnen neue und beträchtliche Verstärkungen in Mannschaft und Im Gelde zu schicken.

Und um uns über die Bedürfnisse und über den, Gott sei Dank, befriedigenden Stand unserer Missionen in A Amerika näher zu benachrichtigen, ist geradé in dieser Zeit von jenen entlegenen Ländern einer unserer Missionäre, Namens Aloysius Lasagna zu uns gekommen, der auch durch seine ausserordentliche Vorstellungen uns dahin' gebracht hat, dass wir jetzt eine neue Sendung der salesianischen Missionäre und der Töchter Maria,, der Helferin der Christen unternehmen wollen. Auch et hat nöthig einer ansehnlichen Zahl derselben für die Missionen, die ich ihm anvertraut habe in dem grossen Reiche von Brasilien, dessen Ausdehnung grosser ist als die von ganz Europa, und wo sich noch nicht erforschte und von Wilden bewohnte Gegenden befinden, welche in unzugänglichen Waldern hausend, vor jahrhunderten her mit Sehnsucht einer freundlichen Hand erwarten, die sie ans der schandlichen Barberei herausziehen möchte.

Und in derselben werden sie, wer weiss wie lange schmachten, wenn der Eifer der Missionäre, unterstützt von der Liebe der Gläubigen ihnen nicht zu Hülfe kommen werde. Durch diese kräftigen Beweggründe bewogen, haben wir für den nächsten November diè Expedition einer neuen Schar der Missionäre beschlossen, welche wenigstens die Zahl von dreissig erreichen werden und können sie sogar übersteigen, wenn die Beisteuer der Wohlthäter zu rechter ' Zeit und reichlich zu uns werden angelangt werden sein.

Demnach, theure Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen, werdet ihr, leicht begreifen, es seien nöthig für die Ausrüstung eines neuen Geschwaders von Eroberern der Seelen und von Fortpflanzern des Reiches Gottes auf der Frde sehr bedeutende Auslagen für die Kirche und für die heiligen Geräthschaften, Auslagen für die Kleidung und für die Wasche, Auslagen für die Schule und die Wohnung, und vor Allem dringende Reisekosten für die Fahrt zu Wasser und zu Lande. Und somit bleibt mir nichts übrig, als meine ganze Hoffnung hinzulegen in Gott und in Eure Edelmüthigkeit, theuerste Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen. Wie ihr in vorigen Expeditionen mir beigestanden habet, wollet mir auch jetzt beistehen in dieser Sendung, die wir beschlossen haben zu unternehmen, ungeachtet eines drückenden Mangels an materiellen Mitteln. Mit meinem Aufrufe einigen sich auch die Stimmen meiner theuren Missionäre und der trostlose Ruf so vieler armer Verlassenen von jenen entlegenen Ländern her. Indessen ersuche ich Euch,

verehrte Mitarbeiter and Mitarbeiterinnen, uns diese neue Expedition zu ermöglichen durch Gebete and durch Gaben, die verabfolgt werden können in Geweben, Weisszeug, Tuch and Kleidung, in Kirchengeräthen and heiligen gefässen and vorzüglich in Geld, womit wir die Reisexosten bestreiten könnten, and endlich in irgend welchem Alnosen, jenachden es Euch Eure Barnherzigkeit eingiebt und Eure Kräfte gestatten.

In Oratoriun zu Turin, von wo die neuen Missionäre ihre Reise antreten werden, werden alle Gaben mit Dankbarkeit angenommen, die Eure betriebsame Liebe zu diesem edlen Zwecke senden wird, sei es vermittelt der Post, sei es mit der Eisenbahn.

Indem bin ich so frei Euch zu bitten um die gütige Ernunterung Eure Bexannten zur thätigen theilnahme an diesem Werke der humanität and des glaubens.

Wir werden Eure and ihre Namen in der Registern unseres frommen Institutes aufzeichnen, um sie jeden Tags bei unseren Gebeten zu gedenken und um vom Hinnel reichliche Segnungen über Euch and über jene Alle herabzurufen, die uns Gutes erzeugen, über ihre Familier, über ihre Werke, vertauend, dass Gott sie aufzeichnen werde in dem Buche des Lebens, in dem Buche der Auserwählten, nach dem Aussprache des grossen heiligen Augustin: Wer das Heil der Seelen mit Erfolg besorgt, der wird auch seine eigene Seele in Sicherheit stellen: *Animam salvasti, animam tuam praedestinasti.*

Maria, die Helferin der Cristen, welche sich zur Beschützerin and Mutter unserer Missionäre and jener armen Wilden aufgestellt hat, möge Euch vom Gott alle möglichen geistlichen and zeitlichen Segnungen erhalten.

Euer ergebenster in J. Ch.

J. Bosco, Priester

Turin, den 15 October 1886

NB. Die mildthätigen Wohlthäter unserer Missionen werden ersucht ihre Gaben gerade an D. Bosco in Turin, via Cottolengo N, 32, zu senden.

45. DON BOSKO IN KATEHIZIRANJE DIVJAKOV

Znani duhovnik don Bosko si je dovolil, da je tudi nam poslal okrožnico, v kateri tolče po debeli blagajni za katoliške misijone v Južni Ameriki in v Patagoniji. Don Bosko je, kot vemo, desna roka jezuitov v Italiji. Občudovanja vredna je njegova delavnost, njegova prefinjenost in njegova prebrisanost. Če bi v dobre namene uporabil te zmožnosti za spodbujanje in organiziranje, bi Italija v njem imela velikega zaslužnega moža; tako pa ima velikega sovražnika, ki se ga je treba bati, saj naredi veliko hudega, ker zmeša glave našim dekletom, ki jih poneumljajo hčere Marije Pomočnice; družinam, delavnicam, civilnim studijem krade veliko število fantov, da jim v glavo vbije seme klerikalnega fanatizma.

Don Bosko je kot pravi industrialec doumel, da je *dobra trgovina* ključ za uspeh vseh velikih modernih podjetij, zato njegovi sodelavci pobirajo najmanjše takse, ki pa sešete skupaj dajo lepo vsoto; v njegovih zavodih plačujejo najmanjšo vsoto; kadar prosi, ne plaši z zahtevami, zadovolji se le s kakšnim litrom vina, malo mesa, nekaj soldov ali kake poceni obleke.

Don Bosko sprejme vse, ima vedno odprte roke za prejemanje vsega, kar mu pošljete.

To je lekcija, ki jo daje vladi, ki zahteva velike vsote za laiški pouk in veliko za prostor v civilnem konviktu.

Don Bosko ima v sebi nekaj tistega iz industrije, ki se danes imenuje par excellence, bratje Bocconi. To je res nekaj modernega.

In pravzaprav je tu ta Bocconi iz Cerkve, ki napoveduje, da bodo odšli v Južno Ameriko in v Patagonijo novi misijonarji. Don Bocconi, oprostite, don Bosko, se ne zadovolji z ustvarjanjem teh misijonarjev; pošilja jih ven iz svojih stanovanj, oborožene, oblečene, s težko prtljago in z okrašeno mošnjo. Vse po ekonomskem sistemu in po znižani ceni.

Dovolj je, da povabi k sodelovanju pri tej stvari tercijalke in pobožnjakarje iz cele Italije. Kakšen bo poslal 5 centezimov, kakšen pol lire, na koncu pa bo od vsega skupaj prišel zadosten znesek, morda celo višek in odprava lahko odide.

Mi nimamo volje, da bi se namerno in do konca borili proti katoliškim misijonom. Duhovniki bi nam radi napravili nekaj Afrike in Patagonije v Italiji; če pa gredo med divjake, imamo toliko manjše težave z njimi; ne smemo pa jih podpirati in pomilovati, ne da bi se preveč segreli. Ubogi divjaki imajo vso pravico, da se branijo pred določenimi uvozi.

To ni protislovje, temveč resnica.

Če odmislimo kake izredne osebnosti, kot je Massaia ali nekateri, ki storijo malo dobrega zaradi razsvetljenih ambicij kot msgr. Comboni, katoliški misijonarji – o katerih piše tradicionalni sentimentalizem – ali so fanatiki, ki se dajo ubiti brez razloga, ali so spletkarji, materialisti in nevedneži, ki mislijo, da so civilizirali kak rod, kraljestvo, če so sto divjakov naučili delati križ, poklekniti ali podobna zunanja znamenja brez pomena, ki se jih divjaki naučijo in delajo z neko lahkoto, materialno, zgolj po duhu posnemanja, saj nikakor niso najbližji sorodniki opic.

Na prvih stopnjah barbarstva so katoliški misijoni popolnoma nepotrebni. Če bi divjake učili, da bi delali kake verske geste, bi jim uspelo hitreje od žonglerjev in komedijantov, ker imajo večjo lahkoto za komunikacijo in več uspeha.

Ko pa se prve kali civiliziranja začnejo razvijati, postanejo misijoni neposredna ovira za napredek. Zgodovina to dokazuje povsod, na primer v Paragvaju.

Paragvaj je bila pokrajina, v kateri so jezuiti dalj časa imeli svoj dominij. Tam so bili despotski gospodarji vsega in vseh, prilaščali so si pravice in bili gospodarji nad zemljo in nad ljudmi.

Torej so ti predhodniki sedanjih misijonarjev pod don Boskovim zavetjem Paragvaj zreducirali na predpekel poneumljenega ljudstva.

Tam je bilo vse po meniško urejeno. Ponoči je zvonil zvon, ki je naznanjal, da so se v tej in ne ob kaki drugi uri in ne pozneje vsi paragvajski možje morali spominjati, da so taki.

Zaradi te izvirne napake je Paragvaj ostal najbolj zaostal v civilizaciji. Padel je pod grozne tiranije in do pred nekaj leti je bil zaprt pred Evropo in pred preostalo Ameriko, bolj kot Japonska in Kitajska.

In Paragvaj bi bil še na slabšem kot Patagonija, če jezuiti, ki so postali gospodarji, ne bi bili izgnani.

Da bi jih izgnali, je bil potreben poseg civiliziranega sveta zaradi glasu o strahotah, krutostih in nezaslišanih nemoralnostih in naklepne propada nekaterih trgovskih hiš, ki so jih ustanovili jezuiti sami po svoji volji.

V Afriki italijanski misijonarji niso storili kaj prida dobrega za nas. Tisti, ki živijo v Tunisu, v Tripoliju in v Alžiru, kjer bi lahko z večjo koristjo imeli civilni vpliv, so sovražniki Italije in uganjajo antipatriotsko politiko, nahujskani od Vatikana, ki je – kakor smo že večkrat dejali – podvrigel vse misijone kot fevd francoskemu kardinalu Lavigerieju, ker se je bal in celo sovražil senco italijanskega vpliva.

Če je kdo dober, ga Vatikan na hitro zamenja z drugim. Naj informira msgr. Sutter.

V Južno Ameriko nam ni treba pošiljati klerikov s tonzuro. V teh krajih imamo veliko število Italijanov, ki s svojim delom, s svojim pogumom delajo čast materi domovini in nam priskrbujejo veliko sredstev. Tja doli pošiljajmo dobre delavce, obdelovalce zemlje, aktivne in modre trgovce. Šele tedaj si bomo prislužili čast in bomo gotovi, da imamo brate, na katere lahko računamo, in ne sovražnikov, ki so se ogreli na naših prsih.

Včeraj smo pripovedovali, da nas je neki ameriški časopis žalil in dejal, da pozna Italijane samo kot pevce, igralce na orglice in kotlarje.

Malo laskavemu naštevanju moramo dodati, kaj delajo naši kleriki.

(La Riforma, 31. oktober 1886)

46. ZA OBRED OB ODHODU MISIJONARJEV

A

Zaslужni sodrudniki in sodrudnice!

Zelo mi je pri srcu, da obvestim vašo plemenitost, da je za 2. decembra določen odhod naših misijonarjev v Ameriko.

Da bi njihovo dolgo in nevarno potovanje spremljal Božji blagoslov, je moj namen in nameravam, da se pri tem opravi verska slovesnost, pri kateri bodo sodelovali vsi naši sodrudniki in sodrudnice iz Turina in okolice. Obred bo opravljen v cerkvi Marije Pomočnice in se bo začel ob treh popoldne omenjenega dne.

Duhovnik Alojzij Lasagna, voditelj misijonarjev, bo zbranim imel priložnostni nagovor v obliki konference.

Njegova eminenca kardinal Alimonda, naš prevzvišeni nadškof, ga bo v svoji veliki dobroti počastil s svojo navzočnostjo, podelil trojni blagoslov z Najsvetejšim in nad misijonarji izmolil cerkvene molitve za potujoče.

Sveti oče Leon XIII. je 11. tekočega meseca v svoji veliki dobroti v privatni avdienci sprejel hvalevrednega duhovnika Alojzija Lasagna, blagoslovil misijonarje in tiste, ki so se zbrali, da bi podprli plemenito dejanje.

Vabim torej vse sodrudnike in sodrudnice, ki boste prejeli to pismo, naj se udeležijo konference in pripeljejo s seboj še druge, ki jih bodo imele za primerne. Ker pošiljanje misijonarjev v Patagonijo in Brazilijo stane veliko, bo v cerkvi nabirka v prid misijonom.

Končno sem vesel, da izkoristim to novo priložnost, da se vam zahvalim za pomoč, ki mi jo dajete, da dopolnim to delo, in vam zagotavljam, da bomo skupaj z misijonarji in s hčerami Marije Pomočnice in z vsemi fanti v tem zavodu vsak dan nad vas klicali blagoslov iz nebes.

Z vsemi spoštljivimi pozdravi ostajam vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 26. november 1886

B

Nadvse ponižni podpisani se v celoti že 43 let posvečam pouku uboge in zapuščene mladine obeh spolov, za katere je bilo odprtih kakih 180 zavodov v Italiji, v Franciji, v Španiji in Ameriki.

Okoli 200.000 mladih iz vseh narodov tako prejema dobro vzgojo in jih vključujemo v znanost ali različne obrti, pač po njihovih posebnih sposobnostih.

V ta namen je ustanovil družbo cerkvenih in laiških oseb, ki pomagajo podpisanemu pri njegovem verskem in socialnem delu.

Vsako leto pride okoli 30.000 fantov iz raznih zavodov, potem ko so končali svoje šolanje; tako jih vračajo družbi, v kateri postanejo koristni in pošteni člani.

Poleg tega smo že pred osmimi leti začeli civilizirati Patagonijo, Ognjeno zemljo in tja spadajoče otoke. Pred dvema letoma so bili še drugi misijonarji poslani v Brazilijo, da bi poučili in civilizirali divje rodove, ki zasedajo še velik del tega obširnega cesarstva.

Osem odprav duhovnikov, obrtnih mojstrov in redovnic je že bilo poslanih v Južno Ameriko, več kot 40 zavodov pa je že bilo tam odprtih, da sprejemajo in vzgajajo mladino.

V prvih dneh prihodnjega meseca decembra bo nova karavana več kot 30 misijonarjev odšlo iz Turina in se odpravilo v Ameriko, da bi civilizirali Indijance v Patagoniji in Braziliji.

Stroški bodo veliki, kajti treba je poskrbeti za vse, zato se je podpisani odločil, da se zateče k dobroti vseh dobrih ljudi.

Drzne se obrniti tudi na, saj pozna njegovo gorečnost za družbeni, verski in civilni blagor. Poziv, ki je natisnjen posebej, bolj podrobno nakazuje cilj tega dela.

V upanju, da bo blagovolil s prijetnim darom počastiti njegovo ponižno prošnjo, bo podpisani skupaj s svojimi fanti prosil Gospoda, da na in na vašo družino nasuje bogat blagoslov.

Vesel je, da sme izkoristiti priložnost in zagotoviti globoko spoštovanje, s čimer ima čast, da je vaš vdani

ponižni in ubogljivi služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

15. november 1886

Turin, Rue Cottolengo 32.

47. KRALJ IN NAMIŠLJENO KRALJESTVO

A

Prečastiti oče!

S pomočjo gospoda viteza Giganteja, vicekonzula Araucanije in Patagonije v Rimu, Via dei Bagni št. 14, sem dobil vašo cenjeno okrožnico starega datuma, tj. 15. oktobra 1886, v kateri z velikodušnim in svetim predlogom pozivate dobrotne sotrudnike in sotrudnice, da bi z vsemi sredstvi sodelovali pri pomoči misijonarjem, namenjenim v Araukanijo-Patagonijo in v Brazilijo, da bi katehizirali, krstili in civilizirali tista plemena, ki pod nebesnim oblokom še častijo malike in živijo kot divjaki.

Vam, prečastiti gospod, ki ste svoj pogled obrnili proti Araukaniji-Patagoniji, je gotovo znano, kako so tista ljudstva, po naravi bojevita, a velikodušnega srca, že 1860 izbrale za poglavarja velikodušnega Francoza Aurelija Antona De Tonens, ki je imel sposobnost, da je vzpostavil mir in združil plemena, ki so jih vodili *kačiki*, v eno skupnost, je z dogovorom med temi bilo ustanovljeno kraljestvo v obliki predstavništva, pogajanja pa so potekala med novim kraljem in republikama Argentino in Čilom.

Iz zavisti po zasedbi sta dve republiki, ki sta imeli skupno medsebojno mejo, vedno zahtevali aravkansko-patagonsko ozemlje; pa jima ni nikoli uspelo. In medtem ko je bilo njegovo veličanstvo Oréille Antoine v Evropi, da bi se pogajal z evropskimi silami, je na nesrečo umrl in je njegov naslednik postal pogumni knez Ahille de Laviarde, danes Ahil I., ki ima začasni sedež v Parizu, 110 *Boulevard Rochouart*, in je nadaljeval pogovore, da bi s pomočjo civilnih držav lahko šel tja in se ustalil med tistimi ljudstvi, ki so ga že priznali kot prvega ustanovitelja kraljestva.

Danes ni več vprašanje o načrtih; treba je urediti le finančno stanje in stvari bodo urejene.

Nedavno se je številno odposlanstvo aravkansko-patagonskih odličnikov poklonilo lastnemu kralju in mu potrdilo drugi mandat; in javni akt, ki ga je potrdil odličen notar, obstaja v notarskih arhivih v Parizu, s katerim se je Ahil I. pojavil kot dnevna svetloba, kot drugi izvoljeni aravkansko-patagonski kralj.

Jaz, ki sem bil dolga leta na čelu konzularnega zbora, ki sta ga ustanovila pokojni in sedanji vladar, ker je bilo dejanje naporno, sem si vedno prizadeval, da bi začeli s katoliško vero, zato sem začel postopek v Vatikanu, naj razmislijo in pošljejo misijonarje, in bi si tako olajšali dostop do aravkansko-patagonskega ozemlja, saj domačini zelo ljubosumno varujejo in branijo svoje ozemlje.

Njegovo veličanstvo, ki mi izkazuje čast s svojim zaupanjem, je priznal, da je moj nasvet pravičen; začeli smo postopek v Vatikanu. Ko je bil kot zastopnik aravkansko-patagonskih zadev v Vatikanu imenovan vitez, advokat Sakre Rote, Karel Lenti, ki prebiva v *Rimu, Via della Pedacchia*, 100, ki je prijatelj msgr. Lentija, zastopnika Njegove svetosti.

Ko mu bom razložil ta dejstva, mu bom odkrito dejal, da mi je vaša okrožnica, prečastiti gospod, okrepila dušo, in prosim, da mi pošljete več primerkov, ker se bom z vso svojo močjo zavzel za sveto stvar, za katero lahko rečem, da jo politično in versko podpiram.

Bilo bi prav, če bi se tudi Vaše veličanstvo neposredno povežalo z Njegovim veličanstvom ter prav tako spozna aravkansko-patagonskega konzula v *Turinu*, komendantorja Feliksa Zaninija, ki sem mu tudi istočasno pisal in stanuje v *Via Santa Chiara*, št. 52.

Od tega trenutka sem vam, spoštovani gospod, popolnoma na razpolago in sem vam spoštljivo vdan.

Generalni konzul, odpravnik poslov
Komendantor GIUSEPPE PIETRO GIUSTINI
Neapelj, 11. januar 1887
12, Via Due Porte a Toledo

B*ARAVKANSKI IN PATAGONSKI MISIJONI**(La Sicilia Cattolica, 21. januar 1887)*

Od aravkanskega in patagonskega konzulata v Palermu in začasno tudi v Bisaquinu smo prejeli pismo, ki ga z veseljem objavljamo:

Spoštovani gospod ravnatelj časnika La Sicilia Cattolica – Palermo!

Ker moram resno misliti, kako bi utrdili in ohranili dobro, ki so ga do sedaj naredili naši misijonarji v aravkansko-patagonskem kraljestvu, potrebujemo velikodušno sodelovanje vernikov, ker potrebujejo veliko sredstev.

Vi veste, da je apostolski vikar za Aravkanijo-Patagonijo msgr. Cagliari, toda temu manjka osebje in sredstva, da bi ustanovil trajne namestitve v teh daljnih deželah.

Salezijanska družba je že poslala veliko misijonarjev, nove odprave salezijanskih misijonarjev in hčera Marije Pomočnice bodo odšle v najkrajšem času; nujno pa je potrebno dobro sodelovanje velikodušnih sotrudnikov in sotrudnic, da prispevajo oblačila, denar in sveto opremo.

Zato prosim vas, spoštovani gospod, da bi nam pomagali tako, da bi s svojim razširjenim časnikom povabili k javni dobrodelni akciji, da naj sodelujejo pri svetem delu salezijanske redovne družbe, ki brez pojemanja podvaja svoje moči, da ne bi propadle tiste ustanove, ki so stale že toliko znoja in žrtev.

Darove lahko pošljete neposredno prečastitemu duhovniku Janezu Bosku, prefektu misijona v Patagoniji in Braziliji, v Turin, Va Cottolengo 32, ali na kraljevsko aravkansko-patagonsko zastopstvo v Napoliju, 12, Via Due Porte a Toledo.

Upam, da boste vi velespoštovani gospod sprejeli mojo ponižno prošnjo in boste povabili tisk, naj objavi, kar boste pripravili za objavo, in se vam iz vsega srca zahvaljujem.

Spoštovani gospod ravnatelj dnevnika *Sicilia Cattolica*, blagovolite sprejeti spoštljive pozdrave vam vdanega služabnika

D.r GIOACHINO BONA

Konzul Araucanije Patagonije

Spodbujamo dobre goreče katoličane, ki morejo s svojo miloščino prispevati k svetemu delu, da se pokažejo velikodušne, saj to delo služi v večjo Božjo čast in resnično civilizacijo. Pred nekaj meseci smo poslali don Bosku 400 lir, ki jih je daroval pobožen in goreč katoličan iz Palerma. Upamo, da bomo zbrali še kakšno vsoto za tako svet namen. Če bi še drugi časopisi hoteli objaviti to pismo, bi napravili delo, ki je zelo všeč samemu gorečemu konzulu.

Dnevnik naznanja združenje *Letture Cattoliche*, XXXIV, str. 54.

C*IZ DRŽAVNEGA TAJNIŠTVA*

Nadvse spoštovani gospod don Rua!

Na vaše pismo z dne 17. preteklega meseca januarja lahko odgovarjam šele sedaj, ker sem hotel poiskati vse mogoče informacije glede aravkansko-patagonskega kraljestva.

Ko sem bral kopijo pisma, ki so mi jo izročili, je bila moja prva misel, da ne smemo poslušati vsega, kar se v njem govori.

V državnem tajništvu ni nihče nikoli slišal govoriti o neodvisnem aravkansko-patagonskem kraljestvu; tudi zbornik Gotha ga ne omenja. Želel sem osebno obiskati *izrednega odposlanca*, akreditiranega pri Svetem sedežu, odvetnika Lentija, ta pa mi je povedal nekaj podrobneje od tistega, kar je v svojem pismu povedal *generalni konzul*. Iz vsega skupaj sem lahko razbral eno samo dejstvo: da obstajajo nekateri špekulantje, ki si prizadevajo na vse načine, da bi dosegli svoje namene. Tudi odvetnik Lenti, čeprav rodni brat rimskega namestnika, ne zasluži, vsaj po mojem mnenju, velikega zaupanja.

Obrniti bi se morali na Propagando, pa tudi tam niso imeli vesti o tej stvari; *edina novica, ki jo je imel Vatikan*, da je zgoraj omenjeni gospod Lenti to *ustno* omenil nekemu s papeškega dvora; toda nikoli ni nihče pokazal kakega dokumenta. Saj ga tudi niso mogli, kajti slavno kraljestvo obstaja samo v bolnih glavah nekaterih posameznikov. Nedvomno obstaja območje, imenovano Aravkanija, ki meji na Patagonijo, *ni pa nikakršnega dvoma*, da pokrajina leži v priznanih mejah republike Čile. Dobil sem podrobne podatke od svojega odličnega prijatelja msgr. Infanta Concha, Čilenca, ki se pozna z našim dragim don Boskom, ker je imel pomembno vlogo, da so dobili salezijance za čilski misijon. Msgr. Conche mi je še povedal, da so nekateri salezijanci, ki so nedavno pristali v Ameriki, ravno določeni za tiste aravkansko-patagonske province, ki bodo kmalu povezane z glavnim mestom z železnico, ki je že v gradnji.

Te informacije vam lahko dam. V Neaplju lahko dobimo le netočne namige.

Sprejmite moje prisrčne pozdrave in jih pošljite preljubemu don Bosku in tovarišem.

Vaš vedno vdani

msgr. M. ANTONINI

Rim, 1. februar 1887

Via Testa Spaccata N. 16

D

ČLANEK IZ LISTA »STAFFETTA«

Misijoni. – Proti Aravkaniji-Patagoniji so že odpotovale skupine misijonarjev, drugi pa se še pripravljajo, da se odpravijo po tisti poti, da bodo poučili o veri in krstili rodove, ki so si izbrali poglavarja, ki pa je prisiljen, da še ostane v Evropi. Misijoni pa imajo za glavni cilj civilizirati in poučiti ljudstva, ki nimajo še nikakršnega znanja, potrebujejo podporo v kakršni koli obliki. Okrožnica, ki jo je izdal preč. duhovnik Janez Bosko iz Turina iz misijonarske družbe, vabi dobrotne *sotrudnike in sotrudnice*, naj pomagajo pri tej tako sveti zadevi ter darujejo perilo, oblačila, sveto opremo in kar koli drugega, kajti v te daljne pokrajine se mora usmeriti velikodušnost dobrih ljudi, saj jim primanjkuje vsega. Mi radi damo prostor tej novici na straneh našega časopisa in toplo pozivamo javno dobrodelnost, da vsakdo po svojih močeh prispeva zaproseno pomoč. Darove boste lahko poslali neposredno duhovniku Janeu Bosku v *Turin, Via Cottolengo, št. 32* ali v našo pisarno na *Via Due Porte al Teatro Nuovo v Neaplju št. 12* po podobnih posrednikih. Ker smo mi delegati Njegovega veličanstva kralja Ahila I. v tem mestu Napoli, z oblastjo nad vsemi drugimi predstavniki vladarja v Italiji radi odpiramo naročnino in podpora velikodušnih ljudi nam ne bo manjkala.

Komendator GIUSEPPE P. GIUSTINI

E

DON RUA PIŠE RAVNATELJU ČASOPISA »STAFFETTA«

Presvetli gospod komendator Giuseppe P. Giustini, ravnatelj Staffette iz Neaplja!

Že nekajkrat smo v vašem spoštovanem časopisu *Staffetta* brali namig na okrožnico, ki jo je poslal duh. Janez Bosko, da bi zaprosil pomoč za misijonsko odpravo v Patagonijo preteklega meseca decembra, s čimer je povezan namig, naj pošljejo pomoč don Bosku samemu ali vam, presvetli gospod, kot delegatu Njenega Veličastva kralju Ahilu I.

Hvaležni smo za dobroto, s katero ste blagovolili pokazati omenjeno okrožnico, in se vam za to iskreno zahvaljujemo; dovoljujemo si z njegovim dovoljenjem, da vam oznanimo, da ni bil don Boskov namen odpreti naročnine na kateri koli časopis, niti povzročati nevspečnosti drugim, ki zbirajo darove; hoteli smo samo povabiti sotrudnike in sotrudnice in druge dobrotnike, naj pošljejo svoje darove neposredno sem v Turin, kolikor pač menijo, da zmorejo. V tem smislu so razumeli omenjeno okrožnico drugi novinarji, ki so se omejili le na objavo ali na kratko vsebino.

Če bi vabili, naj pošljejo svoje darove kaki osebnosti, kakršna je Vaša presvetlost, ki ste delegat njegovega veličanstva kralja Ahila I., bi po naključju odpravi lahko dali politični pomen, h kateremu da se zateka duhovnik Janez Bosko, ki pa ima za edini cilj širiti našo sveto vero in z njo civilizacijo med nevernimi ljudstvi in med divjaki v Patagoniji, Aravkaniji in Braziliji.

Pooblaščen od istega prosim Vašo presvetlost, da vključite to moje pismo v svoj časopis z namenom, da preprečite vsak nesporazum med njegovimi bralci.

Sprejmite spoštljive in hvaležne pozdrave od vašega vdanega služabnika

DUH. MIHAELA RUA

vik. gosp. duh. Janeza Boska

Turin, 9. april 1887

F

ODGOVOR NA PREJŠNJE PISMO

LEGATURA NJEGOV. VELIČ. KRALJA

ARAVKANIJE-PATAGONIJE

Št. 32.

Velečastitemu duhovniku gospodu Janezu Bosku – Turin

Prejel sem novico od vas, spoštovani gospod, in moram vam priznati, da sem zaradi občudovanja nad vašim delom menil, da je najbolje pomagati vam s skromno propagando. Članku, ki je bil objavljen v *Staffetti* 28. marca, se ne more očitati, da gre za politiko, kajti v mojih besedah, ki sem jih podpisal, sem samo hotel pohvaliti vaše dobro delo in potrebo, da razsvetlite ljudstva, ki so še sužnji malikovalstva in nevere, kakor zatrjujejo služabniki naše Katoliške cerkve.

Da bi odstranil vse nesporazume in uporabim besede, ki ste jih zapisali v zgoraj omenjenem pismu v *Staffetti* 15. t. m., sem objavil popravek, s katerim, upam, boste zadovoljni.

Zaradi misli, da hočem koristiti tako dobri zadevi, za katero že nekaj let opravljam svoje slabotno delo, me boste morda imeli za prenapetega; toda verjemite, prečastiti

gospod, mojemu prepričanju, da je politiko glede dejstva, ki se tiče mojega Najvišjega Vladarja, treba jemati diplomatsko, ne da bi jo na veliko razglašali po časopisih.

Rad bi se pridružil skupini vaših zvestih sotrudnikov in zato, če bi s svojimi skromnimi močmi lahko kaj koristil, sem vam popolnoma na razpolago in vam ostajam enako zvest, kot sem zvest svojemu predragocenemu Kralju Ahilu I.

Nadaljujte, prečastiti gospod, delo za napredek civilizacije in vere naših očetov in boste imeli vdane občudovalce.

Poljubljam vam roko vaš vdani služabnik

G. C. GIUSTINI

Neapelj, 18. april 1887

12, Via Due Porte a Toledo

48. PISMO DON BOSKU ŠKOFA V MONTEVIDEU IN DON BOSKOV ODGOVOR

A

Visoko spoštovani in dragi oče D. Bosko,

Verjamem, da imam nekakšno pravico, da se priporočam vašim molitvam in najdem mesto v vašem spominu; kako zelo ga potrebujem!

Izkoriščam odhod mojega dragega Lasagne, da vam pošljem pričujoč dopis, ki ga bo razširil in komentiral tako dober prijatelj, ki se dobro zaveda tega, kar je vedel že pred časom. Ne najdem besed, s katerimi bi lahko dovolj izrazilo pozdravil drage sinove in hčere, ki živijo v moji težavni škofiji. Colon, Las Piedras in Paysandu so deležni veselja, da praktično doživljajo sadove vaše gorečnosti in odrekanja; blagoslavljam uro, ko so salezijanci stopili v te kraje. Naj na njih rosi nebeški blagoslov.

Bog naj vam po naši dragi materi presveti devici Mariji podeli veliko poguma; molite, častitljivi oče, za nas; zame, za mojo škofijo, za moje drage brate in družine; ne čudite se, da sem vztrajen, potrebe so velike.

Oče Lasagna vam bo osebno povedal vse, kar želite vedeti o tej deželi, vendar vas na koncu prosim za eno stvar: zelo vam priporočam, da v Las Piedrasu ustanovite obrtno šolo, pa čeprav bi šlo le za tri obrti. To je nujno potrebno.

Pozdravljam vas s sinovsko ljubeznijo in vas prosim, da me ne pozabite, ne pozabite me.

INOCENCIO MARIA JEREGUI

Škof v Montevideu

Montevideo, 20. julij 1886

B

Prečastita ekscelenca!

Zahvaljujem se vam, vaša ekscelenca, za dosedanjo prijaznost, ki ste jo doslej izkazali našim salezijancem in sestram Marije Pomočnice, ki vsi v vas prepoznavao ljubečega očeta.

Moj dragi don Lasagna mi je prinesel vaša pisma, a bolj kot ta so me ganile besede, s katerimi mi opisujete dobrodelnost in skrb, ki jo izkazuje tem mojim otrokom, ki so zapustili svojo domovino in sorodnike samo zaradi želje po rešitvi duš. Zagotavljam

vam, da se vas bomo salezijanci in jaz vedno spominjali vsak dan in smo v teh dneh začeli s posebnimi molitvami, da bi vas Bog potolažil v stiskah, ki vam jih pošilja, in da bi blagoslovil vašo veliko škofijo, tako zelo preganjano.

Iz tega, kar mi razlaga don Lasagna, sklepam, da v Las Piedrasu, ki je oddaljen tudi od velikih trgovskih poti, ne bi bilo mogoče postaviti vajeniških delavnic; vendar se te lahko odprejo z veliko manj težavami v mestu Montevideo, če boste, vaša ekscelenca, še naprej podpirali to dejavnost in če si bosta gospod in gospa Jackson, ki sem jima že pisal o tej temi, želela to zadevo vzeti k srcu.

P. Lasagna bo novembra odšel v Montevideo z izbrano skupino misijonarjev, da bi izpolnil to njegovo željo, ki je tudi moja želja, saj je to na zelo poseben način Jezusa in Marije.

Predvidevam, vaša prečastita ekscelenca, da bo to dejanje, če bo deležno vašega zupanja in zaščite in podpore dobrih ljudi tega mesta, prineslo veliko dobrega dušam, vera bo zmagala po vsej republiki Urugvaj, pravzaprav bo vsa Amerika uživala njene blagodejne vplive.

Sprejmite molitve in pozdrave vseh salezijancev, medtem ko prosim za vaš blagoslov, pobožno poljubljam vaš sveti prstan.

Ponižni služabnik

(podpis) DUH. JANEZ BOSKO

49. DON BOSKOVO PISMO GOSPODU JACKSONU IZ MONTEVIDEA

Presvetli in velezaslužni gospod Juan Jackson!

Naš predragi duhovnik Alojzij Lasagna je z Božjo pomočjo prispel sem zvečer 15. avgusta na moj 71. rojstni dan. S prisrčnimi pozdravi in čestitkami mojih dragih sinov v Ameriki mi je prinesel tudi tisoče čestitk s strani Vaše dobrotljivosti in velikega dobrotnika salezijancev v Urugvaju. Ganjen in hvaležen za vaše prijazne čestitke upam, da boste še naprej izkazovali svojo naklonjenost in svojo mogočno pomoč do mojih predragih salezijancev. Z iskrenim srcem se zahvaljujem za vse dobro, ki ste ga storili za nas, in zaupam v vašo dobroto pri uresničevanju drugih del, ki nam še ostajajo za dokončanje v Montevideu v teh težkih časih, predvsem v korist revne in zapuščene mladine. Menim namreč, da ste vi resnično blagoslovljeno orodje, ki ga je Božja previdnost izbrala, da mi pomagate zgraditi v Montevideu salezijansko zavetišče za uboge fante, zraven pa še cerkev, posvečeno presvetemu Jezusovemu Srcu; ker od tega dela in dokončanega svetišča bolj kot vsega drugega pričakujemo dokončno zmago, ki jo bo katoliška vera prinesla tudi v to republiko v veliko tolažbo dobrih in v večjo Božjo slavo.

Zagotavljam vam iz vsega srca, da boste s pomočjo pri gradnji zavetišča in cerkve storili dobro delo, ki bo Bogu najbolj všeč in najbolj koristno mestu Montevideo. Zato bom rad dopustil, da se v to mesto in to republiko vrne naš dragi duhovnik Lasagna, da bo tam deloval z gorečnostjo in požrtvovalnostjo, za katerega so nekateri menili, da ostane tukaj, ker je primeren za delo v splošno korist naše družbe. Poskušal bom, da se hitro vrne in da ga bo spremljalo lepo število moj sinov in hčera Marije Pomočnice, da bodo zgraditi do konca že začeta dela in tista, ki jih bo nujno treba še zgraditi.

Pomagajte nam torej vi in vaša častivredna družina s sredstvi, ki jih je Bog dal v vaše roke, mi salezijanci pa se bomo v celoti postavili vam na razpolago, da bomo v tej re-

publiki storili čim več dobrega in posvetili temu svoje srce in čas, sposobnosti, zdravje in življenje.

Jaz vas zato blagoslavljam in se že vnaprej zahvaljujem, moj dobri gospod, in vam v Božjem imenu zagotavljam, da si boste s tem delom pritegnili posebne blagoslove zase in za svojo družino in za svojo deželo, kar pa še več velja, si boste zagotovili lepo krono in lep prostor v nebesih, za katerega prosim in vam ga želim z vsem svojim srcem.

Končno še enkrat prosim za bogat blagoslov z nebes nad vašo dobroto in za vse vaše sorodnike in prijatelje, za kar bom molil in dal moliti svojim fantom.

S spoštovanjem in hvaležnostjo ostajam vaš vdani v Jezusu Kristusu, našem Gospodu
DUH. JANEZ BOSKO (l. r.)

Turin, 1. september 1886

50. PISMO DON CARTIERA DON RUI

Predragi oče don Rua!

Izkoristil sem potovanje gospoda duh. Pedra skozi naše mesto in sem ga obiskal v imenu dobrega očeta don Boska in vseh njegovih fantov iz Braziliije. Na zadnji petek sem prišel v Cannes v zelo slabem vremenu. Ko sem pozdravil nekaj don Boskovih prijateljev, med drugimi gospoda Guigouja, sem šel v hotel Beauséjour. Prosil sem, da bi se srečal z Njegovim veličanstvom. Odgovorili so mi: Nemogoče, cesar ravno zajtrkuje in mora takoj nato oditi v Nico. – Vztrajal sem še naprej in so me vpisali v cesarjev seznam, nato so me prosili za mojo vizitko.

Dal sem jo, potem ko sem zraven svojega imena napisal: *V don Boskovem imenu*. Končno se me peljali noter in sprejel me je Vicomte de Nivac, komornik Njegovega veličanstva. To je zelo prijazen in odličen gospod; služil je v francoski mornarici kot palubni oficir. Govoril mi je o zavodu sv. Pavla in o njegovem ljubeznivem ravnatelju, ki je imel priložnost spoznati ga, in s katerim je govoril ob večkratnih priložnostih. Obljubil mi je, da bo uporabil ves svoj ugled pri cesarju v prid naših zavodov v Braziliiji.

Ob 11^h je cesar vstal od mize in mi posvetil nekaj minut, ki so mu ostale pred odhodom vlaka, ki naj bi ga peljal do Nice. Sprejel me je nadvse ljubeznivo.

Cesar mi je stisnil roko in me vprašal po novicah o don Bosku: »In kako gre kaj don Bosku? Je v Nici? To je velik človek ... svetnik ... zelo ga imam rad ... stori veliko dobrega. Zelo imam rad njegove ustanove, posebno zavod sv. Pavla, kjer je bilo storjenega veliko dobrega.« Umaknil sem se, potem ko sem njegovemu veličanstvu izrazil don Bosko obžalovanje, ki bi bil zelo srečen, če bi sam Njegovemu visočanstvu priporočil svoje otroke v Braziliiji in v Nici. Cesar mi je odgovoril, da mu je žal, ker mora tako hitro odpotovati iz Cannesa, kajti srečen bi bil, če bi mogel obiskati naš zavod v Nici. Prav tako ljubeznivo je kraljica izrazila svoje spoštovanje do don Boska in njegovih ustanov. Posebno mi je priporočila, naj povem don Bosku, naj moli za cesarja in zanjo.

Moj obisk je bil končan in odpotoval sem v Nico. Cesar je moral odpotovati iz Cannesa v nedeljo; jaz torej nisem smel izgubljati časa, če sem si hotel zagotoviti še en sprejem. Po vrnitvi v zavetišče sem hitro sestavil zahvalno pismo in pripravil nekaj stvari, da bi jih poklonil Njegovemu veličanstvu. V soboto zjutraj se je don Fasani odpravil v Cannes; sprejel ga je don Pedro in mu poklonil dva zvezka *Don Bosko, kakor ga je napisal dr. Despiney in tri velike don Boskove fotografije* in en izvod knjige *Don Boskove ideje*. Vse to

so ugodno sprejeli. Cesar je ob pogledu na don Boska dejal: »Ne bom se zadovoljil, da ga vidim na sliki; rad bi ga videl osebno ... da, šel ga bom obiskat.«

Upamo, da bo ta odnos do brazilskega vladarja koristil našemu delu in bo v največjo Božjo slavo.

Preidimo sedaj k drugi stvari: finance nam vedno povzročajo težave. Ne vemo več, na katero stran naj se obrnemo. Sedaj si najbolj prizadevamo, da bi poravnali svoje dolgotve. Naj nam pri tem pomaga Božja previdnost.

Notranje razmere v zavodu uspevajo dobro.

Deo gratias.

Prosim vas, da don Bosku prenesete moje najboljše želje. Globoko vzdihujem po uri, ko ga bom lahko imel v Nici. Vsi ga imamo zelo radi. Vsi se priporočamo njegovim pobožnim molitvam, posebno med devetdnevnicco k Brezmadežni.

L. CARTIER D.

Nizza, 28. september 1887

51. PISMO DON RICCARDIJA DON BOSKU

Predragi in prečastiti gospod don Bosko!

Po mojem zadnjem pismu z dne 2. t. m. so se pojavile nekatere nove stvari, ki jih moram sporočiti vam, dragi oče, in upam, da vam bodo všeč. Kot sem že večkrat pisal, si je ob času našega bivanja v Patagoniji naš preljubljeni monsinjor s sebi lastno ljubeznivostjo ter z lepimi in iskrenimi načini, ki ga označujejo kot prvorojenca našega predragega očeta don Boska, najprej požel občudovanje, nato pa polagoma splošno simpatijo, ki bi jo lahko imenovali tudi naklonjenost oblasti in ljudstev na obeh bregovih Rio Negra.

Tolažbe poln sad tega je bil najprej, zблиžanje oblastnikov s salezijanci, nato sprava z njimi, ki je bila uresničena na praznik rojstva našega Gospoda Jezusa Kristusa, kakor sem poročal ob svojem času dragemu don Lazzeru. V teh dneh pa smo se morali zahvaljevati Gospodu in Mariji Pomočnici za drugo milost.

Gospod komandant vojaških sil v Rio Negru, ki je tudi tajnik gospoda guvernerja, general Winter je nalašč prišel iz Viedme v Buenos Aires, da bi dva svoja sinova dal v naš zavod v Almagru.

Prepričan, da samo krščanska vzgoja lahko koristi, da postanejo dobri in koristni državljani in da znanost sama človeku ni dovolj, če ni povezana z vero, je on, ki je v svojih prvih letih bil v vzgoji pri častitih patrih jezuitih, salezijancem zaupal vzgojo svojih sinov. Mi smo jih sprejeli z veseljem in smo jim obljubili, da jim bomo storili kar največ dobrega.

To dejstvo, predragi gospod don Bosko, pomeni, vsaj po mojem mnenju, velik korak za naše misijone.

Pravzaprav je ta gospod Roa dolgo gojil zelo močan odpor, pravo smrtno sovraštvo do našega don Fagnana in proti salezijancem na splošno, proti katerim se ni nehal boriti z vsemi načini in prekajenostjo javno v svojem časopisu *La Patagonia*, katere lastnik in urednik je on sam in je tiskan v Viedmi; privatno pa je izkoriščal svojo drugo oblast, ki jo je imel takoj za guvernerjem, da je nasprotoval vsakemu načrtu za evangelizacijo revnih patagonskih Indijancev. Zlo, ki ga je storil salezijancem in njim zaupanim misijonom, lahko izmeri samo Bog, ki *intuetur et scrutatur cor* [ki vidi in preiskuje srce].

Zato se mi upravičeno zahvaljujemo Gospodu in pripisujemo izredni milosti Marije Pomočnice to približevanje in zaupanje takega moža do nas in menimo, kot sem dejal, da bo to znamenje ugodne prihodnosti za naše misijone.

V teh dneh je tudi preljubljeni monsinjor prejel od don Milanésija pismo, kjer sporoča, da je v začetku februarja prišel v Malbarco¹⁵ in da je do sedaj krstil več kot petsto oseb, večinoma Indijancev, in da pričakuje še veliko dobrega od tega številnega ljudstva.

Od tam je lahko prečkal Ande in sestopil v Čile do mesta Chillan zaradi nekaterih misijonskih zadev.

S potovanja od trdnjave Roca do kolonije Malbarco nam piše, da so trpeli veliko lakoto in gotovo bi bili vsi mrtvi, če jim Božja previdnost ne bi pomagala, da so naleteli na že dolgo izgubljeno in skoraj divjo kravo. Ujeli so jo z lasom, jo zaklali in se okrepili z njenim mesom.

Don Savio še naprej deluje v Santa Cruzu in upamo, da bomo kmalu od njega dobili kake novice.

Duhovnik Beauvoir je odpotoval 3. v mesecu v *Cabo de les Virgines*, kjer so odkrili rudnike srebra in je nastala nova kolonija. Ta kraj je od Santa Cruzu oddaljen okoli 250 milj in morda še več.

Don Fagnano bo takoj, ko bo opravil neke zadeve, ki ga zadržujejo v Patagoniji, odšel v Punta Arenas, na Ognjeno zemljo in Malvinske otoke.

Predragi don Bosko, ali vidite, kako so nam misijoni odprti?

Ampak oh! moj dobri Bog, vse to s tako malo osebja! Vendar se je treba zadovoljiti s tem, vsaj za sedaj.

V teh dveh mesecih, ko je monsinjor krožil po naših zavodih v Ameriki, je lahko z roko otipal velike potrebe po pomoči, ki jih imajo vsi in vsak posebej in torej, namesto da bi zmanjšal osebje, da bi preskrbel potrebe v misijonih, je bil prisiljen, da mu pomaga s preoblekami in svetimi posvečenji.

Šest je bilo študentov novincev, ki so oblekli redovno obleko v Colonu, trije pa v Almagru.

Tri posvečenja so bila: eno v Colonu, drugo v San Nicolasu, tretje pa bo v nekaj dneh v Almagru. Najprej sta bila posvečena v duhovnika sobrata don Giovannini in don Solari, v subdiakona pa klerik Zatti.

Pri drugem posvečenju so bili posvečeni v duhovnike Don O'Grady, don Rinaldi in don Zanimetti, nižje redove pa sta prejela klerika Garbari in Terzuolo.

Pri tretjem posvečenju, ki se bo začelo pojutrišnjem, bo na koncu meseca posvetil v duhovnika klerika Milána in Paolinija, v diakona klerika Piovana, nižje redove pa bosta prejela nova klerika Capriolio in Baldan.

Ob vsem tem ne ve, kam naj se obrne, da bi preskrbel un *buon cura* za župnijo v Videmi, saj je don Remotti nesposoben in invaliden, za kar ga je treba čimprej poklicati v Buenos Aires, saj don Piccono ne more ustrezno nositi take teže na svojih ramah.

Toda vse te nevšečnosti hoče ohraniti zase preljubljeni monsinjor, ki ima misel in srce vedno uperjeno navzgor, *unde veniet auxilium* [od koder prihaja pomoč] in se ničesar

¹⁵ Na pobočje Kordiljer.

ne boji. Te težave ga spodbujajo, da nadaljuje, prepričan, da bolj ko primanjkuje človeška pomoč, toliko več milosti prihaja od zgoraj.

Predragi gospod don Bosko, v začetku prihodnjega meseca aprila se bomo, če Bog da, vrnil v naše preljubljeni bivališče v Patagoniji.

Molite in naročite drugim, da naj molijo za preljubega monsinjorja, da mu Gospod nakloni trdno zdravje, katerega je bil deležen do sedaj, da bo lahko končal svete zadeve, ki jih je začel, v Božjo čast in slavo Marije Pomočnice in v blagor številnih ubogih duš; molite tudi za nas vse, svoje ljubljene sinove iz Amerike, ki jo imamo tako radi v Gospodu, kateremu jo vsak dan in vsako uro goreče in s sinovsko vdanostjo priporočamo. Vendar ne pozabite tudi name, ki tako potrebujem vaše molitve, da bom vredno odgovarjal na številne milosti, ki jih dolgujem Bogu in Mariji Pomočnici.

Vaš v Gospodu vdani

DUH. ANTON RICCARDI

Almagro, Buenos Aires, 12. marec 1886

52. PISMO DON COSTAMAGNA DON RUI O ZAVODU V LA PLATI

Prečastiti in predragi gospod vikar don Rua!

Prečastiti gospod! Prosili ste me za novice o naših zadevah v La Plati. Naj vam takoj odgovorim.

Temu lahko rečemo bolj misijon kot zavod, bodisi ker sta mu dodeljena dva sobrata, don Scagliola in Anton Rugero, bodisi zato, ker ima to, kar v tem trenutku delajo salezijanci, vse podobo misijona. Ubogi Italijani! Na tisoče jih je prišlo v La Plato v upanju, da bodo kaj zaslužili, ne da bi izgubili svojo vero. Ko pa so zagledali med svojimi hišami kako bolj obširno cerkev (na tri ladje, čeprav je bila lesena), so bili mnogi med njimi polni veselja. Toda vrag je tu v Ameriki strašen. Pomislite, da obstajajo nekateri, ki ponudijo pet, šest ali celo deset skudov tistemu, ki ne hodi več k maši. To vem iz zanesljivega vira.

Prav, če vem, da ljubezen do denarja zaveže oči ali jih celo izdere našim sonarodnjakom, kdo ne bi kričal kot jaz: Ubogi Italijani!! In kdo ne bo z vso lahkoto svetoval kakemu takemu svojih prijateljev: »Pojdi tja tudi ti, pojdi, da si boš ustvaril Ameriko?« Ustvaril si bo Ameriko (če si jo bo), toda uničil bo svojo dušo!

Včeraj sem šel obiskat naše sobrate v La Plati, da bi tam postavili *križev pot* in da bi pridigal za sklep meseca Jezusovega presvetega Srca, ki mu je tista Cerkev posvečena.

Ste videli? Tudi v tej republiki imajo salezijanci cerkev Jezusovega Srca. Zdi se, da presveto Srce posebno ljubi nas uboge salezijance; gotovo pa bo to terjalo izredno dogovarjanje.

Predvčerajšnjim sem bil pri akademiji, ki so jo naše gojenke v zavodu Marije Pomočnice v Almagru pripravile samemu Srcu Jezusovemu, in sem se prepričal še o več stvareh, kakor sem prej povedal. Ko so tiste gojenke prišle do konca dialoga, so mi izrekle tele besede: »Torej mora vsaka gojenka gojiti posebno pobožnost do Jezusovega Srca, ker mora vsaka gojenka posnemati svoje učiteljice, sestre hčere Marije Pomočnice, ki morajo posnemati svoje brate salezijance, ki morajo posnemati svojega očeta don Boska, katerega je izvolil Gospod, da bi bil *poseben apostol* presvetega Srca, kot je dokazano.

1. Ker je bil don Bosko *prvi salezijanec* in je svojo družino vcepil na družino sv. Fran-

čiška Saleškega, ki je od Boga prejel posebna videnja o presvetem Srcu, in njegova duhovna hčerka Alacoque, ki je širila to pobožnost.

2. Ker je papež, Jezusov namestnik, dal don Bosku nalogo, da zgradi prvo svetišče, posvečeno Jezusovemu Srcu.

3. Ker je imel don Bosko veliko željo, da bi po vsej zemlji zgradil svetišča Jezusovemu Srcu, kot dokazujejo cerkev v Rimu, v La Plati, v Sao Paulu v Braziliji in *Tibidabo* v Španiji.«

Za sedaj vam nimam reči nič drugega, kot da mi pri don Bosku izprositate poseben blagoslov Marije Pomočnice in da z vsem srcem priporočite Jezusovemu Srcu vam vdane in pokornega v J. Kr.

DUH. GIACOMO COSTAMAGNA

Buenos Aires, 5. julija 1887

53. PISMA PATAGONSKIH FANTOV DON BOSKU

A

Preljubi don J. Bosko!

Fantje v zavodu sv. Jožefa nočejo letos opustiti praznovanja vašega zavetnika. Saj vemo, da nas imate radi bolj kot tiste v Turinu, pa tudi mi vas imamo zelo radi.

Kako radi bi bili na dan vašega praznika vsaj za trenutek v Oratoriju, da bi bili udeleženi pri akademijah! Vendar vam lahko damo v dar vsaj eno sveto obhajilo.

Blagoslovite svojega hvaležnega sina.

NICOLAS CANERO

Patagonija, 19. maj 1886

B

Ljubljeni oče!

Spoznali smo, da nas imate rajši kot tiste v Evropi in da ste kljub veliki ljubezni žrtvovali, ko ste v naš blagor poslali gospoda msgr. Cagliera. Tudi mi vas imamo zelo radi. Jaz nisem 'zapatero', marveč dijak, 'pupilo' zavoda. Na dan vašega zavetnika bomo vsi skupaj prejeli obhajilo in bomo igrali z orkestrom do poldneva; nato bomo šli na odmor, si privoščili kakšen kozarec vina in nekaj piškotov. Jaz se vedno učim, ob nedeljah pa sem pri maši z veliko zbranostjo in vedno lepo opravljam molitve in prejmem obhajilo. Predragi oče, prosim za vaš sveti blagoslov in vas pozdravljam.

Vaš vdani sin

OCTAVIO CORDOBA

Patagonija, 20. maj 1886

54. POROČILO PROPAGANDI FIDE O PATAGONSKEM MISIJONU

MISSIONES PATAGONICAE
(Congregatio Salesianorum)

Patagonija se razteza do skrajnega juga Južne Amerike, od reke Rio Negro do Magelanske morske ožine. Gorovje Andi jo razdeljuje na dva neenaka dela od severa do juga. Ozka in kamnita obala sega na zahod. Strmi predeli in prostrane ravnice se raztezajo vzhodno od prej omenjenih gora.

Pravijo, da se površina Patagonije razteza na okoli 776.000 km². Večine neraziskane pokrajine še ne poznamo. Ko bodo to zemljo razdelili priseljenim kolonistom, jo bo upravljala civilna oblast. Na jugu Magellanove ožine je po oceanu raztresenih več velikih otokov in se s skupnim imenom imenuje Magellanova dežela. Tako imenovani otok Ognjena zemlja se razteza na 47.000 km², je strahotna in mrzla.

IZVIR MISIJONA

Sveta odprava krščanskega imena v Patagonijo se je odpravila na pot leta 1875. To so bili duhovniki salezijanske kongregacije, ki so z izredno gorečnostjo v odvisnosti od buenosaireškega škofa sprejeli to delo. Ko so torej v republiki Argentini ustanovili salezijanske zavode, pozneje pa tudi semenišča, so prvo postajo v Patagoniji po prizadevanju in nasvetu nadškofa Friderika Aneyrosa ustanovili ob Rio Negro v mestu Carmen. Številni ustanovljeni zavodi so po zaslugi Božje milosti večinoma krščanski. Tu je bil po dekretu Sv. kongregacije 15. novembra 1883 in po brevu papeža Leona XIII. ustanovljen Apostolski vikariat v severni Patagoniji; kmalu nato je bila po dekretu Sv. kongregacije 26. istega meseca ustanovljena Apostolska prefektura v Južni Patagoniji in okoliških otokih. Ni manjkalo vojn, nasprotnih veri, ki sedaj, vsaj tako se zdi, ponehavajo.

APOSTOLSKI VIKARIAT V SEVERNI PATAGONIJI

Mejna ozemlja. – Od septembra obsega pokrajino: Pampas ali Flumen, Colorado; na vzhodu je Atlantski ocean; na zahodu meji na gore, ki se ljudsko imenujejo Andske Korciljere, proti jugu misijon še ni omejen.

Jezik. – V javnih uradih se uporablja španščina; Indijanci imajo svoj jezik, razdeljen na veliko število narečij, počasi pa se navajajo na španščino.

Podnebje. – Različno z veliko vetra, dež redko pada, temperatura zraka zmerna, notranje pokrajine so zdrave za prebivanje.

Mejne jurisdikcije. – Na severu je škofija Mendoza in nadškofija Buenos Aires; na zahodu je škofija Brezmadežnega Marijinega spočetja in sv. Karla v Ancudu, obe v Čilu.

Civilno. – Je pod oblastjo republike Argentine.

Število katoličanov je 25.000, krivovercev je 2.000. Domačinov v deželah, ki so že raziskane, je okoli 20.000.

Apostolski vikar. – Presvetli g. Joannes Cagliero iz salezijanske družbe, naslovni škof iz Magide. Sedež ima v Carmen v Patagoniji.

Župnije. – Tri, ki obstajajo v Patagoniji: Patagones, Viedma in Chubut.

Postaj z oratorijem je 8; Carmen, Mercedes, Pringles, Comesa, Roca, Malbarco ob bregovih reke Rio Negro; Chubut in Santa Cruz ob bregu reke z istim imenom.

Postaj misij s sedežem je 5; drugotnih postaj je 45.

Misijonarjev duhovnikov je 14: 10 klerikov, 10 katehistov. Nobenega domačina.

Vzgojne ustanove. – Začenjata delo dve semenišči. Šole za literaturo in drugo znanje: 4; notranjih gojencev je 25, zunanjih pa 200.

Osnovnih šol, ki jih vodijo misijonarji, je 8; tistih, ki jih vodi vlada, je 15, za otroke: njihovo število dosega 700.

Obstajata dve redovni družbi, ljudsko: hčere Marije Pomočnice s 6 šolami in dve kongregaciji na praznične dni. Notranjih gojenk je 20, zunanjih pa 500.

Državnih šol za dekleta je 20, število deklet pa je 900; gostilna je 1 v mestu Carmen.

APOSTOLSKA PREFEKTRA V JUŽNI PATAGONIJI

Zgrajena je z dekretom 27. novembra 1883 v severnih pokrajinah Patagonije.

Meje. – Na severu reka Santa Cruz; na vzhodu Atlantski ocean in Kordiljere; na jugu: Magellanov preliv, otoki, po ljudskem imenovani Ognjena zemlja in Malvinski otoki.

Jurisdikcija. – Na severu meji na Apostolski vikariat; na zahodu: čilska škofija v Ancudu.

Jezik. – V javnih ustanovah se uporablja španščina. Indijanci uporabljajo svoj jezik, razdeljen na narečja: počasi se navajajo na španščino. Na Malvinskih otokih prebivalci uporabljajo angleščino.

Število katoličanov je 3.000, krivovercev 800, domačinov pa 6.000.

Župnija. – Obstaja ena v Punta Arenas ob Magellanovem prelivu.

Postaje. – Prvotni 2; na Malvinskih otokih in ob reki Santa Cruz.

Postaje. – Drugotne 4: Gallegos, Cabo Virgenes, Usciunaia, Isla de los Estados.

Apostolski prefekt. – Preč. gosp. Jožef Fagnano iz salezijanske družbe.

Misijonarji. – Duhovnikov 5, katehisti 3, nobenega domačina.

Delo začenjata dve katoliški šoli. Gojencev je 100.

Ta pokrajina pripada deloma k republiki Argentini, civilno pa deloma k Čilu.

D. A. RICCARDI, tajnik

Patagonija, 19. november 1886

55. POROČILO DON BOSKU O PATAGONSKEM MISIJONU

Prečastiti in vedno predragi gospod don Bosko!

Mislím, da vam ne bo neljubo, če na kratko in *per summa capita* spoznate tisto malo ali veliko, ki so ga po Božji milosti in varstvu Marije Pomočnice, po vaših molitvah, predragi gospod, in molitvah toliko duš, gorečih za Božjo čast in zveličanje duš, po vaših daljnih sinovih, pod vodstvom in po zgledu njihovega preljubega voditelja in pastirja msgr. Cagliera mogli storiti v malo več kot štirinajstih mesecih v tem patagonskem misijonu.

Veliko je bilo zadanih nalog in so vse izpolnili z uspehom.

1. Prva, ki jo je vodil sam preljubi monsinjor, se je začela 3., prekinila pa 29. novembra 1885. V njej so obiskali 14 postaj ali centrov z več ali manj prebivalcev na bregovih Rio Negra, ki so raztegnjene do 40 ali več lig od tega središča. Bilo je podeljenih 135 krstov, birm enako število, sklenjenih 16 porok in prejetih 252 obhajil.

2. Druga, ki jo lahko imamo za nadaljevanje prve, se je začela 3. decembra in se končala 13. julija letošnjega leta.

V tem misijonu, ki sega do Kordiljer (ki jih je dvakrat prečkal don Milanesio in prišel do Concepcióna iz Kilfja), so obiskali okoli 40 postaj in z velikodušno pomočjo častitih patrov kartuzijancev iz Grenobla¹⁶ so mogli misijonarji pritegniti, poučiti in krstiti več

¹⁶ Don Rua je pisal monsinjorju 31. julija: »Tudi predstojnik velike kartuzije iz Grenobla je don Bosku dal pomoč za naše misijone. Don Bosko želi, da ti s kakšnim pismom daš vedeti, da ste s pomočjo kartuzijancev mogli zastaviti kako ustanovo in razširiti svoje področje dejavnosti. Po taki pomoči, ki so ti jo dali, ti lahko pišem, da če bo treba, lahko posnemaš don Fagnana in izkoristiš drugo menico.« Ta menica don Fagnana je bila vredna deset tisoč lir.

kot 700 Indijancev iz različnih rodov in 500 ali še več domorodcev.

Opravili so okoli šestdeset porok in v teh daljnih deželah podelili nič manj kot 2.000 obhajil.

Z omenjeno pomočjo je monsinjor mogel dati tolažeč odgovor prevzvišenemu kapitularnemu vikarju iz Concepcióna, ki je že toliko let prosil njegovo prevzvišenost, da bi tja dobil salezijance, ki bi jim poleg zavoda za revne fante v mestu prepustili tudi zelo pomembne misijone v Aravkaniji na jugu. Tam, namreč v Concepciónu, bi lahko vzgajali več novih poklicev; od tam bi lahko občasno poslali misijonarje v pomoč tistim, ki se bodo kmali naselili v Malbarku, Rochi in na drugih krajih.

3. Tretja misijonska odprava je odšla od tu 27. avgusta in se končala 7. oktobra. Poleg različnih postaj ob Riu Colorado je naš goreči don Milaneseo obiskal prebivalce v Bahía Blanca; v njeni okolici je lahko poučeval verouk okoli 50 Indijancev, da jih je nato krstil in jih okoli 60 pripravil za sveto obhajilo. Med temi Indijanci je bila neka starka, stara 110 let, po imenu Frančiška Rainwueo, druga, stara 80 let, in tretja nad sedemdeset.

4. Drugi majhni misijoni so nastali v tem času in skoraj redno vsak mesec na pobudo sedaj enega, sedaj drugega sobrata iz teh dveh zavodov, v različnih centrih ali postajah v okolici, v krogu kakih 20 milj.

5. Drugo ustanovo je bilo mogoče postaviti v tem letu v prid ubogih Indijancev: to je tedenski obisk in pouk katekizma različnih indijanskih družin zaprtih v okolici Viedme, na ukaz vojaških oblasti. Zaradi pomanjkanja sredstev smo se morali zadovoljiti z nekaj scudi na teden, da smo jim lahko dali malo kruha in jih tako privabili, da so v večjem številu prišli h katekizmu. Po telesnem kruhu Bog hoče, da jim potem podelimo tudi duhovni kruh.

6. Lahko smo tudi dosegli, da smo vsaj malo katehizirali tudi vojake, ki so v ta namen prišli skoraj vsako nedeljo k maši.

7. Hčere Marije Pomočnice so organizirale in razširile družbe med obema tema ljudstvom.

8. Za fante naših šol in za dekleta šol hčera Marije Pomočnice smo uvedli vajo za srečno smrt, in to z lepim uspehom.

9. Z veliko in neutrudno gorečnostjo preljubeznivega monsinjora nam je skoraj proti upanju uspelo ustanoviti najprej v Patagoniji, nato pa v Viedmi Združenje apostolata molitve za družinske matere in starejša dekleta, in to s takim uspehom, da obstaja že več desetih novink z določenimi animatorkami. Obe združenji po mojem mnenju poganjata vedno globlje korenine med *pobožnim ženskim spolom* in, ojoj, ko bi bilo všeč Bogu, da z njihovo pomočjo dosežemo tudi kako znamenje vere med odraslimi!

10. Nismo opustili sredstev, da bi jih spreobrnilo bodisi s posebnimi nedeljskimi konferencami, bodisi s posebnimi pouki bodisi s posebnimi pridigami, včasih javno, včasih pa zasebno ob naših obiskih pri njih ali njihovih pri nas; na žalost pa moramo priznati, da je bilo do sedaj vse brez uspeha! Pri teh duhovnih trgatvah precej pomagajo hčere Marije Pomočnice, kar se tiče deklet in prej omenjenih pobožnih družb.

I. Njihove kakor naše šole so absolutno premajhne in nezmožne sprejeti številno množico fantov in deklet, katerih število vsak dan raste, tako je monsinjor vedno bolj zaskrbljen, kako naj dobi sredstva, da bi pomnožil Male hiše.

II. Ponovna in skoraj celotna izgradnja cerkve v Viedmi in omet ter poslikava nove župnijske cerkve v Patagoniji je poleg velikih težav stalo skromnih 50.000 frankov.

III. Novi postaji Malbarcu in Roca bosta še vedno bremenili naš proračun, vi pa, predragi oče, ste gotovo že prej opazili različne prošnje in menice, ki smo vam jih od tukaj poslali.

In kakor nam je Božja previdnost vedno prišla na pomoč *tempore opportuno*, nazadnje pa po delu častitih očetov kartuzijancev, ki jim izražamo iz vsega srca svojo zahvalo v Gospodu, je tudi primerno, da vam izrazim potrebo, ki jo imajo ti misijoni po pomoči in dobroti naših odličnih salezijanskih sotrudnikov in sotrudnic.

IV. Medtem ko se bo preljubi monsignor z nekaterimi svojimi misijonarji, ki se spopadajo z vročino pod žgočim soncem na žarečem puščavskem pesku, napotil ob Rio Negru in Nequenu do Kordiljer, da bo od tam prešel v Concepción del Kilí, vmes pa pridigal, poučeval in delil zakramente po raznih divjih rodovih, med njimi rodu lancuche kačika Sayuhueque z 2.000 in več ljudmi, bo don Fagnano izzval razburkano morje in letne čase in vzel v posest svojo prefekturo. V nekaj dneh bo šel v Montevideo, da organizira svoj odhod v Puntarenas.

V. Morda bo obiskal našega don Savia in don Beauvoirja ob reki Rio S. Cruz, da vidi, kako bi organiziral potovanja vzdolž obale v teh krajih.

Vidite, predragi gospod don Bosko, navedel sem najpomembnejše stvari, ki smo jih opravili z Božjo pomočjo ter našimi sotrudniki in sotrudnicami, ki jih je treba dokončati vsaj v malo več kot enem letu.

Ne bom omenjal manj pomembnih stvari, kot so slovesna bogoslužja, krsti Indijancev v tem središču, srečan dobrodelnih združenj in toliko drugih majhnih obredov, ki zavzemajo čas predragega monsinjorja, ki zna izkoristiti vsako majhno priložnost ter ne opušča ničesar, kar bi utegnilo na kak način prispevati k rasti katoliškega duha v teh zapuščenih deželah. Dragi Bog nas obdarja s trdnim telesnim zdravjem in tudi upamo, da bo za dobro štel vsaj veliko in gorečo željo, ki jo imamo vsi, da bi storili kaj dobrega za duše.

Predragi gospod don Bosko! Ko bo do vas prišlo to pisanje, se bodo že bližali božični prazniki. Zato sprejmite naše voščilo, ki ga vsi pošiljajo po posredovanju vaših sinov iz Patagonije, da bi mogli še *ad multos annos* uživati sredi svojih dragih tako vesele praznike.

Naj na vašo glavo rosijo obilni nebeški blagoslovi in se nato razširijo na vaše člane, da jim bodo pozneje pomagali navduševati vaše sinove pri vseh njihovih nalogah.

Predragi oče, blagoslovite nas, ko vstopamo v novo leto, saj nam bo vaš blagoslov zagotovitev za Jezusov in Marijin blagoslov.

Nazadnje pa posebej prosim, da me vključite v svoje svete molitve ob nogah Marije Pomočnice, naše matere, in prosite zame za tiste milosti, za katere sami veste, da jih potrebujem.

Vaš pokorni in vdani sin v Jezusu Kristusu

duh. ANTONIO RICCARDI

Carmen de Patagones, 14. oktober 1886.

56. SREČANJE MED SINOM SAYUHUEQUEJA IN MSGR. CAGLIEROM

Dne 9. julija 1886 je v našo govorilnico v Patagoniji prišel sin kačika Sayuhuequeja v spremstvu svojega sorodnika in tolmača gospoda Giovannija Salva. Prosil je, da bi govoril z njegovo presvetlostjo msgr. Cagliero. Medtem ko so iskali mosinorja, je neki salezijanec peljal tujce, da si ogledajo novo cerkev, ki so jo ravno pleskali, in naš zavod. Ko so se vrnili v govorilnico, kjer je že bil monsinjor, mu je kačikov sin s tolmačem govoril takole:

»Gospod, najprej vam izročam prisrčne pozdrave svojega očeta in vsega našega ljudstva, ki sedajle počiva in je dobrega zdravja. Mi nekoliko poznamo krščansko vero in znamo ceniti Božje služabnike, posebno gospoda škofa. Zato smo prišli, da vas obiščemo in pozdravimo.« Nato je potgnil iz žepa vizitko komandanta Vincenza Saciarja, v kateri je monsinjor priporočal enega svojih varovancev, sina Sayuhuequeja, da bi ga sprejeli v naš zavod kot zunanjega in ga vzgojili.

Monsinjor je z njemu lastno dobroto in ljubeznivostjo z veseljem sprejel obisk, in ko je prebral vsebino pisma, mu je dejal, da zavod ostaja odprt za njegovega bratca in da ga lahko pripelje, kadar koli hoče, in je dejal: »Ko se vrnete, izročite moje pozdrave svojemu očetu in gospodu komandantu in jima povejte, da smo tu njim na uslugo, bodisi da pošljemo kakega duhovnika, da otroke pouči o Božjih stvarih, bodisi da jim pomagamo v vsem, kar zmoremo.«

»Vem,« je dejal Sayuhuequejev sin, »oni storijo veliko dobrega v blagor našega ljudstva. Zato smo bili zelo veseli, ko smo videli, kako so duhovniki krščevali naše sinove in otroke našega plemena.«

»Prav, prav,« je dejal monsinjor. »Koliko pa je vašega ljudstva?«

»Nas je tisoč sedemsto, tako odraslih kot otrok.«

»No, no, kar lepo število!«

»Prav res, gospod.«

»Ali so poleg vas še druga, številnejša plemena?«

»Da, gospod; to je pleme Yancuche, ki šteje skoraj osemsto mož.«

»Ali je med vami že veliko kristjanov?«

»Da, gospod; starejši še niso, toda otroci so že kristjani, ker sta jih nedavno v tem letu krstila dva mlada misijonarja. Med starejšimi je v Buenos Airesu postal kristjan moj oče in so mu dali ime Valentino Alsina.«

»Prav dobro, povej svojemu očetu, da morava midva, oče Domenico in jaz, priti tja in vam morda pošljem tudi dve sestri, ki bosta poučevali deklice. Tedaj bomo pripravili na prejem krsta vse tiste, ki bodo želeli; da nam le pripravijo kako sobo, kjer bomo lahko zbirali ljudi, da bi jih učili.«

Po teh besedah je monsinjor podal roko, da bi se poslovil, toda oni se je držal, kakor da hoče še nekaj reči: »Če mi dovolite, gospod, vam želim povedati še eno besedo.«

»Zakaj pa ne? Vi ste gospodar, kar povejte, kar želite.«

»Gospod, prihajam, da vam sporočim od svojega očeta, da želi, da pošljete enega duhovnika, ki se bo naselil tam in bo učil otroke.«

Monsinjor, ki ni pričakoval od tega moža take, je obstal presenečen in ganjen nad njegovim tako dobrim srcem in mu je odgovoril:

»Odlično! Zelo mi je všeč vaša želja, da bi se poučili in vzgajili; moramo storiti vse. Poslali vam bomo enega duhovnika, čeprav za sedaj še ne more priti za stalno, vas bo prišel večkrat obiskat.«

»Zelo sem vam hvaležen, gospod,« je dejal Sayuhuequejev sin; tega potrebujemo, ker že živimo med kristjani; zato potrebujemo vzgojo.«

Monsinjur mu je ponovno zaželel vse dobro in znova naročil pozdrave za njegovega očeta in za komandanta gospoda Vincenza Saciarja, se poslovil od njega in naročil nekemu salezijancu, naj pogleda, ali česa potrebujejo. Nato so odšli v obednico, kjer so jim ponudili skromno okrepčilo. Odhajali so polni hvaležnosti in so obljubili, da se bodo vrnili drugič, da obiščejo monsinjorja in se z njim pogovorijo.

Don Piccono

57. DON BOSKOVI DUHOVNIKI V FRANCIJI

Salezijanske hiše v Franciji vstopajo v pomembno obdobje svojega verskega in družbenega delovanja v naši deželi. Začenjajo dobivati poklice za salezijansko in cerkveno življenje. Gre torej za vzgojo velikega števila mladih v znanosti in duhovniških krepostih; zato so potrebna sredstva. Vemo, da bi salezijanski sodelavci posebno v škofijah, kjer še ni oratorijev, a delujejo po don Boskovi metodi, v ta namen dali svoj redni mesečni prispevek. V ta namen naj jih pošljejo msgr. Louisu Cartierju, salezijanskemu duhovniku pri sv. Marjeti v marsejskem predmestju, ali don Alberi, inšpektorju salezijanskih zavodov v Franciji v rue des Romains 9, Marseille.

Don Bosko si želi še več. On bi rad, da bi njegovi prijatelji v Franciji v ta namen povečali svojo miloščino in tudi po fundacijah zagotovili formacijo njihovih duhovnikov v Franciji. Obljublja, da bo veliko prosil Marijo Pomočnico za tiste, ki bodo pomagali pri tem pomembnem delu.

Teh nekaj vrstic se priporoča vsemu katoliškemu tisku in posebno verskim tednikom, ki želijo z razvojem salezijanskih ustanov pomnožiti duhovniške poklice.

Vemo, da salezijanski zavodi ne vzgajajo samo salezijanskih duhovnikov, temveč da so v več italijanskih škofijah dobesedno napolnili velika semenišča.

58. SESTRE URŠULINKE IZ PIACENZE DON RUI

Velečastiti gospod!

Nimam poguma, da bi se sama neposredno obrnila na vašega prečastitega očeta don Boska, čeprav gre za dolžen izraz hvaležnosti do njega, vendar upam, da boste vi, prečastiti gospod, prenesli moje izraze spoštovanja.

Mineva natanko eno leto, ko sem v veliki stiski v naši skupnosti prosila za molitev in za blagoslov pri vašem častitem očetu. On je v svoji neizčrpnih dobroti storil več, kot sem si ga upala prositi, in je odgovoril, da bo on sam s svojimi sirotami začel devetdnevno, ki jo bomo istočasno opravljali v naši skupnosti. To nam je bilo takoj zagotovilo trdnega upanja za našo zelo pomembno zadevo, na katero smo že izgubili vsako upanje. A don Bosko je dejal: »Gospod bo naklonil milost, vendar na način, ki bo bolj koristil dušam.« In tako se je zgodilo. Mi to hvaležno priznavamo. Gospod je dal nad našimi upi!«

O, ko bi mogle zato primerno potrditi svojo hvaležnost, tako da bi učinkovito podpirale vaša sveta dela.

Toda kako naj to storimo ob takem pomanjkanju sredstev? Moja častita mati priorica vam pošilja 30 lir kot znak dobre volje in ga prosi, da jih sprejme s takim dobrim srcem, s kakršnim so bile darovane. Hkrati pa prosimo za prav poseben blagoslov in kako molitev za našo skupnost, ki boleče doživlja nemire teh težkih časov. Posebej vam poleg noviciata priporočamo še naš vzgojni oddelek, ki ima tako malo deklet. Naj bo vse v Božjo čast!

Nazadnje pa se drznem prositi don Boska, da mi izprosi zelo pomembno milost, v celoti v Božjo čast!

Prosim torej vas, prečastiti gospod, da svojemu očetu posredujete naše ponižne prošnje in se pri njem zavzamete za našo zadevo.

Oprostite mi, prosim, mojo drznost in sprejmite izraze mojega spoštovanja, s katerimi ostajam vaša ponižna in vdana služabnica.

MARIA ISABELLA DE POL

uršulinka in salezijanska sotrudnica

Piacenza, zavod uršulink, 1. november 1886

59. GOSPOD SUTTIL DON RUI

Prečastiti gospod don Rua!

V večjo čast Božjo in čast Marije Pomočnice in da bi spoznali vrednost molitve našega preljubega in svetega predstojnika gospoda don Boska v vsej resnici, kakor bi stali pred večnim sodnikom, se čutim dolžnega, da izpovem, kar sledi.

Danes mineva natančno štirinajst dni, ko sem bil v strahu zaradi vznemirjajočega poslabšanja. Zaradi novega poslabšanja se je na levi nogi odprla rana, iz katere je prišel gnoj, ki je vzbujala skrb pri samih zdravnikih. S tesno povito nogo sem v veliki negotovosti do naslednje sobote čakal na nov obisk. Kakšno je bilo moje presenečenje in tudi presenečenje zdravnikov, ki ga niso mogli prikriti, ko so videli nogo v najboljšem stanju! Ozdravljenje je bilo potrjeno. To se je zgodilo med pol osmo in osmo uro jutraj; čas, ko je naš svetnik maševal. Pozneje je prihajal dragi Festa in mi v don Boskovem imenu prinašal *zdravje*. Od tega dne se mi je hitro boljšalo; naslednji dan, v nedeljo, so me nesli na voziček in so me na njem peljali v cerkev za blagoslov. Svoje ozdravljenje torej dolgujem našemu svetniku don Bosku, ki mu Jezus in Marija ne znata ničesar odreči. Naj bosta hvaljena in zahvaljena Gospod in Devica Pomočnica, don Bosko pa naj prejme tisočkratno zahvalo za neizmerno dobroto, ki mi jo je izkazal; naj se gnojno vnetje, ki je ogrožalo ne samo mojo nogo, ampak celo moje življenje, ne vrne več.

Za Bogom in Marijo naj se torej zahvalim preljubemu očetu don Bosku. Klerik Festa lahko potrdi, kar sem tu povedal.

Vaš prevdani sin

G. SUTTIL

4. november 1886

60. AKADEMIJA OB 1500-LETNICI SPREOBRNITVE SVETEGA AVGUŠTINA

Gospod!

Kakor je vam, dragi gospod, znano, da letos in točneje prav v teh dneh mineva 1.500 let od spreobrnjenja tega velikega svetilnika v Cerкви, svetega Avguština, katero zaradi

vzrokov, ki so ga določile, in zaradi srečnih posledic, ki so iz tega izhajale, označuje eno od najpomembnejših dejstev cerkvene in civilne zgodovine. Salezijanci in gojenci so si tudi na najboljši način zamislili komemoracijo v obliki akademije, v kateri so v šestzložnih latinskih verzih deklamirali dramsko delo, ki je predstavljalo tisto, kar se je dogajalo prej, kar je spremljalo v Milanu in v Ostiji Avguštinovo spreobrnitev, vmes pa so vstavljali sestavke v prozi in pesmih, s katerimi so hoteli izražati visok pomen in označiti dobrohoten vpliv, poln znanosti in literature. Predstavo dopolnjuje petje zbora, kakor bi hoteli spomniti na zveličavno vpliven del, ki ga je imelo veličastno in sveto petje pri Avguštinovem spreobrnjenju. Zato vam bom hvaležen, če boste hoteli biti navzoči pri znanstveno-literarni predstavi, ki se bo začela ob pol treh popoldne 10. tega meseca v salezijanskem zavodu sv. Janeza Evangelista na *Corso Emanuele II*.

Izrabljam to priložnost, da vam zaželim od Boga najbolj izbrane blagoslove in vam izražam svoje posebno spoštovanje vaš vdani

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 2. junij 1886

KOMEMORACIJA

OB 1500-LETNICI SPREOBRNITVE SV. AVGUŠTINA

1. Sonata
2. Speklativno dogmatična teologija v latinski Cerkvi 4. stoletja in posebna nova oblika, ki jo je prevzela od Avguština
3. Kantata: Fassò: *Ave Maria*
4. Obilni blagi učinki, ki jih je na filozofijo imela spreobrnitev sv. Avguština
5. *Da Sancto Aurelio Augustino. Actus primus*
6. *De civitate Dei* in ponovna vzpostavitev splošnih načel zgodovine
7. Kantata: Stradella: *Molitev*
8. Literatura v pojmovanju spreobrnitve Avguština
9. *De Sancto Aurelio Augustino. Actus secundus*
10. Krščanstvo, hvaležno Avguštinu. Carme
11. Kantata: *Laudate pueri*.

61. PISMO KARD. ALIMONDA MSGR. CAGLIERU

Prečastita in predraga ekscelenca!

Dolžan sem vam, prečastita in predraga ekscelenca, zahvalo za pristrčne čestitke, ki ste mi jih poslali za praznik sv. Kajetana, ter za dragocene in tolažeče vesti iz svojega misijona, ki ste mi jih poslali v svojem dragocenem in dragem pismu. Prosim, da mi moje zamude ne štejete v zlo; če je zlo, je zaradi časa, ki prehitro požira dneve in mesece, saj mi ramena teži izredno težko breme. Sicer pa nosim v srcu spoštovanje do vas, vaša ekscelenca, in bom od časa do časa iz Oratorija poslal svoje pozdrave, kadar bom preživel kako prijetno urico s prečastitljivim don Boskom in z njegovo družino.

Novice, ki smo jih prejeli od njegove ekscelence, so bile vredne, da jih objavimo v javno spodbudo, zato sem si dovolil, da sem jih objavil v *Unità Cattolica*. Sedaj vam poskušam izraziti svojo hvaležnost v času božičnih praznikov; tako bom izpolnil dolžnost, da vam izrečem svoje radostne in pristrčne dobre želje.

Ob prihodu Odrešenika je vladala splošna tema; cel svet je bil ena sama Patagonija: vendar je od njega prišla luč, mir in odrešenje narodov.

Joj, ko ne bi zaostajale te dežele, izročene marljivim in gorečim skrbem vašega visočanstva, in čim prej vstopile v kraljestvo luči ter spoznale in izkoristile milosti odrešenja!

Bog pa naj ob tolikih naporih ohranja moči vedno mlade in krepi duha prvega škofa, ki širi veselo vest tem nesrečnim ljudstvom. Z molitvijo bom v svetem adventnem in božičnem času spremljal pot in slavne napore njegove ekselence in njegovih odličnih sobratov. Vi pa me ne pozabite pri svojih gorečih molitvah, kajti dobro vem, kako učinkovit je pri Gospodu glas tistih, ki trpijo, ko si prizadevajo razširiti meje njegovega svetega kraljestva.

Ni treba, da vam pošiljam novice iz Turina, saj jih pogosto prejimate od svojih salezijancev; tudi vam ne bi mogel poslati kaj posebno tolažilnih novic. Prav tako vas ne bo posebej užalostila vest izguba našega predragega msgr. Chiese, ki je šel, da zasede svoj prostor v raju prej kot svoj sedež v Casale! Priporočam ga vašim molitvam.

Danes sem skoraj ves dan preživel v Valsaliceju; razdeljevali so nagrade. Bilo je lepo in zanimivo kot pri vseh salezijanskih praznikih. Seveda nas najbolj zanima predragi don Bosko, ki je bil z nami, vedno mladosten, vedno veder in zadovoljen, kar dobroga zdravja, čeprav z navadnimi težavami. Naj ga Gospod ohranja še za nova dela, med katerimi ne smemo zanemariti odhoda nove misijonske odprave, ki je določena za jutrišnjem. Na vsak način hočem biti navzoč in prositi nad izbrano četico vseh Božjih blagoslovov.

Naj končam. Moji duhovniki in domači poljubljajo prstan vam, vaša ekselenca, in prosijo zanje blagoslova. Tesno sem sklenjen s srcem svojega preljubega prijatelja, brata in duhovnega sina v osebi vaše ekselence. Vdano vam poljubljam roke in zagotavljam, da ostajam vaš vdani

služabnik v Jezusu Kristusu

GAETANO kard. ALIMONDA, nadškof

Turin, 30. november 1886

62. NAGOVORI ROKODELCEV ORATORIJA DON BOSKU NA GOD SV. JANEZA EVANGELISTA

A

KNJIGOVEZI

Preljubljeni oče!

Dovolite, da vaši sinovi knjigovezi ne veljajo manj od svojih tovarišev, ko izražamo svojo hvaležnost, spoštovanje in čaščenje, ki ga čutijo v svojem srcu. Dovolite, dobri oče, da vam tukaj zbrani in soglasni izrazimo za vaš god svoje dobre želje in čestitke na dan svetega Evangelista z otoka Patmosa, na dan sv. Janeza Evangelista.

O, koliko stvari bi vam radi povedali, če bi nam bilo dano, da bi se pogovarjali z vami in od vas slišali nekaj besed, ki bi nas spodbudile k dobremu, na pot poštenja in kreposti, da bi bili vam v tolažbo. Toda, o don Bosko, ali predstojniki, ki ste jih določili za naše voditelje in nas imajo radi, in kakor oni pri vas dobijo navdihe in pri tistem angelu kre-

posti, kakršen je bil sv. Janez, in ali ne bodo znali privedi zabredle k vašemu dobremu srcu in ohraniti v ljubezni do vas tiste, ki hočejo biti, kakor hočemo biti tudi mi, Božji sinovi, ker smo don Boskovi sinovi?

Da, za to smo molili in bomo še molili dobrega Boga, da vas dolgo ohrani v blagor vseh, posebno za njegove knjigoveze, ki toliko pričakujejo in se izročajo v roke in srce svojega očeta don Boska in svojih predstojnikov.

(sledijo podpisi)

B

KOVAČI

Preljubljeni oče!

Sinovi iz delavnice kovačev, eno z našim asistentom, na slovesni praznik sv. Janeza Evangelista obljublajo svojemu preljubljenemu očetu don Bosku ljubezen in hvaležnost, molijo zanj h Gospodu in mu darujejo svoja obhajila, da ga Bog ohrani še veliko let; želeč mu vse dobro iz nebes, mu vsi spoštljivo poljubljajo roko in hvaležno dodajajo svoj podpis.

(sledijo podpisi)

C

TISKARJI

Preljubljeni oče!

Mi iz tiskarske delavnice Vam, preljubljeni oče don Bosko, danes na dan sv. Janeza Evangelista obljublamo ljubezen in hvaležnost in bomo molili, da vas Bog napolni z nebeškimi blagoslovi in vam nakloni dolgo in uspešno življenje v naš duhovni in časni blagor. Spoštljivo vam poljubljamo roko in dodajamo svoj podpis.

Vaši, prečastiti gospod,

nadvse vdani sinovi v Jezusu in Mariji

(sledijo podpisi)

D

MIZARJI

Preljubljeni oče!

Kakor vsi ljudje, ki imajo navado, da ob kaki lepi priložnosti zagotavljajo, da bodo izpolnjevali svojo dolžnost in izražali svojo hvaležnost do tistih, ki jih imajo radi in jih obsipajo z dobroto, tudi mi rokodelci iz mizarske delavnice skupaj s svojim asistentom izkoriščamo tako lepo priložnost, ki nam jo daje vaš godovni dan, da se vam zahvalimo za vse dobrote, ki nam jih nenehno naklanjate v naše duhovno in časno dobro, in vam dajemo znamenje hvaležnosti in priznanja ter vam obljublamo, da bomo dajali odgovor na skrbnost, ki nam jo namenjate, kolikor vam je to mogoče. Sprejmite torej naše iskreno spoštovanje in dovolite, da vam iz srca poklonimo venec obhajil in molitev, ki jih danes obljublamo, da bi vas Bog ohranjal pri življenju v naše dobro in v dobro mnogih drugih.

Dovolite pa nam, ki se priporočamo vašim molitvam, da, čeprav nevredni, damo svoj podpis.

(sledijo podpisi)

E

ČRKOSTAVCI, STEREOTIPI, BAKROTISKARJI

Preljubi oče!

Na ta presrečni dan vašega godu naše srce občuti veliko tolažbo, da vam lahko daje-
mo znamenje naše ljubezni in hvaležnosti. Vedno vas bomo imeli radi, vedno bomo oh-
ranili svojo hvaležnost za vaše dobrote, vedno bomo prosili Janeza, apostola ljubezni, ki
ga vi, prečastiti oče, tako odlično posnemate, da vam bo izprosil bogato plačilo.

Priporočamo se vašim gorečim molitvam. Nadalje vam obljublamo, da vam bomo
vračali ljubezen, ki nam jo izkazujete, z lepim vedenjem, se imeli radi med seboj in
živeli kot dobri kristjani.

Sprejmite, preljubi oče, te izraze in obljube hvaležnih src.

Vaši vedno vdani

(sledijo podpisi)

F

KROJAČI IN ČEVLJARJI

Preljubljeni oče!

Ta dan, na praznik godu sv. Janeza Evangelista, je za vaše sinove krojače in čevljarje
priložnost za praznovanje in so veseli, da svojemu očetu don Bosku lahko povedo, da
ga ljubijo z najčistejšo in najiskrenejšo ljubeznijo, in vam zato izkazujemo ljubezen vsi
tu podpisani in vam vsak kaj obljublja.

Krojači

Cenci Peter – daruje 4 obhajila in 4 obiske za vas, prečastiti gospod

Caccia Palmiro – 2 obh.

Valenza Vittorio – isto

Maffeo Paolo – 1 obh. in 1 obisk

Mazzuchielli Carlo – 2 obh.

Ferrero Giovanni – 3 obh. in 3 obiske

Gili Paolo – 1 obh.

Sandri Giuseppe – 6 obiskov

Rosso Natale – 2 obh. in 4 obiske

Rosso Alessio – 2 obh. in 4 obiske

Andisio Giovanni – 2 obh. in 4 obiske

Martinoli Giacomo – 11 obh. in 4 obiske

Martinoli Giuseppe – 1 obh. in 2 obiska

Delfrate Domenico – 1 obh. in 3 obiske

Razzetti Pietro – 1 obh. in 3 obiske

Cesaretti Mariano – 11 obh.

Brossa Michaelae – 4 obh.

Bossi Filippo – 1 obh.

Ghilbandi Giovanni – 2 obh. in 2 obiska

Carlino Alessio – 1 obh. in 1 obisk

Fabbro Luigi – 1 obh. in 3 obiske

Ganna Domenico – 1 obh. in 3 obiske

Abete Giuseppe – 3 obiske

Čevljarji

Perlo Pietro – obljublja, da bo molil za vas, prečastiti gospod

Cerruti Natale – 2 obh.

Ceresole Francesco – 5 obh.

Meotto Bernardino – 2 obh. in 3 obiske

Tomatis Giorgio – 2 obh.

Barbero Alfredo – 2 obh.

Locatelli Antonio – 2 obh. in 3 obiske

Bruno Giovanni – 1 obh.

Bona Giovanni – bo molil posebej po vaših namenih

Olivero Giovanni – 3 obh. in 3 obiske

Bruno Giuseppe – 3 obh.

Cortese Stefano – 3 obh. in 2 obiska

Armando Giovanni – 4 obiske

Fassio Giovanni – 4 obiske

Valle Giovanni – 1 obh. in 1 obisk

Garrone Giovanni – 1 obh.

Garrone Giuseppe – 1 obh.

Prete Carlo – bo posebej molil za vas, prečestiti gosp.

Barattini Gaudenzio – posebno molitev

Girnero Bartolomeo – 1 obh.

Fenocchio Crescentino – 1 obh. in 3 obiske

Picca Giuseppe – 1 obh.

Rossi Michele – 1 obh. in 3 obiske

Ferrero Zaverio – 6 obh. in 6 obiskov

Testore Giovanni – 2 obh. in 6 obiskov

Audisio Giuseppe – 2 obh. in 4 obiske

Rossi Giacomo – 2 obh. in 5 obiskov

Borgna Luigi – 1 obh. in 1 obisk

Orella Giuseppe – 1 obh. in 1 obisk

Picca Giovanni – 1 obh. in 1 obisk

Asistent kl. Travaini Vam zagotavlja, da že več let vsak dan prejme obhajilo za vas in vam obljublja, da bo še nadaljeval. Medtem ko se priporočamo, da sprejmete ta naš mali dar, vas prosimo, da nam podelite blagoslov Marije Pomočnice.

Oratorij sv. Frančiška Saleškega, 27. december 1886

63. DVE PISMI IZ FRANCIJE DON BOSKU IN NJEGOVA ODGOVORA

A

Moj prečastiti oče!

Obljubil sem vam, da se ne bom več pritoževal nad svojo bedo in da vam ne bom več govoril o svoji poroki: a je zadnji večer pred poroko in jaz se bojim.

Pravkar sem prosil Boga po vašem posredovanju za zadnji nasvet.

Bog je dovolil, da vi poznate resnico ne samo o tistih, ki ste jih videli, temveč tudi o tistih ljudeh, o katerih vam kdo pripoveduje. Vi me torej poznate, moj častiti oče, in vas ponižno prosim, da mi poveste, ali se smem poročiti z gospodično Magdaleno Delamolle z zagotovilom krščanske sreče na tem svetu. Ali sva ustvarjena drug za drugega?

Blagovolite mi odgovoriti, čim prej boste mogli, prosim vas, da to pismo, ki vam ga pišem, potem sežgete.

Blagovolite, moj prečastiti oče, sprejeti zagotovila mojega globokega spoštovanja ter prosite Marijo Pomočnico zame in za vse tiste, ki so mi dragi.

ALBERT DE LENFORME

La Croix par Nevers (Nierre), 3. januar 1887

ODGOVOR

Gospod!

Mirno se lahko poročite z gospodično Delamolle in ona vam bo prinesla srečo na tem svetu, če bosta oba pobožno prejemale sveto obhajilo.

Priporočam svoje sirote vaši dobroti, molite zame; naj vas blagoslovi Bog in vas vedno vodi Devica Marija.

Ponižni služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 8. januar 87

B

Moj prečastiti oče!

Ne da bi imel čast, da vas poznam, si dovolim, da vas prosim za nasvet, saj imate bogato izkušnjo. Ljudje, ki so mi zelo blizu, so vas videli ob vašem potovanju v Pariz in so mi pričali o vašem globokem duhu vere; zato vas prosim, da mi po svoji uvidevnosti razložite prošnjo, ki si vam jo dovolim izreči.

Že pred nekaj leti sem se hotel poročiti z neko mlado osebo, do katere sem čutil globoko in spoštljivo čustvo. Ta načrt je bil razdrt zaradi težav s pogodbo.

Prosil bi vas, prečastiti oče, da bi pred Bogom razmislili o tej zadevi in mi razodeli sad vašega pobožnega in dobrotnega razmišljanja. Ali naj poskušam obnoviti pretrgane odnose? Ali bi v tej zvezi našel zemeljsko in večno srečo? Ali ne bi bil propad mojih upov znak, da me Bog kliče na drugo pot?

Blagovolite, moj dragi oče, sprejeti izraze mojega globokega spoštovanja, prosim pa vas, da sprejmete moj skromni prispevek za vaše ustanove.

Prosim vas, da naslovite svoj odgovor tudi na gospoda X na urad kaplana vojaške bolnišnice v Gros Caillou, Ul. Sv. Dominika, št. 106 v Parizu.

Pariz, 8. januar t. l.

ODGOVOR

Moj dragi prijatelj v J. Kr.!

Prosite za nasvet vašega duhovnega voditelja. Če bo odgovor pritrdilen, poskrbite samo, da bo oseba, o kateri govorite, redno prejemale sveto obhajilo. Glede drugega pa ostanite popolnoma mirni. Jaz molim za vas, vam pa priporočam svoje sirote.

Naj vam Bog bogato poplača za vaš dar 50 frankov.

Ponižni služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 10. januar 1887

64. DON BOSKOVO PISMO KNEZU AVGUSTU CZARTORYSKEMU

Predragi princ!

Zahvaljujem se vam za vašo dobro misel, da ste poslali svoj božični dar mojim ubogim otrokom in mi hkrati dali, kar je zame najbolj prijetno, pričevanje dobrohotne simpatije mojih sotrudnikov in dokaz, da mi je njihova velikodušna pomoč vedno zagotovljena.

Naj vam Bog bogato poplača, vam in vaši družini, in naj vas napolni s svojimi blagoslovi.

Rad mislim, da je vaše zdravje dobro in da si je vaš gospod oče popolnoma opomogel od bolečin, ki jih je povzročil udarec, ki ga je prejel.

V vsakem primeru verjemite, da ne bomo nehali prositi Boga za vas in za vse vaše zadeve.

Prejmite, dragi princ, ob izrazih moje hvaležnosti zagotovilo moje prisrčne vdanosti.

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 5. januar 1887

65. DVE DON BOSKOVI OKROŽNICI PO POTRESU

A

Predragi sinovi v J. Kr.!

Strahotna Božja šiba potresa, ki je 23. preteklega februarja na ligurski zahodni obali povzročila strahotno katastrofo, o kateri ste že gotovo obveščeni, me sili, da vam pišem to pismo, da vam priporočim nekaj stvari, ki so po mojem mnenju zelo pomembne.

Predvsem vas vabim, da se zahvalite Bogu in Devici Mariji Pomočnici, ki sta nam prihranila bolečino, da bi med našimi imeli žrtve, klub temu da naši zavodi stojijo prav v kraju, ki je bil najbolj prizadet. V ta namen naj vsak ravnatelj določi dan, naj spodbudi sobrate in fante k dobri spovedi in obhajilu in naj zmolijo en del rožnega venca za pokoj duš tistih, ki so pod ruševinami hiš ostali mrtvi. Zvečer naj zapojejo *tedeum* in podelite blagoslov z Najsvetejšim.

Ker smo tudi mi utrpeli nemajhno materialno škodo in je porušen zavod v Bordigheri, tako da ga bomo morali ponovno zgraditi, se spodobi, da vsi stopimo skupaj, da zmanjšamo izdatke v vsakem zavodu, da bi mogli pomagati pri nepričakovanih potrebah.

Na drugi strani je toliko in tako težkih nesreč, za katere mora poskrbeti javna dobrodelnost, za hiše, ki jih je treba ponovno zgraditi, za reveže, ki jim je treba preskrbeti streho, za sirote, ki jih je treba vzdrževati, ki pa jih naši sotrudniki ne bodo mogli oskrbeti in naši dobrotniki nam ne bodo mogli več pomagati z obilnejšo pomočjo, ki bi jo potrebovali.

Zato vam priporočam, da v tem letu ne začenjajte nobenih gradenj ne popravil, ne del ali nakupov, ki jih ne bi narekovala nuja. Zato naj vsi in posamezni sobratje znajo prispevati žrtve in tiste odpovedi, ki so potrebne, in naj gledajo, da se bodo izognili stroškov za potovanja, knjige, obleke, skratka pri vsaki stvari, tako znotraj kakor zunaj

zavoda. S tem prizadevanjem bomo vsaj deloma mogli popraviti prizadejano škodo, zgraditi porušen zavod in ponovno začeti verouk in dobrodelnost, ki ju nujno terja večja Božja čast in blagor duš.

Znajte pa tudi izkoristiti te nesrečne razmere, da boste razložili dobrotnikom, s katerimi morate biti v stiku, stisko, v kateri živimo, in jih tako navdušili za dobrodelnost. Tudi preprosta pripoved o dogodku utegne navdihniti najboljše misli.

Ne opuščajte priporočati mladim gojencem, naj bodo dobri, naj častijo Marijo in živijo v Božji milosti, da si bodo v vsakem trenutku in na vsakem kraju zaslužili njuno pomoč, zlasti sredi nenadnih in nepričakovanih nevarnosti, kot je bila ta ob omenjenem potresu, ki je v trenutku terjal tisoče žrtev.

Ko boste na eni strani razložili, da podobne nesreče prihajajo od Božje jeze in prenehajo po njegovem usmiljenju, kakor se izraža Cerkev: *Ut mortalium corda cognoscant et, te indignante, talia flagella prodire, et, te miserante, cessare*, ne nehajte na drugi strani spodbujati vseh k velikemu zaupanju v Boga, ki nosi zemljo v svojih močnih rokah in je zagotovil, da brez njegovega dovoljenja ne bo padel las z naše glave: *et capillus de capite vestro non peribit*.

Izkoriščam tudi to ugodno priložnost, da se vam zahvalim za molitve, ki jih opravljate zame, in vas prosim v Božjem imenu, da molite še naprej in dodaste veliko zavezo za rešitev svoje duše, tako da ravnate kot dobri redovniki; ko zvem, da moji dragi sinovi živijo sveto, da rešujejo duše, da delajo v čast Cerkve, mi prinašate več tolažbe kot vsaka druga stvar in pozabim na svoje težave, in mi svetujete, kako naj vstanem k novemu življenju.

Končno nad vse vas in nad fante tega zavoda prosim Božjega blagoslova in varstva Marije Pomočnice, medtem ko vam lahko zagotavljam, da sem vaš v Jezusu Kristusu vdani

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 1. marec 1887

B

Zaslužni sotrudniki in sotrudnice!

Živa skrb, s katero ste vedno sodelovali pri salezijanskih ustanovah, mi vzbuja zaupanje, da vam bo vseč, če vam na kratko opišem, kar se nam je dogajalo v teh dneh.

Gotovo vam je že znana strahotna katastrofa, ki nas je ob 11. ponoči zadela 23. februarja, ki je v enem trenutku porušila in uničila palače in revne kočice in v Italiji povzročila veliko škodo in je v Liguriji terjala številne žrtve.

S hvaležnim srcem do Boga vam predvsem naznanjam, da sredi toliko revnih in mrtvih nismo imeli človeških žrtev, ki bi jih morali objokovati. Salezijanci in sestre, gojenci in gojenke vseh zavodov so bili izvzeti ne le od smrti, temveč tudi od ran in poškodb. Edino zlo je bila samo groza in strah, nepopisna tesnoba, ki se je polastila vseh, in nepremagljiv strah, da so morali ostati znotraj stavb, zaradi česar so v nekaterih krajih ob obali morali prebiti več dni in noči v skromnih šotorih na prostem po dvoriščih in po vrtovih.

Če pa so nam bile prihranjene žrtve pri osebju, nas je žal še bolj prizadela težka materialna škoda. Naši zavodi in cerkve po Piemontu in Toscani so imeli razpokane ste-

ne, premaknjene strehe, premaknjene stopnice in oboke; te poškodbe bomo kar lahko popravili. Toda nekateri novi zavodi na zahodni ligurski obali, ki je bila najbolj prizadeta, so utrpeli zelo veliko škodo. Med temi je v nevarnosti, da se bo podrla prednja stena zavoda v Alassiu, zavod v Vallecrosii pri Bordigheri pa je tako poškodovan, da bi brez velikih popravil ne bilo mogoče v njem prebivati. Bil je že izpraznjen; zapreti so morali javne šole in ženski zavod, del deklet so morali poslati na njihove domove, druge, ki so ostale sirote brez staršev in brez lastnega prebivališča, pa preseliti v Nizzo Monferrato.

Kot vidite, od nas ta žalostni dogodek zahteva velike žrtve, da ne bodo izgubljeni zavodi, ki so nas stali toliko denarja in neizmernih naporov in ki jih ne smemo prezreti brez velike škode za duše. Potrebujemo denar za potovanja, za popravila, za vzdrževanje fantov in deklet, katerih starše je pobil potres. Potrebujemo ogromne vsote, ki si jih pred nekaj dnevi niti zamisliti ne bi mogli.

Med drugim pripominjam, da je zavod v Vallecrosii najbolj potreben, kajti v tistem kraju prebivajo protestantje, ki si na vse načine prizadevajo, da bi pritegnili k sebi mladino obeh spolov in jim ukradli vero; zato ga moramo za vsako ceno popraviti.

Toda kako naj storimo? Nočem izgubljati poguma. Zaradi telesnih nadlog ne morem iti ven in prositi za potrebno pomoč; upam pa, da bom odpravil nesrečo s pomočjo mojih sotrudnikov in sotrudnic. Od vseh, od enih kot od drugih, ponižno prosim, naj jih pridobivajo z dobroto.

Poznam vaše dobro srce in ni treba uporabljati veliko besed za spodbudo, da bi mi pomagali. Prosim vas samo, da bi razmišljali, da morajo javne nesreče služiti kot spodbude dobrim kristjanom, da ublažijo očitne posledice, in rekel bi storiti skoraj nemogoče, da bi jih odpravili. Dobrota, ki jo izkazujemo v podobnih primerih, stori, da čuti blag učinek tako tisti, ki ga stori, in tisti, ki ga prejme; dviga tudi himno zahvale Gospodu, ker nas je obvaroval pred nesrečo; postane tudi učinkovita molitev, da dosežejo usmiljenje in varstvo pred nadaljnjimi nesrečami, ki bi se utegnile ponoviti. Sam Bog je navdihnil besede, da z miloščino dosežemo usmiljenje, ki nas reši pred smrtjo: *elemosyna a morte liberat et facit invenire misericordiam*.

Ena stvar, ki je v preteklih dneh meni in salezijancem prinašala največjo tolažbo, je bila vest, da so naše sotrudnice, ki so prebivale na samem kraju največje nesreče, bile obvarovane kot po čudežu. Mi tako milost pripisujemo dobroti, ki so nam jo vedno izkazovale, kajti Gospod na ta način stokrat povračuje, kar je obljubljeno v evangeliju tistim, ki dajejo miloščino iz ljubezni do njega.

Ta milost, kakor mnoge druge v preteklosti, je prepričljiv dokaz, da Bog in Marija Pomočnica na poseben način varujeta tiste, ki nam, kolikor morejo, izkazujejo dobroto; je dokaz, da Bog in Marija Pomočnica uslišujeta prošnje, ki jih molimo v naših zavodih za naše dobrotnike in dobrotnice, nad katere vsak dan prosimo za najbolj izbrane blagoslove.

S svoje strani vam zagotavljam, da bom vsak dan molil in drugim naročil, naj molijo za vas in za vaše družine. Ker smo prejeli toliko dobrot, se bomo še z večjo ljubeznijo zgrnili okoli Marije Pomočnice, matere Njega, ki nosi svet v svojih vsemogočnih rokah, in jo bomo prosili še bolj goreče, da bi vas gledala z nebes, vas pokrila s svojim mogočnim in materinskim plaščem in odvrčala od vas sedaj in vselej vsako nesrečo.

Sedaj mi ne preostane drugega, kot da ponovim: *Prosim in pričakujem od vas vašo dobroto, da popravimo škodo, ki mi jo je prizadejal potres*. Tudi če bi miloščina znašala le nekaj soldov, ni pomembno. Če je v slogi moč, potem mnogi darovi skupaj lahko ustvarijo sredstvo, da popravimo škodo, ki smo jo utrpeli, in bomo s tem opravili zelo pomembna dela.

Tudi vi prosite zame in za uspeh del, ki jih je Božja dobrota zaupala našim ubogim rokam, in dovolite, da ostajam vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 1. marec 1887

N. B.: Po naročilu tistega, ki mi bo v svoji dobroti poslal v Turin, via Cottolengo 32, kakšno osebno ali skupno miloščino po poštni nakaznici ali v priporočenem pismu, bo pošiljatelju poslano tiskano potrdilo, ki vam bo služilo kot potrdilo o prejemu in v zahvalo.

66. OKROŽNICA ZA KONFERENCO V SAMPIERDARENI

ORATORIJ S. F. S. V TURINU

Zaslužni gospodje salezijanski sotrudniki, in zaslužne sotrudnice!

Živa želja, ki jo imam, da bi videl zbrane tiste dobrohotne osebe, ki mi na toliko načinov prihajajo na pomoč, da lahko kaj dobrega storim za ogroženo mladino, me sili, da skrbno izkoristim ugodno priložnost svojega potovanja skozi Sampierdareno na poti v Rim, da napravim pobožno konferenco salezijanskim sotrudnikom in sotrudnicam iz Genove in okoliških krajev.

Pobožni shod bo v krasni baziliki sv. Sira v Genovi ob 2,30 popoldne prihodnji četrtek 21. v mesecu.

Njegova ekscelenca preč. msgr. Sanatone Magnapo, prevzvišeni in zaslužni genovski nadškof, nam daje utemeljeno upanje, da bo predsedoval pobožnemu shodu in mu s svojo navzočnostjo povzdignil sijaj, kakor vsi želijo.

Slaven pridigar msgr. kanonik Omodei-Zorini je v svoji dobroti sprejel, da bo navzočim izrekel primeren nagovor. V večjo spodbudo vseh je primerno spomniti, da papež podeljuje popolni odpustek tistemu, ki bo navzoč pri konferenci.

V upanju, da se bodo zaslužni sotrudniki in sotrudnice z veseljem odzvali na to vabilo, prosim Gospoda, naj nadnje in na njihove družine razsiplje obilne blagoslove, hkrati pa sem se priporočil njihovim molitvam.

S spoštovanjem in hvaležnostjo vas pozdravlja vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

18. april 1887

(Sledila so redna opozorila in urnik)

67. DUHOVNE MILOSTI OB POSVEČENJU CERKVE JEZUSOVEGA PRESVETEGA SRCA

Sveta kongregacija za bogoslužje, uporabljajoč pooblastilo, ki ji ga je podelil presveti naš gospod Leon III. papež, na ponižne in vztrajne prošnje prečastitega vrhovnega prokuratorja salezijanske družbe, ob posvečenju cerkve, prizidane zavodu iste salezijanske družbe v Rimu, ki bo opravljeno na skorajšnjo soboto pred 5. velikonočno nedeljo, 14. maja, je predpisal in dovil, namreč:

I. Naj se opravijo 2. pontifikalne večernice ob posvečenju cerkve, naslednjo nedeljo tako pontifikalna maša kakor tihe maše kot tudi večernice naj bodo o posvečenju cerkve.

II. Naj se naslednje dni, v ponedeljek, torek in sredo, vse maše, tako pontifikalne kakor tihe, obhajajo v čast presv. Srcu, v sredo pa mašo ob Gospodovem vnebohodu.

III. V četrtek (namreč 19. maja) naj bo pri slovesnih mašah, ki jih je treba obhajati s pontifikalom, tudi homilija, po pontifikalnih večernicah naj bo neposredno izpostavljeno sv. Rešnje telo; nato naj se slovesno zapoje *Te Deum* in *Tantum ergo*, na koncu pa naj se ljudstvu podeli blagoslov (ki naj se daje samo na ta dan) prav tako s presvetim zakramentom.

IV. Da bi vsi verniki obeh spolov po opravljeni spovedi in prejemu sv. obhajila, ki bodo kateri koli dan od 14. do vključno 19. maja to cerkev obiskali in v isti cerkvi nekaj časa molili po namenu svetega očeta, lahko enkrat dobijo popolni odpustek v običajni cerkveni obliki, namenjen tudi kot prošnja pokojnim dušam v vicah; kdor pa vsaj s skesanim srcem obišče cerkev v omenjenih dneh, dobi delni odpustek sedem kvadragen enkrat na dan, ki ga lahko namenimo dušam v vicah. Temu ne more nasprotovati nobena stvar.

D. kardinal BARTOLINIUS s. r.

prefekt

IOANNES PONZI

tajnik

za R. I. B. LAURENT. SALVATI

namestnik

11. maj 1887

68. PRIDIGA KARDINALA PAROCCHIJA OB SKLEPU SLOVESNOSTI V RIMU NA CASTRO PRETORIO

*Et ego, si exaltatus fuero a terra,
omnia traham ad meipsum.*

JOAN. XII, 32.

Minilo je petnajst let, ko je tu vladala tišina in samota. Po dolgem prizadevanju je nastalo najlepše svetišče, najlepše od vseh, ki jih je Rim posvetil v zadnjem desetletju Najvišjemu, svetišče, kjer so tekmovalе človeške umetnosti, skrbi polotoka in dobrodelnost vsega katoliškega sveta, svetišče, kjer se je delovnemu geniju ponižnega duhovnika prijazno nasmehnila veličina dveh papežev.

To plemenito svetišče, vredno tega naslova, je povzdignjenje Božjega Srca. Načrtoval ga je goreč apostol Jezusovega Srca, težko delo si je zamislil goreč apostol Jezusovega Srca, delo je bilo zaupano duhovnikom, ki so od nebeškega zavetnika in od ustanovitelja črpali podatke o notranjem življenju Jezusa Kristusa, ne upamo zaman, da bo on, kakor nekoč na Sionu, na teh nepozabnih ostankih Castra Pretoria odprl studenec, ki ga je napovedal Izaija in bo žuborel večno.

Ob zahodu dneva posvečenja je vzvišeno stavbo obsevala današnja slovesnost. Vnebohodu je najvišje poveličanje Jezusovega Srca, kajti če se človeško srce raduje, kadar more narediti kaj dobrega, se je Jezusovo Srce radovalo v novem veselju, kajti ko je

utripalo na Očetovi desnici, se je Gospod pokazal za razsodnika nad vsemi srci. Tako se je uresničila prerokba: »In jaz bom, ko bom povzdignjen z zemlje, vse pritegnil k sebi!« *Et ego, si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*, na današnji dan, v obzidju novega zavoda, Jezus vabi naša srca, naj bodo znamenja zmage njegovega srca: kdo bi se mogel ustavljati?

Kdor koli posluša glas srca, pozna njegove skrite tolažbe. Objokanim brisati solze, obiskati odhajajoče, nasititi lačne, oblačiti nage reveže, pomagati umirajočim, pokopavati trupla umrlih, na trpeče duše v vicah sipati dež božanske krvi; skrbeti za spreobrnjenje grešnikov, odpreti slep razum sijaju vere, krepiti stiskane in braniti poteptane pravice; vidite, to so tolažbe človeškemu srcu, ki jih pripravljajo na nebeške; ali niso bile prav te prednostne tolažbe Božjega Srca? In vendar, kakor sem dejal, velikodušna strast, da bi delal dobro, Jezusa ni zadovoljila. Med tridesetletnim romanjem, ki so ga spremljale številne težave, izčrpan od tolikernih muk, si je pridobil zaslugo, da odreši ne le ne enega, temveč neskončne svetove. Uresničenje velikega načrta je bilo pridržano na prvem mestu posmrtnemu življenju, ki bo v vzvišeni slavi popolnoma svobodno in mogočno. Oče, ki vsem dogodkom določa začetek in konec po teži, številu in meri, da Sin kot ujetnico pripelje v sužnost, ko bo odšel zmagoslaven v svojo kraljevsko palačo; tedaj naj bi pomiril strahotne viharje na zemlji, ko se bo mirno usedel na njegovo desno stran; tedaj naj bi prevzel razsvetljeno oblast v nebesih in na zemlji, ko bo prevzel oblast v obeh kraljestvih. To pomeni, da bi po vnebohodu prevzelo kraljestvo njegovo nadvse ljubeče srce. Ko je prevzel neomejeno oblast, se je pokazala njegova ljubezen v vsem sijaju, duša njegovega srca; iz prekipevajoče globine dobrot je njegovo srce doseglo zmagoslavje: *Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*. Vsa ljudstva brez izjeme, ali izobražena ali barbarska, močna ali slabotna, trpeča ali srečna. Vse dobe, ki enako potrebujejo Jezusa Kristusa, še toliko bolj pa tista, kadar napuhnjena civilizacija različnih oblik kaže, da zadostuje sama sebi; vsi razredi, bogati in revni, plemiški in nepriznani, vseh položajev od najnižjega do najvišjega: obrtniki, pisatelji, znanstveniki, politiki, gospodarstveniki, vse pripadnosti privatnih in javnih dobrin, ali se tičejo zemeljskega ali večnega življenja, vse je bilo podložno njegovemu gospodovanju, vse je izšlo iz neizčrpnega studenca njegovega srca. *Omnia traham ad meipsum*.

Dejal jim je: »Če ne grem, Tolažnik ne bo prišel k vam.« *Si non abiero, Paraclitus non venit ad vos* (Jn XVI 7b). Potrebno je bilo (v skladu z načrti Božje modrosti in dobrote), da Jezusovo srce zmaga, ko hipostatična ljubezen Očeta in Sina, ljubezen, ki sta jo poslala oba z enim samim poslanstvom, kajti eden je začetek, od koder on izhaja, je prišel Božji Tolažnik, da na zemlji vzpostavi kraljestvo srca. David se je trideset let s težavo pripravljal, da bi pripravil tempelj, Salomon pa ga je zgradil v blaženem miru. Tako je Odrešenik z neizrekljivimi vdihni trpljenja posejal prihodnost vseh časov, bo požel sadove v veselju; med uresničevanjem vzvišenega dela bo bedel Sveti Duh, olepševalec veselja. *Spiritus (Domini) ornavit caelos* (Job XXVI,13).

Obstaja kraljestvo nasilja, lastno krutim, in le-to je okrepilo poganstvo, razumna bitja pa so se spremenila v nerazumna bitja. Obstaja kraljestvo razuma, in to si prilašča precej plemenit del naše narave, vendar je ne razume v celoti: je kraljestvo neplodnega občudovanja in preračunljivosti, nesposobno, da bi osrečilo tistega, ki se počuti roje-

nega za kaj drugega kot le za hladno razmišljanje o resnici in za občudovanje lepote. Obstaja kraljestvo srca, ne da bi opustil moč, kadar je treba braniti dobro pravico, ne da bi oddaljil razumnost, sodelavko vere. To kraljestvo postavi človeka takega, kot je, določenega, da ljubi in dela dobro ter tako doseže zemeljsko in nebeško srečo. To je ravno neminljivo kraljestvo njegovega srca, ki vedno živi.

Če se ne motim, odseva tu milost takega kraljestva; od veličastnega pogleda na tempelj se bo lesketal odsev zmage Božjega Srca. Kakor se od vidnega reda dviga nevidni duh, se bomo mi po končanju zunanjega templja, veličastnega, a še ne dograjenega, dvignili k sijaju notranjega, ki ga vsak dan pokvarijo strasti, bomo vsak dan nadaljevali onega drugega, ki smo ga komaj začrtali s svojo prirojeno pomanjkljivostjo.

Kralj v tem svetišču, kralj kot neodvisni vladar, o češčenja vredno Jezusovo Srce, in dokler se vrstijo stoletja, naj te nikoli nihče ne izžene; končaj ti sam delo svojih rok in okraši z novimi lepotami svetle stene s svojo krizmo, predvsem pa kralj v nas, *trahe nos post te*, napravi nas za vedno zvestejše podložnike tvojega vesoljnega kraljestva, privzemi našo bedo v čast, da bomo povsod širili slavo tvojega kraljestva, kajti mi nismo tisti nesrečneži, ki bodo občutili grozo pravice ob zadnji dopolnitvi vaše prerokbe: *Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*.

69. NAPISI DON FRANCESIE NA ZVONOVH CERKVE PRESVETEGA SRCA

NA 1. ZVONU

Floritus Colle, Vir cl. Sanctae Romanae Ecclesiae Comes, domo Tholona apud Gallos, acerrimus Christianae religionis professor et in primis Salesianae familiae potronus, in sui obsequii signum et voluntatis erga Leonem XIII P. M. fecit ana. MDCCCLXXXVI. [Florit (Cvetko) Colle, odlični mož, grof Rimske cerkve, doma iz francoskega Toulona, nadvse vnet izpovedovalec krščanske vere, predvsem pa zaščitnik Salezijanske družine, (me) je naredil leta 1886 kot dokaz svoje vdanosti in predanosti do svetega očeta Leona XIII. 1886].

NA 2. ZVONU

Sophia Colle ex nab. familia Buchet Tholonensis in Gallis, matrona singularis esempli clarissima, et vestigiis Floriti viri insistens, ut suae pietatis monumentum erga Mariam Virg. Christianorum potentem extaret fecit ana. MDCCCLXXXVI [Zofija Colle, iz toulonske plemiške družine Buchet v Franciji, matrona, nadvse znana po (svojem) izrednem zgledu, ki sledi stopinjam svojega moža Florita, (me) je naredila leta 1886, da bi postavila spomenik svoje pobožnosti do Marije, mogočne Device kristjanov 1886].

NA 3. ZVONU

Honori et memoriae Aloysii Colle, filii Floriti et Sophiae Buchet, qui cum vel ab ipsa pueritia, pietatis et literarum studio iam de se non spem, sed fiduciam daret, fiorenti adhuc aetate raptus, ne malitia mutaret intellectum ejus, quievit in Domino XVI ana. et menses natus ana. MDCCCLXXXVI.

Parentes eius dum Deo gratias agunt, qui dedit et abstulit, rerum suarum heredes pauperes Christi constituerunt, ut in beatitatem aeternam verteret quod casurum erat

in terris [V čast in v spomin na Alojzija Colla, sina Florita in Zofije Buchet; ko je že od ranega otroštva s prizadevnostjo v pobožnosti in slovstvu dajal ne samo upanje, ampak tudi vzbujal ponos, je, še v cvetu mladosti odtrgan, začel počivati v Gospodu v starosti 16 let in šestih mesecev leta 1886, da ne bi hudobija spremenila njegovega razuma.

Njegovi starši, ki se zahvaljujejo Bogu, ker ga je dal in vzel, so določili za dediče njegovih reči uboge v Kristusu, da bi tako obrnili v večno srečo tisto, kar je bilo namenjeno v propad na zemlji. 1886].

NA 4. ZVONU

Ad memoriam auspiciatissimi diei consignandam, qua Maria de la Soledad Pascual y de Llanza nob. puella, docili ingenio, moribus sanctissimis, vis novem annos nata, primum sacra de altari litaret, Barcinonae, in sacrario asceterii Salesiani Manuel Maria Pascual de Bofarull y Maria de la Soledad de Llanza de Pascual parentes Eius gratulantes Sept. cal. maias ana. MDCCCLXXXVI [V spomina na presrečni dan, na katerega je Maria de la Soledad Pasqual y de Llanza, plemenita deklica, učljivega značaja, svetega obnašanja, stara komaj 9 let, prvič prejela sveto obhajilo v Barceloni, v svetišču salezijanskega zavoda. Manuel Marija Pasqual de Bofarull in Marija de la Soledad de Llanza de Pasqual, njeni starši, ji čestitajo na sedmi dan pred majskimi kalendami, leta 1886].

NA 5. ZVONU

Dorothea Chiopitea de Serra domo Barcinona, vulgo mater pauperum adpellitata in signum grati animi erga Divinissimum Cor Jesu hoc sacrum ses cudendum curavit quo die Elisabeth Huelia et Serra neptis virgo candidissima primum sacra de altari litaret sept. cal. matas ana. MDCCCLXXXVI. Heul paucis post mensibus suis flebilis omnibus desiderata ad nuptias coelestes advolavit [Dorotheja Chopiteja de Serra, doma v Barceloni, po domače imenovana tudi »mati ubogih«, je v znamenje hvaležnega duha do božanskega Srca Jezusovega dala vlti ta bronasti zvon na dan, ko je Elizabeta Huelia de Serra, presrečna deklica in vnukinja prvič pristopila k svetemu obhajilu, na sedmi dan pred majskimi kalendami leta 1886. Ah! Le nekaj mesecev zatem je nesrečnica od vseh svojih objokovana odletela na nebeško poroko.]

70. PISMO KNEZA CZARTORYSKEGA DON BOSKU

Moj prečastiti oče!

Očka zahteva, da do konca uredim zadevo s prvorojenstvom. Očetova zemljišča in nepremičnine so bile že prepisane na moje ime, kot sem vam že dejal, očka pa zahteva, da poskrbim za ustanovitev majorata v svojem imenu, preden odidem študirat k vam. Razlogi za tako naglico so cesarjeve uredbe, ki jih je treba izkoristiti, saj grozi vojna, pred katero bi bilo pametno, da imamo majorat... Gre za to, da dodam kapital za majorat in da cesarju predstavim načrt ustanovitve majorata.

Lahko napravimo tako, kakor predlaga očka, da jaz majoratu dodam kapital, ne da bi se moje posebno premoženje zmanjšalo, če se odpovem majoratu (če postanem duhovnik ali redovnik).

V sredo zvečer moram z očkom odpotovati na Dunaj, kjer bom stanoval v Weinhausu. Tam se bova zadržala zelo na kratko in bova odpotovala v Krakov (avstrijska Galicija), kjer bo moj naslov v muzeju Chartoryskih.

Avstrijski cesarski princ mora priti v Krakov ob koncu tega meseca in bo obiskal naš muzej. Jaz bom verjetno izpostavljen veliki raztresenosti.

Jaz se bom z vami udeležil vseh teh dolgočasnih stvari kot s svojim duhovnim voditeljem. Vedno sem odločen, da izpolnim Božjo voljo in sledim svojemu poklicu. Hočem se vrniti v Turin, takoj ko bom mogel.

Priporočam se vašim molitvam, moj častiti oče, in vas vljudno prosim, da sprejmete zagotovilo mojih spoštljivih občutkov.

Vaš v J. Kr. vdani sin

AVGUST CZARTORYSKI

Pariz, 2 rue St.Louise en l.île, 13. junij 1887

71. NAGOVOR, KI SO GA V IMENU FRANCIJE PREBRALI NA PRAZNOVANJU DON BOSKOVEGA GODU

Prečastiti oče!

Vi danes žanjete tam, kjer ste veliko posejali, kajne, zato vam tudi jaz prinašam svoj snop hvaležnosti in blagoslovov.

Nekega dne v smejoči se domovini, ki vam jo je dal Bog, da jo ljubite, se vaše srce znajde v tiski: pogum hitro upade tistim, ki poznajo ceno tega.

Tedaj ste se spomnili, da je krščanski Rim dal tri hčere visokega rodu ali bolje tri kraljice: ali obstaja višji rod kot rod mučencev?

Italija, Francija in Španija ležijo ob čudoviti obali Sredozemskega morja, ki jim vsak dan z rimskim ladjevjem prinaša piš starodavne vere; nimajo mej; Alpe in Pireneji jih ne ločujejo: to so znamenja, ki označujejo dediščino in pomenijo delitev slave.

Vaš blagoslovljeni trud je že potolažil Italijo, ko ste gledali na Francijo kot na tisto, ki jo je treba rešiti.

Poleg tega je bilo treba ustvariti red v korist dobroteljnosti in ubrati »pravo pot Španije«. Francija je razumela vaš pogled.

Francija v veliki latinski družini zavzema mesto, ki ga vi dobro poznate.

Dobrota jo podjarmlja, pobožnost jo zapeljuje, žrtev jo navdušuje; žrtev v njej vlada v stanju svetega okuženja in neustavljive potrebe po velikodušnosti: Ne bi se znala prodati tistemu, ki zapravlja sam sebe. Zato tudi Božji dar med njimi vedno najde duše, ki so ustvarjene, da ga spoznajo in uživajo.

Dobro veste, prečastiti oče, da govorim resnico. Vi poznate Francijo, tisto pravo, tako, kot je, kadar je za Boga. Sami ste čutili, kako bije njeno srce, pod ruševinami tolikernih velikih in lepих stvari; veste, da stara križarska kri teče po njenih žilah in da bo daleč ponesla življenje mogočnim delom v Jezusovi Cerkvi.

Ob koncu krvavih sanj, kjer so se utapljala vsa spoštovanja, je rimski papež potoval skozi Francijo sredi ljudstva na kolenih. Žalosti je sledila žalost, ko ste nam prišli pridigati križarsko vojno o dobroti za socialno prenavo: to ljudstvo, potopljeno v svojo žalost, je dvignilo glavo in se treslo ob zvenu vašega glasu, ki mu je govorilo o zveličanju; in Francija vam je verjela, Francija vas je ljubila, kajti njena vera in dobrota ne prihajata z zemlje.

Božje ime je geslo, ki v naši deželi odpira vsa vrata: s to besedo ste imeli pravico, da ste vzeli naša srca v svoje roke.

Vi ste bili sami, brez zagotovljenih sredstev, brez človeške podpore; to so poverilna

pisma, kakršna potrebujemo. Vse, kar je slabotnega in majhnega pred ljudmi, pri nas dobi spoštovanje brez omejitev. To spoštovanje pa izvira iz naše vere. Vemo, da je Bog vedno za človekom, ki se žrtvuje; in vas se je dotaknila nora vdanost.

Sicer pa se Bog ni skrival dolgo. Gorčično zrno je vzklilo: svet, ves presenečen, je videl, kako je iz njega postalo veliko drevo, pod katerega se zatekajo mnogi, ki uživajo kot ptice pod nebom materinske skrbi Božje previdnosti.

Ena mogočna veja se razteza že nad Francijo; polagoma jo bo popolnoma pokrila s svojo dobrohotno senco: vsi ti mali, katerim ste vi oče, vam prepevajo hvaležnost.

Jaz vam prinašam odmev tega petja, nekega dne, ko vas bomo lahko blagoslovili in se zahvaljevali Bogu, da nam vas je dal.

Naj vas Bog ohranja naši sinovski ljubezni in našemu spoštovanju; roka, ki je zaorala prvo brazdo, je med vsemi najdragocenejša. Naj vam da vedno sinov, kot si jih želite.

Hvala še enkrat v imenu naroda, ki ne pozablja, kako ga vi imate radi.

To hvalo boste čutili do konca časov. To ne bo več glas ali eno samo ljudstvo, ki vam bo to povedalo; narodi bodo izginili, ostala bo samo velika družina izbranih, kjer boste vi našli svojo.

Nešteti bodo tisti, ki vam bodo dolžni hvaležnost za svojo srečo. Tedaj boste slišali njihove zahvale; vračali vam bodo z veseljem, ki ga mi ne moremo poznati, in v jeziku, ki ga še ne govorimo. To bodo nebesa za vedno.

72. DVE PISMI GOSPE PILATI

A

Presvetla gospa!

Čast mi je, da odgovorim na vaše spoštovano pismo z dne 3. junija t. l., da potrdim in iz srca priporočim vašo pobožno odločitev, da en del sredstev, ki vam jih je zapustil vaš dragi soprog, uporabite v dobrodne namene, ki so najbolj koristna za rešitev duš v vicah, najbolj zaslužne živim za večno življenje, po katerem hrepenimo.

Poglejte moje opozorilo o delih, ki so v teh letih najbolj uspešna za rešitev duš iz vic in najbolj zaslužna za žive za večno življenje, po katerem hrepenimo.

In tu je moje mnenje o delih, ki so v teh časih najprimernejša za spodbujanje Božje časti in v blagor duš.

Ena od najpotrebnejših stvari v našem času je, da pomagamo revni moški zapuščeni mladini, da bi jo vzgojili krščansko iz nje naredili dobre državljane, delavce, družinske očete, dobre duhovnike in redovnike, tako da pravilno gojimo poklic vsakogar; to je cilj vseh naših moških in ženskih zavodov po Italiji, Franciji, Španiji in Ameriki in po samih naših misijonih v Braziliji, Patagoniji in v Čilu, ki že dajejo tolažilne sadove za nas, za naše dobrotnike in sotrudnike.

Mislím, da Gospod, ki je navdihnil vam, spoštovana gospa, da ste se obrnili k meni za nasvet, hoče iz tega napraviti orodje za podporo ustanov, ki mi jih je izročila Božja previdnost, in jo tako uporabiti v blagor salezijanskih ustanov, neodvisnih od vlade, ki pa jih le-ta priznava in so tako bolj proste od njenega vpliva, ki pa so bolj potrebne materialnih sredstev za vzdrževanje in širjenje.

Ker verjamem, da hočete vi, presvetla gospa, biti odlična salezijanska sotrudnica, vam svetujem, da prodaste vse nepremičnine, namenjene za dobrodelnost, in da izro-

čite meni ali mojim predstavnikom denar, ki ga boste iztržili, ki bo v celoti uporabljen za dobrotelne ustanove, najbolj primerna za večjo Božjo slavo in zveličanje duš; to je najboljši način za nas in tudi za vas, saj je dobro storjeno v življenju, veliko bolj zaslužno, varno in vedno bolj koristno kot tisto, ki ga naredimo v oporoki, saj se ta pogosto izpodbija ali je razveljavljena, in tako so pobožni nameni oporočnikov izneverjeni.

Če sprejmemo pouk in vzgojo tistega semenišča,¹⁷ tega zaradi pomanjkanja osebja ne moremo sprejeti; lahko bi pa odslej sprejemali iz te škofije fante, ki bi imeli duhovni poklic, pozneje pa bi morda tudi tam odprli kak salezijanski zavod.¹⁸

Končno vam zagotavljam, da bomo 20. junija opravili mašo za vašega pokojnega moža in se bomo v maši spomnili tudi vašega namena, da se vse izteče v blagor vaše duše in vaših sorodnikov.

Bog vas blagoslovi, naj vam stokrat povrne v tem življenju vse dobro, ki ga boste storiли salezijanskim ustanovam, ob svojem času pa večno plačilo v nebesi.

Prosim, sprejmite moje spoštljive pozdrave in prosite tudi zame, ki ne bom nehal veliko moliti z našimi 200 in več tisoči sirotami za vaš duhovni in telesni blagor, in ostajam vedno vaš v Jezusu Kristusu vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 6. junij 1887

B

Presvetla gospa!

Prejel sem vaše spoštovano pismo z dne 18. t. m. in sem našel upravičene razloge, ki vam onemogočajo, da bi se ravnali po nasvetu, ki sem ga imel za najboljšega kot odgovor na vašo prošnjo, ne da bi poznal razmere. Odobravam torej popolnoma, kar mi pišete, in se vam prisrčno zahvaljujem za velikodušni namen, da prenesete na moje sirote in zapuščene fante dobroimetje, ki ga, spoštovana gospa, navajate.

Gospod vam bo bogato poplačal vašo dobroto morda že tu doli, prav gotovo pa na drugem svetu.

Gospodu priporočam vse vaše dobre namene, danes sem pa še posebej priporočil duše vaših dragih pokojnih staršev in vse druge sorodnike, žive in pokojne.

Prosim, sprejmite moje spoštljive pozdrave in ostajam vaš ponižni služabnik

duh. JANEZ BOSKO (l. r.)

Turin, 20. junij 1887

Gospe Teodolindi Pilati V.a Domini, Bologna.

73. PISMO DON BOSKU GLEDE MALVINSKIH OTOKOV

Prečastiti oče!

Ponižno prosim tvojo naklonjenost in te sprašujem, kdaj smemo pričakovati prihod salezijanskih patrov na Malvinske otoke. Moram postaviti to vprašanje v imenu maloštevilnih katoličanov na teh otokih in tudi v imenu drugih iz Anglije, ki imajo tukaj svoje sorodnike. Med katoličani, ki prosijo za duhovnike, so tukaj tisti, katerih sorodniki so

¹⁷ Iz Comacchia. Leta 1894 je bilo sprejeto vodstvo zavoda.

¹⁸ Ta je bil odprt v začetku oktobra 1899.

umrli brez zakramentov in katerih otroci so že krščeni, in tisti, ki poučujejo odraščajoče krščanski nauk. Tu govorijo o velikih težavah pri zbiranju učencev za pouk katekizma; nekateri med njimi so odšli k protestantom, prisiljeni od staršev, ki niso katoličani. Vsi se pritožujejo, da ne morejo prejemati zakramentov. Spominjajo se mojih besed, ko sem jim jih govoril, da bodo kmalu prišli očetje. Spominjajo se pisem, ki sem jih prejel od očetov salezijancev meseca decembra 1885, v katerih so obljubljali, da bodo prišli meseca januarja 1886. Sedaj vsi vedo, da so salezijanski očetje dvakrat prišli v Punta Arenas, blizu teh otokov. Najprej so prišli v Buenos Aires, drugič so šli v Čile raziskovat nove dežele, kjer želijo ustanoviti salezijanski misijon. Katoličani me sprašujejo, kaj nameravajo storiti za nas.

Vprašanje je, ali bodo salezijanski očetje šli na Malvine ali ne. V prvem primeru, kdaj smemo pričakovati njihov prihod; v drugem primeru bi bilo nujno obrniti se na presvetlega kardinala svete Kongregacije za širjenje vere, potem pa izprosi drugega duhovnika, ki bi bil za nekaj let pripravljen prevzeti skrb za Falklandske otoke. Zdi se mi in to je tudi mnenje drugih, da salezijanski očetje iz argentinske republike nič ne skrbi-jo za Malvine; če je tako, je bolje, če drugim izročimo skrb za tisti misijon.

Očitno je, da ni pomanjkanja misijonarjev, saj imate misijonarje za druge pokrajine. In zakaj ne za Malvine?

Molimo drug za drugega.

Benfilside Blac Khill Countes Durham.

JAMES FORAN

Anglija, 14. november 1887

Za prečastitega gospoda Janeza Boska – Turin.

Dobili so odgovor, da je bil Anglež določen za tisti misijon, posvečen za duhovnika.

74. DRUGO PISMO DON BOSKU GLEDE MALVINSKIH OTOKOV

Prečastiti oče!

Do mene je prišel glas o tebi in o tvojih delih in tudi o družbi duhovnikov, določenih za evangelizacijo nevernikov Patagonije in bližnjih otokov, ki jim je izročena. Pred kratkim sem po rokah neke nune (M. Mar. Stanislaus, uršulinski samostan v Upton Essex, Anglija) prejel pisma, ki ji jih je poslala neka katoliška gospa, ki živi na Falklandskih otokih. Močno se je tožila, da ni tam nobenega duhovnika, ki bi učil katoličane, tako odrasle kot otroke, da bi jim podelil zakramente krsta, poroke in druge ter da bi maševal.

Drznil sem si ti, prečastiti gospod, pisati o tej stvari, zaupajoč v tvojo dobroto in gorečnost ter prepričan, da ti lahko kaj pomagaš pri tej stvari ali da me poučiš, kaj je treba čim prej storiti. Morda se zgodi, da očetje tvoje družbe ne znajo angleščine, da bo tako večja težava pri upravljanju tega misijona. Če je tako, potem bi morda bilo bolje, če bi kak angleški duhovnik sprejel ta misijon.

Kar se mene tiče, ker sem vojaški kaplan, ne uživam svobode, čeprav bi si najprej želel, da bi se posvetil zunanjim misijonom. Če bi pa vest o tej 'annonae' objavili v angleških katoliških časopisih, bi se lahko zgodilo, da bi Sveti Duh komu vsadil misel, da bi se posvetil temu delu in izgnanstvu.

To zadevo, prečastiti gospod, ponižno prepuščam tvoji gorečnosti, tvojim molitvam

pa se priporočam kot ponižni služabnik vdani

JAMES BELLORD

vojaški kaplan

110 Victoria Road Alaershal Anglija

15. oktober 1887

P. S.: Že dalj časa ti želim poslati skromno vsoto za misijone v Patagoniji. Pošiljam ti 1 angl. funt ali 25 lir in 20 cent.

J. B.

75. PISMO DON RUE KARDINALU PREFEKTU PROPAGANDE

Vaša eminenca!

Pošiljam vam odgovor na pismo vaše eminence z dne 13. decembra preteklega leta pod rubriko št. 5731, ki se tiče misijona na Malvinskih otokih.

V preteklem poletju smo prejeli pisma iz Patagonije, iz katerih je razvidno, da so se štirje naši misijonarji usidrali v Punta Arenasu v Magellanski ožini z namenom, da skrbijo za misijone na Ognjeni zemlji in na Malvinskih otokih.

Naši salezijanci so brez misijonarja, ki bi znal angleško, in so prosili duhovnika Jakoba Forana, da bi se za kak daljši čas ustavil na Malvinih, da bi poskrbel za svoje sorojake, ki živijo na tem otoku, in so ga pridobili.

Toda potem ko je moral oditi, nam je priporočil tisti misijon, ki so ga pravkar izročili salezijanskemu duhovniku Giuseppeju Fagnanu kot apostolskemu prefektu; odgovorili so, da se bo takoj, ko bo prejel svete redove eden naših irskih gojencev, pripravil. Ko je bil zgoraj omenjeni naš gojenec oktobra posvečen v duhovnika, je msr. Janez Cagliero, apostolski vikar, pisal don Fagnanu, naj misli na tisti misijon.

Upamo, da bo torej čim prej poskrbljeno za duhovni blagor tistih nesrečnežev.

Drznem si priporočiti vašim molitvam, spoštovana eminenca, bolnega don Boska. Čeprav skoraj ne more govoriti, nam nenehno priporoča popolno pokorščino Svetemu sedežu in posebno skrb za misijone v Patagoniji.

Mi pa, ki jih imamo skupaj z vašimi priporočili za sveto dolžnost, obljubljam, da jim bomo posvečali posebno skrb.

Vaš vdani služabnik

DUH. MIHAEL RUA

Turin, 3. januar 1888

76. MISIJON MED PLEMENOM SHAYUEQUE

Prečastiti gospod don Bosko in predragi oče v J. Kr.

V teh dneh zaključujem dolg misijon, ki sem ga imel pri plemenu Shayeuque, ki šteje 1.700 oseb.

Dva meseca sva bila na nekem ubogem *ranču*, zgrajenem iz kolov, pomazanih z ilovico in pokritih s suhimi vejami, na vrhu pa z zemljo. Počutili smo se dobro, če pomislimo na šotore ubogih Indijancev in na skromnejšo betlehemsko kočico, kjer je prebivala največja družina, kar jih je v nebesih in na zemlji. Vzdrževali smo se z enako vsoto, ki jo vlada daje Indijancem. Jaz pa sem se hranil pri komandantu Lucianu, ki sem ga spoznal na krovu

Pomone na mojem prvem potovanju v Patagonijo. Kot dober vojak se je tako kot vsi drugi privadil na življenje v puščavi in jedel meso in riž ter riž in meso; in sedel kakor vsi drugi na drevesnih deblih ali na zabojih ali na konjskih sedlih. Nas so obilno hranili naši dobri katehumeni, lačni Božje besede in žejni verskega pouka. Vsak dan smo štirikrat ali petkrat ali celo šestkrat poučevali o veri na raznih krajih ali različne skupine plemena.

Najprej smo krstili in birmali dečke in deklice, iz upravičenega strahu, da se bodo nekega dne razkropili. Nato smo krstili vse fante in dekleta od desetega do dvajsetega leta. Nazadnje pa še matere in očete, ki so večinoma obhajali ali potrdili svoje zakone, ki so jih že sklenili zakonito in *secundum legem naturae*.

Med temi je bil sin kačika Yancuche, ki je, ko je videl ves svoj rod že krščanski in v krščansko sklenjenih zakonih, premagal sam sebe, se odpovedal svoji drugi ženi ter po mojih rokah prejel krst in potrdil že prej sklenjeni zakon.

Enako se je zgodilo s prvorojenim sinom kačika Shayequeja in drugimi poglavarji, ki so se po mnogih pogovorih vdali našemu prepričevanju.

Shayeque je dal poučiti in krstiti vso svojo številno družino. On pa se ni čutil dovolj močnega, da bi zapustil svoje tri odvečne žene. Večkrat je prišel k pouku in bi rad spoznal resnice naše vere. Pogosto je prišel k nam na obisk in je zajtrkoval z nami. Na dan, ko sem ga nagovarjal, da se odloči in prejme sv. krst, se mi ni upiral; ko pa sem postavil pogoj absolutnega enoženstva, je sklonil glavo, je težko dihal in vzdihoval in si je vzel čas, da bi rešil ta zanj trd problem.

Morda bi uspelo, če ne bi neka nesreča prekrizala naš in njegov načrt. Ta nesreča, ki se je na srečo zgodila ob koncu misijona, je bila odlok vlade, da vzame osemdeset družin iz rodu in jih prisili na pot, ki bo trajala dva meseca proti Mendози, da tam ustvari novo kolonijo.

Ker so vladni ukaz uresničevali s puško, je vznemiril in prestrašil vse te uboge in nesrečne Indijance preplah med vsemi temi ubogimi Indijanci, ki še niso mogli pozabiti mučenja vojakov, ko so se jim predali pred tremi leti.

Jaz sem skušal preklicati ali vsaj odložiti izvedbo tega dekreta, vendar je komandant dejal, da sploh ne more sprejeti moje prošnje. Uspelo mi je, da so načine, s katerimi so hoteli zadevo uresničiti, malo ublažili.

Prizadevali smo si tri dni in jih skušali pomiriti in prepričati, da jih vlada s tem odlokom ni hotela vkleniti, temveč samo osvoboditi vojaškega jarma in jim podeliti skupno pravico v novi koloniji: ko pa so zvedeli, da so vsi kristjani, je bila njegova obveznost in namen, da jih ščiti kakor katerega koli drugega državljana. Pomirili so se in lahko smo dokončali svoj misijon, ter kolikor se je le dalo, jih poučili in krstili nadaljnjih dvesto.

Shayeque pa je bil pobit, ker mu je bilo odvzeto toliko *podložnikov*, in se ni hotel odločiti, da bi prejel sveti krst, ter se je izgovoril, da se bo dal krstiti ob kakšni drugi priložnosti, ko bo bolj miren.

Drugi *capitaneyos* so prišli, da bi jim umili gornji del telesa – *cabezza* –, ker pa niso bili pripravljene opustiti *poligamijo* – *mnogoženstvo* –, smo jih morali prepustiti divji nezvestobi, priporočali pa smo jim neskončno Božjo dobroto in usmiljenje. Upamo, da bo seme Božje besede, ki smo ga vsejali v njihova srca, nekega dne vzklilo in da bodo tudi oni postali Božji otroci, otroci Cerkve in dediči nebeškega kraljestva.

Družine, ki so morale oditi, so se za nekaj dni utaborile na levem bregu Rio Negra; ker pa so nekateri bili še neverniki, smo za tri dni šli na drugo stran reke in jih poučevali pod blago senco vrb žalujk, ki so nas z vejami, oškropljenimi z bistro vodo, varovale pred žgočimi sončnimi žarki. Tam smo ob dveh priložnostih krstili sedemdeset odraslih in nekaj otrok. Prejeli so sveto birmo, dvajset družinskih očetov pa se je posvetilo s krščansko poroko. Med samim obredom sem se spomnil na bregove Jordana in predhodnika Odrešenika sveta. *Ille in aquam tantum, nos autem in aqua et Spiritu sancto*, ki je obilno nadomestil našo pomanjkljivost.

Okoli 900 je torej bilo krščenih in birmanih, skupaj s tistimi 400 otroki, ki so bili krščeni lansko leto, torej 1300. Toliko je torej novokrščencev iz rodu Shayueque, ki so oblekli svojo dušo v svatovsko obleko svetega krsta. Hkrati z resnicami vere smo jih naučili tudi molitvic in rožni venec z *Deus in adiutorium* in *Gloria Patri* po latinsko; skrivnosti v indijanskem jeziku ter *Pater in Ave* v španščini. Za nas je bila prava tolažba in zadoščenje, ko smo slišali precejšnje skupino otrok, ko so sami od sebe začeli moliti rožni venec in ga odmolili do konca. O, naj presveta Devica varuje in brani ta novi del črede Jezusa Kristusa.

Don Milanesio govori indijansko kot pravi Indijanec. Jaz sem pomembne govore imel s tolmačem, pri katekizmu pa iz knjige, ki je bila prevedena v njihov jezik in so me dobro razumeli.

Kolikor se spomnim iz misijona, smo postavili dva križa sredi njihovih šotorov, en poseben del pa smo blagoslovili, da bi služil za krščansko pokopališče. Zadnje slovo smo končali z *očenašem, zdravamarijo in slavaočetu* za svetega očeta, za don Boska in s slovesnim vzklikom *ad multos annos*.

Devetega januarja smo pognali v vodo naše konje, nato pa smo se na drugo stran reke peljali z ladjico, ki sta jo vodila dva vojaka. Ker se je nočilo, smo postavili šotor, ki nam ga je podarila gospa Nicolini; nato smo po večerji ob bledem luninem siju šli spat; jaz v šotor, don Milanesio v kotanjo, ki je sredi reke ostala suha, don Panaro in Zanchetta pa za neki grm; *oskrbniki* pa so čuli in varovali konje, ki so se pasli.

Zjutraj smo se zbudili malo pozno in takoj odpotovali, da bi se izognili sončni pripeki; jaz in don Milanesio sva odjezdila sama in po galopu 6. lig sva prišla do *estancije* [farme] nekega bogatega visokega gospoda, ki ga je postavilo ministrstvo iz Buenos Airesa. Tam sva se znašla v pravi oazi sredi puščave. Lepa hiša, dobra postelja, dobra kuhinja in še boljše srce. Ustavili smo se za en teden, da si odpočijemo in malo okrepimo, kakor tudi da smo poučili in krstili 22 Indijancev, ki so tam delali kot težaki.

Šestega smo po naslednjih šestih ligah, ko sem se jaz peljal na kmečkem vozu s šestimi konji, prispeli v novo Pueblo de Roca. Komaj smo prišli, je prišel na obisk komandant Quiros in mi ponudil vse, kar bi potreboval za svoj misijon.

General Winter je razposlal telegrame civilnim in cerkvenim oblastnikom, da bi nam izkazovali dolžno pozornost; po zaslugi teh priporočil so z nami ravnali zelo vljudno: nastanili so nas v novi stavbi, ki služi za zavod, streгла sta nam dva vojaka, meni z generalsko hrano, don Milanesiju in don Panaru z oficirsko, Zanchetta s kaplarsko, dva *pešca - služabnika* pa s hrano preprostih vojakov.

Roca je kolonija in nastajajoča vas sredi lepe ravnine, ki jo napaja Rio Negro, oddalje-

na 120 milj od Patagonije, sedež garnizije tega neizmernege ozemlja in prebivališče za tisoč prebivalcev, ki do zdaj živijo na stroške vlade. Ker je to kraj, kjer pihajo strašanski vetrovi in prah zatemni nebo, kadar pihajo, in to se dogaja pogosto, se bojim za prihodnost, da bodo dolgo pihali.

Na glas trobente pridejo dečki in deklice dopoldne in popoldne h katekizmu; odrasli pa v mraku za molitev rožnega venca.

Po tem misijonu bomo nadaljevali pot proti Kordiljeram za naslednjih 130 lig, vmes pa bomo obiskali kolonijo Malbarco. Če bo prehod Andov odprt zaradi snega, ki včasih pade prej kot navadno, bomo prekoračili tiste neizmerne gore in šli v Čile, kjer je dogovorjeno, da bomo ustanovili svojo prvo salezijansko hišo in od koder vam bom pisal, če bo Božja volja.

Upam, da boste novice o Patagoniji, S. Cruz, Ognjeni zemlji, Buenos Airesu, S. Nicolasu in Montevideu dobili od tamkajšnjih ravnateljev, ki vsi dobro izpolnjujejo svojo nalogo in delajo goreče v Božjo čast in v slavo naše družbe.

Vsi pa neomajno zaupamo v vaš blagoslov in molitve, naš dragi oče, ki se vas spominjamo *ore et corde* vsak dan, vsako uro in vsak trenutek.

Blagoslovite nas, ki blodimo po patagonski puščavi.

Vaš v J. Kr. vdani sin

+ JANEZ, škof v Magidu

Roca, Rio Negro, 17. januar 1887

77. GENERALNEMU VIKARJU V CONCEPCIÓNU V ČILU

Prečastiti gospod!

Ne morem vam izraziti vseh čustev, ki so mi prevzela moje misli in moje srce, ko sem bral vaše dragoceno pismo z dne 1. maja t. l. Rad bi vam poslal 50 misijonarjev za prve potrebe tako obširne škofije, a Bog mi tega ne dovoljuje, saj tudi mi čutimo pomanjkanje redovih poklicev; jaz sem star in bolan, vendar bi po svoji volji želel priti med vas, da vam pomagam.

Ne želim pa vas pustiti brez pravega upanja in vam sporočam, da bomo septembra, če Bog da, imeli vrhovni zbor, na katerem bomo pretresali o potrebah glede osebja.

V jeseni vam bomo dali bolj določen in pozitiven odgovor.

Priporočam se, spoštovani gospod, za vašo molitev.

Vaš vdani in ponižni služabnik

JANEZ BOSKO l. r.

Turin, 13. julij 1886

78. TRI DON BOSKOVA PISMA GOSPODU RICCARDU ARTEAGA V CARACASU

A

Moj predragi gospod in brat v Jezusovem Srcu!

Prejel sem vaše zelo dragoceno pismo z dne 8. marca, ki mi je pripravilo dragocene trenutke tolažbe in veselja, ker imamo povsod, čeprav daleč, veliko dobrih ljudi, ki se zanimajo za našo skromno in nastajajočo salezijansko družbo, ustanovljeno v Božjo čast, da bi storili kaj dobrega, zlasti na področju vzgoje uboge in zapuščene mladine.

Zamisel, ki ste mi jo predlagali, da bi v tem katoliškem mestu ustanovili združenje salezijanskih sotrudnikov, za katero si ne morem kaj, da je ne bi imel v vsakem pogledu za odlično in jo bomo podprli, kjer bo potrebno. Zato vam bomo v kratkem poslali diplomu ravnatelja sotrudnikov. Dejansko vam bomo poslali diplomu voditelja enega teh oddelkov sotrudnikov in drugo diplomu voditelja skupine, ki jih bo izbral po svojem razmisleku. Poslali vam bomo tudi pravilnik, za katerega ste prosili in se že pripravlja za tisk. Isto velja za sliko sv. Frančiška Saleškega in Marije Pomočnice.

Pozneje vam bom lahko odgovoril na vašo željo, ki ste jo izrazili o ceni kipa sv. Frančiška Saleškega, ki ga želite kupiti. Zato vam sporočam, da lahko takoj prevzamete službi voditelja omenjenih sotrudnikov, o katerih želimo vedeti imena in njihove naslove, da jih vpišemo v naše sezname in jim vsak mesec pošljemo Salezijanski vestnik. Upam, da ste prejeli 24 izvodov za ta mesec, kakor tudi diplomu za vas. Bodite tako prijazni in razdelite jih vsem tistim dobrim in spoštovanja vrednim gospodom sotrudnikom. Pristrčno se zahvaljujem za dobroto, ki ste nam jo izkazali. Naj povem vam, prevzvišeni gospod nadškof, in vsem gorečim katoliškim salezijanskim sotrudnikom, da v svojih molitvah ne bom pozabil prositi Gospoda in bom tudi priporočil Gospodu naše gojence in njihove domače.

Z veseljem vam pošiljam prijateljske pozdrave,

vaš v Gospodu vdani

(podpis) DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 11. april 1887

B

Predragi v Kristusu!

Na mizi imam vaš zelo pozoren in prijeten odgovor. Kot vidim, niste prejeli podobice sv. Frančiška Saleškega in Marije Pomočnice, ki sem jih poslal pred dvema mesecema. Danes vam jih ponovno pošljem kot tudi 500 svetinjic, ki ste me zanje prosili.

Kar se tiče dekurionske diplome, upam, da jo bom lahko poslal sredi tega meseca skupaj z diplomami sotrudnikov, ki ste mi jih poslali vpisane na vašem seznamu. Vsak mesec vam bomo poslali vestnike, kakor ste vi, gospod, rekli, če jih boste blagovolili razdeliti ustreznim vodstvom. Želeli bi brez odlašanja vedeti za naslove omenjenih sotrudnikov.

Prav tako vam bomo poslali navodila za ustanovitev združenja Marije Pomočnice.

Dragi Bog naj blagoslovi vašo gorečnost za Božjo slavo in za rešitev duš in naj vas napolni z milostmi za to in za drugo življenje in vas okrona z neminljivo slavo.

Obžalujem, da ne morete, kot ste mi rekli, potovati v Evropo, ker ste me prikrajšali za veselje, da bi vas osebno spoznal. Zato se popolnoma vdajte v Božjo voljo. Naj se v vsem zgodi Gospodova volja. Glede stroškov pošiljanja Vestnika idr. vam priporočam, da storite, kakor vam srce narekuje.

Izročite vašemu prevzvišenemu nadškofu moje spoštljive pozdrave in zahvale za njegovo dobroto, ki nam jo izkazuje. Ostajam

Vaš vdani

JANEZ BOSKO, l. r., duh.

Turin, 9. julij 1887

C

Velespoštovani gospod in prijatelj v Jezusovem Srcu!

Zahvaljujem se vam za prijazno pismo z dne 8., skupaj s seznamom novih sotrudnikov.

Upam, da ste to pot prejeli moje zadnje pismo, ki je poročalo o diplomah in svetinjah idr., vse to boste zagotovo dobili, saj smo vam ga poslali še isti dan, kot je moje pismo bilo poslano. Kar se tiče diplome voditelja, bomo poslali v nekaj dneh. V naslednjem mesecu vam bomo poslali tudi nekaj junijskih, julijskih in septembrskih števil *Bolletina*. Diplome vseh tistih gospodov naj se hranijo tako dolgo, dokler ne pride sem kak sotrudnik, ki pripada komisiji, ki bo ponesel darilo Svetemu očetu na srečni dan njegovega jubileja, sicer lahko nastanejo veliki stroški. Upamo, da boste do tega datuma premagali vse težave, za katere ste nekoč mislili, da vam bodo preprečile potovanje v Rim to zimo. Kar se mene tiče, vam lahko povem, da bi bilo zame veliko veselje, da bi vas spoznal osebno.

Želimo imeti naslove gospodov sotrudnikov, katerih imena ste nam je poslali na dveh seznamih.

Nazadnje se vam zahvaljujem za veliko zanimanje in prizadevanje, s katerim delate v blagor naše kongregacije, in vam obljubljam, da bom tako za vas kakor za vse tiste goreče sotrudnike vsak dan prosil Gospoda.

S spoštljivimi pozdravi za velečastitega gospoda nadškofa in ostajam
vaš v Jezusovem Srcu vdani prijatelj

JANEZ BOSKO, l. r., duh.

Turin, 8. avgust 1887

79. DVE PISMI GOSPODU JOŽEFU JIMENEZU, SOTRUDNIKU IZ LIME

A

Moj zelo spoštovani gospod!

Prejel sem vaše zelo dragoceno pismo s priloženim darom 100 pezet, ki ste jih poslali vi gospod na pobudo svojega dobrotljivega srca, da bi pomagal naši ustanovi ameriškega misijonu. Naš nad vse velikodušni Gospod poplača najmanjši dar, ki ga kdo nakloni kateremu izmed njegovih najbolj ubogih, ne bo pozabil na vas in na vso družino in vas napolnil z milostmi in izbranimi blagoslovi. Danes smo vam poslali *Bolletino Salesiano* za mesec oktober 1886, ki je bil prvi, ki je bil natisnjen v tej tiskarni, in prav tako tisti za ta mesec. Ker ni bilo z naše strani nobenih težav pri pošiljanju v Limo, ga bomo prav radi pošiljali tja, kamor ga vi želite naročiti.

Kar se tiče knjig, ki jih vi mislite kupiti v Barceloni, mislim, da bi bilo najprimerneje, če bi jih kupili v knjigarni te hiše, da boste imeli večjo gotovost, da boste našli vse, ker v naši hiši v Barceloni, ki je še na začetku, ne boste našli vsega, kar je bilo celo objavljeno v omenjenem glasilu.

O odnosu S. D. Benita Gila s prevajalcem iz Buenos Airesa ne vem nič, niti se mi ne zdi, da so naša dela naprodaj v njegovi knjigarni.

Vendar bomo pisali gospodu D. Costamagni, saj je on predstojnik hiše, ki jo imamo v Almagru, pa tudi upravitelj in direktor vsega, kar je tam objavljeno, da bi stopili v stik z

imenovanim gospodom. Seveda, in če se vam bo zdelo primerno, ga bomo imenovali za sodelavca in mu vsak mesec pošiljali glasilo.

V kratkem vam bomo poslali vašo diplomu kakor tudi že omenjenega gospoda Gila. Izkoriščam priložnost, da vam izražam vso hvaležnost ...

JANEZ BOSKO, l. r.

Turin, 2. febr. 1887

B

Moj zelo dragi gospod z mojim največjim spoštovanjem.

Pred seboj imam vaše zelo prijazno in pozorno pismo z dne 16. marca, na katerega nisem odgovoril, saj sem čakal na trenutek, ko bom lahko sporočil pošiljanje diplome, ki vam jo pošiljam danes.

Zelo mi je žal zaradi zdravstvenega stanja, v katerem ste, in za vaše izboljšanje ter za druge cilje, ki ste mi jih izrazili v prejšnjih pismih, sem v svojih molitvah veliko prosil Gospoda, kar bom počel še naprej.

Danes bomo gospodu Gilu in gospodu Calderonu poslali tudi njuni diplomi, slednjemu pa paket knjig, ki ste nam ga naročili, saj smo drugega že vnaprej pripravili. Poslali vam bomo tudi žige in medalje, ki jih želite.

Da, reševati duše bodisi z dobrim verskim branjem bodisi z miloščino bodisi z nasveti bodisi z molitvami je zelo pomembno delo, s katerim bomo, kot pravi sveti Avguštín, nedvomno rešili lastne. Naj naš Gospod blagoslovi vas in vso vašo družino ter vam podari dolgo življenje, da boste v njem lahko koristili dušam številnih revnih in zapuščenih mladih, ki to tako zelo potrebujejo. Zato si še naprej prizadevajmo storiti čim več dobrega v večjo Božjo čast in slavo.

V želji, da bi se vaše zdravstveno stanje popolnoma izboljšalo in da bi se obisk tukaj uresničil, se od vas poslavljam.

Vaš vdani in pozorni in S.S.L.B.S.M.

JANEZ BOSKO l. r.

Turin, 1. april 1887

80. POGODBA ZA QUITO

Pogodba med vlado republike Ekvador in duhovnikom Janezom Boskom za ustanovitev zavoda za moško mladino.

Z namenom, da sodelujemo pri verski, izobrazbeni in obrtniški vzgoji mladine republike Ekvador, se med visoko cenjeno vlado republike Ekvador in prečastitim duhovnikom Janezom Boskom, ustanoviteljem in rektorjem redovne družbe sv. Frančiška Saleškega, sklene, kakor sledi:

1. Vlada republike Ekvador prepušča duh. Janezu Bosku in njegovim naslednikom uporabo prostorov in okolice, ki jih ima pripravljene za uporabo obrtnemu zavodu z vsem pohištvom, stroji in orodjem, ki so v njem.

2. Poskrbela bo za potne stroške osebja, ki mora priti v ta zavod v času prvih deset let, in potovanj, ki jih bo treba opraviti v korist zavoda.

3. Vlada bo za začetek ustanove duhovniku Janezu Bosku dala 4.000 sukrov, razdeljene v štiri obroke, ki jih je treba izvesti v prvem letu.

4. Vlada bo salezijance in njihove zavode oprostila carin in davkov in jim odpustila pošne stroške in dala druge privilegije, ki so podeljeni drugim redovnim družbam.

5. Napraviti je treba popis vseh premičnin, orodja, opreme in drugih predmetov, ki so že sedaj v zavodu: le-te mora duhovnik Janez Bosko vrniti vladi, če bi, *quod Deus avertat* [kar Bog ne daj] moral zavod zapustiti, seveda v stanju, v kakršnem bodo takrat.

6. Vodenje in notranja uprava zavoda, disciplina, dnevni red različnih poslov so popolnoma prepuščeni duhu. Janezu Bosku in ravnatelju, ki ga on imenuje.

7. Poleg fantov, ki jih bo sprejelo vodstvo, bo vlada lahko pošiljala v zavod gojence, da le izpolnjujejo pogoje, ki so potrebni za sprejem s prispevkom šest sukrov za vsakega.

8. Da bo fant sprejet v zavod, mora biti zdrav, krepak in zdravega duha; star ne manj od dvanajst in ne več kot 20 let; prinesiti mora potrdila o krstu, o cepljenju in o moralnem vedenju, ki ga predhodno izda župnik.

9. Kadar bi kdo od gojencev, ki jih je priporočila vlada, zbolel za nalezljivo ali kronično boleznijo, ali bi se vedel neprimerno ali zaradi kakršnega koli razloga škodoval tovarišem, ima ravnatelj polno oblast, da ga odstrani; obvestil bo le vlado, da bi, če bi bilo potrebno, poskrbela za njegovo nastanitev.

10. Ravnatelj ima vse pristojnosti, da določi za obrt ali za šolanje vsakega gojenca, ki jih priporoči vlada.

11. Če bi vlada nameravala sebi pridržati uporabo zavoda, mora dati odpoved tri leta prej, pustiti duhu. Janezu Bosku vse pohoštvo, ki je njegova last, in poravnati stroške, ki bi jih moral napraviti za osebno potovanje.

12. Desetega septembra tega leta bo odšla prva odprava salezijancev iz St-Nazaira.

+ JOSÉ IGNACIO

nadškof v Quitu

duh. JANEZ BOSKO

Turin, 14. februar 1887

81. PISMO PREDSEDNIKA REPUBLIKE EKVADOR DON BOSKU

PREDSEDSTVO REPUBLIKE

EKVADOR

Velespoštovani gospod!

Imam čast pozdraviti vas, spoštovani gospod, z vsem spoštovanjem in potrditi vaše spoštovano obvestilo z dne 7. marca.

Naš prevzvišeni in prečastiti gospod nadškof msgr. José Ignacio Ordonen mi je že sporočil pogoje, pod katerimi so častiti očetje salezijanci obljubili, da pridejo v to deželo, da nam ponudijo svoje usluge.

Zelo si želim, da kmalu pride misijonska odprava, ki so jo obljubili naši republiki in katerih dobrohotno delovanje si tako želimo doseči.

Z veseljem izražam svoje spoštovanje vaši ekscelenci in ostajam

vaš vdani in pokorni S. S.

J. M. P. CAAMAÑO

Quito, 11. maj 1887

82. DVE ZADNJI DON BOSKOVI OKROŽNICI

A

Velezaslužni gospod!

Znano mi je, kako spoštujete in cenite dobrotelne in verske ustanove in kako jih v naravnem navdušenju pospešujete in podpirate. To mi vliva živo zaupanje, da boste blago sprejeli teh nekaj vrstic in to, kar naj pojasnijo.

Vi gospod gotovo veste, da so eno najbolj hvalevrednih del sveti misijoni med tujimi ljudstvi. Priporočil ga je Božji učitelj apostolom in njihovim naslednikom, ko jim je rekel: Pojdite po vsem svetu in učite vse narode: *Eunte in mundum universum ... docete omne gentes*; priporoča ga tudi Katoliška cerkev in jo pospešuje z vsemi mogočimi sredstvi; priporoča jo vera, razsvetljena z razumom; priporoča jo sama narave človeškega srca. Božje naročilo, naj poučijo in izobrazijo vse narode sveta, so zvesto izpolnjevali v vseh časih; pod modrim vodstvom rimskega papeža jo na stotine in tisoče duhovnikov izpolnjuje tudi danes velikodušno in neustrašno kakor v prvih letih krščanstva.

Toda kljub temu da številne vrste apostolov, raztresenih po celi zemlji, nosijo baklo vere in blagre pravega napredka, ostajajo številna ljudstva brez te tako pomembne dobrine. Ker ne poznajo verskih resnic, so hkrati prikrajšani tudi za materialne in civilne dobrine, ki jih oni raznašajo po svetu; zato brez pouka nekateri še dečke in deklice vodijo na pašnike kot za živino; nekateri krivim bogovom darujejo človeške žrtve: nekateri prodajajo sebi enake, kot si mi prodajamo živino; nekateri jim prerežejo vrat in se hranijo z njihovim mesom; vsi bolj ali manj živijo in umrejo kot divjaki. Kakšen mučen pogled za tistega, ki ima vero in srce in čuti po človeško.

Tu vidimo, da so katoliški misijoni namenjeni za evangeliziranje in civiliziranje tlikerih nesrečnih bitij, delo, vredno največje pohvale; danes ni plemenitega človeka, ki ne bi občudoval in podpiral, kolikor more, tiste redovnike in redovnice, ki zapustijo domovino, starše in prijatelje ter žrtvujejo udobnost in počitek, da postanejo Gospodovi apostoli, dobrotniki in rešitelji rodov, prepuščenih neznanju in barbarstvu.

Ta slavna naloga kot vi, spoštovani gospod, dobro veste, je že dvanajst let zaupana tudi redovni salezijanski družbi. Leta 1875 so se salezijanci, okrepljeni s papeževim blagoslovom, na več krajih v Južni Ameriki, ne samo da bi ohranili vero že krščenim ljudstvom, temveč z glavnim ciljem, da bi se odpravili v do sedaj neraziskane pokrajine, da bi poučili prebivalce, jih združili v Cerkev, hkrati pa bi jih pridobili za civilizirano družbo. Na to delo danes čakajo v brazilskem cesarstvu, v Urugvaju, v republiki Argentini, v republiki Čile, kmalu pa pričakujejo tudi v Ekvadorju.

V vseh naštetih državah obstajajo številna divja plemena, ki so še sužnji zmot, podložniki satanovega kraljestva. Na milijone jih je v Braziliji, na tisoče jih je v vseh imenovanih republikah. Med drugimi Argentina in Čile zajemata Patagonijo, Ognjeno zemljo in številne otoke, ki v smeri proti južnemu polu vključujejo zadnje zemeljske meje. Ravno tam med širnimi pustinjami, med soteskami visokih gora, na bregovih globokih in vijugavih rek kot črede krožijo številne družine ubožnih domorodcev, ki so brez vseh duhovnih, materialnih in civilnih dobrin.

Prav sredi teh oddaljenih in nesrečnih ljudstev živijo in garajo z uspehom salezijanski misijonarji. Da so se naselili tam, jih je stalo ne samo znoja in naporov, temveč tudi

brodolomov, padcev, zgrešenih poti, lakote, žeje in drugih smrtnih nevarnosti. Kljub temu so veseli, da jim je vsaj delno uspelo. Tam so postavili že več postaj, kot na primer v Norquinu, v Santa Cruz, v Punta Arenas, o drugih pa ravno razmišljajo, da bi jih postavili v bolj osrednjih delih, na Ognjeni zemlji in na Malvinskih otokih. V največjo tolažbo jim je, da so ljudstva in njihovi poglavarji ali kačiki pripravljene sprejeti krščansko vero in dajejo upanje, da ni več daleč dan, da bodo te dežele vzcvetele kot bogati vrtovi Katoliške cerkve.

Resno pa je treba nekaj razmisliti: v tistih krajih misijonarji potrebujejo veliko stvari za opravljanje svoje službe, in druge, ki jih potrebujejo divjaki sami, bodisi da jih poučijo o veri bodisi da jih privedejo do civilnega življenja. V ta namen so potrebne kapele, kjer jim razlagajo ne le Božjo besedo, ampak jih naučijo katoliških obredov in ceremonij, za kar potrebujejo opreme za obhajanje Božjih skrivnosti in za delitev svetih zakramentov. Za moralno in civilno življenje potrebujejo oblačila, da se spodobno oblečejo, in stavbe za namestitve deklet in fantov, zapuščenih po puščavah, ter jih pravočasno poučijo, da bodo iz njih naredili kristjane in pomočnike misijonarjev pri civiliziranju svojih rojakov; potrebujemo tudi kmetijsko orodje, za učenje obrti in podobno.

Seveda teh in podobnih orodij za določene potrebe še ni v tistih negostoljubnih deželah. Ker jih je treba priskrbeti in jih uvoziti iz civiliziranih in daljnih dežel, si lahko mislite, koliko to stane, če hočemo odpreti in vzdrževati en misijon. Don Bosko in salezijanci vedo iz lastne izkušnje in o tem govorijo z najglobljim prepričanjem.

Ko sem na kratko razložil te stvari, moram omeniti še eno zelo pomembno točko. Vi, spoštovani gospod, poslušajte in jim v svoji dobroti posvetite živo pozornost: *Brez pomoči in dobrote vernikov don Bosko in salezijanci ne morejo vzdrževati svojih misijonov in jih bodo morali zapustiti, kot so to že storili misijonarji drugih kongregacij.* Reči vam moram, da me že samo misel na kaj takega strašno potre. Upam, da Gospod v svojem usmiljenju ne bo dopustil, da razžalosti zadnje dneve mojega življenja s tako nesrečo. Zaupam, da bodo salezijanski misijonarji po moji smrti mogli ostati na svojem mestu, razveseljevati Cerkev z novimi sinovi in pomagati tudi civilnim vladam z modrimi državljani.

Toda to svoje zaupanje za Bogom opiram na dobroto svojih sotrudnikov, med katere z veseljem prištevam vas, spoštovani gospod. Če bi mi vsi, s katerimi imam povezave, dali svoj skromen prispevek svoje dobrote, bi lahko kmalu odposlal salezijanskim misijonarjem toliko, da bi lahko vzdrževali svoje ustanove, okreplil njihovo gorečnost in jih spodbudil, da ponesejo svoje šotore in razvijejo prapor križa do skrajnih mej sveta.

S tem zaupanjem se pripravljam, da v teh dneh pošljem skupino salezijancev v Quito v republiki Ekvador, kjer na vzhodni strani Kordiljer tisoče in tisoče duš sedi v smrtni senci in čaka na delo katoliških misijonarjev. S tem zaupanjem bom prevzel druge misijone, ki so jih ponudili salezijancem papež, škofje in številne vlade.

Dovolite mi, spoštovani gospod, da vas jaz, ki me pritiska teža let in napadi starosti, prosim za kak dar za stotino in več mojih misijonarjev, ki so sicer daleč od mojih oči, so pa vendar blizu mojega srca; prosim vas za miloščino za toliko ubogih divjakov, odraslih in otrok, ki so se že spreobrnil in me, ne da bi me poznali, imenujejo očeta; prosim vas za miloščino za tisoče drugih, ki kličejo in pričakujejo salezijance kot svoje

osvoboditelje. Za to dobroto prosim v imenu Jezusa Kristusa, ki je za duše dal svojo kri in življenje; v imenu Jezusa Kristusa, ki je obljubil, da bodo deležni zaslug in plačila evangelija vsi tisti, ki so jih iz ljubezni do njega podpirali in jim pomagali: *Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet.*

Ponižni podpisani in tristo tisoč dečkov, ki so danes pod vodstvom salezijancev v raznih delih sveta, bodo pred Božjim prestolom in prestolom Marije Pomočnice goreče prosili nad vse vaše ustanove najizbranejše blagoslove, tudi materialne; naj vam naklonijo telesnega zdravja, mir in slovo v družini in uspeh tudi v materialnih zadevah. Izkušnje nas učijo, da dobrotniki naših misijonarjev uživajo v življenju in smrti posebno varstvo iz nebes.

Tako sem vam odkril svojo dušo kot prijatelj prijatelju, poln upanja, da nisem govoril zaman umu in srcu.

Ko pričakujem vašo dobroto, priporočam vašim gorečim molitvam svojo dušo in ostajam vaš vdani in hvaležni služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 4. november 1887

SREDSTVA ZA POMOČ

Ker so potrebe velike, mi moji dobrotniki lahko pridejo na pomoč na različne načine, to je, da mi pošljejo perilo, platno, blago, oblačila, tudi rabljena, da so le še v dobrem stanju, opremo za cerkev, kot prenosne oltarje, mašne plašče, štole, albe, prte, mašne knjige, kelihe, pikside in podobno.

Duhovniki lahko pomagajo tako, da opravijo določeno število maš po mojem namenu in mi pošljejo potrdilo.

Kdor ne bi mogel drugače, ali bi raje izkazal dobroto z darom v denarju, ga bomo sprejeli v kakršni koli količini, četudi le nekaj soldov; vendar v tem primeru pošljite v priporočenem pismu ali uporabite kakšno drugo varno sredstvo.

V preteklosti so nekateri sotrudniki sprejeli sklep, da bodo pomagali misijonom tako, da *posinovijo* enega misijonarja, katerega stroški za vzdrževanje in obleko – poleg potnih stroškov, znaša od *osemsto do tisoč lir* na leto; nekatere sotrudnice so enako storile za sestre v Patagoniji, katerih stroški za vsako posamezno sestro znašajo 500 do 600 lir na leto. Omenjamo tudi to sredstvo za tistega, ki bi v Evropi prevzel dolžnost materinstva ali očetovstva za toliko naših bratov in sester, ki iz ljubezni do Boga postanejo v Ameriki očetje in matere številnih naših ubogih divjakov.

Za pošiljanje darov je naslov naslednji: *Duhovniku Janezu Bosku, Via Cottolengo 32, Torino.*

N. B.: Pri pošiljanju darov ponižno prosimo, da naslov darovalca napišete jasno in natančno, da mu lahko odgovorimo.

B

Dobrotljivi gospod!

Ko sem zvedel za vaše dobre in svete namene, ki spodbujajo vaše srce za dobra dela, se opogumljam, da se zatečem k vam, da bi dosegel kak dober dar.

Že pred nekaj leti smo z našimi duhovniki prevzeli misijone, da bi civilizirali uboge

Indijance v Južni Ameriki, posebno še v Patagoniji in na Ognjeni zemlji.

Stroški so ogromni, zato sem v hudi stiski, kje naj dobim sredstva za njihovo vzdrževanje.

Da ne bi bil na nesrečo prisiljen, da bi moral opustiti to sveto delo, sem prisiljen, da se obrnem na dobroto vseh dobrih ljudi in jim pošljem okrožnico, ki jasno prikazuje potrebe in jo boste dobili priloženo v pismu.

Da bi se stvar čim bolj razširila, si jemljem svobodo, da vam pošljem en paket s prošnjo, da jih po pošti ali kako drugače pošljete dobrotnikom in tistim, ki jih poznate, da mi priskočijo na pomoč z denarnimi prispevki ali na kak drug način. Če bi jih sami ne mogli razposlati, vas prosim, da dobite kakega zaupnega človeka, da bo opravil to dobro delo, ker mi je zelo pri srcu, da bodo razdeljene. Poskrbel bom, da vam pošljem stroške za poštnino, kolikor boste pač porabili, takoj, ko me boste obvestili. Če ne bi bilo dovolj izvodov številke, ki vam jo pošiljam, vam bom jih poslal takoj, ko me po dopisnici obvestite, za kolikor me boste prosili.

Ker zelo upam, da mi boste pomagali pri tem dobrem delu, za katero se vam že vnaprej zahvaljujem, vam izražam svojo globoko hvaležnost.

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 20. november 1887

83. PISMO NADŠKOFA IZ QUITA DON BOSKU

Predragi oče in prijatelj!

V teh dneh sem doživel veliko veselje, ko sem prejel vaše pismo in objel odlične misijonarje, ki ste nam jih poslali. Gledal sem nanje kot na vaše sinove in kot take jih bom vedno cenil, da tako izpolnim vaše priporočilo, ki ga tako cenim, kakor za same misijonarje, ki jih imam za vredne vsega spoštovanja. Upam, da bodo oni s svojim apostolskim delom odsev vaše dobrote in da mi bodo na ta način dajali dobre nasvete sredi težav, ki me težijo.

Priporočam se vašim molitvam in vas prosim, da posebno prosite Boga za vse škofije, ki sestavljajo mojo nadškofijo.

Vaš prevdani prijatelj

+ JOSÉ IGNACIO

nadškof v Quito

Quito, 1. februar 1888

84. DOGOVOR MED DON BOSKOM IN MARKIZO ZAMBECCARI

ZAVETIŠČE SV. JANEZA

ZA REVNE FANTE V MESTU

IN PROVINCI PARMA

Gospa Marchi Marianna Zambeccari-Politi v želji, da bi storila kaj, kar bo Bogu všeč, v korist njeni duši in v prid duši njenega pokojnega moža Marchi Giovannija, je sklenila, da ustanovi zavod za versko vzgojo in izobrazbo revnih dečkov z naslovom Zavetišče sv. Janeza

NAMEN IN SPREJEMANJE DEČKOV

To zavetišče mora imeti za temelj isti namen, kot ga ima Oratorij sv. Frančiška Saleškega v Turinu. Da bo kak fant sprejet, mora:

1. imeti vsaj 12 let in ne več kot 18.

Izkušnja kaže, da je to najnevarnejša doba, v kateri se narava mladine da zlahka popboljšati in v kateri se mladostni značaj da lažje popravi in usmeriti v življenje dobrega kristjana in poštenega državljana.

2. Če je sirota brez staršev in nima nikogar, ki bi jih lahko nadomestili.

Ravnatelj zavetišča bo razsodil o primerih, ko je treba napraviti kako izjemo.

3. Naj bo ubog in zapuščen. Če se ugotovi, da kak fant sploh ni reven, a je v moralni nevarnosti, bo moral plačevati vsaj tisti del mesečnine, ki bo primerna za njegove razmere.

Vsi tisti, ki morejo, naj ob vstopu prinesejo majhno opremo, ki bo posebej zapisana.

4. Število sprejetih je neomejeno; toda vsaj petdeset jih mora biti iz mesta ali iz province Parma.

VZGOJA

1. Vsak gojenec bo napoten v kako obrt, s katero si lahko ob svojem času pošteno služi kruh. Pri izbiri obrti je treba upoštevati telesno moč, izobrazbo, nagnjenje in tudi sposobnost gojenca.

2. Vsak večer ali ob najprimernejši uri bodo gojenci imeli šolo, primerno izobrazbi, ki jo že imajo, in tudi obrti, za katero so določeni. Petje, gregorijansko petje naj bo del tega pouka.

3. Točno določen namen ustanoviteljice je, da naj bo posebna skrb predstojnikov zavetišča namenjena verskemu pouku, kajti temeljni namen tega pouka je, obvarovati dečke pred nevarnostmi in jih vzgojiti najprej v dobre kristjane in poštene državljanje.

4. Kadar bi ravnatelj imel za primerno, lahko določi kakega gojenca za redno šolanje, vendar samo, če je fant pošten in sposoben za šolanje, da se upa na dober uspeh za kak poklic, posebno cerkveni.

5. Čeprav čas za sprejem gojencev ne sme presegati osemnajst let, lahko ostanejo v zavetišču tako dolgo, da se po odhodu lahko sami pošteno vzdržujejo drugje bodisi z znanjem bodisi z obrtjo ali poklicem.

USTANOVITEV IN OSKRBA

1. Zgoraj omenjena gospa markiza Marianna Zambeccari bo za zagotovitev obstoja zavoda, ki ga namerava ustanoviti, odstopila ali v obliki oporoke ali po notarju vsoto dvesto tisoč frankov za nakup ali izgradnjo potrebne stavbe, za opremo s potrebnim pohištvo za delavnice, za kuhinjo in za drugo, kar je za zavod potrebno.

2. Za vzdrževanje dečkov bo podarila volila ali glavnico ali dobiček, ki ustreza štiristo frankom za vsakega sprejetega gojenca. Če računamo na njihovo število petdeset, bo letni dohodek kakih 20.000 fr.

3. Sprejeti gojenci bodo nastanjeni celo leto in preskrbljeni z vsem, kar je potrebno za njihovo vzdrževanje kakor tudi v primeru bolezni.

4. V zgoraj opisano dotacijo spada vse, kar je potrebno za popravila, za plačilo davkov, za stroške vodstvenega osebja, učitelje, asistente in sluge ter voditelje obrtnih delavnic.

5. Kolikor mogoče morajo biti tako šole kakor delavnice znotraj zavoda.

UPRAVA

1. Upravljanje zavetišča je zaupana duhovniku Janezu Bosku, sinu + Frančiška, ki bo tudi lastnik vse zapuščine fundacije zavetišča. Za njim bo vsa uprava kakor tudi lastništvo prešlo na njegove naslednike v družbi sv. Frančiška Saleškega.

2. Ker je bila ta družba dokončno potrjena od Cerkve in so njeni člani vezani z večnimi zaobljubami, je gospa ustanoviteljica lahko prepričana, da bo njena volja dala svoje sadove pri predstojnikih imenovane družbe za sedanje in za prihodnje čase. Predstojnik bo poskrbel, da pravočasno uredi civilne ukrepe, ki veljajo za prepis lastnine na svoje dediče brez škode za zavod.

3. Ustanoviteljica noče postaviti nobene obveznosti, ki veže v vesti, želi pa samo, da zavetišče postavijo v mestu ali vsaj v provinci Parma. Kadar pa bi krajevne, časovne ali osebne razmere onemogočile nadaljevanje oskrbe zavetišča v tem kraju, ga bodo lahko svobodno premestili drugam, dokler trajajo razlogi za premestitev. V takem primeru bodo morali poslušati mnenje škofa ordinarija *pro tempore*.

4. Če bo mogoče, naj bo cerkev v zavetišču odprta za ljudi, tudi za zunanje fante, pa tudi odrasli naj imajo možnost, da so pri svetih obredih, posebno pri pridigah in poučevanju katekizma.

BREMENA

1. Duhovnik Bosko ali njegovi nasledniki morajo izpolnjevati vse obveznosti, ki jih bo postavila zgoraj omenjena markiza v svoji oporoki ali z ustanovitvenim aktom.

2. Gojenci naj vsak dan skupaj zmoliijo *Pater, Ave, Gloria* za dobrotno ustanoviteljico in molijo, naj jo Bog dolgo ohrani, po njeni smrti pa molijo zanjo, vsako leto pa naj se opravi péta maša na obletnico, pri kateri naj bodo navzoči vsi gojenci in naj prejmejo obhajilo z drugimi molitvami za večni pokoj objokovane dobrotnice.

3. Gospa ustanoviteljica izjavlja formalno, da ta opomba nima nobene pravne moči, in od trenutka, ko bi kdo hotel uporabiti v smislu civilnih zakonov, se razume, da izgubi vso moč in da predstojnik salezijanske družbe postane svoboden in absoluten gospodar vsega, kar se nanaša na zavetišče.

85. NEKI BELGIJSKI INDUSTRIALEC OPISUJE ORATORIJ IN GOVORI O SVOJEM OBISKU PRI DON BOSKU

I.

Priznam, da ko sem prestopil prag, nisem bil brez nekaterih predsodkov. Predstavljal sem si, sam ne vem zakaj, morda zato, ker sem velikokrat slišal ponavljati, da je don Bosko zelo svet mož, da bom zagledal pobožen in miren samostan, neke vrste krščansko oazo, katere srečni prebivalci, skrbno zavarovani pred žgočimi vetrovi od zunaj, so iz zavoda odhajali slabo pripravljene na ostre življenjske boje.

Potem ko sem bil sprejet z ljubeznivo vljudnostjo, so mi dali za tolmača mladega fran-

coskega duhovnika, odličnega gospoda Roussina, ki mi je na zanimiv in ljubezniv način predstavil ustanovo. Po prvih korakih v delavnicah sem moral priznati, da sem se motil. Znašel sem se namreč v industrijski šoli, zelo praktično in načrtno organizirani. Nedvomno ni nič spominjalo na tiste vzorčne kmetije, ki so pogosto modeli izkoriščanja zadnjega občinstva. Manjkalo je monumentalno pročelje. Fantje niso imeli uniform s svetlimi gumbi, ne kap, nikakršnega kasarniškega občutja. Ko sem jih opazoval bolj od blizu, sem videl, da so nekatere hlačnice bile malo predolge, druge prekratke, da sem menil, da so si jih izbrali po načelu »kdor prej pride, prej melje«.

Toda splošna drža je bila zelo spodobna.

Glede delavnic si lahko videl, da niso imeli možnosti razpolagati z denarjem davkoplačevalcev in delničarjev, da bi ga zakopali med opeko in malto in se delali velike, vendar je celota dajala videz praktičnih in dobro urejenih delavnic, ki so se postopoma razvijale in kjer so opravljali svoje delo.

Bile so delavnice za čevljarje, krojače, mizarje, kovače, peke in končno za tiskarje z veliko izbiro črk in modeli za vlivanje črk, knjigoveznica ipd. Zavod ima v Mathiju svojo papirnico za oskrbo s papirjem. Trije stroji na plinski pogon z desetimi konjskimi močmi so poganjali tiskarske in druge stroje. Vse to je odlično urejeno. Kuhalniki na plin so razporejeni povsod, kjer potrebujejo ogenj; pekarna ima stroj za gnetenje in ogromno peč za peko kruha, ki služi hkrati za gretje, neizrabljena toplota pa služi za gretje cerkve. Zelo sem obžaloval, da si v tistem kratkem času nisem mogel podrobneje ogledati vse te naprave.

Ko sva obiskala vse prostorne in številne delavnice, se nisem mogel zadržati, da ne bi svojemu vljudnemu vodniku pokazal svojega presenečenja, da sem v pravi delavnici in ne samo v nekem pobožnem zavetišču. Začel se je iz srca smejati in mi dejal: »Namen našega zavoda sploh ni vzgojiti pobožne fante, temveč zgolj dobre in poštene kristjane in delavce, ki bodo sposobni in zadovoljni s svojo vlogo. Gotovo najprej iščemo rešitev duš teh mladih ljudi, vendar hkrati skušamo doseči socialni cilj.«

Prosil sem ga, tako kot enega njegovih rojakov duhovnika Mihaela Volaina, ki se nam je pridružil, naj mi pove nekaj podrobnosti o sredstvih, ki jih uporabljajo, da dosežejo take čudovite sadove, ki sem jim bil priča. Od teh gospodov sem zvedel, da je temeljno načelo don Boskove ustanove odsotnost vsake prisile. Tako, čeprav pravilnik svetuje mladim, da vsak mesec prejmejo zakramente, jim puščajo svobodo, da to priporočilo upoštevajo ali ne. Lahko zapustijo zavod, če jim ni všeč, pobegi pa so zelo redki.

Disciplino, ki jo je bilo po mojem mnenju težko vzdrževati v okolju, kjer je polno prvin nepokorščine, vzdržujejo čudovito brez vsakršne strogosti, zgolj pod vplivom vere in moralne avtoritete.

Vajencev je okoli 350. Sprejmejo jih z 11 ali 12 leti, redno pa končajo učno dobo pri sedemnajstih letih. Zapustijo zavod, da se zaposlijo kot delavci, in na splošno ohranijo najboljše odnose s svojimi nekdanjimi mojstri. Določeno število jih ostane tam do vojaščine ali do poroke. Nekateri se sploh nočejo ločiti in ostanejo kot neke vrste tretje-redniki.

Mesečnina znaša največ 15 frankov, je pa manjša glede na delo, ki ga kdo opravi.

Sicer pa le ena četrtnina vajencev plača ta skromni prispevek; drugi so sirote, ki so jih

starši zapustili in so bili sprejeti na njihovo prošnjo. Na moje vprašanje, ali sprejemajo tudi fante, ki so bili obsojeni na popboljševalnico, so mi odgovorili negativno, kajti to bi nasprotovalo načelu svobode, ki vlada v zavodu.

Mladi fantje dobijo štiri solde za nedeljo, toda ob njihovem izhodu jim dajo tretjino njihove plače, kar v povprečju pomeni 150 frankov na leto. Vidite, tako so v najbolj praktični obliki uresničene sanje, ki jih gojijo naši moderni ekonomisti o soudeležbi delavcev pri dobičku!

Delo traja največ 9 ur na dan. Poleg poklicnih predmetov imajo fantje vsak dan ve-rouk, risanje, trgovanje, francoščino in tudi pouk osnovnih predmetov. Tehnični pouk imajo na splošno nekdanji gojenci, ki se imenujejo *Capi d'arte*. Duhovniki, od katerih vsak nadzoruje eno delavnico, nimajo nič s tem poukom.

Skoraj bi pozabil povedati, da je poleg obrtne šole tudi vzgojni zavod, ki šteje kaki 400 gojencev, ki obiskujejo klasično šolo. To je neke vrste malo semenišče, kajti okoli četrtnina teh fantov vstopi v kongregacijo ali v kak drug red. Prispevek znaša samo 20 fr. na mesec, vendar tri četrtnine fantov ne plačujejo ničesar. Zavod šteje okoli 1.000 oseb. Zlahka razumemo, kakšne stroške imajo za vzdrževanje. Gotovo darovi poskrbijo za en del stroškov, toda organizacija tega dela je tako popolna in upravljanje tako skrbno, da živi deloma od lastnih sredstev. Delavnicam ne manjka dela, tiskarska delavnica pa ima, tako so mi reki, dela za petnajst mesecev naprej.

Obiskal sem že industrijska podjetja vseh vrst skoraj v vseh deželah, toda nikoli, to moram reči, nisem srečal delavcev, ki bi name napravili boljši vtis kot ti fantje.

Delajo zavzeto, primerno njihovi starosti, hkrati pa z veselo mirnostjo in veliko spretnostjo. Vidi se, da so s srcem pri delu. V kovaški delavnici sem opazil fanta, ki je rokoval s kladivom s tako dobroto, da mi je bilo zelo žal, da nisem jaz tak obrtnik, ne bi hotel imeti boljšega vzora za *vulvano infante*.

Najdalj sem se zadržal v tiskarski delavnici. Bog ne daj, da bi iskal spor med tiskarji nekaterih belgijskih časnikov, toda nisem se mogel zdržati, da njihovim mladim kolegom iz Turina ne bi dal nekaj točk prednosti.

In kakšne vesele odmore so preživeli, ko so opravili delo z vso odgovornostjo! Kakšne vesele igre z žogo, kakšna tekmovanja iz teka! In njihovi duhovniki, kako so si privihali talarje in se pomešali v ta vrvež, rekli bi, med starejše brate ene družine. Vse se je dogajalo ob svobodnem vedenju, pa vendar brez vsakršnega nereda. Ti fantje iz ljudstva se ne bi prav nič slabše znašli v katerem koli mestnem zavodu. Od časa do časa se je eden ali drugi izmuznil od zavzete igre in šel v ob dvorišču stoječo kapelo na kratko molitev. Kako ganljivo je bilo videti, s kakršno gorečnostjo so opravljali to dejanje spontane pobožnosti.

Človek je moral biti ganjen, ko je videl lepo vedenje, ki so ga odlični očetje salezijanci znali privzgojiti fantom, zbranim malodane od povsod. Uspelo jim je, da so jih odvadili tega Italijanom prirojenega nagnjenja samo z dano obljubo. Značilna podrobnost, ko sem nakupoval v knjigarni, ki so jo vodili z vso resnostjo in gorečnostjo trije fantje petnajstih let, sem imel veliko težavo, da sem jih pripravil, da so vzeli kak drobiž, da bodo imeli za nedeljsko pušico, pa so jih na vsak način hoteli vrniti.

Ne morem povedati, kako spoštljiv, zaupljiv in prisrčen je odnos med mladimi in nji-

hovimi učitelji; to je resnično očetovski. Bili so ponosni na svoje odlične vzgojitelje. Ko sem vprašal fanta, ki me je vodil (kajti uradnega vratarja sploh niso imeli), ali je predstojnik govoril tudi francosko, mi je odgovoril malo ponosno, vendar zelo vljudno: prepričan sem, da *govori vse jezike*.

Ko sem videl te fante tako srečne, tako dobro pripravljene, da bodo postali koristni člani velike človeške družine, sem se vprašal, koliko med njimi bi jih brez te čudovite ustanove postalo plen pokvarjenosti in hudodelstev in ne bi povečali števila upornikov, *ki se jim vse zdi napačno in da je treba stvari urediti*.

Neumna in brezbrizna množica je do ponižnih redovnikov, ki se s telesom in dušo žrtvujejo temu vzvišenemu delu prevzgoje, samo nezainteresiranost, prezir in krivična obsodba, medtem kot ta ista množica z zlatom in ploskanjem hvali pisatelje, ki s svojim umazaniam pisanjem kvarijo razum in srca preprostega ljudstva. Moja misel se nanaša na tiste menihe, ki so pred trinajstimi stoletji rešili človeštvo, ko se je zdelo, da se celotna kultura potaplja zaradi množice krvavih barbarskih vdorov.

Samostani v Galiji in Nemčiji so civilizirali naše očete z molitvijo in delom, kot to dela don Bosko za te divjake v naših modernih velemestih, o čemer nam je pariška komuna odkrila divje nagone. Smemo se vprašati, ali neuki fantje iz gozdov niso bili manj odporni za moralizirajoče vplive, kot blede postopači po naših velikih mestih.

Ora et labora je bilo vedno in povsod geslo krščanske vere in dobrotelnosti. Da, Cerkev je za zapostavljeno mladino mati, vedno mlada in rodovitna mati ...

II.

Lahko si mislite, kako sem si želel videti don Boska, ki me je hotel sprejeti po zaslugi visokega in dobrohotnega priporočila.

Da sem prišel do njega, sem moral prehoditi številne stopnice in tam pod streho sem vstopil v skromno sobo. Kljub temu sem opazil dve čudoviti sliki, naslikani z gosjimi peresi, ki sta pričali, da ima zavod za cilj ne samo vzgojiti obrtnike, temveč tudi umetnike. Znašel sem se v navzočnosti glavnih ustanovnikovih sodelavcev, eden med njimi je bil don Rua, njegov generalni vikar, drugi pa duh. Durando, njegov asistent. Prvi je bil še mlad, v katerem je vsakdo na prvi pogled spoznal človeka dejanj, drugi pa, čigar asketska podoba je spominjala na shujšano postavbo sv. Vincenca Pavelskega. Ker je bila predsoba polna obiskovalcev, kjer so se mešali vsi družbeni razredi, me je don Durando peljal v njegovo celico. Ko sem vstopil, me je pogled na tako revščino presenetil. Mnogi reveži imajo boljše stanovanje in boljše pohištvo kot ta odlični redovnik in sem si rekel sam pri sebi, da je salezijansko osebje zadovoljno s stanovanjem v čuvajnici. Izraz je brez dvoma bolj malo spoštljiv, toda tak je bil vtis, ki sem ga dobil v prvem trenutku. Pa pogledjmo, kako živijo predstojniki redovnih skupnosti, katerih pravljico bogastvo in legendarna zavist je neizčrpna tema govornikov v parlamentu ali kabareto. Bolj delavni kot ročni delavci, bolj revni kot reveži sami lahko ponavljajo tole apostolovo besedo: »Zlata in srebra nimam, kar pa imam, to ti dam: 'Vstani in hodi!'«

Končno bom imel srečo, da se bom srečal z don Boskom. Srce mi je malo močnejše utripalo, bolj kot takrat, kadar sem stopal pred mogočnike tega sveta, ko sem mislil, da bom v navzočnosti enega tistih tudi, ki jih je Bog milostno poklical v določenih trenutkih, da bi dokazal, kaj so in kaj zmorejo svetniki.

Svetništvo – koliko razsvetljenih mož se ob tej besedi nasmehne! In vendar so svetniki čisto s človeškega vidika igrali ogromno vlogo v življenju ljudstev. Kdo bi si na primer upal reči, da *družbeni* vpliv sv. Vincenca Pavelskega ni bil globlji in predvsem uspešnejši kot družbeni vpliv nekega Richelieuja ali nekega Mazarina? Kdo bi si upal trditi, da previdnostna don Boskova pobuda glede tega kočljivega delavskega vprašanja, če se bo razširila, ne bo prinesla nepričakovanih rešitev?

Ko sem tako razmišljal, je prišla vrsta name. Na kratko sem pogledal v sobo, ki je bila tako revno in bedno opremljena kot le mogoče, in ganjen sem zagledal častitega starčka, sedečega na obrabljenem naslanjaču, upognjenega zaradi starosti in naporov dolgega apostolata.

Njegove pojemajoče moči mu niso dopuščale, da bi stal pokonci, dvignil pa je glavo, ki jo je držal nagnjeno, in lahko sem videl njegove malo pokrite oči, a polne jasne dobrote. Don Bosko je dobro govoril francosko, njegov govor je bil počasen in je kazal določen napor, a izražal se je z izredno natančnostjo. Sprejel me je s krščansko preprostostjo, hkrati pa dostojanstveno in prisrčno. Globoko se me je dotaknilo, da sem pri tem skoraj umirajočem in vedno z gosti obdanem starčku čutil tako simpatično in tako resnično zanimanje za tiste, ki so se mu približali. S kako ganljivimi izrazi mi je govoril o lièškem škofu in njegovi gorečnosti za delavske ustanove. Meč je don Bosko imel vedno vtaknjen v nožnici, toda kakšna duhovna moč je bila v tem slabotnem telesu. Z rahlim obžalovanjem se je pritoževal, da se zaradi slabosti ne more več aktivno posvečati vodenju svojih številnih ustanov! In vendar, kdo je bolj upravičeno kot on lahko zapel hvalnico svetega starčka Simeona: *Nunc dimittis servum tuum in pace?* Zaradi obzirnosti sem moral veliko skrajšati ta ganljivi pogovor s človekom, ki ga je Bog vidno zaznamoval s svojim pečatom in ki bo v nekaj dneh morda že prejel to bogato plačilo, objubljeno tistim, ki so bojevali dober boj.

Dovolite mi, da v tem trenutku priporočim tistim vašim bralcem, ki gredo v Italijo obiskat Zavod na Via Cottolengo. Iz njega bodo odšli ganjeni, pretreseni in zasanjani in si bodo z globokim prepričanjem ponavljali: Tu je resnica, tu je življenje, tu je rešitev za tista težka družbena vprašanja, ki jih sfinga 19. stoletja postavlja državnikom in mislecem – kajti pisano je: »Iščite najprej Božje kraljestvo in vse drugo vam bo navrženo.«

(Gazetta iz Liègea) J. B.

86. PISMO DON BOSKU IZ ANGLIJE

Prečastiti gospod!

Vaša ustanova nam je bolj kot kdaj pri srcu in upamo, da ne bomo umrli, dokler je ne vidimo v Londonu dobro uveljavljene; morda je že na poti uspeha, če dosežemo to, za kar smo vas pravkar prosili.

Moj mož je zapadel v globoko žalost, kjer je v nevarnosti Božja slava. Za njegovo zdravje in da bi odstranili vzrok, ki je povzročil bolezen, smo organizirali obširno devetdnevnicu v čast sv. Jožefu, ki jo bomo začeli 1. maja in obsega

5 očenašev v čast Jezusovemu Srcu,

5 zdravamarij v čast Mariji,

5 slavaočetu v čast sv. Jožefu.

Z vsem zaupanjem se priporočam za vaše molitve in vas prosim, da mi daste tiste, ki

jih vi določate za vašo mladino in semenišnike.

Prosrite tudi duhovnika Margottija, da naj prosi za svoje sinove, tako vdane Cerkvi in Piju IX., in če vas Bog usliši, bo vaše delo postalo naše delo in Bog vam bo bogato poplačal.

RENA BODENHAM

Rotherwas Hereford, 25. april 1876

87. ZA NADŠKOFIJO GLASGOW

A

NADŠKOFOVO PISMO

Moj dragi don Bosko!

V tem mestu imamo veliko število Italijanov, ki bi zelo radi imeli duhovnika iz svojega naroda in jezika. Njihove otroke se poskuša odvrniti od vere in starši si zelo želijo duhovnika, ki bi lahko skrbel zanje.

Obrnili so se name, da bi vi bili sposobni najti enega duhovnika za ta namen; ali da bi nam poslali vsaj za nekaj časa kakega člana vaše skupnosti.

Pred nekaj leti sem imel srečo, da sem vas srečal v Rimu. Mr. Montheit iz Carstairsa je vedno upal, da bi v nadškofijo pripeljal salezijansko redovno družbo.

Ostajam vaš zvesti

+ *CHARLES*

nadškof v Glasgowu

Glasgow, 18. nov. 1887

B

DON BOSKOV ODGOVOR

Moj spoštovani gospod nadškof!

Ponižno prosim Vašo milost, da mi oprostite nenamerno odlašanje z odgovorom na Vaše pismo z dne 18. novembra. Jaz bi moral biti bolj skrben, da se zahvalim Vaši milosti za Vašo veliko dobroto, s katero ste počastili našo dobrodelno družbo in posebej mojo ubogo osebo. Toda moja visoka leta in mnoge slabosti me v zadnjem času obremenjujejo, tako da sem pogosto primoran odložiti dolžnosti, ki bi jih želel čim prej opraviti.

Vzel sem si svobodo, da sem vaše cenjeno pismo izročil svojemu generalnemu vikarju don Rui, ki bo, kakor upam, našel kakega dobrega gorečega duhovnika, ki se bo zavzel za naše rojake v Glasgowu.

Na žalost vas moram obvestiti, da pravila naše družne ne dovoljujejo, da bi poslali enega člana samega.

Nedavno sem sprejel cerkev v Londonu in bi rad odprl vzgojni zavod v Glasgowu ali v kakem drugem mestu v vaši cenjeni nadškofiji, toda za sedaj bom težko našel kakega angleško govorečega sobrata.

Prav tako vas prosim, da mi oprostite dolgo odlašanje in se ponovno zahvaljujem za vašo dobroto, medtem ko prosim za vaš pastirski blagoslov.

Imam čast, da vas, moj spoštovani nadškof, pozdravljam kot

vaš ponižni služabnik

DUH. JANEZ BOSKO, l. r.

Turin, 6. december 1887

88. PROŠNJA GROFICE STACKPOOLSKE LEONU XIII. ZA USTANOVITEV SALEZIJANCEV V LONDONU

Presveti oče!

Podpisana, ponižno razprostrta pred nogami vašega blagorodja, si dovoli predstaviti, kar sledi.

Leta 1874 je ponižni prosilec v zahvalo za milost, prejeta od presvetega Jezusovega Srca, napravil obljubo, da bo prevzel vse stroške za postavitve župnijske cerkve, posvečene temu preljubeznivemu Srcu. Ponižno je predložil svoj načrt svetemu očetu Piju IX. blagega spomina, ki ga je odobril in blagoslovil; ko se je vrnil v Anglijo, je od ordinarija škofije Southwark msgr. Donnella dosegel široko naklonjenost in formalno obljubo, da zgradi v župniji cerkev presv. Jezusovega Srca. Postavljen je bil krstilnik; dobili so dovoljenje civilne oblasti za sklepanje porok; svete posode, paramente in vse predmete, potrebne za bogoslužje, je priskrbela ustanoviteljica; končno je 10. oktobra msgr. Donnell, obdan s svojim klerom in praznujočim ljudstvom, umestil novega župnika in v tabernakelj postavil Najsvetejši zakrament. Naše želje so bile poplačane. Ljudstvo je dobilo svojo župnijo in svojega župnika, *darovalka pa je pri notarju vse odstopila krajevnemu škofu.*

Toda stvari niso šle dolgo na ta način. Kurat nas je zapustil, ni pa prišel namestnik, tako da je v nedeljo maševal neki duhovnik iz druge župnije. Tudi Jezus ni prebival noč in dan v svoji cerkvi, ni bilo več štirideseturnega češčenja, ni bilo krstov, ni bilo več priložnosti za spoved in obhajilo; ljudje so morali eno angleško miljo daleč v bližnjo župnijo, da bi mogli prejeti zakrament, kaj šele če bi omenjali bolnike, ki so ostali brez verske tolažbe. Celo paramente in skoraj vse svete posode so odnesli drugam. Msgr. Butt, tedanji škof, *ki so ga prosili, naj še naprej ohranja cerkev kot župnijo*, je odgovoril podpisani, da nima potrebnih sredstev in razpoložljivih duhovnikov za cerkev presv. Jezusovega Srca, ki bi od takrat naprej prenehala biti župnija in bi bila le kot kapela, odvisna od najbližje župnije.

Vaša Svetost vidi iz zgoraj povedanega, kako je bilo kljub prejetim obljubam zlorabljen upanje. Zato podpisana, na kolenih pred vašimi nogami, ponižno prosi, naj se upošteva naslednji predlog.

Ko je monsignor škof videl, da zaradi pomanjkanja sredstev in duhovnikov ne more vzdrževati župnije Jezusovega Srca, je darovateljica pomislila na kako redovno družbo. Takoj se je odpravila v Turin, da bi prosila duhovnika Janeza Boska, *ali bi bil pripravljen sprejeti upravo župnije v tisti cerkvi, če bi mu jo Vaša svetost izročila.* Don Bosko je odgovoril, da je *on vedno pokoren sin Svetega sedeža* in da ne bi nikoli odklonil *tudi najmanjše* želje in ukazov svetega očeta, kolikor zmorejo moči njegove redovne družbe, ter se v vsem zanaša na Božjo previdnost. *Želi* pa, da se zemljišče, ki ga je grofica Stackpoolska podarila msgr. Donnelu in je obdano z obzidjem, dá v popolno posest in ne le kot hiša, ki mu je danes zaupana in nato ob drugem času vzeta nazaj. Don Bosko mora biti lastnik vseh stavb, ki so že narejene, in biti prost, da zgradi druge in podre tiste, ki že obstajajo, kakor bo pač potrebovala družba. On se bo zavezal, da bo poskrbel za vse potrebe župnije in tudi za šole, ki sredi obzidja že obstajajo za fante in dekleta.

Grofica Stackpoolska bi končno želela, da se darilna listina škofu iz Southwarka, ki

je bila sklenjena v letu 1874 v navzočnosti notarja Hartina v Londonu, popolnoma razveljavi in da je v nobenem primeru ne bi mogli prihodnji škofje tiste škofije predložiti proti don Bosku in salezijanski družbi, ki so postali lastniki vsega, kar je v krogu omejenega obzidja. S tem bi škof imel *eno skrb manj in bi si prihranil izdatke*, povrhu pa bo imel v lastni škofiji eno družbo, pripravljeno sprejeti ubogo zapuščeno mladino, *ki se potepa po travnikih tistega dela* Londona, ki je gnezdišče bede in pregreh, kjer bo salezijanska navzočnost pravi blagoslov.

Ponižno na kolenih pred vašimi nogami, sveti oče, podpisana prosi nujno vašo svetost, da podprete prošnje, predstavljene v tem pismu, polno čustev sinovske vdanosti, vam poljublja sveto nogo in vas prosim za apostolski blagoslov; izražam svojo vdanost vaša ...

89. ZAPISKI DON LEMOYNA O KNEZU CZARTORYSKEM

Knez Czartoryski je nerad dovolil sinu, da bi postal salezijanec. Medtem ko mu je prej puščal popolno svobodo, se je sedaj zdelo, da ne more živeti brez njega. Menil je, da je družina zaradi sinove odločitve ob svojo čast. Ko je pozneje zbolel, je zahteval, da ga predstojniki pošljejo domov. Toda sin je don Boska prepričal, da mu ne bo nikoli dal takega ukaza. Sin je bil najlepši zgled v izpolnjevanju pravil v času svojega noviciata in potem, ni hotel popustiti očetovi volji in je spomnil don Rua na obljubo, ki mu jo je dal don Bosko. Zato je don Rua don Avgustu pustil popolno svobodo. Oče je poslal zdravnike, duhovnike in škofje, prišel pa je tudi sam. Bil je neomajen ob njegovih zahtevah. Govoril je, da so razmišljali o sinovi dediščini, ko se je odpovedal kneževski časti in dohodkom iz tega v prid prvorojenca iz drugega zakona. Ostala je samo njegova osebna lastnina, ki pa je ni bilo kaj prida.

Knez se je zatekel k papežu, ki je prosil za razlago in je dal svoje nasvete. Toda knez-oče je hotel ukaz. Na razlog, da je sin salezijanec, je odgovoril, da ga don Bosko ne bi smel sprejeti. Na pripombo, da sin sam, sicer spoštljivo, lahko ohrani svoj sklep, je zahteval, da je dolžnost njegovih predstojnikov, da mu ukažejo, da se podredi očetovim željam.

Sam knez je prišel v Turin, a ni dosegel ničesar. Don Rua, ki je bil v Franciji, kamor so ga poklicali po telegrafu, se je znašel na strani don Avgusta.

Tedaj je zahteval, da morajo za sina skrbeti, kakor terja njegov plemiški stan, ne glede na stroške. Avgustu je ob bok postavil nekega francoskega redovnega duhovnika, ki naj bi svojega stanu nikoli ne zapustil. Poklicali so najboljše zdravnike, da bi ga zdravili, na njihovo priporočilo pa so se odločili, naj menja zrak. Bil je to pravi moralni pritisk, pa vendar je don Rua moral privoliti, kajti vpliv tega mogočnega moža je v Franciji, v Avstriji in drugje veliko veljal. Razume se, da so vsi stroški padli v breme salezijanske družbe. Najprej so Avgusta poslali v Torriione in mu pripravili ustrezno stanovanje in so z njim ravnali kot z velikim gospodom z zdravniškimi inšpekcijami, ki jih je poslal oče. Tam je preživel kako leto. Nato v Savoiji, nato v Švici in leta 1891 v Sam Remu. Imel je na razpolago kočijo z dvema konjema, na potovanju pa oddelke prvega razreda ipd. ipd.

Knez je imel tuberkulozo v zadnjem stadiju. On pa, kot mlad fant, je bil pokoren svojim predstojnikom in se je dal predstavljati, kamor so hoteli, pripravljen, da se vrne v salezijanski zavod na prvi namig predstojnikov. Njegova edina tolažba je bila poslušati

govorjenje o don Bosku, do katerega je gojil iskreno ljubezen.

Tu navajamo prvo pismo, ki ga je knez pisal don Bosku.

Prečastiti oče!

Kot sem se bal, je bilo moje potovanje v Turin precej škodljivo za moje zdravje; zdravniki so ugotovili, da moje stanje zahteva življenje na jugu, in vztrajajo, da moram odpotovati v Alžir.

Zato zaupajoč v obljubo, ki ste mi jo dali, ko ste želeli moje soglasje, vas prosim, da mi pošljete sina, da ga vidim, preden odpotujem.

Že vnaprej se vam zahvaljujem za to tolažbo, ki ste jo dali bolnemu očetu in je prisiljen, da bo nekaj časa odsoten v sedanjih razmerah.

Izvolite, prečastiti oče, sprejeti izraze moje ljubezni in iskrenega ter globokega spoštovanja.

CZARTORYSKI

Pariz, 19. december 1887

Odgovorili so mu, da bi se mogoče s sinom dogovoril po pismu, kajti študij, letni čas in njegovo zdravje ne priporočajo tega potovanja.

90. PISMO IZ POLJSKE DON BOSKU

UREDNIŠTVO KATOLIŠKIH MISIJONOV

Prečastiti gospod!

Ne samo z veseljem, temveč v tistem trenutku sem izpolnil voljo vaše očetovske ljubezni in poslal dostavek, spoštovani oče, našemu uredništvu, vodilnim osebam in gorečim katoličanom. Prosimo še za nekatera taka pisma.¹⁹

Zato bomo storili vse, kar nam je mogoče, da bomo pospeševali salezijanske misijone; zato – ker ta mesec nismo mogli objaviti vašega očetovskega nagovora – bomo to naredili naslednji mesec skupaj s člankom o vaših misijonarjih v Patagoniji. V veliko pomoč nam je vaš list *Bulletin Salésien*, za katerega prosimo, da nam ga še naprej pošiljate.

Tudi drugače nam je zelo pri srcu napredek salezijanske družbe. Tu nam je krakovski knez Lubomirski, kakor ste gotovo že zvedeli, ustanovil ogromen zavod za vzgojo dečkov, in sicer za tiste, za katere je treba skrbeti. V naši literarni reviji (*Revue universelle Przegład Powszechny*) smo objavili javen nasvet in razloge, zakaj naj salezijanski družbi izročimo ta zavod, da bi oskrbnik te ustanove prišel k nam in nam dal svoje nasvete. Najprej je potrebno, da *so očetje vaše družbe Poljaki*, in to je bila največja težava. Ne vemo, kaj je glede tega določenega, toda vso stvar smo prepustili molitvi in gorečnosti vašega očetovstva. Ni prineslo veliko sadov pri vzgoji dečkov, temveč kakor menim, še večji uspeh pri *redovnih poklicih*. Taka je namreč lahka in goreča narava poljske mladine. Tudi od duhovnikov jih je več vstopilo v salezijansko družbo. Bog daj, da bi vse bilo v večjo Božjo čast.

Z ruske strani *nam grozi velika nevarnost*, ki bi bila nevarnost ne le naši Cerkvi, ampak v škodo velikega števila katoličanov. Upamo, da je dovolj, če smo vaši očetovski skrbi omenili to stvar, da bi vztrajno molili pri blaženi Devici Pomočnici.

¹⁹ Misijonska okrožnica z dne 4. novembra.

Ponižni in vdani služabnik prečastitega gospoda v Kristusu

P. LADISLAW CZENCZ S. I.

iz uredništva Katoliških misijonov

Krakov, Kopernikova ul. 26

24. december 1887

91. GROFICA CAMBURZANO DON BOSKU

Prečastiti gospod don Bosko!

Upala sem, da bom prejela nekaj vrstic od vas, ki ste mi vedno tako dragi in cenjeni. Upanje se je izjalovilo. Dne 29. maja se je Donna Cristina vrnila v Genovo. Izročila sem ji majhen list papirja in *sto* lir za vas.

Obljubila mi je, da ga bo zagotovo vrnila, če bo šla skozi Turin in ne bo mogla iti v Oratorij.

Zdaj se začnem bati, da moje naročilo ni prispelo do vas. Takoj vas prosim, da mi napišete dve vrstici (v zaprti kuverti).

Berem v *Unità* besede o vaši tolažbi za novega poljskega sina, ki so nam ga dala nebesa v eni od vaših okrožnic salezijancem sotrudnikom. Nič od tega ni prišlo do mene. Zelo mi je všeč *Salezijanski vestnik*. Za to se priporočam vaši dobroti.

Imela sem vročino, od katere si še vedno nisem dobro opomogla. Ena od mojih deklet še vedno trpi zaradi tega. Povejte besedo Mariji Pomočnici. Te usluge vam ne bo mogla odreči.

Z vsem srcem se veselim, da ponovno vidim msgr. Cagliari.

Blagoslovite me in imejte me vedno v Srcu Jezusa in Marije Pomočnice.

Vaša najzvestejša hčerka

ALESS. C. DI CAMBURZANO

Fossano, 5. december 1887

92. LJUBEZEN STAREGA ŽUPNIKA

Prečastiti don Janez!

Niste me hoteli uslišati. Potrpimo! Boste uslišali vsaj duh. Petra Firindellija, župnika in dekana v Fiumicellu, ki mi je včeraj pri 86 letih izročil zadnji Napoleonov zlatnik s temile besedami: Naredite mi uslugo, da ta zlatnik pride do don Boska. Morda je to zadnji zlatnik, ki ga pošiljam, saj sem že star. Vendar morate prositi don Boska, da mi pošlje svojo fotografijo. Skušal sem ga odvrniti, saj sem vedel, da v svoji ponižnosti noče razposlati svojih spominov. Kar se mene tiče, ki sem ga že tolikokrat nadlegoval z vedno neuslišanimi prošnjami, ga ne bom več nadlegoval in se bom zadovoljil samo, če bom vedel, da on prosi zame in še drugim naroča molitve zame. Po zgoraj omenjenem prečastitem dekanu, možu izrednih kreposti, vas prosim, da ga usliši, saj vem, da bo zelo srečen. Kadar vam bo všeč, vam bom poslal denar, ki ga hranim še od drugih članov, in moje uboge solde kot dar na njegov zadnji poziv in kot pravilo, da obnovim svoj prispevek za Bolletino in za 3 primerke Katoliškega branja.

V pričakovanju ostajam vam globoko vdan in vas pozdravljam tudi v imenu msgr. Tirindellija.

Vaš vdani v Gospodu
P. FRIDERIK MONEGAZZI, župnik
škofija Gorica
Scodovacca, 1. 12. 1887

93. IZREKI, KI JIH JE NAPISAL DON BOSKO KOT VLOŽKE V BREVIR

IZ ITALIJANSKIH PESNIKOV

1.

Pekel: Vzpenjala sva se, on prvi, jaz drugi,
 tako da sem videl lepe stvari
 skozi okroglo špranjo,
 nato pa sva šla ven, da bi videla zvezde.
Vice: Vrnil sem se od presvetega vala
 čist in pripravljen, da se vzpnem nad zvezde.
Raj: Ljubezen, ki giblje sonce in druge zvezde.
 (DANTE, *Divina Commedia*)

2.

Italijan naj veruje v vsako visoko krepost,
 država naj upa v vsako Božjo milost,
 v veri in upanju naj ljubi in napreduje
 do osvojitve večnih resnic.
 (PELLICO, *Gli Ang.*)

IZ SVETEGA PISMA

1.

Vse reke tečejo v morje, a morje se ne prenapolni. (Prd 1,7)

2.

Gospod je dober, utrdba v dnevih stiske. (Nah 1,7)

3.

Tvoja pot naj gre daleč od nje in ne približuj se vratom njene hiše. (Prg 5,8)

4.

Sprejmite raje mojo vzgojo kakor srebro; spoznanje raje kot čisto zlato. (Prg 8,10)

5.

Spoznal sem, da ni dobrega v njih, razen da se veselijo in delajo dobro v svojem življenju. (Prd 3,12)

6.

Části Gospoda s svojim imetjem ... in tvoje žitnice bodo polne hrane, tvoje kadi bodo prekipevale od mošta. (Prg 3,9-10)

7.

Ne obrekuj s svojim jezikom, zakaj sramota je bila ustvarjena za tatu, prezir bližnjega za človeka z dvojnim jezikom. (Sir 5,14)

8.

Vsakdo bo nesel s seboj, kar je storil v svojem življenju.

9.

Moj sin, ne odteguj živeža ubožcu in ne odvrtačaj oči od siromakov. (Sir 4,1)

10.

Ne veseli se očetove nesreče.

11.

Zaradi nobene krivice se ne srdi na bližnjega in ničesar ne stori iz objestnosti. (Sir 10,6)

IZ SVETIH OČETOV

1.

Če v sebi zapaziš kaj slabega, popravi; ohrani, kar je dobrega, opusti, kar je slabega; kar je lepega, goji, kar je zdravega, ohrani, kar je slabotnega, okrepi; Božje zapovedi beri neutrudljivo, česar se je treba ogibati in kar je treba odstraniti, priznaj dovolj poučen. (sv. Bernard, *ad Sac.*)

2.

Sv. Hieronim Demetriju: »Ohrani vero, ne sprejemaj pa tuje, čeprav se ti zdi modra in vneta.«

3.

Bratje moji, nosite s seboj ključ od celice, nosite pa tudi ključ od jezika. (Sv. Peter Damiano)

Več veljajo zgledi kot besede, bolje je učiti z deli kot z glasom. (Sv. Maksimilijan, *serm.* 67)

4.

Naše bogastvo in naši zakladi so dobiček duš, v temnico svojega srca pa skrijmo talente kreposti. (Sv. Peter Damiano)

94. PISMO BARONA HÉRAUDA DON BOSKU

Velespoštovani in predragi don Bosko!

Ko se bližajo božični prazniki, bi vam rad prišel voščiti lep in srečen božič in izročil svoje prošnje v roke Božjemu Detetu, da bi se don Bosko z okrepljenimi nogami lahko sprehajal po svoji sobici, tako da bi brez pomoči rok ali palice našel pot do cerkve in tudi do skupne obednice.

Kot zaslužni vojak, čeprav ne več aktiven, bi rad videl v tem don Bosku pogumnega vojščaka, vendar umirjenega, kajti kar je odveč, lahko zlomi pokrov. Sardinci pravijo, da se zlomi blazina, to pomeni pokvari želodec. Vendar tudi v tem primeru don Bosko *bona sua decoquere potest*, ne moremo pa nanj nanesti pregovora iz 2 Tes 3, ki pravi: *Qui non vult operari neque manducet* [kdor ne dela naj tudi ne je].

Želim torej don Bosku, da bo še dolgo užival, ko mu bodo postregli *jajčka* v ponvi, pečene *ovce* in kuhano govedino, da *si odpočije dušo*, in kakor beremo v Levitiku 27,18: počiva *pod svojo trto in pod svojo figo*; to je, da mirno uživa sadove svojega dela. *Est quod gaudeas* [ostaja nekaj za uživanje].

Potem pa, predragi don Bosko, *otia tranquilla agendo*, bi vas radi vključili v prid mojega slabotnega zdravja. Poklicali smo na pomoč *vse svetnike in svetnice*, vendar če Bog noče, svetniki ostajajo popolnoma mirni. Sedaj ni nobenega več, kateremu bi se priporočil. Bojim pa se, da mi bo on odgovoril: *Rebus sic stantibus ad quid venisti? Quare*

adhuc conturbas me? ... Prihajam, da vas prosim nič manj, kot da bi *poskusili napraviti čudež* in kako bi bili vi zadovoljni, če bi vedeli, da so moje noge boljše kot vaše, da se lahko takoj odpravim k našemu preljubemu Očetu!²⁰

Upam torej *violentiam tu in sacratissimum Mariae cor adhibens* in se bom kmalu znašel v Vatikanu.

Še spomin za gospo ... to so milosti. Poljubljam roko, ki blagoslavlja, in ostajam vaš vdani

baron HÉRAUD

Nizza Marittima

P. S.: Prečastitemu don Rui pozdrav in vse dobro.

95. GROF COLLE DON BOSKU

Moj dragi prijatelj!

Še vedo sem preveč utrujen, da bi vam sam napisal, a če ni moja roka, ki riše te poteze, pa jih narekuje moje srce. Prejeli smo vaše dobro pismo, v katerem so navedeni napisi, s katerimi ste nam izkazali čast, da jih bomo dali vlti na tri zvonove za cerkev Jezusovega Srca. Nisem pozabil, da sem obljubil, da bom prispeval za nakup teh zvonov, nisem si pa zapomnil vsote, o kateri smo govorili. Prosim vas, da mi jo ponovno sporočite.

Jaz sem še vedno bolan. Ko čakam na ozdravljenje po vaših prošnjah pri Bogu v nebesih, kajti zdravil sem že toliko pojedel, da se sprašujem, ali mi niso napravila več slabega kot dobrega. Ostajam še naprej na deželi, kjer imam vsaj več miru, ki mi je nadvse potreben.

Moja žena se dobro počuti: pridružuje se meni, da vam izraziva svoje odlično spoštovanje in vdane pozdrave.

Z veseljem smo včeraj zvedeli, da se je msgr. Cagliariere srečno vrnil k vam in da je knez Czartoryski stopil v vašo družbo. Te novice nam je poslal preč. gospod Perrot, ki nas je prišel obiskat skupaj z gospodom De Barruelom.

Prosim vas, dragi prijatelj, da izročite don Rui in vsem vašim odličnim duhovnikom naše iskrene pozdrave.

Vaš vdani prijatelj

grof COLLE

La Farlede, 18. december 1887

96. DON BOSKO IN POGOSTO OBHAJILO

Opat Temmermann po živahnem pogovoru s tistimi, ki niso odobraval pogostega obhajila mladih, je nadaljeval (glej zgoraj, str. 343, v opombi):

Gospodje, v našem stoletju živi človek, ki mu ni mogoče oporekati absolutne oblasti glede vzgoje mladine; njegovo življenje je čudovita veriga čudežev: mislim na don Boska. Dovolite mi, da vam povem, kaj mi je ta svetnik dejal glede vprašanja, o katerem razpravljamo. Bil je januarja 1888. Ker sem ravno hotel ustanoviti delo, pomembno za

²⁰ Bil je Cameriere di Spada e Cappa.

vzgojo ljudske mladine, sem hotel dobiti njegove nasvete in sem ga šel obiskat v Turin, prav v istem tednu, ko je umrl. Ni mi mogel več sam razložiti, toda don Mihael Rua, njegov zvesti tolmač in nato njegov naslednik, mi je zaupal vse podrobnosti salezijanskega dela, zaupal mi je skrivnost njegove čudovite moči: ta skrivnost je v celoti povzeta v pogostem obhajilu fantov, tako pogostem, kot to dopuščajo razmere, ne le za kake odbrane fante, temveč za vse kot po rednem pravilu. Menil sem, da sem nekoliko slabo dojel njegove nasvete, menil sem, da sem malo pretiral njihovo pomembnost, pisal sem torej don Rui, da bi dobil natančno navodilo, on pa mi je odgovoril:

»V zveščicah, ki vam jih pošiljam, boste videli, kaj don Bosko pravi o prejemanju zakramentov:²¹ Naš častitljivi ustanovitelj ni izpustil nobene priložnosti, da bi priporočil pogosto obhajilo. To je bil temelj vsega njegovega vzgojnega sistema. Tisti, ki ga ne razumejo, so vedno prisiljeni, da uporabljajo strogo prisilo« (*aplavz*).

Lepo so, gospodje, pravila, ki jih je don Bosko načrtoval v svojih knjižicah, povzeta v čim pogostejšem obhajilu.

V salezijanskih zavodih ta pravila, ki jih je načrtoval sveti ustanovitelj, niso mrtva črka, ampak jih vsi izpolnjujejo. Presenečen sem bil, ko sem slišal, da se zagovorniki pogostega obhajila sploh ne zanimajo za dobro pripravo, tako da obhajilo ostane le še bolj ali manj pobožno prejemanje svetih podob. Prav nasprotno! Gorečnost, da bi pripravili fante na dober prejem, mora rasti v premem sorazmerju z gorečnostjo, s katero jih vabimo k obhajilni mizi. V soglasju z učitelji bogoslovja nam pri pogostem prejemanju obhajila ni treba zahtevati več, kot zmorejo človeške moči, in tudi ne pozabiti, da zakramenti, postavljeni za ljudi, delujejo *ex opere operato*, da jih le na prejememo nevredno. Duhovni voditelji, tako se nam zdi, hočejo večjo gorečnost, ko zahtevajo odločnejšo voljo. K razpravljanju kake teze je treba vnesti tisto iskrenost, da ne bi delili na dvoje dva nedeljiva dela iz predloga svojega sovražnika. Mi zahtevamo, kakor je zahteval don Bosko: pogosto obhajilo, povezano z največjo mogočo gorečnostjo, da bi se vsakokrat kar najbolje pripravili. Zato je v salezijanskih zavodih pogosto obhajilo sredstvo za celotno disciplino; obhajilo, ki ga prejme prej, je vedno pred fantovimi očmi, da v njegovi duši oživimo občutek spoštovanja, hvaležnosti in ljubezni, ki jo je dolžan izkazovati Bogu, ki je prišel prebivat v njegovo srce. Opomnijo ga že na naslednje obhajilo, da bo skrbel za to, da bo dobro pripravljen.

Zjutraj je bilo v drugem delu rečeno, da si v takšnem kolegiju, pa čeprav bi bil ravnatelj še tako dober, ne bi upal dovoliti rednega tako pogostega obhajila. Jaz nočem o tem razpravljati in ne bom spraševal, ali pravilo za pogosto mesečno obhajilo, ki je vedno na splošno veljalo v naših zavodih, ni nikoli vzbujalo enakega strahu pred nevšečnostmi kot v nekaterih drugih zavodih. Toda naj navedem dve čisto praktični pravili, ki sta mi bili dani kot skrivnost, da bi preprečili manj vredno prejemanje obhajila in mu v salezijanskih zavodih pripisujejo veliko pomembnost. Prvo pravilo obstaja v tem, da ne smemo dopustiti, da bi fantje šli k obhajilu po vrsti, kakor sedijo v klopeh. Ne smemo dovoliti, da bi bil fant iz strahu, da bi ga imeli za krivega ali manj dobrega, moralno prisiljen prejeti obhajilo z najmanjšim nemirom v vesti. Tak bi bil primer fanta, ki bi moral

²¹ Don Rua mu je poslal: 1. *Il Giovane Provveduto* in v njem objavil pouk o pogostem obhajilu. – 2. *Pravilnik za zavode Družbe sv. Frančiška Saleškega*.

očitno ostati v klopi na svojem mestu ves čas, medtem ko bi tovariši bili vsi pri obhajilni mizi. Lahko tak fant sploh ne bi bil kriv nobenega malega greha, razen kakšne majhne napake proti hišnim pravilom. Upravičen je iti k obhajilu, a se ima za manj vrednega, joj! Naj se ne vda pred tako vestjo, čeprav bi bila zelo občutljiva, iz strahu, da bi se navadil na težje grehe. Dobro vem, da če bi se držali tega pravila, bi imeli manj reda pri razdeljevanju obhajila, vendar je to tako malo pomembno in s kakšnimi lahkimi pravili, da si omogočimo kroženje, da se npr. tisti, ki so že prejeli obhajilo, vračajo po drugi strani od tistih, kjer prihajajo k obhajilu. Vse to je v redu. Učitelji in učiteljice naj se ogibajo napačne radovednosti. Zelo nepremišljeno bi bilo, če bi učitelj otroku rekel, da je priznal svojo krivdo, ker si ni upal iti k obhajilu. Tu sploh ne mislim na tankovestne fante. Drugo pravilo je, da morajo fantje imeti zelo lahko priložnost, da gredo k spovedi na skrivaj, ne da bi se javno pokazal, ne da bi prošnja, da bi smel k spovedi, pri asistentu vzbudila sum. Pri salezijancih je urejeno tako, da vsak delavnik med molitvami v kapeli, med mašo, med rekreacijo imajo fantje priložnost, da gredo k spovedi, ne da bi kdo imel za kaj izrednega. To je tako naravno, da je ravnatelj nekega dekliškega internata, ki bi se popolnoma izčrpal, če bi moral spovedati vse na soboto, prosil, da zaradi lažje razporeditve dela razdeli, da so ene prihajale na en dan, druge na drugi dan; torej ni nič nenavadnega, da fant pride k spovedi ob katerem koli času. In sredstvo, s katerim naj bi preprečili, da fant ne bi hodil prepogosto k spovedi, bo spovednik hitro našel. Gre le za voljo, da na kratko konča s kratkim kramljanjem, nepremagljiva odločnost bo tu podpirala neizčrpno dobroto. Taka so pravila, ki sem jih dobil.

Dejal sem vam, dragi gospodje, da sem šel po te nasvete k don Bosku, ko sem začel graditi pomembno ustanovo za vzgojo fantov iz ljudskega sloja; od tedaj sta minili kaki dve leti, januarja 1888. Naše delo je tedaj bilo v težkih razmerah; pogum je začel upadati; ničesar se ne boj, mi je dejal don Rua; s pogostim obhajilom boste premagali vse. Pogumno naprej!

Pred nekaj časa je prišel don Rua v Belgijo, da bi ustanovil salezijanski zavod v Liègeu. Hotel me je priti obiskat. »Ste bili zvesti mojim nasvetom?« me je vprašal. »Z Božjo milostjo,« sem mu odgovoril. Naredil sem, kar sem mogel. »Torej vam je uspelo,« mi je odvrnil. »In res, gospodje, uspelo nam je nad vse pričakovanje. Zavod, ki smo ga gradili, se je z veliko naglico razvijal, na koncu dveh let naš zavod, namenjen dekletom malega meščanstva in sirotam, danes šteje več kot 200 notranjih, ki se zelo lepo vedejo. 157 jih je prejelo prvo sveto obhajilo, tedensko obhajilo je postalo že pravilo za vse, in to s popolno svobodo ne le v teoriji, temveč v praksi. Kakih šestdeset jih prejema obhajilo dvakrat na teden, kakih dvajset pa trikrat. Gospodje, mislim, da lahko rečem, da iz naših otrok napravimo, kar hočemo. Takoj povem, da po zgledu, kakor se to dela po salezijanskih zavodih, ne izgubimo nikoli izpred oči dobre priprave. Obžalujem, da ne utegnem širše razložiti, kako ta praksa hitro odpravlja navidezno nepremagljive napake, prekinja prepire in takoj konča najmanjša neprijateljstva. Priznavam, da se vse moje opombe tičejo posebno gojencev iz internata za otroke, ki so zaupani skrbi naših krščanskih učiteljev. Kljub temu sem mnenja, da bi v župnijah s pomočjo pokroviteljev, v naših redovnih zavodih pa za zunanje gojence lahko ogromno storili, če bi le hoteli: številni primeri nam to potrjujejo. Žal mi je, da se ne utegnem pri tem dalj časa zadržati.

Dovolite mi, gospodje, da nazadnje povem, kaj delajo v Turinu v don Boskovem zavodu. Ob času mojega obiska, leta 1888, je bilo v zavodu 800 dečkov, tedensko obhajilo je bilo pravilo za vse, 400 ga je prejelo še pogosteje. Veste, kakšni fantje so bili tam zbrani; za več bi lahko rekli, da so jih pobrali po cestnih kanalih. In kaj je don Bosko napravil iz teh fantov? V vrstah italijanske duhovščine jih je na stotine in sestavljajo elito in častno četo (*aplavz*). Don Bosko ni hotel, da bi te zavode imenovali drugače kot *oratorije*, ker je hotel jasno pokazati, da hoče pri fantih doseči svetost z edinim sredstvom, to je z molitvijo in prejemanjem zakramentov. Res je, »da obhajilo ni vsa pobožnost niti vsa vera,« spomnimo se na besede sv. Pavla: *Ego (Paulus) plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit* (1 Kor 3,6) in da mi ne moremo Bogu določati, sredstev, ki jih hočemo uporabljati, medtem ko je Kristus dejal: *Amen, amen, dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habetis vitam in vobis* (Jn 6,54).

Preden sem dal natisniti te strani, sem jih hotel pokazati don Rui, tu je njegov odgovor.

*Oratorio Salesiano in San Benigno Canavese, 7. sept. 1890.
Prečastiti gospod duh. Temmermann!*

.....
Prebral sem, kar ste na evharističnem kongresu govorili o pogostem obhajilu otrok: zelo dobro ste povedali in zvesto navedli misli našega preljubega Janeza Boska blagega spomina. Pošiljam vam natisnjeno razičico, kjer boste našli samo dva majhna pravopisna popravka; drugega ne bi nič popravljal, kadar gre za notranje gojence.

Iskreno se vam zahvaljujem za lepe besede, ki ste jih izrekli o našem dobrem očetu in o njegovem vzgojnem sistemu, in srčno upam, da bo vaš govor o pogostem obhajilu otrok našel odmev po vseh katoliških zavodih in tudi po vseh semeniščih.

Naj vas Bog ohrani pri dobrem zdravju in vedno v dobrem prijateljstvu; če bi vam mogel v čem pomagati, se spomnite, da sem vedno vaš pokorni služabnik v J. Kr.

DUH. MIHEL RUA

97. SPOROČILO O DON BOSKOVI SMRTI NEKDANJIM GOJENCEM ORATORIJA

Dragi prijatelj!

Neizmerna bol je danes prizadela Oratorij sv. Frančiška Saleškega in številne vzgojne zavode, ki so od njega odvisni. Njegovega ustanovitelja in voditelja, prijatelja mladine, apostola vere in dobrotelja, našega preljubega očeta duhovnika Janeza Boska ni več med nami! Davi ob 4,40 je svojo lepo dušo vrnil Gospodu, opremljen s tolažili vere in z blagoslovom svetega očeta Leona XIII.

Čeprav smo že dalj časa predvidevali nepopravljive posledice njegovega slabotnega zdravja, čutimo danes bolj kot kdaj prej težo prestane izgube. To potrjujejo solze njegovih sinov, bolečina prijateljev in objokovanje celega mesta ...

V zadnjih urah tega dragocenega življenja smo šli zadnjikrat poljubiti blagoslovljeno roko ljubega očeta in se poslovili od njega v imenu vseh nekdanjih gojencev; toda nje-

gov jezik je bil že nem, njegovo oko ni opazilo nikogar več. Začel se je njegov smrtni boj. Kakšna muka, kakšna tesnoba, ko smo odhajali iz tiste sobe, kjer nas je tolikokrat sprejemal z dobrohotnim nasmeškom ... O, don Bosko! Don Bosko! ...

Dragi prijatelj, veš, kako smo si želeli obhajati zlato mašo prečastitega gospoda don Boska, ki bi prišla v nekaj letih, in kako smo mu to privoščili. Toda Gospod je odločil drugače. Ali mu ne bi mogli vsaj sedaj, ko je mrtev, izraziti svojo ljubezen in svojo hvaležnost?

Odbor nekdanjih gojencev Oratorija se je po dogovoru z zavodskimi predstojniki za čestitke don Bosku odločil, da bo povabil vse tovariše duhovnike in svetne osebe, ki bivajo v Turinu in okolici, na pogreb, ki bo v četrtek 2. februarja ob 3,30 popoldne, in da najbližje spodbudijo za majhen dar, vendar ne manjši *od ene lire* za nakup potrebnih bakel in za pripravo slovesnega pogreba v cerkvi Marije Pomočnice v spomin velikega očeta don Boska.

Zaželeno bi bilo, da bi tisti, ki so od vlade dobili kakšno odlikovanje, nosili s seboj ta odlikovanja. Mi se bomo zbrali v veliki zavodski govorilnici. Določena pravila bodo urejala prednostni red pri razporeditvi pogrebne sprejeme, mi pa bomo razporejali še po starosti.

Menimo, da ni treba še kaj več, da bi se spodbudili in izrazili svoja čustva ljubezni do našega pokojnega očeta. Bolj oddaljeni prijatelji si bodo lahko priskrbeli poštne znamke in jih poslali kot svoj dar; ko bo natančno določen datum pogreba, jih bomo obvestili.

Bodi tako ljubezniv in zmoli kako molitev za dušo nikoli dovolj objokovanega don Boska. Sprejmi naše prisrčne pozdrave.

V imenu odbora

GASTINI CARLO

ALASIA MATTEO, tajnik

Turin, 31. januar 1888

98. NEKATERA SOŽALNA PISMA DON RUI

Med toliko stotinami pisem v raznih jezikih izberemo samo nekatere zaradi vsebine.

A. MONSIGNOR DE GAUDENZI, ŠKOF V VIGEVANU

Presvetli in prečastiti gospod!

Z izgubo don Boska je prenehal prihajati obilen Gospodov blagoslov na Cerkev in na družbo.

S svojo ljubeznivostjo je posnemal ženevskega škofa, ki si ga je izbral za zavetnika; zaradi njegove goreče ljubezni do bližnjih je obnovil čudeže sv. Vincenca Pavelskega, s posnemanjem Ksaverija jih je veliko pridobil za križ Jezusa Kristusa.

Imel sem srečo, da sem ga poznal že od nadvse skromnega začetka njegovih občudovanja vrednih del, stalno sem ga spremljal v njegovih velikih težavah, v veliko svojo spodbudo pa sem v njem lahko občudoval Božjega moža, ki je živel samo za Božjo čast, da bi širil njegovo kraljestvo in ga utrdil v dušah.

Te misli so mi v veliko tolažbo, kot balzam v grenkem žalovanju, saj me je pokojnik, ki ga objokujemo, vedno obdajal s posebno dobroto.

V znamenje spoštovanja in hvaležnosti za dobro, ki ga je svetniški don Bosko storil tudi za mojo škofijo, sem določil, da prihodnji četrtek v semeniški kapeli opravijo slo-

vesen oficij za večni pokoj njegove vzvišene duše. Jaz bom tudi poleg in bom na koncu opravil pogreb.

Trdno zaupam, da se že blešči v koru svetih duhovnikov. Če priprošnje ne bodo potrebne njegovi duši, bodo koristile drugim, Gospodu pa bo všeč, če se izkazuje čast duhovniku, v katerem je Bog razodel svetu, koliko dobrega stori človeštvu duhovnik, ustvarjen po njegovem srcu, ki stalno podpira njegove načrte.

Gospod naj še naprej blagoslavlja dela te vzvišene duše, ki jo vsi občudujejo. To je molitev, ki v teh dneh prihaja iz mojega globoko ganjenega srca.

Priporočite me vsem svojim vrednim sobratom in me ohranite v svetih srcih Jezusa, Marije in Jožefa.

Vaš vdani služabnik

+ *MARIJA JOŽEF, škof.*

Vigevano, 3. februar 1888

B. MSGR. ROTA, NASLOVNI ŠKOF IZ TEB

Predragi gospod Rua Mihael!

Izguba vedno ljubega in spoštovanega don Boska bo, tako sem prepričan, vzbudila globoko žalost vsem, ki so ga osebno poznali, ali zaradi dobrega imena, kakor je tudi meni povzročilo veliko žalost. Zaradi številne ljubeznivosti in uslug, ki mi jih je storil, ko sem bil v Turinu,²² mi je postajal vedno dražji in sem ga imel kot za drugega brata. V svoji sobi hranim sliko, ki me bo vedno spominjala na usluge, pomoč in podporo v kritičnih časih, ki sem jih prejel od njega. Upam, da je že v nebesih in si želim, da bi mu kmalu šel tja delat družbo, saj sem že star. Bog daj, da bi se to zgodilo kmalu, kajti *processi in diebus multis*.

Medtem bom potrkal na nebeška vrata, dokler ne zaslišim tistih lepih besed: *Intra in gaudium Domini tui*.

Tudi moj Franzini²³ se spominja uslug, ki jih je prejel od njega in njegovih tovarišev; bo pa tudi sam napisal, žalujoč nad izgubo; sicer pa tudi on upa, da bo imel zagovornika v nebesih.

Zato vas z vsem spoštovanjem in prepričan, da boste še naprej izkazovali dobrote, kakor jih je izkazoval pokojni don Bosko, ostajam vaš vdani in preljubi

+ *PETER, nadškof Teb in kan. pri sv. Petru v Rimu*

Rim, 3. februar 1888

C. TAJNIK INDEKSA

Prečastiti don Rua!

Žalostna novica, da je naš nikoli dovolj objokovani duhovnik Janez Bosko, mož kreposti in zaslug za Cerkev in celotno človeštvo, mrtev, me je prizadela še močneje, ker je bila nepričakovana in nasprotna upanju, da bo kmalu popolnoma ozdravel. Jaz, ki sem ga tako spoštoval in ljubil, sem občutil globoko bol. Naj odlični pokojnik uživa večni mir v kraljestvu Božje dobrote in usmiljenja.

²² Gl. Lemoine, MB VIII, str. 359-363; 502, 548, 675, 695 [BiS VIII, str. 253-256; 351, 384, 491].

²³ Duh. Maksimilian Franzini, tajnik njegove eminence.

Ob težki izgubi velikega ustanovitelja izražam vam, prečastiti oče, in celotni družbi iskreno sožalje in vas prosim, da izročite moje sožalje in pozdrave dobremu don Celestinu Durandu. Iskreno verjamem, da bo don Bosko iz nebes varoval svojo ustanovo in ji bo pri Bogu izprosil milosti in blaginjo.

Izročam vam iskrene pozdrave ter izraze spoštovanja in prijateljstva.

Prečastiti don Rua, vaš vdani služabnik in prijatelj

P. HIERONIM PIO SACCHIERI, o. p.

tajnik indeksa in salezijanski sotrudnik

Rim, 3. februar 1888

D. MSGR. VICENTINI, ŠKOF IZ AQUILE

Kot odgovor na sporočilo, ki ste ga blagovolili poslati vi, prevzvišeni gospod, o nikoli dovolj objokovani novici o smrti častivrednega don Boska, morem samo izraziti ista čustva, ki so pretresla vse ob tej žalostni novici. Bil je človek Božje previdnosti, ki ga je obudil Bog, da bi preprečil malodušje, sebičnost in neverodostojnost tega pokvarjenega in pohujšljivega stoletja, bil je nenehen čudež tiste domiselne, nesebične in mnogovrstne dobrote, ki je posredovala v vseh potrebah, živela sredi žrtev in jih oplajala z vero, tolažbo in ljubeznijo. Velika tolažba pa nam je vendar, da ga bo njegova ustanova prikazovala vedno živega, celo nikoli tako živega kot potem, ko je zapustil zemljo, da jo bo opazoval in varoval iz nebes.

S temi občutki se tudi jaz pridružujem žalovanju, zlasti italijanskemu episkopatu, ki je v objokovanem apostolu imel učinkovito pomoč, in prosim vas, prevzvišeni gospod, da jih sporočite svojim sobratom kot izraz mojega srca in kot povezanost s tako zaslužno družbo, ki je izgubila svojega tako ljubljenega ustanovitelja.

Vaš vdani

+ AVGUST ANTONIN

nadžkof v Aquili

Aquila, 4. februar 1888

E. MSGR. VORTEO, ŠKOF IZ MASSE MARITTIME

Prečastiti gospod!

Sem najmlajši med salezijanskimi sotrudniki, med katere sem bil brez svojih zaslug prištet 11. avgusta lanskega leta. Ker sem vedno visoko občudoval in globoko spoštoval tega pravega apostola dobrote, kateremu sledite sedaj vi pri vodenju številnih čudovitih del, ki jih je ustanovil on v Božjo čast in zveličanje duš, si ne morem kaj, da ne bi pridružil svojega sožalja tistim, ki prihajajo z vseh strani krščanskega sveta ob slovesu takšnega očeta. Blagovolite torej vi, prečastiti gospod, sprejeti moje iskreno sožalje. Medtem ko prosim Vsemogočnega za pokoj velike duše, vas prosim, da izprosite zame in za Cerkev priprošnjo pri Božjem prestolu; naj bo Božja previdnost posebno naklonjena ogromni družini, ki je popolnoma upravičeno izročena vašim očetovskim skrbem, kateri darujem svojo uslugo, in ostajam z vsem spoštovanjem vaš

v J. Kr. vdani

+ Fr. JOŽEF, škof Masse in Papulonie

Massa Marittima, 4. februar 1888

F. MSGR. APOLLONIO, ŠKOF V TREVISU

Prečastiti gospod Mihael Rua!

Ne morem izraziti z besedami, kakšno bolečino občutim ob smrti junaka dobrodelnosti, svetnika, kakor je bil don Bosko.

V sebi nosim toliko dragocenih spominov, ki so mi zdaj postali še toliko bolj dragoceni.

Gospod ga je našel zrelega za nebesa. Sem kar prepričan, da bodo od sedaj na don Boskove ustanove padali še obilnejši Božji blagoslovi in da bodo pod vodstvom gorečih in odličnih salezijanskih duhovnikov rodili bogate sadove na področju Katoliške cerkve.

Včeraj sem šel v Mogliano, da bi sinovom tega zavoda izrazil svoje sožalje; zvedel sem, da je predstojnik gospod Mojzes Veronesi odšel v Turin.

Prosim, prečastiti gospod Mihael, sprejmite občutke mojega spoštovanja in ohranite zame tisto čustvo, ki ste ga imeli do svetniškega don Boska.

Vaš vdani v J. Kr.

+ JOŽEF APOLLONIO, škof v Trevisu

Treviso, 4. februar 1888

G. KARDINAL MASSAIA

Generalnemu vikarju salezijanske družbe.

Kako me je nesrečna novica o smrti našega dragega don Boska zelo užalostila, povem vam, prečastiti gospod; kajti v njem nisem ljubil le svojega rojaka²⁴ in brata v duhovništvu, temveč sem spoštoval in občudoval apostola dobrotne ljubezni, očeta mladine, širitelja ročnega dela, ki je povezano s pobožnostjo in krščanskim naukom. O, če bi imel za tovariša takega človeka v misijonih, koliko bi se od njega naučil za rast ovčjaka Jezusa Kristusa in za vodenja po poti zveličanja krščanskih duš! Toda Gospod, ki mi je določil, da delam na drugem področju, mi ga je dal vsaj kot vzor! Saj so prav do tja dosepele vesti o njegovi gorečnosti in njegovi apostolski delavnosti.

Sedaj ga objokujemo kot mrtvega; toda tolažimo se, da se je njegovo življenje začelo v Božji slavi.

Pa tudi na zemlji še naprej živi v svojih delih, ki jih je ustanovil; v redovni ustanovi, ki jo zapušča; in v tisti številni četi sinov, ki jo je znal vzgojiti za vero in za družbo. Kot onemogel starec ga bom kmalu dohitel v življenju, ki se nikoli ne konča, in upam, da kakor jaz molim zanj, se bo tudi on spomnil name in mi izprosil od Gospoda tako smrt, kot jo je doživel on.

Sprejmite, prečastiti gospod, z mojim sožaljem izraze mojega spoštovanja in posebne naklonjenosti.

Nadvse vdani

+ Fr. G. kard. MASSAIA, kapucin

Rim, 4. februar 1888

²⁴ Njegova eminenca je bila iz kraja Piovà, iz okraja Asti.

H. PATER DENZA

Predragi gospod don Rua!

Tu v Rimu, kjer sem že nekaj časa zaradi razstave v Vatikanu, sem zvedel za žalostno novico o izgubi predragega don Boska, ki sem ga častil in ljubil kot svojega očeta in sem ga imel za enega svojih najboljših prijateljev. Lahko si zamišljate mojo žalost ob veliki izgubi takega človeka; na drugi strani pa moram biti potolažen ob misli, da tisti dobrohotni človek, ki je dal pobudo za toliko velikih ustanov, že uživa nagrado za številne napore, za toliko prestanega trpljenja tu doli in prosi predobrega Boga, ki ga je tako ljubil, za nas vse, posebno še za svojo predrago hčerko salezijansko družbo. Še naprej bom prosil Gospoda zanj in še bolj za njihovo Družbo, da ohrani tistega duha in tisto delavnost, ki jo je prejela od svojega ustanovitelja. Prosim vas, moj velespoštovani don Rua, da na svoje sobrate in moje drage prijatelje prenesete tistega duha, katerega razlago sem pravkar poslušal, in se vsem priporočam v molitve, ki jih zelo potrebujem.

Ostajam vaš vedno vdani

P. DENZA

I. MARKIZ VITELLESCHI

Veledenjeni don Rua!

Ne morem si kaj, da ne bi skupaj s svojo družino izrazil iskrenega sožalja ob neutolažljivi izgubi nikoli dovolj objokovanega don Boska. Za nas je to velika izguba, najvišje plačilo pa za pokojnega, za katerega nam krščansko upanje zagotavlja, da je odšel po nesmrtno plačilo za številne svoje kreposti. Naša družina je tu v Rimu bila prva, ki je z njim navezala dragocene odnose, kar se je pokazalo leta 1864, ko sva skupaj s svojo pokojno soprogo šla prvikrat v Turin in sva spoznala tega Božjega moža. Od takrat naprej sva od njega vedno prejemale dokaze ljubeznivosti in dobrote.

Pri sebi imam nekaj njegovih pisem kot dragocene spomine in eno med njimi me je prepričalo, da je don Bosko izreden človek in resnično Božji ljubljeneč.

Dobro razumem, predragi don Rua, kakšna mora ob taki izgubi biti vaša žalost in žalost vseh vaših sobratov, gotovo pa vas tolaži misel, da je tisti, ki ga objokujemo, ob svojem odhodu s tega sveta zapustil ogromno drevo, ki je razširilo svoje veje ne samo po Evropi, temveč vse do Amerike, kakršna je salezijanska družba, od katere ni nihče bolj sposoben, da prevzame vodstvo kakor vi, ki vam bo v tej težki nalogi pomagal sam don Bosko, ki je bil sicer že tu na zemlji poln dobrote, ki pa je sedaj, kakor upamo, v tisti pokrajini, kjer je dobrota popolna in jo bo varoval tudi iz nebes ...

ANGELO VITELLESCHI

Rim, 4. februar 1888

J. MSGR. RICHARD, PARIŠKI NADŠKOF

Moj dragi in prečastiti oče!

Izražam vam sožalje, ki ga delim z vašo salezijansko družino. Za veliko Božjo milost imam, da sem na poti skozi Turin mogel še enkrat videti vašega častitega očeta, prejeti njegov blagoslov in ga slišati, da blagoslavlja celoten Pariz.

Z vami skupaj zaupam, da je že v nebesih, vendar bom zanj daroval sveto mašo, saj

nas Cerkev uči, naj molimo za pokojne, katerih kreposti smo najbolj slavili.

Sprejmite, prosim, moj dragi in prečastiti oče, zagotovilo srčne in spoštljive vdanosti v J. Kr.

+ *FR. pariški nadškof*
Pariz, 1. februar 1888

L. KARDINAL CAPECELATRO

Prečastiti in predragi gospod don Rua!

Smrt častivrednega don Boska je globoko ganila in užalostila moje srce; sedaj izpolnujem svojo srčno dolžnost, da izrazim sožalje vam in vsem sinovom tako velikega očeta. Vaš don Bosko je bil pravi apostol našega stoletja, je eden tistih apostolov, ki mu je Gospod naklonil, da je iz svojega apostolata nabral obilne sadove. Zahvaljen bodi Gospod, ki ga je poslal Italiji; sedaj pa je moja želja in menim želja mnogih, da bi dela, ki jih je ta veliki služabnik ustanovil, živela in uspevala vedno bolj.

Ko sem zvedel, da se je vaš oče don Bosko poslovil s tega sveta, sem pri maši prosil za to izbrano dušo. V resnici pa sem mislil in upal predvsem, da v tistem trenutku že prosi iz nebes za svoje sinove in za mnoge, ki so ga imeli radi, in nekaj malega tudi zame.

Sedaj se, prečastiti oče, priporočam vašim molitvam in molitvam vseh salezijancev, s katerim sem že dolgo tesno povezan.

Izražam vam iskreno spoštovanje in ostajam vaš vdani

+ *ALFONZ kard. CAPECELATRO*
nadškof v Capui
Capua, 5. februar 1888

M. MSGR. CAPELLI, ŠKOF V TORTONEJU

Prečastiti gospod ravnatelj!

Tako nam je bil vzet naš predobri don Bosko kljub gorečim molitvam širne družine njegovih dragih sinov in številnih občudovalcev dobrohotnega in svetega moža, da bi nam ga ohranil vsaj še nekaj časa! Vendar pustimo: njegova Pomočnica ga je hotela imeti v nebesih, saj je bil že tako bogat s toliko zaslugami.

Če je njegova mila in častivredna podoba izginila izpred naših oči, pa vendar živi v naših srcih in bo živel neizbrisni spomin na velike kreposti, s katerimi je bil okrašen in jih je znal modro presaditi v vredne dediče njegovega previdnostnega poslanstva.

Iz javnih časopisov sem zvedel za ganljiv in spodbuden prizor z njegovega veličastnega pogreba: seveda sem tudi jaz imel za sveto dolžnost in sem daroval sveto mašo za večni pokoj njegove blažene duše. In prav tu mi je prišlo na misel: toliko dokazov ljubezni do svetega moža, toliko molitev za pokoj, ki so gotovo koristile kot pokora številnim srečnim dušam, da so se mu pridružile ob vhodu v nebeško domovino, so gotovo v veliko tolažbo za bolečine osirotelih sinov. Oni dobro vedo, da jih ljubljene oče gleda iz kraljestva slave še z bolj gorečo in nadčloveško ljubeznijo, jih ščiti, blagoslavlja in jih hoče spet videti v nebesih.

Resnično tudi sam zaupam v zaščito častitljivega pokojnika, katerega sem imel srečo gostiti nekaj dni v moji škofijski palači leta 1875; v tem zaupanju vam iskreno čestitam, prečastiti gospod ravnatelj, da ste po pravici izvoljeni, da ga nadomestite pri vodenju

Družbe. Prejmite, prosim, izraze mojega odličnega spoštovanja in ostajam vaš vdani služabnik

+ *VINCENC, tortonski škof*

Tortona, 6. februar 1888

N. KARDINAL SANFELICE, NEAPELSKI NADŠKOF

Prečastiti oče!

Objava nepričakovane don Boskove smrti me je globoko prizadela; to je že drugi apostol, brez katerega ostaja svet po skrivnostni Božji volji; njegovo izgubo bodo morali objokovati tudi sovražniki Cerkve, saj ni ljudi, ki ne bi uživali dobrote tega svetega duhovnika. Od sedaj naprej bo dal bolje občutiti, posebno svojim sinovom, koliko velja njegovo varstvo; ta misel in misel na slavo, s katero so okronane njegove kreposti, naj bo v blago tolažbo vsem, ki ga objokujejo. Vam, prečastiti gospod, ki ste že polni ustanoviteljevega duha, naj Bog da milost, da boste obilno ohranjali tega duha v vseh delih, ki jih je on ustanovil in so sedaj izročene vaši skrbi.

Rad sprejemem to sicer boleče srečanje, da vam izrazim občutke svojega posebnega spoštovanja, medtem ko ostajam vaš

+ *globoko vdani kard. nadškof*

Neapelj, 6. februar 1888

O. MSGR. GUARINO, NADŠKOF V MESSINI

Presvetli in prečastiti gospod!

Objava neizmerne izgube, ki jo je doživela Cerkev z don Boskovo smrtjo, tem novim sv. Vincencem Pavelskim, me je tako ganila, da nisem mogel vam, prečastiti, in vsej salezijanski družbi takoj izraziti svoje trpke bolečine.

Ta človek je bil čudež, je bil otipljiva Božja previdnost, kako ne bi bili prizadeti ob njegovi izgubi? Toda on živi v nebesih in tam je mogočen pred Božjim prestolom; bedel bo nad čudovitimi deli, ki jih je zapustil na zemlji, in jim bo gotovo dal nove spodbude in novo rast. Vi pa, ki tako lepo prikazujete njegove kreposti, boste gotovo od Boga na priprošnje svetega in odličnega ustanovitelja prejeli podporo in moč za delo, da vam bo njegovo slovo manj grenko.

Sprejmite, prečastiti gospod, skupaj s svojimi sobrati te iskrene občutke mojega srca in mi izkažite čast, da bom vaš ponižni služabnik

+ *JOŽEF, mesinski nadškof*

Messina, 6. februar 1888

P. MSGR. FISSORE, NADŠKOF IZ VERCELLIJA

Prečastiti gospod vikar!

Ne najdem besed, da bi izrazil bolečino, ki me je prevzela, ko sem zvedel za izgubo predragega don Boska. Novica ni bila zame nepričakovana, toda moja duša ni bila nič manj užaloščena. Jaz sem bil med prvimi, ki sem spoznal modre nauke njegovih duhovniških kreposti, ki jih je dajal pokojni, ko je študiral v cerkvenem konviktu sv. Frančiška Asiškega. Imel sem priložnost, da sem opažal postopni razvoj v osebnem in javnem življenju, in se upam postaviti med prve, ki objokujejo praznino, ki jo zapuša na zemlji,

prepričan pa sem, da že uživa Božje plačilo v nebesih.

Vas, gospod vikar salezijanske družbe, ki ste mu vedno stali ob strani in ste prejeli njegovega duha in z njim delili apostolske napore in skrbi, naj potolaži varstvo od zgoraj, ki vam ga bo don Bosko dal za vodstvo številne družine, za nadaljevanje dobrodelne ustanove.

Sprejmite izraze mojega spoštovanja do don Boska, do vseh salezijancev in sotrudnikov. Vse bom vključil v svoje molitve.

Z iskrenim spoštovanjem ostajam vaš vdani služabnik

*CELESTIN nadškof*²⁵

Vercelli, 7. februar 1888

**Q. MSGR. D'HULST, POSLANEC V PARLAMENTU
IN REKTOR KATOLIŠKEGA INŠTITUTA V PARIZU**

Velečastiti oče!

Ne morem vam povedati, kako me je ganila pozornost, ki ste jo izkazali, ko ste mi s telegramom naznanili žalostno novico o smrti vašega očeta. Niste se motili, ko ste mislili, da bo ta udarec, ki vas je zadel, globoko odjeknil tukaj v naših srcih.

S spoštljivim zanimanjem sem v časopisih zasledoval poročila o pogrebnih slovesnostih, ki jih je turinsko ljudstvo pripravilo Božjemu služabniku, kateremu je nizkotna in nadležna oblast odklonila grob v cerkvi, ki jo je on sam zgradil. Ne dvomim, da bo njegova zaščita varovala njegovo ustanovo in vam izprosila potrebno pomoč in jasnost, da boste nadaljevali njegove številne ustanove. Ustanova v Parizu nas bo našla vedno pripravljene za pomoč.

Prečastiti oče, sprejmite zagotovilo mojih spoštljivih in vdanih pozdravov.

Vaš vdani

W. D'HULST

Pariz, 7. februar 1888

R. MSGR. RICHELMY, ŠKOF V IVREI

Prečastiti gospod, predragi v Jezusu Kristusu!

Z zamudo vam, prečastiti gospod, in vsej vaši zaslužni kongregaciji izražam iskreno sožalje ob težki izgubi, ki ste jo doživeli. Vendar ne želim, da bi mi zato bilo določeno zadnje mesto med občudovalci častitljivega don Boska in ljubitelji salezijanske družine.

Molil sem za don Boska in upam, da se me spominja iz nebes; molil sem in bom še molil, jaz ubožec, za dobre salezijance in zaupam, da ne bodo pozabili prijatelja iz starih dni, predvsem pa, da ne bodo pozabili moje preljubljene škofije, ki potrebuje podpore in pomoči.

²⁵ Temu pismu je po dveh dneh sledilo drugo, ki ga je poslala gospa Antonija, sestra Njegove Prezvzišenosti, z naslednjimi besedami, ki jih je sestavil isti prevzvišeni msgr. Celestin Fissore, nadškof iz Vercellija: »Prečastitemu gospodu duh. Mihaelu Rui, vikarju salezijanske družbe, v pomoč v potrebah, ki jih utegneta imeti zaradi bolečine ob izgubi plemenitega ustanovitelja duh. Janeza Boska, darujem kot svoj prispevek 1000 lir.« Monsinjur je bil brat dr. Fissoreja, ki je z vzorno nesebičnostjo ponudil svojo ustanovo v zadnji don Boskovi bolezni.

Priporočam se vaši dobrotni molitvi in ostajam v Srcu Jezusovem in Marijinem Vaš, spoštovani in prečastiti, vdani služabnik

+ AVGUŠTIN, škof

Ivrea, 8. februar 1888

S. BARONICA SCOPPA BADOLATO (CATANZARO)

Prečastiti oče!

Kakšno žalost sem občutila, ko sem od vas prejela sporočilo o izgubi dragega očeta don Boska! Joj! Pisal mi je, da bi me rad imel v Turinu, in jaz sem ga ubogala in sem poslušala njegove želje. Hotel se je posloviti. Dejal je, da se gotovo vidimo v nebesih in nič več na zemlji. Gospod mi je odvzel tolažbo, da bi imela svetnika, ki je bil tako dober do mene. Spoštujem njegovo voljo.

Prosila sem vas, dragi oče, da mi poklonite kako njegovo relikvijo; izkažite mi to dobroto in mi jo dajte. Zamišljam si bolečino, ki jo občuti tisti mladi fant, ki je živel vedno z don Boskom.

Letos bi rada podprla misijonarja, ki deluje na tujem; v objavi je pisalo, da potrebuje 700 lir. Takoj jim jih bom poslala po pošti; tako bom jaz imela zasluženje pri tistem, kar bo on storil za blagor duš.

Dala sem za maše, pridobila druge, da so zanj prejeli obhajilo in tudi jaz darovala svoja za dragega pokojnika. Davi sem v svoji palači dala opraviti slovesno pogrebno mašo in s petim obredom za rajne in še naprej zbiram žrtve za blaženo pokojno dušo. Upam, da je v nebesih in da uživa nebeško slavo.

Prosim vas za vaš blagoslov in vam poljubljam roko.

Izražam sožalje tistim duhovnikom, ki sem jih imela srečo srečati.

Baronica BADOLATO SCOPPA

Sv. Andrej, februar 1888

T. PRIDIGAR DON SALVATORE DI PIETRO

Preljubi in prečastiti p. don Rua!

Z globoko užaloščeno dušo, s prebodenim srcem zaradi bolečine se kot zadnji pridružujem salezijanski družini, mešam svoje solze z vašimi, da skupaj objokujemo našega očeta in dobrotnika človeštva.

Trepetajoč in v srčnem strahu sem vsak dan spremljal novice o bolezni, ki je mučila častivrednega pokojnika. Sami presodite, kako me je novica o smrti prizadela. Toda misel, da imamo v nebesih enega zagovornika več in mogočnega priprošnjika, je nekako odvrnila žalost iz moje duše.

Danes sem ves objokan daroval mašo za to sveto dušo, da mu dobri Bog da zasijati nebeško luč in mir svetih. Po dolgem delu je šel po nagrado v nebesih.

Naj nas upanje, da bo od zgoraj prosil za vso številno duhovno družino, še bolj spodbuja, da bomo vztrajali v delih, ki smo jih začeli v večjo Božjo slavo.

Blaga podoba našega preljubega očeta don Boska se je globoko vtisnila v moje srce, ko sem se vračajoč se iz Turina ustavil v Rimu pri očetih salezijancih pri cerkvi Jezusovega Srca in sem imel srečo, da sem ob njem ostal pet dni (april 1884).

Tedaj je vladalo nenehno tekanje ob svetišču, ki še ni bilo dokončano, polno ljudi iz

vseh narodov in jezikov, ki so prihajali tja, da bi od blizu videli in občudovali *svetnika*. Niti eden ni odhajal, ne da bi dobil kak predmet, ki se ga je dotaknila njegova roka ali ki jo je uporabljal don Bosko. O, če bi vedeli, moj dragi oče, tisto, kar sem videl jaz in kako se je moja duša ponovno ogrela v veri in ljubezni do naše križane ljubezni. Hotel me je imeti ob sebi in sva preživela dolge ure v svetih pogovorih. Takrat sem videl dame najvišje rimske, francoske in nemške aristokracije prihajati v svetišče Presv. Srca v Rimu, puščale so tam barvaste ali bele robčke in druge predmete, da bi jih uporabil vsaj enkrat in jih vrnil kot dragocen spomin itn. itn.

duh. SALVATORE DON PIETRO, Coop. Sal.

iz zavetišča sv. Evlalije, Via Coltelleri 17

Palermo, 9. februar 1888

U. MSGR. SEBAUX, ŠKOF IZ ANGOULÉMA

Častiti oče!

Čutim se dolžnega vam povedati, kako zelo delim z vami vašo bolečino. Izguba častitljivega don Boska bi bila, lahko rečem, žalovanje samo za Cerkev, če v duhovniku in sinu, ki je tako predan, za katerim žaluje, ne bi videla svojega moža, nagrajenega za toliko svetih del.

Vi in vaša ustanova ste izgubili očeta; toda on je pri Bogu postal nežen in mogočen zavetnik, hkrati pa svojim otrokom zapušča svojega čudovitega duha.

Prečastiti oče, sprejmite izraze mojega globokega in spoštljivega sočutja.

+ A. L., škof Angoulémski

Angoulême, 10. febr. 1888

V. ODVETNIK MICHEL IZ NICE

Dragi don Rua!

Prihajam iz Rima, kjer sem svetemu očetu predstavil skupino članov družbe sv. Vincenca Pavelskega, ki so prišli iz Nice. Ko sem predstavil dva otroka iz zavetišča sv. Petra, jih je sv. oče takoj vprašal, ali so že molili k don Bosku. *Moliti morate k temu svetemu možu, ki vam je storil toliko dobrega in ki je zbral toliko otrok. Iz nebes bo gledal na vaše molitve in vas bo še naprej varoval.*

Moral sem vam povedati te stvari, ki bodo zelo drage srcu vseh salezijancev. Sedaj veste, da tudi mi žalujemo ob smrti našega najboljšega prijatelja, kajti mi smo bili njegovi otroci v svetu. Ne bomo mogli bolje izkazati svoje hvaležnosti, kot da prevzamemo skrb za njegove ustanove, kar upamo, da bomo storili z Božjo pomočjo in po naših močeh. Spominjajte se nas pri vaših molitvah in pri molitvah vaših sobratov ...

E. MICHEL

Nica, 11. februar 1888

Z. GROFICA MOCENIGO SORANZO

Velespoštovani gospod don Rua!

V svojem imenu in v imenu svojega moža si dovolim, da vam dam svoj mali prispevek za pogreb našega svetega in objokovanega don Boska, ki smo ga imeli za svojega očeta. Ob neizmerni in neizrekljivi bolečini, ki jo občutimo ob tej izgubi, se nam je pridružila še stiska zaradi našega sina Giusmina (starega 14 let), katerega zdravje nas zelo skrbi,

saj ima že en mesec vročino, ki ne popusti. *Prosimo vas, da ga priporočite svetemu don Bosku, da mu izprosi zdravje.* Prosite tega dragega svetnika tudi za nas vse in nam, vdanoprošim, pošljite svoj sveti blagoslov. Molite za mojega ubogega otroka. Vsa sem v skrbeh!

*Grofica MOCENIGO SORANZO
roj. kneginja Soresine Vidoni*

99. OSEBNI SPOMINI NA DON BOSKA

1. *Dr. teologije Ramello, kanonik, nadžupnik iz Pinerola, don Rui, 2. februar:* »Kako me je dragi oče imel rad, koliko dokazov mi je dal o svoji ljubezni do časa, ko sem imel srečo, da sem ga spoznal, živel blizu njega v začetkih salezijanskega Oratorija; potem pa še kar dolgih trideset let. En dokaz sem prejel proti koncu meseca decembra, ko mi je don Bosko poslal listek, ki ga je napisal lastnoročno in ga bom hranil kot relikvijo. Kolikokrat mi je don Bosko dejal, da je njegova hiša zame vedno odprta in da me bo sprejel vsak trenutek, to mi je ponavljal dve leti, ko je prišel uživat svež poletni zrak, da si je okrepil svoje izgubljene moči.«

2. *Don Selva, iz Chiavazze (Biella), don Rui, 2. februar:* »Piše vam ponižni salezijanski sotrudnik [...], ki se z veseljem spominja, da je don Bosko nekega dne bil v njegovi domači hiši v Pettinengu (Biella), ko sta še živela dedek in dragi oče, ki je bil občudovalec častivrednega pokojnika od prvih dni njegovega apostolata. Ta, ki piše, se spominja, kje je sedel in se je pogovarjal z njegovo družino ... in takrat morda ni poznal (in kdo bi dejal?) poslanstva, ki mu ga je zaupala Božja previdnost ... Oh, kakšno poslanstvo!«

3. *Romano Perucatti, iz Cunea, don Rui, 2. februar:* »Veš dobro, kako sem vedno imel rad tega svetega duhovnika, ki me je v letih 1849 in 1850 učil osnove krščanskega nauka, in ne morem pozabiti njegovih ljubeznivih nasvetov, ki sem jih od 1861 do 1879 prejemal od tega dobrega očeta, in skrbi, ki jih je izkazoval mojemu ubogemu sinu, in koliko sta prejela moja brata Giacinto in Placido.«

4. *Sotrudnica Protasi, iz Arone, don Rui, 2. februar:* »Čutila sem, da ga imam rada, še veliko bolj pa pozneje, ko sem imela srečo, da sem se z njim osebno pogovarjala in prejemala njegove modre nasvete.«

5. *Eugenia Telles da Gama, dvorna dama kraljice Marije Pie Portugalske, iz Lizbone, don Rui, 2. februar:* »Vesela sem, da sem imela srečo osebno spoznati tega svetega duhovnika ob zadnjem potovanju naše kraljice Marije Pie v Turin. Imela sem srečo, da sem spremljala njeno veličanstvo; postavila pa sem si za nalogo, da obiščem tistega, čigar dober glas sem poznala in sem ga hotela videti; za vselej bom ohranila spomin na njegovo čudovito razpoloženje in dobrohotnost, s katero je sprejemal moje obiske.«

6. *Msrgr. Couillé, škof iz Orléansa, nato kardinal, don Rui, 3. februar:* »Imel sem srečo, da sem večkrat videl don Boska, ko je potoval v Rim; za posebno Božjo milost sem imel radost, da sem se pogovarjal z njim in zbiral njegove besede.«

7. *Sotrudnica L. Remacle, iz Auxerreja (Yonne), don Rui, 3. februar:* »Pravzaprav smo šele pred štirimi leti, pozimi 1883-84, ko smo bili na jugu Francije, z veseljem spoznali

tega svetnika, čigar ime je napolnjevalo znaten del sveta zaradi njegovih dobrih del. V zavodu v Navarru pri Hyères nas je dobri oče sprejel za precej dolgo; njegova dobrota, njegove molitve in njegov dvakratni blagoslov sta nas med nepozabnim obiskom napolnila s pogumom, v naših težavah pa z novo močjo. Govoril nam je o svojih ogromnih delih, o loteriji, ki jo je ravno začel pripravljati, in je iz nas napravil štiri sotrudnice; bil je dovolj prijazen, da je od mene hotel sprejemati številne prošnje za molitve in je vedno ljubeznivo odgovoril na moje neskromne prošnje! Ta častiti oče je bil tako prijazen, da nam je rad pošiljal besede tolažbe, katerih skrivnost je poznal, ko je dobri Bog pred tremi leti od nas terjal našega preljubega otroka. Vsi ti spomini so mi zelo dragoceni! In vse številne vrstice, ki mi jih je obžalovani in čaščeni don Bosko hotel napisati, so shranjene kot prava sveta relikvija.«

8. Sotrudnica Reboud, iz St.-Marcelina (Isère), don Rui, 3. februar: »Zahvaljujemo se Bogu, da nam je dal spoznati vašega preljubljenega don Boska. Pogled na svetnika je nebeško videnje. To je nepozabna sreča. Če sem smela uživati to tolažbo v tako popolni obliki, ne morem pozabiti, da to dolgujem vam, prečastiti oče.«

9. Gospa Antonietta Sassulier, iz Grodnega (Poljska), don Rui, 3. februar: »Moja uboga hčerka Marie, ki je po molitvah dobrega očeta don Boska ozdravela, je že tri leta v Varšavi kot učiteljica [...]. Preživela je svoje počitnice v Versaillesu in prav tam je imela srečo, da je spoznala očeta don Boska in od njega prejela blagoslov.«

10. Markiz Angelo Vitelleschi, iz Rima don Rui, 4. februar: »Naša družina je bila v Rimu prva, ki je imela srečo, da je z njim navezala dragocene stike, kar se je zgodilo leta 1864, ko sva se z mojo pokojno ženo prvokrat odpravila v Turin in sva se spoznala s tem Božjim možem. Od takrat naprej smo od njega prejeli izraze vljudnosti in dobrote. Pri sebi imam nekaj njegovih pisem kot dragocene spomine, med njimi tisto, ki me je prepričalo, da je don Bosko izreden človek in resnično poseben Božji ljubljenec.«

11. Opat Ravoux, kurat pri sv. Hilariju (Orléans), don Rui, 4. februar: »Prepričan sem, da bo nekega dne, in Bog daj, da bi bilo to čim prej, prištet med svetnike. Imel sem srečo, da sem ga dvakrat videl, poslušal in prejel njegov blagoslov.«

12. Sotrudnica L. Naudé, iz Peronna (Somme), don Rui, 4. februar: »Imela sem srečo, da sem ga pred nekaj leti mogla videti med romanjem v Rim in v Turin. To so neizbrisni spomini, ki so mi zelo dragi.«

13. Sotrudnica Lachèze, iz Angersa, don Rui, 4. februar: »Imeli smo srečo, da smo ga videli v Parizu pri Mr. de Franquevillu v Passyju in ta dan smo šteli med srečne dneve svojega življenja.«

14. Gospod Sutto, iz Ciotata, don Rui, 5. februar: »V ponedeljek grem v St. Cyr v sirotišnico, kjer nameravamo pripraviti majhno toplo gredo. Ko je don Bosko bil v Marseillu, mi je dejal: 'Če ne veste kako narediti, pokrijte prve poganjke z odejo, da jih zavarujete pred slano.' Vendar upam, da bomo dobili kako steklo.«

15. Sotrudnica Amalija Lacomte, iz Valencije, don Rui, 5. februar: »Bila sem prvi človek iz Valencie, ki sem ga poznala; imela sem vanj najtrdnejše zaupanje in najgloblje spoštovanje.«

16. *Grofica de Liniers, iz Champderniers (Deux-Sèvres), don Rui, 5. februar:* »Pred približno šestimi leti je moj edini sin, tedaj star šest let, zbolel za nalezljivo angino in smo imeli malo upanja na rešitev, prosili smo objokovanega don Boska za molitve in naš sin je bil rešen.«

17. *Gospa Carolina Leclerc, iz Lavalala (Mayenne), don Rui, 6. februar:* »Ta častitljivi oče je z devetdnevnico, ki jo je opravil za nas novembra lani, dosegel za nas časno korist.«

18. *Grofica Cazimira Tettoni, iz Turina, don Rui, 6. februar:* »Jaz, ki sem si drznila, navdušena nad njegovo izbrano dobroto, obiskati ga trikrat ali štirikrat na leto, lahko rečem, da mi je zapustil nepopisno blagost. Nazadnje, ko sem imela srečo, da sem ga zadnjikrat obiskala, je bilo 21. novembra. Vprašala sem ga za svet, ali naj grem v Rim za jubilej svetega očeta; on me je opogumil, naj grem. Ubogala sem ga in sedaj sem zadovoljna. Če ne bi bilo njega, ne bi šla.«

19. *Opat E. Vinson, iz St. Canodeta (Haute-Loire), don Rui, 6. februar:* »Imela sem srečo, da sem opazovala zunanjo podobo svetnika, ko sem pred nekaj leti bila pri don Boskovi dobrodelni pridigi v Aixu (B. D. R.). Nisem mogla z njim govoriti osebno, kakor sem si želela, videla pa sem ga čisto od blizu, ko je stopal med nami in prosil miloščino za svoje ustanove.«

20. *Slikarka E. Salanson, iz Pariza (117, ul. Notre-Dame des Champs), don Rui, 6. februar:* »Hkrati prilagam fotografski posnetek, ki sem ga o častivrednem don Bosku naredila, ko je leta 1883 prišel v Pariz. Jaz sem jih precej prodala v prid njegovih ustanov. Portret je še vedno v moji posesti; bil pa je narejen v prid salezijanske redovne družbe.«

21. *Sotrudnica E. Verny, roj. Dauphin, iz Aubenasa (Ardèche) don Rui, 6. februar:* »Za posebno milost imam blagoslove, ki mi jih je podelil pred osemnajstimi meseci; spoštljivo hranim njegovi dve pismi, ki ju je lastnoročno podpisal, in podobico, kamor je dodal eno molitev.«

22. *Sotrudnica A. Merigaut iz Trouville-sur-mer (Calvados), don Rui, 6. februar:* »Zahvaljujem se Bogu, ki je dopustil, da sem bila, čeprav samo majhen del v številu sotrudnic. Imela sem čast, da sem don Boska videla dvakrat, prvikrat v Turinu, ko smo romali v Rim, kjer sem občudovala njegovo veličastno delo, drugič pa v Parizu. Želela sem govoriti z njim, vendar zaradi množice, ki ga je obdajala, to ni bilo mogoče.«

23. *Nekdanji gojenec Carlo Brevia, predsednik Katoliškega delavskega društva v Nizzi Monferrato, don Rui, 7. februar:* »Dobro se še spominjamo tistega srečnega večera, ki smo ga preživeli tu v naši dvorani, tj. 11.²⁶ avgusta 1881, ko nam je častiti oče dal tiste svete nasvete, ki jih še nosimo v svojem srcu in jih bom izročili svojim dragim otrokom. Don Bosko ni mrtev, ker bo vedo živel v srcu katoliškega delavca.«

24. *Sotrudnica Eulalia Ruty, iz Lons le Saunier (Jura), don Rui, 7. februar:* »Kako sem srečna, da imam njegovo sliko in nekaj vrstic, s katerimi mi je izkazal čast, ko mi jih je napisal. To ohranjam kot relikvije, ker sem don Boska zelo častila in ljubila, tako kot vsi, ki so poznali njegova čudovita dela in njegovo svetost.«

²⁶ Bilo je 8. in ne 11. avgusta (gl. MB XV, str. 361 [BiS XV, str. 236]).

25. Sotrudnica Lepage, roj. Delys, iz Rennesa, don Rui, 7. februar: »Imam za milost in kot eno od sreč mojega življenja, da sem ga mogla srečati v Parizu. Misel, da je molil zame in za vse moje in da nas bo še naprej varoval, mi je sladka tolažba. Ostala bom zvesta svojemu spominu in povezana z ustanovami, ki nam jih je zapustil v varstvo.«

26. Sotrudnica Pensa iz Desija (Milano), don Rui: »Sem uboga reva. Samo enkrat sem imela srečo govoriti z don Boskom; prejela sem nepozabne besede, ki so mi v največjo tolažbo.«

27. Sotrudnica Rosa Celotta-Antoniol, iz Longaroneja (Belluno), don Rui, 8. februar: »Sirota, moj nečak, star 24 let, je že šest mesecev čemel v umobolnici v Ferrari, ki ga je bolniška sodba proglasila za neozdravljivega. Tedaj sem se vsa obupana obrnila na don Boska za poseben blagoslov in mu povedala žalostni primer. Odgovoril mi je, da bo začel devetdnevnicu z obhajilom vseh svojih gojencev; kmalu zatem je ravnatelj umobolnice pisal ubogi materi, da je sin pokazal vidno izboljšanje. Bilo je to ob usodnem trenutku, ko ga mati ni mogla več vzdrževati in je bila prisiljena premestiti ga v zastonski oddelek in seveda v nižji razred, kjer naj bi umrl ves obupan. Moj oče je šel ponj in ga kljub nasprotovanju zdravnikov pripeljal domov. Ljubeča skrb je pomirila živčne napade; po dveh mesecih smo ga z veseljem popolnoma mirnega pripeljali v naročje družine.«

28. Predstojnica uršulink, iz Nizze Marittime, don Rui, 8. februar: »V mesecu oktobru je rekel neki naši gojenki, katere družina živi v Turinu, da zelo ceni zavod sv. Uršule v Nizzi; vztrajal je pri tej trditvi ob odhodu naše gojenke, kar nam je v veliko tolažbo.«

29. Sotrudnica J. Thomas, iz Toulona, don Rui, 8. februar: »Naš častiti in ljubljeni don Bosko nam je dal velik dokaz naklonjenosti, ko je prinesel svoj blagoslov težko bolni nečakinji, ki je bila takoj ozdravljena.«

30. Učiteljica Luisa Roy, z Dunaja, don Rui, 8. februar: »Dobro veste, da je don Bosko bil zame avtor spreobrnjenja in od tod tudi moje mirne vesti [...]. Zdi se mi, da sem izgubila več kot očeta in prijatelja, ker so bile njegove molitve edino darilo, da sem premagala svoje negotovosti, in mi dale pogum, da postanem to, kar čutim zdaj. [...]. Rada bi, da veste, da nisem bila neprizadeta ob njegovi bolezni, jaz, ki mu dolgujem vse, niti ob njegovi smrti, ki me zapušča kot siroto.«

31. Gospa Sofija de Voltre, predsednica Častne straže, iz Rima, don Rui, 8. februar: »Imeli smo čast, da smo ga videli in prejeli njegov blagoslov ob njegovem zadnjem potovanju v Rim, potem ko nam je obljubil, da bo priporočil Bogu naše načrte. 'Na svidenje v nebesih,' nam je dejal, 'molite zame, za moje fante, za moje sinove'. In dodal je še to besedo: 'Trpljenje in veselje slavita Gospoda.' Ta beseda je ostala v meni kot oporoka.«

32. Duhovnik Štefan Selvatico, nadžupnik v Salicelo (Cuneo), don Rui, 9. februar: »Pred tridesetimi leti je v tej moji župniji vodil duhovne vaje; ne morem povedati, koliko dobrega je storil ta sveti mož; mnogi se še spominjajo njegovih pridig in o njih govorijo z občudovanjem.«

33. Vdova Lukrecija Negrini piše don Rui 9. februarja o svojem obisku pri don Bosku v Valsaliceju (1884) in končuje takole: »Šla sem tja ne samo zadovoljna, temveč z določnim zaupanjem v don Boska, česar si nisem znala razložiti.«

34. *Grof di Modion, z gradu Artigny pri Loudunu (Dunaj), don Rui, 9. februar:* »Pred nekaj tedni je na mojo izrecno željo don Bosko želel moliti in naročiti molitev svojim fantom, da bi dosegel milost od Marije Pomočnice za srečen porod. Z veseljem vam sporočam, da je gospa grofica de Moudion 1. februarja srečno porodila sina, dan po smrti vašega dragega očeta. Še enkrat so bile molitve uslišane; za nas je velika tolažba, ko vidimo, da tisti, ki ga vi objokujete, pušča za sabo veselje in hvaležnost.«

35. *Gospodična A. Touzet, iz Pariza, don Rui, 9. februar:* »Osebnost sem spoznala don Boska. Dvakrat, enkrat v Turin, drugič v Parizu. Lahko sem prišla v stik z Vincencijem Pavelskim našega stoletja; lahko sem prejela njegove nasvete in njegova navodila.«

36. *Sotrudnica Maddalena Ochinger, iz Wierzla (Tirolska), don Rui, 9. februar:* »Imela sem srečo, da sem enkrat videla don Boska, se z njim pogovarjala in prejela njegov blagoslov. Nikoli ne bom pozabila tega trenutka niti tistega, ki me je sprejel s tako dobrohotnostjo. Lahko bi o njem tudi rekli: *Hodil je od kraja do kraja in povsod delil dobrote.*«

37. *Enriketta Tavallini, iz vercellijske okolice don Rui, 10. februar:* »Nikoli ne bom pozabila na tisti rajski izraz, ki ga je izžarevala cela njegova oseba, in besede, ki sem jih slišala.«

38. *Giov. Battista Santi, iz Braja, don Rui, 10. februar:* »O dragi don Bosko, od tam zgoraj prosim zame in za mojo družino, ki so jo tolikokrat sprejel v svoji sobici in nas tolažil s svetimi besedami.«

39. *Opat Merlin, kurat v Veyracu (Haute Vienne), don Rui, 10. februar:* »Zahvaljujem se Božji previdnosti, da mi je dovolila spoznati se z vami, ko sem 13. oktobra potoval skozi Turin med romanjem francoskih delavcev ob papeževem jubileju in da sem od don Boska s svetinjico prejel blagoslov ljubljenega don Boska.«

40. *Markiza de Saint. Seine, iz Dijona, don Rui, 10. februar:* »Zame je bil tako očetovsko dober, da sem vam hotela povedati, kakšen sinovski spomin hranim nanj. V svojem srcu ponavljam vse, kar mi je rekel [...]. Zame je to tako čudovit spomin, ki ga hranim kot poseben dar iz nebes, kakor tisti, da smo pri nas doma, pod našo streho sprejeli tega resničnega Vincenca Pavelskega.«

41. *Gdč. Ruelle, iz Tullinsa (Isère), don Rui, 10. februar:* »Pred petimi leti sem bila v Turinu, da bi mogla govoriti s sedaj pokojnim don Boskom; dosegel mi je ozdravitev, za kar mu bom vedno hvaležna.«

42. *Vdova Nunziata Tancredi, od Sv. Marka v Lamisu, don Rui, 11. februar:* »Imela sem veliko srečo, da sem ga spoznala, videla in z njim govorila. Lahko si mislite, kako poznanje duhovnika, ustvarjenega po Božjem Srcu, more do njega vzbuditi vdanost, spoštovanje in ljubezen.«

43. *H. de Trolong du Romain (brez druge navedbe), don Rui, 11. februar:* »Njegovim svetim molitvam dolgujem tako velike milosti za vso družino, posebno še za očija, za katerega je izprosil blago in tako krščansko smrt, da sem mu zelo hvaležen.«

44. *Grofica del Melle, iz Firenz, don Rui, 13. februar:* »V težkih dogodkih svojega življenja sem se vedno zatekla k njemu, k njegovim molitvam. On mi je v odgovor poslal

nekaj vrstic ali naročil drugim, da so jih napisali, in moram reči, da sem po njegovi priprošnji pri Bogu dosegla skoraj čudežne milosti.«

45. *Duhovnik Luigi Ferrugio, z Malte, don Duranduju, 13. februar:* »Ko sem mu skoraj pred petimi leti lahko izrazil spoštovanje, se mi je spomin nanj tako vtisnil v dušo in srce, da ga ne morem pozabiti niti za en trenutek.«

46. *Gospa Maria Lécroart, iz Lilla, don Rui, 13. februar:* »Do mene je bil skrajno lju-bezniv, v stanju, v kakršnem sem bila, saj že trinajst let ne morem uporabljati svojih nog. Ko je potoval skozi Lille, je ta dobri oče bil tako dober, da mi je dal kup nasvetov in spodbud in mi zagotovil, da ne bo nikoli nehal moliti zame.«

47. *Gospa V. Le Mire, iz Dijona, don Rui, 10. februar:* »Naš častiti oče don Bosko nam je izprosil od Boga omembe vredno milost v prid moje snahe Ivane Le Mire. Za vedno bom ohranila kot najdragocenejši spomin mojega življenja srečo in čast, da sem se šla v Turin zahvalit temu dragemu svetniku.«

48. *Ko je nadžupnik Peter Poltroneri iz Vigevana 17. januarja po nekem slovesnem pog-rebu pisal don Rui o govoru škofa msgr. De Gaudenzija semeniščnikom in duhovnikom, je navedel točno tele besede:* »Da mihi animas, cetera tolle, mi je dejal ta sveti mož nekega dne, ko sem ga imel s seboj v Vercelliju, sva si o tem izrazila svoje žalosti; vidiš, nadžu-pnik, to moramo reči mi duhovniki dragemu Bogu.«

49. *Don Romain, prior benediktinskega samostana v Saint-Pierre de Canon, je pisal don Rui, 18. februar:* »Moram vam povedati o čaščenju in goreči simpatiji, ki sem jo vedno občutil do don Boska, ko mi je bilo dano, da sem bil z njim v stikih. Moja duša je ob njegovi osebi čutila dih svetosti, ki je izhajal iz njega in je ganil vse, da ga nihče ni nikoli pozabil.«

50. *Duhovnik Giovanni Trudu, iz Belvija (Oristano), don Rui, 20. februar:* »Imel sem srečo, da sem ga skoraj pet let imel za učitelja in očeta [...]. Ne bojim se reči: kolikor sem mogel spoznati v tistih petih letih, če mi Bog da življenje, upam, da ga bom lahko častil na oltarju.«

51. *Duh. Emilio Sacco, župnik pri sv. Štefanu v Pallanzi, don Rui, 20. februar:* »Kako je bil drag! Kako je bil kreposten in svet! Še zdaj se mi zdi, da ga vidim in se mi smeje, da slišim njegove blage besede, da občudujem tisti njegov ljubeznivi obraz, s katerega je izžarevala lepota njegove duše [...]. O, ko bi mogel jaz pri svoji službi ohraniti tistega duha ljubezni in gorečnosti, ki me je je on tako zgovorno učil z glasom in zgledom.«

100. ZAPISNIK, SPRAVLJEN V KRSTI

Podpisani potrjujemo, da so v tej krsti položeni človeški ostanki duhovnika Janeza Boska, ustanovitelja salezijanske družbe sv. Frančiška Saleškega, hčera Marije Pomoč-nice ter Salezijanskih sotrudnikov in sotrudnic. Rodil se je v kraju Castelnuovo d'Asti 15. avgusta leta 1815 Frančišku in Marjeti Occhiena in je umrl od počasnega vnetja hrbtnega mozga, kot je razvidno iz potrdila, ki ga je izdal Magistrat in ga je podpisal lečeči zdravnik dr. Albertotti, v Turinu v Oratoriju sv. Frančiška Saleškega, 31. januarja 1888 ob 4³/₄ zjutraj, nekaj minut po zvonjenju avemarije, ki je odmevalo kot klic Marije Po-

močnice, ki ga kliče v nebesa, ob koncu papeževanja Leona XIII., ko je vodil turinsko nadškofijo presvetli kardinal Gaetano Alimonda in je vladal Umberto I., naš vladar.

O njegovih delih ljubezni in občudovanja vredni gorečnosti, o različnih ustanovah, o velikih in junaških krepostih, o življenju tega imenitnega pokojnika in objokovanega vrhovnega predstojnika, ki jih je med ljudstvi vzbudila njegova smrt, bo ob svojem času govorila zgodovina.

Truplo je oblečeno v talar, po vrhu pa nosi sveta mašna oblačila, kakor da je pripravljen obhajati mašo. V krsti so skupaj s tem pergamentom v stekleni blazinici spravljene tudi tri svetinjice Marije Pomočnice in še ena srebrna medalja kot spomin na duhovniški jubilej Leona XIII.

Kosti, ki jih v žalosti oblivajo tolike solze, položene k počitku do dneva, ko bo glas angelske trombe poklical tudi vas v nebeško slavo, in duh, ki je že vas navduševal, naj bo naklonjen iz nebes, kjer, tako utemeljeno upamo, že uživa blaženost pri Bogu in Mariji, ki jo je tako ljubil in v kateri je vedno našlo odgovor njegovo najgloblje zaupanje.

(sledijo podpisi)

Turin, 2. februar 1888

101. VRSTNI RED PRI POGREBU

1. Marijine hčere iz župnije sv. Donata
2. Marijine hčere iz župnije sv. Joahima
3. Gospe Salezijanske sotrudnice
4. Mladi obrtniki iz Oratorija, razdeljeni po delavnicah
5. Mladi dijaki, razdeljeni po razredih
6. Gojenci iz zavetišča pri sv. Janezu Evangelistu
7. Sotrudniki iz Oratorija in drugih salezijanskih zavodov
8. Nekdanji gojenci iz Oratorija
9. Gospodje salezijanski sotrudniki
10. Godba
11. Subdiakon s križem in akolita
12. Kleriki, razdeljeni po razredih
13. Prečastiti duhovniki po starosti
14. Isto župniki in kanoniki
15. Prezvzišene ekscelence msgr. škofje
16. Krsta, ki jo nosi osem duhovnikov
17. Ob krsti stopajo salezijanski ravnatelji
18. Predsednik in odbor Generalne družbe za katoliške kongrese
19. Družba katoliških delavcev iz župnije sv. Joahima, pri kateri je bil don Bosko častni predsednik
20. Družba katoliške mladine in Družba katoliškega poguma
21. Drugim predstavnštvom, ki se bodo pridružila, bo dodeljeno ustrezno mesto

102. KLERIKI IZ VALSALICEJA DON RUI

Prečastiti don Rua!

Današnji nadvse žalostni obredi bodo za zavod v Valsaliceju dogodek nepozabnega

spomina.

Vi, prečastiti oče, ste nam v imenu vrhovnega kapitlja in vseh sobratov izročili v varstvo častito truplo našega očeta in ustanovitelja. Za to neprecenljivo uslugo se vam iskreno zahvaljujemo, hkrati pa vam zagotavljamo, da bomo skrbno opravljali svojo dolžnost.

Obljubljamo nadalje, da se bomo z ljubeznivo skrbnostjo držali dragih spominov, ki ste nam jih zapustili na don Boskovem grobu, in iz vsega srca prisegamo, da si hočemo prizadevati, da bomo vredni tako velikega očeta. Prizadevali si bomo, da bodo ob odhodu iz Valsaliceja lahko rekli, da smo mladike, zrasle na blagoslovljenem grobu. Naj Bog da moč našim sklepom, don Bosko pa naj nas priporoča, da ne bomo nikoli popustili v sklepih.

Msgr. Cagliero nam je v svojem prelepem nagovoru zapustil še en poseben spomin: dejal nam je, naj lepo sprejemamo salezijance, ki bodo prihajali sem, da molijo ob ljubljanih in svetih kosteh blaženega očeta. Seveda, naj le pridejo tudi ti sobratje, naj pridejo brez strahu, da bi nas motili, da jih bomo vedno sprejeli z odprtimi rokami in bomo združili naše in njihove molitve, naše in njihove vzdihne, naše in njihove sklepe, da bomo vsi pristni posnemovalci kreposti skupnega očeta. Naj le pridejo vsi, da bo ta zavod lahko postal svetišče naše družbe.

Božji Odrešenik je dejal, da bo njegov grob nekoč postal častitljiv. Trdno smemo upati, da bomo lahko ponovili isto stvar o našem skromnem grobu! Bog daj, da bi bile naše goreče obljube takoj uresničene. In če bi kakšna stvar manjkala, se sami ponudimo Gospodu ter bomo z žrtvijo in molitvijo poskrbeli, da pospešimo ta tako želeni trenutek. Da, vsemogočni Bog, poveličaj ob smrti tega svojega dobrega služabnika, ki si ga že tako poveličal v življenju. Da, draga Devica Marija Pomočnica in mati, ki si že toliko storila za svojega velikega vdanega častilca, še naprej opravljaj svoje delo; daj, da bo kmalu poveličan, kakor želi naše srce.

Še nekaj hočemo storiti na današnji dan. Eno dolžnost nam nalaga naše srce. Zdi se nam, da dan ne bi bil lepo končan, če ne bi vsaj delno ublažili neizmerne bolečine, ki je ranila našo dušo, tako da se oklenemo novega vrhovnega predstojnika, našega dragega gospoda don Rua, ki je še za don Boskovega življenja nam znal vdihniti tako zaupanje, pridobiti si tako ljubezen in tako čaščenje.

Vemo, da je sveti oče že davno določil vas, prečastiti oče, za naslednika častivrednega don Boska. Veseli smo, da ga poznamo kot takega, in se imamo za srečne, da ga smemo pozdravljati kot očeta. In tu, na grobu našega dragega pokojnega ustanovitelja slovesno izrekamo svojo sinovsko vdanost, pripravljeni na vsak namig.

Tu se hočemo vsi podpisati in poslati kot krik veselja z besedami: *Naj živi naš novi vrhovni predstojnik!* Ne, to naše prekipevajoče veselje ni nespoštovanje, ni pomanjkanje obzirnosti ob tem žalostnem dnevu; temveč je sveta dolžnost, je to, kar želi don Bosko, da naj storimo na njegovem grobu, je to, kar sinovsko srce more najboljšega storiti ob mrtvaškem odru pokojnega očeta. Naj torej živi *ad multos annos* gospod don Rua Mihael; naj živi naš vrhovni predstojnik.

Sprejmite, preljubi oče, našo dobro voljo; prosimo vas, prizanesite nam, če bi nas kdaj šibkost privedla do tega, da bi neprostopoljno prelomili svoje obljube; zato nam

pomagajte s svojimi vedno dragocenimi nasveti, opominjajte nas s svojimi nenehnimi spodbudami in nas tolažite s svojim očetovskim blagoslovom.

Vam, prečastiti oče, vdani

(sledi 125 podpisov)

Valsalice, 6. februar 1888

103. DON BOSKOVA POSMRTNA PISMA SOTRUDNIKOM

A. GROFICI GABRIELLI CORSI

Bog vas blagoslovi, o naša dobra mamica v Gospodu Jezusu Kristusu, in z vami naj blagoslovi vso vašo družino, jo nenehno vodi po poti v nebesa in da jo nekoč najdete zbrano vso v raju. Naj bo to plačilo za ljubezen, ki ste jo izkazovali meni in vsem mojim salezijancem. Molite zame, ki vas čakam za večno življenje.

Vaš vdani sin

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 2. februar 1888

P. S.: Requiescat in pace. Odšla v večno življenje leta 1887.

B. VIKONTESI DE CESSAC

Rue Boetie, Pariz

Gospa Vikontesa de Cessac!

Vi ste ščitili naše sirote, Devica Marija pa vam bo dala večno plačilo v nebesih. Tam boste srečali svoje starše, vaše prijatelje. Nenehno boste z njimi govorili o Bogu. Nadaljujte svojo dobroto do naših zavodov; molite za mojo ubogo osebo.

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin

P. S.: 1886, Requiescat in pace.

C. BARONICI SCOPPA²⁷

Vi, draga gospa baronica Scoppa, ki prebivate S. Andrea del Ionio Napolitano, še naprej z dobrimi deli skrbite za naše misijonarje, naše sirote in Marija bo vodila vaše ustanove in boste prejeli velike tolažbe v zadnjih trenutkih svojega življenja. Bodisi da boste še živeli na zemlji ali boste že v nebesih, bomo vsak dan molili za vas, za vaše starše in prijatelje.

D. GOSPE PRAT

Gospe Prat iz Marseilla!

Zahvaljujem se vam za vašo dobroto. Bog naj vam bogato poplača. Naše sestre in naše gojenke iz apostolske ustanove so vaši otroci, ki bodo molili za vas. Podpirajte jih!

O Marija, vodi to dobrotnico na poti proti nebesom.

Molite za mojo dušo.

²⁷ Glej zgoraj, str. 550.

Ponižni služabnik
 DUH. JANEZ BOSKO
 Turin

E. GROFOMA COLLE

Gospodu grofu in gospe grofici Colle iz Toulona

Čakam vaju, kjer nam je gospod pripravil veliko nagrado in večno srečo z vašim dragim Alojzom.

Božja previdnost nam bo pomagala. Bodite vedno opora salezijanske družbe in pomoč našim misijonom. Naj vaju Bog blagoslovi!

Sinovsko vdani
 DUH. JANEZ BOSKO
 Turin

F. GOSPODIČNA DU GAS

Gospodična Roza Du Gas, Marseille!

Naj vas Devica Marija vedno varuje. Priporočam vam naše sestre in naše uboge sirote. Molite za dušo vašega vdanega služabnika.

DUH. JANEZ BOSKO
 Turin

G. GOSPE JACQUES

Gospe Jacques, naši materi v J. Kr.!

Bog me kliče v večnost. Upam, da bo dobri Bog ohranil eno mesto v rajnu za vas. Vendar nadaljujte svojo široko podporo našim sestram in našim sirotam.

Naj vas Marija varuje; molite vedno tudi za ubogo dušo ubogega duhovnika

JANEZA BOSKA.
 Turin

H. MARKIZI FASSATI

Gospa markiza Maria Fassati!

Zahvaljujem se vam, gospa markiza, za dobroto, ki ste mi jo izkazovali v času mojega zemeljskega življenja. Če me bo Bog sprejel v svoje usmiljenje, bom veliko molil za vas.

Vaša pomoč našim sirotam vam bo učinkovito sredstvo, da si zagotovite nebesa.

Prosim vas, molite za tega starega, a vedno ljubečega prijatelja Fassatijeve družine.

Ubogi DUH. JANEZ BOSKO
 Turin

I. BARONICI RICCI

Gospa baronica Azeglia Ricci!

Gospa Azeglia, še naprej podpirajte našo apostolsko ustanovo; tako vas bodo številne duše, ki jih bodo rešili naši misijonarji, popeljale v nebesa.

Molite za mojo ubogo dušo.

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO
 Turin

L. BARONU RICCIJU

Gospod baron Feliciano Ricci!

Gospod baron! Na vsak način morate rešiti svojo dušo. Vendar morate revežem dati vse, kar imate odveč, kakor vam je dal Gospod; prosim Boga, da vam da to izredno milost.

Upam, da se bomo videli v blaženi večnosti.

Molite za zveličanje moje duše.

Vaš vdani v J. Kr.

DUH. JANEZ BOSKO

Turin

M. GOSPE LOUVET

Gospa Clara Louvet!

Odpotovati moram pred vami, vendar ne bom nehal moliti za vašo srečno večnost. Še naprej podpirajte naše sirote, vaše sirote pa vas bodo obkrožale kot krona, ko vas bodo angeli nekega dne nesli uživat nebeško slavo.

O Marija, nenehno varuj svojo hčerko.

Prosim vas, molite za večni pokoj moje uboge duše.

Vedno vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin

N. GROFU DE MAISTRU

Dragi grof Eugenio De Maistre!

Zahvaljujem se vam za dobroto, s katero ste podpirali naše ustanove. Še naprej jim izkazujte svoje varstvo. Daj Bog, da bi vi in vsa vaša družina z vami in z ubogim vašim prijateljem, ki piše te svoje zadnje vrstice, uživali nebeško slavo.

Bodite še naprej opora naših ustanov in molite za mojo ubogo dušo. Na svidenje v nebesih!

Vaš v J. Kr. vdani

DUH. JANEZ BOSKO

Turin

O. GROFICI CALLORI

Gospa grofica Karlotta Callori!

O Marija, varujte to svojo hčerko, pridobite od svojega Božjega Sina Jezusa bogato plačilo za dobroto, ki jo je izkazovala v pomoč salezijanski družbi. Marija naj vas popelje s seboj v nebesa skupaj z vso vašo družino.

Še naprej bodite opora naših ustanov in molite za mojo ubogo dušo. Na svidenje v večnem življenju.

Vaš v J. Kr. vdani

DUH. JANEZ BOSKO

Turin

P. GOSPE BROQUIER

Marseille.

Naj Bog bogato poplača vašo ljubezen in dobroto vašega moža; še naprej podpirajte naše ustanove; molite za mojo ubogo dušo. Jaz pa bom prosil za vas in vas pričakujem

v srečni večnosti, kakor pričakujem od neskončnega usmiljenja dobrega Boga. Naj se zgodi tako. Amen.

Vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin

104. PREDGOVOR K PRVEMU SPLOŠNEMU IMENIKU HČERA MARIJE POMOČNICE PO DON BOSKOVI SMRTI

Moje drage sestre v Jezusu Kristusu!

Tu je imenik sester hčera Marije Pomočnice za leto 1888.

Iz njega boste v svojo tolažbo spoznale, kako Gospod v svojem neskončnem usmiljenju še naprej blagoslavlja našo družbo, ko nam pošilja poklice, večja število naših zavodov in naklanja sredstva, da širimo področje svojih naporov v njegovo čast in v zveličanje številnih duš. Za vse to naj bo zahvaljen dobri Bog.

Ni treba, da vam opišem neizmerno izgubo, ki smo jo doživele ob smrti našega častivrednega ustanovitelja in očeta don Boska, ki nas je vse potopila v globoko žalost in za njim še vedno žalujemo. O tej nesreči ste bile že vse obveščene. Moram pa vas še spomniti, da se je častiti don Bosko na smrtni postelji večkrat spomnil na nas in nam je zapustil dragocene spomine. Ko sem imela srečo, da sem ga lahko obiskala v njegovi zadnji bolezni in ga prosila za poseben blagoslov za vse, je v svoji dobroti dvignil roko in dejal: *Blagoslavljam vse zavode hčera Marije Pomočnice; blagoslavljam vrhovno predstojnico, vse sestre pa naj skrbijo, da bodo rešile veliko duš.* Nekega drugega dne je ob navzočnosti prečastitega gospoda don Rua in msgr. Cagliera še dodal. *Za sestre: POKORŠČINA: izpolnjevati jo in skrbeti, da jo bodo vse izpolnjevale.* In nazadnje prečastitemu gospodu don Bonettiju, odgovornemu za naše vrhovno vodstvo, je naročil, naj spoznajo še drugo njegovo vodilo: *Če bodo sestre izpolnjevale konstitucije, ki so jim bile dane, jim je zagotovljeno večno zveličanje.*

Moje dobre in ljubljene sestre, dobro si vtisnimo v našo misel in vtisnimo v naše srce te tri spomine ter jih ohranimo kot dragoceno dediščino našega dobrega očeta. Ne zadovoljimo pa se, da bi jih hranili kot zaklad, temveč da bi iz njih z njihovim uresničevanjem potegnili čim več koristi. Tako bomo postale vredne hčere Marije Pomočnice, bomo postale svete in si bomo zaslužile, da bomo nekega dne šle in se združile okoli našega častivrednega don Boska v nebesih, kjer, kakor trdno upamo, že uživa nagrado za svoje svete kreposti in moli za nas.

Priporočam se vsem v molitve, vas prisrčno pozdravljam in ostajam
vaša vdana sestra v J. Kr.

S. KATARINA DAGHERO

105. ODLOK O IMENOVANJU DON RUA ZA NEPOSREDNEGA DON BOSKOVEGA NASLEDNIKA

EX AUD. SS.

DNE 11. FEBRUARJA 1888

PRESVETI N. G. Leon XIII., papež, je po poslušanju poročila podpisanega kardinala,

zaščitnika salezijancev, potrdil odlok, izdan 27. novembra 1884, kakor poroča presv. Nina, tedaj zaščitnik zgoraj omenjene kongregacije, s katerim (odlokom) je namreč Njegova svetost, rektor tedaj višje Sodalitete poskrbel za imenovanje in nasledstvo (namesto velezaslužnega ustanovitelja, ki ga je Njegova svetost že dolgo hotela imeti čilega in zdravega) v osebi prečastitega gospoda Mihaela Rua, člana salezijanske družbe z zaobljubami.

Nadalje je Njegova svetost hotela, da prej omenjeni duhovnik nosi ime s službo vrhovnega predstojnika za dvanajst let, po pravilih salezijanske družbe, katere štetje let se začne od današnjega dne, in to službo in ime tako sprejeto naj velja za posebno, da se nikoli ne more navesti kot zgled.

Nato je sveti oče naročil, da od potrditve in obnovitve odloka, ki temu sledi, potrdi Sv. kongr. za škofo in redovnike, pa tudi izvoljeni s starejšimi člani družbe.

L. M. PAROCCHI

kard. protektor sal. dr.

106. PISMO DON RUE DON BONETTIJU O SPREJEMIH PRI RIMSKIH PRELATIH

V. G. M. G.

Dragi don Bonetti,

Včeraj smo kočno videli svetega očeta, a ne še ob privatni avdienci. Videli smo ga ob beatifikaciji Frančiška *De la Salle*. Zdel se nam je kot v nadnaravni podobi. Po tem obredu smo se poklonili msgr. Della Volpeju, ki se je kot vedno izkazal zelo dobrohotnega. Rekel je, da se ima za srečnega, ker je prejel zadnje pismo, ki ga je napisal don Bosko lastnoročno, in hvalil sveti spomin na pokojnega in častivrednega našega očeta. Potem nam je določil avdienco za v sredo dopoldne ob pol enajstih; seveda ko boš odprl to moje pismo, se bom verjetno že priklonil ob nogah njegove svetosti in ga prosil za obilen blagoslov za vso našo redovno družbo, predvsem pa za predstojnike vrhovnega kapitlja, nato pa še za dragega Bonettija. Bo prav tako?

Ko nas je msgr. Della Volpe odslovil, smo bili pri kard. Rampolli, ki mi je izkazal dobroto, posebno ljubeznivost in nas je blagoslovil, z nami pa tudi vse salezijance in njihove gojence. Do don don Boska je kazal posebno naklonjenost. Nato sem se v predsobi državnega tajnika srečal z msgr. Jakobinijem, nadškofom iz Tira, ki bi posebno rad zvedel novice o msgr. Caglieru in da ga pričakuje z velikim veseljem.

Z veseljem je povedal, da je še dvakrat mogel videti dragega don Boska, in sicer med zadnjim romanjem v Rim za posvečenje cerkve Jezusovega Srca, in da ga je podpiral pod rokami in ga spremljal v sobico.

Nazadnje smo bili pri msgr. Caprari, promotorju vere, da bi dobili točne podatke o načinu postopka za beatifikacijo našega častivrednega očeta don Boska. Njegova eminenza kard. Parocci nas je sam napotil k njemu. Sprejel me je zelo vljudno in mi je natančno dal posebna navodila o vsem ter mi bil na voljo za vse, kar sem potreboval. Vse, kar je dejal, smo si zapisali, da bomo, potem ko pridemo domov, vse počasi preučili. Glavna stvar, ki jo je poudarjal, je bila, naj zberemo čim več podatkov o čudežih in doseženih milostih po smrti Božjega služabnika, in sicer z najboljšimi dokumenti. Vendar se bomo o tem še pogovarjali.

Sicer pa se bomo po avdienci pri svetem očetu še isti večer ali najpozneje naslednje

jutro, to je v sredo, odpravili domov. Ne vem, ali je želja, da bi to mogli opraviti čim prej, bila večja pri meni ali pri vas; moja je gotovo bila nadvse velika.

Če bom medtem imel še kaj časa, bom skočil še na vatikansko razstavo, kjer naše predmete vsi občudujejo, zlasti predmete iz Patagonije in Vespignanijevo risbo. Vsi se čudijo, kako je to sliko narisal s peresom. Tudi tiskarske izdelke vajencev vsi hvalijo. Kolikor sem mogel videti, bo knjiga, lepo vezana, ki jo bodo podarili svetemu očetu, zelo lep dar. Lepo bi bilo, če bi mogli po en primer dati tudi raznim kardinalom in prelatom.

Zbogom, moj predragi, Gospod naj nas blagoslovlja vse, Marija pa naj ohranja nad nami svoje materinsko varstvo.

V J. Kr. tvoj globoko vdani

DUH. MIHEL RUA

107.

A

DON RUA NAZNANI ZAVODOM SVOJO IZVOLITEV ZA SLUŽBO VRHOVNEGA PREDSTOJNIKA IN OPIŠE AVDIENCO PRI LEONU XIII.

Predragi sinovi v Jezusu Kristusu!

Za pismom, ki ga je vsem salezijanskim hišam razposlal naš častiti vrhovni kapitelj, vam danes prvikrat pišem v svoji novi službi kot vrhovni predstojnik, na katero me je Božja previdnost kljub moji nevednosti na način, ki vam je bilo v njem opisan, dvignila na to mesto. Postavljam se pod varstvo svetega Jožefa, katerega praznik danes obhajamo. Zaupam, da bo ta veliki svetnik, zavetnik vesoljne Cerkve, skupaj s svojo sveto nevesto tudi poseben zavetnik naše skromne družbe in mi bo dobrotno pomagal v težavah moje službe.

Moral bi vam povedati veliko stvari, a to pot menim, da bo vam najbolj všeč, če vam povem o avdienci 21. februarja pri svetem očetu Leonu XIII. O tem boste dobili poročilo. Iz njega boste lahko spoznali, kako visoko je našega preljubljenega ustanovitelja cenil namestnik našega Gospoda Jezusa Kristusa.

Enak ugled, lahko rečem, je užival pri eminentah kardinalih in drugih odličnih oseb, ki sem jih imel čast obiskati; vsi so slavili objokovanega don Boska z najvišjimi pohvalami; nekateri so me celo spodbujali, naj čim prej začnemo postopek za njegovo beatifikacijo. Na poseben način še kardinal vikar, naš blagi protektor, ki me je spodbudil, da o tem pišem, preden sem šel v Rim. Tam mi je z velikim zanimanjem govoril pri dveh avdiencah, ki mi ju je namenil, ko pa sem od njega odhajal, so bile njegove zadnje besede: *Priporočam vam postopek za don Boska, priporočam vam postopek za don Boska.*

Besede svetega očeta in priporočila njegovega vikarja so v meni vzbudili dve misli: ena je, naj se takoj spravim k delu, da zberemo spomine iz življenja našega dragega očeta.

Zato toplo spodbujam vse sobrate, naj napišejo, kar posebnega vedo o dogodkih iz njegovega življenja, o njegovih teoloških, glavnih in moralnih krepostih, o njegovih nadnaravnih darovih, o ozdravljenih ali prerokbah ali videnjih in podobno. Tako napisane izjave je treba poslati vrhovnemu duhovnemu voditelju duhovniku don Bonettiju, ki mu je naloženo, da zbira in določi temelj za začetek postopka. Po predpisih o poroč-

valcih tudi pripominjam, da bodo morda ob svojem času poklicani, da s prisego potrdijo, o čemer so poročali, zato priporočam veliko zvestobo in natančnost.

Druga misel, ki mi je ostala v glavi, je bila, da se moramo imeti za srečne, da smo sinovi takega očeta. Zato mora biti naša skrb, da bomo še bolj razvijali dela, ki jih je on začel, se zvesto držati metod, ki se jih je on držal in jih učil, pri našem govorjenju in delu pa skušali posnemati vzor, ki nam ga je po njem dal naš Gospod. To, predragi sinovi, bo program, ki se ga bom držal v svoji službi; to naj bo tudi cilj in proučevanje vsakogar od salezijancev.

Nazadnje moram izreči še besedo zahvale. Mnogi od vas so mi po boleči izgubi posamezno ali skupno pisali pisma, polna spoštovanja in ljubezni, ko so mi izjavljali najlepše izraze pokorščine in popolne podrejenosti. S tem pismom bi se rad iskreno zahvalil piscem in vsem tistim, ki so sodelovali ali bi radi sodelovali. Taka pričevanja navezanosti in redovne podločnosti so prinesla veliko olajšanje v moji bolečini in vlila v moje srce zaupanje, da bo moja pot manj težavna.

Kljub temu ne morem skriti ne sebi ne vam, da potrebujem vaše molitve. Zato se priporočam vaši dobroti, da bi me vsi podpirali s svojimi gorečimi molitvami. Jaz pa vam zagotavljam, da vas vse nosim v svojem srcu in da vas bom vsak dan pri maši priporočal Gospodu, da naj vas podpira s svojo sveto milostjo, vas vse brez izjeme brani pred vsako nevarnostjo in nam predvsem da, da se nekega dne vsi brez izjeme najdemo skupaj, da bomo peli hvalnice v nebesih, kjer nas pričakuje, kakor nam je zapisal, naš preljubi oče don Bosko. Pogum, dragi sinovi v Jezusu Kristusu, z Božjo pomočjo in z vztrajno zvestobo v poklicu nam bo uspelo v tej tako pomembni zadevi. Ne zaupajmo vase, temveč se složno zatecimo k naši nebeški materi Mariji Pomočnici, k njenemu čistemu ženinu sv. Jožefu in našemu zavetniku sv. Frančišku Saleškemu; oni nam gotovo ne bodo odrekli pomoči.

V presladkih srcih Jezusa in Marije ostajam vaš nadvse vdani prijatelj

DUH. MIHAEL RUA

Turin, 19. marec 1888

B

PRVA AVDIENCA PRI SVETEM OČETU PO DON BOSKOVI SMRTI

Bilo je 21. februarja 1888. Tistega dne sem bil okoli desetih dopoldne kot prvi na avdienci. Sveti oče Leon XIII. me je sprejel z veliko dobroto, me poklical po imenu in mi dejal: »Don Rua, vi ste don Boskov naslednik; izražam vam sožalje ob izgubi, ki ste jo doživeli, a sem vesel, kajti don Bosko je bil svetnik in vas bo iz nebes gotovo podpiral.« Jaz sem svetemu očetu odgovoril: »Svetost, zahvaljujem se vam za te tolažilne besede, ki mi vlivajo veliko poguma. Ko imam srečo, da se prvokrat poklonim vaši svetosti kot vrhovni predstojnik, vam izražam svojo vdanost in vdanost vse redovne družbe sv. Frančiška Saleškega. Vsi salezijanci hočejo biti vedno vdani, spoštljivi, poslušni in polni ljubezni do vas in do Cerkve. Še naprej bodo delali, kolikor morejo, v Božjo čast in v blagor duš in nadaljevali dela, ki jih je zastavil naš objokovani ustanovitelj.« »Prav,« je odgovoril papež, »nadaljujte tista sveta dela, vendar za sedaj poskrbite, da jih boste utrdili. Nekaj časa se ne trudite, da bi jih razširili, temveč jih krepite in razvijajte že postavljene ustanove.« »Točno tako,« sem odgovoril, »mi je pisno priporočil naš dragi

don Bosko, ki mi je v neki beležki med drugim zapisal, naj za nekaj časa nehamo odpirati nove zavode in rajši dopolnimo osebje v že obstoječih.« »Da, da.« je rekel sveti oče, »primerno je, da storite tako vi salezijanci kot hčere Marije Pomočnice; da se ne bo zgodilo, kot kaki drugi ustanovi, ki se je razširila s preveliko naglico, potem je pa niso mogli primerno vzdrževati; poslali so dva ali tri ljudi za ustanovitev novega zavoda in jih prepustili same sebi, a so imeli malo uspeha.« Tu sem sv. očetu dejal, naj si zapiše, da mora biti pri salezijancih po pravilu, vnesenem od Sv. sedeža, v vsaki novi skupnosti vsaj šest sobratov, in to je dobra varovalka.

Papež je razpredal moje razmišljanje in dodal: »Predvsem poskrbite, da bodo osebe, ki jih morate poslati v razne zavode, zelo trdne v kreposti. Za to je treba poskrbeti že v noviciatu. In vi to dobro opravite v noviciatu? Za koliko časa?« »Sveti oče,« sem odgovoril, »pri nas opravimo noviciat v enem letu za kandidate za duhovništvo, dve leti pa za pomočnike.« »Prav,« je odgovoril njegova svetost, »priporočite pa tistemu, ki jih vodi, naj zavzeto pazi na prenovo življenja novincev. Le-ti ob vstopu prinesejo s seboj nekaj navlake, zato jih je treba očistiti te navlake in jih prežeti z duhom odpovedi, pokorščine, ponižnosti, preprostosti in drugih kreposti, ki so potrebne za redovniško življenje; zato je v noviciatu glavni in dejal bi edini načrt težiti k lastni popolnosti. Če pa se ne morejo poboljšati, se ne bojte odsloviti jih. Bolje je kak član manj, kot imeti ljudi, ki nimajo redovniškega duha in redovniških kreposti.«

»Svetost, zahvaljujem se vam za te svete nasvete in si bomo prizadevali, da jih bomo cenili, saj prihajajo od poglavarja Cerkev, od namestnika Jezusa Kristusa, in nam je naš preljubi don Bosko tako naročal, naj mu izkazujemo neomejeno pokorščino, spoštovanje in ljubezen. Saj se dobro spominjamo, kako je v zadnji bolezni, ko je imel še komaj kaj glasu, od časa do časa govoril predstojnikom, ki so obdajali njegovo posteljo, in jim rekel: 'Kamor koli že bodo šli salezijanci, naj skrbijo, da bodo vedno podpirali papežev ugled in skušali vzgajati spoštovanje, pokorščino in ljubezen do Cerkev in do njenega poglavarja'.« Zdi se, da je bil sveti oče ob tem ganjen in je dejal: »Se vidi, da je bil vaš don Bosko svetnik, glede tega podoben sv. Frančišku Asiškemu, ki je ob smrti toplo priporočal svojim redovnikom, naj bodo vedno vdani in pripravljeni za pomoč rimski Cerkev in njegovemu poglavarju. Izpolnajte ta priporočila vašega ustanovitelja in Gospod vas bo še naprej blagoslavljal.«

Potem je vprašal za novice po italijanskih, francoskih, španskih, indijskih, avstralskih in ameriških zavodih, nazadnje pa je z izrednim veseljem govoril o misijonih v Patagoniji in na Ognjeni zemlji. Vprašal me je, ali poznam vse tiste zavode, posebne tiste v Italiji. Ko je slišal pozitiven odgovor, je vprašal za msgr. Cagliera. Odgovoril sem, da je msgr. Cagliero iz vdanosti do sv. očeta prišel v Italijo, da bi bil navzoč ob jubileju sv. očeta, in da ga je Gospod nagradil, da je bil ob zadnji bolezni in ob smrti našega ljubljenega očeta in iz njegovih ust prejel zadnja priporočila in nasvete; da mu je celo podelil svete zakramente. »Pa ste bili zraven tudi vi?« »Da, sveti oče, tudi jaz sem bil zraven; toda ker je bil tam škof msgr. Cagliero, sem menil, da je primerneje, da njemu prepustim to opravilo.« »Odlično. Bilo je prav primerno.«

Tu sem jaz povzel besedo, da sem se zahvalil svetemu očetu za dobroto, ki jo je do sedaj izkazoval naši družbi, in tudi za dobrohotne besede, ki jih je izrekel v imenu emi-

nence kardinala Rampolla, državnega tajnika ob don Boskovi smrti, prosil pa sem ga tudi, naj še naprej ohrani svojo dobroto do nas. Sveti oče je odgovoril: »Tudi jaz sem globoko občutil izgubo vašega očeta, in ko mi je kardinal tajnik predal vaše sporočilo, sem točno narekoval besede, ki naj jih uporabi pri odgovoru. Sedaj bom vso ljubezen in dobroto, ki sem jo izkazoval don Bosku, nanašal na vas in na družbo, ki jo je on ustanovil!« »Zahvaljujem se vam, vaša svetost. Te vaše besede so mi v največjo tolažbo. Sedaj vas pa spoštljivo prosim, da blagoslovite mene, moje drage sobrate, vse hčere Marije Pomočnice, vse salezijanske sotrudnike in sotrudnice kot tudi vse naše gojence in uslužbence.« »Da, prav rad in iz srca blagoslavljam vas, vaše sobrate, hčere Marije Pomočnice, vaše sotrudnike in sotrudnice in vse tiste, ki so vam pri srcu.« »Svetost, če dovolite, bom poklical tudi našega vrhovnega prokuratorja in svojega tajnika, ki čakata v predsobi.« »Da, pokličite ju, naj prideta tudi onadva.« Ko je pozvonil z zvončkom, sta prišla tudi onadva. Don Cagliero, oskrbniku in ravnatelju zavoda Presvetega Srca v Rimu, je sveti oče dejal: »Midva pa sva se že videla?« »Da, Svetost, sem vrhovni prokurator salezijancev in ravnatelj zavoda Presvetega Srca v Rimu.« Nato je sveti oče dodal: »Poskrbite, da bo zavod v Rimu služil za vzor, saj je zelo pomemben.« Jaz sem pripomnil: »Prav o tem sem govoril na konferenci, ki sem jo imel sobratom omenjenega zavoda v teh dneh.« Sveti oče je dodal: »Seveda, kajti rimski zavod je tam, kjer je papež, pod njegovimi očmi, bi lahko dejali; njemu lahko takoj sporočijo, kar se v njem dogaja.« Don Cagliero je odgovoril: »Svetost, skušali bomo vse, kar je mogoče, da bomo dali odgovor na vašo veliko dobroto in na vaše modre nasvete.« »Da, storite tako, da bo vedno pripravilo tolažbo papežu,« je s posebnim naglasom dodal to zadnjo besedo.« Ko je sveti oče to izrekel ves ganjen, nam je podelil zaprošeni blagoslov; potem pa smo mu znova poljubili svete noge in roke in nas je odpustil.

DUH. MIHAEL RUA

Rim, 21. februar 1888

108. LEON XIII. SPREJME MSGR. CAGLIERA V AVDIENCO

Predragi gospod don Lazzero!

Sedaj pa se vrnimo k avdienci pri svetem očetu. Sprejel je ob 12^h opoldne samo naju z resnično očetovsko ljubeznijo. Hotel je, da mi sami razprostromo pred njegovimi nogami kožuh gvanaka, dar naših Patagoncev. Z velikim veseljem je sprejel zvezek (zvezan v S. Benignu) treh okrožnic in ga pozorno pregledal; z veseljem je sprejel tudi knjigo don Cerrutija *Don Boskove misli*, življenjepis matere Marjete in neko knjižico iz Buenos Airesa. Bil je zelo ganjen nad tem darom in je naročil monsinjorju, naj vsem fantom pove točno tele besede: »Vse vas objemam z ljubeznijo in vas blagoslavljam.«

Govorili smo o trdni edinosti vseh salezijancev po don Boskovi smrti in dejal je, da se je tega bal, da pa je sedaj nadvse zadovoljen.

Zahvalili smo se mu, da nam je za vrhovnega predstojnika dal don Rua. »Jutri bom poslal kratek članek v *Unità Cattolica*.«

Iz Buenos Airesa je 20. februarja pisal don Costamagna, kjer do tedaj niso še ničesar vedeli o don Boskovi smrti. Prosi, naj pošlje kakega zaupnega človeka, da preveri, ali je telegram, ki ga je poslal monsinjor, bil odposlan iz Turina in naj o tem da kaj vedeti v samem Rimu.

Dragi monsinjor, pozdravi vse in imej se dobro!
V mojem imenu poljubi roko gospodu don Rui, spoštljivo pozdravi predstojnike in
moli za tistega, ki te ima zelo rad v Gospodu!

Nadvse vdani

DUH. ANTON RICCARDI

Rim, Sveto Jezusovo Srce, 22. 3. 1888

PREDHODNI DOKUMENTI IN DOGODKI

I. DON BOSKO V OROPI LETA 1863

Neki neobjavljeni dokument nam poroča o dogodku, ki se je zgodil don Bosku leta 1863 ob obisku slavnega svetišča nad Biello. To je pismo p. Gioachina Sella, bratranca slavnega Quintina, predstojnika filipincev v Bielli, patru Karlu Vercelloneju, iz Bielle, iz Sordevola, barnabita, zelo znanega biblicista. Pismo hrani barnabit p. Giuseppe Roberti, tudi on iz Bielle, iz Rioglia. P. Sella je 10. avgusta 1863, nekaj dni po don Boskovem odhodu iz Orope (prim. LEMOYNE, MB IV, str. 526 [BiS IV, str. 329] in VII, str. 497 [BiS VII, str. 347]) poročal zgoraj omenjenemu patru o nameri, ki mu jo je izrazil don Bosko, da bo napisal zgodovino svetišča v Oropi; nato je nadaljeval:

Medtem ko sem bil blizu svete kapele, sem med drugimi, ki so hodili okoli in si ogledovali zahvalne podobe, videl nekatere *moderne* gospode, ki so preklinjali in se norčevali iz lahkovernosti in robotosti ljudstev, kako so sprejemali kot resnico vse, kar so jim farji ponujali ... o resničnosti čudežev, ki so se zgodili in so bili tam predstavljeni. Medtem ko so govorili precej glasno, da bi jih don Bosko, ki je bil tam blizu, slišal, so ga z risjimi očmi vabili, naj se pridruži njihovem pogovoru. Tedaj jih je on s svojo vljudnostjo prosil, ali jih sme mirno obiskati v njihovem stanovanju. Dogovorili so se, a so ga prehiteli in ga obiskali v njegovi sobi, kjer so po nekaj vljudnih pozdravih rekli, da so dobri katoličani, ponovno pa so izrekli svoje nepremagljive težave glede omenjenih čudežev. Don Bosko, ki je sedel sredi svojih treh napadalcev, je mirno sedel in dal, da so povedali vse; nato se je obrnil h glavnemu med njimi in s čudovito mirnostjo začel pripovedovati, da stvar ni nemogoča, in jim enega za drugim razlagal čudeže in dogodke, ki so zapisani v Svetem pismu samem: prikazovanja angelov, vstajenje od mrtvih itn. itn.

Ko je izkoristil to možnost, je vprašal za razlog, zakaj ne bi verjeli enakim in podobnim dogodkom, v katere verjamejo in so jih videli javno ali zasebno v Oropi in so jih priznali učeni ljudje, cerkveni dostojanstveniki, svetni ljudje, generali ipd.

Ob tem nepričakovanem dokazovanju so se začeli smejati, se vljudno poslovlili in mu v vsem dali prav. Tu pa še ni bilo vsega konec. Zvečer tistega dne je prišel k don Bosku glavni od tistih treh in ga prosil za spoved. Spovedal se je v svojo neizrekljivo tolažbo. Don Bosko ga je vprašal, kaj ga je tako močno nagnilo, da je prišel k spovedi. Dejal je: »Po kongresu, ki smo ga imeli, različne milosti, o katerih so pričali polkovniki, vojaški generali, sem si dejal: To niso kaki lahkoverneži; torej sem jaz na napačni poti itn. itn.«

Pripoved patra Sella je povzeta na kratko, vendar, kakor piše kanonik Buscaglia v Eco del Santuario d'Oropa (april, 1936), »se pokaže značilna podoba svetega Janeza Boska, vedno mirnega, polnega dobrote in čudovite blagosti, a vedno pripravljenega braniti krščansko vero in preprosto vero, ki se tiče posebno čudežev in milosti Device Marije, in vedno učinkovitega, da tudi najbolj nasprotne ljudi navede, da mu odprejo srce v zakramentu svete spovedi, da jih spravi z Bogom.«

II. DON BOSKOVO PISMO GROFICI CROTTI DI COSTIGLIOLE

To pismo je don Bosko dodal nekaterim izvodom okrožnice, s katero je k dobrodelnosti pozival dobrotnike ob gradnji cerkve Marije Pomočnice (LEM., MB VII, str. 734 v opombi [BiS VII, str. 513]).

Dobrotljiva gospa!

Tu vam pošiljam nekaj programov za našo cerkev Marije Pomočnice kristjanov. Pošiljam jih sicer jaz, vendar vam jih priporoča Devica Marija, da bi jih razširjali in pomagali, da do konca zgradimo materialno hišo na tem svetu, prepričani, da vam bo ona ob svojem času velikodušno poplačala in pripravila vam in vaši družini lepo bivališče v nebesih.

Gospod don Scaglia in gospod grof Aleksander vam bosta lahko pomagala in morda tudi gospod grof Mihael. Naj vam plača, potem pa ga pustite pri miru zaradi stekel in diamantnih konic.

Gospod naj da zdravja in milosti vam, gospa grofica, in vsej spoštovani družini; dodajte še molitev zame in za moje uboge fante.

Ostajam vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 8. september 1864

III. TRI PISMA PLEMIŠKI DRUŽINI CAPELLETTI IZ RIMA

Prvi dve sta naslovljeni na baronico Luiso Capelletti, rojeno markiza Cavalletti, tretja pa na barona Filippa, njenega moža. Saverio, imenovan v drugem pismu, je sin, omenjen v prvem delu. „Neustrašni brat senator“, ki ga hvali v drugem delu, je markiz Francesco Cavalletti, zadnji senator papeškega Rima do leta 1870; poročen je bil z Marijo markizo Durazzo iz Genove. Rokopisi so v lasti markize Marije Neiroto Cambiaso, hčerke baronov Filippa in Marije Capelletti.

A

Dobrotljiva gospa,

Iz vsega srca se vam zahvaljujem za ponudbo, ki ste jo dali v korist teh mojih ubogih fantov in še posebno za nadaljevanje del na cerkvi v čast Marije Pomočnice. Sveta stavba se v zunanjem delu bliža koncu, za preostali del upamo na Božjo previdnost.

Kar se tiče kolere, se ne bojte ničesar; pojdite v Rim, ostanite v Frascatiju; nič se je ne bojte. Nihče od tistih, ki pomagajo graditi cerkev Marije Pomočnice v Valdoccu, ne bo žrtev smrtonosne bolezni, če ji bodo zaupali.

Če bo Bogu všeč, bom v Rim odpotoval med decembrom in januarjem prihodnje leto.

Odlična odločitev, da ste svojega sina namestili v Mondragone. Tam mojstri, pomočniki in vodje iščejo pravo dobro, zaupajte jim.

Bog blagoslovi vas in vašo družino, molite zame, ki se s hvaležnostjo izpovedujem vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 22. oktober 1866

B

Dobrotljiva gospa markiza!

Na eni strani sem vesel novic, ki mi ji pošiljate, na drugi pa sem vznemirjen zaradi težav, ki vam jih povzroča dobri Saverio. Zatekli ste se k pravi rešilni bilki, k molitvi, in se rad pridružujem tistim, ki molijo in z menoj skrbijo za moje fante.

Pred nekaj dnevi sem Saveriu v Mondragone poslal knjigo; če bi mu kdo nasvetoval, naj mi napiše kako pismo in me prosi za nasvet, bi mu rad pravilno naravnal kakšno misel. Ko sem bil v Rimu, mi je izkazoval veliko spoštovanje; kdo ve, ali mu ne bi mogli vzbuditi kako novo misel. Tako mislim jaz.

Stvar sem sporočil plemenitemu Oregliu, ki tudi moli z nami in bo v ta namen opravil devetdnevnicu z obhajili.

Spoštljivo vas prosim, da izročite moje pozdrave gospe markizi Cavalletti; neustrašenmu bratu senatorju, njegovi ženi in vsej družini. Bog naj vas vse blagoslavlja in vam da milost vztrajnosti. Molite zame!

Ostajam vaš
vdani služabnik
DUH. JANEZ BOSKO

C

Presvetli gospod baron!

Danes zvečer ob šestih moram biti pri kard. Antonelliju; zato se moram odpovedati veselju, da bi bil pri kosilu pri vas, presvetli gospod, za katerega ste mi poslali tako ljubeznivo povabilo.

Quod differtur, non aufertur; zato upam, da boste izbrali kak popoldan v prihodnjem tednu, da bom užival vašo vljudnost.

Bog naj blagoslovi vas in vso vašo družino; molite zame, ki hvaležno izjavljam, da ostajam vaš
vdani služabnik
DUH. JANEZ BOSKO

IV. ZAHVALNO PISMO

To pismo je don Bosko naslovil na notarja Giuseppeja Borgogna iz Arigliana v okrožju Vercelli. Tisti, ki nam je prinesel izvornik, je priložil tudi don Boskovo potrdilo za več kot petdeset lir, ki jih je isti poslal 30. julija.

Velespoštovani gospod!

S hvaležnim srcem sem prejel vsoto sto frankov, ki jih vaša dobrot, spoštovani gospod, daruje v počastitev Marije Pomočnice za naše vedno večje potrebe. Kot skromno znamenje hvaležnosti sem opravil sveto mašo pri Marijinem oltarju z molitvami in obhajili naših fantov po vašem pobožnem namenu in da bi izprosil obilne blagoslove iz nebes na vso vašo spoštovanja vredno družino.

Zelo bi bil počaščen, če nas boste, kadar boste prišli v Turin, počastili z osebnim obiskom. Samo v tem zavodu bi videli nad tisoč fantov, ki jih vi podpirate, ki se z obrtno šolo ali s šolanjem pripravljajo, da bodo nekega dne sposobni, da si sami pošteno služijo kruh.

Bog naj blagoslavlja vas in vso vašo družino; naj vas vse ohrani pri dobrem zdravju; dodajte še delo ljubezni, tako da boste molili zame, ki ostajam vaš v Gospodu Jezusu Kristusu vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 30. maj 1880

V. DON BOSKOVO BIVANJE V AVIGNONU LETA 1883

Pater Victor Vieille, jezuit, je v pismu, ki ga je 12. aprila 1883 iz Avignona pisal msgr. Mihaelu Rossetu, škofu iz S. Giovanni di Moriana v Savoji, takole omenil don Boskovo potovanje skozi tisto mesto:

Tu nas je obiskal don Bosko, ki je potoval v Lille. Ta sveti duhovnik je v Avignonu zapustil globok vtis. Stanoval je v hiši gospoda Mihaela Benta, ves dan pa ga je oblegala neizmerna množica, ki ga je prihajala prosit, eni za nasvet, drugi za molitve, spet drugi za zdravje zase ali za kakega člana njihove družine. Tudi v tem stoletju svetništvo vzbuja neustavljivo privlačnost.

VI. DON BOSKO V FRANCIJI

Iz revije St-Andrew's Magazines, februar 1912, je salezijanec don Franco prevedel tale odlomek:

Don Bosko je bil že zelo star in slep, ko sem imel srečo, da sem bil pri eni od njegovih cerkvenih opravil na jugu Francije.

Takrat je kar po vrsti obiskoval razne centre, da bi dobil potrebna sredstva za vzdrževanje in razvoj svojih številnih ustanov. Po gorečem, zelo ganljivem govoru v zgovorni preprostosti in iskreni gorečnosti, je stopil s prižnice in ob spremstvu enega od njegovih sirot začel sam pobirati miloščino po vsej cerkvi, ki so jo do zadnjega kotička napolnili verniki; ko se je on počasi pomikal, so ljudje odmikali stole, da je lahko šel mimo, kakor je navada v Franciji, kadar pobirajo miloščino. Ljudje so darovali darove, za katere je goreče prosil, s pravo velikodušnostjo in skoraj ni bilo v tej množici človeka, ki je občudoval obraz tega svetega duhovnika in človekoljuba, ne da bi bil ganjen. Na obrazu je odsevala njegova velika duša ne kakor na kakem kipu, ampak izredna duhovna lepota, podvojena z izredno energijo.

Na vsem obrazu je vladal izraz krotkega miru in ponižnosti, ki so ga poudarjale na pol zaprte oči.

Gospodična WOLLASTON WHITE

VII. PISMO GROFICI TEREZIJJI MASTAI-FERRETTI

Izvirnik hrani hčerka, grofica Belgard v Livornu.

Velezaslužna gospa grofica!

Pismo, ki ste mi ga v svoji dobroti pisali, je malo posebno. Nočete biti salezijanska sotrudnica, pa vendar hočete širiti Katoliško branje, z darom 50 (?) fr. pa hočete še več? Gotovo ne. V tej družbi ni nikakršne obveznosti. Vse je prostovoljno in ne obstaja niti senca krivde, če kdo tega ne stori. Torej dovolite, da vas ohranimo zapisane med sotrudnike, med katerimi je sam sveti oče in druge rimske gospe.

Bog naj vas blagoslavlja in naj vam nakloni trdnega zdravja, srečno življenje in dragoceni dar vztrajanja v dobrem. Bodite dobri in molite zame in za mojih dvajset tisoč fantov.

Ostajam vaš vdani služabnik

DUH. JANEZ BOSKO

P. S.: Če bi se zaradi kakega posebnega razloga odločili, da vaše ime izbrišemo izmed sotrudnikov, bom to takoj storil.

VIII. DON BOSKO GOSPODU ROSTANDU, PREDSEDNIKU DRUŽBE BEAUJOUR

Don Bosko je za to pismo napisal osnutek, potem pa ga je dal prepisati grofu Caysu, ki je šel s predstojniki iz kapitlja k don Bosku v zavod v Alassio. Svetnik je prišel iz Francije in je moral nadaljevati pot naravnost v Rim.

Alassio, 7. februar 1879

Gospod Jules Rostand!

Ob sklepu naše zadeve, ko ste vi bili v Parizu, se vam nisem mogel pokloniti in se vam zahvaliti za dobroto ali bolje za ljubezen, ki ste nam jo izkazali. Naša hvaležnost bo trajna, fantje pa, ki tu prebivajo, bodo vsak dan molili k Bogu, da vam poplača po svojih Božjih obljubah.

Na svojem potovanju sem se ustavil v Saint-Cyru, kjer sem se srečal z očetom Vincencem, ki nas je čakal kakor mano z nebes. On ima vedno ob sebi kakih petdeset sirot, ki mu vsak dan večajo dolgove. Brez težave je podpisal naš dogovor, da od tega dne ne bo več kupil ničesar, ne da bi nas obvestil. Med fanti jih je 24, ki še niso stari deset let; imajo dve, tri, štiri, pet ali šest let; to je njihova starost. Ker pri teh letih potrebujejo predvsem pravo materinsko nego, smo se dogovorili, da jih bo poslal nazaj k njihovim staršem. To posestvo obsega 90 hektarjev. Zemlja je dobra, a je zaraščena s piriko. Manjka gnojila, travnikov in živine.

Zadeve so boljše v Navarru. Pred sedmimi meseci sem poslal dva duhovnika in štiri klerike, ki nadzirajo kakih petdeset fantov, od katerih nekateri hodijo v šolo, drugi pa v delavnice; drugi pa pod vodstvom mojstrov delajo na polju. Kupili so že kakih petdeset glav živine, a to je še premalo v primeri z velikostjo kmetije, obsega do 230 hektarjev. Tla so dobra: žito, grozdje, oljke, plutovci [*quercus suber*].

Na dveh kmetijah, S. Cyr in Navarre, je treba v prihodnjih letih poravnati veliko stroškov, vendar bodo lahko zadostili stroškom vzdrževanja in prehrane za več kot 200 fantov, ne da bi se bilo treba zatekati za pomoč h komur koli.

Zelo spoštovani gospod, želel sem vam podati to informacijo, da bi vas seznanil s pomembnostjo del, ki ste jih tako močno podprli, da bi mogel pripovedovati ljudem o rezultatih vaše velike dobrodelnosti. Zapustil sem Marseille, a ko sem ga zapustil, je moje srce ostalo v Oratoriju svetega Leona. Revne sirote, ki smo jih sprejeli, začete delavnice, zbor, ki raste, naši projekti, ki nas ženejo naprej, zahtevajo širitev. Storil bom vse, kar lahko, brez zadržkov se zaupam v vaše roke; v vaših rokah je prihodnost *Maison Beaujour*.

Dobri Bog naj vas blagoslovi, ljubeznivi gospod Jules Rostand, in naj vas še dolgo ohrani pri zdravju, da boste lahko priča sadovom svojih dobrih del. Naj dobri Bog ob-

daruje s svojimi milostmi vse člane družbe *Beaujour* in vso vašo ugledno družino, ki ji dolgujem veliko hvaležnost. Sem na poti v Rim, kjer upam, da bom povedal veliko stvari o družbi *Beaujour* in dobil poseben blagoslov od svetega očeta.

Sprejmite iskrene izraze hvaležnosti.

VAŠ NAJBOLJ VDANI SLUŽABNIK

DUH. JANEZ BOSKO

IX. PISMO RAVNATELJU ZAVODA V PARIZU

Moj dragi don Bellamy!

Pošiljam vam kopijo pisma, ki ga nameravam pisati našim sotrudnikom v Parizu.

Priporočam vam, da ga preberete, in če se vam zdi v redu, ga prevedite in mi ga pošljite, da ga natisnemo v pravilni francoščini.

Ko bodo natisnjena in jih bom jaz podpisal, jih bomo vam poslali, da jih oddaste na pošto z naslovom vsakega sotrudnika.

Pred časom sem prejel pisma, ki ste mi jih napisali. Bil sem jih zelo vesel. Zadovoljen sem s tistim, kar delate, vendar pazite na svoje zdravje in na zdravje vseh svojih sobratov. Ko boste imeli priložnost govoriti s kakim našim dobrotnikom ali zgolj s sodelavcem, ga pozdravite v mojem imenu in zagotovite vsem, da veliko molim zanje.

Bog naj vas blagoslovi, z vami pa naj blagoslovi vso družino naših sobratov, vi pa molite zame, ki ostajam vaš vedno v Jezusu Kristusu vdani prijatelj

DUH. JANEZ BOSKO

Turin, 18-85

X. ZAUPNA DON BOSKOVA NAVODILA DVEMA RAVNATELJEMA

Zdi se, da je bil prvi od teh dveh ravnatelj ravnatelj iz Varazza, drugi pa iz Lanza.

A

1. Pridiga o duhu ljubezni in bratski edinosti. En Bog, en sam gospodar, en sam ravnatelj, ena sama kongregacija.

2. Mesečno poročilo; sklicati kapitelj, opraviti in toplo priporočati praktično premišljevanje. P. e. naj ne hrani denarja za lastno uporabo, niti naj se ne opravljajo nakupi brez soglasja kapitlja.

3. Ne grajati tega, kar je bilo v šolah ali zunaj šol napravljenega v Varazzah. Ne javno ali zasebno hvaliti tega, kar se dela ali je bilo narejeno.

4. Ogibati se nepotrebnih pogovorov, obiskov in odnosov, ogibati se domačnosti z osebami drugega spola. Nekdo mi je omenil tvoje predolgo bivanje v Nizzi.

5. Spoštovati in se zelo bati ligurske duhovščine;²⁸ zato pa jo hvaliti, ne grajati ali se v čem hvaliti nad drugimi s prižnice ali kjer koli.

6. Delati dobro, ne da bi se postavljali. Vijolica ostaja skrita, a jo spoznamo po vonju.

²⁸ Da bomo prav razumeli izraz *bati se (temere)*, tu in v spominih 1875 misijonarjem (»amate, temete, spoštujte druge redovne družbe«), je treba ta glagol povezati z reklom *aver tema*, ki se rabi v piemontskem ljudskem narečju, kadar se govori o strahu iz spoštovanja, ki ga mora vsak podložnik izkazovati tistemu, ki je večji od njega.

Beri, izpolnuj, a se bomo o tem še pogovarjali. Sprejmi vse od tvojega nadvse vdane-
ga v J. Kr.

DUH. JANEZA BOSKA

B

Predragi!

Med temi duhovnimi vajami sem se pogovarjal z raznimi udeleženci iz naših zavodov in sem opazil tisto, kar se mi je zdelo za resno opazko. Zato pokliči prefekta in preberita skupaj:

1. Ne pozabite na tisto, kar sem vam toplo priporočal, ko ste me spremljali k sv. Ignaciju.

2. Eden in drugi hodita preveč zlahka iz zavoda, hodita na domove fantov ali na privatne obiske.

3. Resno se pritožujejo zaradi umazanije v obleki in v krajih, kjer prebivate. Pritožujejo se glede discipline. To sta dve temeljni stvari. Komu sta zaupani? Ali ravnatelj in prefekt opravita svoj del? Naj dasta rajši prednost temu kakor vsaki drugi zunanji dejavnosti.

4. Mnogi starši se pritožujejo zaradi administracije; veliko fantov je preveč nezadovoljnih, druge pa razvajata itn. itn.

Bog naj nam pomaga. Delajte za duše, posebno še za svojo. Amen.

DUH. JANEZ BOSKO

Na vigilijo oznanjenja

XI. NAVODILA ZA PRIDIGARJE NAŠIH DUHOVNIH VAJ

Don Rua je naročil, ne vemo katerega leta, don Barberisu, da naj pridigarjem naših duhovnih vaj posreduje tele vsebine, vzete iz don Boskovih zapiskov.

1. Potrpežljivost v prenašanju napadov sobratov; opomniti jih, pokarati jih z dobrohotnostjo, vendar takoj.

2. Izogibati se kritikam, karanju, braniti se med seboj, pomagati si materialno in duhovno.

3. Ne se pritoževati nad tem, kar je bilo zaukazano, nad ostanki ali nad jedmi, prinesenih na mizo, nad obleko, nad izbiro dela, nad težavami življenja, nad vrsto nalog.

4. Najbolj skrbeti, da bežimo in naročamo drugim, naj bežijo pred vsakim pohujšljivim dejanjem ali besedo, ki bi jo lahko kot tako razumeli.

5. Salezijanec naj nikoli ne spominja na kako prejeto krivico, da bi jo karal ali se zaradi nje maščeval.

6. (Preteklih ali skoraj preteklih) stvari²⁹ ne omenjajmo, da bi jih karali.

7. Splošna skrb in napor, da bi salezijanci postali sposobni zgledno opravljati dolžnosti svojega stanu.

²⁹ Besede v oklepaju je dodal don Rua. Že pozabljenih stvari ne moremo omenjati; tu pa razumemo, da je bilo določeno, da naj se več ne spominjajo.

XII. OSEMINTRIDESET KRATKIH DON BOSKOVIH MISLI

Te kratke misli je prepisal njegov tajnik don Berto. Božji služabnik jih je celo dodajal podobnicam in jih sam podpisal.

1.

Bog naj blagoslovi in bogato poplača ljubezen dobrotnikov do naših sirot.

DUH. JANEZ BOSKO

2.

Vsak dan bomo molili za naše dobrotnike.

DUH. JANEZ BOSKO

3.

Dajte sirotam na zemlji in dobri Bog vas bo bogato nagradil v nebesih.

DUH. JANEZ BOSKO

4.

Molitve ubogih bodo vedno uslišane in bodo dosegle usmiljenje.

DUH. JANEZ BOSKO

5.

Naj Bog blagoslovi vas, vaše starše in vse vaše prijatelje.

DUH. JANEZ BOSKO

6.

Bog naj vas vse obogati s strahom Božjim.

7.

O Marija, varuj Francijo in vse Francoze.

8.

Bog sovraži greh in tistega, ki ga stori; vendar je njegovo usmiljenje brezmejno.

9.

Naglo opravljajte dobra dela, kajti lahko vam zmanjka čas in boste ostali prevarani.

10.

Kdor dela dobro v življenju, bo našel dobro ob smrti. *Qualis vita, finis ita.*

11.

O Marija, izprosi nam telesno zdravje, če je to v dušno korist, vendar nam zagotovi večno zveličanje.

12.

Ljuba mati večnega življenja, reši mojo dušo pogubljenja.

13.

Sveta Marija, tvoja pomoč, naj me podpira, ko bo prišla moja zadnja noč.

14.

Kdor odlaša, da se daruje Bogu, je v nevarnosti, da pogubi svojo dušo.

15.

Jaz vsak dan molim za vas, vi pa molite za zveličanje moje duše.

16.

Mladi so Jezusova in Marijina radost.

17.

Če delamo dobro, bomo našli dobro v tem in v drugem življenju.

18.

V raju bomo večno uživali vse dobrine.

19.

O Marija, bodi moje rešenje.

20.

Največji Božji sovražnik je greh.

21.

Naj vas Bog blagoslavlja, Devica Marija pa naj bo vaša vodnica v nevarnostih življenja.

22.

Kdor ščiti uboge, bo dobil bogato plačilo pred Božjim sodnim stolom.

23.

Blagor tistim, ki se posvetijo Bogu v svoji mladosti.

24.

Sinovi moji, ohranjajte čas in čas vas bo ohranil v večnosti.

25.

Date et dabitur vobis.

26.

Jezus naj vas vedno vodi v nevarnostih vse do nebes.

27.

Kdor ščiti sirote, ga bo Bog blagoslavljal v nevarnosti življenja, Marija pa varovala ob smrti.

28.

Veliko se jih je hotelo posvetiti Bogu, a so ostali razočarani, ker jim je zmanjkalo časa.

29.

Ob koncu življenja zbiramo sadove svojih dobrih del.

30.

Bog naj blagoslovi vse naše dobrotnike.

31.

Kakšno veliko plačilo bomo imeli za vse dobro, ki smo ga storili na zemlji!

32.

Bog naj nas blagoslovi in obvaruje vsega hudega.

33.

Misel, da nas Bog vidi povsod, nam pomaga, da krepost začrtuje pot, o sveta Devica Marija.

34.

Et cognovi quod non esset melius nisi laetari et facere bene in vita sua [In spoznal sem, da ni boljšega, razen veseliti se in delati dobro v svojem življenju]. (prim. Prd 3,12)

35.

Ne zanašajte se na moje molitve, temveč na molitve mojih sirot, ki jih na poseben način varuje Marija Pomočnica. Bog naj blagoslavlja in bogato poplača vsem našim dobrotnikom.

36.

Marija naj ti prinaša blagoslov in te varuje pred nevarnostmi v življenju in ob smrti. (kleriku Vigliettiju)

37.

Adde quotidie scientiam scientiae, virtutem virtuti, et dominus dabit tibi mercedem magnam nimis. (kleriku Vigliettiju za njegov god 1884)

38.

Pomagaj mi kot sin, jaz pa te bom ljubil kot oče in bom veliko molil, da boš mogel poleteti v nebesa ob spremstvu duš, ki jih boš ti rešil. (Vigliettiju kot duhovniku ob njegovem godu) 1887.

XIII. MEMORANDUM KARDINALA CAGLIERA

Zlati nasveti, zbrani iz spominov in zgledov našega častitega očeta don Boska in jih je povedal vodstvenemu osebju, učiteljem in asistentom v misijonih v Patagoniji.

I. *Qui praesunt, ideo praesunt, ut prossint* (Sv. Avguštin). Kdor stoji na visokem, naj tam stoji, da bo koristil tistim, ki so nižje. 1. Vsakdo naj se ima za odgovornega za službo, ki mu je bila zaupana, in naj pomisli na obračun, ki ga bo moral dati Bogu in družbi. 2. Previdnost, čuječnost in delavnost naj bodo naše neločljive spremljevalke pri modrem vodenju hiše, zavoda ali šole in pri poštenem upravljanju. 3. Skupno življenje, molitev, delo in žrtev: to so posebne pravice in prednosti naše vzvišenosti in našega nikakor zavidljivega dostojanstva.

II. *Exemplum dedit nobis ut sequamur vestigia eius* (sv. Peter). 1. Naše vedenje naj bo kot don Boskovo vedno in do vseh plemenito, uglajeno in blago, ne čemerno ne prostaško in ne zlobno. 2. Naše govorjenje pa naj bo vedno mirno, ljubeznivo in modro; nikoli pikro, grobo ali vihravo. 3. In vsako naše dejanje naj bo zelo zelo zadržano; gorje, če bi bilo jezljivo, prostaško in nezumno.

III. *Apparuit benignitas Salvatoris nostri erudiens nos* (sv. Pavel). 1. Primerneje je imeti očetovsko srce kot predstojniško glavo. 2. Skrbimo, da nas bodo imeli radi, in ne, da bi se nas bali. 3. Skrbimo, da nas bodo ubogali, ne da bi jim ukazovali.

IV. *Charitas non agit perperam* (ne deluje nepremišljeno). 1. Ne bodimo prenačljivi pri karanju. 2. Bodimo blagi in ne ostri pri opominjanju. 3. Ne ponižujmo podložnih in jih nikoli ne žalimo.

V. *Si vis amari, esto amabilis* (sv. Janez Krizostom). 1. Ni prav, če smo prestrogi, ko zahtevamo pokorščino in splošno izpolnjevanje pravil: najboljše je sovražnik dobrega. 2. Znajmo prizanašati in spregledati napake ter značaj svojih sinov. 3. Povejmo grajo samo, kadar je duh miren, duša uravnotežena in srce umirjeno.

VI. *Discite a me quia mitis sum* (sv. Matej). 1. Vznemirjenost pri predstojnikih je slaba tovarišica in še slabša svetovalka. 2. Krotkost, potrpežljivost in prizanesljivost so značilnost naše avtoritete. 3. Besede mičejo, zgledi vlečejo.

VII. *Labia tua lac et mel, et eloquium tuum dulce* (Vp). 1. Po molitvi vidimo bolje in smo modrejši. 2. Če smo krotki, nas drugi sprejemajo in imajo radi. 3. Dobrota nas napravi ljubeče in ljubljene.

VIII. *Magis docendo quam iubendo, magis amando quam minando. Nec asperere nec driter; si quid minarum, cum dolore, ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur* (sv. Avguštin). 1. Gorečnost naj nastopa vedno v spremstvu blagosti, da bo v naših ustih tudi pretnja ljubezniva. 2. Vedno imejmo pred očmi, da z grobstvo, trdoto in nasilnostjo ne moremo odpraviti greha ne poboljšati grešnika. 3. Če pa že moramo uporabiti grožnjo in strogost, storimo to neradi, s težavo, pokažimo na zunaj obžalovanje, da tako pokažemo, da nočemo vlivati svojega strahu, temveč strah Gospodov, ki je bil žaljen.

Poscenda fides, ut vincatur mundus cum suis erroribus, cum suis amatoribus, cum suis tortoribus (sv. Avguštin).

Finis scientiarum est, ut aedificetur fides, ut honorificetur Deus, ut componantur mores, ut haurientur consolationes, ut animae salventur (sv. Bonaventura).

Charitas fraternitatis maneat in vobis (Heb).

+ Gio., nadškof

S. José di Costa Rica, dne 22. marca 1912

XIV. JAVNI PREKLIC KAN. CHIUSA

Na praznik Marije Pomočnice 24. maja 1891 po slovesnem pontifikalu v cerkvi je prevzvišeni David dei Conti Riccardi, turinski nadškof, dal ustaviti kočijo blizu zakristije, namenjen naravnost na nadškofijo. Jaz, ki sem imel dolžnost sprejeti goste v don Ruovi predsobi, sem stopil h kočiji, da bi poljubil prstan preljubemu nadškofu, v resnici pa zato, da bi zvedel, kakšni so njegovi nameni.

Takoj ko me je zagledal, mi je pomignil, naj stopim k njemu: »Povej don Rui,« me je opozoril, »da grem na nadškofijo, da sprejemem osebo, ki me čaka, in naj pri mizi pripravi eno mesto več.«

Takoj sem opozoril don Rua, ki se je malo začudil, saj si ni mogel predstavljati, kdo naj bi spremljal prevzvišenega.

Čez kake pol ure je prišla nadškofova kočija, stopil je iz kočije in se napotil naravnost v don Ruovo predsobo, za njim pa neki častitljiv duhovnik. Na široko sem odprl vrata; nadškof je na široko in prisrčno objel don Rua. »Pripeljal sem,« je dejal, »duhovnika, ki ga že dolgo niste videli, a vam bo danes njegova navzočnost zelo draga.« Jaz nisem slišal nič drugega. Zaprl sem vrata; vsi so šli k mizi, jaz pa sem tudi šel v svojo obednico.

Po kosilu sem se srečal z dragim ing. Rudolfom Sella. Bil je boljše volje kot sicer. »Danes,« mi je dejal, »sem doživel največje veselje, ki se ga lahko doživi na zemlji.« Ob koncu kosila je z vzvišenimi besedami nazdravil na čudovit razvoj salezijanske družbe, ki pod modrim in trdnim vodstvom don Rue stopa po don Boskovih apostolskih sledeh in premaguje vse težave. Ob koncu je dejal: »Z neizmernim veseljem predstavljam na dan, ki je posvečen Mariji Pomočnici, prečastitega don Chiusa, ki želi končati zelo trnjevo dobo, ki je trajala predolgo, in z dejanji pokazati svojo veliko navezanost in veliko spoštovanje do don Boska, do njegovega častivrednega naslednika don Rua in do vse salezijanske družbe.« Po pobožnem in ganljivem molku je spregovoril don Chiuso, ki je na dolgo in dostojanstveno preklical svoje delo, ki je bilo v bolečem nasprotju in je dolga leta postavljalo na preizkušnjo don Boskovo svetost, in je priklical tolažilne solze vsem navzočim. Najbolj zadovoljen pa je bil don Rua, ki je videl, kako še enkrat poveljujejo don Boskovo krepot. Ganjen je ponovno objel don Chiusa in hitel v svetišče, da se zahvali Mariji Pomočnici.

In fede

DUH. MELCHIOR MAROCCO

Turin-Valsalice

19. januar 1937-XV

XV. MOJA PRVA ŽIVLJENJSKA SPOVED PRI DON BOSKU

Bilo je leta 1882. Avgusta je bil don Bosko v San Benignu Canavese za duhovne vaje novincev in sobratov. Ravnatelj gospod Julij Barberis nas je opozarjal in spodbujal, naj gremo k spovedi k don Bosku, in predlagal, naj tisti, ki čutijo potrebo, opravijo življenj-

sko spoved. Jaz, ki sem vstopil v San Benigno aprila tistega leta, sem se odločil to izkoristiti, čeprav nisem vedel, v čem obstajajo darovi, ki jih daje Gospod. Pripravil sem se najbolje, kolikor sem mogel, in sem šel v spovednico. Moje prve besede so bile: Oče, minilo je pet mesecev, odkar sem vstopil v zavod in rad bi opravil splošno spoved, da bom bolj gotov.

»Zelo lepo,« mi je dejal pater. »Si pripravljen?«

»Mislim, da sem,« sem rekel, »storil sem, kar sem mogel, da sem si izprašal vest ...«

»Prav, prav. Povej mi, ali želiš sam povedati svoje grehe ali želiš, da ti jih jaz povem?«

»Bolje je, da mi jih poveste kar vi, bo bolj prav.«

»Zelo lepo. Kako ti je ime?«

»G. Z,« sem dejal.

»Kako si rekel?«

»G. Z.«

»Ne razumem dobro. Kako?«

»G. Z.«

»Saj vidiš, da ne morem razumeti; povej še enkrat.«

»Rekel sem mu, naj pove število, ali je bilo to sedemkrat ali osemkrat. Nazadnje mi je prišla misel, da ga spoznam na drug način. «Poglejte, oče. Sem nečak župnika Presvete-ga Srca v Rimu, D. Cagnolija.«

»Oh, razumem, zdaj vem, kdo ste. Poglej, storil si takšen greh na takem kraju in s takšnim spremljevalcem.« »Res je, oče.« Tako mi je povedal vse grehe s podrobnostmi, okoliščinami kraja, časa in družbe. Rekel mi je, da sem obhajilo opravil kar dobro, a da bi lahko bilo še boljše, in končal litanije, na katere sem moral vedno odgovoriti: »Da, oče, res je«; na koncu je dodal: »Nič več nimaš, ostani miren; zdaj se poskusi obnašati tako in tako, delaj to in to, in boš srečen.« Ne spomnim se, ali se je z mano pogovarjal o moji prihodnosti, mislim, da ne, saj name ni naredil nobenega vtisa. Kar me bega, je to, da mislim, da mi je rekel: »Poglejmo, česa je sposoben ta Božji sin ...« V šestih letih, ki sem jih preživel med Svetim Benignom in Turinom, sem šel dvakrat ali trikrat k don Bosku k spovedi, vendar nič posebnega. Mislim, da sem bil zadnji med mladimi iz Oratorija, ki sem mu 31. januarja 1888 ob osmih zvečer, še živemu, poljubil roko. Vse to je čista resnica.

P. ZACARIAS GENGHINI

Salezijanec v Čilu

XVI. PRIČEVANJE O »SIVCU«

Ni treba opuščati nobenega pričevanja o dogodkih, ki se tičejo začetkov don Boskovega dela. Zgodbo o znamenitem »Sivcu« je pripovedoval salezijanec don Aliberti, sedaj in-špektor v Magallanesu.

Na predvečer mojega odhoda v Turin leta 1920 me je pater Victor Durando, misijonar v Magallanu, prosil, naj prenesem pozdrave enemu od njegovih bratov, don Felipeju Durandu, uglednemu duhovniku iz Turina.

Ko sem prišel v Turin, sem najprej obiskal tega duhovnika v družbi očeta Mayorina Borgatella.

Don Felipe, ki je živel v zgornjem delu hiše v ulici S. Martino, nas je sprejel z izjemno vljudnostjo in nam ponudil kozarec odličnega vina. Medtem nam je povedal, da je zaradi svoje visoke starosti od turinskega nadškofa kardinala pridobil privilegij, da je lahko maševal v svoji hiši, saj je komaj hodil.

Častitljivi duhovnik nam je z veliko ljubeznijo govoril o don Bosku, ki ga je poznal in se z njim družil. Ko je pogovor nanesel na »sivega« psa, je dejal: »Spoznal sem to skrivnostno žival, in sicer kako: Nekega dne, ko me je don Bosko po poldnevu srečal na via Consolata, me je povabil na kosilo v Oratorij, v kar sem z veseljem privolil. Ker smo prišli pozno, smo morali jesti sami. Med pogovorom sem dvignil pogled in nenadoma zagledal sivega psa ob don Bosku, ki ga je gledal in mahal z repom, kot da na nekaj čaka. Tudi don Bosko je uprl oči v žival in mu rekel: »Zelo dobro, sivec, vedno si se lepo obnašal do don Boska,« in mu dal kos kruha. Pes ga je povohal in ga ni pojedel. Don Bosko je vzel kos kruha, ga namočil v sok in ga ponovno ponudil psu, ki pa ga drugič ni hotel pojesti. »Razumem,« je dejal don Bosko, »razumem, kaj mi želiš povedati: don Bosko te ne more nagraditi, kot si zaslužiš, ampak pričakuješ večjo nagrado od osebe, ki ti jo lahko da.«

Še naprej sva se prijazno pogovarjala in se nisva zmenila za psa. Ko je bilo kosila konec, živali nisem več videl: skrivnostno je izginila.

Don ALIBERTI

Salezijanski inšpektor v Magallanesu

XVII. ZA ZGODOVINO O CERKVI SV. JANEZA EVANGELISTA

Turinski Corriere Nazionale je v številki 9. februarja 1888 ob don Boskovem pogrebu v cerkvi sv. Janeza Evangelista objavil naslednji članek:

Danes 9. februarja je, kakor vedo naši bralci, maša zadušnica za našega častivrednega don Boska, takoj nato pa bo konferenca za salezijanske sotrudnike in sotrudnice.

Prav je, če naši bralci vedo vsaj deloma, koliko žrtev, trudov in naporov je ta cerkev stala pobožnega duhovnika.

V istem kraju je že nekaj let prej po njegovem prizadevanju stal Oratorij sv. Alojzija, kjer je zbiral na stotine fantov. Ko je don Bosku, potem ko je mesto Turin raslo in se izzredno polepšalo, prišla misel, da bi zgradil cerkev sv. Janeza Evangelista kot spomenik Piju IX, ki je dobil to lepo ime pri krstu, je naletel na ovire z vseh strani. Kos zemljišča je bil last nekega protestanta in ga ni bilo mogoče odkupiti za ceno, ki so mu jo ponudili in v najrazličnejših oblikah, pa naj jih je ponudil kdor koli. Končno so se zatekli k misli o javni koristi in so tako prisilili krivoverca, da je odstopil od previsokih zahtev.

V Turinu je na magistratu vladal Alojzij Ferraris, na prefekturi pa grof Conti, ki je imel veliko opraviti z določenimi ljudmi na porotnem sodišču in ni niti eden hotel priznati javne koristi, ampak sta z zlobnim očesom skrbela za koristi protestantov; z rednim odgovorom sta odgovarjala na ministrstvo, da nihče ni tam hotel imeti cerkve, saj bi se ji tako številni ne upirali. Torej naj se o njej več ne govori. A don Bosko je bil *tenax propositi vir* [mož trdne volje], o kakršnem je govoril Horacij, in bil pripravljen vzdržati, četudi se poruši ves svet; pred težavami se ni umaknil, kadar sta Božja čast ali ljubezen do bližnjega zahtevala njegovo delo. Tu je videl oba razloga, ki to delo zahtevata.

Z magistrata in s prefektore so mu odgovorili, da naj po njihovem mnenju odstopi, ministrstvo za javna dela pa mu je poslalo enak odgovor. Kaj je storil don Bosko? Obrnil se je na Državni svet ... A ministrstvo ni dobilo njegove spomenice in ne more o njej razpravljati, čeprav so vedeli, da odločitev ne bo drugačna. Don Bosko se je odpravil v Rim, če se ne motimo, v začetku leta 1876 sicer zaradi drugih opravkov, skušal pa je prodreti v *tajne zadeve* in spoznati, od kod tako nasprotovanje in taka vojna. Vedel je, da so se pa papirji, ki jih je poslal, da bi jih izročili Državnemu svetu, 'zamešali' in celo 'izgubili' in da je nekdo imel svoje račune, da jih je pustil v 'pozabi'. Hoteli so don Boska uspavati, ga utruditi in mu izbiti iz glave misel, da bi zgradil cerkev sv. Janeza Evangelista.

Nekega lepega dne je zvedel, da so njegovi papirji, kljub *dobrim* uradam na ministrstvu za javna dela (Spaventa), da bi se za njimi izgubila vsaka sled, prišli na Državni svet in da naj bi o njih razpravljali naslednjega dne. Zbral je pogum in je kot moder mož skušal zvedeti, kdo so tisti, ki imajo oblast odločanja. Ko je zvedel za nekatere, jih je obiskal pri njih doma in jim priporočil, naj glasujejo pozitivno. Med njimi je bil tudi neki dobri Rimljan, ki je že dolgo želel spoznati don Boska. Kdo bi mogel opisati slovesen sprejem, ki mu ga je priredil, ko ga je videl pred seboj in ga je s tako preprosto in prepričljivo zgovornostjo prosil za njegovo podporo pri tej tako sveti in lepi zadevi? Izid je bil ugoden; dva večera pozneje mu je svetnik sam prinesel odgovor.

Jaz, ki pišem, sem bil v skromni don Boskovi sobici, ko je skoraj z isto pošto prejel pismo iz Rima in drugo s turinske prefektore. Tisto iz Rima je prišlo od državnega tajnika in mu je naznanjalo, da sveti oče Pij IX. pošilja v dar tisoč lir za cerkev sv. Janeza, tisto iz Turina, ki jo je napisal Zoppi in je šlo skozi magistrat ali nasprotno, mu je sporočalo, da vlada meni, da je gradnja tiste cerkve v javno korist in da lahko začne prisilno razlastitev! Videl sem pobožnega duhovnika zadovoljnega in polnega hvaležnosti do Boga, ki ga je končno rešil tistih težav. Prišla mi je volja, da bi ga vprašal, kako so tisti papirji *invita universa (sic)* prišli skozi Državni svet; on pa je dvignil oči proti nebu in dejal, da je to delo tistega Boga, ki se običajno šali sredi ljudi.

Apostol, ki ga je Jezus posebno ljubil in ga je veliki Božji mož tako častil, naj poslušaj molitve, ki se danes opravljajo v njegovi cerkvi, ki je spomenik umetnosti in pobožnosti, in če že ne bi bil v nebesih, naj mu čim prej pomaga, da pride med blažene v nebesih.

XVIII. ZANIMIVA ZGODBA

Vso to zgodbo je napisal don Lemoyne, ki jo je pustil v osnutku z namenom, da bo iz nje napravil sklepno poglavje Biografskih spominov (M. B.), če mu bo Bog dal, da jih bo napisal do konca.

Don Bosko je imel veliko stikov z markizom Ignacijem Pallavicinijem, ki mu je obljubil vsoto za pomoč pri gradnji zavoda v Sampierdareni. Nekateri vplivni ljudje so zvedeli za markizove namene in so mu odsvetovali, naj ne podpira tujca, Piemontčana, temveč rajši kakega Genovčana; da je bolje podpirati kako od tolikerih del, ki so bila v Genovi. In zgodilo se je tako. Markiz je do don Boska ohranil dobrohotno dušo, a mu po smrti ni zapustil ničesar.

Ko je don Bosko prišel v Genovo, je prišel k markizi, njegovi hčeri, ki se je poročila z markizom Durazzo, ki je bil dedič vsega očetovega premoženja, in ji dejal: »Prihajam

k vam, gospa markiza, da vas spomnim na namen vašega očeta, da dá dar za zavod v Sampierdareni. Nimam nobene pravice in ne zahtevam ničesar. Vendar se mi zdi, da bi na kak način, kakor se vam zdi najbolje, pomagali tistim ubogim fantom.«

»Jaz,« je odgovorila gospa nejevoljno, »vem, da je oče mislil tako, vem pa tudi, da je pozneje spremenil svojo voljo. Mislim, da je šlo za štirideset tisoč lir.«

»Jaz ne zahtevam ničesar, je pripomnil don Bosko: vem pa zagotovo, da je markiz, vaš oče, hotel kaj storiti za nas; ne prosim za štirideset ali petdeset tisoč lir, marveč za kako majhno pomoč, za dva ali štiri tisoč lir, da počastite spomin na markiza in ker je zavod v Sampierdareni v velikih stiskah.«

»Jaz, vsaj za zdaj, ne morem storiti ničesar za vas.«

»Vi ste lastnica, vam pa bom rekel, da si s takim početjem ne boste pritegnili Božjega blagoslova in boste to sami občutili.«

Na to skrivnostno grožnjo je markiza, globoko užaljena, izrekla nekaj ostrih besed, ki, če že niso mogle užaliti samospoštovanja svetnika, so užalile srce tistega, ki je prosil pomoči za svoje reveže.

Don Bosko je odšel iz te hiše, markiza pa je naročila, naj ga ne pustijo noter, če bi se kdaj spet pojavil.

Ko je don Bosko prišel v Turin, je vzel pismo, ki mu ga je pisala markiza Pallavicini z obljubo, da se ga bo spomnila v svoji oporoki, in ji ga je poslal: pisma mu niso več vrnila in tudi nanj niso odgovorili.

Od tistega trenutka se je resnično zdelo, da so nesreče zajele tisto hišo. Po celi vrsti nevšečnih in bolečih stvari je mož oslepel, potem se je sin ločil od svoje žene markize. Markiz Durazzo, njegov sin, vpleten v razne trgovske posle in zlasti v zadeve časopisa *Veloce*, je doživel velike izgube. Markiza je bila prisiljena podpisovati menico za menico. Šlo je za velike vsote, za milijone in milijone, tako da je notar, ki je bil zelo izkušen v svojem poslu, dal podpisati menico, mislim za en milijon. »Oprostite, gospa markiza, ali veste, kaj podpisujete?«

»Da, vem,« je odgovorila.

»Če je tako, je dovolj,« je sklenil notar.

Medtem so videli v Sampierdareni, da bi bilo treba od grofice kupiti neko lastnino blizu zavetišča, kajti če bi ga kupil kdo drug, bi lahko tam postavil tovarno, ki bi obvladovala naša dvorišča in zavod. Tako bi onemogočal našo navzočnost na tistem kraju.

Zato je bilo treba markizo pripraviti, da bi prodala. Za to je bil določen gospod De Amicis. Ta gospod je torej nekega dne prišel k markizi; ko je nastopil ugoden trenutek, ji je dejal, kako je prišel k njemu don Belmonte, ravnatelj zavoda v Sampierdareni, in ga prosil, da uredi to

zadevo: »Jaz,« je dejala markiza, »nočem imeti nikakršnega opravka z don Boskom.«

»In zakaj ne?«

»Ker je don Bosko eden tistih, ki ...« in je uporabila besedo, ki pomeni ne samo hladnost, temveč nespoštovanje.

»Vendar, če smem vprašati, mi povejte, kateri so tisti razlogi, zaradi katerih tako nevljudno mislite o don Bosku?«

In markiza mu je povedala pogovor, ki ga je imela z don Boskom. De Amicis je poslu-

šal z začudenjem, ne da bi dal razumeti o tisti don Boskovi prerokbi, ki je za markizo bil povod za prezir.

»Gospa markiza, jaz sem nasprotnega mnenja od vašega, je dejal De Amicis. Poznam don Boska, vidim njegove ustanove in ne morem verjeti, da bi bil don Bosko tak, kakor mi vi pravite.«

»Prav, vi se držite svojega prepričanja, jaz pa sem bom držala svojega.«

»Že res, toda poglejte. Jaz sem v stiku z mnogimi, da ne rečem z vsemi, ki mislijo dobro o don Bosku; vi pa nimate nikogar ali zelo malo, ki bi bili vašega mnenja.«

»Dovolj! Ne govorite mi več o njem; za don Boska ne bom naredila ničesar,« ga je prekinila markiza.

Gospod De Amicis je poročal don Belmonteju o svojem neuspelem poslanstvu.

Medtem je bil zakon razvezan. Markiza ga je dala poklicati v svojo sobo, ki je posteljo imela v alkovi; bila je prekrasna. Pohišstvo je bilo vse pozlačeno, da je bilo kot svetišče s stebri, s kandelabri, svilo, damaskom, preprogami in dragocenimi predmeti vseh vrst. Markiza je bila naslonjena na mizo in na glas jokala.

De Amicis je vstopil. Markiza mu je dejala: »Vidite, kam sem prišla?«

»Gospa, razumem vašo veliko žalost; potrpite; izročimo stvari v Božje roke; za sedaj ni zdravila; pomirite se, razvedrite se; jaz bi vam svetoval ...

»Ne govorite mi o don Bosku,« je izbruhnila markiza z gesto, ki je pomenila: »Stopite nazaj za deset korakov, zapomni se na razdaljo, ki teče med teboj in menoj.«

De Amicis se je umaknil, odločen, da ne pride več k njej, razen če ga bo poklicala. Šele čez štirinajst dni ga je dala poklicati.

Ko je De Amicis videl, kako je gospa markiza trmasta, je končno rekel don Bosku, ko ga je srečal nekega dne: »Pustimo vse pri miru!«

»Da, da,« je odgovoril don Bosko: »pogodbo bodo sklenili, ko mene več ne bo; vi pa boste za posrednika.«

De Amicis si je zapomnil stavek, čeprav je v tistem trenutku izgubil vse upanje.

Don Bosko je medtem zbolel. De Amicis je takoj odpotoval, da bi ga videl; našel ga je, ko se je počutil zelo slabega. Ob slovesu mu je dejal. »Moram iti v Rim z italijanskim romanjem. Moram oditi in mi je žal, da vas puščam v takem stanju. Se bom vrnil, da vas še vidim?«

»Kar pojdite,« mu je z nasmehom odgovoril don Bosko. »Bodite mirni; videli me boste in boste pri mojem pogrebu.«

Temu gospodu, ki je bil bogat, je don Bosko nekoč dejal: »Določeno vam je, da boste storili veliko dobrega.« Drugič pa, ko ga je vprašal, ali se bo zveličal, mu je dejal: »Da, ali hodili boste čisto po robu prepada, potem boste vstali in se rešili.«

De Amicis se je torej vrnil v Genovo in šel h gospe markizi, ki jo je moral spremljati v Rim, in ji dejal: »Prihajam iz Turina, kjer sem obiskal don Boska.«

»In kako se počuti?«

»Zelo slabo.«

»Ubožec. Zelo mi je žal!« Ta gospa je bila v srcu zelo dobra in storila veliko dobrega, toda imela je preveč predsodkov do don Boska.

Ko je šla v Rim, je z De Amicisom vstopila v vatikanske dvorane za avdience. Komaj je

papež zagledal De Amicisa in je zvedel, da je bil v Turinu, ga je zaskrbljen vprašal: »Povejte mi, kako je z don Boskom?« De Amicis mu je povedal, kaj je novega, papež pa se je živo zanimal za don Boska. Markiza je ostala presenečena. Ko je prišla ven, je dejala De Amicisu: »Kakšno spoštovanje ima papež do don Boska!«

»Upravičeno, gospa markiza, jaz se ne čudim. Papež ve, kdo je don Bosko.«

Ko se je De Amicis vrnil v Genovo, je hitro šel v Turin, da bi videl don Boska, za katerega je iz telegramov in iz časopisov zvedel, da je umrl. Spolnilo se je natančno tako, kakor je bilo napovedano. Prišel je nekaj trenutkov, preden so zaprli krsto, videl je truplo svojega prijatelja, mu še enkrat poljubil roko in bil pri njegovem pogrebu.

Ko je don Rua v prvih mesecih leta 1888 uredil gmotne zadeve družbe in nasledstvene pravice z vlado, je začel misliti, kako bi kupil posest Durazzo, da bi zavetišče v Sampierdareni obvaroval prostorske stiske, ki morda zaradi nenehne rasti tovarn ni bila več daleč.

Don Bosko je pred smrtjo postavil kot posrednike druge osebe, ki so imele vpliv pri markizi, da bi jo nagovoril za prodajo. Ona je najprej vztrajala, da namerava prodati tisto zemljišče kot prostor za tovarno. Potem je postavila najnižjo vsoto in zahtevala dvesto tisoč frankov v gotovini. Hotela je prodati samo en del zemljišča. Nazadnje je tistim, ki so jo vznemirjali, odgovorila, da če želi prodati, se ne bo pogajala, razen če bo prodala celotno posestvo. Vendar je bil sklep tega predloga vedno absolutno negativen odgovor. Ko jo je nekdo vprašal, zakaj, je odgovorila: Zato ker don Bosko obljubi, da bo plačal, potem pa ne plača.«

Don Bosko je sporočil markizi, naj določi kakršno koli vsoto, četudi za ceno navezavnosti, in bo brez ugovora plačal. Don Bosko je bil pripravljen plačati tudi do 300.000 lir. Dejal je: »Izdatek je nujen, a Božja previdnost bo že poskrbela.« Markiza o tem ni hotela niti slišati.

Po don Boskovi smrti so se markizine težave vrstile ena za drugo. *Veloce* je njenega sina markiza iz različnih razlogov stal velikih žrtev. V mestu se je govorilo in so vedeli tudi, da je mogoč njegov polom.

Don Marengo, ki ga je don Rua dal poklicati v prvih mesecih 1889, je prišel v Turin, da bi proučil način, kako bi pripravil markizo za tisto prodajo.

Ko so proučili stanje stvari, so sklenili, da dogovarjanje po pismih ne bo prineslo uspeha in da je bolje, če don Marengo gre osebno k markizi. In tako so storili. Don Marengo se je dal najaviti in je bil takoj sprejet. To je bilo presenečenje, kajti govorili so, da če bi prišel don Bosko osebno, ne bi bil sprejet.

Markiza je bila presenečena nad vedenjem ravnatelja iz Sampierdarene, čeprav je takoj razumela, s kakšnim namenom je prišel. Don Marengo je prikazal stanje v svojem zavodu in kar naravnost dejal, da je prišel k njej kot tisti, ki mora zagotoviti prihodnost zavetišča.

»Poglejte,« je odgovorila markiza, »čeprav nisem hotela prodati don Bosku, sem vendar razumela, da če bi prodala drugim, bi uničila njegovo zavetišče, in sem rekla svojemu sinu markizu: ubogi salezijanci; če bi mi drugim prodali tisto posest, bi za vedno uničili zavetišče sv. Kajetana in bi jih prisilili, da se preselijo drugam. Nisem ga hotela prodati don Bosku in bi ga tudi drugim ne prodala.«

Don Marencu se ji je iskreno zahvalil in hotel nadaljevati z molitvijo.

»Vendar, poglejte,« je odgovorila markiza, »v stanju, v kakršnem smo, in ob govoricah, ki se širijo o našem finančnem polomu, če bi prodali tisto posest, bi govorili, da nas pomanjkanje denarja sili, da prodamo tisto zemljišče ... ki smo ga ponudili v prodajo. To bi vznemirilo naše upnike: ime mojega sina bi takoj prišlo na slab glas.«

»Ne gre za to,« je pripomnil don Marencu, »da imajo prodajo kot nujno, kar bi bilo dobro delo do nas. Vsi vidijo, vsi vedo, da potrebujemo to zemljišče, in torej ne bi šlo za vaš zaslužek, temveč za žrtev. Gospod, bodite prepričani, vam bo bogato poplačal.«

»Če je tako,« je odgovorila markiza, »ne bi imela ugovora. Gre le za to, da je moj sin mojega mnenja. Če on privoli, kot upam, vzemite stvar kot sklenjeno.«

Don Marencu je odšel zelo zadovoljen.

V gospe markizi se je zgodila trenutna čudežna sprememba. Nekaj let prej je že razložila sinu don Boskovo prošnjo in zato mu je govorila tudi o tej zadevi. Medtem so nekateri špekulanti, ki so zvedeli za te zadeve, ponudili markizi različne načrte, da bi kupili zemljišče. Bili so pripravljene dati 200.000 lir. Hoteli so izkoristiti potrebo salezijancev, da bi zaslužili 50 do 100.000 lir. Načrtovali so, da bodo položili temelje za tovarno, tako bi salezijanci, ko bi videli, da gre zares, ostali sosedje raznovrstnih lastnikov, ki bi videli, kaj se dela v zavodu, in bi plačali kakršno koli vsoto, da bi se izognili taki nevarnosti. Vodja vseh tistih je bil nekdo, ki je bil na glasu, da je dober katoličan, ki je hodil k maši, ki je bil bolj papeški kot papež sam. Ta grobi način se gotovo ni ujema z verskimi občutki, ki jih je kazal na zunaj. Posrednik je De Amicisu prikazal ta načrt vse prej kot velikodušen.

Nekega lepega jutra je markiz Marcel Durazzo poklical k sebi De Amicisa in mu rekel: »Pridite, greva v Sampierdareno v zavetišče sv. Gaetana. Zaradi tiste naše posesti mi tudi trenutek ne dajo miru; slutim, da so sposobni preganjati me, dokler bom živ. Sedaj se hočem otresti te skrbi. Bodite tako dobri in me v tej zadevi, v kateri ste si že toliko prizadevali, spremljajte.«

De Amicis se je vzpel na kočijo, ki je bila že pripravljena, in je z veseljem prišel v Sampierdareno. Ko sta vstopila v zavetišče, sta se pod stebriščem srečala z don Marencom, ki je markiza sprejel zelo vljudno, mu razkazal delavnice, šole in spalnice. Markizu je bilo vse zelo všeč in se je kazal zelo zadovoljnega. Nato so se vzpeli na teraso nad stebriščem in se ustavili skoraj nasproti don Boskove sobe.

Markiz se je tedaj obrnil k don Marencom: »Ali je to tisto zemljišče, ki ga potrebujete?«

»Da, gospod, poglejte; deset metrov od tistih stebrov, ki podpirajo to senčnico.«

»Prav. Sklenimo pogodbo. Za 50.000 v gotovini.«

»Joj, gospod markiz. Iskreno se vam zahvaljujem.«

»Povejte, gospod ravnatelj, zakaj hočete kupiti samo tisti del? Ali ne bi kupili celote?«

»Sprejmite! Sprejmite!«, je dodal De Amicis.

»Kupite vse ... zahtevam samo še drugih 50.000, da jih plačate na obroke v več letih, na dan, kot se bomo dogovorili,« je odvrnil markiz.

Ne vem, ali je gospod Marencu slišal zadnje besede. Čutil je, da se mu je za trenutek zvrtilo v glavi, njegove oči za trenutek niso videle ničesar in se je oprijel ograje, da se je obdržal pokonci. Markiz ga je opazoval in dve debeli solzi sta spolzeli po licih. Ko je

don Marenco ponovno prišel k sebi, je markiz Marcel nadaljeval: »Kot dobri trgovci moramo zadevo urediti po pravilih. Kakšno aro mi boste dali?«

»O, gospod markiz, je na hitro odgovoril gospod Marenco. Kakšno aro vam lahko dam? Samo eno. Nekega dne bom prišel, da greva na zajtrk v Pegli.«

»Prav, vendar pridite z vsemi svojimi fanti.«

Segla sta si v roke in se ločila; markiz in De Amicis sta se povzpela na kočijo. »Gospod markiz,« mu je rekel De Amicis, »danes ste pa res naredili veliko dobro delo in potožili salezijance. Prepričan sem, da vam ne bo manjkalo Božjega blagoslova. Kako bo don Bosko vesel!«

Ob teh besedah se je gospod markiz ves stresel in dve debeli solzi sta se pojavili na trepalnicah.

»Nikoli ga nisem videl jokati in mislim, da v življenju ni potočil nobene solze,« je dejal De Amicis. Markiz je bil tisti dan poln izrednega veselja in ga pokazal na razne načine.

Prišel je dan, ki je bil določen za zajtrk v Pegli. Vsi fantje so s svojo godbo šli na parnik. Sprejeli so jih z vso slovesnostjo. Zanje je bilo pripravljeno obilno kosilo. Mize so bile pogrnjene na prijetnem kraju tistega imenitnega vrta, slavnega po vsem svetu. Markiz in markiza sta sedela z don Marencom in z vsemi fanti. To je bil eden najlepših dni. Sama markiza je bila tako spremenjena in se je zdelo, da je vedno izkazovala vso svojo dobroto do salezijancev in njihovih fantov.

Prišel je torej dan za podpis pogodbe. De Amicis je bil nekoliko jezen, ker ni bil povabljen, da bi on predstavil pogodbo. Nato se je prikazal markiz: »Gospod De Amicis, blagovolite priti, da z nami preživite dan. Tako boste predstavili pogodbo in speljali do konca svoje delo, hkrati pa boste za pričo. Tako bo vaše ime ovekovečeno na notarskem aktu in v pričevanje tega dejanja.« De Amicis je seveda z veseljem pristopil.

Don Marenco je prinesel 50.000 frankov. Notar je prebral dokument. Ko je prišel do drugih 50.000 lir, ki jih bo treba odplačevati v obrokih skozi deset let, se je markiz obrnil k don Marencu in dejal:

»No, ja« mu je dejal, »teh 50.000 lir lahko računam na to, da jih ne bom nikoli dobil, ker jih nimajo, da bi mi jih plačali, a ni pomembno. Vsekakor pa čakam, da boste prvi obrok na dan, ko zapade, prišli vi, gospod ravnatelj, in mi ga plačali.« S tem je dal vedeti, da je njegov namen, da drugemu pomaga pri zadevi.

Nato so pogodbo podpisali. Tako so se uresničile besede, ki jih je don Bosko izrekel De Amicisu: »Pogodba bo potrjena, ko mene več ne bo, vi pa boste za posrednika.«

Toda Gospod je še isti dan na pretresljiv način blagoslovil gospoda markiza. Igral je na denarno loterijo, ki mu je dobro uspela. Z dobitkom je poplačal vse menice, v blagajni pa mu je ostal čist dobiček milijon in tristo tisoč lir v zlatu.

KAZALO

<i>VRHOVNI PREDSTOJNIK ÁNGEL FERNÁNDEZ ARTIME OB SKLEPU SLOVENSKEGA PREVODA BIOGRAFSKIH SPOMINOV SV. JANEZA BOSKA</i>	7
<i>OB IZDAJI ZADNJEGA ZVEZKA BIOGRAFSKIH SPOMINOV SV. JANEZA BOSKA V SLOVENSKEM JEZIKU</i>	9
<i>UVOD</i>	11
1. POGlavJE <i>DON BOSKOVO ŽIVLJENJE V ORATORIJU V PRVIH DVEH MESECIH IN POL LETA 1886</i>	17
2. POGlavJE <i>SKOZI LIGURIJO IN FRANCIJO V ŠPANIJU</i>	33
3. POGlavJE <i>DNEVNIK IZ BARCELONE</i>	49
4. POGlavJE <i>ODHOD IZ ŠPANIJE IN PRIHOD V TURIN</i>	81
5. POGlavJE <i>OD MARIJE POMOČNICE DO VNEBOVZETE. DON BOSKO V ORATORIJU IN V PINEROLU</i>	94
6. POGlavJE <i>ČETRTI VRHOVNI KAPITELJ</i>	116
7. POGlavJE <i>SV. JANEZ BOSKO V MILANU. ZADNJA PREOBLEKA KLERIKOV V SAN BENIGNO</i>	128
8. POGlavJE <i>MISIJSKA ODPRAVA V LETU 1886. POGLED NA ZAVODE IN MISIJONE V AMERIKI</i>	139

9. POGLAVJE	163
<i>PREMESTITEV NOVICIATA V FOGLIZZO</i>	
10. POGLAVJE	170
<i>ZADNJI DOGODKI V LETU 1886</i>	
11. POGLAVJE	180
<i>ŽIVLJENJE V ODMAKNJENOSTI</i>	
12. POGLAVJE	192
<i>OB POTRESU FEBRUARJA MESECA 1887</i>	
13. POGLAVJE	199
<i>ZADNJE SVETNIKOVO POTOVANJE V RIM</i>	
14. POGLAVJE	211
<i>POSVETITEV CERKVE PRESVETEGA SRCA</i>	
15. POGLAVJE	226
<i>OPIS CERKVE IN DON BOSKOV ODHOD IZ RIMA</i>	
16. POGLAVJE	233
<i>ZADNJI PRAZNIK MARIJE POMOČNICE, KI SO GA OBHAJALI Z DON BOSKOM. DVA TEDNA V VALSALICEJU. ZADNJE GODOVANJE.</i>	
17. POGLAVJE	241
<i>EN MESEC V LANZU. ZADNJI ROJSTNI DAN. ZADNJE BIVANJE V VALSALICEJU</i>	
18. POGLAVJE	253
<i>APOSTOLSKA PREFEKTURA MSGR. FAGNANA</i>	
19. POGLAVJE	268
<i>PET AMERIŠKIH REPUBLIK JE DON BOSKA ZAPROSILO ZA SALEZIJANCE</i>	
20. POGLAVJE	282
<i>V ŠTIRIH DRŽAVAH EVROPE</i>	
21. POGLAVJE	298
<i>SKRAJNI BLESK V SOMRAKU</i>	
22. POGLAVJE	316
<i>PRVIH ENAJST DNI BOLEZNI</i>	
23. POGLAVJE	330
<i>DVAJSET DNI BLAŽENEGA PREMIRJA</i>	

24. POGLAVJE.....	342
<i>ZADNJE POSLAVLJANJE OD TELESA</i>	
25. POGLAVJE.....	349
<i>KONEC</i>	
26. POGLAVJE.....	359
<i>PRIPRAVE NA POKOP IN POGREBNE SVEČANOSTI</i>	
27. POGLAVJE.....	365
<i>DON BOSKOVO TRUPLO V VALSALICEJU</i>	
28. POGLAVJE.....	372
<i>SLUH SVETOSTI V ŽIVLJENJU IN PO SMRTI</i>	
29. POGLAVJE.....	382
<i>PRIČEVANJE ČUDEŽEV</i>	
30. POGLAVJE.....	394
<i>NASLEDSTVO</i>	
<i>DODATEK – DOKUMENTI</i>	409
<i>PREDHODNI DOKUMENTI IN DOGODKI</i>	
	570

BIOGRAFSKI SPOMINI
SV. JANEZA BOSKA
18. ZVEZEK

9 789612 891732

salve